

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK II.

JOSUE — JUDIT

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1932

ČÍSLO 1

V PRAZE 1932

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“
TIŠKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

I M P R I M A T U R
P r a g a e , 3. Januarii 1930
D r . A n t o n i u s P o d l a h a ,
vicarius generalis
N. E. 162

—

Všecka práva vyhrazena

—

KNIHA JOSUE

Kniha sluje „Josue“ ohledem na obsah, že je totiž Josue (po Hospodinovi) hlavní osobou v ní. (Srv. obdobné názvy knih Soudců, Rut, Judit a pod.)

Účelem knihy nebylo popisovati dějiny národa israelského za dob Josuových se stanoviska výhradně dějepisného. Spisovatel byl veden hlediskem náboženským: chtěl dokázati, že Bůh osvědčil svou věrnost, vyplniv sliby dané otcům a Mojžíšovi, že dá Palestinu, zemi mlékem a medem tekoucí, Israelovi. Aby toho účelu dosáhl, vybral z dějin národa israelského, co pokládal za nutné nebo prospěšné. Srv. 21, 41, 43.

Ježto kniha Josue čerpá doklady ke svému tvrzení z doby Josuovy a Josue nastoupil po Mojžíšovi, rozprádá přirozeně dějinnou nit tam, kde ji Pt rozprádati přestal, a v tom smyslu je Josue pokračováním Pt. Přes to je však Josue kniha samostatná, celistvá, jak patrně z toho, že je látka její samostatně, na Pt nezávisle uspořádána a rozčleněna. Proto také nikdy nečinila Jos s Pt jedné jediné knihy.

Kniha Josue byla napsána pravděpodobně ještě před dobou královskou, nebo na jejím počátku. Podle 16, 10. totiž sídlili Kanaanci ještě v Gazeru; to by však nebyl napsal spisovatel doby Šalomounovy, ježto tehdy byli ze jmenovaného města faraonem vypuzeni (3. Král. 9, 16.) Podle Jos 15, 63. byli ještě Jebušané za dob spisovatelových v Jebusu (= Jerusalemu); to však nemohl napsati spisovatel, který psal po 8. roce panování Davidova, ježto toho roku David Jebušany z jejich pevnosti vypudil (2. Král 5, 6.—9.). Podle Jos 9, 27. byli za dob spisovatelových Gabaoňané nevolníky svatyně; to však později, kdy je Saul vyhubil (2. Král 21.), již nebylo.

Spisovatel knihy Josue čerpal ze starých pramenů, které byly psány v dobách Josuových. Takovým pramenem byla „slova Josuova“ (24, 26.), popis Palestiny, na rozkaz Josuův porýzený (18, 1.—9.), letopisy a pod.

Slohovou podobnost Jos a Pt vysvětliti lze snadno tím, že písaři, kterých užíval Mojžíš, spolupracovali také na spisech doby Josuovy, ze kterých spisovatel knihy Josue čerpal.)*

*) Svatopisci, vedeni Duchem sv., chtěli nám svými knihami podati řadu událostí směřujících k tomu, by záměry Prozřetelnosti byly uskutečněny; nedbali však, by nás poučili o svých jménech, ani o čase, kdy žili a psali, ani by upokojili naši zvědavost o věcech, které se nám zdají býti závažnými, které však jsou daleky jejich záměrův a účelů (Calmet, † 1757).

Bůh povzbuzuje a posiluje Josue k velikému úkolu. (1, 1.—9.)

HLAVA 1. — ¹ Poté, po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova, mluvil Hospodin k Josuovi, synu Nunovu, sluhovi Mojžíšovu:

² Mojžíš, služebník můj, je mrtev; zdvihni se, přejdi tento Jordán — ty a s tebou všecek lid — do země, kterou dám synům Israelovým.

³ Každé místo, na které vkročí noha vaše, dám vám, jak jsem slíbil Mojžíšovi. ⁴ Od Pouště a Libanu až k veliké řece Eufratu, všechna země Heťanů až po Veliké moře na západě slunce bude vaším územím.

⁵ Nikdo nebude moci vám odolati po všechny dny života tvého; jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou; nenechám tě, aniž tě opustím.

⁶ Buď silný a pevný, nebo ty losem rozdělíš tomuto lidu zemi, kterou že jim dám, přísahou jsem slíbil otcům jejich.

⁷ Buď tedy silný a velmi pevný, pečlivě plně všecek zákon, který ti dal Mojžíš, služebník můj; neuchyluj se od něho ni napravo ni nalevo, bys moudře všechno činil. ⁸ Ať se nevzdaluje kniha tohoto zákona od úst tvých, ale přemýšlej o ní ve dne i v noci, bys pečlivě činil všechno, co je v ní psáno; pak bude tvá cesta správná a moudrá.

⁹ Hle, přikazuji ti, buď silný a pevný. Neboj se a nelekej se, nebo s tebou jest Hospodin, Bůh tvůj, ve všem, oč budeš usilovati.

Josue vybízí Israele, by se připravil na přechod. (1, 10. n.)

¹⁰ I rozkázal Josue knížatům lidu: Procházejte táborem a rozkažte lidu toto: ¹¹ „Připravte si pokrmy; nebo po třech dnech přejdete Jordán a vejdete do země, kterou Hospodin, Bůh váš, vám dá, byste ji zabrali.“

Josue vyzývá Rubenovce, Gadovce a zajordánské Manassovce, by podporovali své soukmenovce při dobývání Předjordání. (1, 12.—18.)

¹² Rubenovcům pak, Gadovcům a polovici kmene Manassova pravil:

¹³ Pomněte na rozkaz, který vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, řka: „Hospodin, Bůh váš, dal vám odpočinek a všechnu (tuto) zemi. ¹⁴ Manželky vaše, děti a dobytek váš zůstanou v zemi, kterou vám dal Mojžíš za Jordánem; vy však, všichni statní jonáci, táhněte ve zbrani před svými bratry a bojujte za ně, ¹⁵ dokud nedá Hospodin odpočinku bratrům vašim, jako dal vám, a dokud nezaberou také oni zemi, kterou Hospodin, Bůh váš, jim dá; pak smíte se vrátit do země, která vám přísluší, a sídliti v ní, (do země), kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za Jordánem na východ slunce.“

¹⁶ I odpověděli Josuovi: Všecko, co jsi nám přikázal, učiníme, a kamkoli nás pošleš, půjdeme. ¹⁷ Jako jsme ve všem poslušni byli Mojžíše, tak poslouchati budeme tebe; kéž jen Hospodin, Bůh tvůj, je s te-

Hlava 1. V. 4. Celá Palestina má 27.000 km², tedy asi tolik co Morava (22.212 km²) a Slezsko (5.147 km²).

V. 8. „Cesta moudrá“ = způsob života, který bývá korunován *zdarem a štěstím*. Srv. Dt 28, 29.

V. 13. „Všecka země“ = Zajordání.

bou, jako byl s Mojžíšem. ¹⁸ Kdokoli bude odpíratí tvým ústům a nebude poslušen všech rozkazů, které mu dáš, ať umře; ty jen buď silný a zmužile se měj.

Osudy vyzvědačů, které poslal Josue do Jericha. (2, 1.—24.)

HLAVA 2. — ¹ Josue, syn Nunův, vyslal tajně ze Setimu dva muže, vyzvědače, a řekl jim: Jděte a ohledejte zemi i město Jericho.

I šli a přišli do domu ženy nevěstky, jménem Rahab a uložili se u ní.

² Bylo pak oznámeno králi Jericha: „Hle, několik synův Israelových vešlo sem v noci, by ohledali zemi.“ ³ Tu vzkázal král Jericha Rahabě: „Vyveď muže, kteří k tobě přišli a vstoupili do domu tvého, jsouť (to) vyzvědači a přišli ohledat všecku zemi.“ ⁴ Žena však muže vzala, skryla je a pak řekla: „Přiznávám se, že přišli ke mně, ale nevěděla jsem, odkud jsou. ⁵ Když měla býti za tmy brána již zavřena, vyšli také oni, nevím však, kam odešli; běžte rychle za nimi, neboť můžete je dohoniti.“

⁶ Vyvedla pak (ty) muže na střechu domu svého a přikryla je lněnými stonky, které tam byly.

⁷ Ti tedy, kteří byli vysláni, hnali se za nimi cestou, která vede ku brodu Jordánu; jak vyšli, byla brána hned zavřena.

⁸ Ti, kteří se skrývali, ještě neusnuli, když tu, hle, žena přišla k nim nahoru a pravila: ⁹ „Vím, že dal vám Hospodin (tuto) zemi; nebo zachvátil nás strach z vás a všecko domácí obyvatelstvo zmalomyslnělo. ¹⁰ Slyšeli jsme, že vysušil Hospodin vody Rudého moře, když jste do něho vstoupili vycházejíce z Egypta; a (slyšeli jsme), co jste učinili dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi a Ogovi, které jste zabili. ¹¹ To slyšíce, polekali jsme se, srdce naše ochablo, a když jste přišli, nezůstal v nás duch; nebo Hospodin, Bůh váš, ten je Bůh nahoře na nebi a dole na zemi. ¹² Nyní tedy přísahajte mi při Hospodinu, že, jako já jsem milosrdenství prokázala vám, tak i vy prokážete je domu otce mého. Dejte mi spolehlivé znamení, ¹³ že ušetříte mého otce, matky, bratří, sester a všeho, co jim přísluší, že ušetříte našich životů.“ ¹⁴ Oni jí odpověděli: „Život náš budiž místo vás utracen; — jen jestli nás nezradíš — až nám dá Hospodin (tuto) zemi, naložíme s tebou milosrdně a věrně.“ — ¹⁵ Pak je spustila oknem po provaze — dům její opíral se totiž o (městskou) zeď — ¹⁶ a pravila jim: „Do hor jděte, by snad nepotkali se s vámi, až se budou vraceti; tam se skrývejte tři dny, dokud se nevrátí; pak vám bude lze jíti svou cestou.“ ¹⁷ Oni jí řekli: „Nebudeme vázáni přísahou touto, kterou jsi nás zapřísáhla, ¹⁸ neuvážeš-li, až vejdemo do země, tento červený provazec na znamení v okně, kterým jsi nás spustila, a neshromáždíš-li svého otce, matky, bratří a všeho příbuzenstva do domu svého. ¹⁹ Kdo ze dveří domu tvého vyjde, toho krev bude na jeho hlavě a my budeme bez viny. Ale krev všech, kdož budou s tebou v domě, padne na hlavu

Hl. 2. V. ¹². „spolehlivé znamení“ = přísaha, kterou před tím žádá; není to však červcový provazec, o němž níže v. 18!

V. ¹⁵. Sellin nalezl ve druhé vrstvě „kanaanské“ prokopaného starého Jericha více domků, které se jednou stranou opíraly o městskou zeď.

naši, dotkne-li se jich kdo. ²⁰ Budeš-li nás však chtít zradit a tuto věc vyjevit, budeme prosti přísahy, kterou jsi nás zavázala.“ ²¹ Ona odpověděla: „Jak jste pravili, tak budiž!“ A když je propustila, zavěsila v okně červený provazec.

²² Šli tedy, přišli do hor a zůstali tam tři dny, až se vrátili jejich pronásledovatelé. — Ti totiž hledali je po všech cestách, avšak nenašli jich. —

²³ Když tedy tito vešli do města, vyzvědači dali se na zpáteční cestu, sestoupili s hor, přešli Jordán, přišli k Josuovi, synu Nunovu, vypravovali mu vše, co se jim bylo přihodilo, ²⁴ a řekli: (Ano) Hospodin dal všecku tuto zemi do rukou našich a všichni její obyvatelé jsou strachem poraženi.

Přechod Israelitů přes Jordán. (3, 1.—5, 1.)

HLAVA 3. — ¹ Josue tedy v noci vstal a hnul táborem. Vyšedše ze Setim přišli k Jordánu, on a všichni synové Israelovi, a zůstali tam.

² Po třech dnech tedy procházeli hlasatelé táborem ³ a provolávali: Až uvidíte archu úmluvy Hospodina, Boha svého, a kněze z rodu levitského, kteří ji ponesou, zdvihněte se také vy a jděte za nimi — ⁴ budiž však mezi vámi a archou mezera dvou tisíc loket — byste [ji mohli z dálky vidět a] věděli, kterou cestou je vám jít, nebo jste dosud po ní nešli. Chraňte se však přiblížit se k arše!

⁵ Josue pak řekl lidu: Posvěťte se, nebo zítra bude činit Hospodin mezi vámi divy.

⁶ I pravil kněžím: Vezměte archu úmluvy a jděte před lidem.

Plníce, co bylo rozkázáno, vzali (ji) a šli před nimi.

⁷ I řekl Hospodin Josuovi: Dnes počnu tě vyvyšovati přede vším Israelem, aby věděli, že, jako jsem byl s Mojžíšem, jsem i s tebou. ⁸ Prikáž kněžím, kteří ponesou archu úmluvy: Až vstoupíte na kraj vody Jordánu, zastavte se v ní.

⁹ Josue řekl synům Israelovým: Přistupte sem a slyšte slovo Hospodina, Boha svého.

¹⁰ A opět pravil: Po tom poznáte, že Hospodin, Bůh živý jest mezi vámi, a že rozpráší před vámi Kanaanského, Hetského, Hevejského, Ferezejského, Gergesejského, Jebusejského a Amorrhejského. ¹¹ Hle, archa úmluvy Pána veškeré země půjde Jordánem před vámi.

¹² Vezměte si dvanáct mužů z kmenův Israelových, po jednom z každého kmene.

¹³ Až kněží, kteří ponesou archu Hospodina, Boha veškeré země, vloží chodidla nohou svých do vod Jordánu, vody, které jsou dole, sběhnou a zmizí, které pak přicházejí shora, zastaví se v jednu spoustu.

V. 21. Církevní Otcové často velebí víru *Rahabinu*, vidí v *Rahabě* předobraz církve přijímající do svého lůna pohany, a *červcový provazec* přirovnávají ke *krvi Kristově*. Z Mt 1, 5. plyne, že Rahabu pojal za choť *Judovec Salmon*, který uveden v rodopisu *Kristově*.

Hl. 3. V. 10. *Hetané*, *Chatti* assyrských klínových nápisů, *Cheta* (vyslov *Chetté*) nápisů egyptských, kolem r. 2000 zaplavili severní Malou Asii i Syrii; jejich hlavními městy byly *Kades* na *Orontu*, *Karkemiš* na *Eufratu* a *Chatti* (?) tam, kde je dnes *Boghashkōi* (pět dní cesty na východ od *Angory*).

¹⁴ Také lid vyšel ze svých stanů, by přešel Jordán. Kněží, kteří nesli archu úmluvy, šli tedy před ním. ¹⁵ Když pak vešli do Jordánu, a když nohy jejich na kraji vody se omočily — Jordán břehy svého koryta v době žní byl zatopil — ¹⁶ zastavily se vody sestupující na místě jednom, naduly se takoruka v horu, a bylo je viděti v dálce od města, které sluje Adom, až k místu Sartan; (vody) pak, které byly níže, stekly do moře Pouště, — nyní sluje Mrtvé, — až úplně zmizely.

¹⁷ Lid tedy přecházel proti Jerichu. Kněží, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, stáli opásáni jsouce na suché půdě v Jordánu a všecek lid přecházel suchým řečištěm.

HLAVA 4. — ¹ Když přešli, pravil Hospodin Josuovi: ² Vyber dvanáct mužů, po jednom z každého kmene, ³ a přikaz jim, by vzali z řečiště Jordánu, kde stály nohy kněží, dvanáct hodně tvrdých kamenů, a ty položte na tábořiště, kde rozbijete této noci stany.

⁴ Povolal tedy Josue dvanáct mužů, které byl vybral ze synů Israelových, po jednom z každého kmene, ⁵ a řekl jim: Jděte před archou Hospodina, Boha svého, do Jordánu a vynesete tamodtud každý po jednom kameni na ramenou, podle počtu synův Israelových, ⁶ aby byly (památným) znamením mezi vámi; když budou v budoucnosti synové vaši tázati se vás: „Co znamenají tyto kameny?“, ⁷ odpovíte jim: „Zmizely vody Jordánu před Hospodinovou archou úmluvy, když šla přes něj; proto položeny jsou kameny tyto na památku synům Israelovým na věčné časy.“

⁸ Synové Israelovi učinili, jak jim Josue přikázal, a vynesli z řečiště Jordánu dvanáct kamenů, jak mu byl Hospodin přikázal, podle počtu synův Israelových, až na místo, kde rozbili stany, a tam je položili.

⁹ Také jiných dvanáct kamenů položil Josue v řečišti jordánském, kde stáli kněží nesoucí archu úmluvy, a jsou tam podnes.

¹⁰ Kněží tedy, kteří nesli archu, stáli v Jordánu, dokud nebylo vyplněno všecko, co byl přikázal Hospodin Josuovi, aby oznámil lidu, a (co) mu byl řekl Mojžíš. Lid rychle přešel. ¹¹ Když všichni přešli, přešla také archa Hospodinova. Kněží šli před lidem. ¹² Také Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova šla ve zbrani před syny Israelovými, jak jim byl přikázal Mojžíš: ¹³ čtyřicet tisíc bojovníků táhlo v zástupech a četách po rovných polích města Jericha.

¹⁴ Toho dne zvelebil Hospodin Josue přede vším Israelem, že se ho báli, jako se báli Mojžíše, dokud byl živ.

¹⁵ A řekl mu: ¹⁶ Přikaz kněžím, kteří nesou archu úmluvy, by vystoupili z Jordánu. ¹⁷ On jim tedy přikázal: Vystupte z Jordánu. ¹⁸ Když vystoupili, nesouce Hospodinovu archu úmluvy, a počali jíti po

V. ¹⁶. místo „horu“ možno hebr. „*néd*“ překládati „*násep*, *hráz*“.

V. ¹⁷. Dle hebr. stáli kněží „*pevně*“ (místo „*opásání*“), „*dokud nepřešel všecek lid*“. — Jako v přechodu Rudého moře, tak i v přechodu Jordánu vidí sv. Otcové předobraz (typus) svátosti křtu; tím spíše, že Spasitel v téže řeči dal se Janem pokřtiti. I křtěnec vstupuje křtem na posvátnou půdu církve, do krajín, které tekou vyšším mlékem a medem pravdy a milosti Boží, a otvírá si cestu, po které dojde svého věčného údělu.

Hl. 4. V. ¹¹. Ježto jinde 3, 11; 4, 7. 11a, chodí archa, nebo „*kněží archu nesoucí*“ (3, 14. 17; 4, 9. 10. 16. 18.), zde však jdou jen „*kněží*“, možno právem místo „*kněží*“ čísti se LXX „*nosiči kamenů*“.

suché zemi, vrátily se vody do svého řečiště a tekly jako prve tekávaly.

¹⁹ Lid vystoupil z Jordánu desátého dne měsíce prvního.

A rozbili stany v Galgale na východ města Jericha.

²⁰ Také dvanáct kamenů, které byli vzali z řečiště Jordánu, položil Josue v Galgale ²¹ a řekl synům Israelovým: Když v budoucnosti tázati se budou synové vaši otců svých: „Co znamenají kameny tyto?“

²² poučíte je řkouce: „Suchým řečištěm přešel Israel tento Jordán, ²³ když Hospodin, Bůh váš, vysušil jeho vody před zrakem vašim, až jste přešli, ²⁴ jako byl učinil prve v moři Rudém, které vysušil, dokud jsme nepřešli, ²⁵ by poznali všichni národové země velmocnou ruku Hospodinovu, byste se báli i vy Hospodina, Boha svého, každý čas.

HLAVA 5. — ¹ Když uslyšeli všichni králové amorrhejští, kteří sídlili za Jordánem na západě, a všichni králové kanaanští, kteří drželi místa blízka Velikému moři, že vysušil Hospodin proudy Jordánu před syny Israelovými, až přešli, zdrceno bylo jejich srdce a nezůstala v nich mysl; tak se strachovali před příchodem synův Israelových.

Israelité se podrobují obřízce. (5, 2.—9.)

² Toho času řekl Hospodin Josuovi: Nadělej si kamenných nožů a obřež po druhé syny Israelovy. ³ (Josue) učinil, co byl přikázal Hospodin a obřezal syny Israelovy na pahorku Předkožek. ⁴ Příčina druhé obřízky je tato: Všecek lid mužského pohlaví, který vyšel z Egypta, všichni muži-bojovníci zemřeli na poušti, na dlouhých oklikách cesty; ⁵ ti všichni byli obřezáni. Lid však, který se rodil na poušti, ⁶ po čtyřicet let pochodu široširou pouští, obřezáván nebyl, dokud nevyhynuli, kteří nebyli poslušni hlasu Hospodinova a kterým byl se prve zapřisáhl, že jim neukáže země mlékem a medem oplývající. ⁷ Synové těch nastoupili na místo otcův a byli Josuem obřezáni, ježto zůstávali s předkožkou, jak se rodili, a nikdo jich cestou prve neobřezával.

⁸ Když byli všichni obřezáni, zůstali na témž tábořišti, až se zhojili.

⁹ A Hospodin řekl Josuovi: Dnes jsem odňal od vás egyptskou pohanu. I nazváno je jméno místa toho Galgala podnes.

První velikonoce v západní Palestině. (5, 10.—12.)

¹⁰ Synové Israelovi, zůstavše v Galgale, slavili velikonoce čtrnáctého dne měsíce, pod večer, na polích jeriškých, ¹¹ a druhého dne jedli z plodin země přesné chleby a pražmu toho roku. ¹² Když jedli z plodin země, přestala manna a synové Israelovi nepožívali již toho pokrmu, nýbrž jídali z plodin země Kanaan toho roku.

Anděl dodává Josuovi odvahy. (5, 13.—16.)

¹³ Když byl Josue na polích města Jericha, pozdvihl oči a viděl muže, an stojí proti němu drže tasený meč; i šel k němu a řekl: Jsi náš, či nepřítel? ¹⁴ On odpověděl: Nikoliv; ale jsem kníže vojska Hospodinova a nyní přicházím. ¹⁵ Josue padl tváří na zem a klaněje se

V. ¹⁹. *Gilgál* znamená *kruh*, zejména *kruh ze stojatých kamenů*, tak zvaný *kromlech*, jakých dosud v Palestině i jinde hojnost ze starých dob se zachovala.

pravil: „Co chce pán říci služebníku svému?“ — 16 „Zuj“ — pravil — „obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, je svaté.“ Josue učinil, jak mu bylo rozkázáno.

Pád Jericha. (6, 1.—7., 1.)

HLAVA 6. — 1 Jericho bylo pevně zavřeno ze strachu před syny Israelovými, a nikdo se neodvážili vyjít ani vjíti.

2 I řekl Hospodin Josuovi: Hle, dávám v ruce tvé Jericho, krále jeho a všechny bojovníky. 3 Obejděte město, všichni válečníci, jednou za den; činite tak šest dní. 4 Sedmého pak dne ať vezmou kněží sedm rohů, jichž užívají v milostivém létě, a jdou před archou úmluvy; obejděte sedmkrát město a kněží ať troubí na rohy. 5 Když pak zazní zvuk rohu táhlejší, [avšak poněkud trhaný], když zazvučí vám v uších, ať vzkřikne všecek lid velikým křikem; zdi města do základů se sesují a každý (do něho) vnikne na místě, proti němuž bude státi.

6 Svolal tedy Josue, syn Nunův, kněze a pravil jim: Vezměte archu umluvy, a sedm jiných kněží ať vezme sedm rohů milostivého léta a nechať jdou před archou Hospodinovou. 7 Také lidu pravil: Jděte a obejděte město; ozbrojenci ať krácejí před archou Hospodinovou.

8 Když Josue domluvil, sedm kněží počalo troubiti na sedm rohů před Hospodinovou archou úmluvy; 9 všecko ozbrojené vojsko táhlo napřed, ostatní pak lid zůstal za archou; všecko zvukem rohů zvučelo.

10 Josue přikázal prve lidu též toto: Nekřičte, ať není slyšeti hlasu vašeho, a žádná řeč ať nevychází z úst vašich, dokud nepříjde den, kdy vám řeknu: „Volejte a křičte!“

11 Obešla tedy archa Hospodinova město jednou toho dne, a navrátivši se do tábora, zůstala tam. 12 Josue vstal (ještě) v noci, kněží nesli archu Hospodinovu 13 a sedm z nich (neslo) sedm rohů, kterých užívají v milostivém létě, a šli před archou Hospodinovou cestou troubíce. Ozbrojený lid šel před nimi, ostatní pak lid za archou za zvuků rohů. 14 Druhého dne obešli město jednou a vrátili se do tábora. Tak činili šest dní.

15 Dne sedmého pak na úsvitě vstavše, obešli město, jak bylo uloženo, sedmkrát. 16 Když při sedmém zátoči troubili kněží na rohy, pravil Josue všemu Israelovi: Křičte, dalať vám Hospodin město. 17 Budiž však toto město v klatbě: všecko, co v něm je, buď Hospodinovo; jedině nevěstka Rahab ať zůstane živa se všemi, kteří jsou s ní v domě, nebo skryla posly, které jsme poslali. 18 Vy tedy střežte se dotknouti něčeho z toho, co je zakázáno, a přestoupiti zákon, by se všecek tábor Israelův neocítl ve hříchu a v neštěstí; 19 cokoli pak bude zlata, stříbra a náradí měděného i železného, Hospodinu budiž zasvěceno a uloženo mezi jeho poklady.

20 Když tedy všecek lid křičel, rohy zvučely, když v uších zástupů

Hl. 6. V. 12.—14a. líčí události *druhého dne*, že by bylo lze právem „*druhého dne*“ z v. 14. položití se LXX na počátek v. 12.

V. 18. „*dotknouti se*“ = vzít si a ponechat. — Srv. Dt 7, 26; níže 7, 25.

V. 20. „*zdi se hned sesuly*“, stěna však, o kterou se opíral domek Rahabin zůstal (v. 22.). — Spisovatel neuvádí sesutí zdí ve vnitřní příčinnou spojitost ani s křikem, ani s táhlými zvuky rohů. *Hradby se zborily všemohoucností Hospodinovou*, kte-

hlas a zvuk zazněl, zdi se hned sesuly a každý vnikl (do města) místem, které bylo proti němu. Tak se zmocnili města.

²¹ I pobili všechno, co v něm bylo, od muže až do ženy, od dítěte až do starce. Také hovězí dobytek, ovce i osly pobili ostrým mečem.

²² Dvěma mužům však, kteří byli posláni na výzvědy, Josue řekl: Vejděte do domu ženy nevěstky a vyveďte ji se všemi jejími příslušníky, jak jste jí přísahou pevně slíbili. ²³ (Ti) mladí mužové tedy šli, vyvedli Rahab i její rodiče, bratry s domácím vším zařízením, jakož i příbuzenstvo její a usadili je za táborem.

²⁴ Město však a všechno, co v něm bylo, spálili kromě zlata, stříbra a měděného i železného náradí, což zasvětili pokladu Hospodinu. ²⁵ Jen Rahabě, nevěstce, domu otce jejího a všem jejím příslušníkům daroval Josue život; a sídlí mezi Israelity podnes, za to, že skryla posly, které byl poslal, by prozkoumali Jericho.

Toho času vyslovil Josue kletbu řka:

²⁶ Zlořečený každý před Hospodinem,
kdo by obnovil a vystavěl město Jericho.
Za svého prvorozence ať základy jeho klade
a za nejmladší své dítě ať staví jeho brány!

²⁷ Byl tedy Hospodin s Josuem a jméno jeho bylo rozhlášeno po veškeré zemi.

HLAVA 7. — ¹ Synové Israelovi však přestoupili příkaz prisvoji-vše si (něco) z toho, co bylo v klatbě. Achan totiž, syn Charmi, syna Zabdi, syna Zare, z kmene Judova, vzal něco z prokletých věcí. I rozhněval se Hospodin na syny Israelovy.

Pád Háje. (7, 2.—8, 29.)

² Josue vyslal několik mužů z Jericha proti Haji, které je vedle Betavenu, na východ města Betelu, a řekl jim: Vystupte a vyšetřte krajinu.

rá tu *zázračně* zakročila. Zdaž a v jaké míře spolupůsobily také síly přirozené, nelze zjistiti, protože spisovatel se o žádné přirozené síle nezmiňuje; ovšem, že je to důvod jen záporný. Srv. 4, 18. nn. Stav, v jakém byly nalezeny městské zdi jerišské při vykopávkách, málo nasvědčuje, že by bylo jednou z těchto přirozených sil *zemětřesení*. — Náhlý pád hradeb jerišských byl podle církevních Otců předobraz (typus) náhlého zániku světové říše pohanské, kterou 12 nepatrných na pohled mužů-apostolů tak skrovnými prostředky zničilo.

V. ²⁴. Tento požár potvrzují vykopávky Sellinovy. Byl tak prudký, že místy cihly na slunci jen sušené vypálil! Příbytky kanaanské ve 2. vrstvě vykopávek odkryté ukázaly, jak důkladně vykonali Israelité *cherem*; zmizely zbraně, věci z mědi, železa, jen některé hliněné předměty nalezeny.

V. ²⁵. Rahab sídlila mezi Israelity (s celou svou rodinou) a podle Mt 1, 5. vdala se za *Judovce* jménem *Salmona*. To předpokládá, že vstoupila a byla přijata do lůna náboženské israelské obce. Srv. Dt 7, 1. nn.

Místo „*vyslovil kletbu*“ lépe dle hebr. „*zavázal lid přísahou*“, buď tak, že lid následující slova za Josuem opakoval, nebo že je potvrzoval slovy „*Amén*“ nebo pod.

V. ²⁶. Město, na něž uvalena klatba, nebylo dovoleno znova opevňovati. Srv. Dt 13, 16. — Kletba hrozí tomu, kdo by se odvážil tak činiti, trestem člověku starozákonnému nejcitelnějším — *ztrátou dětí*, které tu jsou vysloveny „*prvorozeným a nejmladším*“. Viz 3. Král 16, 34.

Plníce rozkaz ohledali Haj ³ a vrátivše se řekli mu: Ať nevystupuje všecek národ, ale dva nebo tři tisíce mužův ať táhnou a zničí město; nač týrati zbytečně všecek národ proti hrstce nepřátel?

⁴ Vytáhly tedy tři tisíce bojovníků. Hned však dali se na útěk. ⁵ Poraženi byli od mužstva města Haje. Padlo z nich třicet šest lidí. Nepřítel je pronásledoval od brány až do Sabarim. Padali utíkající se svahu. I zaleklo se srdce národa a takořka zvodnatělo.

⁶ Josue roztrhl svůj šat a ležel tváří na zemi před archou Hospodinovou až do večera, on i všichni starší Israelovi; a sypali si prach na hlavu.

⁷ Josue pravil: Ach, Hospodine, Bože, proč jsi ráčil převést lid tento přes řeku Jordán, abys nás vydal do rukou Amorrhejských a vyhladil? Kéž bychom byli, jak jsme začali, usadili se za Jordánem!

⁸ Hospodine, Bože můj, co říci, když vidím, že Israel prchá před svými nepřáteli? ⁹ Uslyší-li to Kanaanští a všichni obyvatelé země, spojíce se obklíčí nás a vyhladí naše jméno se země. A co učiníš velikému jménu svému?

¹⁰ Hospodin řekl Josuovi: Vstaň, proč ležíš tváří na zemi? ¹¹ Israel se prohřešil, přestoupil mou úmluvu, vzali z klatých věcí, dopustili se krádeže a podvodu, ukryli to mezi svými věcmi. ¹² Neodolá Israel nepřátelům svým, ale prchati bude před nimi, ježto poskvrněn je klatbou. Nebudu již s vámi, dokud nepotřete toho, jenž vinen je tímto zločinem. ¹³ Vstaň, posvěť lid a rci jim: Posvěťte se na zítřek, nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Věc kletá je ve tvém lůně, Israeli; neodoláš nepřátelům svým, dokud nebude z tebe vyhlazen ten, jenž poskvrněn je tímto zločinem. ¹⁴ Ráno předstoupíte všichni po svých kmenech; na který kmen padne los, předstoupí po svých čeledích, čeleď po rodech a rod po mužích. ¹⁵ Ať je pak kdokoli, kdo bude v tomto zločinu přistižen, budiž spálen se vším svým majetkem, neboť přestoupil úmluvu Hospodinovu a dopustil se nešlechtného činu v Israeli.

¹⁶ Josue tedy ráno vstav kázal Israelovi předstupovati po kmenech; i přistižen byl kmen Judův. ¹⁷ Když byl předváděn po čeledích, přistižena byla čeleď Zare. Když ji přiváděl též po rodech, přistihl (rod) Zabdi. ¹⁸ Rozděliv jeho rod na jednotlivé muže, přistihl Achana, syna Char-mi, syna Zabdi, syna Zare ze kmene Judova.

¹⁹ I řekl Josue Achaňovi: Synu můj, vzdej čest Hospodinu, Bohu Israelovu, přiznej se, oznam mi, co jsi učinil, a netaj toho. ²⁰ Achan Josuovi odpověděl: Pravda, zhřešil jsem proti Hospodinovi, Bohu Israelovu. Tak a tak jsem učinil. ²¹ Viděl jsem totiž mezi kořistí červený plášť, velmi krásný, dvě stě lotů stříbra a prut zlata vážící padesát lotů;

HL. 7. V. ¹⁵. Dříve nežli *spálen*, bude *ukamenován*; srv. níže v. 25. — Spáliti mrtvolu znamenalo zdvojnásobiti trest na *postrach*.

V. 21. Místo „červený“ hebr.: „*babylonský*“. V Babylonii byly totiž tkány a prodávány vzácné látky. — Místo „prut“ hebr.: „*jazyk*“, nejspíše dlouhý úzký plech, který měl tvar jazyka. Všebabylonisté, kteří přehánějí vliv babylonské vzdělanosti na Palestinu a kteří ve zmínce o „*babylonském plášti*“ viděli nový doklad pro své tvrzení, zklamali se ve výsledcích vykopávek Sellinových: nikde nebylo nalezeno stop domnělého velikého vlivu babylonské vzdělanosti. Drobné nálezy, zejména výrobky hrncířské, svědčí jednak o samostatnosti, jednak o spojení se vzdělaností, která byla v druhé polovici III. a v první II. tisíciletí rozšířena v oblasti moře *egejského*.

i zachtělo se mi toho, vzal a skryl jsem to v zemi, ve svém stanu; stříbro jsem přikryl vykopanou prstí.

²² Poslal tedy Josue služebníky; ti přiběhli do jeho stanu a našli všechny věci ukryté na tom místě i se stříbrem. ²³ Vzali je ze stanu, přinesli k Josuovi a ke všem synům Israelovým, a položili je před Hospodina.

²⁴ Tu vzal Josue Achana, syna Zareova, stříbro, plášť a zlatý prut, jakož i syny a dcery jeho, hovězí dobytek, osly, ovce, ano i stan a všechno náradí, a zavedl je — spolu se vším Israelem — do údolí Achor. ²⁵ Tam řekl Josue: Že jsi nás zarmoutil, zarmutiž dnes Hospodin také tebe. I ukamenoval ho všecek Israel a vše, co bylo jeho, bylo ohněm zničeno. ²⁶ Nanesli pak na něho velikou hromadu kamení, která je tam podnes.

Tu se hněv Hospodinův od nich odvrátil.

Nazváno pak bylo místo ono „údolí Achor“ až podnes.

HLAVA 8. — ¹ I pravil Hospodin Josuovi: Neboj se a nestrachuj! Vezmi s sebou všechno množství bojovníků, zdvihni se a táhni vzhůru proti městu Haj. Hle, dávám ti do rukou krále jeho, lid, město i zemi. ² Učiň pak městu Haj a králi jeho, jako jsi učinil Jerichu a jeho králi; kořist však, i všecek dobytek smíte si rozebrati. Polož v týl města zálohy.

³ Josue tedy se zdvihl a všecek sbor bojovníků s ním, aby táhli nahoru proti Haji. V noci odeslal třicet tisíc vybraných zdatných mužů ⁴ a rozkázal jim: „Položte se zálohou za městem, nevzdalujte se příliš daleko a buďte všichni pohotově. ⁵ Já pak a ostatní lid, který je se mnou, potáhneme z protější strany proti městu. Až proti nám vypadnou, dáme se na útěk, jako jsme učinili prve, a budeme prchat, ⁶ až naši pronásledovatelé dají se dále od města vylákati; budouť se domnívati, že utíkáme jako prve. ⁷ Mezi tím pak, co my budeme prchat, a oni nás budou pronásledovati, povstanete ze zálohy a zpustošíte město; neboť dá je Hospodin, Bůh váš, do rukou vašich. ⁸ Až se ho zmocníte, zapalte je a učiňte všechno, jak jsem vám přikázal.“ ⁹ Když je propustil, odebrali se na místo zálohy a položili se mezi Betelem a Hajem na západní straně města Haje.

Josue zůstal té noci mezi lidem. ¹⁰ Z jitra vstav, přehlédl spolu-bojovníky a táhl vzhůru se staršími v čele vojska, jsa provázen zástupem branného lidu. ¹¹ Táhli tedy, vystoupili naproti městu a zastavili se na severní straně města; mezi ním a mezi nimi bylo údolí.

¹² Dříve (již) vybral pět tisíc mužův a položil je zálohou mezi Betelem a Hajem na západní straně tohoto města; ¹³ všechno ostatní vojsko však sešikovalo se na severu tak, že konec onoho množství sahal až k západu města.

Josue té noci vytáhl a zastavil se v údolí.

¹⁴ Když to král Haje zpozoroval, vytáhl rychle ráno s veškerým vojskem města a sešikoval se čelem k poušti, nevěda, že v zádech skrý-

V. ²⁵. Josue navazuje na význam vlastního jména vinníkova; znamená totiž hebr. 'áchar: zarmoutil.

HL. 8. V. ¹³. Místo „vytáhl a zastavil se v údolí“ dlužno dle hebr. znění Hummelauerem opraveného přeložiti: „přenocoval mezi lidem“. Jako ztrávil minulou noc v táboře v Galgale (v. 9.), tak ztrávil noc následující ve vojenském táboře u Haje.

vá se záloha. ¹⁵ Tu Josue a všecek Israel dali se na ústup z (onoho) místa, jako by se báli, a utíkali po cestě k poušti. ¹⁶ Oni pak davše se do křiku a tím sebe navzájem povzbuzující, hnali se za nimi. Když pak se vzdálili od města ¹⁷ a ve městě Haji a Betelu nezůstal ani jeden, kdo by se nebyl hnál za Israelem — když byli vytrhli, nechali města otevřena — ¹⁸ pravil Hospodin Josuovi: Pozdvihni štít, který máš v ruce, proti městu Haji, neboť dám ti je. ¹⁹ Když tedy zdvihl štít proti městu, zálohy, které byly ukryty, hned povstaly, táhly k městu, zmocnily se ho a zapálily je. ²⁰ Městské mužstvo, které Josue pronásledovalo, se ohlédlo, a vidouc dým z města až k nebi vystupovati, nemohlo již utéci ani sem ani tam, zejména proto, že ti, kdož na oko utíkali k poušti, prudce napadli pronásledovatele. ²¹ Josue totiž a všecek Israel vida, že město je vzato, že z města vystupuje dým, obrátil se a bil do mužstva Haje. ²² Rovněž i ti, kteří byli vzali a zapálili město, vytáhli z města svým vstříc a začali bít nepřátele, kteří byli uprostřed. Byli tedy nepřátelé s obou stran biti, že se nezachránil nikdo z tak velikého množství. ²³ Jali také za živa krále města Haje a vydali ho Josuovi.

²⁴ Když tedy byli zabiti všichni, kdo pronásledovali Israele prchajícího k poušti, když na témž místě mečem padli: synové Israelovi vrátili se a vybili město. ²⁵ Bylo pak těch, kteří toho dne padli, od muže až do ženy, dvanáct tisíc lidí, všichni z města Haje.

²⁶ Josue nespustil ruky, kterou byl do výše zvedl drže štít, dokud nebyli pobiti všichni obyvatelé města Haje.

²⁷ O dobytek však a kořist z města rozdělili se synové Israelovi, jak byl přikázal Hospodin Josuovi.

²⁸ Josue vypálil město a učinil z něho zbořeniště na věčné časy. ²⁹ Také jeho krále pověsil na šibenici až do večera, do západu slunce. Na rozkaz Josuův sňali mrtvolu s jeho kříže, pohodili ji u samého vchodu do města, a nanесли na ni velikou hromadu kamení, která trvá podnes.

*Josue obnovuje úmluvu Hospodinovu s Israelem.
(8, 30.—35.)*

³⁰ Tehdy vystavěl Josue oltář Hospodinu, Bohu Israelovu, na hoře Hebal, ³¹ jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, synům Israelovým a jak psáno je v Mojžíšově knize zákona; oltář totiž z kamenů nehlazených, jichžto železo se nedotklo. Na něm obětoval Hospodinu celopaly a podal pokojné oběti.

³² A napsal na kameny opis zákona Mojžíšova, který byl on napsal před syny Israelovými. ³³ Všecek pak lid, starší, vůdcové i soudcové, cizinci i lidé domácí, stáli po obou stranách archy před kněžími,

V. ²⁹. „šibenice“ = „kříž“ = strom. — Mrtvolu královu pověsili a před západem slunce dle Dt 21, 22. n. sňali. — O kamení na hrobě nahromaděném srv. 7, 26.

V. ³³. „vůdcové“ = hebr.: „pisaři, hlasatelé“. — Cizinci byli chráněnci (klienti) buď některého israelského kmene nebo šejka, a proto mohli mezi Israelity přebývat. Aby směli se zúčastniti israelské bohoslužby, bylo jim přijmouti israelské náboženství („proselyté“). Zde jsou „cizinci“ dvořákové a vojaři, jak plyne z Dt 29, 10. — O „kněžích-Levitech“ (hebr.) nesoucích archu srv. výše 3, 3. — „Mojžíš přikázal“ tak učiniti Dt 11, 29. n.; 27, 11. nn. — Jako kněží po skončené oběti lidu žehnávali, tak učinil Josue po obětech, které dle v. 31. přinesl. Užil k tomu snad slov Nm 6, 22. až 27. (Tostatus.)

kterí nesli Hospodinovu archu úmluvy; polovice jich vedle hory Garizim a polovice vedle hory Hebal, jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův.

(Josue) dal nejdříve požehnání lidu Israelovu. ³⁴ Potom četl všechna slova (zákona), požehnání i zlořečení, vše, jak bylo psáno v knize zákona. ³⁵ Nic z toho, co rozkázal Mojžíš, nenechal bez povšimnutí, ale vše opakoval přede vším množstvím Israelovým, před ženami, dětmi i cizinci, kteří mezi nimi přebývali.

Spolek kanaanských králů proti Josuovi. (9, 1. n.)

HLAVA 9. — ¹ Když to uslyšeli všichni králové za Jordánem, kteří sídlili na horách i v nížinách, v přímoří, na pobřeží Velikého moře, i ti, kteří sídlili u Libanonu, Hetští, Amorrhejští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští — ² shromáždili se, by bojovali proti Josuovi a Israelovi jednomyslně a svorně.

Gabaoňané snaží se zachrániti lstí. (9, 3.—27.)

³ Když však obyvatelé Gabaonu uslyšeli vše, co byl učinil Josue Jerichu a Haji, ⁴ vymyslili lest: nabrali si potravin, naložili na osly, staré pytle, rozpraskané a sešíváné vinné měchy, ⁵ (vzali si) velmi staré střevíce, které byly na důkaz stáří záplatami sešíváné, a oblékli se ve staré šaty; také chleby, které vzali na cestu, byly tvrdé a na kusy rozdrobené. ⁶ Tak přišli k Josuovi, který tehdy dlel v táboře v Galgale, a pravili jemu a všemu Israelovi: Ze země daleké přicházíme, přejíce si učiniti s vámi mír. Muži israelští jim odpověděli: ⁷ (Jen) nesídlíte-li v zemi, která jsouc naším údělem patří nám, že bychom nemohli vejíti s vámi ve smlouvu! ⁸ Oni však řekli Josuovi: „Jsme tvými služebníky.“ Když se jich Josue otázal: „Kdo jste vy? a odkud přicházíte?“ ⁹ odpověděli: „Ze země velmi daleké přicházejí služebníci tvoji ve jménu Hospodina, Boha tvého. Slyšeliť jsme pověst o jeho moci, o všem, co učinil v Egyptě ¹⁰ a dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi, králi hesebonskému, a Ogovi, králi basanskému, který byl v Astarotě. ¹¹ I řekli nám starší a všichni obyvatelé země naší: Naberte si potravin na velmi dalekou cestu, jděte jim vstříc a rcete: „Jsme vašimi služebníky, učiňte smlouvu s námi.“ ¹² Hle, chleby, když jsme vyšli z domova, bychom šli k vám, vzali jsme teplé; nyní vyschly, a že jsou příliš staré, jsou rozdrobeny. ¹³ Vinné měchy jsme naplnily nové — nyní jsou rozpukané a dřevé. Roucha, ve která jsme oblečeni, a střevíce, které máme na nohou, následkem veliké délky daleké cesty jsou sešlé a skorem zničené.“

¹⁴ Přijali tedy (Israelité) z jejich pokrmův, úst Hospodinových

V. ³⁴. „požehnání a zlořečení“ = Dt 28, 1.—46.

Hl. 9. V. ⁸. Spisovatel podává výroky Gabaoňanů *svými slovy* (Hummelauer). — Nejvíce získali si srdce Josuova tvrzením, že přicházejí „ve jménu“ = *pro jméno Jahvovo*, pro jeho moc velikou, o které slyšeli. Bojíce se, by Israelité, podporováni tímto mocným Bohem, neučinili jim jako Emorům v Zajordání, chtějí s nimi vejíti v přátelskou smlouvu.

však se netázali. ¹⁵ I učinil s nimi Josue mír a všed ve smlouvu slíbil, že nebudou usmrceni; také knížata lidu jim přísahala.

¹⁶ Tři dny však po tom, kdy byla učiněna smlouva, uslyšeli, že sídlí blízko a že mají býti mezi nimi. ¹⁷ I vytáhli synové Israelovi a [třetího dne] přišli do jejich měst, jejichžto jména jsou: Gabaon, Kafira, Berot a Kariatiarim. ¹⁸ Nepobili však jich, protože přísahala jim knížata lidu ve jménu Hospodina, Boha Israelova. Když pak reptal všecek lid proti knížatům, ¹⁹ odpověděli jim: „Přisahali jsme jim ve jménu Hospodina, Boha Israelova, a proto nesmíme se jich dotknouti. ²⁰ Ale toto jim učiníme: Ať zůstanou sice na živu, by nebyl popuzen proti nám hněv Hospodinův, kdybychom jim přísahy nedodrželi; ²¹ ale ať zůstanou živi, by k užitku všeho národa sekali dříví a nosili vodu.“ Tak tito pravili.

²² I povolal Josue Gabaonské a řekl jim: Proč jste nás chtěli lsti oklamati, že jste řekli: „Velmi daleko od vás sídlíme“, když přece jste mezi námi? ²³ Buďte tedy zlořečení a rod váš nepřestaň sekati dříví a nositi vodu do příbytku Boha mého! ²⁴ Oni odpověděli: Zvěstováno bylo nám, služebníkům tvým, že slíbil Hospodin, Bůh tvůj, Mojžíšovi, služebníkovi svému, že vám dá všecku (tuto) zemi a že zahladí všechny obyvatele její. Báli jsme se tedy velmi a postarali jsme se o své životy; strachem z vás byvše dohnáni, pojali jsme ten záměr. ²⁵ Nyní však jsme v ruce tvé; co uznáš za dobré a správné, učin s námi.

²⁶ Učinil tedy Josue, jak byl řekl, a zachránil je z ruky synův Israelových, že nebyli pobiti. ²⁷ A ustanovil toho dne, by byli ve službě všeho lidu a Hospodinova oltáře, sekající dříví a nosíce vodu až podnes, na místě, které si Hospodin vyvolí.

Israel zvítězil nad králem jerusalemským a nad jeho čtyřmi spojenci. (10, 1.—27.)

HLAVA 10. — ¹ Když to uslyšel Adonisedek, král jerusalemský, že totiž Josue vzal Haj, že jej vyvrátil — neboť jako byl učinil Jerichu a jeho králi, tak učinil Haji a jeho králi, — že přeběhli Gabaonští k Israeli a jsou s nimi spolčeni, ² velmi se bál. Byloť Gabaon město veliké, (jako) jedno z měst královských, větší než město Haj, a všichni jeho bojovníci byli velmi statní. ³ Vzkázal tedy Adonisedek, král jerusalemský, Ohamovi, králi hebronskému, Faramovi, králi jerimotskému, Jafiovi, králi lachiskému a Dabirovi, králi eglonskému: ⁴ „Přitáhněte ke mně nahoru a přispějte (mi) na pomoc, bychom dobyli Gabaonu, ježto přeběhl k Josuovi a k synům Israelovým.“ ⁵ Shromáždilo se tedy pět králův amorrhejských, král jerusalemský, král hebronský, král jerimotský, král lachiský a král eglonský, táhli společně se svými vojsky nahoru, položili se táborem kolem Gabaonu a začali ho dobývati.

V. ²⁷. „na místě, které si Hospodin vyvolí“, srv. Dt 12, 5. 11. 14. 18. 21. 26.

HL. 10. V. ³. Láchiš dříve bývalo ztotožňováno se zříceninou *Umm el-Láqis*, 3 km od 'Adžlunu na západ; nyní však po Blissových vykopávkách zjištěno, že = *Tell el-Hasi*, 3 km jižně od 'Adžlunu, který leží v místech bývalého Eglonu (37 km na západ Hebronu). — Jménem anglické společnosti pro výzkum Palestiny (*Palestine Exploration Fund*), založené v Londýně roku 1865, prokopali pahorek *el-Hasí* roku 1890 až 1893 starovědce *Flinders Petrie* a *F. J. Bliss*.

⁶ Tu vzkázali obyvatelé obleženého města Gabaona Josuovi, který tehdy dlel v táboře u Galgaly: „Nevzdaluj svých rukou od pomoci svým služebníkům; přitáhni rychle nahoru a vysvobod nás; přispěj nám na pomoc, neboť spolčili se proti nám všichni králové Amorrhejských, kteří sídlí na horách.“ ⁷ I vytáhl Josue z Galgaly nahoru a všecek válečný lid, muži velmi zdatní, s ním. ⁸ A Hospodin řekl Josuovi: „Neboj se jich, neboť dal jsem je ve tvé ruce; nikdo z nich nebude ti moci odolati.“ ⁹ Tu Josue táhnuv celou noc z Galgaly, náhle je přepadl. ¹⁰ I uvedl je Hospodin před Israelem do zmatku — takže je potřel velikou porážkou v Gabaonsku, pronásledoval po cestě stoupající k Bethoronu a bil je až do Azeky a Makedy.

¹¹ Když tak před syny Israelovými utíkali a byli tam, kde se sestupuje k Bethoronu, Hospodin poslal na ně velké kameny s nebe až po Azeku; i zemřelo jich mnohem více kamením krupobití, než jich pobili mečem synové Israelovi.

¹² Tehdy, toho dne, kdy vydal (Hospodin) Amorrhejské (na smrt) před syny Israelovými, mluvil Josue k Hospodinovi a pravil před nimi:

„Slunce nad Gabaonem se nehýbej
ani (ty) měsíci nad údolím Ajalon!“

¹³ Tu zastavilo se slunce i měsíc,
až vykonal lid odvetu na nepřátelích.

Zda to není psáno v „Knize spravedlivců“?

Zůstalo tedy státi slunce prostřed nebes a nespělo k západu po dobu jednoho dne. ¹⁴ Nebyl prve ani potom takový [dlouhý] den, by poslechl Hospodin hlasu člověka; bojoval totiž za Israele.

V ¹¹. „veliké kameny“ = kroupy. Srv. Is 30, 30.

V ¹². Josue prosí, by slunce se zastavilo „nad Gabaonem“, t. j. by svítilo tak, jako ráno, kdy Israelité bojovali u Gabaonu. — Modlitba Josuova a její výsledek ukazuje, jak účinnou bývá prosba k Bohu, je-li plna živé víry. Srv. Mk 9, 22; 11, 23. n. Bůh vyslyšel tuto prosbu, slunce za mraky nezapadlo, ale svítilo tak dlouho, až se na obloze objevil jasný měsíc; když měsíc vystřídal slunce, byl již Josue daleko od Gabaonu, u Ajalonu, a tu teprv prosí Hospodina, by měsíc „se zastavil“, t. j. „nezapadal“ za mraky, by mohl v jasu měsíčním nepříteli pronásledovati. Bůh vyslyšel tuto prosbu, měsíc nezašel, ale svítil, že bylo jasno „jako ve dne“ Básník, jehož se spisovatel knihy Josue dovolává (v. 13.), spojil obě prosby Josuovy v jedno, by měl myšlenkový úměr, ač prosby ty časově dlužno rozlišovati.

V. ¹³. Zjev přírodní není tu líčen ve své *vnitřní* podstatě, ale jen *dle vnějšího dojmu zrakového*. Viz Úvod. Zde lze tím méně žádati od spisovatele biblického, by líčil „vědecky“ přírodní zjev, ježto nevypravuje ani svými slovy, nýbrž *uvádí* (cituje) *dva verše z knihy básní* — „Vykonal odvetu na nepříteli“ bylo účelem zázraku tuto vypravovaného. „Zastavení slunce a měsíce“ bylo prostředkem k tomu cíli. — Otázka: „zda to není psáno?“ rovná se kladné větě: „Je to psáno“ — Z „Knihy spravedlivců“ podává 2. Král 1, 18.—27. žalozpěv Davidův nad smrtí Saulovou a Jonatanovou. Z toho možno dohadovati, že to byla *sbírka básní* opěvujících vynikající muže israelské. — „Střed nebes“ není nejvyšší bod, v němžto stojí slunce o polednách. I když již chýlí se slunce k západu, je „uprostřed nebe“, t. j. *prostřed obzoru*. — Místo „po dobu jednoho dne“ hebr.: „jako bývá za plného dne“.

V. ¹⁴. „dlouhý“ nemá hebr., který nevidí tak podivuhodnost dne v jeho mimořádné délce, jako spíše v tom, že Bůh vyslyšel prosbu Josuovu takorča jako služebník poslouchá rozkazu svého pána. — Srv. Sir 46, 5. „Jeden den stal se takorča dvěma dny“ lze s naším výkladem velmi dobře sloučiti. *Sluneční světlo* po modlitbě Josuově až do konce jeho západu žádným mrakem nezastíněné, snad i lomem paprsků nad

¹⁵ — Potom vrátil se Josue se vším Israelem do tábora v Galgale. —

¹⁶ (Oněch) pět králů však prchlo a skrylo se v jeskyni města Makedy. ¹⁷ Když bylo Josuovi oznámeno, že bylo nalezeno pět králů skrytých v jeskyni města Makedy, ¹⁸ přikázal svým spolubojovníkům: Přivalte veliké kameny k ústí jeskyně a osadte ji muži ostražitými, kteří nechať uzavřených ostríhají; ¹⁹ vy pak nestůjte, ale pronásledujte nepřátele, všechny zadní z prchajících bijte a nedopustte jim, aby vešli do hradeb svých měst, neboť Hospodin Bůh dal je v ruce vaše.

²⁰ Když tedy poražení byli nepřátelé velikou porážkou, když byli takorůzka vyhlazeni a zničeni, a když ti, kterým se podařilo před Israelem prchnouti, uchýlili se do měst hrazených: ²¹ vrátilo se všechno vojsko k Josuovi do Makedy, do tábora, ve zdraví [a v plném počtu]; a nikdo se neodvažoval proti synům Israelovým (ani) ceknouti. ²² Josue pak vydal rozkaz: Otevřte vchod do jeskyně a vyvedte ke mně pět králů, kteří se v ní skrývají. ²³ Služebníci učinili, jak jim bylo rozkázano, a vyvedli k němu pět králů z jeskyně, krále jerusalemského, krále hebronského, krále jerimotského, krále lachiského a krále eglonského. ²⁴ Když byli k němu vyvedeni, svolal všechno mužstvo israelské a pravil knížatům vojska, která s ním byla: Jděte a vkládejte nohy na hrdla těchto králů! Když šli a na hrdla podrobených nohama šlapali, ²⁵ opět jim pravil: Nebojte se a nestrachujte se, vzmužte se a buďte silni; neboť tak učiní Hospodin všem nepřátelům vašim, proti kterým bojujete.

²⁶ Potom Josue na ně udeřil, popravil a pověsil je na pěti kmelech; viseli až do večera. ²⁷ Když slunce zapadlo, rozkázal svým spolubojovníkům, by je složili se šibenic. I složili je, naházeli je do jeskyně, ve které se byli skrývali, a nakladli na ústí její obrovských kamenů, které (tam) jsou podnes.

Šťastné boje Israelovy proti jihu. (10, 28.—43.)

²⁸ Téhož dne dobyl Josue Makedy, vybil ji ostrím meče a usmrtil jejího krále se vším obyvatelstvem; ani nepatrných zbytků v ní nenechal. Učinil králi makedskému, jako byl učinil králi jerišskému.

obyčej prodloužené, po němž následovalo velmi *jasné světlo měsíční* žádným mrakem nekalené, tak že nebylo takorůzka přechodu od slunečního světla k měsíčnímu, *opravňuje básníka mluvit o dvou dnech*; jako jmenuje spisovatel knihy Josue *kroupy* obrazně „kameny“, tak byl oprávněn také básník nazvat jasné světlo měsíční, které souviselo úzce se světlem slunečním, „*dnem*“. Výklad náš nikterak nestírá a nemůže setřítí s vypravovaného zjevu zázračný ráz, ale uvádí jej v úměr s jeho účelem a s moudrostí Boží. (Této ani onomu neodporuje zvýšiti zázračný ráz tvrzením, že toho dne řízením Božím lámaly se k večeru paprsky sluneční ve vlhkém ovzduší, tak že jasnost denní byla skutečně o něco prodloužena.) — Kterak Hospodin bojoval za Israele, viz také Ex 14, 25; Dt 20, 4.

V ¹⁵. již předbíhá to, co následující vv. 16.—42. vypravují. Věcně i časově 15. rovná se v. 43.

V. ²⁸. „*usmrtil*“, t. j. vykonal *klatbu*, „*cherem*“ (hebr.). Israelité byli nástrojem spravedlnosti Nejvyššího, který trestal zatvrzelost kanaanských pohanů. (Srv. níže 11, 19. n.) Celá století jim milosrdenství Boží shovívalo a času k pokání poprávalo. Srv. Gn 15, 16.

Ne jinak byli by učinili Palestiňané Israelitům, kdyby je byli přemohli! Právo mezinárodní bylo tehdy ještě v plénkách a právo válečné u všech tehdejších národů kruté.

²⁹ Z Makedy táhl se vším Israelem k Lebně, a začal proti ní bojovat; ³⁰ Hospodin ji dal i s králem do rukou Israelových, i vybili ostrím meče město a všechno jeho obyvatelstvo; nenechali v něm žádných zbytků. Učinili králi Lebny, jako byli učinili králi Jericha.

³¹ Z Lebny táhl se vším Israelem k Lachisi a rozestaviv dokola vojsko, dobýval ho. ³² Hospodin dal Lachis do rukou Israelových, druhého dne ho dobyl a vybil ostrím meče každou živou bytost, která v něm byla; jako byl učinil Lebně.

³³ Toho času táhl Horam, král Gazeru, na pomoc Lachisi; avšak Josue ho porazil na hlavu se vším lidem jeho.

³⁴ Z Lachise táhl do Eglonu, oblehl ³⁵ a dobyl ho téhož dne; a vyhubil ostrím meče všechny živé bytosti, které v něm byly, právě tak, jako byl učinil Lachisi.

³⁶ Z Eglonu táhl se vším Israelem nahoru do Hebronu, zahájil proti němu boj, ³⁷ dobyl ho a vyhubil ostrím meče; také krále jeho i všechna městečka krajiny té a všechny živé bytosti, které se v něm zdržovaly; žádných zbytků v něm nenechal. Jako byl učinil Eglonu, tak učinil i Hebronu, zničiv mečem vše, co v něm nalezl.

³⁸ Odtud táhl zpět k Dabiru, ³⁹ dobyl ho a zpusťl, také jeho krále a všechna okolní městečka vyhubil ostrím meče; zbytků žádných v něm nenechal. Jako byl učinil Hebronu, Lebně a jejich králům, tak učinil Dabiru a králi jeho.

⁴⁰ Tak vyhubil Josue všechnu zemi: hornatinu, jih, roviny a Asedot s jejich králi; zbytků žádných v nich nenechal, ale vše, co mohlo dýchat, pobil, jak mu byl přikázal Hospodin, Bůh Israelův. ⁴¹ Od Kades-Barne až po Gazu — také všechnu zemi Gosen — až po Gabaon, ⁴² všechny krále i krajiny jejich zdobýval jedním útokem a vyhubil; neboť Hospodin, Bůh Israelův, bojoval za něho.

⁴³ Pak se vrátil se vším Israelem do tábora v Galgale.

Vítězné boje Israelovy proti severu. (11, 1.—15.)

HLAVA 11. — ¹ Když to uslyšel Jabin, král asorský, poslal k Jobabovi, králi madonskému, ke králi semeroniskému a ke králi achšafskému; ² také k (ostatním) králům severu, kteří sídlili v horách i na rovině jižně od Kenerotu, jakož i v nížinách a v území Doru u moře; ³ (poslal) také ke Kanaanským na východě i na západě, k Amorrhejským, Hetským, Ferezejským, Jebusejským na horách, jakož i k Hevejským, kteří sídlili na úpatí Hermonu v zemi Masfa. ⁴ I vytáhli všichni se svými zástupy, lid velmi četný, jako písek, který je na břehu mořském; také koní a vozů veliké množství. ⁵ Všichni ti králové spojili se u Meromských vod, aby bojovali proti Israelovi.

⁶ Tu řekl Hospodin Josuovi: Neboj se jich; neboť zítra, právě v tuto hodinu, vydám je všechny na smrt před Israelem; koním jejich

V. ³³. Gazer je dnešní *Tell Džézer* proslulý vykopávkami, které tu jménem anglické Společnosti pro výzkum Palestiny (*Palestine Exploration Fund*) řídil R. A. St. Macalister od roku 1902 do r. 1905 a opět od r. 1907 do roku 1909.

V. ³⁷. Král hebronský je nástupce toho, který byl popraven již dle v. 26.

V. ³⁸. Debir bývá nyní ztotožňována s pahorkem *Beit Mirsim*, jihozápadně Hebronského prokopán r. 1926 a 1928 *Albright* (Johns Hopkins University).

podřežeš šlachy a vozy spálíš ohněm. ⁷ Když pak Josue a s ním všechno vojsko náhle na ně k Meromským vodám přitrhlo a udeřilo, ⁸ dal je Hospodin v ruce Israelovy. Porazili je a pronásledovali až k Velikému Sidonu, až k Maserefotským vodám a k rovině Masfě, která jest odtud na východ. Pobíjí je všechny, takže nenechal z nich žádných zbytkův; ⁹ učinil, jak mu byl přikázal Hospodin: koním jejich podřezal šlachy a vozy spálil ohněm.

¹⁰ Hned se obrátiv, dobyl Asoru a krále jeho zabil mečem. — Asor totiž ve starých dobách mezi všemi těmi říšemi vévodil. — ¹¹ Všecky živé bytosti, které tam dlely, pobíjí; nenechal v něm žádných zbytkův, ale všechny do jednoho zničil, město samo pak spálil.

¹² Také všechna města okolní i krále jejich zjímá, pobíjí a zahladil, jak byl přikázal jemu Mojžíš, služebník Hospodinův. ¹³ Mimo města, která byla na pahorcích a na návrších, spálil Israel všechna; jedině Asor, pevně hrazený, zničil ohněm.

¹⁴ Všecku kořist měst těch i dobytek rozdělili si synové Israelovi, lidi však všechny pobíjí.

¹⁵ Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, služebníkovi svému, tak přikázal Mojžíš Josuovi, a ten všechno vyplnil; ze všech příkazů, které byl dal Hospodin Mojžíšovi, neopominul ani jediného slova.

Přehled všech bojů Josuových. (11, 16.—23.)

¹⁶ Tak dobyl Josue veškeré země, hornaté, jižní, krajiny Gosen, nížiny, kraje západního, pohoří Israelova i rovin jeho, ¹⁷ jakož i boku hory, která se zdvíhá k Seiru, (odtud) až k Baalgadu v nížině Libanské pod horou Hermon; všechny krále jejich zjímá, pobíjí a povraždil.

¹⁸ Dlouho bojoval Josue proti králům těm.

¹⁹ Nebylo města, které by se (dobrovolně) poddalo synům Israelovým, kromě Hevejských, kteří sídlili v Gabaoně; všech dobyli bojem. ²⁰ Bylo totiž Hospodinem usouzeno, že se zatvrdila srdce jejich a bojovali proti Israelovi, že padli nezasluhující žádné milosti a byli pobíjí, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

²¹ Toho času přišel Josue a vyhladil Enaky s hor, z Hebronu, z Dabiru, z Anabu, jakož i s celého pohoří Judova a Israelova, a zničil města jejich. ²² Nenechal nikoho z kmene Enaků v zemi synův Israelových kromě měst Gazy, Getu a Azotu, v nichž jedině zůstali.

²³ Zmocnil se tedy Josue veškeré země, jak slíbil Hospodin Mojžíšovi, a dal ji v majetek synům Israelovým podle jejich oddílů, kmenů. Pak odpočívala země od bojů.

Hl. 11. V. ¹³. Z měst vystavěných na pahorcích Josue spálil jen Asor; ostatních měst na výšinách nespálil. Patrně proto, že se v nich chtěli Israelité později usaditi, a hradeb již hotových ke svému bezpečí použiti.

V. ²⁰. Srv. 21, 42; — „že padli“ = že byla na nich vykonána klatba (hebr.).

Zkázu tedy palestinských pohanů dlužno připisovati jejich zatvrzelosti. Kdyby se byli kající obrátili k Bohu, nebyl by jim svého milosrdenství odepřel. Srv. výše 10, 28.

K v. ²². srv. 15, 45.—47; Sdc 1, 18. Get je jedno z filištinských pěti měst; bylo hledáno tam, kde je dnešní Bét-Džibrin, severozápadně od Hebronu.

Jiní se domnívají, že Get dlužno hledati na pahorku Tell eč-Čáfije, prokopaném v letech 1898—1900 Blissem a Macalisterem.

*Seznam králů poražených Israelem v Zajordání. (12, 1.—6.)
a v Předjordání. (7.—24.).*

HLAVA 12. — ¹ Tito jsou králové, které pobili synové Israellovi a jejichžto zemi za Jordánem na východě slunce opanovali, od potoka Arnonu až k hoře Hermonu s veškerou krajinou východní hledící k poušti:

² Sehon, král Amorrhejských, který sídlil v Hesebonu a panoval od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu, od prostředka jeho údolí, nad polovicí Galaadu až po potok Jabok, který činí hranici synův Ammonových, ³ a nad pustinou až k moři Kenerotskému na východě, až k moři Pouště, to jest moři Slanému, na východě, až k cestě betsimotské, a jižně až po krajinu, která leží pod Asedotem Fasgy.

⁴ Og [se svým územím], král Basanu, ze zbytků Rafaim, který sídlil v Astarotě a v Edraji, a panoval nad pohořím Hermónským, nad Salechou, nad celým Basanem až po hranice ⁵ Gessuřanův a Machatanův a nad polovicí Galaadu až po hranice Sehona, krále Hesebonu.

⁶ Mojžíš, služebník Hospodinův, a synové Israellovi je pobili a Mojžíš dal zemi jejich v majetek Rubenovcům, Gadovcům a polovicí kmene Manassova.

⁷ Toto jsou králové (té) země, které pobil Josue a synové Israellovi za Jordánem na západní straně od Baalgadu v rovině Libanské až k hoře, jejíž bok se zdvíhá k Seiru:

— Josue dal ji v majetek kmenům Israelovým, každému jeho díl ⁸ na horách, v rovinách, v nížinách, na svazích, na poušti i na jihu, kde sídlili Hetští, Amorrhejští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští. —

⁹ Král Jericha .	jeden.	¹⁷ Král Tafuy	jeden.
Král Haje, jež je vedle		Král Oferu	jeden.
Betelu	jeden.	¹⁸ Král Afeku	jeden.
¹⁰ Král Jerusalema	jeden.	Král Saronu	jeden.
Král Hebronu	jeden.	¹⁹ Král Madonu	jeden.
¹¹ Král Jerimotu	jeden.	Král Asoru	jeden.
Král Lachise	jeden.	²⁰ Král Semeronu	jeden.
¹² Král Eglonu	jeden.	Král Achsafu	jeden.
Král Gezeru	jeden.	²¹ Král Tenaku	jeden.
¹³ Král Dabiru	jeden.	Král Magedda	jeden.
Král Gaderu	jeden.	²² Král Kadesu . . .	jeden.
¹⁴ Král Hermy	jeden.	Král Jachananu karmel-	
Král Heredu	jeden.	ského . . .	jeden.
¹⁵ Král Lebny	jeden.	²³ Král Doru v údolí dor-	
Král Oduillamu	jeden.	ském . . .	jeden.
¹⁶ Král Makedy	jeden.	Král národů Galgalských	jeden.
Král Betelu	jeden.	²⁴ Král Tersy	jeden.

Všech králů

třicet a jeden.

Hl. 12. V. ²¹. *Tenak* tam, kde nyní *Tell Ta'annak*, na jižním kraji roviny *jesreelské*, známé vykopávkami *Sellinových* z let 1901—1903. *Mageddo* bývalo, kde je nyní *Tell el-Mutesellim* (severně od Ta'anneku), známé z vykopávek *Schumacherových*, konaných v letech 1903—1905. Od r. 1925 kope tu Orientální ústav university chicagské.

V. ²⁴. *Tersa* bývalé sídelní město království *israelského* od *Jeroboama* až po

*Josue dostává od Hospodina rozkaz, aby rozdělil Předjordání.
(13, 1.—7.)*

HLAVA 13. — ¹ Když Josue pokročil věkem, když zestárl, řekl mu Hospodin: Zestáral ses, pokročils věkem, zbývá velmi mnoho země a není dosud losem rozdělena.

— ² Všecky totiž kraje Filištanů, všecka (země) Gessuřanů, ³ (území) od Kalné řeky zavlažující Egypt až po hranice Akkaronu na severu, země to, (která patří ke) Kanaanu a rozdělena je mezi pět králů filistinských: mezi Gazské, Azotské, Askalonské, Getské a Akkaronské; ⁴ na jihu jsou (ještě) Hevejští; (zbývá) všecka země Kanaan (od) Maary Sidonských až po Afek a hranice Amorrhejských, ⁵ jakož i jejich končiny; (zbývá) krajina Libanská na východě, od Baalgadu na úpatí pohorí Hermonského až tam, kde se přichází do Ematu; ⁶ (zbývají) všichni, kdo sídlí na horách od Libanu až k Vodám maserefotským, všichni to Sidonští.

Já jsem ten, který je vyhladí před syny Israelovými. — Budiž (to) dědičným údělem Israelovým, jak jsem ti přikázal! ⁷ Rozděl tedy nyní zemi v majetek devíti kmenům a polovině kmene Manassova.

Proč se nedostává nyní údělu Rubenovcům, Gadovcům, polovici kmene Manassova a Levitům? (13, 8.—33.)

⁸ S tím opanoval Ruben a Gad zemi, kterou jim dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za řekou Jordánem na východní straně ⁹ od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu — uprostřed údolí — všecku

Omriho, který vystavěl nové sídelní město Samaři. Srv. 3. Král 14, 17; 15, 21; 16, 6. nn.; 4. Král 15, 14.

Protože ve v. 18. dlužno čísti „král Afeku saronského“, dlužno též místo „třicet jeden“ čísti jen „třicet“

Také v písemných památkách egyptských a babylonsko-assyrských nalézáme seznamy měst, kterých ten onen panovník dobyl. Z nich nejdůležitější jsou: 1. Seznam měst na 6. a 7. pylonu Ammonova chrámu v Karnaku, jichž dobyl v Syrii král Tutmes III. (1501—1447). — 2. Seznam asijských měst z kaple Amenhotepa II. (1447 až 1415). — 3. Seznam palestinských měst, jichž dobyl Ramses II. (1300—1234), a jež napsány na vnější zdi veliké sloupové síně výše jmenovaného karnackého chrámu. — 4. Asijská jména měst v chrámu Ramsa III. (1200—1179) v Medinet Habu. — 5. Seznam měst palestinských, jichž se zmocnil Šošenk I. (napsány rovněž na chrámu karnackém). Jmenované seznamy obsahují také množství místních jmen palestinských, uvedených v seznamu knihy Josue, a tak potvrzují její hodnověrnost. — Z pramenův egyptských a zejména z listův el-amarnských plyne, že Palestina a Syrie byla v době Josuově egyptskou provincií, rozdrobenou na veliký počet městských knížectví, jejichžto vladaři slují buď *chazánu* (náčelník kmene), *amélu* (muž, kníže), neb i *šar-ru* = král; to potvrzuje zprávu Jos 12, 24., že je v malé Palestině 30 „králů“

Z hlíněných tabulek klínopisných, jazykem babylonsko-assyrským psaných, glosemi kanaanskými opatřených a od jmenovaných palestinských „králů“ ke dvoru egyptskému zasláných („listů amarnských“) se dovídáme, že té doby vnikali do Palestiny „Chabiru“ neboli „SA-GAS“ (= Lupiči). Jerusalemský „král“ Abdichiba žaluje, že někteří jeho kolegové se s Chabiry spolčují, vydávají jim své území a tak působí škodu králi egyptskému (srv. spolek Gabaonů s Josuem a s Israelity). Mnozí se domnívají, že tito „Chabiru“ byli Hebreové; totožnost ta však není dosud zjištěna. „SA-GAS“ jsou asi různí lupičtí kmenové, mezi nimi také ti, kteří přecháje před Israelity hledali si násilím nová sídla.

Hl. 13. V ³. „Kalná řeka“ (hebr.: Síchór) je tu „Potok egyptský“ (Nm 34, 5.).

V. 8. „S tím“ = s kmenem Manassovců, určitěji: s druhou jeho polovinou. Srv. konec v. 7.

rovinu Madabskou až k Dibonu, ¹⁰ všechna města Sehona, krále amor-rhejského, který kraloval v Hesebonu, až ke hranici synův Ammonových, ¹¹ Galaad, území Gessuřanův a Machaťanů, veškeré pohoří Hermonské, všecek Basan až po Salechu, ¹² veškeré království basanského krále Oga, který panoval v Astarotě a v Edraji. — Byl ze zbytků Ra-faim, které Mojžíš pobil a vyhubil. —

¹³ Gessuřanův a Machaťanů synové Israelovi nechtěli vyhubiti, i sídlí mezi Israelem podnes.

¹⁴ Kmeni Levi nedal údělu; ale oběti a žertvy Hospodina, Boha Israelova, to jest dědictví jeho, jak mu pravil.

¹⁵ Dal tedy Mojžíš úděl všem rodům kmene Rubenovců. ¹⁶ Území jejich zabíralo od Aroeru — ten leží na břehu potoka Arnonu, uprostřed údolí jmenovaného potoka — všechnu rovinu rozprostírající se k Medabě, ¹⁷ (až po) Hesebon, a všechna města, která jsou v rovině, Dibon, Bamotbaal, městečko Baalmon, ¹⁸ Jassu, Kedimot, Mefaat, ¹⁹ Kariatain, Sebam, Saratasar na hoře údolí, ²⁰ Betfogor, Asedot Fasgy, Betjesimot, ²¹ vše to města na rovině, vše to (území) království amorrhejského krále Sehona, který panoval v Hesebonu, jehož Mojžíš zabil (i) s knížaty madianskými, s Heveem, Rekemem, Surem, Hurem a Rebem, vůdci to Sehonovými, kteří obývali (tu) zemi.

²² Také Balaama, syna Beorova, věstce, usmrtili synové Israelovi mečem s ostatními zabitými.

²³ Tak byla řeka Jordán hranicí synů Rubenových.

Tato města a vesnice jsou majetkem rodů Rubenovců.

²⁴ Všem rodům kmene Gadovců pak dal Mojžíš úděl, jehož části jsou tyto: ²⁵ území Jaser, všechna města Galaadu, polovice země synův Ammonových až po Aroer, který leží proti Rabbě, ²⁶ od Hesebonu až po Ramot, Masfe a Betonim, a od Manaím až po území Dabiru, ²⁷ mimo to v údolí Betharan, Betnemra, Sokot, jakož i Safon, ostatek (to) království Sehona, krále hesebonského; také tohoto (údělu) hranicí jest Jordán až k nejzazší části moře Kenerot za Jordánem na straně východní.

²⁸ To jest úděl rodů synů Gadových, (jmenovaná) města s příslušnými osadami.

²⁹ Také všem rodům polovice kmene Manassovců dal úděl: ³⁰ počíná u Manaím a je to všecek Basan, veškeré království Oga, krále basanského, všechny vesnice Jairovy, které jsou v Basanu, šedesát městeček ³¹ a polovice Galaadu, jakož i Astarot a Edraj, města království Ogo-va v Basanu; (to dal) synům Machira, syna Manassova; (to jest) polovinu synů Machirových podle jejich rodův.

³² Tento majetek rozdělil Mojžíš na Moabských stepích za Jordánem naproti Jerichu, na straně východní.

³³ Kmeni však Levi nedal údělu, ježto sám Hospodin, Bůh Israelův, jest údělem jeho, jak mu řekl.

Dělbá Předjordání koná se podle rozkazu Mojžíšova. (14, 1.—5.)

HLAVA 14. — ¹ Toto jest dědičný majetek, kterého se dostalo synům Israelovým v zemi Kanaan, který jim podle jejich kmenů dal Elea-

V. ²³. zakončuje popis hranic Rubenovců, podobně jako v. ²⁸. je závěr popisu hranic Gadových a v. ³². závěrek popisu všeho území zajordánského.

zar, kněz, Josue, syn Nunův, a knížata rodů, ² losem všecko rozdělivše, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, devíti kmenům a polovici kmenů; ³ neboť půltřetímu kmeni dal již prve Mojžíš za Jordánem úděl.

Jen Levité nedostali žádného území mezi svými bratry; ⁴ zato však synové Josefovi byli rozděleni ve dva kmeny, Manassův a Efraimův. Levité nedostali tedy jiného údělu v zemi než města na byt a jejich okolí na výživu dobytka a stád svých.

⁵ Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, tak učinili synové Israelovi a rozdělili zemi.

Úděl Judovců. (14, 6.—15, 63.)

⁶ Synové Judovi přistoupili k Josuovi v Galgale a Kaleb, syn Jefonův, Kenezovec, mu pravil:

Víš, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi, muži Božímu, o mně a o tobě v Kades-Barne. ⁷ Čtyřicet let mi bylo, když mě poslal Mojžíš, služebník Hospodinův, z Kades-Barne, bych vyšetřil zemi. I zvěstoval jsem mu, co jsem pokládal za pravdu; ⁸ moji bratři však, kteří byli vyšli se mnou, uvedli v rozpaky mysli lidu, ale já přece jsem šel za Hospodinem, Bohem svým. ⁹ Toho dne přísahal Mojžíš: „Země, po které kráčela noha tvá, bude dědičným podílem tvým i synů tvých na věčné časy, že jsi šel za Hospodinem, Bohem mým.“ ¹⁰ Udělil mi tedy Hospodin život, jak slíbil, až do dneška. — Je tomu čtyřicet pět let, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi tuto řeč, když chodil Israel po poušti. — Dnes mi jest osmdesát pět roků, ¹¹ a jsem tak při síle, jako jsem byl tehdy, když jsem byl poslán na výzvědy, síla toho času trvá ve mně až podnes k bojování i k pochodům. ¹² Dej mi tedy tuto hornatinu, kterou mi Hospodin slíbil, jaks to také slyšel, a na které jsou Enakové, jakož i města veliká a hrazená; snad bude Hospodin se mnou, že je budu moci vyhladiti, jak mi slíbil.

¹³ Josue mu požehnal a dal mu Hebron v dědičný podíl.

¹⁴ Od té doby patří Hebron Kalebovi, synu Jefonovu, Kenezovci, až podnes, neboť šel za Hospodinem, Bohem Israelovým.

¹⁵ Jméno Hebronu bylo prve Kariat Arbe; leží tam Adam, největší mezi Enaky.

Potom měla země pokoj od bojů.

HLAVA 15. — ¹ Úděl Judovců podle jejich rodů (sahal) ke hranici Edomska, k poušti Sin na jihu, k nejzazšímu jižnímu kraji.

² (Hranice) jeho začíná cípem Solného moře, jazykem jeho hledícím k jihu, ³ jde proti Štírovému průsmyku a přechází do Siny; pak stoupá ke Kades-Barne, dosahuje Esronu, stoupá k Addaru, obchází Karkau, ⁴ odtud přechází do Asemony, sahá k Egyptskému potoku a končí u Velikého moře. To bude hranice jižní.

⁵ Východní hranice začíná u Solného moře (a sahá) až ke konci Jordánu.

Hl. 14. V. ¹³. Dle 10, 36. n, dobyl sice již Josue *Hebronu* a dle 11, 21, potřel *Enaky*, potom však se vrátil zase do tábora v *Galgale*; zatím se města i okolí zmocnil zase nepřítel, proti němuž bylo tedy nyní Kalebovi bojovati, aby ho vypudil.

V. 15. *Kariat Arbe* = *město Arbeovo*. Srv. Gn 23, 2. — Slovo „*ádám*“ dlužno považovati za *jméno obecné* a překládati: „*ten (Arbe) byl největší člověk (ne Adam!) mezi 'Anaqy*“.

Na severu (jde) hranice od jazyka moře, od jmenované řeky Jordánu, ⁶ stoupá do Bet-Hagly, přechází na sever do Bet-Araby, vystupuje ke skále Boena, syna Rubenova, ⁷ stoupá k Debeře nedaleko údolí Achor, směřuje na sever ke Galgale, která je naproti průsmyku Adomim, na jihu údolí; pak jde přes vodu, která sluje Studnice slunce, a zabíhá ku prameni Rogel; ⁸ pak stoupá údolím syna Ennomova na jižní straně Jebušanů, to jest Jerusalema; odtud zdvíhá se k vrcholu hory, která leží na západ, proti Geennom, na severním konci údolí Rafaim; ⁹ od vrcholu hory přechází až ku prameni Neftoa, dospívá k osadám hory Efron, sklání se do Baaly, to jest Kariatiarim čili Město lesů. ¹⁰ Z Baaly zatáčí se na západ k hoře Seir, bokem hory Jarim jde na severu do Cheslonu, sestupuje do Betsamesu, přechází do Tamny, ¹¹ jde ke hřbetu Akkaronskému na sever, schyluje se k Sechroně, jde přes horu Baala, dosahuje Jebneelu a končí na západě břehem Velikého moře.

¹² To jsou hranice rodů Judovců po celém obvodu.

¹³ Kalebovi, synu Jefonovu, dal podíl uprostřed Judovců, jak mu byl Hospodin přikázal: Kariat Arbea, Enakova otce, to jest Hebron. ¹⁴ Kaleb vyhladil z něho tři syny Enakovy: Sesaje, Ahimana a Tolmaje z rodu Enakova. ¹⁵ Odtud táhl výše a přišel k obyvatelům Dabiru, který slul kdysi Kariat-sefer, [to jest Město písem]. ¹⁶ I řekl Kaleb: Tomu, kdo potře Kariat-sefer a dobude ho, dám Achsu, dceru svou, za manželku. ¹⁷ I dobyl ho Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův. Dal mu tedy Achsu, dceru svou, za manželku. ¹⁸ Té, když hodlali spolu odejít, poradil její muž, by poprosila svého otce za pole. I vzdychala, jak na oslu seděla. Tu se jí Kaleb tázal: Co je ti? ¹⁹ Ona odpověděla: Dej mi požehnání! Dal jí mi suchou krajinu na jihu; přidej také zavlažovanou! Dal jí tedy Kaleb zemi zavlažovanou nahoře i dole.

²⁰ To je dědičný úděl rodů Judovců.

²¹ Města od nejzazšího kraje Judovců až k pomezí Edomska byla tato:

Na jihu: Kabseel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kades, Asor, Jetnam, ²⁴ Zif, Telem, Balot, ²⁵ Nový Asor, Kariot-Hesron, to jest Asor, ²⁶ Amam, Sama, Molada, ²⁷ Asergadda, Hassemon, Betfelet, ²⁸ Haser-sual, Bersabe, Baziotia, ²⁹ Baala, Jim, Esem, ³⁰ Eltolad, Kesil, Harma, ³¹ Sikeleg, Medemena, Sensenna, ³² Lebaot, Selim, Aen [a] Remon — úhrnem dvacet devět měst s příslušnými vesnicemi.

³³ Na rovinách: Estaol, Sarea, Asena, ³⁴ Zanoë, Engannim, Tafua, Enaim, ³⁵ Jerimot, Adullam, Socho, Azeka, ³⁶ Saraim, Aditaim, Gadera a Gederotaim — čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.

³⁷ Sanan, Hadassa, Magdalgad, ³⁸ Delean, Masefa, Jektel, ³⁹ Lachis, Baskat, Eglon, ⁴⁰ Chebbon, Leheman, Ketlis, ⁴¹ Giderot, Bet-Dagon, Naama a Makeda — šestnáct měst s příslušnými vesnicemi.

⁴² Labana, Eter, Asan, ⁴³ Jefta, Esna, Nesib, ⁴⁴ Keila, Achzib a Maresa — devět měst s příslušnými vesnicemi.

Hl. 15. V. 44. Jméno *Maresa* zachováno v troskách *Chirbet Meráš*, 1½ km jižně *Bét-Džibrinu*; stopy města však nalezeny na chlumu *Tell Sandahanne*, 1 km jihovýchodně od jmenované zříceniny. — K dějinám města *Maréšá* srv. 1. Par 4, 21; 2. Par 11, 8; 14, 9. 10; 20, 37; Mich 1, 15; 2. Mach 12, 35; 1. Mach 5, 66. Také tento pahorek (nazvaný dle svatyně zasvěcené sv. *Anně*) byl prokopán anglickou společností pro výzkum Palestiny.

⁴⁵ Akkaron s příslušnými vesnicemi a osadami; ⁴⁶ od Akkaronu k moři všechno, co se sklání k Azotu, s příslušnými vesničkami; ⁴⁷ Azot s příslušnými vesnicemi a osadami, Gaza s příslušnými vesnicemi a osadami až k Egyptskému potoku. Veliké moře činí jeho hranici.

⁴⁸ Na horách: Samir, Jeter, Sokot, ⁴⁹ Danna, Kariat-senna, to jest Dabir; ⁵⁰ Anab, Istemo, Anim, ⁵¹ Gosen, Olon a Gilo — jedenáct měst s příslušnými vesnicemi.

⁵² Arab, Ruma, Esaan, ⁵³ Janum, Bet-Tafua, Afeka, ⁵⁴ Atmata, Kariat-Arbe, to jest Hebron, a Sior — devět měst s příslušnými vesnicemi.

⁵⁵ Maon, Karmel, Zif, Jota, ⁵⁶ Jezrael, Jukadam, Zanoë, ⁵⁷ Akkain, Gabaa a Tamna — deset měst s příslušnými vesnicemi.

⁵⁸ Halhul, Bessur, Gedor, ⁵⁹ Maret, Bet-anot a Eltekon — šest měst s příslušnými vesnicemi.

⁶⁰ Kariat-baal, to jest Kariat-iarim, město lesů, a Arebba — dvě města s příslušnými vesnicemi.

⁶¹ Na poušti: Bet-Araba, Meddin, Sachacha, ⁶² Nebsan, Město soli a En-gaddi — šest měst s příslušnými vesnicemi.

⁶³ Jebušanů však, obyvatelů Jerusalema, nemohli Judovci vyhladiti; i bydlí Jebušané s Judovci v Jerusalemě podnes.

Úděl Josefovců. (16, 1.—17, 18.)

HLAVA 16. — ¹ Los Josefovců padl (na krajinu) od Jordánu náproti Jerichu a (proti) jeho vodám na východě pouště, která stoupá od Jericha do hor k Betelu; ² (hranice jeho) jde od Betelu do Luzy, přechází k území Archejských, k Atarotu, ³ sestupuje k západu k území Jefletanů až ke hranicím Dolního Bet-Horonu a (ke) Gazeru, a končí se [jeho kraje] Velikým mořem. ⁴ (To) dostali synové Josefovi: Manasses a Efraim.

V. ⁵⁹. Za v. 59. jmenuje LXX skupinu jedenácti měst okresu betlemského, totiž: *Theko* = *Teqú'a*, 9 km jižně od Betlema. Srv. Am 1, 1; 2. Král 14, 2; 1. Par 2, 24; 4, 5; 2. Par 11, 6; 20, 20; 1. Mach 9, 33; Jer 6, 1; 1. Král 23, 26; 2. Král 14, 4, 9; 1. Par 11, 28; 27, 9; 2. Esdr 3, 5. 27. — *Efrata* = *Betlem*. *Betlem* = *Béth-lechem* = *Dům chleba* = místo, kde hojnost výživy (pastvin, oliv a pod.). — *Fagór* = *Bét Fadžžár*, 7 km jihozápadně od Betlema. *Aitan* = *Etam* (2. Pal 11, 6.) = 'Ain 'Atán, 4 km jihozápadně od Betlema, nedaleko „Šalomounových rybníků“. — *Kaulon* = (?) *Qalónije*, 7 km severozápadně od Jerusalema při cestě z Jerusalema do Jáfy. — *Tatam* = (?) *Chirbet 'Ain et-Tút*, 1 km jihovýchodně od *Qalónije*. — Thobes psáno také Sores = *Sáris* mezi *Abu Gróšem* a *Keslou*. — *Karem* = 'Ain *Kárim*, 6½ km jihozápadně od Jerusalema. Podle františkánského podání je to město jmenované Lk 1, 39., tedy místo, které slyšelo z úst Rodičky Boží chvalozpěv „Magnificat“ (kaple Már Zakarjá), jakož i z úst Zachariášových zpěv „Benedictus“ (chrám sv. Jana Křtitele). Z bohatého pramene kárimského dopravují čistou vodu po oslích až do Jerusalema. — *Galem* = (?) *Bét Džálá*, 3 km severozápadně od Betlema. Dnes je tam veliká vesnice (asi 4500 obyvatelů), ukrytá v olivových hájích; jerusalemský patriarcha latinského obřadu má v ní svůj seminář. — *Thethér*, jinak psáno *Baithér* = *Bittir*, 7 km sz. od Betlema. — *Manochó* neznámo.

Seznam měst této skupiny nebyl původně v hebr. znění, ježto ta města měli obsazena Jebušané a spisovatel chtěl podati jen seznam měst, která zabrali Judovci. Později, když i města okolí betlemského dostala se v držení Judovců, sestavil spisovatel (v době Samuelově, ale před Davidem) jich soupis, který se zachoval v LXX. (Hummelauer.)

Hl. 16. V. 1. Josefovci = Manassovci a Efraimovci. Gn 48, 5.

⁵ Byly také (vymezeny) hranice Efraimovců podle jejich rodů:

Území jejich bylo na východě, (...) od Atarot-Addaru až k Hornímu Bet-Horonu; ⁶ pak vybíhají hranice k moři. (...) Machmetat na severu; pak zatačejí se hranice na východ do Tanat-Sela, přecházejí na východě do Janoe, ⁷ sestupují z Janoe do Atarotu a do Naaraty, dosahují Jericha a vybíhají k Jordánu. ⁸ Z Tafuy jdou na západ do Třtinového údolí a vybíhají k moři [Solnému].

To je podíl rodů kmene Efraimova.

⁹ Také byla synům Efraimovým uprostřed údělu synů Manassových oddělena města s příslušnými vesnicemi: (...)

¹⁰ Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, Efraimovci nepobili; proto sídlí Kanaanští uprostřed Efraima až podnes, dávajíce mu poplatek.

HLAVA 17. — ¹ Také kmen Manassův dostal úděl; jeť on Josefův prvorozenec. Machir, prvorozenec Manassův, otec Galaadův, který byl válečníkem, dostal Galaad a Basan.. ² Ostatní Manassovci (dostali podíly) podle jejich rodů: synové Abiezerovi, Helekovi, Esrielovi, Sechemovi, Heferovi, Semidovi; to jsou (totiž) mužští potomci Manassa, syna Josefova, podle jejich rodů.

³ Salfaad však, syn Hefera, syna Galaada, syna Machira, syna Manassova, neměl synů, nýbrž toliko dcery, jichžto jména jsou: Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa. ⁴ Ty předstoupily před kněze Eleazara, před Josue, syna Nunova, a před knížata řkouce: Hospodin přikázal skrze Mojžíše, by nám byl dán podíl mezi bratry našimi.

Dal jim tedy podle rozkazu Hospodinova podíl mezi bratry otce jejich.

⁵ Tak dostalo se deset podílů Manassovi mimo zemi Galaad a Basan za Jordánem; ⁶ dcery totiž Manassovy obdržely dědičný podíl mezi syny jeho. Země Galaad však dostalo se v los ostatním synům Manassovým.

⁷ Hranice Manassovy šly od Aseru (u) Machmetatu, který je proti Sichemu; jdou na jih k obyvatelům pramene Tafua ⁸ — krajina Tafua totiž připadla v los Manassův, (avšak Tafua), která je na hranicích Manassovců, připadla v los Efraimovců. — ⁹ Potom sestupují hranice k údolí Třtinovému; na jihu (toho) údolí jsou města Efraimova; uprostřed jsou města Manassova; na severu údolí je území Manassovo a vybíhá k moři, ¹⁰ tak že území Efraimovo je na jihu a území Manassovo na severu, a obě uzavírá moře. Na severu hraničí s kmenem Aser a na východě s kmenem Issachar.

¹¹ V Issacharu a v Aseru bylo dědičným majetkem Manassovým:

V. 5. n. Znění tu při opisování porušeno. Za „území jejich bylo na východě“ dlužno doplniti řadu míst, která vymezovala východní hranice území Efraimova. — „od Atarot-Addaru . . . k moři“ je zlomek popisu jižních hranic Efraimových, který je všecek zachován výše ve v. 1.—3.; dlužno tedy před „od Addaru“ doplniti: *Jordán naproti Jerichu, Jerišské vody, Betel, Luz, Atarot.* — Před Machmetat doplniti „Tafua“ podle v. 8.

V. 9. dlužno považovati za nadpis seznamu měst, kterých se dostalo kmeni Efraimovu. Srv. 15, 21.—63.; 19, 35. nn. Seznam sám, bohužel, byl při opisování vynechán a proto nás nedošel.

Hl. 17. V. 11. Jako byl původně 16, 9. seznam měst kmene Efraimova, tak byl zajisté také zde *seznam měst kmene Manassova*. Seznam ten však se ztratil; v. 11. je *pouhý doplněk jeho*. Když byla totiž vypočítána jména měst v území Manassově, bylo dlužno *dodati také města Manassova, která byla v území Aserově a Issacharově.* —

Bet-san s příslušnými vesnicemi, Jeblaam s příslušnými vesnicemi, obyvatelstvo Doru s jeho městy, obyvatelstvo Endoru s jeho vesnicemi, obyvatelstvo Tenaku s příslušnými vesnicemi, obyvatelé Magedda s příslušnými vesnicemi a třetina města Nofet.

¹² Manassovci nemohli však těchto měst vyvrátit, a tak Kanaanští začali (zase) usazovati se ve své zemi.

¹³ Když pak se synové Israelovi zmohli, podmanili si Kanaanské, uložili jim poplatek, avšak nepobili jich.

¹⁴ Tu pravili synové Josefovi Josuovi: Proč jsi mi dal (jen) jeden los a podíl, když je mne (přece) tak mnoho, protože Hospodin mi žehná? ¹⁵ Josue jim řekl: Jsi-li lid četný, a jsou-li ti hory Efraimské úděl úzký: jdi na hory, do lesa a vymyt si místa v zemi Ferezejských a Refaim. ¹⁶ Synové Josefovi mu odpověděli: Na hory nebude nám možno se dostat, ježto Kanaanští, sídlící v rovině, kde je Bet-san se svými vesničkami, a Jezrael, zabírající střed nížiny, užívají železných vozů. ¹⁷ I řekl Josue domu Josefovu, (to jest) Efraimovu a Manassovu: (Ano), lid četný jsi a veliké síly; nebudeš mít (jen) jednoho losu, ¹⁸ ale půjdeš na hory a vysekáš, vymýtiš si sídla a bude ti lze dále se dostat; ano, vyhubíš Kanaanské, ač, jak pravíš, mají železné vozy a jsou velmi silní.

Úděly ostatních sedmi kmenů. (18, 1.—19, 48.)

HLAVA 18. — ¹ Potom shromáždili se všichni Israelité v Silo a tam postavili stánek zjevení, neboť země byla jim poddána.

² Zbývalo však ze synův Israelových sedm kmenů, kteří nedostali dosud příslušných podílů. ³ Těm Josue řekl: Jak dlouho budete lenivě váhati uvázati se v držení země, kterou Hospodin, Bůh otců vašich, vám dal? ⁴ Vyvolte z každého kmene po třech mužích, ať je pošlu, by šli, obešli zemi, popsali ji se zřetelem k početnosti jednotlivých kmenův a přinesli mi, co napíšou. ⁵ Rozdělte zemi na sedm dílů; Juda zůstaň v území svém na straně jižní a dům Josefův na severu; ⁶ zemi

Bet-san = *Skythopolis* doby řecké, v dobách křesťanských sídlo biskupské = dnešní *Bésán* jižně od *Nahr-Džalúd*, 4 km od Jordánu vzdáleno (vesnice 2500 obyvatelů. Často jmenováno, jako na př. Sdc 1, 27. nn. 1. Král 31, 10. nn.; 2, Král 21, 12; 3. Král 4, 12. *Museum* university Pennsylvánské prokopávalo Beisan od r. 1921 až 1923 a od r. 1925 do dneška (Fisher, Rowe).

Ježto LXX jmenuje tu jen tři města: *Betsan*, *Dor* a *Mageddo*, a ježto *Jeblaam* a *Tenak* byla města v území Manassově (ne tedy v území Aserově nebo Issacharově), dlužno říci, že LXX má původnější znění než hebr. Důsledně dlužno překládati místo „a třetina města Nofet“: „(úhrnem) tři města“.

V. ¹⁴. „Synové Josefovi“ = oba kmeny *Efraim* i *Manasses*; ujali se věci, která popředně se týkala předjordánské polovice Manassovců.

Hlava 18. V. ¹. Poloha *Sila* popsána Sdc 21, 19. Dnes je na tom místě jen zřícenina, která sluje *Sélún*. Proslulo v nejnovější době vykopávkami dánskými. (1926, 1928).

V. 5. n. Stanoví-li Josue, že Juda má zůstat na jihu a Josefovcí na severu, určuje tím *jen* povšechně polohu jejich území, nepraví však, že hranice jejich výše ve hl. 15. nn. podané jsou nezměnitelné! Z toho možno také dohadovati, že sedm údělů zbývajících nebylo hned do nejmenších podrobností ohraničeno, nýbrž jen povšechná poloha v hlavních rysech poznamenána a hranice podrobné se zřetelem na početnost toho onoho kmene teprve později vykázaný. Srv. níže v. 9. — „zemí“ — zbývajících, dosud nerozdělenou, žádným kmenem nezabranou. — „přijďte ke mně“, t. j. přineste popis a návrh, náčrt rozdělení na sedm dílů.

[mezi nimi se rozprostírající] rozpište na sedm dílův a přijďte sem ke mně, bych před Hospodinem, Bohem vašim, vám tu metal los. —
⁷ Levité totiž nemají mezi vámi dílu, ale kněžství Hospodinovo je dědictví jejich. Gad pak, Ruben a polovice kmene Manasse již dostali podíly své za Jordánem na východě, které jim dal Mo'jžíš, služebník Hospodinův.

⁸ Když pak chystali se muži (ti) vydati se na cestu, by popsali zemi, přikázal jim Josue: Projděte zemi, popište ji a vraťte se ke mně, bych zde před Hospodinem v Silo metal vám losy.

⁹ Šli tedy, ohledali ji, rozdělili na sedm dílů, zapsali (to) do závitku a vrátili se k Josuovi do tábora v Silo.

¹⁰ Ten metal losy před Hospodinem v Silo a rozdělil zemi synům Israelovým na sedm dílů.

¹¹ První vyšel los rodů synů Benjaminových, by zabrali krajinu mezi Judovci a mezi Josefovci.

¹² Začínají pak hranice jejich severní u Jordánu, jdou po severní straně Jericha, odtud stoupají západně na hory a docházejí k poušti Bet-aven; ¹³ pak přecházejí jižně od Luzy, to jest Bet-elu, sestupují do Atarot-had-daru na vyvýšeninu, která je jižně od Dolního Bet-horonu, ¹⁴ schylují se a zatáčí k moři jižně od hory, která je na jih od Bet-horonu a vybíhají ke Kariat-baalu, který sluje také Kariat-iarim, městu to Judovců. To je strana hledící k moři, k západu.

¹⁵ Jižní hranice vycházejí od kraje Kariat-iarimu směrem k moři a sahají až ku prameni vod Neftoa; ¹⁶ pak sestupují na kraj hory, která je proti údolí synův Ennomových, na severu, na konci údolí Rafaim, sklánějí se do Ge-ennom — to jest údolí Ennom — k jižnímu boku Jebušanův a sahají ku prameni Rogel; ¹⁷ potom přecházejí k severu, jdou do En-šemes, to jest Pramen slunce, ¹⁸ přecházejí až k pahorkům, které jsou naproti výšinám Adommim, sestupují k Aben-Boenu, to jest ke skále Boena, syna Rubenova, přecházejí od severu na rovinu, sestupují na planinu, ¹⁹ přecházejí na sever k Bet-hagle a vybíhají k severnímu cípu moře Solného, k jižnímu konci Jordánu; ²⁰ ten činí východní hranici.

To jest území synů Benjaminových, podle obvodu jejich hranic a podle rodů jejich.

²¹ Jejich města byla: Jericho, Bet-hagla, Údolí Kasis; ²² Bet-Araba, Samaraim, Bet-el, ²³ Avim, Afara, Ofer, ²⁴ Ves Emona, Ofni a Gabee — dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.

²⁵ Gabaon, Rama, Berot, ²⁶ Mesfe, Kafara, Amosa, ²⁷ Rekem, Jaref-el, Tarela, ²⁸ Sela-Elef, Jebus, to jest Jerusalem, Gebaat a Kariat — čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.

V. 18. „planina“ = Araba, kotlina Jordánská.

V. 24. Gabee = Geba' = dnešní Džeba', 9 km severně Jerusalema. Podle 21, 17. bylo to město kněžské. Srv. 1. Par 6, 60. Dlužno ji rozlišovati od Gabaonu (v. 25.) i od Gabaa (ve v. 28.).

V. 26. Mesfe = Masfa. Od dob Robinsonových považováno za dnešní Nebi Samvil, 8 km severozápadně od Jerusalema. Jmenováno Sdc 20, 1. nn.; 1. Král, 7, 5. nn.; 3. Král 15, 22. a jj. — V novější době však mnozí palestinští místopisci nalézají Miçpu v Tell en-Naçbe (835 metrů) severně er-Ráma. Tell en-Naçbe byl od r. 1926 ve třech kampaních prokopán pod vedením dra W. Bade (Berkeley, California).

V 28. Vykopávky na půdě jerusalemské ve větším slohu podnikli: M. C. Wil-

To je podíl rodů synů Benjaminových.

HLAVA 19. — ¹ Druhý vyšel los rodů Simeonovců.

Jejich dědičný úděl byl ² v údělu Judovců: Ber-sabe, Sabee, Mlada, ³ Haser-sual, Bala, Asem, ⁴ Eltolad, Bet-ul, Harma, ⁵ Sikeleg, Bet-marchabot, Haser-susa, ⁶ Bet-lebaot a Sarohen — třináct měst s příslušnými vesnicemi.

⁷ Ain, Remmon, Atar a Asan — čtyři města s příslušnými vesnicemi; ⁸ všechny vesničky v okolí těch měst až po Baalat Beer Ramat na jihu.

To je dědictví synů Simeonových podle rodů jejich. ⁹ Bylo v území a v údělu Judovců, že byl příliš veliký; proto tedy měli Simeonovci úděl v území jejich.

¹⁰ Třetí los padl na rody kmene Zabulonova.

Hranice jejich území jdou od Saridu, ¹¹ stoupají na západ k Mera-le, sahají až k Debbasetu, až k potoku, který (teče) proti Jekonamu; ¹² od Saredu obracejí se k východu, k území Keselet-taboru, jdou k Daberetu a stoupají k Jafii; ¹³ odtud přecházejí na východ do Get-heferu a Takasinu, zabíhají do Remmonu, Amtaru a Noa, ¹⁴ zatáčí se na sever do Hanatonu a vybíhají do údolí Jeftah-el.

(.....) a ¹⁵ Katet, Naalol, Semeron, Jerala, Bet-lem — dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.

¹⁶ To je dědičný podíl rodů kmene Zabulonova s jejich městy a vesnicemi.

¹⁷ Rodům (kmene) Issacharova vyšel los čtvrtý.

¹⁸ Jeho dědičný úděl byl: Jezra-el, Kasalot, Sunem, ¹⁹ Hafaraim, Seon, Anaharat, ²⁰ Rabbot, Kesion, Abes, ²¹ Ramet, En-gannim, En-hadda, Bet-feses (...)

son r. 1864; M. Warren jménem anglické Společnosti na výzkum Palestiny od roku 1867—1870; H. Guthe dokončil vykopávky německé roku 1881. Vykopávkami Parkerovými v době nejnovější (r. 1909—1911) podniknutými, nalezeny na jiho-východním pahorku zbytky jebuských opevnění a kaanských hrobů; ježto nic podobného na západním pahorku Jerusalema nalezeno nebylo, je rozhodnut dlouholetý spor o tom, kde byla tvrz jebuská, ve prospěch těch, kdo ji kladli na pahorek východní. Parkerovými vykopávkami též potvrzeno, že byl jihovýchodní vrch jerusalemské plošiny spojen vnitřní chodbou s jediným pramenem jerusalemským, 'Ain Sitti Marjam; tudy chodili Jebušané pro vodu, byla-li jejich tvrz nepřitelem obležena. Ostatně měla tato tvrz podobný tvar jako jiná města kanaanská této doby, která byla vykopávkami odkryta. — Na jihu pahorku Ofel kopal r. 1913 a opět r. 1923-24 Raymond Weill, severně odtud Macalister a Dunkan 1923—1925. V údolí Tyropéon kopal r. 1927. Crowfoot a Fitzgerald.

Hl. 19. V. 1. Simeonovci byli Judovci postupem času pohlčeni. Srv., Par 4, 27. 31. 39 (LXX) 42.

V. 2. Sabee považuje Hummelauer za opakování druhé části jména předešlého Ber-Sabee, a škrtná je. Není také r. Par 4, 28. Tak dojdeme správné číslice součtu ve v. 6.; „třináct“.

V. 13. Get-hefer = el-Medžed, 5 km severovýchodně od Nazaretu, rodiště proroka Jonáše (4. Král 14, 25.).

V. 15. Také tento verš je porušen. Ztracen nadpis. (Srv. 15, 21.; 18, 21.), Udán součet 12 měst, vypočítáno však zejména jen pět měst. Snad byla i města Zabulonova původně rozdělena na několik skupin, z nich však tu podán jen zlomek skupiny jedné.

V. 17. n. „jeho dědičný úděl“ — hebr. „jeho hranice byly“, K nadpisu srv. výše v. 10. — Oznamuje, že bude následovat popis hranic, zatím však podán výčet 13 měst; zlomky popisu hranic nalézáme teprve ve v. 22.

²² Hranice jeho sahají až k Taboru, Sehesimu (...), Bet-samesu a končí se u Jordánu (...) — šestnáct měst s příslušnými vesnicemi.

²³ To je dědičný podíl rodů kmene Issacharova s jejich městy a vesničkami.

²⁴ Pátý los padl na rody kmene Aserovců.

²⁵ Jejich území bylo: Halkat, Chali, Beten, Axaf, ²⁶ El-melech, Amaad a Messal (...)

(Hranice jeho) sahají až ke Karmelu, k moři, potom k Sihoru a k Labanatu; ²⁷ pak se zatáčí k východu do Bet-Dagonu, přecházejí až k Zabulonů a k údolí Jeftah-el na severu, jdou do Bet-emeku a Nehielu, vybíhají k levé straně Kabulu, ²⁸ k Abranu, Rohobu, Hamonu a ke Káně až po Veliký Sidon; ²⁹ potom se zatáčí k Hormě, k velmi opevněnému městu Tyru, až k Hose a končí se u moře územím Achzibským.

(.....) ³⁰ Amma, Afek a Rahob — dvacet dvě města s příslušnými vesnicemi.

³¹ To je majetek rodů kmene Aserova s jejich městy a vesničkami.

³² Šestý los padl na rody kmene Neftaliova.

³³ Hranice začínají od Helefu, Elonu v Saananimu, Adami — to je Nekeb — Jebna-el, jdou až k Lekumu a vybíhají k Jordánu.

³⁴ Hranice se zatáčí na západ k Azanot-taboru, odtud vybíhají do Hukuky a přecházejí na jihu k Zabulonů, na západě k Aseru a na východě k Jordánu.

³⁵ Dobře hrazená města: Assedim, Ser, Emat, Rekkat, Keneret, ³⁶ Edema, Arama, Asor, ³⁷ Kedes, Edraj, En-hasor, ³⁸ Jeron, Magdal-el, Horem, Bet-anat, Bet-sames (...) — devatenáct měst s příslušnými vesnicemi.

³⁹ To je majetek rodů kmene Neftali s jejich městy a vesničkami.

⁴⁰ Rodům kmene Danova vyšel los sedmý.

⁴¹ Území jeho dědičného majetku bylo: Šaraa, Estaol, Hir-semes, to jest Město slunce, ⁴² Selebim, Ajalon, Jetela, ⁴³ Elon, Temna, Akron,

V. 22. Podán tu zlomek *severních hranic Issacharových*; začato někde před Tábořem, tedy ve středu (jako byly popisovány hranice Zabulonovy od Saridu a Efraim-Manassovy od Tafuy) a pokračováno k západu; další hranice (*Keselet, Jafie, Sarid* atd.) dlužno doplniti z popisu jižních hranic Zabulonových výše podaných. — „*Bet-sames Jordánu*“ je zbytek popisu hranic Issacharových. Ježto však nelze zjistiti polohu města *Betsamesu*, nelze také rozhodnouti, zda tu podány (východní část) jižní či severní hranice Issacharovy. — „*šestnáct měst s příslušnými vesnicemi*“ je zbytek seznamu jiné skupiny měst Issacharových než ve v. 18b.—21., nebo tam vyjmenováno jen 13 měst.

V. 25. Obvyklá formule: „*Jejich hranice* (tak doslovně) *byly*“ místo co by popisovala hranice, podává *jména sedmi měst*; popis hranic je teprve ve v. 26. nn. Srv. výše v. 18.

V. 26b. Ani tento popis hranic není neporušeně dochován.

V. 30. Součet „*dvacet dvě města*“ předpokládá, že tu původně byl skutečně jmenován tento počet (jedné skupiny?) měst Aserových, z nichžto však se nám zachovalo jen několik. Není jisto, zda právem možno do toho součtu zařaditi města jmenovaná výše ve v. 25. 26a. Několik měst posunuto při opisování ze seznamu do popisu hranic, jak výše bylo poznamenáno.

V. 38. *Devatenáct* na města jmenovaná ve v. 35.—38. je *mnoho*, na města jmenovaná ve v. 33.—38. *málo*, dlužno tedy míti za to, že v. 38. je *kusý*, Srv. k v. 15. 30.

V. 41. Z hranic Danových tu nepodáno nic; jen *seznam jeho měst* se zachoval, z něhož patrně, že území Danovo sousedilo na jihu s Judou, na východě s Benjaminem a na severu s Efraimem.

⁴⁴ Elteke, Gebbeton, Balaat, ⁴⁵ Jud, Bane, Barach, Get-remmon, ⁴⁶ Me-jarkon, Arekon, a krajina, která je proti Joppe; ⁴⁷ tam se území končí.

I vytáhli Danovci, bojovali proti Lesemu, dobyli ho, vybili je ostrím meče, zabrali je, usadili se v něm, a nazvali je Lesem-Dan podle jména Dana, otce svého.

⁴⁸ To je majetek rodů kmene Danova s jejich městy a vesničkami.

Úděl Josuův. (19, 49. n.) Závěr. (19, 51.)

⁴⁹ Když byla země losem všem kmenům úplně rozdělena, dali synové Israelovi Josuovi, synu Nunovu, úděl mezi sebou; ⁵⁰ podle rozkazu Hospodinova (dali mu) město, které si žádal, Tamnat-Saraa v pohoří Efraim. I vystavěl město a usadil se v něm.

⁵¹ To jsou úděly, které rozlosoval kněz Eleazar a Josue, syn Nunův, s knížaty rodů a kmenův israelských v Silo před Hospodinem u dveří stánku zjevení.

Tak rozdělili zemi.

Jaké náhrady dostalo se Levitům. (20, 1.—21, 40.)

HLAVA 20. — ¹ I mluvil Hospodin k Josuovi: Rci synům Israelovým:

² Vykažte města pro uprchlíky, o kterých jsem k vám mluvil skrze Mojžíše, ³ by mohl do nich utéci se, kdokoli zabil člověka nevěda a (tak) by mohl ujíti hněvu příbuzného, který je mstitelem krve. ⁴ Uteče-li se do jednoho z těch měst, zůstane státi před městskou branou a poví starším toho města (vše), co dokazuje jeho nevinu; pak ho přijmou a dají mu místo k pobytu. ⁵ Když ho mstitel krve bude pronásledovati, nevydají ho v jeho ruce, neboť nevěda zabil jeho bližního — není totiž dokázáno, že přede dvěma nebo třemi dny byl mu nepřitelem. — ⁶ Bude pak bydliti v tom městě, až obstojí před soudem, kde mu bude ospravedlniti čin svůj, a pak dokud neumře velekněz, který jím toho času bude; potom bude lze vrahu vrátit se a vjíti do svého města i domu, z něhož byl uprchl.

⁷ Ustanovili tedy Kedes v Galilei, v pohoří Neftali, Sichem v pohoří Efraim a Kariatarbe, to jest Hebron, v pohoří Juda.

⁸ Za Jordánem pak, na východ Jericha z (území) kmene Rubenova, ustanovili Bosor, který leží na poušti v rovině, z (území) kmene Gadova (ustanovili) Ramot v Galaadu a z (území) kmene Manassova Gaulon v Basanu.

⁹ Tato města ustanovena byla pro všechny syny Israelovy i pro cizince, kteří mezi nimi bydlili, by mohl utéci se do nich, kdo člověka nevěda zabil, a (by) nezemřel rukou příbuzného, chtějícího pomstíti prolitou krev, pokud nebyl postaven před obec, aby vyložil svou při.

HLAVA 21. — ¹ Tu přistoupila knížata rodů Leviových ke knězi Eleazarovi, k Josuovi, synu Nunovu, a rodovým vůdcům všech kmenův israelských ² a pravili jim v Silo, v zemi Kanaan: Hospodin skrze Mojžíše rozkázal, aby nám byla dána města k obývání a jejich okolí na výživu dobytka.

V. ⁵¹. zakončuje hl. 14.—19.

³ Dali (jim) tedy synové Israelovi ze svých údelů podle rozkazu Hospodinova města a jejich okolí.

⁴ I padl los na Kaatovce: Synům kněze Árona (dostalo se z území) kmene Judova, Simeonova a Benjaminova třináct měst; ⁵ ostatním Kaatovcům, to jest Levitům, (rodům), které zbývaly, (dostalo se z území) kmene Efraimova, Danova a polovice kmene Manassova deset měst.

⁶ Potom padl los na Gersonovce tak, že dostali z (území) kmene Issacharova, Aserova, Neftaliova a poloviny kmene Manassova v Basanu úhrnem třináct měst.

⁷ Rodům Merarovců pak (dostalo se) z (území) kmene Rubenova, Gadova a Zabulonova dvanáct měst.

⁸ Dali tedy synové Israelovi Levitům města i s okolím, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, podělivše je všechny losem.

⁹ Z (území) kmene Judova a Simeonova dal Josue ¹⁰ synům Áronovým z čeledi Kaatovy, z rodu levitského — první totiž los padl na ně — města, jejichžto jména jsou tato: ¹¹ Kariat Arbea, otce Enakova, které sluje (též) Hebron, v pohoří Judském, a jeho obvod kolkolem; — ¹² pole však a vesnice patřící k němu prve již dal v majetek Kalebovi, synu Jefonovu; ¹³ dal tedy synům kněze Árona útočištné město Hebron s jeho okolím — Lobna s okolím, ¹⁴ Jeter, Estemo, ¹⁵ Holon, Dabir, ¹⁶ Ain, Jeta, Bet-sames i s okolím jejich — devět měst ze dvou, jak řečeno, kmenův. ¹⁷ Z (území) pak kmene Benjaminovců: Gabaon, Gabae, ¹⁸ Anatot a Almon s jejich okolím — čtyři města. ¹⁹ Úhrnem všech měst synů kněze Árona je třináct i s jejich okolím.

²⁰ Ostatním rodům Kaatovců z levitské krve byl dán tento úděl:

²¹ Z (území) kmene Efraimova útočištné město Sichem s okolím na horách Efraimských, Gazer, ²² Kibsaim a Bet-horon s jejich okolím — čtyři města. ²³ Dále z (území) kmene Danova Elteko, Gabaton, ²⁴ Ajalon a Get-remmon i s jejich okolím — čtyři města. ²⁵ Konečně z (území) polovice kmene Manassova Tanach a Get-remmon i s jejich okolím — dvě města.

²⁶ Úhrnem deset měst a okolí jejich dáno bylo Kaatovcům nižšího stupně.

²⁷ Gersonovcům z rodu Levi dal z (území) poloviny kmene Manassova útočištné město Gaulon v Basanu a Bosru s jejich okolím — dvě města; ²⁸ z (území) kmene Issacharova Kesion, Daberet, ²⁹ Jaramot a En-gannim s jejich okolím — čtyři města; ³⁰ z (území) kmene Aserova Masal, Abdon, ³¹ Helkat a Rohob s jejich okolím — čtyři města; ³² a z (území) kmene Neftali útočištné město Kedes v Galilei, pak Hammot-Dor a Karta s jejich okolím — tři města.

³³ Úhrnem bylo měst rodů Gersonových i s okolím jejich třináct.

³⁴ (Konečně) rodům Merarovců, Levitů to nižšího řádu, dáno bylo z (území) kmene Zabulonova Jeknam, Karta, ³⁵ Damna a Naalol — čtyři města i s okolím; ³⁶ z (území) kmene Rubenova za Jordánem

Hl. 21. V. 4. O čeledích Levitů viz Ex 6, 16. nn.; Nm 3, 17, nn. — Synům Áronovým, t. j. kněžím, dostalo se měst v území Judovců, Simeonovců a Benjaminovců, aby měli blíže do svatyně, která bude svého času trvale v Jerusalemě.

V. 18. Anatot, rodiště proroka Jeremjáše (1, 1.) = dnes vesnice 'Annátá, 5 km severovýchodně Jerusalema. Srv. 2. Král 23, 27; 1. Par 6, 60; 12, 3; 1. Esdr 2, 23; Is 10, 30. Odtud pocházel také velekněz Abiatar 3. Král 2, 26.

proti Jerichu útočištné město Bosor v poušti Misoru, Jaser, Jetson a Mefaat — čtyři města s jejich okolím; ³⁷ z (území) kmene Gadova útočištné město Ramot v Galaadě, pak Manaim, Hesebon a Jazer — čtyři města s jejich okolím.

³⁸ Všech měst rodův a rodin Merarovců bylo dvanáct.

³⁹ Bylo tedy všech měst levitských v majetku synův Israelových čtyřicet osm ⁴⁰ s jejich okolím; všechna (ta města) byla rozdělena podle rodů.

*Sliby, kterými byl Hospodin Palestinu Israelitům
připověděl, -se splnily. (21, 41.—43.)*

⁴¹ Dal tedy Hospodin Bůh Israelovi všechnu zemi, o které byl jejich otcům přísahal, že jim ji dá; i zabrali ji a usadili se v ní. ⁴² A dal jim pokoj ode všech okolních národů; žádný z nepřátel neodvážil se jim odpírat, ale všichni dání jim byli do moci. ⁴³ Ani jediné slovo, které jim slíbil splnit, nebylo zmařeno, ale skutkem bylo vyplněno každé.

Josue propouští domů kmeny zajordánské. (22, 1.—34.)

HLAVA 22. — ¹ Tehdy povolal Josue Rubenovce, Gadovce a polovinu kmene Manassova ² a řekl jim: Učinili jste všechno, co přikázal vám Mojžíš, služebník Hospodinův; také mne ve všem byli jste poslušni; ³ neopustili jste svých bratrů po dlouhou dobu, až do dneška ostříhající přikázání Hospodina, Boha svého. ⁴ Poněvadž tedy dal Hospodin, Bůh váš, bratrům vašim pokoj a mír, jak byl slíbil, vraťte se, jděte do svých stanů, do země svého dědičného podílu, kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův za Jordánem; ⁵ jen ať ostříháte pozorně a skutkem plníte příkazy, zákon, který uložil vám Mojžíš, služebník Hospodinův — milovati Hospodina, Boha svého, choditi po všech cestách jeho, zachovávat přikázání jeho, lnouti k němu, sloužiti mu celým srdcem a celou duší svou.

⁶ I požehnal jim Josue a propustil je; oni pak se vrátili do svých stanů.

⁷ — Polovici kmene Manassova dal prve Mojžíš podíl v Basanu; proto zbývající polovině dal Josue úděl mezi ostatními bratry jejich za Jordánem na západě.

Když pak je propouštěl do stanů jejich a když jim byl požehnal, ⁸ pravil jim: S velikým majetkem a bohatstvím vraťte se do sídel svých, se stříbrem a zlatem, s mědí a železem, jakož i s četnými rouchy; rozdělte se o kořist nepřátel s bratry svými.

⁹ Dali se tedy Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova na zpáteční cestu od Israelitů ze Silo, které leží v Kanaanu, aby se odebrali do Galaadu, země svého údělu, kterou byli obdrželi podle rozkazu Hospodinova od Mojžíše. ¹⁰ Když přišli k pahorkům jordánským v zemi Kanaan, vystavěli podle Jordánu oltář obrovských rozměrů.

¹¹ Když to uslyšeli synové Israelovi, když jim spolehliví poslové

Hl. 22. V. ¹¹. Místo „v zemi Kanaan“ správně hebr.: „proti zemi Kanaan“ (Předjordánsko). — Místo „na pahorcích Jordánu“ správněji hebr. „proti krajům Jordánským“.

oznámili, že vystavěli Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova oltář v zemi Kanaan, na pahorcích jordánských proti synům Israelovým, ¹² sešli se všichni v Silo, by vytáhli a bojovali proti nim.

¹³ Zatím však poslali k nim do země Galaad Fineesa, syna kněze Eleazara, ¹⁴ a s ním deset knížat, po jednom z každého kmene. ¹⁵ Ti přišli k Rubenovcům, Gadovcům a polovině kmene Manassova do země Galaad a pravili jim: ¹⁶ Toto vzkazuje všecek lid Hospodinův: Čeho jste se to dopustili? Proč jste opustili Hospodina, Boha Israelova, vystavivše si svatokrádežný oltář a odstoupivše od jeho služby? ¹⁷ Je vám toho málo, že jste zhřešili v Beel-fegoru? Až do dneška zůstává skvrna hříchu toho na nás, a mnoho lidu padlo. ¹⁸ Vy jste dnes opět opustili Hospodina a zítra — hněv jeho zachvátí všechny Israelity. ¹⁹ Zdá-li se vám, že jest země údělu vašeho nečista, přejděte do země, ve které je stánek Hospodinův, a bydlete mezi námi; jen neodstupujte od Hospodina a od našeho společenství, vystavivše si oltář mimo oltář Hospodina, Boha našeho. ²⁰ Zda nedolehl hněv Hospodinův na všecek lid, když Achan, syn Zareův, přestoupil příkaz jeho? A byl to (jen) jeden člověk! — Kéž by byl zahynul sám pro svůj zločin!

²¹ Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova odpověděla knížatům poslaným od Israele: ²² Hospodin, Bůh nejvyšš mocný, Hospodin, Bůh nejvyšš mocný, ten to ví a Israel to také pozná. Jestli jsme s hříšným úmyslem tento oltář vystavěli, ať nás nechrání, ale ať nás trestá hned; ²³ jestli jsme tak učinili v úmyslu, že budeme naň klásti celopaly, oběti a pokojné žertvy, on sám ať (nás) volá, bychom se zodpovídali. Ať (nás) soudí, (jestli jsme tak neučinili) ²⁴ spíše s tou myšlenkou a po té úvaze, že jsme pravili: Zítra řeknou synové vaši synům našim: „Co je vám do Hospodina, Boha Israelova? ²⁵ Hospodin položil mezi nás a vás, synové Rubenovi a Gadovi, hranice — řeku Jordán; proto nemáte (žádného) podílu na Hospodinovi.“ Tak odvrátí synové vaši syny naše od Hospodina, že se ho nebudou báti. Považovali jsme tedy za věc velmi dobrou ²⁶ říci: Vystavme si oltář, ne proto, by na něm byly přinášeny celopaly a oběti, ²⁷ nýbrž na svědectví mezi námi a vámi a mezi potomstvem naším a vaším, že sloužíme Hospodinu a že máme právo obětovati celopaly, oběti a žertvy pokojné, aby nemohli synové vaši zítra říci synům našim: „Vy nemáte podílu na Hospodinovi.“ ²⁸ Budou-li to chtít říci, odpoví jim: „Hle oltář Hospodinův, který udělali otcové naši, ne pro celopaly, ani pro oběti, nýbrž na svědectví mezi námi a vámi.“ ²⁹ Budiž vzdálen od nás ten zločin, bychom odstoupili od Hospodina a opustili cestu jeho stavbou oltáře, by na něm byly přinášeny celopaly, oběti a žertvy pokojné, mimo oltář Hospodina, Boha našeho, který jest vystaven před jeho stánkem.

³⁰ Když to uslyšel kněz Finees a knížata od Israelitů poslaná, kte-

V. ¹². Vystavěti si svůj oltář mohlo býti počátkem odpadu Zajordánských od jednoho společného Boha Jahve, neb aspoň počátkem náboženského a národně-politického rozkolu. Srv. Dt 13, 12.

V. ²⁴ Účel oltáře jest opačný, než jak se Předjordánští domnívají. *Ne počátkem roztržky náboženské, ale nehynoucím památníkem jednoty náboženské* má býti. Budoucí pokolení mohla by podle tehdejšího názoru, že bohy dlužno ctiti jen v jejich území, snadno prohlásiti, že Jahve smí býti ctěn jen Israelity, kteří sídlí v západní Palestině. Zajordánští však že nemají práva „báti se“, t. j. vzdávati bohopoctu Jahvovi.

rá s ním byla, uspokojili se, přijavše velmi rádi slova Rubenovců, Gadovců a polovice kmene Manassova. ³¹ Kněz Finees, syn Eleazarův, jim pravil: Nyní víme, že jest Hospodin s námi, nebo jste daleko od tohoto přestoupení; vysvobodili jste syny Israelovy z ruky Hospodinovy.

³² Poté navrátil se s knížaty od synů Rubenových a Gadových ze země Galaad, z pomezí Kanaanu, k synům Israelovým a podal jim zprávu. ³³ I líbilo se to všem, kteří o tom slyšeli. Synové Israelovi chválili Boha a nikterak již neříkali, že potáhnou proti nim, že budou bojovati a zpustoší zemi, ve které se usadili.

³⁴ Synové Rubenovi a Gadovi nazvali oltář, který byli vystavěli: „Svědectví naše, že Hospodin je Bůh.“

*Josue napomíná Israelitů, by ostržihali zákona Božího.
(23, 1.—16.)*

HLAVA 23. — ¹ Když minulo mnoho času od té doby, co dal Hospodin Israelovi pokoj, podrobiv (mu) všechny okolní národy, když Josue byl již velmi stár, věku pokročilého: ² svolal Josue veškerého Israele, starší, knížata, vůdce a hlasatele, a řekl jim:

Zestaral jsem se, jsem pokročilého věku. ³ Vy jste viděli všechno, co učinil Hospodin, Bůh váš, všem okolním národům, kterak za vás sám bojoval. ⁴ Nyní tedy, poněvadž vám losem rozdělil všechnu zemi od východního pobřeží Jordánu až po Veliké moře, ještě však mnoho národů zbývá: ⁵ Hospodin, Bůh váš, je vyplení a vyhubí před vámi a zmocníte se země, jak vám slíbil. ⁶ Jen rozhodně a pečlivě dbejte, byste šetřili všeho, co je psáno v Mojžíšově knize zákona; neuchylujte se od toho ani napravo ani nalevo, ⁷ byste se nedostali mezi národy, kteří mezi vámi zůstanou, a potom nepřisahali při jménu bohů jejich, nesloužili jim a neklaněli se jim, ⁸ ale drželi se Hospodina, Boha svého, jak jste činili dosud. ⁹ Pak vyhladí Hospodin Bůh před vámi národy veliké a velmi silné, a nikdo nebude s to, aby vám odolal. ¹⁰ Jeden z vás požene tisíc mužů nepřátel, ježto Hospodin, Bůh váš, sám bude za vás bojovati, jak slíbil. ¹¹ Jen toho velmi pilně dbejte, byste milovali Hospodina, Boha svého. ¹² Budete-li však chtít přidržovati se [bludů] těch národů, kteří mezi vámi sídlí, sňatky se s nimi směřovati a přátelstvím spojovati: ¹³ (pak) vezte, již nyní, že Hospodin, Bůh váš, jich nevyhladí před vámi, ale že vám budou jamou, osidlem, úrazem vašim bokům a roubíkem vašim očím, dokud vás nevypudí a nevyhladí z výborné této země, kterou vám dal.

¹⁴ Hle, já dnes nastupuji cestu všeho světa; uznejte tedy celou duší, že ze všech slov, která slíbil vám Hospodin vyplniti, jediné nevyšlo na prázdno. ¹⁵ Jako však splnil skutkem, co slíbil, a (jako) všechno se zdarem se potkalo: tak přivede na vás všechno zlo, kterým vám hrozil, dokud vás nevypudí a nevyhladí z této výborné země, kterou vám dal,

V. ³¹. Zajordánští nevalili svým jednáním trestu Božího na všechny Israelity, jak se Eleazarovo poselstvo domnívalo (v. 20.); tak „vysvobodili syny Israelovy z ruky Hospodinovy“.

V. ³². Místo „z pomezí Kanaanu“ hebr. určitěji: „do země Kanaanu“ (= Předjordaní, Kanaan v užším slova smyslu).

Hl. 23. V. ¹⁵. „Zlo, kterým Hospodin hrozil,“ viz Dt 28, 15.—68.

¹⁶ přestoupíte-li úmluvu Hospodina, Boha svého, kterou s vámi učinil, budete-li sloužiti bohům cizím a klaněti se jim; brzy a náhle povstane proti vám hněv Hospodinův a vyhlazení budete ze země této výborné, kterou vám dal.

Josue obnovuje smlouvu lidu s Bohem. (24, 1.—28.)

HLAVA 24. — ¹ Josue shromáždil všechny kmeny Israelovy v Sichemu, povolal starší, knížata, soudce a hlasatele, a když se dostavili před Hospodina, ² mluvil k lidu takto:

Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Za Řekou sídlili zprvu otcové vaši, Tare, otec Abrahamův a Nachorův, a sloužili bohům cizím. ³ Vzal jsem tedy otce vašeho Abrahama z končin Mesopotamie, přivedl jsem ho do země Kanaan, rozmnožil jsem potomstvo jeho, ⁴ dal jsem mu Isáka, a tomu zase dal jsem Jakoba a Esaua. Z těch Esauovi dal jsem v majetek pohoří Seir, Jakob a synové jeho pak sestoupili do Egypta. ⁵ Potom poslal jsem Mojžíše a Árona a bil jsem Egypt mnohými znameními a zázraky. ⁶ A vyvedl jsem vás i otce vaše z Egypta. Když pak přišli jste k moři, a když Egyptané pronásledovali otce vaše vozy a koňmi až k Rudému moři: ⁷ volali synové Israelovi k Hospodinu, ten položil tmy mezi vás a Egyptany, a přivedl na ně moře, aby je přikrylo. Oči vaše viděly všecko, co jsem v Egyptě učinil. Potom jste přebývali dlouhou dobu na poušti; ⁸ i zavedl jsem vás do země Amorrhejských, kteří sídlili za Jordánem. Když pak bojovali proti vám, dal jsem je do rukou vašich, i zabrali jste zemi jejich a pobili jste je.

⁹ Povstal také Balak, syn Seforův, král moabský, a dal se do boje proti Israelovi; poslal a povolal Balaama, syna Beorova, by vám zlořečil; ¹⁰ já však nechtěl jsem ho poslechnouti, nýbrž naopak dobrořečil jsem vám skrze něho a vysvobodil jsem vás z ruky jeho.

¹¹ Přešli jste Jordán a přišli jste k Jerichu. Muži města toho, Amorrhejští, Ferezejští, Kanaanští, Hetští, Gergesejští, Hevejští a Jebusejští dali se do boje proti vám, dal jsem je však do rukou vašich. ¹² Poslal jsem před vámi sršně a vypudil jsem je z jejich sídel, dva krále amorrhejské, ne mečem ani lukem tvým. ¹³ A dal jsem vám zemi, se kterou jste se nenamáhali, města, kterých jste nestavěli, byste v nich bydlili, vinice a olivovny, kterých jste neštípili.

¹⁴ Nyní tedy bojte se Hospodina, služte mu srdcem celým a dokonale upřímným, a odvrzte bohy, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii a v Egyptě; služte Hospodinu! ¹⁵ Nezamlouvá-li se vám však sloužiti Hospodinu, dává se vám na vůli: vyvolte (si) dnes podle libosti, komu byste spíše měli sloužiti, zda bohům, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii, či bohům Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte. Já však a můj dům sloužiti budeme Hospodinu.

¹⁶ Tu lid odpověděl: Buď daleko nás, bychom opustili Hospodina, sloužíce bohům cizím! ¹⁷ Hospodin je Bůh náš; ten vyvedl nás a otce naše z robotárny egyptské; učinil před očima našima veliká znamení, střežil nás celou cestu, kterou jsme šli a mezi všemi národy, kterými jsme táhli; ¹⁸ vypudil všechny národy, i Amorrhejské, sídlící v zemi,

Hl. 24. V. 1. Dlužno považovati za původnější a lepší čtení LXX, která zde a v v. 25. místo „v Sichemu“ má „v Silo“.

do které jsme vešli. Budeme tedy sloužiti Hospodinu, neboť on je Bůh náš.

¹⁹ I pravil Josue k lidu: Nebudete moci sloužiti Hospodinu; jeť (on) Bůh svatý, silný, řevnivý a nepromine vašich zločinův ani hříchů.

²⁰ Opustíte-li Hospodina a budete-li sloužiti bohům cizím, bude zase sužovati vás, a vyhladí vás, ač vám dříve prokazoval dobrodiní.

²¹ Tu pravil lid Josuovi: Nikoli, tak nebude, jak mluvíš; ale Hospodinu sloužiti budeme.

²² Když pak pravil Josue lidu: „Svědky jste vy, že jste si sami vyvolili Hospodina, byste mu sloužili“ — odpověděli: „Ano!“

²³ „Nyní tedy,“ — řekl (Josue) — „vyvrzte cizí bohy ze svého lůna a nakloňte srdce svá k Hospodinu, Bohu Israelovu.“

²⁴ Lid odpověděl Josuovi: „Hospodinu, Bohu svému, budeme sloužiti a poslušní budeme příkazů jeho.“

²⁵ Učinil tedy Josue toho dne smlouvu, předložil lidu v Sichemu příkázání a právo, ²⁶ a zapsal všechna ta slova do knihy zákona Hospodinova.

Vzal také obrovský kámen, postavil jej pod dubem, který byl ve svatyni Hospodinově, ²⁷ a řekl všemu lidu: „Hle, kámen tento bude vám svědčiti, že slyšel všechna slova Hospodinova, která k vám mluvil, byste snad [později] nechtěli zapíratí a lháti Hospodinu, Bohu svému.“

²⁸ I rozpustil lid, každého do svého údělu.

Josue umírá. (24, 29.—31.)

²⁹ Po těch událostech umřel Josue, syn Nunův, služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech; ³⁰ i pochovali ho v půdě jeho dědičného podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraimských, na sever hory Gaas.

³¹ Israel sloužil Hospodinu po všechny dny Josue a starších, kteří žili dlouho po Josuovi a znali všechny skutky Hospodinovy, které v Israeli učinil.

Dodatky o kostech Josefových a smrti Eleazarově. (24, 32. n.)

³² Také kosti Josefovy, které byli přinesli synové Israelovi z Egypta, pohřbili v Sichemu, v dílu pole, které byl koupil Jakob od synů He-

V. ¹⁹. „*nebudete moci sloužiti Hospodinu*“ — služba, jakou Hospodin žádá, není věc snadná. — Hospodin je svatý, vzdálený všech cizích bohů, naprosto s nimi neobcuje; tak i Israelité mají býti svatí, vzdáleni cizích bohů, nic s nimi nemajíce. Srv. Ex 19, 6; Lv 21, 6.—8.

V. ²⁵. Za v. 24. *dlužno zařaditi úryvek 8, 30.—35*, — Místo „*v Sichemu*“ dlužno se LXX čísti zase „*v Silo*“. Viz výše v. 1.

V. ³¹. Josue (= Jehóšú'a) byl již svým jménem podoben Ježíšovi (= Jehóšú'a). Jako Josue převedl lid Jordánem do krásné, bohaté země, tak i Ježíš uvedl nás vlnami křtu sv. do krásné zahrady církve katolické. Jako Josue Israelitům vybojoval sídla v Palestině, tak Ježíš vybojoval nám místa v církvi, na zemi i na nebi. Jako Josue zprostředkoval úmluvu Hospodina s lidem, tak Ježíš je prostředník, jenž učinil úmluvu mezi Bohem a námi mnohem dokonalejší (= „Nový zákon“).

V. ³². *O kostech Josefových viz Gn 50, 25; Ex 13, 19*. — *O kupu pole Josefova viz Gn 33, 19*. — „*synové Josefovi*“ = Efraimovci a Manassovci.

mora, otce Sichemova, za sto jehňat a které se dostalo v majetek synům Josefovým.

³³ Zemřel též Eleazar, syn Áronův; i pohřbili ho v Gabaatě, (městě) Fineesa, syna jeho, které mu bylo dáno v pohoří Efraimském.

?

KNIHA „SOUDCŮ“

ČILI

„O SOUDCÍCH“

Název knize „Soudců“ dán se zřetelem na její obsah, že totiž líčí některé události z doby „soudců“ (Srv. název knihy „Josue“).¹⁾

Kdo „soudcové“ byli viz v poznámkách ke 2, 16.

Jaký účel spisovatel měl, když knihu svou skládal a látku vybíral, viz pozn. k 2, 23.

Jednotný účel, k němuž celá kniha směřuje, souměrné uspořádání veškeré látky, ano i povšechná podoba mluvy a slohu dokazují, že knihu skládal jeden spisovatel. Dva přídavky (hl. 17—21) nespojují tak úzce s předcházejícími ději a jejich obsah liší se úplně od jádra knihy (3, 5.—16, 31.). Oba však přispívají velmi vhodně k účelu celé knihy Soudců. Mohly býti tedy jako výstražné obrazy z oněch dob přidány k dějům soudců tímže skladatelem. (Sedláček.)

Spisovatel knihy Soudců dosvědčuje vícekrát (17, 6; 18, 1; 19, 1. (18, 31.); 21, 24.), že v době, kterou líčí, nebylo ještě krále v Izraeli; z toho lze vyvoditi, že tehdy, kdy psal, měli Israelité již krále, že tedy nebyla kniha napsána před Saulem. Podle 1, 21. sídlili za dob spisovatelových ještě Benjaminovci s Jebušany v Jerusalemě; psal tedy před osmým rokem panování Davida, kdy byli Jebušané z Jerusalema vypuzeni (2. Král. 5, 7.). Mohl tedy knihu Soudců psáti Samuel, jak za to mělo podání židovské i veliký počet katolických vykladatelů.

Doklady pro svou zásadu, že Bůh se chová k Israelitům tak, jak Israelité chovají se k němu („náboženský pragmatismus“), čerpal spisovatel z pramenů buď psaných neb i ústních. Kolik těchto pramenů starších měl, a co ze kterého do svého díla pojal, není dnes možno zjistiti, ježto nemáme k tomu dosti prostředků.

¹⁾ Nyní bývá řazena kniha Sdc mezi „dějinné“ knihy, židé ji však počítali k „prorokům“ (nebíím), a to k prorokům „přednějším“ („říšením“).

*Politické poměry obce israelské na počátku doby „soudců“
(1, 1.—36.)*

HLAVA 1. — ¹ Po smrti Josuově — Synové Israelovi radili se s Hospodinem řkouce: Kdo má táhnouti první z nás proti Kanaanským a bude vůdcem boje? ² Hospodin řekl: Ať vytáhne Juda; hle, dávám zemi do rukou jeho. ³ I řekl Juda Simeonovi, bratru svému: Vstup se mnou do území mého a bojuj proti Kanaanským; pak potáhnu také já s tebou do území tvého. Simeon tedy s ním táhl.

⁴ Když pak Judovci vytáhli, dal Hospodin Kanaanské a Ferezejské v ruce jejich; v Bezeku porazili deset tisíc mužů.

⁵ V Bezeku našli Adoni-bezeka, i bojovali proti němu a porazili Kanaanské i Ferezejské. ⁶ Když se dal Adoni-bezek na útěk, pronásledovali ho, chytili a osekali mu končetiny rukou i nohou. ⁷ Tu řekl Adoni-bezek: Sedmdesát králů s uťatými končetinami rukou i nohou sbíralo pod mým stolem zbytky pokrmů; jak jsem činil, tak mi Bůh odplácí. I přivedli jej do Jerusalema a tam umřel.

⁸ Bojovavše totiž synové Judovi proti Jerusalemu, dobyli ho, vyhubili ostrím meče a vydali celé město ohni (na pospas).

⁹ Potom táhše níže bojovali proti Kanaanským, kteří sídlili v horách, na jihu i na rovinách.

¹⁰ Juda na výpravě proti Kanaanským, kteří sídlili v Hebronu — jeho jméno bylo za starodávna Kariat-Arbe — pobil Sesaje, Ahimana a Tolmaje; ¹¹ odtud odešel táhl na obyvatele Dabiru, jehož staré jméno bylo Kariat-sefer, to jest Město písem.

¹² Tu řekl Kaleb: Kdo dobude Kariat-seferu a zpusť je, tomu dám Achsu, dceru svou za manželku. ¹³ Když pak je vzal Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův, dal mu Achsu, svou dceru za manželku. ¹⁴ Když byla na odchodu, vyzval ji muž její, by žádala na otci (kus) pole. Když tedy vzdychala na oslu sedíc, řekl jí Kaleb; Co je ti? ¹⁵ Ona odpověděla: Dej mi požehnání, neboť dal jsi mi zemi suchou; dej také zavlažovanou vodou. Dal jí tedy Kaleb pole zavlažované nahoře i dole.

¹⁶ Synové Kešana, příbuzného Mojžíšova, vytáhli z Města palem se

Hl. 1. V. 1. Spisovatel chtěje začít dobou po smrti Josuově, ohlašuje sice svůj záměr slovy „Po smrti Josuově“ a jedná podle něho v jádru celé knihy (3, 5.—16, 31.); dříve však považuje za užitečno *zopakovati* některé události, které se stály ještě v dobách Josuových. Taková událost vypravována hned ve v. 1. nn. Časově splývá s tím, co vypravováno Jos. 14.

V. 5. Tento Adoni-bezek nesmí býti ztotožňován s Adoni-sedekem, o němž viz Jos. 10, 1.

V. 6. Podle hebr. uťali Judovci Adoni-bezekovi *jen palce u nohou a u rukou*. Mrzačiti, t. j. učiniti neschopným k delšímu boji, bylo ve starověku v obyčeji. Israelité jednali tu s nepřítelem tak, jak on by byl jednal s nimi — ne-li mnohem krutěji — kdyby byl zvítězil; podle odvetného práva „oko za oko, zub za zub...“ Tato *krutost neuplynula z ducha zjeveného náboženství*, ale z tehdejšího mezinárodního práva válečného. Z ducha zjeveného náboženství starozákonného vyplynuly zákony, jako Dt 20, že dlužno ve válce šetřití nevinných, žen a dětí, ano i stromů. Proto nebyli Israelité daleko tak ukrutní, jako jiní národové starověcí, u nichžto mrzačiti, vyloupati nebo vypáliti oči a pod. bylo věcí všední.

V. 7. Číslice „sedmdesát“ značí „velmi mnoho“ — Jací to byli „králové“ srv. Jos. 12.

V. 16. „Město palem“ = Jericho. Dt 34, 3; 2. Par 28, 15. — „do pustiny jejich údělu“ = na poušť judskou, rozkládající se východně Judských hor k Mrtvému moři. Jos 15, 61. n.

syny Judovými do pustiny jejich údělu, která je na jih Aradu, a sídlili u nich.

¹⁷ Juda pak se Simeonem, bratrem svým odešel, porazil s ním Kanaanské, kteří sídlili v Sefaatě, a pobil je. A nazváno bylo (to) město Horma, to jest Klatba.

¹⁸ Juda dobyl také Gazy s jejím územím, Askalonu a Akkaronu s příslušným územím.

¹⁹ Hospodin byl s Jüdou, že zabral hory; nemohl však vyhladit obyvatele údolí, ježto měli mnoho kosatých vozů.

²⁰ Jak byl Mojžíš řekl, dali Hebron Kalebovi a ten vyhladil z něho tři syny Enakovy.

²¹ Jebušanů však, kteří obývali Jerusalema, nevyhladili synové Benjaminovi; i sídlí Jebušané s Benjaminovci v Jerusalemě podnes.

²² Také rod Josefův táhl nahoru k Betelu a Hospodin byl s nimi.

²³ Nebo když obléhali město, které slulo dříve Luza, ²⁴ viděli člověka, an vychází z města, i řekli mu: Ukaž nám, kudy by bylo lze dostat se do města, a učiníme s tebou milosrdenství. ²⁵ Když jim ukázal, vyhubili město ostrým mečem; onoho člověka však s veškerým příbuzenstvem propustili. ²⁶ Propuštěný odešel do země Heťanů, vystavěl tam město a nazval je Luza, které se tak jmenuje podnes.

²⁷ Také Manasses nevyhubil Betsanu, Tanaku s jejich vesnicemi, obyvatelů Doru, Jeblaamu ani Magedda s příslušnými vesnicemi, a tak počali Kanaanští sídliti s nimi. ²⁸ Když se potom Israel zmohl, učinil je poplatnými, ale vyhladit je nechtěl.

²⁹ Ani Efraim nepobil Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, ale bydlil s nimi.

³⁰ Zabulonovci nevyhladili obyvatelů Ketronu a Naalolu, a tak sídlili Kanaanští mezi nimi; byli jim však poplatni.

³¹ Také Aser nezahladil obyvatelů Akka, Sidonu, Ahalaba, Achaziba, Helby, Afeku a Rohobu; ³² tak sídlil mezi kanaanským obyvatelstvem oné země, jehož nevyhubil.

³³ Ani Neftalovci nevyplenili obyvatelů Betsamesu a Betanatu, a tak sídlili mezi kanaanským obyvatelstvem (té) země; stali se však Betsamesští a Betanatští jim poplatnými.

³⁴ Danovce tiskli Amorrhejští do hor, nedávající jim sestoupiti na roviny, ³⁵ a tak sídlili na hoře Hares, což se vykládá „Štěpová“, v Ajalonu a v Salebim. Ruka domu Josefova však těžce na ně dopadla, a tak stali se jeho poplatníky.

³⁶ Hranice Amorrhejských šla od Štírového průsmyku, od Petry dále vzhůru.

*Náboženský stav obce israelské a prozřetelnost Boží v době soudců.
(2, 1.—23.)*

HLAVA 2. — ¹ Anděl Hospodinův přišel z Galgaly nahoru do Místa plačících a řekl:

V. ¹⁸. n. Místo „kosaté vozy“ dlužno s hebr. překládati: *železné vozy*, t. j. *železem pobité*.

V. ³⁴. n. Ne *Danovcům* (rozštěpeným), ale kmeni mnohem silnějším — *Josefovci* podařilo se dojiti nadvlády nad Kanaany v těch krajích. Jisto je, že jmenovaná města patřila Šalomounovi (3. Král 4, 9.). Josefovci se jich však zmocnili jistě již dříve.

Vyvedl jsem vás z Egypta a uvedl do země, kterou jsem přísnežně slíbil otcům vašim; a připověděl jsem, že nezruším smlouvy své s vámi na věčné časy, ² nebudete-li jen činiti smlouvy s obyvateli této země, ale podvrátíte-li oltáře jejich. Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého. Proč jste to učinili? ³ Proto nechtěl jsem jich vyhladiti před vámi; a tak budete míti nepřátele a jejich bohové budou vám záhubou. — ⁴ Když mluvil anděl Hospodinův tato slova ke všem synům Israelovým, dali se do hlasitého pláče. ⁵ I bylo nazváno to místo „Místo plačících“ nebo „slz“; a podali tam Hospodinu oběti.

⁶ Když byl tedy Josue propustil lid, odešli synové Israelovi, každý do svého údělu, aby se ho ujal. ⁷ Sloužili Hospodinovi po všechny dny jeho i starších, kteří po něm dlouho byli živi a znali všechna díla Hospodinova, která byl učinil Israeli.

⁸ Josue však, syn Nunův, služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech, zemřel; ⁹ pochovali ho v půdě jeho podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraim, na sever od hory Gaas. ¹⁰ Také všechno ono pokolení bylo přiřazeno k otcům svým.

Povstali pak jiní, kteří neznali Hospodina ani skutků, které byl učinil Israeli. ¹¹ I činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, sloužíce Baalům. ¹² Opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, chodili za bohy cizími, za bohy národů, kteří sídlili kolem nich, klaněli se jim a tak popudili Hospodina ke hněvu — ¹³ tím totiž, že ho opustili a sloužili Baalu a Astartám.

¹⁴ Hospodin se tedy rozhněval na Israelity a dal je v ruce lupičů, kteří je zajímali a prodávali nepřátelům sídlícím kolkoem; a nemohli odolati protivníkům svým, ¹⁵ ale ať šli kam šli, byla ruka Hospodinova na nich, jak byl mluvil a přísahal jim. I byli náramně sklíčení.

¹⁶ Tu vzbuzoval Hospodin soudce, kteří by je vysvobodili z rukou

Hl. 2. V. ¹¹. „co je zlé v očích Hospodinových“ = co se mu nelíbí, je popředně modlářství. Srv. Dt 4, 25; 17, 2; 31, 18. 29; Sdc 3, 7; 4, 1; 6, 1; 10, 6; 13, 1. — „ba'al“ je původně obecné jméno, znamenající: pán, majitel. Pak je to kanaanské božstvo. Množným číslem označeno tu více místních bohův (a bohyň) kanaanských, kteří mívali své zvláštní přívlastky, na příklad: Ba'al-Gór = Pán Tyru, ba'al tyrský, Ba'al Gidón = Pán Sidonu, ba'al sidonský a pod. (ba'al = (assyrsky) bēlu).

V. ¹³. Ba'alu hromadně: ba'alům jako ve v. 11. — 'Aštóreth, Astarta, je kanaanská bohyně, která se vyskytá také u jiných Semitův (assyrská Ištar). Množné číslo (hebr. 'Aštáróth) připomíná, že měla více místních svatyň podobně jako Ba'al. Soška této (zcela nahé) bohyně plodnosti bylo při palestinských vykopávkách nalezeno značné množství. — Hebreové zachovavše si původní jednobožství, které nezná žádných bohyň, neměli pro pojem „bohyně“ ani žádného slova; i vyjadřovali jej slovem „aštáróh“ = astarty; v tom smyslu možno výraz ten bráti také tu. — Srv. „ašérá“ Ex 34, 13; Dt 7, 5; 12, 3.

V. ¹⁶. Po smrti Josuově, který neustanovil žádného nástupce, nebylo v Israeli ústřední vlády, ale každý kmen spravoval se svými staršími, šejky. Když však vpadl mocný nepřítel do Palestiny; bylo třeba, by se spojilo několik kmenů pod jedním vůdcem proti němu. Takový vůdce slul „šófét“ čili „soudce“. (Srv. podobné pojmenování u Punů, jejichžto sufetě podobali se svým úřadem římským konsulům a týrským dikastům.) Že však hebr. „šáfat“ (= soudil) znamená všechny úkony vladařské, nejen souditi, ale také vlásti, spravovati, vésti, dopomáhati ke spravedlnosti, ujmouti se, vysvoboditi a pod.: proto je pojem tohoto „soudce“ hebrejského mnohem širší než pojem našeho běžného „soudce“. Byli to tedy popředně vůdcové lidu, jacísi diktátoři, mstitelé křivd páchaných na lidu, jeho osvoboditelé (2, 16. 18; 3, 9. 15. 31. a j.), pak vladaři (ne dědiční!) a také „soudci“ v našem běžném toho slova smyslu. Kniha Sdc zná jich 12, nečítáme-li k nim Debory a Abimelecha; sice jich je 14. Kromě těch

plenitelův, avšak ani těch nechtěli poslouchati, ¹⁷ smilníce s bohy cizími a klanějíce se jim. Brzy opustili cestu, kterou chodili otcové jejich; slyšeli sice příkázání Hospodinova, činili (však) vše jim na odpor. ¹⁸ Když tak Hospodin soudce vzbuzoval, býval nakloněn, pokud žili, k milosrdenství, vyslychal nárek utiskovaných a vysvobozoval je od ran škůdců. ¹⁹ Když však (ten onen) soudce zemřel, vraceli se zase a činili věci mnohem horší nežli činívali otcové jejich, chodíce za bohy cizími, sloužíce jim a klanějíce se jim. Nenechali svých výmyslův a cesty zarputilosti, po které si navykli choditi.

²⁰ I vzplál hněv Hospodinův na Israele a pravil: Protože národ tento ruší smlouvu mou, kterou jsem učinil s otci jejich, a že nechce poslouchati hlasu mého: ²¹ ani já nevyhladím národů, které zanechal Josue, když umíral, ²² abych jimi zkoušel Israele, budou-li ostříhati cesty Hospodinovy a kráčet po ní, jako činili otcové jejich, čili nic.

²³ Zanechal tedy Hospodin všech těch národů nechtěje rychle je vyhubiti, a nevydal jich v ruce Josuovy.

Soupis národů, kteří zůstali s Israelem v Kanaanu. (3, 1.—4.)

HLAVA 3. — ¹ Tito jsou národové, kterých zanechal Hospodin, aby jimi vzdělával Israele, všechny totiž, kdo neznali bojů s Kanaanskými, ² aby potom učili se synové jejich potýkati se s nepřáteli a nabýti cviku v bojování:

³ Pět knížat filistínských, všichni Kanaanští, Sidonští, Hevejští, kteří sídlili na horách Libanu, od hory Baal-Hermon až tam, kde se vchází do Ematu.

⁴ Ty tedy nechal, aby jimi zkoušel Israele, bude-li poslouchati příkázání Hospodinových, které dal otcům jejich skrze Mojžíše, čili nic.

Otoniel zbavuje Israele jařma Chusanova. (3, 5.—11.)

⁵ Synové Israelovi, sídlíce mezi Kanaanskými, Hetejskými, Amorrehjskými, Ferezejskými, Hevejskými a Jebusejskými, ⁶ brali si dcery jejich za manželky, dávali dcery své synům jejich a sloužili bohům jejich.

⁷ Když tak činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, zapomněvše na Boha svého a sloužíce Baalům a Astartám: ⁸ Hospodin rozhněval se na Israelity, vydal je do rukou Chusana Rasataim, krále mesopotamského, a sloužili mu osm let.

⁹ I volali k Hospodinu, který jim vzbudil osvoboditele, a osvobodil je — totiž Otoniela, syna Kenezova, mladšího bratra Kalebova. ¹⁰ Byl v něm duch Hospodinův, a tak osvobodil Israele. Vytáhl do boje a dal Hospodin do rukou jeho Chusana Rasataim, krále syrského, že ho přemohl.

počítání k nim *Heli a Samuel*, o nichž vypravuje 1. Král. Možno tedy počítati všech šestnáct. Tím není řečeno, že jich v dějinách israelských nemohlo býti více. — Soudcové osvobodivše lid z poroby, snažili se udržeti ho v přísném jednobožství, ke kterému v neštěstí se byl vrátil; avšak „ani těch nechtěli poslouchati“, v době svobody vraceli se zase k modlářství.

V. 17. „smilstvo“ = modlářství. Srv. Ex 34, 15. n.; Lv 17, 7; 20, 6; Dt 31, 16; Os 1.—3.

¹¹ Země pak měla pokoj čtyřicet let.
I zemřel Otoniel, syn Kenezův.

Aod zabil moabského krále Eglona. (3, 12.—30.)

¹² Synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových. Posilnil tedy proti nim Eglona, krále moabského, protože činili, co bylo zlé v očích Hospodinových. ¹³ I přibral si syny Ammonovy a Amalekovy, vytáhl, porazil Israele a opanoval Město palem. ¹⁴ Synové Israelovi sloužili Eglonovi, králi moabskému, osmnáct let.

¹⁵ Když pak volali k Hospodinu, vzbudil jim osvoboditele, jménem Aoda, syna Gery, syna Jeminiova, který užíval obou rukou jako pravice. Po něm poslali synové Israelovi dary Eglonovi, králi moabskému.

¹⁶ I udělal si meč na obě strany ostrý, [mající uprostřed jílec], na dlaň ruky dlouhý, a opásal se jím pod šatem po pravém boku.

¹⁷ Odevzdal tedy dary Eglonovi, králi moabskému. — Eglon byl velmi tlustý. — ¹⁸ Když mu dary odevzdal, doprovodil druhy, kteří s ním byli přišli, ¹⁹ avšak z Galgaly, kde byly modly, vrátil se a řekl králi: „Mám k tobě tajné slovo, králi.“ Když král rozkázal mlčeti, a když vyšli všichni, kteří kolem něho byli: ²⁰ vešel Aod k němu, an seděl v letní jídelně sám. I řekl: „Slovo Boží mám k tobě.“ Když on ihned povstal se sedadla, ²¹ vztáhl Aod levici, vzal dýku od svého pravého boku a vrazil mu ji do břicha ²² tak silně, že s ostrím i jílec vnikl do rány, a že se za ním zavřelo sádlo mastnotou kypící. A nevytáhl meče, ale jak jej vrazil, tak jej nechal v těle; i vyrazila hned přirozenou cestou lejna skrytá v břiše.

²³ Aod pak zavřev velmi pečlivě dveře jídelny a zamknuv (je) závorou, ²⁴ vyšel zadem.

Služebníci králi přišedše a vidouce zavřené dveře jídelny, pravili: „Snad je na potřebě v letním pokojíku.“ ²⁵ Když čekali dlouho, až se mrzeli, a viděli, že nikdo neotvírá, vzali klíč, otevřeli a našli svého pána, an leží na zemi mrtev.

²⁶ Aod, zatím co se oni děsili, utekl, přešel Místo model, odkud se byl vrátil, a přišel do Seiratu. ²⁷ Ihned zatroubil na roh v pohoří Efraim a synové Israelovi s ním sestoupili, an krácel v čele. ²⁸ A řekl jim: „Pojďte za mnou, neboť vydal Hospodin nepřátele naše, Moabské, do našich rukou.“ I táhli za ním dolů, opanovali jordánské brody, které vedou do Moabska, a nedovolili nikomu přejíti. ²⁹ Pobili pak toho času okolo desíti tisíců Moabských, všechny statné a silné muže; žádný z nich nemohl vyváznouti.

³⁰ Tak byl snížen toho dne Moab pod rukou Israelovou a země měla pokoj osmdesát let.

V. ¹¹. Nežili všichni soudcové *postupně* za sebou, ale někteří z nich působili *současně*. Důsledně *nebyli* všichni soudcové *v čele všech Israelitů*, ale jen v čele jednoho nebo několika kmenův.

V. ²⁰. Místo „*letní jídelna*“ hebr.: „*v chladivém horním pokojíku*“. Místo „*sám*“: „*kteřý jemu samotnému byl*“ (vyhrazen). Byla to „*alíjá*“, vzdušný pokojík na ploché střeše domu, jaké dosud na východě vidáme.

K v. ³⁰. srv. 4, 23; 8, 28; 11, 33. — Jednání Aodovo, jakož i Jahelinovo a Juditino dlužno posuzovati se stanoviska tehdejšího válečného práva, které nebylo duchem křesťanství zušlechtěno.

Samgar proti Filišťanům. (3, 31.)

³¹ Po něm byl Samgar, syn Anatův, který pobil šest set Filišťanů radlem; také ten uhájil Israele.

*Debora a Barak proti Jabinovi Kanaanskému.
(4, 1.—5, 32.)*

HLAVA 4. — ¹ Po smrti Aodově synové Israelovi opět činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, ² i vydal je Hospodin v ruce Jabinu, krále kanaanského, který kraloval v Asoru a měl vůdce svého vojska, jménem Sisaru; ten bydlil v pohanském Harosetu. ³ Tu volali synové Israelovi k Hospodinu; mělť on devět set vozů s kosami a dvacet let je náramně utlačoval.

⁴ Byla pak Debora, prorokyně, manželka Lapidotova, která soudila lid toho času. ⁵ Sedávala pod palmou, která byla podle jména jejího pojmenována, mezi Ramou a Betelem na horách Efraimských; synové Israelovi přicházeli k ní ke všelikým soudům. ⁶ Ta vzkázala pro Baraka, syna Abinoemova z Kedes-Neftali, a řekla mu: „Hospodin, Bůh Israelův, přikazuje tobě: Jdi a veď vojsko na horu Tabor; vezmi s sebou deset tisíc bojovníků z Neftaliovců a Zabulonvců. ⁷ Já pak přivedu k tobě, k potoku Kison Sisaru, vůdce vojska Jabinova, vozy jeho i všecko mužstvo jeho a dám je v ruku tvou.“ ⁸ Barak jí pravil: „Půjdeš-li se mnou, půjdu; nebudeš-li chtít jíti se mnou, nepůjdu.“ ⁹ Ona mu řekla: „Půjdu sice s tebou, ale vítězství nebude tentokrát přičteno tobě, neboť Sisara bude vydán v ruku ženy.“ Potom Debora vstala a šla do Kedes s Barakem, ¹⁰ který svolav Zabulona a Neftaliho, vytáhl s desíti tisíci bojovníků, maje Deboru ve svém průvodu.

— ¹¹ Kdysi oddělil se Haber Kinejský od ostatních Kinejských, bratří svých, synů Hobaba, Mojžíšova příbuzného, a rozložil stany své až k údolí, které slove Sennim, a bylo u Kedesu. —

¹² Když bylo oznámeno Sisarovi, že vytáhl Barak, syn Abinoemův, na horu Tabor, ¹³ shromáždil devět set okosených vozův a veškero vojsko z pohanského Harosetu k řece Kisonu.

¹⁴ Tu řekla Debora Barakovi: „Vstaň, tentoť je den, kdy vydal Hospodin Sisaru do tvých rukou. Hle, on sám je tvým vůdcem.“ Se-stoupil tedy Barak s hory Tabor a deset tisíc bojovníků s ním. ¹⁵ I přestrašil Hospodin Sisaru, všechny jeho vozy a veškero vojsko, když vidělo ostří meče Barakova, takže Sisara seskočiv s vozu, pěšky utíkal, ¹⁶ že Barak pronásledoval prchající vozy a vojsko až k pohanskému Harosetu, a že padlo veškero množství nepřátel až do jednoho.

¹⁷ Utíkající Sisara přišel ke stanu Jahely, manželky Habera Kinejského. — Byl totiž mír mezi Jabinem, králem Asoru, a mezi domem Habera Kinejského. — ¹⁸ Jahel vyšedši Sisarovi vstříc, řekla mu: „Vejdi ke mně, pane můj, vejdi, neboj se!“ Vešel tedy do jejího stanu, a když ho přikryla pokrývkou, ¹⁹ řekl jí: „Dej mi, prosím, krapet vody, neboť velmi žízním.“ Ona otevřela měch mléka, dala mu pít a přikryla ho.

V. ³¹. Místo „radlem“ hebr.: *ostnem*, *bodcem*, kterým poháněn dosud na východě dobytek.

Hl. 4. V. ¹⁶. „až do jednoho“ je rčení, které dlužno považovati za *nadsázku*.

²⁰ I řekl jí Sisara: „Stůj před vchodem do stanu, a přišel-li by kdo a ptal se tě: „Je tu někdo?“ odpověz: „Nikdo (tu) není.“

²¹ Pak vzala Jahel, manželka Haberova, kolík od stanu, vzala také kladivo, nepozorovaně a tiše vešla, položila mu kolík na spánek; tloukla naň kladivem, a zarazila jej skrze mozek až do země; tak on spánek se smrtí sloučiv, zahynul, skonal.

²² Tu hle, přicházel Barak, ženoucí se za Sisarou; Jahel vyšla mu vstříc a pravila: „Pojď, a ukážu ti muže, kterého hledáš.“ Když k ní vešel, užírl Sisaru, jak leží mrtev a kolík vězí mu ve spánku.

²³ Tak snížil Bůh toho dne Jabina, krále kanaanského, před syny Israelovými, ²⁴ kteří pak rostli co den a silnou rukou tiskli Jabina, krále kanaanského, dokud ho nezničili.

HLAVA 5. — ¹ Toho dne zpívali Debora a Barak, syn Abinoemův:

² Kdo jste z Israele vydali životy
ochotně v nebezpečí, chvalte Pána!

³ Slyšte, králové, poslouchajte, knížata!
Já, já hodlám zpívat Hospodinu,
hráti chci Bohu Israelovu.

⁴ Pane, když jsi vycházel ze Seiru,
když jsi bral se kraji edomskými,
země se otrásala, a s nebe —
s oblaků po krupějích padala voda.

⁵ Hory se rozplývaly před Hospodinem,
Sinaj před Pánem, Bohem Israelovým.

⁶ Za dnů Samgara, syna Anatova,
za dnů Jahela odpočívaly cesty;
ti, kdo po nich (jindy) kráčivali,
chodili (teď) po neschůdných stezkách.

⁷ Zmizeli vládcové v Israeli, zmizeli,

V. ²². „Písmo sv. činu Jahelina ani nechválí, ani nehaní; chválí a oslavuje v 5, ²⁴. Jahel proto, že byla nástrojem prozřetelnosti Boží, že zbavila Israele velikého nepřitele, a zasloužila, by jí Hebrejští dobrořečili. Protože zabila muže, který byl s jejím mužem v přátelském spojení, zdá se, že se dopustila hříšného skutku, lži, lsti a vraždy. Není však nikterak radno k tehdejšími poměrům přikládati měřítko dob nynějších. Přátelství rodu Haberova s Jabinem bylo třeba vynucené, nedobrovolné; Jahel pak domnívala se snad ve své nevědomosti, že jest jí dovoleno, co bylo ve skutečnosti proti právu. čímž by skutek její byl poněkud omluven“. (Sedláček.)

Hl. 5. V. ¹. Místo „zpívá li Debora a Barak“ hebr.: „zpívá l a Debora“, která nazvána výše „prorokyní“.

V. ². Hebr. je srozumitelnější:

*Že vůdcové táhli v čele Israele,
že lid býti ochotným se jevil,
za to vzdávejte díky Hospodinu!*

„lid ochotný“ jsou kmenové, kteří se zúčastnili bojů proti králům kanaanským; jmenování tu proti kmenům, kteří zůstali doma a kteří jsou proto káráni níže ve v. 16. n.

V. ⁷. Zapletal překládá v. 7. n.:

*Nebylo plodin v Israeli,
nedostávalo se čočky a ječmene,*

- dokud nepovstala Debora,
nepovstala matka v Israeli.
- ⁸ Nové boje vyvolil (si) Hospodin,
a brány nepřátel sám podvrátil.
Štít ani kopí nebylo spatřiti
u čtyřiceti tisícův Israelských.
- ⁹ Srdce mé miluje vůdce Israelovy,
vás, kteří rádi se vydali v nebezpečí.
Dobrořečte Hospodinů!
- ¹⁰ Vy, kdož jezdíte na bělostných oslech,
sedáte k soudu a chodíte po cestě, mluvte!
- ¹¹ Kde rozbity vozy a vojsko nepřátel zardouseno,
tam buďte hlášány spasné činy Hospodinovy
a dobrota (jeho) k vůdcům Israelovým!
Tehdy sestoupil lid Páně ku branám
a dostalo se mu vladařství.
- ¹² Povstaň, povstaň, Deboro,
povstaň, povstaň a zpívej píseň!
Povstaň, Baraku, a chop se svých zajatců,
synu Abinoemův!
- ¹³ Zachráněny jsou zbytky národa;
Hospodin skrze reky bojoval.
- ¹⁴ Efraimští je zničili v údolí,
za nimi Benjamin (byl) ve tvých zástupech!
Z Machirovců přitáhla knížata
a ze Zabulona vůdcové vojska do boje.
- ¹⁵ Vůdcové Issacharovi byli s Deborou

*až vyšla Debora,
vstala matka Israele.*

*Žertvy Boží ustaly,
nebylo ječného chleba,
štítu nebylo zřítí ani kopí
mezi čtyřiceti tisíci v Israeli.*

V. ¹⁰. Oslice (hebr.) byly soumary vznešených. 10, 4; , 14; Nm 22, 21; 4. Král 4, 24. Vznešení, israelští vůdcové, ať „mluví“, t. j. zpívají píseň diků, neboť mohou nyní na svých soumarech zase volně se pohybovati.

Nyní, kdy města israelská jsou osvobozena, mohou starší dostavovati se zase nerušeně do bran a tu „zasedati k soudu“. Dle hebr. však mají „mluviti, kdož sedí (klidně si hovíce) na kobercích“. — Ti, kteří dle v. 6. byli nuceni obcházeti křivoláckými postranními stezkami, mohou nyní zase bezpečně „choditi po cestě“ veřejně.

V. ^{11a}, b. dle hebr.

*Pro křik střelců mezi napajedly,
tam opěvují spasné činy Jahvovy.*

Israelští střelci, t. j. lučištníci vrací se s vítězným křikem domů a zastavují se u studen a cisteren, aby zahnali žízeň; tu se shromažďuje lid a všichni dávají se do zpěvu diků, že Jahve ujal se svého lidu, že jej vysvobodil, „spasil“.

V. ^{15e}.—¹⁸. kárá kmeny, kteří buď ze zbabělosti nebo z pohodlí zůstali doma. — Rubenovci byli „velkoduchými“, byli ochotni slovy se „obětovati“ za své bratry; zůstalo však jen při slovech.

a ubírali se po stopách Baraka,
který se vydal v nebezpečení,
takořka střemhlav do propasti.

- Ruben však rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
¹⁶ Proč jsi zůstal mezi dvěma ohradami,
abys naslouchal pískotu mezi stády?
 Ruben rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
¹⁷ Galaad za Jordánem odpočíval,
Dan si hleděl lodí,
 Aser zůstal na pobřeží mořském
a prodléval ve přístavech.
¹⁸ Zabulon však a Neftali vydali na smrt
životy své v krajině Merome.
¹⁹ Přišli králové a bojovali,
bojovali králové kanaanští
 v Tanachu vedle vodstva magedského,
kořisti však žádné neodnesli.
²⁰ S nebe bylo proti nim bojováno,
hvězdy zůstavše ve svém řádu a běhu
proti Sisarovi bojovaly.
²¹ Potok Kison odvedl jejich mrtvoly,
potok Kadumim, to potok Kison;
zdeptej, duše má, siláky!
²² Dupala kopys koní, když prchali tryskem,
kdy střemhlav padali nejsilnější z nepřátel.
²³ „Zlořečte krajině Meroz“ — děl posel Páně —
 „vyslovte kletbu nad jejím obyvatelstvem,
že nepřišli na pomoc Hospodinovi,
na pomoc jeho udatným bojovníkům.“
²⁴ Požehnána mezi ženami Jahel,
manželka to Hebera Kinejského,
požehnána budiž ve svém stanu!
²⁵ Vody když si žádal, mléka mu dala,
v nádobě pro vznešené podala smetany.
²⁶ Levou ruku vztáhla po kolíku,
a pravici po velikém kladivu;
když byla našla na hlavě místo k ráně,
tloukla Sisaru a spánek silně probila.
²⁷ Mezi nohy jí klesl, skončil, umřel;

V. 20. „je podobné líčení básnické, jako je ve v. 21. Tam je řečeno, že Kison pomáhal Israelitům, přijímaje mrtvoly nepřátel. Netřeba tedy vykládati, že by byly hvězdy zázračným způsobem, zvláštním zjevem pomáhaly a bojovaly proti Sisarovi“. (Sedláček.) Ježto dle hebrejské mluvy byly hvězdy „vojsko“ (šebá'óth), mohly bojovat. Srv. Gn 2, 1; Is 34, 4; Jer 33, 22.

V. 24.—27. *žehnají Jahel a líčí její čin, Israelitům tolik prospěšný.* Aby požehnání to více vyniklo, zlořečí ve v. 23. zemi Meroz, jejíž obyvatelé nepronásledovali

jí k nohám svaliv se, bezduchý bídne (tu) ležel.

- ²⁸ Oknem vyhlížejíc, bědovala
jeho matka a z jídelny mluvila:
„Proč tak dlouho vůz jeho nevrací se,
proč prodlévají nohy jeho spřežení?“
²⁹ Jedna moudřejší ostatních žen jeho
tato slova tchyni odpověděla:
³⁰ „Snad že nyní rozděljuje kořist,
a nejkrásnější ženu mu vybírají;
pestrý šat dávají Sisarovi za kořist
a rozličné věci k ozdobě hrdel snášejí.“
³¹ Tak ať zhynou všichni tví odpůrci, Pane;
kdo však milují tě, ať se lesknou
jako září vycházející slunce.

³² Měla pak země pokoj čtyřicet let.

Boje Gedeonovy proti Madianským. (6, 1.—9, 57.)

HLAVA 6. — ¹ Když však činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Madianských na sedm let; ² a byli od nich velmi utlačováni. I dělali si v horách skrýše a jeskyně, jakož i velmi pevná místa na obranu.

³ Když totiž Israel zasel, přicházel Madian, Amalek a jiní východní národové, ⁴ postavili u nich stany, jak se co zelenalo, všechno pustošili až ke Gaze, a nenechali v Israeli dokonce nic, čeho třeba k živobytí, ani ovec, ani hovězího dobytka, ani oslů. ⁵ Přicházeliť se všemi svými stády a stany a nesčíslné množství lidí i velbloudů jako kobylinky všechno naplnilo; čehokoli se dotkli, zpustošili.

⁶ Když byl tak Israel před Madianem velmi snížen, ⁷ volal k Hospodinu, žádaje pomoci proti Madianským. ⁸ I poslal k nim muže proroka, který řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem učinil, že jste vyšli z Egypta, a vyvedl jsem vás z robotárny, ⁹ osvobodil jsem (vás) z ruky Egyptanův a všech nepřátel, kteří vás týrali, vypudil jsem je, když jste přišli, a dal jsem vám zemi jejich. ¹⁰ A řekl jsem: „Já jsem Hospodin, Bůh váš; nebojte se bohův Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte.“ Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého.“

¹¹ Tu přišel anděl Hospodinův a sedl pod dubem, který byl v Efře a náležel Joasovi, otci rodu Ezri. Když pak Gedeon, jeho syn, mlátil obilí na lisu, aby se nedostal do rukou Madianských, ¹² zjevil se mu anděl Hospodinův a pravil: „Hospodin s tebou, velesilný muži!“ ¹³ I řekl mu Gedeon: „Prosím, pane můj, je-li Hospodin s námi, proč nás toto všechno stihlo? Kde jsou jeho divy, o nichž vypravovali otcové naši říkajíce: „Z Egypta nás vyvedl Hospodin“? Nyní však nás Hospodin opustil a vydal do rukou Madianským.“ ¹⁴ Hospodin na něho pohléd

prchajících Kanaaňanů. — Meroz je snad dnešní *Chirbet Márús*, západně jižního cípu Meromského jezera. — „posel Jahvův“ je týž, který se zjevil 2, 1; 6, 11.

Hl. 6. V. ¹⁴. „Hospodin = anděl Hospodinův“ (v. 11, n.), — „na něho pohléd“ dle hebr.: „obrátil se k němu“ — Když Hospodin posílá člověka k nějakému úkolu, dává mu potřebnou sílu. Tak i Gedeonovi. To je „tato jeho síla“.

a řekl: „Jdi v této síle své a vysvobodíš Israele z ruky Madianských; věz, že tě posílám.“¹⁵ On odpověděl: „Prosím, pane můj, čím vysvobodím Israele? Hle, můj rod je poslední v Manassovi a já jsem nejmenší v domě otce svého.“¹⁶ Hospodin mu řekl: „Já budu s tebou, že porazíš Madianské jako jediného muže.“¹⁷ On pravil: „Našel-li jsem milost před tebou, dej mi znamení, že jsi ty, který mluvíš ke mně.“¹⁸ A neodcházej odtud, dokud se k tobě nevrátím, dokud nepřinesu oběti a nepodám ti jí.“ On odpověděl: „Jáť posečkám, až se vrátíš.“

¹⁹ Vešel tedy Gedeon, uvařil kůzle, (nadělal) nekvašených chlebů z měrice mouky, položil maso do koše, polévku z masa nalil do mísy, zanesl vše pod dub a obětoval mu (to).²⁰ Anděl Hospodinův mu řekl: „Vezmi maso a nekvašené chleby, polož (to) na onu skálu a vylej na to polévku.“ Když tak učinil,²¹ vztáhl anděl Hospodinův konec hole, kterou v ruce držel, a dotekl se masa i nekvašených chlebů; i vystoupil oheň ze skály (té) a strávil maso i nekvašené chleby. Anděl Hospodinův pak mu zmizel s očí.

²² Gedeon poznáv, že to byl anděl Hospodinův, řekl: „Běda mi, Hospodine, Bože můj, že jsem viděl anděla Hospodinova tváří v tvář!“

²³ I řekl mu Hospodin: „Pokoj s tebou; neboj se, nezemřeš!“

²⁴ Postavil tam tedy Gedeon oltář Hospodinu a nazval jej: „Pokoj Hospodinův“ až do dneška.

Když byl ještě v Efře, která patří rodu Ezri,²⁵ v oné noci řekl mu Hospodin: „Vezmi býka otce svého, totiž druhého býka sedmiletého, zboř oltář Baalův, který patří otci tvému, a háj, který je kolem oltáře, posekej; ²⁶ pak postav oltář Hospodinu, Bohu svému, na vrcholu oné skály, na kterou jsi prve položil oběť, vezmi (onoho) druhého býka a obětuj zápalnou oběť na hranici dříví, kterého nasekáš z háje.“

²⁷ Vzav tedy Gedeon deset mužů ze svých služebníkův, učinil, jak mu byl Hospodin přikázal; boje se však domácích otce svého a lidí onoho města, nechtěl to učiniti za dne, ale vykonal vše v noci.

²⁸ Když ráno mužové toho města vstali, a spatřili zbořený oltář Baalův, posekaný háj a (onoho) druhého býka ležeti na oltáři, který byl právě postaven,²⁹ říkal druh druhu: „Kdo to učinil?“ A když hledali původce toho činu, bylo řečeno: „Gedeon, syn Joasův, to učinil.“

³⁰ I řekli Joasovi: „Vyved syna svého sem, ať umře; nebo zbořil oltář Baalův a posekal háj.“³¹ On jim odpověděl: „Jste vy mstiteli Baalových, že chcete za něho bojovati? Kdo je nepřítelem jeho, ať zemře dříve než nadejde zítřejší den; je-li bohem, ať se pomstí na tom, kdo podkopal jeho oltář!“³² Od toho dne slul Gedeon Jerobaal, protože řekl Joas: „Ať se pomstí Baal na tom, kdo podkopal jeho oltář!“

³³ Všecek tedy Madian, Amalek a východní národové se shromáždili, a přešedše Jordán položili se táborem v údolí Jezrael.³⁴ Gedeon, kterého pojal duch Hospodinův, zatroubiv svolal dům Abiezerův, aby šel za ním.³⁵ A vyslal posly ke všem Manassovcům, kteří se k němu také přidali; jiné posly (poslal) k Aserovi, Zabulonovi a Neftalimu; i ti mu vyšli vstříc.

³⁶ Tu řekl Gedeon Bohu: „Hodláš-li vysvoboditi Israele mou ru-

V.²⁵. Místo „háje, který je kolem oltáře, posekej“ dlužno překládati: „ašeru, která u něho je, poraz“, srv. Ex 34, 13; Dt 12, 3; 16, 21.

V. ³⁰. Místo „háje“ — „ašeru“ jako ve v. 26. 28.

kou, jak jsi řekl, ³⁷ položím toto vlněné rouno na humno. Bude-li rosa pouze na rouně a na veškeré zemi sucho, poznám, že osvobodíš Israele mou rukou, jak jsi řekl. ³⁸ I stalo se tak. V noci vstav vyždímal z rouna plnou mísu rosy.

³⁹ Opět pak pravil k Bohu: „Nechat se nevznítí hněv tvůj na mne, učiním-li ještě jednu zkoušku, žádaje si znamení na rouně. Prosím, ať je pouze rouno suché a všechna země rosou ať mokvá.“ ⁴⁰ Té noci učinil Bůh, jak žádal: toliko rouno bylo suché, na veškeré zemi však byla rosa.

HLAVA 7. — ¹ Jerobaal tedy, to jest Gedeon, vstal v noci a přišel s veškerým lidem ku prameni, který sluje Harad. Tábor pak madianský byl v údolí na sever od Vysokého pahorku. ² Tu řekl Hospodin Gedeonovi: „Je příliš mnoho lidu s tebou a nebude vydán Madian do jeho rukou, aby se nemohl chlubití Israel proti mně a neříkal: „Svou silou jsem se osvobodil.“ ³ Mluv k lidu a provolej, ať všichni slyší: „Kdo je lekavý a bázlivý, ať se vrátí“.“

Odešly tedy s pohoří Galaad a vrátily se z lidu dvacet dva tisíce mužův a toliko deset tisíc (jich) zůstalo.

⁴ I řekl Hospodin Gedeonovi: „Ještě je (toho) lidu mnoho. Zaveď je k vodě. Tam je budu zkoušet i a o kom ti řeknu, by s tebou šel, ten ať jde; komu jít zabráním, ať se vrátí!“ ⁵ Když pak lid k vodě sestupoval, řekl Hospodin Gedeonovi: „Ty, kteří budou vodu chlemtati jazykem jako psi, odděl zvlášť; kteří však budou pít na sehnutých kolenech, ať jsou na straně druhé.“ ⁶ Bylo pak těch, kdo chlemtali vodu tři sta mužů; všecek ostatní lid pil na sehnutých kolenech. ⁷ I řekl Hospodin Gedeonovi: „Třemi sty mužů, kteří chlemtali vodu, vysvobodím vás, a vydám Madiana do tvé ruky; všecek pak ostatní lid ať se vrátí domů.“ ⁸ Když tedy vzali pro tolik lidí potravu a rohů, poručil všemu ostatnímu množství, by se vrátilo do svých stanův a sám se třemi sty mužů vydal se do boje. Tábor Madianův byl dole v údolí.

⁹ Oné noci řekl mu Hospodin: „Vstaň a sestup do tábora, neb dávám je do tvé ruky. ¹⁰ Bojíš-li se však jít, ať sestoupí s tebou Fara, služebník tvůj. ¹¹ Až uslyšíš, co mluví, posilní se tvé ruce a bezpečněji sestoupíš k ležení nepřátelskému.“

Sestoupil tedy on a Fara, jeho služebník, na kraj ležení, kde byla ozbrojená hlídka.

V. ⁴⁰. *Rouno* malé na prostranném humně bylo *obrazem malého národa israelského* mezi ostatními četnými národy. Když byl Israel nevěrný, byl vyprahlý, zbaven rosy přízně a pomoci Boží, kdežto sousední národové dopuštěním této moci Boží Israelovi poroučeli. Nyní však, kdy se vrátili Israelité k Bohu, budou rounem vlhkým, skropeným hojnou rosou přízně Boží, zatím co Bůh od ostatních národů se odvrátí a je na vymezené koleje uvede. Směřují tedy úkazy tyto svým významem k povšechnému účelu knihy Sdc (viz Úvod na str. 43). — Způsobem nejvznešenějším snesla se rosa milosti Boží na vyprahlou zemi, když sám Syn Boží na ni sestoupil vtěliv se a potom všechnu zemi svou nejvzácnější krví pokropiv. Církev zpívá v mariánských hodinách: „*Když jsi se nevýslovným způsobem narodil z Panny, tu se vyplnila Písma; jako bohatá rosa na rouno jsi sestoupil, abys lidstvo spasil; chválíme tě, Bože náš.*“

Hl. 7. V. ⁵. „*chlemtati*“, t. j. lízati jazykem vodu hned z pramene; je to známka lidí nezchoulostivých, nezvyklých na pohodlí. Pít vodu tak, že si člověk ku prameni klekne nebo sedne na bobek (jak Východaně dosud rádi dělávají) a podávat si vodu hrstí k ústům, možno považovati na tu dobu za známku jakési změkčilosti.

V. ¹⁰. Obáváš-li se ještě vytáhnouti do boje se 300, sestup prve do ležení Madianů se svým služebníkem (zbrojnošem) a vyzvěď náladu a smýšlení nepřítelovo. — Vůdčové mívali své *zbrojnoše*; tak níže 9, 54; 1. Král 14, 16. a j.

¹² Madian, Amalek a všichni východní národové leželi rozptýleni v údolí jako množství kobylek; také velbloudů bylo bez počtu, jako písku, který leží na břehu mořském.

¹³ Když Gedeon přišel, vypravoval jeden svému druhu sen a takto líčil, co se mu zdálo: „Měl jsem sen, i zdálo se mi, jak ječný podpopelný chléb se valí a svaluje se na ležení madianské; když se přivalil ke stanu, vrazil do něho, podvrátil jej a srovnal úplně se zemí.“ ¹⁴ Ten, jemuž to pravil, odpověděl: „Není to nic jiného, než meč Gedeona, syna Joasova, muže israelského; dalt Hospodin do jeho ruky Madiana a všecek jeho tábor.“ ¹⁵ Když uslyšel Gedeon sen a jeho výklad, poklonil se, a navrátiv se do ležení Israelova, řekl: „Vstaňte, dalt Hospodin do našich rukou tábor Madianův.“

¹⁶ A rozdělil tři sta mužů na tři oddíly, dal jim do rukou rohy, prázdné džbány a do těch džbánů pochodně, ¹⁷ a řekl jim: „Co uvidíte mne činiti, to učiňte; vejdu na kraj ležení a co budu činiti, čiňte po mně. ¹⁸ Až zazní roh v ruce mé, trubte také vy okolo stanův a vzkřikněte: „Hospodinu a Gedeonovi!“

¹⁹ I vešel Gedeon a tři sta mužů, kteří byli s ním, na pokraj ležení, když začínala půlnoční hlídka a když byly stráže postaveny, a začali troubiti na rohy a rozbíjeti džbán o džbán. ²⁰ Když tak na třech místech kolem tábora zatroubili a džbány rozbili, drželi v levicích pochodně, v pravici zvučící rohy a volali: „Meč Hospodinův a Gedeonův;“ ²¹ a každý zůstal státi na svém místě na obvodu nepřátelského tábora. Tak bylo všechno ležení uvedeno ve zmatek, a křičíce a běžící utíkali. ²² Nicméně však tři sta (oněch) mužů nepřestávalo troubiti na rohy a Hospodin obrátil po celém táboře meč (druha proti druhu), že se navzájem vraždili. ²³ Utíkali pak až do Betsetty a na pomezí Abelmehuly za Tebbat.

Mužstvo israelské z Neftali, Asera a ze všeho Manasse sešlo se a pronásledovalo Madiana.

²⁴ Gedeon poslal také posly po všech horách Efraim, řka: „Sestupte proti Madianským a obsadte vody až k Betbeře a Jordán.“ I sešel se všecek Efraim a obsadil vody až k Betbeře a Jordán. ²⁵ Zajavše dva muže madianské, Oreba a Zeba, zabili Oreba na skále Oreb, Zeba pak v lisu Zeb. A pronásledovali Madiana, nesouce hlavu Orebovu a Zebovu ke Gedeonovi za řeku Jordán.

HLAVA 8. — ¹ I řeklo mu mužstvo Efraimovo: „Cos to udělal, že jsi nás nepovolal, když jsi vyšel do boje proti Madianským?“ A silně se (s ním) vadili a téměř násilí činili. ² On jim odpověděl: „Mohl jsem dokázati něco takového, co jste učinili vy? Není-liž lepší paběrování Efraimovo, než vinobraní Abiezerovo? ³ Do rukou vašich vydal Hospodin knížata madianská Oreba a Zeba; mohl jsem já dokázati něco takového, jako jste učinili vy?“ Když tak promluvil, upokojila se rozhořčenost jejich, kterou byli proti němu nabubřeli.

⁴ Když přišel Gedeon k Jordánu, přešel jej se třemi sty mužů, kteří byli s ním; únavou však nemohli utíkajících (dále) pronásledovati.

⁵ Tu pravil mužům sokkotským: „Dejte, prosím, chleba lidu, který je se mnou, — jsouť velmi zemdleni, — bychom mohli pronásledovati Zebee a Salmanu, krále madianské.“ ⁶ Knížata sokkotská odpověděla: „Jsou snad dlaně rukou Zebee a Salmany v rukou tvých, že zá-

dáš, bychom dali vojsku tvému chleba?“ ⁷ On jim řekl: „Až tedy dá Hospodin Zebee a Salmanu do rukou mých, rozmlátím maso vaše trnín a bodláčím pouště.“

⁸ Odtud stoupaje přišel do Fanuelu a mluvil k mužům toho města podobně. Oni mu odpověděli také tak, jak odpověděli mužové sokkotští. ⁹ Řekl tedy i jim: „Až se vrátím v pokoji jako vítěz, zbořím tuto věž.“

¹⁰ Zebee a Salmana odpočívali s veškerým svým vojskem. Patnáct tisíc mužů totiž zůstalo ze všech zástupů východních národů, když bylo sto dvacet tisíc bojovníků, tasících meč, zabito. ¹¹ Gedeon vystoupiv cestou kočovníků k východní straně Nobe a Jegbay, udeřil na ležení nepřátel, kteří byli bezpečni a nic protivného se nenadáli. ¹² Zebee a Salmana dali se na útěk, Gedeon je pronásledoval a chytil; také uvedl do zmatku všechno vojsko jejich.

¹³ Když se před východem slunce vracel z boje, ¹⁴ chytil jinocha ze sokkotského mužstva, vyptal se ho na jména knížat a starších sokkotských a (ten mu) napsal sedmdesát sedm mužů. ¹⁵ Přišel pak do Sokkotu řekl jim: „Hle, Zebee a Salmana, o kterých jste mi potupně mluvili, řkouce: Jsou snad ruce Zebee a Salmany v rukou tvých, že žádáš, bychom dali mužům, kteří jsou zemdleni a zeslabeni, chleba?“ ¹⁶ Vzav tedy starší města, jakož i trní a hloží pouště, rozedral jím a rozbil muže sokkotské.

¹⁷ Podvrátil také věž Fanuelu, usmrtiv obyvatele města.

¹⁸ Řekl pak Zebeovi a Salmanovi: „Jací to byli mužové, které jste zavraždili na Taboru?“ Oni odpověděli: „(Byli) podobni tobě a každý jako kralevic.“ ¹⁹ On jim odpověděl: „Bratři moji (to) byli, synové mé matky. Živ je Hospodin, že bych vás, kdybyste je byli zachovali, nezabil!“ ²⁰ Potom řekl Jeterovi, svému prvorozeni: „Vstaň a usmrt je!“ Když on netasil meče — bál se, neboť byl ještě mládeneček — ²¹ řekli Zebee a Salmana: „Vstaň ty a oboř se na nás, neboť podle věku jest i síla člověkova.“ Gedeon (tedy) vstal, zabil Zebee a Salmanu a vzal ozdoby a závěsy, kterými zdobívali hrdla královských velbloudů.

²² Tu řekli všichni mužové israelští Gedeonovi: „Panuj nad námi ty a syn tvůj a syn tvého syna, neboť jsi nás vysvobodil z ruky Madijanských.“ ²³ On jim řekl: „Nebudu panovati nad vámi já, aniž bude panovati nad vámi syn můj, ale bude panovati nad vámi Hospodin.“

²⁴ A (dále) jim řekl: „Jednu (jen) věc od vás žádám: dejte mi náušnice ze své kořisti.“ — Mívali totiž Ismaelští zlaté náušnice. — ²⁵ Oni odpověděli: „Velmi rádi (je) dáme.“ A prostřevše na zemi plášť naházeli do něho náušnice z kořisti. ²⁶ Byla pak váha vyžádaných náušnic tisíc sedm set lotů zlata kromě ozdob, náhrdelníků a purpurového roucha, které králové madianští nosívali, a kromě zlatých řetízků s velbloudů. ²⁷ Gedeon učinil z toho efod a uložil jej ve svém městě Efra.

Používal ho pak všecek Israel ke smilstvu, že se stal Gedeonovi a veškerému jeho domu zkázou.

²⁸ Tak snížen byl Madian před syny Israelovými, že nemohli již

Hl. 8. V. ²⁷. „*efód*“ bylo nádherné roucha, jaké nosívali velmožové a jaké bylo předepsáno také veleknězi. Viz Ex 28. Israelité efódu zneužívali k zapovězené bohostě a v tomto smyslu „*smilnili*“ (viz Ex 34, 15; Lv 17, 7; 20, 6.).

pozdvihnouti šíjí svých, a země měla pokoj čtyřicet let, ve kterých Gedeon spravoval lid.

²⁹ Jerobaal, syn Joasův, pak odešel a bydlil ve svém domě.

³⁰ Měl sedmdesát synů, kteří vzešli z jeho krve, neboť měl více manželek.

³¹ Ženina jeho, kterou měl v Sichemu, porodila mu syna jménem Abimelecha.

³² I zemřel Gedeon, syn Joasův, ve velikém stáří a byl pochován ve hrobě Joasa, otce svého, v Efře (patřící) rodu Ezri.

³³ Když Gedeon zemřel, zvrhli se synové Israelovi a smilnili s Baaly. A učinili s Baalem smlouvu, že jim bude bohem. ³⁴ Nepamatovali na Hospodina, Boha svého, který je vytrhl z rukou všech jejich nepřátel kolkolem, ³⁵ aniž učinili milosrdenství s domem Jerobaala, Gedeona, se zřetelem na vše dobré, co byl učinil Israelovi.

HLAVA 9. — ¹ Abimelech, syn Jerobaalův, odešel do Sichemu ku bratrům své matky, a pravil jim a veškerému příbuzenstvu otce své matky: ² „Mluvte ke všem mužům sichemským: „Co je vám lépe, aby panovalo nad vámi sedmdesát mužů, všichni synové Jerobaalovi, nebo by panoval muž jeden? Spolu také považte, že jsem vaše kost a vaše maso.“ ³ I mluvili bratři jeho matky o něm ke všem mužům sichemským všechny tyto řeči, a naklonili srdce jejich Abimelechovi, říkájice: „Bratr náš (to) je.“ ⁴ A dali mu sedmdesát lotů stříbra z chrámu Baalberitu. On si za ně najal muže chudé a toulavé, aby šli za ním. ⁵ Přišel pak do domu svého otce v Efře, pobil bratry své, syny Jerobaalovy, sedmdesát mužů, na jednom kameni. — Zůstal však Joatam, nejmladší syn Jerobaalův, že se skryl. — ⁶ A všichni mužové sichemské a všechny rody města Mello se shromáždili, šli a ustanovili Abimelecha králem vedle dubu, který stál v Sichemu.

⁷ Když to bylo zvěstováno Joatamovi, šel, postavil se na vrch hory Garizimu a hlasitě volal řka:

Slyšte mě, mužové sichemské,
a tak slyš (i) vás Bůh!

⁸ Šly kdysi stromy pomazat nad sebou krále.

I řekly olivě: „Panuj nad námi!“

⁹ Ona však odvětila:

V. ³⁵. *Sichemské* pomáhali bez *milosrdenství* vraždit syny Gedeonovy. Srv. 9, 16.—18. — Gedeon skrytým mládím, nepatrným hloučkem svých věrných bojovníků, nepatrnými zbraněmi (hliněné nádoby, rohy a pochodně), velikým počtem nepřátel a přece skvělým vítězstvím podobá se novozákonnému *Osvoboditeli*, který pochodněmi své nauky a milosti dosud přemáhá pohanský svět. Kristus je chléb živý, který sestoupil s nebes a v Eucharistii denně sestupuje, aby převracel stany nepřátel lidu svého.

Hl. 9. V. ⁶. *Mello* byla *tvrz sichemská*, zvaná níže ve v. 46. 49. „*věží*“, Kanaanská hrzená města mívala ve hradbách také *tvrz* (akropoli) důkladně opevněnou. Viz Nm 13, 28. Místo kolem tvrze obydlené mohli bychom nazývat „*městem horním*“ proti ostatním čtvrtím města, činícim „*město dolní*“. — *Dub* ten, zvaný v hebr.: „*mussáb*“ byl památný. Srv. Gn 12, 6; Dt 11, 30; Gn 35, 4. Snad patřil ke kanaanské svatyni. Srv. Jos 24, 25.

V. ⁷. Starý *Sichem* byl tam, kde je dnešní ves *Baláta*, jak zjištěno vykopávkami Sellinových.

„Zda mohu opustit svou tučnost,
které užívají bohové i lidé,
a jíti, bych byla povýšena mezi stromy?“

¹⁰ I řekly stromy fíkovníku:

„Pojď a přijmi království nad námi!“

¹¹ Ten jim však odpověděl:

„Zda mohu opustit svou sladkost,
ovoce to přelahodné,
a jíti, bych byl povýšen mezi stromy?“

¹² Potom řekly stromy révě:

„Pojď, a kraluj nad námi!“

¹³ Ona jim odpověděla:

„Zda mohu opustit své víno,
které obveseluje Boha i lidi,
a (dát) se povýšit nad ostatní stromy?“

¹⁴ Řeklo tedy všechno stromová bodláku:

„Pojď, a panuj nad námi!“

¹⁵ On jim odpověděl:

„V pravdě-li ustanovujete si mne králem,
pojďte a odpočívajte v mém stínu;
ne-li, vyjde oheň z bodláku,
a pohltí cedry libanské.“

¹⁶ Nyní tedy, jestliže po právu a bez hříchu ustanovili jste nad sebou králem Abimelecha, dobře-li jste učinili s Jerobaalem a s domem jeho, (jestliže) jste se odplatili mu za jeho dobrodiní, že za vás bojoval,
¹⁷ že život svůj vydal v nebezpečí, aby vytrhl z ruky Madianských vás,
¹⁸ kteří jste nyní povstali proti domu otce mého, (kteří) jste pobili syny jeho, sedmdesát mužů na jednom kameni, a ustanovili jste králem Abimelecha, syna jeho nevolnice, nad sichemskými obyvateli, protože je váš bratr — ¹⁹ jestliže tedy po právu a bez hříchu jste učinili s Jerobaalem a domem jeho: radujte se dnes z Abimelecha, on pak ať se raduje z vás!
²⁰ Jestliže však proti právu (jste učinili): ať vyjde oheň z něho a stráví obyvatelstvo Sichemu a město Mello; ať vyjde oheň z mužstva sichemského a z města Mello a pohltí Abimelecha!“

²¹ Když to řekl, utekl, odešel do Bery a bydlil tam boje se Abimelecha, bratra svého.

²² Abimelech kraloval nad Israelem tři léta.

²³ Poslal pak Hospodin velmi zlého ducha mezi Abimelecha a obyvatele sichemské; i začali si ho oškličit ²⁴ a zločin vraždy sedmdesáti synů Jerobaalových, prolítí jejich krve zazlívati Abimelechovi, bratru svému, a ostatním knížatům sichemským, která mu pomáhala.

²⁵ I položili proti němu zálohy na vrchu hor; mezi tím co čekali

V. ²⁴. dle hebr. *poslal Hospodin ducha rozbroje, by tak na Abimelechovi i Sichemských potrestal krev synů Gedeonových, kterou byli společně prolili.*

na jeho příchod, provozovali loupežnictví olupující kolemjdoucí. Bylo to také Abimelechovi zvěstováno.

²⁶ Tu přišel Gaal, syn Obedův, se svými bratry a vtáhl do Sichemu. Jeho příchodem pozdvižení jsouce obyvatelé Sichemu ²⁷ vyšli na pole, obrali vinice, lisovali hrozny, uspořádali tance se zpěvem, vešli do chrámu svého boha a hodující a pijící zlořečili Abimelechovi. ²⁸ Gaal, syn Obedův, volal: „Kdo jest Abimelech a co je Sichem, abychom mu sloužili? Zda není synem Jerobaalovým a zda neustanovil svého služebníka Zebula knížetem nad mužstvem Emora, otce Sichemova? Proč tedy měli bychom mu sloužiti? ²⁹ Kéž mi dá někdo tento lid do rukou, bych odklidil Abimelecha!“

I bylo řečeno Abimelechovi: „Shromaždi množství vojska a přijď!“

³⁰ Zebul pak, kníže města, uslyšev řeči Gaala, syna Obedova, velmi se rozněval ³¹ a vzkázal tajně Abimelechovi: „Hle, Gaal, syn Obedův, přišel se svými bratry do Sichemu a bouří proti tobě město. ³² Vstaň tedy v noci s lidem, který s tebou jest, a skryj se v poli; ³³ časně zrána pak, až bude vycházeti slunce, udeř na město; a když on vyjde se svým lidem proti tobě, učiň mu, co budeš moci.“

³⁴ Vstal tedy Abimelech se vším vojskem svým v noci, a položil u Sichemu na čtyřech místech zálohy. ³⁵ Když pak vyšel Gaal, syn Obedův, a zastavil se ve vchodu městské brány, vstal Abimelech a vojsko, (které bylo) s ním s místa záloh. ³⁶ Gaal uzřev lid, řekl Zebulovi: „Hle, s hor sestupují zástupy.“ On mu odpověděl: „Stíny hor zdají se ti býti hlavami lidí a tím klamem se mýlíš.“ ³⁷ A opět řekl Gaal: „Hle, lid sestupuje se středu krajiny a jeden zástup přichází cestou vedoucí k dubu.“ ³⁸ Zebul mu pravil: „Kde jsou nyní tvá ústa, jimiž jsi mluvil: „Kdo jest Abimelech, abychom mu sloužili?“ Zda to není ten lid, kterým jsi pohrdal? Vytáhni a bojuj proti němu!“ ³⁹ Vytáhl tedy Gaal před lidem sichemským a dal se do boje s Abimelechem. ⁴⁰ Když se dal na útěk, pronásledoval jej (Abimelech) a vehnal do města; padalo jich velmi mnoho na jeho straně až ku bráně městské.

⁴¹ Abimelech zůstal v Rumě, Zebul pak vyhnal Gaala a druhy jeho z města; netrpěl, aby v něm zůstali.

⁴² Druhého dne vyšel lid do pole. Když to bylo oznámeno Abimelechovi, ⁴³ vzal své vojsko, rozdělil na tři oddíly a položil v polích zálohy. Když viděl, že lid vychází z města, vstal a udeřil na ně; ⁴⁴ se svým oddílem napadl město a oblehl je, zatím co dva oddíly běhající po poli, honily nepřitele. ⁴⁵ Abimelech dobýval města celý ten den; dobyv ho, pobil jeho obyvatelstvo a zbořil je tak, že je posypal solí.

⁴⁶ Když to uslyšeli obyvatelé sichemské věže, vešli do chrámu svého boha Berita, [kde s ním byli učinili smlouvu — odkudž to místo velmi opevněné dostalo jméno]. ⁴⁷ Abimelech uslyšev, že muži věže sichemské jsou shromážděni (tam), ⁴⁸ vystoupil se vším lidem svým na horu Selmon, vzal sekeru, uťal se stromu větev, vložil si (ji) na ra-

V. 46. „sichemská věž“ = *Mello* v. 6. 20. — „Berit“ = *Ba' al-berit* v. 4, — Dle hebr. odebrali se na místo, jež sluje „*seriach*“. Byla to nejspíše posvátná jeskyně, jakási krypta pod chrámovou podlahou; podobné jeskyně pod svatyní nalezeny Macalistrem v Gezeru, Sellinem ve hradě Ištarvaššurové v Ta'aneku, takové byly též v Hierapoli a jsou dosud v Mekce a v Jerusalemě (v mešitě Omarově pod posvátnou skalou).

meno a nesa (ji) řekl druhům: „Co mne vidíte činiti, spěšně učiňte.“
⁴⁹ Nasekavše tedy o závod větví se stromů, šli za vůdcem, obložili hrad, pálili (je) a tak se stalo, že dýmem a ohněm zahynulo tisíc lidí, mužův i žen, obyvatelů věže sichemské.

⁵⁰ Odtud Abimelech odtáhnuv přišel k městu Tebes, které vojskem obklíčil a dobýval. ⁵¹ Prostřed města byla vysoká věž, a na tu se utekli muži, ženy a všechna městská knížata, zavřeli co nejpevněji dveře, a postavili se na střechu věže za cimbuří. ⁵² Abimelech přistoupiv k věži udatně bojoval a přibližuje se vchodu, snažil se podložit oheň. ⁵³ Tu hle, jedna žena hodila shůry kus mlýnského kamene, udeřila (jím) Abimelecha do hlavy a prorazila mu lebku. ⁵⁴ On zavolav rychle svého zbrojnoše, řekl mu: „Vytas meč a zabij mě, aby se snad neříkalo, že jsem byl usmrcen ženou.“ Plně tedy rozkaz, usmrtil jej.

⁵⁵ Když tak umřel, všichni, kdo s ním byli z Israele, vrátili se domů. ⁵⁶ Tak odplatil Bůh zlé, které byl Abimelech na svém otci spáchal, zabiv sedmdesát bratrů svých. ⁵⁷ Také Sichemským dostalo se odplaty za to, co učinili; stihla je kletba Joatama, syna Jerobaalova.

Tola a Jair. (10, 1.—5.)

HLAVA 10. — ¹ Po Abimelechovi povstal vůdce v Israeli Tola, syn Fuy, strýce Abimelechova, muž z Issachara, který bydlil v Samiru na horách Efraim. ² Soudil Israele dvacet tři léta, a když zemřel, byl pochován v Samiru.

³ Po něm následoval Jair, Galaadán, který soudil Israele dvacet dvě léta. ⁴ Měl třicet synů, kteří sedávali na třiceti oslátkách, a byli knížaty třiceti měst, která podle jeho jména slují Havot Jair, to jest „města Jairova“ až do dneška — v zemi Galaad. ⁵ Když Jair umřel, byl pochován v místě, jemuž je jméno Kamon.

Jeftovy boje s Ammoňany. (10, 6.—12, 7.)

⁶ Synové Israelovi staré hříchy novými rozmnožující činili, co bylo zlé v očích Hospodinových: sloužili modlám Baalů, Astart, bohům Syrie, Sidonu, Moabska, Ammoncův a Filišťanův; opustili Hospodina, přestali ho ctít. ⁷ Hospodin se na ně rozhněval a vydal je do rukou Filišťanův a synův Ammonových. ⁸ A byli soužení a velmi utiskováni osmnáct let všichni, kdo sídlili za Jordánem v zemi Amorrhejských, to jest v Galaadu; ⁹ synové Ammonovi dokonce překročivše Jordán zpustošili Judu, Benjamina a Efraima.

Byl tedy Israel náramně soužen. ¹⁰ I volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme proti tobě, že jsme opustili Hospodina, Boha svého, a sloužili Baalům.“ ¹¹ Hospodin jim pravil: „Když vás sužovali Egypťané, Amorrhejští, synové Ammonovi, Filišťané, ¹² Sidonští, Amalečané a Kanaanští, a když jste volali ke mně, zda jsem vás nevysvobodil

V. ⁴⁹. Dle hebr. naházeli větve ty na jeskyni, ve které se Sichemští ukryli, zapálili je, aby tak zadusili nepřátele kouřem.

Hl. 10. V. ¹. Není pravdě podobno, že byl Tola, Issacharovec, po meči zpřízněn s Abimelechem, Manassovcem, jak dí Vulg.; dlužno proto s hebr. místo „strýce Abimelechova“ čísti: „syna Dódova“.

z jejich ruky? ¹³ Přece však jste mne opustili a ctili bohy cizí; proto vás již neosvobodím; ¹⁴ jděte a vzývejte bohy, které jste si vyvolili, ať oni vás vysvobodí v době tísně.“ ¹⁵ Tu řekli synové Israelovi Hospodinu: „Zhřešili jsme, odplat nám ty podle libosti, toliko nyní nás zachraň!“ ¹⁶ To pravivše vyházeli ze svého území všechny modly bohů cizích a začali sloužiti Hospodinu Bohu. I slitoval se nad jejich bídou.

¹⁷ Synové Ammonovi shromáždivše se rozbili stany v Galaadu.

Synové Israelovi shromáždivše se proti nim položili se v Masfě.

¹⁸ A knížata galaadská se usnesla: „Kdo z nás první počne bojovati proti synům Ammonovým, ten budiž vůdcem lidu galaadského!“

HLAVA 11. — ¹ Toho času žil Jefte Galaadský, muž velmi silný a bojovný, syn nevěstky, který se narodil z Galaada.

² Měl pak Galaad manželku, z níž dostal syny, a ti, když dorostli, vyhnali Jefte rkouce: „Dědicem v domě otce našeho býti nemůžeš, ježto jsi narozen z jiné matky.“ ³ I utekl od nich a chtěje se jim vyhnouti usadil se v zemi Tob. Shromažďovali se pak u něho chudí a loupeživí muži, a následovali ho jako (svého) vůdce.

⁴ V těch dnech bojovali synové Ammonovi proti Israelovi. ⁵ Když na něho prudce dotírali, šli starší z Galaadu, aby (si) odvedli na pomoc Jefte ze země Tob. ⁶ Pravili mu: „Pojď, buď knížetem naším a bojuj proti synům Ammonovým.“ ⁷ On jim odpověděl: „Nejste-li vy ti, kteří mne nenáviděli a vyhnali z domu otce mého? Nyní ke mně přicházíte jsouce donuceni nouzí.“ ⁸ Tu řekla knížata galaadská Jeftovi: „Proto jsme nyní k tobě přišli, abys šel s námi, bojoval proti synům Ammonovým a byl vůdcem všech, kdo bydlí v Galaadu.“ ⁹ Jefte jim pravil: „V pravdě-li jste ke mně přišli, bych bojoval za vás proti synům Ammonovým? A vydá-li je Hospodin do rukou mých, budu já vašim knížetem?“ ¹⁰ Oni mu odpověděli: „Hospodin, který toto slyší, je svědkem mezi námi, že splníme sliby své.“

¹¹ Odešel tedy Jefte s galaadskými knížaty a všecek lid učinil ho svým knížetem.

Jefte pronesl všechny své řeči před Hospodinem v Masfě.

¹² Poté vyslal posly ke králi synův Ammonových, aby jeho jménem řekli: „Co je mezi námi, že jsi proti mně vytáhl, bys pustošil mou zemi?“ ¹³ (Král) jim odpověděl: „Protože Israel, když vystupoval z Egypta, zabral mou zemi od končin Arnonu až k Jaboku a k Jordánu. Nyní mi ji tedy v pokoji navrať!“

¹⁴ Jefte je poslal znova a kázal jim, by řekli králi ammonskému: ¹⁵ „Toto praví Jefte: „Nevzal Israel země Moab ani země synův Ammonových, ¹⁶ ale když vyšel z Egypta, šel pouští až k Rudému moři a přišel do Kadesu; ¹⁷ i poslal posly ke králi edomskému se vzkazem: „Dovol mi, bych prošel tvou zemí!“ On však nechtěl přivoliti k jeho prosbám. Poslal též ke králi moabskému, a ten také pohrdavě odepřel poskytnouti průchod. Zůstal tedy (Israel) v Kadesu, ¹⁸ pak obešel s boku Edomsko a Moabsko, přišel k východnímu pomezí Moabska, položil se tu za Arnonem táborem, do krajin Moabu však vejíti nechtěl. — Arnon je totiž hranicí Moabska. — ¹⁹ Poté poslal Israel posly k Sehonovi, králi amorrhejskému, který sídlil v Hesebonu se vzkazem: „Dovol, bych prošel tvou zemí až k řece.“ ²⁰ On však také pohrdnuv slovy Israelovými nedovolil mu projíti svým územím, ale sebrav nescetné vojsko

vytáhl proti němu do Jasy a silně mu odporoval. ²¹ Hospodin však dal jej do rukou Israelových se vším jeho vojskem; (Israel) jej porazil a opanoval celou zemi Amorrhejských, obyvatele té krajiny ²² i všechny jeho končiny od Arnonu k Jaboku a od pouště až po Jordán. ²³ Hospodin tedy, Bůh Israelův, vyhladil Amorrhea, když bojoval proti němu lid jeho israelský, a ty nyní chceš opanovati jeho zemi? ²⁴ Ne náleží ti právem, co má bůh tvůj Chamos ve své moci? Čeho tedy Hospodin, Bůh náš, zvítěziv nabyl, musí býti majetkem naším. ²⁵ Či snad jsi ty lepší než Balak, syn Seforův, král moabský; nebo můžeš tvrditi, že měl s Israelem spor a bojoval proti němu, ²⁶ když sídlil v Hesebonu a jeho všech, v Aroeru a ve všech jeho, jakož i ve všech městech podle Jordánu tři sta let? Proč jste se nepokusili po tak drahý čas o toto navrácení? ²⁷ Neprohřešuji se tedy proti tobě já, ale ty činiš zle proti mně vypovídaje mi nespravedlivou válku. Hospodin buď rozhodčím tohoto dne a rozsoudiž mezi Israelem a mezi syny Ammonovými!“

²⁸ Král synův Ammonových však nechtěl přestati na slovech Jeftových, která po poslech vzkázal.

²⁹ Tu přibyl na Jefte duch Hospodinův. Chodil po Galaadu a Manassovi, (přišel) i do Masfy galaadské a odtud táhl proti synům Ammonovým.

³⁰ A učinil slib Hospodinu řka: „Dáš-li syny Ammonovy do rukou mých: ³¹ kdokoli vyjde ze dveří domu mého a se potká se mnou, až se budu vraceti v pokoji od synův Ammonových — toho budu obětovati Hospodinovi v celopal.“

V. ²⁵. n. *Balak* nechtěl bojovati proti Israelitům, by jim krajinu tu odňal, ale aby svou říši chránil proti mocnému a nebezpečnému sousedu. Nm hll 22.—24; Jos 24, 9.

V. ²⁹. Jefтови dostalo se ducha Hospodinova, by vykonal svůj úkol — osvoboditi vojensky Zajordánské od útiskův Ammonův; osvobozovací ta činnost je dále líčena ve v. 32. n. Také Aodovi (3, 10.), Gedeonovi (6, 34.), Samsonovi (14, 6. 19.) dostalo se podobného uschnutí. Nesnesl se však duch Hospodinův na Jefte proto, by učinil slib, že podá člověka v obět Hospodinu, zvítězí-li! *Masfa* byla shromaždištěm vojska israelského. Srv. 10, 17. Tam Jefte, když byl Galaadany postaven v čelo vojska, se usídlil, tam měl svůj dům (níže v. 34.) a tam asi učinil slib svůj (v. 30. n.). Sem častěji na svých verbířských cestách se vrátil a odtud zase vycházel. Z 12, 2. zdá se vyplývat, že i Efraimovci byli vyzváni, by se zúčastnili boje.

V. ³¹. Že chtěl Jefte podati lidskou obět, dlužno vysvětliti z tehdejších poměrů. Lidské oběti byly u národů, se kterými Israelité sousedili, v obyčeji a vysoko ceněny, ježto ukládaly zejména rodičům vzdáti se svých největších pokladů — vlastních dětí. Zákon mojžišský sice oběti lidské zakazoval (Dt 12, 31.), avšak Jefтови, synu nevěstčinu, nedostalo se pečlivého výchovu náboženského a v době pozdější, kdy byl v čele lupičské tlupy, málo slýchal o zákonu Hospodinově, mnoho však o lidských obětech. Bylo tedy snadno, že se dal svěsti tímto obyčejem, tím snáze, že viděl v takové oběti projev rytířské velkodušnosti. Snad lze se domnívati, že se dal oklamati těmito okolnostmi ošklivost lidské vraždy jaksi omlouvajícími, ano jí zdánlivě zvláštní ceny dodávajícími, že nepovažoval svůj čin za nedovolený. Na obět své *dcery* ovšem tu nepomýšlel (srv. v. 35.). Písmo vypravujíc jeho čin, neschvaluje ho, ba spíše jemně kárá, když ve v. 39. dí, že „*ji učinil, jak byl slíbil*“ a nelíčí podrobněji krvavé oběti.

Z tohoto jediného činu nábožensky málo vzdělaného válečníka nelze právem vyvozovati, že bylo u Israelitů kdysi všeobecně rozšířené přesvědčení, že lidským obětím přísluší před Bohem zvláštní cena a že byly oběti takové všeobecně rozšířeny. Nepomůže ani dovolávati se Gn 22., dle které dostává Abraham rozkaz od Boha, by obětoval svého syna; marno dovolávati se, že Samuel zabil Agaga. K oběti Abrahamově viz Gn 22. Samuel neobětoval Agaga; ale zabil ho, že si smrti zasloužil; není každé zabítí člověka obětí! (1. Král 15, 33.)

³² Přitáhl tedy Jefte na syny Ammonovy, aby proti nim bojoval. Hospodin je dal do rukou jeho; ³³ i porazil je na hlavu od Aroeru až jak přicházíš do Mennitu, — dvacet měst — a až k Abelu, které je poseto vinicemi. Tak byli synové Ammonovi pokořeni syny Israellovými.

³⁴ Když se Jefte vracel do Masfy, do svého domu, přišla mu jednozená dcera jeho vstříc s bubínky a tanci. — Jiných totiž dětí neměl. — ³⁵ Spatřiv ji, roztrhl roucha svá a pravil: „Běda mně, dcero má, způsobila jsi mi zklamání, a i ty se klameš! Neboť otevřel jsem ústa svá k Hospodinu a jiného učiniti nebudu moci.“ ³⁶ Ona mu odpověděla: „Otče můj, otevřel-lis ústa svá k Hospodinu, učiň mi, co jsi slíbil, když ti je popráno potrestati tvého nepřítele a zvítěziti nad ním.“ ³⁷ A (dále) pravila otci: „Jen to mi uděl, zač prosím: Dovol mi, bych směla dva měsíce choditi po horách a oplakávati s družkami své panenství.“ ³⁸ On jí odpověděl: „Jdi!“ a propustil ji na dva měsíce. Odešla tedy se svými družkami a oplakávala své panenství na horách. ³⁹ Když pak přešly dva měsíce, vrátila se k otci svému, a (ten) jí, která muže nepoznala, učinil, jak byl slíbil. Odtud rozšířil se obyčej v Israeli a zachovává se zvyk, ⁴⁰ že rok co rok scházívaly se dcery israelské a oplakávají dceru Jefte, Galaadana, čtyři dny.

HLAVA 12. — ¹ Tu však, hle, v Efraimu vzniklo pozdvižení; předsedše na sever řekli (Efraimovci) Jeftovi: „Proč jsi nechtěl, jda do boje proti synům Ammonovým, nás povolati, bychom táhli s tebou? Proto zapálíme ti dům.“ ² On jim odpověděl: „Když bylo mně i lidu mému prudce potýkati se s Ammonovými syny, volal jsem vás, byste mi přispěli na pomoc, avšak nechtěli jste.“ ³ Vida to, vydal jsem v nebezpečí život svůj, táhl jsem proti synům Ammonovým a Hospodin je vydal do rukou mých. Čím jsem si toho zasloužil, že se pozdvihujete k boji proti mně?“

⁴ Svolav tedy k sobě všechny muže Galaadu, bojoval proti Efraimu, a porazili Galaadští Efraima, že řekl: „Uprchlíkem je Galaad z Efraima a bydlí mezi Efraimem a Manassem.“

⁵ Pak obsadili Galaadští brody jordané, kterými se měl Efraim navrátiti. A když přišel k nim někdo z četných uprchlíkův efraimských, a řekl: „Prosím, byste mi dovolili přejíti,“ tázali se ho Galaadští: „Jsi ty Efraimský?“ Když řekl: „Nejsem,“ ⁶ pravili mu: „Rci tedy „šibbolet“ — to znamená „klas“. — Když odpověděl „šibbolet“ nemoha touze hláskou vysloviti „klas“: ihned ho chytili a zabili tu u brodu jordaného. Čtyřicet dva tisíce padly tehdy z Efraima.

⁷ Jefte Galaadský soudil Israele šest let; když umřel, byl pochován ve svém městě v Galaadu.

Abesan, Ahialon a Abdon. (12, 8.—15.)

⁸ Po něm soudil Israele Abesan z Betlema. ⁹ Ten měl třicet synův a tolikéž dcer, jež rozevдал ven za manžely; svým synům vzal stejný počet žen, které uvedl do domu svého. Soudil Israele sedm let. ¹⁰ Když umřel, byl pochován v Betlemě.

¹¹ Po něm přišel Ahialon, Zabulonovec, a soudil Israele deset let. ¹² Když umřel, byl pohřben v Zabulonsku.

¹³ Po něm soudil Israele Abdon, syn Illelův, Faratoňan. ¹⁴ Ten měl čtyřicet synův a z nich třicet vnuků, kteří jezdili na sedmdesáti oslátkách. Soudil Israele osm let. ¹⁵ Když umřel, byl pochován ve Faratonu v Efraimsku, v horách Amalečanů.

Hrdinské činy Samsonovy. (13, 1.—16, 31.)

HLAVA 13. — ¹ Když synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Filištanů na čtyřicet let.

² Byl pak jeden muž ze Saray, z kmene Dan, jménem Manue, který měl manželku neplodnou. ³ Té zjevil se anděl Hospodinův a řekl jí: „Jsi neplodná, bez dětí, ale počneš a porodíš syna. ⁴ Vystříhej se tedy, bys nepila vína, ani opojného nápoje, a nejedla nic nečistého; ⁵ neboť počneš a porodíš syna, jehož hlavy břitva se nedotkne — budeť Božím nazirejským od svého dětství, od matčina lůna — a ten počne vysvobozovati Israele z rukou Filištanů.“

⁶ Když pak přišla k svému manželu, řekla mu: „Muž Boží ke mně přišel, andělského vzezření, velmi hrozného. Když jsem se ho tázala, kdo je, odkud přichází a jak se jmenuje, nechtěl mi říci, ⁷ ale odpověděl: „Hle, počneš a porodíš syna; chraň se, bys nepila vína, aniž opojného nápoje, a nepožívala nic nečistého, neboť chlapec bude Božím nazirejským od svého dětství, od mateřského lůna až do dne své smrti.““

⁸ Modlil se tedy Manue k Hospodinu řka: „Prosím, Pane, by muž Boží, kterého jsi poslal, přišel opět a poučil nás, co činiti s chlapcem, který se má naroditi.“ ⁹ I vyslyšel Hospodin prosbu Manuovu, a anděl Boží zjevil se opět jeho manželce, když seděla na poli — Manue však, manžel její, s ní nebyl. — Když anděla uzřela, ¹⁰ běžela rychle k muži svému a zvěštovala mu: „Hle, zjevil se mi muž, kterého jsem onedlouhdy viděla.“ ¹¹ I vstal, šel za svou ženou, a přišed k muži, řekl mu: „Jsi ty ten, který mluvil k (mé) ženě?“ On odpověděl: „Já to jsem.“ ¹² Manue mu pravil: „Až se naplní řeč tvá, co chceš, by chlapec činil, nebo čeho se má chrániti?“ ¹³ Anděl Hospodinův Manuovi řekl: „Všeho, jak jsem řekl ženě tvé, ať se zdržuje; ¹⁴ ničeho, co pochází z révy, ať nepožívá, ať nepije vína aniž opojného nápoje, a nic nečistého ať nejí. Co jsem jí přikázal, ať plní a zachovává.“

¹⁵ „Prosím tě,“ vece Manue andělu Hospodinovu, „abys vyhověl mým prosbám: připravíme ti kůzle.“ ¹⁶ „Kdybys mě i nutil“ — odpovídá mu anděl — „nebudu jísti jídla tvého; chceš-li však učiniti celopal, obětuj to Hospodinu.“ Manue nevěda, že je to anděl Hospodinův, ¹⁷ tázal se ho: „Jaké máš jméno, bychom tě ctili, až se naplní řeč tvá?“ ¹⁸ On mu odpověděl: „Proč se ptáš na jméno mé, které je divuplné?“

¹⁹ Vzal tedy Manue kůzle a úlitby, a položil (je) na skálu v oběť Hospodinu, který činí divy; sám pak s manželkou díval se (na to). ²⁰ Když vystupoval plamen s oltáře k nebi, vystoupil také v plameni anděl Hospodinův. Manue a manželka jeho vidouce to padli tváří na zem. ²¹ A že již nebylo anděla Hospodinova viděti, hned porozuměl Manue, že je to anděl Hospodinův. ²² I řekl své manželce: „Jistě zemřeme, že jsme viděli Boha.“ ²³ Žena mu odpověděla: „Kdyby byl chtěl Hospodin

Hl. 13. V. 4. Povinnosti, které stanovil zákon Nm 6. nazirovi, uloženy tu již matce, aby byl Samson nazirem, Jahvovi zasvěceným, *hned od svého početí*.

nás usmrtit, nebyl by přijal z našich rukou celopalu ani úliteb, nebyl by nám všech těchto věcí ukázal, ani by nebyl pověděl budoucích věcí.“

²⁴ Porodila tedy syna a dala mu jméno Samson. Chlapec rostl a Hospodin mu žehnal.

²⁵ I počal duch Hospodinův býti s ním v Ležení Danově mezi Saraou a Éstaolem.

HLAVA 14. — ¹ Když sestoupil Samson do Tamnaty, spatřil tam ženu z dcer filištínských. ² I vrátil se a oznámil otci svému a matce: „Viděl jsem ženu v Tamnatě z dcer filištínských; tu, prosím, vezměte mi za manželku.“ ³ Otec a matka mu však řekli: „Což není ženy mezi dcerami bratří tvých a ve všem národě mém, že chceš pojmouti manželku z Filištanů, z těch neobřezanců?“ I řekl Samson otci: „Tuto mi vezmi, neb se zalíbila mým očím.“

⁴ — Rodičové jeho nevěděli, že se to stalo působením Hospodinovým, že hledal příležitost proti Filištanům. Toho času totiž Filištané panovali nad Israelem. —

⁵ Sestupoval tedy Samson [s otcem a s matkou] do Tamnaty. Když přišli k vinicím města, ukázal se mladý lev, zuřivě řvoucí a běžel proti němu. ⁶ I přikvačil duch Hospodinův na Samsona, že lva rozsápál, roztrhav (jej) na kusy jako kůzle, ačkoli neměl dokonce nic v ruce. — Otcí ani matce nechtěl toho oznámiti. —

⁷ Pak sestoupil a mluvil se ženou, která se líbila očím jeho.

⁸ Když po několika dnech opět (tudy) šel, aby ji pojal, odbočil (s cesty), aby se podíval na mrtvého lva, a hle, roj včel byl v ústech lvových a plást medu. ⁹ Vybrav jej rukou jedl cestou; a přišed k otci

V. 24. *Šimšón* (hebr.) souvisí se slovem „šemeš“, slunce. Matka dávala a dává dosud u Arabů dětem jméno *dle nahodilé okolnosti*. Mohl tedy Šimšón slouti „*Slunečným*“ buď proto, že svítilo jasně slunce, když se narodil, nebo že později býval rád na slunci a byl sluncem opálen (= „slunečný“). Není tedy nutno ve jméně tom viděti zhuštěné báje (prvky mytické) o jeho osobě, podobné prý slunečnímu reku. Není ani nutno se domnívati, že matka Samsonova teprv je vytvořila, ale že použila jména již běžného.

V. 25. „*počal býti s ním*“ = počal ho *puditi, ponoukati* (hebr.).

Hl. 14. V. 5. Kritikové, mezi nimi také Lagrange a Zapletal, právem se domnívají, že slova „*s otcem a s matkou*“ jsou pozdější glosa; neboť byli proti sňatku svého syna s Filištankou, a proto jejich cesta do Timny v této souvislosti je nevysvětlitelná; nevědí také nic o tom, že Samson na této cestě potkal mladého lva (v. 6.). — Důsledně místo „*přišli*“ dlužno s některými řeckými rukopisy čísti „*přišel*“. Samson, když byla jeho žádost rodiči zamítnuta, šel sám proti vůli rodičů do Timny, aby se ženou, která se mu tolik zalíbila, se zasnoubil!

V. 6. „*duch Hospodinův*“, duch síly, a spolu popud, by sílu tu uplatnil. Srv. níže v. 19. 15, 14; 1. Král 10, 6. 10; 11, 6; 18, 10; 16, 13. — Podobně zabil lva David (1. Král 17, 34.—36.) a Banajáš (2. Král 23, 20.).

V. 8. „V suchých, horkých krajinách vysychají mrtvá těla zvířat na vzduchu velmi rychle, kůže a scvrklé maso zůstává na kostře jako přilepeno, vnitřek pak jest prázdný. Maso padlých neb roztrhaných zvířat bývá též odstraněno dravci, a kostra vyschne a nezapáchá. Tento lev byl roztrhán; tím lehčeji vyschla jeho mrtvola a pozbyla úplně zápachu, tak že se v ní mohl roj včel mezi kostmi usaditi. Včely usedají za rojení na vše, zaujmou a naplní skuliny skal i trhliny stromů; usadily se tudíž v ústech lvových anebo jinde v jeho kostře. Událost tato byla zajisté podivnou a vzácnou — proto je zde též uvedena — není však nikterak pravdě nepodobnou. Staří se domnívali, jak i Virgil a jiní uvádějí, že by se z hniјících mrtvol skotu rojily včely, a Herodot vypravuje, v V. kn. 114. hl., kterak obyvatelé Amathusy vyvěsili hlavu Onesila, který je obléhal, nad branou města, a když ji potom sňali, našli ji naplněnou rojem včel.“ (Sedláček.)

a matce, dal jim kus, a oni jedli také. Nechtěl jim však oznámiti, že vybral med z těla lvova.

¹⁰ Poté sestoupil otec jeho k (té) ženě a Samson učinil hody; tak totiž ženiši činívali. ¹¹ Když jej občané toho místa viděli, dali mu třicet mládenců, by byli s ním. ¹² Samson jim pravil: „Dám vám hádanku; jestli mi ji rozluštíte v sedmi dnech hodů, dám vám třicet plátěnek a tolikéž říz. ¹³ Nebudete-li moci mi (ji) rozluštiti, dáte vy mně třicet plátěnek a tolikéž říz.“ Když mu odpověděli: „Dej (nám) hádanku, ať (ji) slyšíme!“ — ¹⁴ pravil jim:

„Z požírajícího vyšel pokrm
a ze silného vyšla sladkost.“

Po tři dny nemohli tu hádanku rozluštiti. ¹⁵ Když pak nadešel den sedmý, řekli ženě Samsonově: „Lichoť muži svému a přemluv ho, by ti oznámil, co ta hádanka znamená; nebudeš-li chtít to učiniti, spálíme tebe i dům otce tvého. Či proto jste nás pozvali na svatbu, abyste nás oloupili?“ ¹⁶ Ronila tedy u Samsona slzy a naříkala řkouc: „Zanevřel jsi na mne a nemiluješ mne; proto mi nechceš vyložití hádanku, kterou jsi dal synům národa mého.“ Ale on odpověděl: „Otcí svému ani matce nechtěl jsem (to) povědět, a tobě (to) mám oznámiti?“ ¹⁷ Sedm hodových dní u něho plakala. Konečně sedmého dne, když se mu stala obtížnou, vyložil (jí hádanku). Ona (ji) hned oznámila svým lidem. ¹⁸ A ti řekli mu sedmého dne před západem slunce:

„Co je sladšího nad med
a co silnějšího nad lva?“

On jim pravil:

„Kdybyste nebyli orali mou jalůvkou,
nebyli byste uhodli mé hádanky!“

¹⁹ Když pak na něho přikvačil duch Hospodinův, sestoupil do Askalonu, pobil tam třicet mužů, vzal jejich šaty, dal je těm, kteří rozluštili jeho hádanku, a náramně rozezlen odešel do domu otcovského.

²⁰ Jeho žena pak pojala za manžela jednoho z jeho přátel, který mu byl na svatbě.

HLAVA 15. — ¹ Po nedlouhé době, když nastávaly dny pšeničných žní, přišel Samson chtěje navštívit manželku svou, a přinesl jí kozelce. Když však chtěl vejíti jako obyčejně do její jizby, zabránil mu otec její řka: ² „Domníval jsem se, že jsi na ni zanevřel, a proto jsem ji dal tvému příteli; ale má sestru, která je mladší a krásnější než ona, budiž

V. 10. Podle hebr. vystrojil svatební hody Samson, ježto tak činívali ženichové. Svatební hostina bývala zpravidla v domě ženichova otce. Zde konána v domě nevěstiny patrně proto, že rodičové Samsonovi nesvolili ke sňatku syna svého s cizinkou, a Samson, nechtěje se své náklonnosti vzdáti, slavil hostinu v Tímně (Tamnatě). S tím však se nesrovnává, že „sestoupil otec Samsonův k ženě“; proto Zapletal pokládá slova ta za pozdější vložku.

ti manželkou místo ní.“³ Samson mu odpověděl: „Ode dneška nebudu mítí viny (v činech) proti Filištanům; budu vám totiž činiti zlé.“

⁴ I šel, schytl tři sta lišek, připojil ohony jedněch ke druhým a přivázal mezi ně pochodně. ⁵ A zapáliv je, lišky pustil, aby běžely sem tam. Ony pak běžely hned do obilí Filištanů. Když se chytilo, shořely plodiny již snesené i co ještě stálo v klasu, ano i vinice a olivovny strávil oheň. ⁶ Když se Filištané tázali: „Kdo to učinil?“, bylo jim řečeno: „Samson, zeť Tamnaťanův, že mu vzal manželku a dal (ji) druhému, to učinil.“ Tu vyšli Filištané a spálili ženu i s otcem jejím.

⁷ Samson jim pravil: „Ačkoli jste toto učinili, přece ještě pomstím se na vás, a pak (teprv) dám si pokoj.“⁸ I zbil je hroznou ranou, že hrůzou lýtka na stehna kladli.

A sestoupiv bydlil v jeskyni skály Etam. ⁹ Vystoupili tedy Filištané do území Judova a položili se na místě, které bylo později nazváno Lechi, to jest čelist; tam se vojsko jejich rozložilo. ¹⁰ Když se jich příslušníci kmene Judova tázali: „Proč jste vytáhli proti nám?“, odpověděli jim: „Přišli jsme, bychom svázali Samsona a oplatili mu, co nám učinil.“¹¹ Tu sestoupily tři tisíce mužů z Judy k jeskyni skály Etam a řekli Samsonovi: „Nevíš, že Filištané panují nad námi? Proč jsi to učinil?“ On jim řekl: „Jak učinili oni mně, tak jsem já učinil jim.“¹² „Přišli jsme“ — pravili — „bychom tě svázali a vydali do rukou Filištanů.“ „Přisahejte“ — pravil jim Samson — „a slibte mi, že mne nezabijete.“¹³ „Nezabijeme tě“ — řekli — „ale svázaného tě vydáme.“

I svázali ho dvěma novými provazy, a vzali jej ze skály Etam. ¹⁴ Když pak přišel k místu Čelisti, a když Filištané přišli mu s křikem v ústrety, přikvačil na něho duch Hospodinův, a jako bývá koudel dýmem ohně strávena, tak se rozpadla a rozvázala pouta, kterými byl svázán. ¹⁵ A naleznuv čelist, to jest osličí dáseň, která tu ležela, vzal ji, pobil jí tisíc mužův, ¹⁶ a řekl:

„Čelistí oslí jsem je pomlátil,
čelistí oslátká pobil jsem tisíc mužů.“

¹⁷ Když ta slova dozpíval, vyhodil čelist z ruky a nazval ono místo „Ramat-lechi“, což se vykládá: „Zdvihnutí čelisti“.

¹⁸ A že velmi žíznil, volal k Hospodinu: „Tys dal do ruky služebníka svého tuto převelikou spásu a vítězství; hle, umru žízní a padnu do rukou neobřezancův.“¹⁹ Otevřel tedy Hospodin třenovní zub v „Če-

Hl. 15. V. 3. „*nebudu zodpověden*“, t. j. mně nebude lze přičítati vinu, když budu nyní činiti Filištanům zle (hebr.), neboť já *budu užívati svého práva odvety* za křivdu, kterou mi učinil Filištan. Za křivdu svého příslušníka byl podle tehdejších názorů zodpověden všecek rod i kmen; názor takový podnes panuje u beduinův arabských. O právu odvety v tehdejších dobách viz Ex 21, 23.—25. Odвета Samsonova za soukromé křivdy jemu učiněné zeslabovala moc Filištanův, utiskujících Israelity, a tak stala se zároven prostředkem osvobozujícím Israele z tohoto jha.

V. 8. „*lýtka na stehna klásti*“ = šíleně prchat. Podle hebr. však „*zbil je, lýtko i stehno . . .*“; je to patrně hebrejské rčení, znamenající asi, co naše „*hlava nehlava*“ = Samson nehlédl, kam koho uhodí.

V. 19. „*třenovní zub*“ hebr. „*moždír*“ značí tu dutinu ve skále zvané „Čelist“, podobné dutině, jaká zbývá v čelisti, když se z ní vylomí zub. Ze skalní dutiny tedy vytryskl vůl Nejvyššího pramen, který občerstvil žíznícího Samsona. — Podle hebr. sluje ten pramen „v Čelisti“ (= v Lechi) „*Pramen vzývajícího*“ (hebr. „*En haqqoré*). Jméno to zachováno ve zřídle zvaném dnes „*Ajún Qara*, severozápadně Čar'y.

listi“, a vyšla z něho voda. On pak napiv se jí občerstvil se a nabyl zase síly. Proto nazývá se ono místo „Pramen vzývajícího z Čelisti“ až do dneška.

²⁰ Soudil Israele ve dnech Filištanů dvacet let.

HLAVA 16. — ¹ Odešel také do Gazy, a spatřiv tam ženu, nevěstku, vešel k ní. ² Když to uslyšeli Filištané, když se u nich roznese, že vešel Samson do města, obklíčili ho, a postavivše strážné v bráně města, celou noc tam číhali, aby jej zabili, až bude ráno vycházeti.

³ Samson spal až do půl noci; potom vstal, uchopil obě vrata brány s jejich veřejemi i se závorou, vložil si je na ramena a odnesl na vrchol hory, která hledí k Hebronu.

⁴ Potom zamiloval si ženu, která bydlila v údolí Sorek a slula Dalila. ⁵ I přišla k ní knížata filištinská a řekla: „Oklam ho a vyzvěď na něm, v čem má takovou sílu, a kterak bychom mohli přemoci ho, svázati a potrápiti. Učiníš-li to, dáme ti každý po tisíci a stu stříbrných.“

⁶ Mluvila tedy Dalila k Samsonovi: „Rci mi, prosím, v čem je tvá převeliká síla a čím bys mohl býti svázán, že bys nemohl se vytrhnouti?“

⁷ Samson jí odpověděl: „Budu-li svázán sedmi šlachovými provazy, ještě nevyschlými, ještě vlhkými, budu slabý jako jiní lidé.“ ⁸ Přinesla jí tedy filištinská knížata sedm provazů, jak byla řekla, a ona ho jimi svázala. — ⁹ Číhali pak u ní tajně lidé, očekávající v komůrce, jak věc skončí. — I vzkřikla na něho: „Filištané na tebe, Samsone!“ On však přetrhal vazby, jakoby přetrhl nit stočenou z koudelových odpadků, když se přiblíží k ohni. A nepoznali, v čem jest jeho síla.

¹⁰ Tu mu řekla Dalila: „Hle, oklamal jsi mne, lhal jsi; pověz mi aspoň nyní, čím bys měl býti svázán.“ ¹¹ On jí odpověděl: „Budu-li svázán novými provazy, s kterými nebylo dosud pracováno, budu sláb a jiným lidem podoběn.“ ¹² Dalila ho jimi zase svázala a zkríkla: „Filištané na tebe, Samsone!“ — V komůrce byly připraveny zálohy. — On však roztrhal vazby jako nitky příze.

¹³ Dalila mu opět domlouvala: „Dokavad budeš mě klamati a lháti? Pověz, čím bys měl býti svázán!“ Samson jí odvětil: „Vetkáš-li sedm vrkočů mé hlavy do osnovy, navážeš-li je na kolík, a ten zarazíš do země, budu sláb.“ ¹⁴ Dalila tak učinila a řekla mu: „Filištané na tebe, Samsone!“ On však povstal ze spánku a vytáhl kolík s vlasy i s tkanivem.

¹⁵ Dalila mu pravila: „Jak můžeš říci, že mě miluješ, když (přece) srdce tvé není se mnou? Třikrát jsi mě obelhal a nechtěl jsi říci, v čem je tvá převeliká síla.“ ¹⁶ Když se mu pak stala obtížnou, když mnoho dní na něho doléhala, nedávajíc mu času k odpočinku, zeslábla mysl jeho a zemdlela až k smrti. ¹⁷ Tehdy odkryl pravdu té věci řka jí: „Nikdy nedotkly se nůžky hlavy mé, neboť jsem nazirejský, to jest Bohu zasvěcený od lůna matere své. Bude-li mi hlava ostříhána, odejde ode mne má síla, zeslábnu, a budu jako jiní lidé.“

¹⁸ Ona vidouc, že jí vyjevil celé srdce své, poslala ke knížatům filištinským a vzkázala: „Přijďte ještě jednou, neboť nyní mi otevřel srdce své.“ Přišli tedy, vzavše peníze, které byli slíbili. ¹⁹ Pak si ho uspala na svých kolenou, položila si hlavu (jeho) do klína, zavolala střihače a ten mu ustříhl sedm copů. I počala se ho zbavovati a od

sebe odstrkovati. A hned od něho odešla síla. ²⁰ I řekla: „Filišťané na tebe, Samson!“ On probudiv se ze spánku, pravil si v duchu: „Vyzánu, jako jsem prve učinil a setřesu (je).“ Nevěděl totiž, že Hospodin od něho odstoupil. ²¹ Filišťané se ho chopili, hned mu vyloupali oči, odvedli ho řetězy svázaného do Gazy, zavřeli ho do žaláře a kázali mu točiti mlýnkem.

²² Brzy však počaly mu vlasy znova růsti.

²³ Knížata filištínská sešla se, by podala oběti velikolepé bohu svému Dagonovi, a hodovala. Právilať: „Bůh náš vydal našeho nepřítele Samsona do rukou našich.“ ²⁴ Také lid, vida to, chválil boha svého a totéž mluvil:

Bůh náš vydal do rukou našich
protivníka našeho,
který ničil zemi naši,
zabil přemnoho lidí (našich).

²⁵ Rozveseleni jsouce hody, když se již najedli, poručili, by zavolán byl Samson, aby před nimi hrál. Byl tedy ze žaláře přiveden a hrál před nimi.

Postaven jsa mezi dva sloupy, ²⁶ řekl chlapci, který ho vodil: „Pusť mne, bych se dotkl sloupů, na kterých celý dům spočívá, bych se o ně opřel a maličko si odpočinul.“ ²⁷ Dům byl plný mužův a žen, bylať tam všechna knížata filištínská, a kolem tří tisícův obojího pohlaví, se střechy a s pavlače se dívajících, jak Samson hraje. ²⁸ Ale on vzýval Hospodina, řka: „Hospodine, Bože! Vzpomeň na mne a navrať mi nyní bývalou sílu, Bože můj, bych se pomstil na svých nepřátelích, bych vzal pomstu jednu za ztrátu dvou očí.“ ²⁹ I chopil se obou sloupů, na nichž dům spočíval, a drže jeden z nich pravicí, druhý pak levicí, ³⁰ pravil: „Ať umru s Filišťany!“ Pak zatřásl silně sloupy, že dům spadl na všechna knížata a na ostatní shromáždění, které tam bylo. Tak jich zabil, umíraje, mnohem více, než (jich) usmrtil prve, dokud byl živ.

³¹ Bratři jeho a veškeré příbuzenstvo sestoupili, vzali tělo jeho a pochovali (je) mezi Saraou a Éstaolem, v hrobě otce jeho Manue.

Soudil Israele dvacet let.

V. ²⁰. Ježto „Hospodin od něho odstoupil“, ztratil Samson neobyčejnou sílu. Hospodin ho opustil, že porušil z pohlavní lásky povinnost, kterou mu ukládal nazireát — nedáti si stříhati vlasy.

V. ³⁰. Samson neměl popředně úmyslu zabít sebe, proto nelze říci, že spáchal sebevraždu. Chtěl poškodit nepřátele, aby tím ulehčil svému lidu, a *ukázal moc Boha israelského nad Dagonem*; byla tedy smrt Samsonova *hrdinnou sebeobětí* ke cti Hospodina a za blaho Israelovo, a Samson zasloužil, by byl zařazen mezi starozákonné *hrdiny víry* (Žid 11, 32.). Proto se mu též dostalo k tomuto rekovnému činu *posily Boží*.

V. ³¹. Samson byl sice také *soudcem*, neboť pracoval na osvobození svého lidu, *nebojoval však proti nepřátelům v čele vojska*, a tím liší se od soudcův ostatních. Ježto je zařazen mezi osoby, o jejichž historické jsoucnosti nelze pochybovati (před Samsonem: Josue, Otoniel, Aod, Samgar, Barak, Debora atd., po Samsonovi: Heli, Samuel atd.), je jisto, že *také Samson je osobnost dějinná*; jako pak činy jmenovaných mužů, kteří žili před Samsonem a po něm, byly skutečně vykonány a ne snad jen vymyšleny, dlužno rovněž tak souditi o činech Samsonových. Všecky pokusy ztotožňovati

Modlářství Michovo a Danovců. (17, 1.—18., 31.)

HLAVA 17. — ¹ Toho času byl jeden muž na horách Efraimských, jménem Micha. ² Ten řekl matce své: „Tisíc a jedno sto stříbrných, které jsi oddělila sobě a pro které slyšel jsem tě zlořečiti, hle, já mám; jsou u mne.“ Ona mu odpověděla: „Požehnán (buď) syn můj od Hospodina!“

³ Vrátil je tedy matce své; ta mu však řekla: „Slibem jsem zasvětila peníze ty Hospodinu, že je dostane syn můj z ruky mé, by učinil sochu rytou a litou. Nyní ti je tedy odevzdávám.“

⁴ Když je však matce vrátil, vzala z nich dvě stě stříbrných a dala je stříbrníkovi, by z nich udělal sochu rytou i litou. Tak se dostala (socha) do domu Michy, ⁵ který v něm oddělil Bohu také svatýňku, udělal efod a terafim, [to jest kněžské roucho a modly], a naplnil ruku jednoho ze synů svých, aby mu byl knězem.

⁶ V oněch dnech nebylo v Israeli krále, ale každý činil, co pokládal za dobré.

⁷ Byl také jinoch z Betlema v kmeni Judově. Byl Levitou a bydlil tam. ⁸ I vyšel z města Betlema chtěl žít jako host, kdekoli nalezne příhodné místo. Když přišel na své cestě do hor Efraimských, a uchýlil se maličko do domu Michova, ⁹ byl od něho tázán, odkud přichází. On odpověděl: „Levita jsem z Betlema Judova a jdu, bych se usadil, kde budu moci, a kde shledám, že mi to bude užitečno.“ ¹⁰ Micha řekl: „Zůstaň u mne a buď mi otcem, knězem; dám ti každý rok deset stříbrných, dvoje roucho a čehokoli je třeba k výživě.“ ¹¹ Přivolil, zůstal u něho, a byl mu jako jeden z jeho synů.

¹² Naplnil tedy Micha ruku jeho, a ponechal si mládence toho u sebe za kněze. ¹³ „Nyní vím“ — pravil — „že mi bude Bůh dobře činiti, když mám kněze z rodu levitského.“

Samsona se slunečnými reky pohanských bájí, s Heraklem, Gilgamešem a jinými, naprosto selhaly. Možno však připustiti, že „v líčení dějů Samsonových jeví se povaha lidového vypravování, jakéhosi lidového eposu“ (Sedláček.) — Také mezi Samsonem a Kristem postřehli již staří nejeden podobný rys (početí i narození obou zvěstováno andělem, oba bojovali za svůj lid proti nepříteli, oba byli mu vydáni svými soukmenovci, oba obětovali život za svůj lid); dlužno však míti na paměti, že je silný Samson lidskými slabostmi velmi zastíněn; možno ho proto nazvati jen *velmi nedokonalým předobrazem Ježíše Krista*, který je slunce spravedlnosti, milovník panenské čistoty, který umíraje modlil se za nepřátele!

Hl. 17. V. 2. Matka „zlořečila“, proklínala neznámého člověka, který jí jmenovanou částku ukradl; takový byl tehdy obyčej. Lv 5, 1. — Michovi, když tu kletbu slyšel, hnulo se svědomí, a nechtěje, by ho kletba matčina stihla, vrací kradené stříbro. — *Požehnáním* chtěla matka odvrátiti od svého syna kletbu, kterou byla vyřkla nad neznámým zlodějem.

V. 4. Micha nechce věnování matčina vykonati, obávaje se snad kletby, na stříbru jaksi vážnoucí, nepřijímá peněz od matky podávaných, a tak jest matce samé dáti je stříbrníkovi, by z něho učinil sochu Jahvovu. Zbývajících 900 stříbrných ustanovila dárkyně patrně na jiné bohoslužebné potřeby (upraviti svatýňku, opatřiti kněžské roucho a pod.). Matka Michova nebyla sice ctitelkou jiného boha kromě Jahve, přece však jednala (snad *nevědomky*) proti zákonu, který zakazoval zobrazovati také pravého Boha (Ex 20, 4; Dt 4, 15.).

V. 5. „*Naplniti ruku*“ = ustanoviti knězem. Srv. Ex 28, 41; 29, 9; Lv 8, 33. a jj.

V. 13. Levita neměl práva konati služby vyhrazené kněžím, tím méně před sochou Hospodinovou na místě soukromém.

HLAVA 18. — ¹ V oněch dnech, kdy nebylo v Izraeli krále, kmen Dan hledal si vlastní území, v němž by se usadil; neboť až do toho dne nedostal mezi ostatními kmeny údělu.

² I poslali synové Danovi pět nejsilnějších mužů z veškerého kmene svého, ze Saray a Estaolu, by prozkoumali a bedlivě ohledali zemi. Řekli jim: „Jděte a ohledejte zemi!“

Když přišli cestou do hor Efraimských, vstoupili do domu Michova a tam odpočinuli. ³ Poznavše hlas mládence Levity, uchýlili se do příbytku jeho a řekli mu: „Kdo tě sem přivedl? Co tu děláš? Proč jsi sem přišel?“ ⁴ On jim odpověděl: „To a to mi učinil Micha; najal mě za plat, abych mu byl knězem.“ ⁵ I prosili ho, by se otázal Hospodina, by mohli zvědět, bude-li jim cesta, kterou konají, šťastná a zdaří-li se (jejich) věc. ⁶ On jim odpověděl: „Jděte v pokoji; Hospodin hledí na cestu vaši, na stezku, kterou kráčíte.“

⁷ Šlo tedy oněch pět mužů, přišli do Lais a shledali, že tam sídlí lid beze vší bázně, jako bydlívají Sidoňané, bezpečně a pokojně, an se mu dokonce nikdo neprotiví, že má veliké bohatství, a jest oddělen daleko od Sidonu i ode všech lidí.

⁸ I vrátili se ke svým bratrům do Saray a Estaolu, a když se vyptávali, jak pořídili, odpověděli: ⁹ „Vzhůru, táhněme na ně! Spatřiliť jsme zemi velmi bohatou a úrodnou. Neleněte, nemeškejte! Pojďme a zaberme ji; bude to bez práce! ¹⁰ Přijďme k (lidem žijícím) v bezpečí, do krajiny velmi rozsáhlé, a dá nám Hospodin (to) místo, ve kterém není nedostatku ničeho, co země rodí.“

¹¹ Vytáhlo tedy z kmene Danova, to jest ze Saray a z Estaolu, šest set mužů vyzbrojených do boje. ¹² Stoupající zastavili se v Judově Kariatiarim, kteréžto místo od toho času sluje „Ležení Danovo“ a je vzadu, za Kariatiarim.

¹³ Odtud přešli do hor Efraim. Když přišli k domu Michovu, ¹⁴ řeklo těch pět mužů, kteří byli prve vysláni, by ohledali krajinu Lais, ostatním bratrům svým: „Víte, že je v těchto domech efod, terafim, a rytá i litá socha? Vizte, jak se rozhodnouti!“ ¹⁵ Uchýlili se tedy maličko, vešli do příbytku jinocha Levity, který byl v domě Michově, a pozdravili ho pokojnými slovy. ¹⁶ (Těch) šest set mužů zůstalo státi ve zbroji před vchodem. ¹⁷ Ti však, kteří vkročili do příbytku jinochova, chtěli vzít rytou a litou sochu, efod a terafim. Kněz stál před vchodem, ano těch šest set velmi silných mužů nedaleko čekalo. ¹⁸ Když tedy ti, kteří vešli, vzali rytou a litou sochu, efod a modly, řekl jim kněz: „Co to děláte?“ ¹⁹ „Mlč“ — odpověděli mu — „polož si prst na ústa, a pojď s námi, abys nám byl otcem, knězem. Co je ti lepší, býti knězem

Hl. 18. V. 1. „*Kmen Dan*“ neznamená tu všecek Danův kmen, který měl podle Nm 1, 39; 26, 43. šedesát tisíc bojovníků. Když Danovci území jim vykázané obsazovali, mohli se snadno státi, že část jich nemohla přemoci domorodého obyvatelstva v něm usazeného, a že se rozhodla raději hledati sídla jinde. Možno také, že *části Danovců*, která byla ze sídel již zabraných později vytlačena (srv. 1, 34.), je „*kmen Dan*“ tu jmenovaný. Těm připadlo sice *právně* území v Palestině, ale *ve skutečnosti* jim *dědičného majetku mezi kmeny Izraelovými se nedostalo*“.

V. 7. *Lais* = *Lesem* Jos 19, 47. *Lais* byla patrně *sidónská kolonie* (osada), mohlo tedy doufati, že se mu dostane od mateřského města pomoci, bude-li nepřitelem napadeno; ze Sidonu bylo však do Laise dosti daleko, že mohli Danovci město zabráti dříve, než by se mu pomoci té dostalo.

v domě jednoho muže, nebo v jednom kmeni, v čeledi israelské?“
²⁰ Když to slyšel, přivolil k jejich řečem, vzal efod, modly a rytinu, a šel s nimi.

²¹ Když pak táhli (dále), pustili napřed děti, dobytek a vše, co mělo cenu. ²² A byli již daleko od Michova domu, když muži, kteří bydlili v sousedství Michově, se shromáždili a pustili se za nimi. ²³ Když počali za jejich zády křičeti, ohlédlí se a pravili Michovi: „Co chceš? Proč křičíš?“ ²⁴ On odpověděl: „Mé bohy, které jsem si udělal, jste mi vzali, i kněze a vše, co mám, a pravíte: „Co je ti?““ ²⁵ I řekli mu Danovci: „Varuj se dále k nám mluvit, by nepřišli na tebe mužové rozhořčení a ty se vším domem svým abys nezahynul.“ ²⁶ Tak šli započatou cestou dále. Micha pak vida, že jsou silnější než on, vrátil se domů.

²⁷ Šest set mužů vzalo tedy kněze a věci svrchu pověřené; i přišli do Lais k lidu pokojnému a bezpečnému, pobili je ostrým mečem a město spálili, ²⁸ an dokonce nikdo nepřispěl na pomoc, protože bydlili daleko od Sidonu a se žádným člověkem nebyli spolčeni, ba ani se nestýkali. — Město bylo položeno v krajině Rohob. — I vystavěli je zase, usadili se v něm ²⁹ a nazvali je Dan podle jména otce svého, kterého zplodil Israel; dříve totiž slulo Lais.

³⁰ A postavili si (tu) rytinu a Jonatana, syna Gersama, syna Mojžíšova, jakož i jeho syny (ustanovili) kněžími v kmeni Danově až do dne zajetí svého. ³¹ Modla Michova u nich zůstala po celou dobu, pokud byl dům Boží v Silo.

V těch dnech nebylo v Israeli krále.

Zločin a trest Benjaminovců. (19, 1.—21, 24.)

HLAVA 19. — ¹ Byl jeden muž, Levita, který sídlil v zadních končinách hor Efraimských. Pojal manželku z Betlema Judova, ² ta ho však opustila, vrátila se do domu otce svého do Betlema, a zůstala u něho čtyři měsíce. ³ Její muž, chtěje se s ní smířiti, nakloniti si ji, a s sebou zpět odvésti, šel za ní maje s sebou služebníka a dva osly. Ona ho přijala a uvedla do domu otce svého. Když to slyšel tchán jeho, a spatřil toho člověka, vyšel mu radostně vstříc ⁴ a objal ho. I zůstal zeť v domě tchánově tři dny pojídaje s ním a přátelsky pije. ⁵ Čtvrtého však dne časně zrána vstav, chtěl jíti; ale tchán ho zadržel řka: „Ochutnej dříve maličko chleba a posilni si žaludek; pak půjdeš!“ ⁶ I sedli si, jedli a pili. Pak řekl otec dívčin zeti svému: „Prosím tě, bys tu dnes zůstal; ať se spolu veselíme!“ ⁷ Ale on vstal a měl se k odchodu. Tchán však usilovně ho zdržoval a přemluvil, že u něho zůstal. ⁸ Když pak nastalo ráno, strojí se Levita na cestu. Tchán mu však zase domlouval: „Prosím tě, bys maličko pojedl, tak se posilnil, a potom, až bude dobře na den, bys šel.“ Jedli tedy spolu. ⁹ Když pak mladý muž vstal, aby se vydal na cestu se ženou svou a se služebníkem, opět k němu mluvil tchán: „Považ, že se schyluje den značně k západu, že se blíží k večeru; zůstaň u mne ještě dnes, udělej si dobrý den, a zítra půjdeš domů.“

¹⁰ Zeť nechtěl povolití jeho řečem, ale hned vydal se na cestu, a přišel proti Jebusu, který sluje druhým jménem Jerusalemem, veda s sebou dva osly s břemeny a ženinu. ¹¹ Když byli již u Jebusu, přecházel den v noc; i řekl služebník pánu svému: „Pojď, prosím, uchylme se do

města Jebušanů a zůstaňme v něm.“ ¹² Pán mu však odpověděl: „Nevejdu do města cizího národa, kde není synův Israelových, ale půjdu až do Gabay; ¹³ až tam dojdu, zůstaneme v něm, nebo jistě v městě Rama.“

¹⁴ Minuli tedy Jebus a šli dále započatou cestou. U Gabay, která je ve kmeni Benjaminově, zapadlo jim slunce; ¹⁵ zabočili tedy do ní, aby tam zůstali. Když tam vešli, sedli si na ulici města, ježto nikdo jich nechtěl pod střechu přijmouti.

¹⁶ Tu hle, nahodil se stařec, který se vracel s pole, ze své práce, za večera, který sám byl také z hor Efraimských, a sídlil pohostinu v Gabae. — Lidé oné krajiny byli totiž Benjaminovci. — ¹⁷ Stařec pozdvihnuv oči a spatřiv člověka se svým nevelikým nákladem seděti na ulici města, řekl mu: „Odkud přicházíš a kam jdeš?“ ¹⁸ On mu odpověděl: „Vyšli jsme z Betlema Judova a jdeme domů, do zadních končin hor Efraimských, odkud jsme vyšli do Betlema; nyní jdeme k domu Božímu, a nikdo nás nechce pod svou střechu přijmouti. ¹⁹ Ježto máme slámu i trávu na krmení oslů, jakož i chléb a víno pro mne, pro služebníci tvou i pro služebníka, který je se mnou, ničeho nepotřebujeme, jediné přístřeší.“ ²⁰ Stařec mu odvětil: „Pokož buď s tebou! Já dám všechno, čeho je třeba; toliko prosím, bys nezůstával na ulici.“ ²¹ I uvedl ho do domu svého, a nakrmil osly. Když pak si umyli nohy, zavedl je k hodům.

²² Když hodovali, když po namáhavé cestě pokrmem a nápojem těla posilňovali, přišli mužové onoho města, synové Belialovi — to jest nevázcanci — obklíčili dům starcův, a počali tlouci na dveře, volajíce na pána domu: „Vyveď muže, který vešel do domu tvého, ať ho zneužijeme!“ ²³ Stařec vyšel k nim pravil: „Nečňte, bratři, nečňte toho zla — jeť člověk ten mým hostem — a nechte toho nerozumu. ²⁴ Mám dceru, pannu, a ten člověk má ženinu; vyvedu vám je, byste je ponížili a ukojili svého chtíce; jen za to vás prosím, byste takového zločinu proti přírodě na muži se nedopustili.“

²⁵ Nechtěli však souhlasiti s jeho slovy. Muž vida to, vyvedl k nim svou ženinu a dal jim ji, aby se s ní bavili. Oni jí celou noc zneužívali, ráno pak ji propustili.

²⁶ Když se tedy rozednívalo, přišla žena ke dveřím domu, kde zůstal její muž, a tam klesla. ²⁷ Když pak onen muž ráno vstal, a otevřel dveře, by se bral dále svou cestou — hle, ženina jeho ležela přede dveřmi s rukama rozpřaženými na prahu. ²⁸ On k ní mluvil, domnívaje se, že odpočívá: „Vstaň a pojďme!“ Když však nic neodpovídala, poznal, že je mrtva, i vzal ji, položil na osla a vrátil se domů. ²⁹ Když vešel do domu svého, uchopil meč, rozsekal mrtvé tělo ženy své i s kostmi na dvanáct dílů, kusů, a rozeslal je po všech končinách israelských. ³⁰ Každý, kdo to spatřil, volal: „Nikdy nestala se taková věc v Israeli, od toho dne, kdy vyšli otcové naši z Egypta, až do dneška. Podejte úsudek, a usnete se, co činit.“

HLAVA 20. — ¹ Vyšli tedy všichni synové Israelovi od Danu až k Bersabe, i země Galaad, a shromáždili se jako jeden muž u Hospodina v Masfě. ² Všechna knížata lidu, všechny kmeny Israelovy sešly se ve shromáždění lidu Božího, čtyři sta tisíc pěších bojovníků.

³ — Benjaminovců nebylo tajno, že vytáhli synové Israelovi do Masfy. —

Levita, manžel zabitě ženy, byv otázan, kterak spáchána byla tak veliká nešlechtnost, ⁴ odpověděl: „Přišel jsem se svou manželkou do Gabay Benjaminovy, a uložil jsem se tam. ⁵ Tu hle, lidé onoho města obklíčili v noci dům, ve kterém jsem zůstával, chtějí mne zabít, a pak trýznili mou ženu neuvěřitelnou, zběsilou chlipností, že konečně zemřela. ⁶ Uchopiv ji, rozsekal jsem ji na kusy a rozeslal jsem je po všech končinách země vaší; neboť nikdy se nestala v Israeli taková nešlechtnost a tak veliký hřích. ⁷ Všichni synové Israelovi jste zde; ustanovte, co máte činiti!“ ⁸ Tu povstal všecek lid a jako jeden muž odpověděl: „Neodejdeme do stanů svých a nikdo nevejde do domu svého, ⁹ ale toto proti Gabae společně učiníme: ¹⁰ Ze všech kmenů israelských budiž vybráno po deseti ze sta, po stu z tisíce a po tisíci z deseti tisíc, by snášeli vojsku potraviny, abychom mohli bojovati proti Gabae Benjaminově a odplatiti jí za zločin, čeho zasluhuje.“ ¹¹ I shromáždil se všecek Israel u města jako jeden muž, jednomyslně a s týmž úmyslem.

¹² A poslali posly k veškerému kmeni Benjaminovu se vzkazem: „Proč se vyskytla taková ohavnost mezi vámi? ¹³ Vydejte ty lidi z Gabay, kteří onu hanebnost spáchali, by zemřeli a zlo by z Israele bylo vyhlazeno.“ Oni však nechtěli poslechnouti vzkazu bratrů svých, synův Israelových, ¹⁴ ale ze všech měst území svého sešli se v Gabae, by jim pomohli proti všemu lidu israelskému bojovati. ¹⁵ Z Benjaminu bylo napočítáno dvacet pět tisíců tasících meč kromě obyvatelů Gabay; ¹⁶ mezi nimi bylo sedm set mužů velmi silných, bojujících stejně levicí jako pravicí a kameny z praků s takovou jistotou házejících, že dovedli střeliti i vlas, aniž se chybili. ¹⁷ Israelských pak mužů tasících meč a připravených do boje, bez synů Benjaminových, bylo napočítáno čtyři sta tisíců.

¹⁸ Tito se zdvihli a přišli k domu Božímu, a tázali se Boha řkouce: „Kdo má v našem vojsku táhnouti první do boje proti synům Benjaminovým?“ Hospodin jim odpověděl: „Juda budiž vůdcem vašim!“

¹⁹ Synové Israelovi tedy hned ráno vstali a položili se podle Gabay. ²⁰ Odtud vytáhše do boje proti Benjaminovi počali dobývati města. ²¹ Synové Benjaminovi vyšedše z Gabay zabili onoho dne ze synův Israelových dvacet dva tisíce mužův.

²² Synové Israelovi důvěřující síle i počtu seřadili se znova k boji na témž místě, kde prve bojovali, ²³ avšak tak, že dříve než vytáhli, plakali před Hospodinem až do noci a tázali se ho řkouce: „Máme znova dáti se do boje proti synům Benjaminovým, bratrům svým, či nikoliv?“ On jim odpověděl: „Vystupte proti nim a začněte boj!“ ²⁴ Když tedy druhého dne synové Israelovi postoupili proti synům Benjaminovým do boje, ²⁵ vytrhli synové Benjaminovi z bran Gabay, napadli je a zuřili mezi nimi takovým vražděním, že položili osmnáct tisíc mužů tasících meč.

²⁶ Proto přišli všichni synové Israelovi do domu Božího, sedíce plakali před Hospodinem, postili se toho dne až do večera, obětovali mu celopaly a pokojné oběti, ²⁷ a tázali se (ho) na svůj stav. Toho času byla tam Boží archa úmluvy, ²⁸ a Finees, syn Eleazara, syna Áronova, byl správcem domu. Tázali se tedy Hospodina o radu řkouce: „Máme

Hl. 20. V. ²⁷. n. Archa byla již od Jos 18, 1. v Silo. V době, kdy se sběhla událost tuto vypravovaná, byla v Betelu (v. 26.).

ještě vyjít do boje proti synům Benjaminovým, bratřím svým, či nechati toho?“ Hospodin jim řekl: „Vytáhněte, neboť zítra je vydám do rukou vašich.“

²⁹ I položili synové Israelovi zálohy kolem města Gabay, ³⁰ a vyvedli po třetí jako po první a po druhé vojsko proti Benjaminovi. ³¹ Avšak i synové Benjaminovi vypadli směle z města, pronásledovali daleko utíkající nepřátele, že z nich (něco) poranili, jako prvního a druhého dne, zabíjeli prchající po dvou cestách, z nichž jedna stoupala do Betelu a druhá do Gabay, a zabili asi třicet mužů. ³² Domnívali se totiž, že ustupují jako obvykle. Oni však útěk uměle předstírali, uradivše se, že je zdánlivým svým útekem vylákají od města na jmenované cesty. ³³ Všichni synové Israelovi povstali tedy ze svých stanovišť a spořádali vojsko na místě, jež se zove Baaltamar. Také zálohy, které byly okolo města, počaly se pomalu ukazovati ³⁴ a od západní strany města postupovati. Jiných (těch) deset tisíc mužů přeučatných z veškerého Israele lákalo obyvatele města k bojům. Tak nastal tuhý boj proti Benjaminovcům, kteří netušili, že jim nastává se všech stran záhuba.

³⁵ I porazil je Hospodin před syny Israelovými a zabili z nich onoho dne dvacet pět tisíc a sto mužů, vesměs to bojovníků, tisíců mečů.

³⁶ Synové Benjaminovi tedy pozorujíce, že podléhají, počali utíkat. Vidouce to synové Israelovi, dali jim místo k útěku, aby se dostali k připraveným zálohám, které byli podle města položili. ³⁷ Tito náhle ze záloh vyrazili, a zatím, co Benjamin před těmi, kdož ho bili, utíkal, vešli do města a vybili je ostrými meči. ³⁸ Synové Israelovi těm, které byli postavili do záloh, prve uložili, by, jakmile se města zmocní, na znamení založili oheň, a kouřem do výše vystupujícím ukázali, že je město vzato. ³⁹ Když to spatřili synové Israelovi, kteří byli v samém boji, — Benjaminovci totiž domnívajíce se, že utíkají, hnali se za nimi (tím) úsilovněji a zabili z jejich vojska třicet mužů — ⁴⁰ když viděli vystupovati z města sloup kouře, a když i Benjamin se ohlédl a zjistil, že je město vzato, že se plameny vznášejí vzhůru: ⁴¹ tu ti, kteří prve předstírali útěk, obrátili se čelem a velmi silně odpírali. Když to spatřili Benjaminovci, obrátili se na útěk ⁴² a dali se cestou k poušti; ale i tam je nepřátelé pronásledovali a také ti, kteří zapálili město, je napadli. ⁴³ Tak se stalo, že byli s obou stran od nepřátel bití, a že nebylo konce vraždění. Byli poraženi, položeni na východní straně města Gabaa. ⁴⁴ Těch, kteří byli na tom místě zabití, bylo osmnáct tisíc mužů, vesměs velmi silných bojovníků. ⁴⁵ Když to viděli ti, kdo z Benjaminu zbyli, utekli do pustiny a dostali se až ke skále, která sluje Remmon. Také na tomto útěku zabili pět tisíc mužů z těch, kteří sem tam pobíhali rozprchše se rozličnými směry. A když utíkali dále, pronásledovali je a zabili opět jiné dva tisíce. ⁴⁶ Tak se stalo, že bylo všech, kteří z Benjaminu na různých místech padli, dvacet pět tisíc válečníků k bojům odhodlaných.

⁴⁷ Zůstalo tedy z veškerého počtu Benjaminova těch, kteří mohli vyvážnouti a utéci do pustiny, šest set mužů; zůstali na skále Remmon čtyři měsíce.

⁴⁸ Synové Israelovi pak se vrátivše všecko, co ve městě zůstalo, od mužův až do dobytka mečem pobili; všechna města i vesnice Benjaminovy ztrávil hltavý plamen.

HLAVA 21. — ¹ Synové Israelovi se též v Masfě zapřísáhli řkouce: „Žádný z nás nedá dcery své svnům Benjaminovým za manželku.“

² I přišli všichni k domu Božímu, a sedíce před ním až do večera, počali velmi hlasitě kvíleti a plakati řkouce: ³ „Proč, Hospodine, Bože Israelův, stalo se toto neštěstí ve tvém lidu, že dnes jeden kmen z nás zanikl?“

⁴ Druhého dne pak na úsvitě vstavše postavili oltář a přinesli tam celopaly a pokojné oběti. ⁵ A řekli: „Kdo ze všech kmenův israelských netáhl s vojskem Hospodinovým?“ Zavázali se totiž velikou přísahou, když byli v Masfě, že budou zabiti, kteří tam snad nejsou.

⁶ Litující tedy synové Israelovi bratra svého Benjamina, počali říkati: „Zanikl jeden kmen z Israele! ⁷ Odkud vezmou manželky? Vždyť jsme všichni společně přísahali, že jim svých dcer nedáme!“ ⁸ Proto pravili: „Kdo jsou ze všech kmenův Israelových ti, kteří nepřišli k Hospodinu do Masfy?“ Tu hle, bylo shledáno, že obyvatelé galaadského Jabesu v onom vojště nebyli. — ⁹ I tehdy, když byli v Silo, nikdo z nich tam nebyl nalezen. — ¹⁰ Poslali tedy deset tisíc velmi statných mužův, a přikázali jim: „Jděte a pobijte obyvatele galaadského Jabesu ostrým mečem, ženy i dítky jejich. ¹¹ Tohoto však bude vám šetření: Vše, co je mužského rodu, a ženy, které muže poznaly, zabijte; ale panny zachovejte.“ ¹² I byla nalezena v galaadském Jabesu čtyři sta panen, které nepoznaly mužského lože. Když je přivedli do ležení v Silo, v zemi Kanaan, ¹³ poslali (Israelité) posly k synům Benjaminovým, kteří byli na skále Remmon, a vzkázali jim, aby je přijali v pokoji.

¹⁴ Přišli tedy toho času synové Benjaminovi a byly jim dány manželky z dcer Jabesu galaadského; jiných však, které by jim mohli podobným způsobem dát, nenalezli.

¹⁵ Všecek Israel tedy velmi se rmoutil a hořekoval, že byl vyhlazen jeden kmen z Israele. ¹⁶ I řekli starší: „Co učiníme ostatním, kteří nedostali manželek? Vždyť všechny ženy z kmene Benjaminova zahynuly. ¹⁷ Velikou péčí a nesmírnou pílí jest nám postarati se, aby nebyl jeden kmen z Israele vyhuben; ¹⁸ neboť svých dcer jim dáti nemůžeme jsouce vázáni přísahou a kletbou, kterou jsme vyjádřili (slovy): „Zlořečen buď, kdo by dal ze svých dcer Benjaminovi manželku!““ ¹⁹ Uradili se tedy řkouce: „Hle, výroční slavnost Hospodinova je v Silu;“ — to je severně od města Betelu, východně od cesty, jdoucí z Betelu do Sichemu, a jižně od města Lebony. — ²⁰ A přikázali synům Benjaminovým: „Jděte a ukryjte se ve vinicích; ²¹ a když uvidíte, že dcery silské kráčí k obvyklým tancům, vyjděte rychle z vinic, každý uchvať si z nich svou manželku, a odejděte do území Benjaminova. ²² Až pak přijdou

Hl. 21. V. 9. správněji zní v hebr.: „*Když byl lid prohlížen, hle, nebyl tu nikdo z Jáběš Gil'ádu.*“ — O Silu tu nemůže býti řeči, ježto byli nyní Israelité shromážděni v Betelu, tedy tam, kde se sešli před výpravou. Srv. v. 2.

V. 12. Do Silo byla snad i archa zase přenesena, která podle v. 2. byla dosud v Betelu. — Možná, že se tam shromáždili Israelité, by slavili výroční svátky.

V. 22. Silané neprohřešili se proti přísaze, že svých dcer Benjaminovcům nedají — nedali jim jich; že si je Benjaminovci sami vzali, nelze jim v tomto případě zazlívat, ani násilně je za to trestati. — Podle hebr. starší (šejkové) israelští prositi budou: „*Darujte nám je*“ (dcery své), *protože nevzali jsme ve válce (proti Jabeši) každému manželku, neboť nedáte vy jich jim; v tomto případě byli byste vinni.*“ — Když dají Silané své dcery starším, neproviní se proti přísaze (v. 1.). Starší, kteří je dali

otcové jejich nebo bratři, a počnou na vás žalovati a vésti při, řekneme jim: „Šlitujte se nad nimi, neboť neuchvátili jich jako činívají válečníci, vítězové, ale nedali jste, když vás za ně prosili; vy jste se tedy provinili.“

²³ Učinili tedy synové Benjaminovi, jak jim bylo rozkázáno; kolik jich bylo, tolik manželek uloupili si z tančících, odešli do území svého, postavili si města a usadili se v nich.

²⁴ Také synové Israelovi navrátili se po kmenech a čeledích domů.

V oněch dnech nebylo v Israeli krále, ale každý činil, co pokládal za dobré.

K N I H A R U T .

KNIHA RUT

velmi vhodně jest umístěna za knihou Sdc a před 1. Král. Vypravující událost, která se sběhla v dobách soudců, přiléhá kniha těsně k dodatkům Sdc (17, 1.—21, 24.); vypravující šlechtnost Davidových předků, připravuje takořka na život Davidův, líčený v 1. Král 16, 1. nn. Origenes a Jeronym tvrdí, že staří považovali knihu Rut za dodatek k Sdc a tedy za jednu knihu se Sdc. Pozdější Židé však Rut zařadili do třetí skupiny posvátných knih, zvané „Svatopisy“. (Za Pís a před Pláč.) Učinili tak z důvodů bohoslužebných (liturgických), že totiž bývala Rut při židovské bohoslužbě veřejně předčítána o letnicích (na kteréžto svátky svým obsahem velmi dobře se hodí), a že i jiné knihy (zvané „megillóth“ = závitky), předčítávané o jiných svátcích, byly v oné třetí skupině („Svatopisů“).¹⁾

Hlavním záměrem spisovatelovým bylo rozkošnou touto knížečkou ukázati, jak šlechtíni byli předkové Davidovi, a zejména jak vynikali láskou ke svým příbuzným, začez byli miláčky Jahvových; David, jsa z rodu tak šlechtného, mohl doufati, že bude Jahve milostiv i jemu (Ex 20, 6; Dt 5, 10.), a lid, který slyšel o jeho předcích tak chvalitebné věci, byl puzen, by si Davida tím více vážil.

Hlavní hrdinkou knihy je Rut; proto právem se zřetelem na obsah má knížečka její jméno (srv. Úvod k Jos a Sdc). Na ní nejvíce patrna láska k příbuzným manželským („pietá“) a odměna za ni. Rut přináší této „pietě“ veliké oběti: opouští vlast, své pokrevní příbuzenstvo, naději na sňatek se soukmenovcem (Moabcem) a ubírá se s tchyní do neznáma (bohy moabské zajisté opustila již tehdy, kdy se stala chotí Noemina syna); jako zde dala Rut přednost lásce ke tchyni před pohlavní láskou, před starostí o zaopatření v manželství, před touhou po blahu a požehnání rodinném (hojnost dětí), tak z úcty k zákonu o příbuzenských povinnostech (nikoli z lásky pohlavní) žádá později Booza, aby ji pojal za choť. Tutéž lásku k svým domácím lidem jeví Booz: váží si jí (2, 11. nn.), z lásky té pojímá Rut za choť (4, 10. nn.), ano i ke svým domácím služebníkům má se blahovolně (2, 4. nn.). Oběma dostává se v odměnu syna, který měl slavné potomstvo (4, 13. nn.). Patrně, že knížečka Rut má velikou cenu mravoučnou.

Má však také velikou cenu uměleckou, budíc ve čtenáři požitek krásna. Děj odehrává se na venkově, živě líčen život zemědělců, zejména o žni, sloh je prostý, jednoduchý, při tom však něžný, jednání osob i rozmluvy podány velmi živě, bezmála dramaticky.

Z této umělecké přednosti knihy však neplyne, že je to pouhá se-

¹⁾ Mezi tyto knihy patřily též: Píseň (předčítávaná o velikonocích), Pláč (9. července v domnělý výroční den, kdy oba chrámy jerusalemské vyhořely), Kaz (o svátku stánkovém), a Est (o svátku „Purim“ dne 14. a 15. února).

lanka, nebo vůbec báseň smyšlená. Naopak je to skutečná událost, oblečená v roucho krásné prósy.¹⁾

Jméno lidského spisovatele knihy Rut je neznámé.

Kniha nebyla napsána dříve než David počal poutati veřejnou pozornost v Israeli. Klásti vznik této knihy až do času po babylonském zajetí není odůvodněno.

Spisovatel knihy užil dvou pramenů: 1. příběhu vypravovaného buď ústně nebo již napsaného (1, 1.—4, 17.), a 2. rodopisu Davidova (4, 18.—22.).

¹⁾ Kniha jmenuje dobu, kdy se vypravovaná událost sběhla (1, 1.). 4, 17. nn. jmenuje osoby historické, dlužno tedy mítí za to, že též událost s nimi tak úzce srostlá jest událost skutečná, historická; že pak Booza, Rut a Obeda dlužno považovati za skutečné osoby, patrně z rodopisu Kristova, podaného Mt 1, 5. Proto staří Hebreové kladli knížečku mezi knihy dějinné (Sdc a Král). Také židovský dějepisec Josef Flavius považoval knihu Rut za historický pramen a čerpal z něho. Kdyby si byl spisovatel ke cti Davidově příběh smyslil, sotva by byl učinil z jeho pramateře (Ruty) cizinku, Moabku, neboť více by bylo ke cti jeho přispívalo, kdyby bylo vypravováno, že David pochází toliko z čisté krve israelské.

Jak se dostala Moabka Rut do israelské vystěhovalecké rodiny Elimelechovy. (1, 1.—6.)

HLAVA 1. — ¹ Za dnů, kdy soudcové vládli, nastal v zemi hlad. Tu vyšel člověk z Betlema judského, aby pobyl jako host v Moabsku s manželkou a se dvěma syny. ² Sám slul Elimelech, jeho žena Noemi, jeden ze dvou synů Mahalon a druhý Chelion, Efratští z Betlema judského. Přišedše do Moabska zůstali tam.

³ I zemřel Elimelech, manžel Noemin, a ona zůstala se syny. ⁴ Ti vzali si za manželky Moabky, z nichžto jedna slula Orfa, druhá pak Rut. Zůstali tam deset let. ⁵ Oba však umřeli. Mahalon totiž i Chelion, a tak zůstala žena zbavená dvou dětí a manžela.

⁶ I vstala, aby se vrátila s oběma svými snachami z Moabska do vlasti; slyšelať, že Hospodin shlédł na lid svůj a dal mu chleba.

Návrat z Moabska do Betlema. Rut vzácným vzorem příbuzenské lásky, oddanosti a věrnosti. (1, 7.—22.)

⁷ Vyšla tedy z místa, kde jako host bydlila, s oběma snachami. Když byla již na cestě vracejíc se do Judska, ⁸ pravila jim: „Jděte (každá) do domu matky své; Hospodin buď vám milostiv, jako jste byly vy mrtvým i mně! ⁹ Dej vám dojítí spokojenosti v domech mužů, kterých se vám dostane!“ A políbila je.

Ony však počaly hlasitě plakati ¹⁰ a říkati: „S tebou půjdeme k lidu tvému!“

¹¹ Noemi jim odpověděla: „Vraťte se, dcery mé! Proč byste se mnou šly? Mám ještě syny ve svém lůně, že byste mohly nadíti se mužů ze mne? ¹² Vraťte se, dcery mé, jděte, nebo jsem již stářím sešlá, že nejsem způsobila k manželskému svazku. A kdybych i mohla této noci počítí a poroditi syny, ¹³ kdybyste si chtěly na ně počkati, až by dorostli, budete dříve stařenami, nežli se vdáte. Ne tak, prosím, dcery mé! Neboť vaše tíseň (ještě) více mě trápí, že vystoupila ruka Hospodinova proti mně.“

¹⁴ Tu zase počaly hlasitě plakati. Orfa políbila tchyni a vrátila se; Rut (však) se tchyně přidržela. ¹⁵ I řekla jí Noemi: „Hle, tvá švakrová vrátila se k lidu svému a k bohům svým; jdi s ní.“

¹⁶ Rut odpověděla: „Nenuť mne, bych tě opustila, bych odešla; neboť kamkoli půjdeš ty, půjdu já, a kde dlíti budeš ty, dlíti budu také já. Lid tvůj lid můj, a Bůh tvůj Bůh můj. ¹⁷ Která země tě přijme, až budeš umíratí, v té zemru a tam dojdu hrobu. Ať mě Hospodin trestá a zase trestá, odloučí-li mě od tebe něco jiného než toliko smrt!“

¹⁸ Vidouc tedy Noemi, že je Rut nezvratně odhodlána jíti s ní, přestala jí odporovati.

¹⁹ Šly tedy spolu a přišly do Betlema. Když vešly do města, roznesla se všady rychle (o tom) zvěst, a ženy pravily: „Je to ona Noemi?“ ²⁰ Ona jim však řekla: „Nenazývejte mne Noemi, [to jest Sličnou], ale raději nazývejte mne Mara, [to jest Hořkou], nebo hořkostí mne velmi naplnil Všemohoucí. ²¹ Vyšla jsem plná, a prázdnou mě zpět přivádí Hospodin. Proč tedy nazýváte mě Noemi, když mě Hospodin ponížil a Všemohoucí sklíčil?“

²² Přišla tedy Noemi s Moabkou Rut, svou snachou, ze země, kde byla hostem; vrátila se do Betlema, když počali žítí ječmeny.

Za svou lásku k příbuzné dochází Rut laskavého přijetí na poli jiného svého příbuzného, Booza, v Betlemě.

HLAVA 2. — ¹ Muž Elimelech měl krevního přítele, člověka zámožného, velmi bohatého, jménem Booz.

² I řekla Moabka Rut ke své tchyni: „Poroučíš-li, půjdu na pole a budu sbíratí klasy, které ujdou rukám ženců, kdekoli naleznu milost hospodáře, ke mně laskavého.“ Ona jí odpověděla: „Jdi, dcero má.“

³ Šla tedy a sbírala klasy za ženci. I přihodilo se, že pole toho pán byl z příbuzenstva Elimelechova, jménem Booz.

⁴ A hle, Booz přišel z Betlema a řekl žencům: „Hospodin (buď) s vámi!“ Oni mu odpověděli: „Požehnej ti Hospodin!“ ⁵ Pak řekl Booz služebníkov, který byl nad ženci: „Čí je tato dívka?“ ⁶ Ten mu odpovéděl: „Je to Moabka, která přišla s Noemi z Moabska, ⁷ a prosila, by směla sbíratí zbylé klasy chodíc za ženci. Od rána až do nynějška trvajíc na poli ni na okamžik domů se nevrátila.“

⁸ Tu řekl Booz k Rut: „Slyš, dcero! Nechoď na jiné pole sbíratí, neodcházej s tohoto místa; ale připoj se k mým služebným, ⁹ a kde budou žítí, choď za nimi! Neboť rozkázal jsem služebníkům svým, aby ti nikdo nečinil obtíží; ano i bude-li se ti chtít pítí, jdi k nádobám a napij se vody, kterou i služebníci (moji) pijí.“

¹⁰ Rut padla na tvář a poklonivši se k zemi řekla mu: „Odkud mi to, že jsem našla milost před očima tvýma, že ráčíš znáti se ke mně, cizince?“ ¹¹ On jí odpověděl: „Všecko mi bylo oznámeno, co jsi učinila tchyni své po smrti muže svého: žeš opustila rodiče své i zemi, ve které ses narodila, a přišlas k lidu, kteréhoš prve neznala. ¹² Odplatíš ti Hospodin skutek tvůj, plné mzdy dostaň se ti od Hospodina, Boha Israelova, k němuž jsi přišla a pod jehožto křídla ses utekla!“ ¹³ Ona řekla: „Nalezla jsem milost před očima tvýma, můj pane! neboť mě těšíš a mluvíš k srdci služebnice své, ač nejsem rovna jedné z tvých služebných.“ ¹⁴ I pravil jí Booz: „Když bude čas k jídlu, přijď sem, pojez chleba a omoč skývu v octě.“

Posadila se tedy vedle žencův, on jí nahrnul pražmy, i jedla, nasýtila se a ještě jí zbylo. ¹⁵ Pak vstala, aby sbírala podle obyčeje klasy.

A Booz přikázal služebníkům svým: „I kdyby chtěla s vámi žítí, nebraňte jí; ¹⁶ odhodte také úmyslně něco z vašich snopkův a nechte ležeti; ať sbírá, ať jí nikdo nedomlouvá, když bude sbíratí!“

¹⁷ Sbírala tedy na poli až do večera; a co sebrala, vytloukla prutem, vymlátíla, a tak dostala ječmene asi tolik, co má efa [to jest tři mírky]. ¹⁸ S nimi vrátila se do města a ukázala je tchyni své; k tomu vyňala a dala jí zbytky svého jídla, kterým se byla nasýtila. ¹⁹ I pravila jí tchyně: „Kde jsi sbírala dnes, kdes pracovala? Buď požehnán ten, který se slitoval nad tebou!“ Oznámila jí tedy, u koho pracovala, a pověděla jméno muže, že sluje Booz. ²⁰ Noemi jí odvětila: „Požehnán

Hl. 2. V. ¹⁷. Také Gedeon mlátil kdysi tak. Sdc 6, 11. — „efa“ = 36·44 litru, — Efa měla tři „mírky“ zvané hebr. „sea“, t. j. 12·148 litrů. Srv. Gn 18, 6,

buď od Hospodina, že touž milost, kterou učinil živým, zachoval i mrtvým.“

A opět pravila (Noemi): „Je náš příbuzný ten člověk.“²¹ Rut dodala: „Také to mi přikázal, abych tak dlouho připojovala se k jeho ženám, dokud nebude všechno obilí požato.“²² Tu jí tchyně radila: „Bude velmi dobře, dcero má, choditi na žeh s jeho služebními, aby na cizím poli někdo ti neubližoval.“

²³ Přidružila se tedy k Boozovým služebným a chodila s nimi tak dlouho na žeh, dokud ječmene a pšenice do stohů nesklidili.

Na humně Boozově. Jménem lásky příbuzenské, která zplodila povinnost švakrovského manželství, žádá Rut Booz, by ji pojal za choť. Booz jest ochoten tak učiniti.

HLAVA 3. — ¹ Když zase přišla kdysi ke své tchyni, uslyšela od ní: „Dcero má, zjednám ti spokojenost, by ti bylo dobře.“² Ten Booz, k jehožto služebným na poli ses přidružila, je náš příbuzný, a této noci věje ječmen na humně.³ Umyj se tedy, pomaz se, oblec se v pěknější roucha a jdi dolů na humno; (ale) ať neužrjí tě člověk ten, dokud nepřestane jísti a pít! ⁴ Když pak půjde spat, všimni si dobře místa, na kterém bude odpočívati; pak půjdeš, poodhrneš s nohou plášť, kterým se přikryje, položíš se a budeš tam ležeti; on ti pak poví, co bys měla činiti.“⁵ Rut odpověděla: „Cokoli kážeš, učiním.“

⁶ I šla na (to) humno a učinila všechno, co jí byla tchyně přikázala. ⁷ Když Booz pojedl a napil se, když se rozveselil a lehl si u stohu snopů: přišla skrytě, poodhrnula mu plášť s nohou a položila se. ⁸ Tu hle, (když bylo) již půl noci, ulekl se člověk (ten), zarazil se a zpozoroval, že mu leží žena u nohou. ⁹ I řekl jí: „Kdo jsi ty?“ Ona odpověděla: „Já jsem Rut, služebnice tvá; rozprostři plášť svůj na služebnici svou, nebo

Hl. 3. V. ². Aby bylo porozumněno tomu, co následuje, dlužno míti na zřeteli obyčej a zákony o manželství levirském. Srv. Gn 38, 8. nn.; Dt 25, 5.—10; Mt 22, 24. nn. „*Je náš příbuzný*“ a tedy povinen pojmuti za manželku bezdětnou vdovu po zemřelém „bratru“ svém Mahalonovi. Noemi se domnívá, že podle práva manželství levirského je Rut oprávněna šetrným způsobem upozorniti Booze na jeho povinnost příbuzenskou. Pohnutkou, proč tak činí, je láska k zemřelému manželu a synu, kteří nemají potomstva; chce zákonitým způsobem postarati se o to, by Mahalonovi a tím ovšem i Elimelechovi dostalo se potomka, který by zdědil jejich pole (nyní prodejem zastavené) a zachoval na tomto dědičném majetku jméno otce a děda svého. Tou myšlenkou, láskou k zemřelému choti a tchánu, vedena je také Rut při svém podniku. Zdaří-li se tento čin lásky a úcty k zemřelým příbuzným, bude tím zároveň také postaráno o hmotné zaopatření obou žen.

V. ³. Jindy bývá odváděna nevěsta pod večer, nebo na počátku noci z domu otcovského do domu ženichova; tentokrát jde nevěsta sama, bez průvodu, ovšem však také večer, ano v noci. Málo by bylo slušelo, aby ženich v letech Boozových odváděl si svou nevěstu, vdovu, jako činívají ženiši mladí, když se zasnubují s pannami. Tehdy zákon nežádal úředních formalit, by bylo manželství platné, ba ani k tomu ne, by bylo *dovoleno*. K tomu, by snoubenci v manželství platně vstoupili, stačil vzájemný jejich souhlas přiměřeně vyjádřený. Vyjádřen mohl býti beze svědků buď slovy, nebo jiným znamením, i prvním manželským obcováním. Nesmíme Noemi posuzovati podle našeho manželského práva, které bylo pro veřejné blaho *zavedeno* později (zejména když bylo manželství povýšeno na svátost), o kterém však Noemi neměla ani zdání. *Podle našeho manželského práva by ovšem nesměla tchyně raditi své snaze, by činila podobně, jako Rut v tomto případě*, ježto by tak vydávala v nebezpečí hříchu snoubenka sebe i snoubence!

jsi příbuzný.“ ¹⁰ „Požehnána jsi od Hospodina, dcero,“ — dí on — „tys první lásku poslednější (láskou) překonala; neboť nenadbíhalas jinochům chudým ani bohatým. ¹¹ Neboj se tedy; cokoli mi pravíš, učiním ti. Neboť ví všecek lid, který bydlí ve branách mého města, že jsi žena ctnostná. ¹² Nepopírám, že jsem příbuzný, ale je jiný bližší příbuzný nežli já. ¹³ Odpočiň si zde této noci; ráno, bude-li on chtít právem příbuzenství si tě podržeti, dobře; nebude-li chtít, vezmu si tě já beze všech okolků; — živ je Hospodin — spi až do rána.“

¹⁴ Tak spala u jeho nohou až do rána. Dříve však, nežli se lidé vespolek poznávali, vstala; neboť (Booz) pravil: „Varuj se, aby žádný nezvěděl, že jsi sem přišla.“

¹⁵ A opět řekl: „Rozestři plášť svůj, kterým se přikrýváš, a drž oběma rukama.“ Když jej rozestřela a držela, naměřil jí šest mírek ječmene a vložil (je) na ni. Ona s tím vešla do města ¹⁶ a přišla ke své tchyni. Ta se jí tázala: „Jak jsi pochodila, dcero?“ Tu jí vypravovala všechno, co jí učinil člověk ten. ¹⁷ A dodala: „Hle, šest mírek ječmene mi dal, a řekl: „Nechci, bys prázdná vrátila se ke své tchyni.“ ¹⁸ I řekla Noemi: „Čekej, dcero, (klidně), až uzmáme, jak ta věc dopadne; neboť člověk ten neustane, dokud nesplní, co mluvil.“

Jak hojně byla odměněna Rutina láska příbuzenská.

HLAVA 4. — ¹ Vstoupil tedy Booz do brány a posadil se tam. A když viděl jíti kolem příbuzného, o kterém prve byla řeč, řekl mu, zavolav ho jeho jménem: „Uchyl se maličko a poseď tu.“ Když se uchýlil a posadil, ² Booz vzav deset mužů ze starších města, řekl jim: „Posadte se tu.“ ³ Když sedli, mluvil k příbuznému: „Noemi, která se vrátila z Moabska, má prodané pole, podíl to bratra našeho Elimelecha. ⁴ Chtěl jsem, abys to slyšel, abych ti to pověděl přede všemi tu sedícími, před staršími lidu mého. Chceš-li ho nabýti právem příbuznosti, vykup a měj si je; pakli se ti nelíbí, oznam mi to, ať vím, co činiti; neboť není žádný příbuzný kromě tebe, který jsi první, a mne, který jsem druhý.“ I odpověděl: „Já to pole vykoupím.“

⁵ Tu mu Booz řekl: „Nabudeš-li pole toho z ruky ženiny, budeš povinen vzíti si také Moabku Rut, vdovu po mrtvém, abys vzbudil jméno příbuzného na dědictví jeho.“ ⁶ On odpověděl: „Vzdávám se práva švakrovského, neb nesmím uškoditi potomstvu rodiny své; ty užij práva mého; vyznávám, že ho rád budu postrádati.“

⁷ Byl pak za starodávna v Israeli ten obyčej, postupoval-li kdy druh druhu svého práva, aby bylo postoupení potvrzeno, že sezul člověk obuv svou a dal ji bližnímu svému. Tak dosvědčovali v Israeli, že (právo) postupují. ⁸ Řekl tedy Booz příbuznému svému: „Sezuj obuv svou!“ Když ji hned s nohou sezul, ⁹ pravil Booz starším a všemu lidu: „Svědky jste vy dnes, že nabývám od Noemí všeho, co bylo Elimelechovo, Chelionovo a Mahalonovo, ¹⁰ a že беру si za manželku Moabku

V. 13. n. Bylo nebezpečí, že budou oba *podezříváni*, a že vznikne z toho *pohoršení*, doví-li se kdo, že byla Rut v noci na humně; byli by bývali podezříváni z činu, který se podobal poruše manželské věrnosti. Tomu chce zabrániti Booz, a proto vyzývá příbuznou, by zůstala do rána, kdy bude jí lze snáze nepozorovaně dostat se domů.

Rut, vdovu po Mahalonovi, abych vzbudil mrtvému jméno na jeho dědictví, aby nebylo jméno jeho vyhlazeno z čeledi, z bratrů a z lidu jeho; vy, pravím, jste svědky toho!“

¹¹ Všecek lid, který byl ve bráně, i starší odpověděli: „Ano, jsme svědky (toho).“

Učiniž Hospodin tuto ženu,
která vchází do domu tvého,
jako Rachel a jako Lía,
které zbudovaly rod Israelův,
by byla příkladem ctnosti v Efratě
a měla slavné jméno v Betlemě;
¹² dům tvůj buď jako dům Faresa
— ježž Tamar zrodila Judovi —
potomstvem, jež ti dá Hospodin
z této ženušky.“

¹³ Vzal si tedy Booz Rut, pojal ji za manželku, a vešel k ní; i dal jí Hospodin, že počala a porodila syna.

¹⁴ Tu pravily ženy Noemi:

„Požehnán buď Hospodin, jenž nedopustil,
aby scházel dědic rodu tvého,
ale jmenováno bude jméno jeho v Israeli.
¹⁵ Budeš mít, kdo tě bude těšit a ve stáří živit,
neboť narodil se ze snachy tvé, jež tě miluje,
a je ti mnohem lepší, než kdybys měla sedm synů.“

¹⁶ Noemi vzavši chlapce položila si jej na klín, a byla mu pěstounkou i chůvou.

¹⁷ Sousedky pak radující se s ní a řkouce: „Narodil se syn Noemi,“ nazvaly ho jménem Obed; je to otec Isaje, otce Davidova.

¹⁸ Rody Faresovy jsou tyto: Fares zplodil Esrona, ¹⁹ Esron Arama, Aram Aminadaba, ²⁰ Aminadab Nahassona, Nahasson Salmona, ²¹ Salmon Booza, Booz Obed, ²² Obed Isaje a Isaj Davida.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA
KRÁLOVSKÁ

ČILI

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA
„SAMUEL“.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

První dvě knihy Královské byly původně kniha jedna; rozdělena na dvě byla od překladatelův alexandrijských (LXX), a Vulg. rozdělení to podržela.

Kniha byla nazvána „S a m u e l“ a po rozdělení rozeznávána první kniha „S a m u e l“ a druhá kniha „S a m u e l“. Slula tak proto, že hlavní osobou, která v ní na počátku vystupuje, byl Samuel; mohli bychom tedy užívatí názvu „O Samuelovi“ (Srv. názvy knihy Josue, „Soudců“, Rut a jj.) Mluvit o „Knížkách Samuelových“ nelze doporučovati, ježto by nadpis ten mohl snadno vésti k názoru nesprávnému, že je spisovatelem celé knihy (obou knih) prorok Samuel; ale tomu tak není.¹⁾

1. a 2. Král liší se obsahem, účelem i mluvou od dalších dvou knih, které nyní nazýváme 3. a 4. Král, a proto Israelité nikdy neupustili od svého názvosloví „1. a 2. S a m u e l“, nazývajíce knihy další „knihou kralování“ a později „knihou králů“, a když byla rozdělena na dvě části, „první a druhou knihou králů“ Řekové však, přihlížejíce k podobnému obsahu, spojili obě knihy Sam s oběma knihami Král v jeden celek, rozdělený na čtyři knihy, dali celku tomu název „knihy kralování“ a počítali čtyři „knihy kralování“ Vulg. řecké názvy podržela; změnila jen „knihy kralování“ v „knihy králů“ Je tedy:

Podle hebr. 1. Sam = 1. Král podle Vulg.

2. Sam = 2. Král

1. Král = 3. Král

2. Král = 4. Král

Spisovatel knih Sam navazuje na dobu soudců, a to na porobu filištinskou, tedy na Sdc hl. 16. Nepodává souvislých dějin politických národa israelského, ale dějiny náboženské obce israelské od Samuela do konce panování Davidova.²⁾ Chce ukázati, že kralovství, zaslíbené Judovi (Gn 49, 8. nn.) a tak i všemu Israelovi, bylo založeno (Samuelem a Saulem) a vtisněna mu pečeť stálého trvání (Davidem)³⁾ — že tedy dokazoval Jahve svou věrnost, která plní, co slibuje, také v této době. S tohoto stanoviska skladatel knih Sam vybírá ze starých pramenů přiměřenou látku.

Skladatel knih Sam je neznám. Možno jen tvrditi, že to nebyl týž, který skládal 3. a 4. Král. Neboť Sam mají spíše ráz životopisů; Král letopisů. Sam neuvádějí zpravidla⁴⁾ pramenů, ze kterých čerpají, Král je jmenují (3. Král 11, 41; 14, 19. 29; 15, 7. 23. 31; 16, 5. 14.

¹⁾ Samuel zemřel dříve nežli Saul, kniha (knihy) však líčí události do smrti Davidovy, tedy do r. 40. po smrti Saulově!

²⁾ O smrti Davidově psáno teprv 3. Král 2.

³⁾ Srv. 2. Král 7, 12. nn.

⁴⁾ Jen „Kniha spravedlivců“ je citována 2. Král 1, 18.

20. 27; 22, 39. 46; 4. Král 1, 18; 8, 23; 10, 34; 12, 19; 13, 8. 12; 14, 15. 18. 28; 15, 6. 11. 15. 21. 26. 31. 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17. 25; 23, 28; 24, 5.). Skladatel Sam znal sice Mojžiše a Pentateuch (1. Král 1, 3 nn.; 2, 13. srv. s Dt 18, 3; 1. Král 15, 29. srv. s Nm 23, 19; 1. Sam 12, 3. srv. s Nm 16, 15. a jj.), neuvádí však výslovně zákona, jak činí skladatel 3. a 4. Král (3. Král 2, 3; 4. Král 14, 6; 21, 8; 23, 25.). Skladatel Sam je jeden z nejlepších spisovatelů zlaté doby literatury hebrejské, jak patrně z jeho jazyka a slohu; jazyk knih Král však jeví již pozdější ráz, jak svědčí zejména větší počet aramaismů v knihách těch nalezených.

Kniha (knihy) Sam napsána po Šalomounovi,¹⁾ ale ještě před zajetím babylonským.²⁾

Spisovatel užíval starších pramenů, které líčí události podrobně a velmi živě; z podrobnosti a živosti té plyne, že byly psány brzy po tom, kdy se vypravované události sběhly.³⁾ Skladatel Sam čerpal z týchž pramenů, kterých použil později spisovatel Par.⁴⁾

¹⁾ 1. Král 27, 6.

²⁾ Ani v obsahu, ani v jazyku knihy nelze najíti dostatek známek, kterými bylo by možno dokázati, že kniha byla napsána teprve v zajetí nebo dokonce po zajetí babylonském.

³⁾ Prameny ty mají proto nepopiratelnou dějepisnou cenu. O jednom z nich vyznává i nekatolický dějepisec Ed. Meyer: „Je to zjev podivuhodný, že byla tehdy v Israeli taková dějepisná literatura možná; převyšuje vše, co víme o starověčném dějepisectví.“

⁴⁾ Dokazují to četná souběžná (paralelní) místa, která se namnoze doslova shodují, zejména:

1. Král	31, 1. 13.	=	1. Par	10, 1.—12.
2. Král	3, 2.—5.	=	»	3, 1.—3.
»	5, 1.—10.	=	»	11, 1.—9.
	5, 11.—25.	=		14, 1.—17.
	6, 1.—11.	=		13, 1.—14.
	6, 12.—23.	=		15, 25.—29.
	7, 1.—8, 18.	=		17, 1.—18, 17.
	10, 1.—11, 1.	=	»	19, 1. 20, 1.
	12, 26.—31.	=	»	20, 1.—3.
	21, 18.—22.	=	»	20, 4.—8.
	23, 8.—39.	=	»	11, 10.—47.
	34, 1.—25.	=	»	21, 1.—27.

PRVNÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Samuel počat a narozen. (1, 1.—2, 10.)

HLAVA 1. — ¹ Byl jeden muž z Ramanů, Sufovec, z hor Efraimských, a jméno jeho Elkana, syn Jerohama, syna Eliu, syna Tohu, syna Sufova, z Efraimska.

² Ten měl dvě ženy: jméno jedné Anna, a jméno druhé Fenenna. Fenenna měla syny, Anna však dětí neměla.

³ I chodíval muž ten ze svého města v ustanovené dny, aby se klaněl a obětoval Hospodinu zástupů v Silu.

— Byli pak tam dva synové Heli, Ofni a Finees, kněží Hospodinovi. —

⁴ Kdykoli nadešel den, kdy Elkana obětoval, dával Fenenně, manželce své, všem synům jejím i dcerám díly; ⁵ Anně však dával (jen) jeden díl, smutně, poněvadž Annu miloval, Hospodin však zavřel život její. ⁶ Také její sokyně ji trápívala a náramně sužovala, vytýkajíc jí i to, že Hospodin zavřel jí život; ⁷ tak činívala každý rok, kdy nadešel zase čas, že stoupali k domu Hospodinovu; tak ji popouzívala.

Když ona (jednou) plakala a nic nejedla, ⁸ řekl jí Elkana, muž její: „Anno, proč pláčeš? a proč nejíš? a proč trápí se srdce tvé? Zda nejsem ti já lepší, nežli deset synů?“ ⁹ Když se v Silu najedli a napili, Anna vstala, an Heli, kněz, seděl na křesle před veřejemi chrámu Hospodinova, ¹⁰ a jsouc hořké mysli, modlila se k Hospodinu velmi plačíc; ¹¹ učinila také slib: „Hospodine zástupů, shlédneš-li milostivě na trápení služebnice své, rozpomeneš-li se na mne, nezapomeneš-li na služebnici svou a dáš-li jí chlapečka: dám jej Hospodinu na všechny dny života jeho, a břitva nepřejde mu po hlavě.“ ¹² Když se dlouho před Hospodínem modlila, pozoroval Heli ústa její. ¹³ Anna totiž mluvila v srdci svém, toliko rty se jí hýbaly, hlasu však dokonce nebylo slyšeti; domníval se tedy Heli, že jest opilá, ¹⁴ a řekl jí: „Dlouho-li budeš opilá? Prober se maličko z vína, kterým číšíš!“ ¹⁵ Anna odpověděla: „Nikoli, pane můj, ale žena velmi nešťastná jsem já; vína ni čeho jiného, co může opojiti, jsem nepila, ale vylévala jsem srdce své před obličejem Hospodinovým. ¹⁶ Nehleď na služebnici svou jako na ničemnici; nebo z přílišné bolesti a žalosti své mluvila jsem dosud.“ ¹⁷ Tu jí pravil Heli: „Jdi v pokoji, a Bůh Israelův dej ti, zač jsi ho prosila!“

Hl. 1. V. ¹. nn. navazuje na nit vypravování ukončenou Sdc 16. (a přetrženou Sdc 17.—21., jakož i knihou Rut).

V. ³. „Hospodin zástupů“ = vojsk = *Bůh všehomíra, Vševládce*. Podle hebr. mluvy jsou vojska: 1. hvězdy, 2. ptactvo a ryby, 3. pozemská zvířata, 4. lidstvo. Srv. Gn 2, 1. — Také však andělé slují vojskem. Srv. Jos 5, 4; 3. Král 22, 19; Ž 148, 2. (hebr.); Is 6, 3; Lk 2, 13. — V Silo byla tehdy archa. Srv. Jos 18, 1; Sdc 19, 31.

V. ¹⁰. n. „břitva . . .“ bude doživotním *názirem*, Srv. Nm 6. — Protože byl nazir všecek Hospodinu zasvěcen, zasvěcen byl také jeho vlas. Srv. Sdc 13, 5.

¹⁸ Ona řekla: „Kéž nalezne služebnice tvá milost před očima tvýma!“ Poté šla žena svou cestou, jedla a líce její nebyly již zasmušilé.

¹⁹ Ráno vstali, poklonili se před Hospodinem a vrátili se; přišli domů, do Ramy.

Elkana poznal Annu, svou manželku, a Hospodin se na ni rozpomněl, ²⁰ že počala. Po čase porodila syna a dala mu jméno Samuel, že ho (— pravila —) od Hospodina žádala.

²¹ Když pak šel Elkana, muž její, se vším domem svým, by podal Hospodinu sváteční oběť a co slíbil, ²² Anna nešla; řekla totiž muži svému: „Nepůjdu, dokud nebude dítě odstaveno; pak je povedu, by se ukázalo před obličejem Hospodinovým a tam navždy zůstalo.“ ²³ Elkana, její muž, jí řekl: „Učiň, jak za dobré uznáváš; zůstaň, dokud ho neodstavíš; kéž (jen) splní Hospodin slovo své!“ Zůstala tedy žena a kojila syna svého, až jej odstavila.

²⁴ Když ho byla odstavila, vedla jej se třemi býčky, se třemi mírkami mouky, jakož i se džbánem vína, a přivedla jej k domu Hospodinovu v Silu. — Chlapec byl ještě děcko. — ²⁵ Když býčka obětovali, přivedli chlapečka k Helimu, ²⁶ a Anna řekla: „Prosím, pane můj, jakože žiješ, pane můj! Já jsem ta žena, která jsem stála zde před tebou a modlila se k Hospodinu. ²⁷ Za tohoto chlapce modlila jsem se, a dal mi Hospodin, zač jsem ho prosila. ²⁸ Proto také já ho dávám Hospodinu; na všechny dny života svého budiž darován Hospodinu!“

I klaněli se tam Hospodinu, Anna pak modlila se takto:

HLAVA 2.

- ¹ Plesá srdce mé z Hospodina,
povýšen je roh můj od Boha mého.
Mluví má ústa k mým nepřátelům;
ano, radost mám, žes mi přispěl.
- ² Není svatého jako je Hospodin,
— není jiného kromě tebe —
a není silného jako je Bůh náš.

- ³ Nemluvte dále zpupně a chlubně,
vzdalte se od úst vám staré (ty) řeči;
jeť Bůh vševědoucí Hospodin,
jsou mu i myšlenky vyloženy.

- ⁴ Luk silných bývá překonáván,
slabí však opasují se silou.

- ⁵ Kdo byl dřív syt, za chléb najímá se,
kdo však hladověli, jsou syti.
Ba i bezdětná rodí mnoho (dětí),
matka však četných synů slábne.

Hl. 2. V. 1. n. „roh“ znamená síly, moci a vážnosti, Býk chorý, zesláblý, když svěšuje hlavu, svěšuje také rohy; když se uzdraví, vztyčuje zase hlavu, čelo i rohy. Člověk cítící v žilách sílu a jsa si jí vědom, pozdvihuje bezděčně čelo, kdežto slaboch hlavu klopí.

⁶ Hospodin život bere i dává,
uvádí do pekel a zas vyvádí,
⁷ Hospodin chudým i bohatým činí,
ponižuje i povyšuje.

⁸ Pozdvihuje nuzného z prachu,
a z kalu chudasa povyšuje,
aby seděl vedle knížat,
aby čestné místo dostal.
— Nebo jeho jsou stěžeje země,
na které vesmír On postavil. —

⁹ Nohy svých svatých opatruje,
hříšní však ve tmách umlkají.

Věru ne svou silou může co člověk;
¹⁰ Hospodin, ten své odpůrce děsí,
neb na ně s nebe hromy metá,
Hospodin soudí končiny země.
A dává sílu svému králi,
zdvíhá roh svého pomazaného.

Samuelovo zbožné mládí. (2, 11.—36.)

¹¹ Elkana odešel domů do Ramy; chlapec pak sloužil před obličejem Hospodinovým, pod Helim, knězem.

¹² Synové Heliovi však byli pekelníci, kteří nedbali Hospodina,
¹³ ani práva kněžského (hledícího) k lidu. Ale přinášel-li kdo obět,
když se vařilo maso, přicházel služebník knězův s vidličkou trojzubou
v ruce, ¹⁴ i strkal ji do kotlíku, do pánve, do hrnce nebo do kotle, a vše,
co vidličkou vyzdvihl, brával kněz sobě; tak činívali všem Israelitům,
kteří přicházeli do Sila. ¹⁵ Ba i prve nežli zapalovali tuk, přicházel slu-

V. 6. n. „pekla“ = še'ól, onen svět, podsvětí. Srv. Dt 32, 39, — Vyvádí z pekel, ze sídla smrti ty, které k novému životu křísí a vzkřísí, ale také ty, kteří byli těžkou nemocí skoro již na onom světě, které však Jahve uzdravil.

V. 9c. ¹⁰. Obsah: Zdá-li se, že nyní vítězí člověk (hříšný), budoucně, až *nadejde doba mesiášská*, vezme Hospodin do rukou otěže své vlády. Pak bude souzen *všecek svět králem Mesiášem* za hromů a blesků.

V. 10. líčí, co Bůh dosud činil a činiti bude v Israeli. — „*Moc dává*“ a *dávati bude* svému králi, t. j. Davidovi a jeho dynastii, jeho potomstvu, popředně *Mesiáši*, který bude také *králem*. Srv. Ž 2, 6. — „*zdvíhá*“ a *zdvíhati bude* „*roh*“ svého pomazaného“, t. j. Davida, také však jeho potomstva, zejména „*Pomazaného*“ v nejplnějším slova významu. Srv. Lk 1, 69. n. „*Pomazaný*“ = hebr. *Mášiach* (z toho vzniklo „*Mesiáš*“) = řecky: *Christos* = Ježíš Kristus. — Zde po prvé sluje „*mášiach*“. Je tedy „*píseň Annina*“ zpěvem *prorockým*, ano *mesiášským*. Annina živá víra, skalopevná důvěra v Boha, zbožnost, obětavost, trpělivost, pokora, skromnost jsou ctnosti, které mají zdobiti také *křesťanskou manželku a matku!*

V. 13. „*právo kněžské*“, t. j. dávky, které mohli kněží právem požadovati od lidu, *stanovil zákon* Lv 7, 30. nn.; Nm 6, 20; 18, 18. (Srv. Dt 18, 3.) Synové Heliovi vymáhali více, než jim podle toho zákona patřilo.

V. 15. Již „*prve nežli zapalovali tuk*“ Hospodinu na oltáři (Lv 1, 1. nn.), žádali služebníci díly pro kněze. Byla to okolnost hřích jejich zveličující, ježto tak velmi pohoršovali obětující lid, který právem se domníval, že dlužno dáti příslušné části z oběti Hospodinu dříve nežli kněžím.

žebník kněžský a říkal obětujícímu: „Dej mi masa, ať upeku knězi; neboť nepřijmu od tebe masa vařeného, ale syrové.“¹⁶ Když mu obětující říkal: „Ať je podle obyčeje spálen nejprve tuk (také) dnes; potom si vezmi, jak mnoho si přeješ,“ odpovídal mu: „Nikoli; ale nyní dáš, sice vezmu mocí.“¹⁷ Byl tedy hřích (těch) služebníků převeliký před Hospodinem, neboť odtrhovali lidi od oběti Hospodinovy.

¹⁸ Samuel však konal službu před obličejem Hospodinovým. Chlapec byl opásán lněným efodem,¹⁹ a matka dělávala mu malý kabátec, který přinášela v určitých dnech, kdy chodila se svým mužem na sváteční obět.

²⁰ A požehnal Heli Elkanovi a manželce jeho řka mu: „Dej ti Hospodin potomstvo z této ženy náhradou za to, co jsi půjčil Hospodinu.“ Pak se vrátili domů. ²¹ Hospodin také Annu navštívil, že počala a porodila tři syny a dvě dcery.

Mladíček Samuel rostl tak u Hospodina,²² Heli však velmi zestárl. Když slyšel všechny věci, které činili synové jeho všemu Israeli — také že spávali se ženami, které byly zaměstnány u vchodu do stánku — ²³ řekl jim: „Proč činíte takové věci, věci nejhorší, o kterých slyším ode všeho lidu? ²⁴ Nečiňte toho, synové moji; není to dobrá pověst, kterou slýchám, že uvádíte do hříchu lid Hospodinův. ²⁵ Zhřeší-li člověk proti člověku, může mu býti Bůh milostiv; zhřeší-li však člověk proti Hospodinu, kdo se bude za něho přimlouvati?“ Ale neuposlechli hlasu otcova, neboť Hospodin chtěl jim vzítí život.

²⁶ Chlapec Samuel však prospíval a rostl, a líbil se jak Hospodinu, tak i lidem.

²⁷ I přišel muž Boží k Helimu a řekl mu: „Toto praví Hospodin: Zda jsem patrně nezjevil se domu otce tvého, když byli v Egyptě (otroky) domu faraonova? ²⁸ A vyvolil jsem ho ze všech kmenův Israelových sobě za kněze, by vystupoval k oltáři mému, by zapaloval mi kadidlo a nosil efod přede mnou; dal jsem také domu otce tvého všechny oběti synův Israelových. ²⁹ Proč jste pokopali oběti mé a dary mé, které jsem přikázal obětovati ve chrámu? A proč více ctíš syny své nežli mne, že jíte prvotiny každé oběti Israele, lidu mého? ³⁰ Proto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Ano, řekl jsem, že dům tvůj a dům otce tvého přisluhovatí bude před obličejem mým na věčné časy. Nyní však“ — praví Hospodin — „nikoliv, dokonce ne! Ale kdo slaví mne, toho oslavím; kdo však mnou pohrdá, tím bude pohrdáno. ³¹ Hle, přicházejí dny, kdy utnu rámě tvé i rámě domu otce tvého, že nebude staršího v rodině tvé. ³²

V. 18. „*efod*“ bylo roucho zavěšené na ramena (jakýsi „*škapulíř*“), jaké nosili zámožní. Vzácný takový nárameník uveden mezi rouchy *velekněžskými* Ex 28. — Mezi rouchy prostých kněží Ex 28, 40; Lv 8, 13; efod sice není, avšak z 1. Král 22, 18. možno vyvozovati, že za dob Saulových nosili kněží efod, ovšem ne tak nádherný, jako byl velekněžský; na rozdíl od tohoto sluje onen „*lněný*“ také zde. — „*opásán*“, ježto efod stuhou býval připásáván k životu. Srv. níže 2. Král 6, 14; 1. Par 15, 27.

V. 22. O ženách zaměstnaných u vchodu do svatostanu viz Ex 38, 8. — Zprva pracovaly ženy ty u svatyně jen občas, později však, jak se zdá, vznikl obyčej, že zejména vdovy zasvěcovaly se takové službě na delší dobu. Srv. Lk 2, 37.

V. 27. „*můž Boží*“ = prorok. Srv. Sdc 6, 7. — „*otec*“ Heliův = *Itamar*, syn Áronův; tedy „*dům otce tvého*“ = Áronovci. Srv. Ex 4, 14. — Prorok vyčítá Helimu nevědk za dobrodiní, jež jemu a předkům jeho Hospodin udělil. Vyznamenání, kterého se jim dostalo, žádá vyšší čistotu. Lv 21, 6. nn.

V. 32. „*sok*“ = Eleazarovci.

Pak uzříš soka svého v chrámě a Israele ve všem štěstí; v rodině tvé však nebude staršího po všechny dny. ³³ Nicméně neodejmu zcela potomstva tvého od oltáře svého, ale (to) proto, by mdlely oči tvé a chrádla ti duše; avšak většina rodiny tvé zemře, až dojde mužného věku. ³⁴ To pak bude ti znamením, co přijde na tvé dva syny, Ofni a Fineesa: jednoho dne zemrou oba. ³⁵ A vzbudím si kněze věrného, který bude podle srdce mého a vůle mé činiti; tomu zbuduji pevný dům, a choditi bude přede mnou jakožto pomazaný můj po všechny dny. ³⁶ Stane se pak, že kdo zůstane z rodiny tvé, přijde, aby před ním přednesl prosbu za stříbrňák a chlebovou placku říká: „Připust' mne, prosím, k některému kněžskému úkonu, bych měl skývu chleba k jídlu.““

Samuel začíná prorocký úřad svůj. (3, 1.—21.)

HLAVA 3. — ¹ Chlapec Samuel tedy přisluhoval Hospodinu pod Helim. Hospodin zřídka mluvil toho času, a vidění nebývalo časté. ² Jednoho dne spal Heli na obvyklém místě; — oči se mu kalily, že nemohl viděti — ³ lampa Boží nebyla ještě zhašena; a Samuel spal v Hospodinově chrámě, kde byla Boží archa. ⁴ I zavolal Hospodin: „Samuele.“ On odpověděl: „Tu jsem.“ ⁵ pak běžel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ Ten však odvětil: „Nevolal jsem; jdi zase a spi.“ Odešel tedy a spal. ⁶ Hospodin zavolal po druhé: „Samuele!“ Samuel vstal, šel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ On však odvětil: „Nevolal jsem tě, synu můj; jdi zase a spi.“ — ⁷ Samuel totiž ještě neznal Hospodina, a řeč Hospodinova mu nebyla (dosud) zjevena. — ⁸ Hospodin však opět zavolal: „Samuele!“ po třetí. Vstal tedy, šel k Helimu ⁹ a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne.“ I porozuměl Heli, že Hospodin volal na chlapce, a řekl Samuelovi: „Jdi a spi; a bude-li na tebe ještě volati rci: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj.“ Odešel tedy Samuel a lehl si na své místo.

¹⁰ Tu přišel Hospodin, zastavil se, a volal jako prve: „Samuele, Samuele!“ I řekl Samuel: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj.“

¹¹ Řekl tedy Hospodin Samuelovi: „Hle, já učiním věc v Israeli, že každému, kdo o ní uslyší, zníti bude v obou uších. ¹² Toho dne vykonám proti Helimu vše, co jsem mluvil o domu jeho, od počátku až do konce. ¹³ Oznamuji mu totiž, že jsem odsoudil dům jeho na věky pro (tu) nepravost, že věděl, jak nešlechtně činí synové jeho, a netrestal jich. ¹⁴ Proto přísahal jsem domu Heliovu, že nebude na věky smyta nepravost domu jeho oběťmi ni dary.“

¹⁵ Samuel pak spal až do rána, kdy otevřel dveře domu Hospodinova. Ostýchal se však oznámiti Helimu vidění. ¹⁶ I povolal Heli Samuela a řekl: „Samuele synu můj!“ On odpověděl: „Tu jsem.“ ¹⁷ Pak se ho ptal: „Co je to, co ti Hospodin řekl? Prosím tě, netaj toho přede mnou. Bůh tě trestej, a trestej, zatajíš-li přede mnou něco ze všech slov, která byla ti řečena.“ ¹⁸ Oznámil mu tedy Samuel všechny ty

V. ³⁵. Jahve „vzbudil si kněze věrného“, když Šalomoun, zapudiv Itamarovce Abiataru, svěřil úřad velekněžský Eleazarovci Sadočkovi (3. Král 2, 27.).

Hl. 3. V. ². n. „lampa Boží“ = sedmihřanný svícen, který býval večer rozžehán a ráno zhášán (Ex 27, 21.).

řeči a metajil jich před ním. On pak odpověděl: „Je to Hospodin; co dobrého je před očima jeho, nechať učiní.“

¹⁹ Samuel pak rostl a Hospodin byl s ním; žádné ze všech slov jeho nepadlo na zem. ²⁰ A poznal všecek Israel od Danu až po Bersabe, že Samuel je pravý prorok Hospodinův.

²¹ Hospodin zjeviv se Samuelovi v Silu, ukazoval se tam i dále a mluvil. Samuel pak mluvil ke všemu Israelovi.

Samuel osvobozuje a napravuje lid svůj. (4, 1.—7., 17.)

HLAVA 4. — ¹ Za oněch dnů sešli se Filišťané, aby bojovali; také Israel vytáhl do boje proti Filišťanům. (Israelité) položili se táborem u Kamene pomoci, Filišťané pak přitáhli k Afeku ² a sešikovali se proti Israelovi. Když došlo k bitvě, Israel dal se na útěk před Filišťany; a bylo jich zabito v té bitvě nárůzno po polích asi čtyři tisíce mužů.

³ Když se vrátil lid do stanů, řekli starší Israelovi: „Proč porazil nás Hospodin dnes před Filišťany? Přinesme si sem ze Sila Hospodinovu archu úmluvy; ať přijde mezi nás, aby nás vysvobodil z moci nepřátel našich.“ ⁴ Poslal tedy lid do Sila a vzali odtud archu úmluvy Hospodina zástupů, sedícího na cherubech; byli pak s Boží archou oba synové Heliovi, Ofni a Finees. ⁵ Když přišla Hospodinova archa úmluvy do tábora, dal se všecek Israel do velikého křiku, až duněla země. ⁶ Filišťané, uslyševše křičící hlasy, tázali se: „Jaké jsou to hlasy velikého křiku v hebrejském vojsku?“ Když pak zvěděli, že přišla archa Hospodinova do tábora, ⁷ báli se Filišťané říkajíce: „Přišel Bůh do tábora.“ A vzdychali řkouce: ⁸ „Běda nám!“ Nebo nebylo takového jásotu dosud. Běda nám! Kdo nás vysvobodí z ruky těchto bohů vznešených? Toť jsou bohové, kteří zbili Egypt všelikou ranou na poušti. ⁹ Buďte silni, buďte muži, Filišťané, abyste nesloužili Hebreům, jako sloužili oni vám! Vzmužte se a bojujte!“

¹⁰ Bojovali tedy Filišťané, a Israelité byli poraženi; každý utekl do svého stanu. Porážka byla převeliká: z Israele padlo třicet tisíc pěších, ¹¹ též archa Boží byla vzata a také oba synové Heliovi, Ofni a Finees, zahynuli.

¹² Jeden Benjaminovec, který utekl z bitvy, přišel téhož dne do Sila s roztrženým rouchem a s hlavou prachem posypanou. ¹³ Když přišel, seděl Heli na křesle hledě proti cestě; báloť se srdce jeho o Boží archu. Když tedy muž ten přišel a zvěstoval to městu, kvílilo všecko město. ¹⁴ Když Heli slyšel zvuky křiku a ptal se: „Jaký je to bouřlivý křik?“, onen muž rychle přišel a zvěstoval mu to. ¹⁵ Bylo pak Helimu devadesát osm let; oči se mu zakalily, že nemohl vidět. ¹⁶ Když tedy (onen muž) Helimu řekl: „Přicházím z boje; utekl jsem dnes z bitvy,“ tázal se ho: „Co se stalo, synu můj?“ ¹⁷ Posel odpověděl: „Utekl Israel před Filišťany, pohroma veliká stihla lid, také oba tvoji synové, Ofni a Finees, jsou mrtvi, ano i Boží archa je vzata.“ ¹⁸ Jakmile se zmínil o Boží arše, spadl (Heli) s křesla naznak u brány, zlomil vaz a tak umřel; bylť muž starý, vysokého věku. Soudil Israele čtyřicet let.

¹⁹ Jeho snacha, manželka Fineesova, byla těhotná a blízká porodu;

když uslyšela zprávu, že je archa Boží vzata, že je mrtev tchán i muž její, klesla a porodila, neboť napadly ji náhle bolesti. ²⁰ Když již umírala, řekly jí (ženy) stojící kolem ní: „Neboj se, neboť jsi porodila syna.“ Ona jim však neodpověděla, nedbajíc (jejich řečí), ²¹ ale nazvala chlapce Ichabod řkouc: „Vzdálila se sláva od Israele“ — protože vzata byla archa Boží, ale také pro tchána a muže svého. — ²² Řekla tedy: „Vzdálila se sláva od Israele,“ protože vzata jest archa Boží.

HLAVA 5. — ¹ Filišťané vzali archu Boží a odnesli ji od Kamene pomoci do Azotu.

² Vzali tedy Filišťané archu Boží, vnesli ji do chrámu Dagonova a postavili ji podle Dagona. ³ Když Azotští druhého dne ráno vstali, hle, Dagon ležel obličejem na zemi před archou Hospodinovou; i vzali Dagona a postavili ho zase na jeho místo. ⁴ Druhého dne ráno vstavše našli opět Dagona, an leží obličejem na zemi před archou Hospodinovou; hlava pak Dagonova a obě ruce jeho byly uraženy na prahu; ⁵ z Dagona zůstal (jen) trup na svém místě. — Proto kněží Dagonovi a všichni, kdo vcházejí do jeho chrámu, nešlapají na práh Dagonův v Azotu až do dneška.

⁶ Ruka Hospodinova velmi zatížila Azotské; stihl je pohromou, ranil Azot i s okolím na skrytém místě řiti. ⁷ Muži azotští, vidouce tu ránu, řekli: „Ať nezůstane archa Boha Israelova u nás; nebo tvrdě doléhá ruka jeho na nás i na Dagona, boha našeho.“ ⁸ A poslavše shromáždili všechna knížata filištínská u sebe a řekli: „Co učiníme s archou Boha Israelova?“ Getští odpověděli: „Budiž nešena archa Boha Israelova v průvodu do kola.“ I nosili archu Boha Israelova v průvodu do kola. ⁹ Když ji tak v průvodu do kola nosili, doléhala ruka Hospodinova na každé město smrtí prevelikého množství; ranila obyvatele každého města od malého až do velikého, že z nich vycházely hnisající trásně. ¹⁰ Poslali také archu Boží do Akkaronu. Když tam archa Boží přišla, vzkřikli Akkaronští: „Přinesli k nám v průvodu archu Boha Israelova, by pobil nás i lid náš.“ ¹¹ Poslali tedy a shromáždili všechna knížata filištínská, a ti řekli: „Propusťte archu Boha Israelova; ať se vrátí na své místo, by neusmrtila nás i s naším lidem.“ ¹² Strach smrti totiž byl v celém městě; ruka Boží je velmi tížila. Také muži, kteří nezemřeli, byli postiženi na skrytém místě řiti. I vystupovalo kvílení k nebi z celého města.

HLAVA 6. — ¹ Archa Hospodinova byla v zemi Filišťanů sedm měsícův. ² I povolali Filišťané kněze a hadače řkouce: „Co učiníme s archou Hospodinovou? Řcete nám, kterak bychom ji odeslali na její

Hl. 5. V. ⁴. Před tímto v. LXX vypravuje: „*Ruka Hospodinova velmi zatížila Azotany, neboť je navštívil a ranil boulemi, Azot a veškeré okolí jeho.*“

V. ⁶. Z 6, 4. n. 11. 17. n. plyne, že byli Filišťané raněni nejprve zlatou žilou, poté pak velikým počtem myší. Dlužno proto považovati znění LXX před v. 4. (viz výše) za původní. S toutéž LXX dlužno čísti v. 6: „*Ruka Hospodinova velmi zatížila Azotany: seslal na ně myši, že se hemžily jimi chrámy jejich, a že se vedraly do jejich příbytků; tak vznikla veliká úmrtnost a zmatek ve městě.*“

V. ⁸. „*Knížata*“ slují „*seránim*“ (srv. řecké tyrannoí). — O Getu viz Jos 11, 22. Podle správného znění dlužno čísti: „*Getané pravili: „Ať přijde archa Boha Israelova do Gatu.“ Zavezli tedy archu Boha Israelova tam (do Gatu).*“

V. ⁹. místo povšechné zprávy Vulg. dlužno čísti: „*Když ji přenesli (do Gatu), ruka Hospodinova seslala na město veliký zmatek: ranila obyvatele města, malé i velké zlatou žilou a (způsobila), že se všechno u nich hemžilo myši.*“

místo!“ Oni odpověděli: ³ „Odešlete-li archu Boha Israelova, neodesílejte jí s prázdnou, ale co jste povinni, dejte jí za hřích; budete pak uzdraveni a zvíte, proč ruka Boží neodchází od vás.“ ⁴ Když se tázali: „Co mu máme dáti za hřích?“ odvětili: ⁵ „Podle počtu krajů filištinských udělejte pět zlatých řití a pět zlatých myší; nebo táž rána je na všech vás i na knížatech vašich. Udělejte tedy napodobeniny svých řití, jakož i napodobeniny myší, které pohubily zemi, a vzdejte Bohu Israelovu čest; snad zdvihne ruku svou s vás, s bohů vašich a s vaší země.“ ⁶ Proč byste zatvrzovali srdce svá jako Egyptané a farao? Když byl raněn, (teprv pak) propustil je, že mohli odejít. ⁷ Nyní tedy vezměte (dřevo) a udělejte jeden nový vůz, pak vezměte dvě otelené krávy, na které jeho nebylo vloženo, zapřáhněte je do vozu a telata jejich zavřte doma. ⁸ Pak vezměte archu Hospodinovu, vložte ji na (ten) vůz, a zlaté napodobeniny, které jste jí vyplatili za hřích, položte ve skřínce na její bok a propustte ji, ať odejde. ⁹ A pozorujte! Půjde-li cestou ke svému území, k Betsamesu: on učinil nám tu pohromu převelikou. Ne-li, poznáme, že ne ruka jeho dotkla se nás, ale náhodou to přišlo.“

¹⁰ Učinili tedy tak: vzavše dvě krávy, které byly právě po teleti, zapřáhli je do vozu a telata jejich zavřeli doma. ¹¹ Na vůz pak vložili archu Hospodinovu i se skřínkou, ve které byly zlaté myši a napodobené řiti. ¹² I šly krávy přímo cestou, která vede do Betsamesu; řičíce kráčely toliko po té cestě a neuchylovaly se ni napravo ni nalevo. Knížata filištinská šla za nimi až ke hranicím Betsamesu. ¹³ Betsamesané žali (právě) pšenici v údolí. Když pozdvihli oči a uzřeli archu, z radovali se, že ji vidí. ¹⁴ Vůz přijel na pole Betsamesana Josue a zastavil se tam. A byl tam veliký kámen. I sesekali dříví vozu a krávy vložili na ně v celopal Hospodinu. ¹⁵ Levité totiž složili archu Boží i skřínku, která u ní byla a ve které byly zlaté napodobeniny, a postavili ji na (ten) veliký kámen. Muži betsameští pak podali toho dne celopaly a (jiné) oběti Hospodinu. ¹⁶ Pět knížat filištinských, kteří to viděli, vrátilo se do Akkaronu téhož dne.

¹⁷ Zlaté řiti, které dali Filišťané za své provinění Hospodinu, jsou tyto: za Azot jedna, za Gazu jedna, za Askalon jedna, za Get jedna, za Akkaron jedna; ¹⁸ také zlaté myši, podle počtu filištinských měst, pěti krajin od města hrazeného až do vsi, která byla beze zdi; (svědkem toho je) veliký kámen, na který položili archu Hospodinovu, který jest až do dneška na poli Betsamesana Josue.

¹⁹ I pobil (Hospodin) z mužů betsameských, že viděli archu Hospodinovu, pobil z nich sedmdesát mužův a padesát tisíc z lidu ostatního. Lid kvílil, že ho stihl Hospodin tou velikou ranou. ²⁰ Tu řekli muži

Hl. 6. V. 5. Místo „řiti“ hebr. „*třásně*“ či „*boule*“ kterými se nemoc jevila, Byla to asi *nakažlivá nemoc*, kterou roznášeli potkani neobyčejně se rozmnoživší; proto „*boule*“ a „*potkani*“ uvedeni spolu.

V. 8. Místo „*skřínka*“ hebr. lépe „*sáček*“.

V. 19. dlužno překládati podle opraveného znění: „*Avšak synové Jechoniášovi neradovali se s Betsamesany, když archu Hospodinovu vítali; proto usmrtil mezi nimi sedmdesát mužů a pět starších. I truchlil lid, že je Jahve přísně bil.*“ — Zemřelo tedy 75 lidí a ne 50.070; nebyli trestáni, že archu „*viděli*“, ale že se neradovali z jejího příchodu, patrně proto, že mysl jejich byla Jahvovi odcizena. — O Betsamesu viz Jos 15, 10; 21, 16. V poslední době bylo v Bét ('Ain) Šemsu kopáno; vykopávky popsal Duncan Mackenzie a Elihu Grant.

betsameští: „Kdo ob stojí před obličejem Hospodina, svatého Boha tohoto? A ke komu odebere se od nás?“ ²¹ I poslali posly k obyvatelům Kariatiarimu, řkouce: „Filišťané přivezli zpět archu Hospodinovu; přijďte a přeneste si ji k sobě.“

HLAVA 7. — ¹ Přišli tedy muži kariatiarimští, odvedli archu Hospodinovu a vnesli ji do domu Abinadabova na pahorku. Eleazara pak, syna jeho, ustanovili, by opatroval archu Hospodinovu.

² Ode dne, kdy zůstala archa Hospodinova v Kariatiarimu, uběhlo mnoho dní — byl totiž rok dvacátý — a všecek dům Israelův měl pokoj (chodě) za Hospodinem. ³ Když byl totiž Samuel říkal všemu domu Israelovu: „Chcete-li vrátit se celým srdcem svým k Hospodinu, dejte výhost cizím bohům, Baalům a Astartám, a přilněte srdcem svým k Hospodinovi, byste sloužili jemu jedinému; pak vytrhne vás z ruky Filišťanů“ — ⁴ synové Israelovi vyhošťovali Baaly a Astarty a sloužili jediné Hospodinovi.

⁵ Řekl pak Samuel: „Shromážděte všecek Israel v Masfě, ať se modlím za vás k Hospodinu!“ ⁶ Sešli se tedy v Masfě, vážili vodu, lili ji před obličej Hospodinův, postili se ten den a říkali tam: „Zhřešili jsme Hospodinu.“ A Samuel soudil syny Israelovy v Masfě.

⁷ Když Filišťané uslyšeli, že jsou shromážděni synové Israelovi v Masfě, táhla knížata filištínská na Israele. Uslyševše to synové Israelovi, měli strach z Filišťanů ⁸ a řekli Samuelovi: „Nepřestávej volati za nás k Hospodinu, Bohu našemu, by nás vysvobodil z ruky Filišťanů!“

⁹ Vzal tedy Samuel beránka ještě neodstaveného, obětoval ho v celopal Hospodinu, volal k Hospodinu za Israele, a Hospodin ho vyslyšel. ¹⁰ Když totiž Filišťané vešli v boj s Israelem, Samuel (právě) obětoval celopal; Hospodin pak hrál ten den velikým hromobitím na Filišťany, že způsobil v nich zmatek a že padali před Israelem. ¹¹ Muži israelští vytáhše z Masfy honili Filišťany a bili je až na místo, které bylo pod Becharem. ¹² Samuel pak vzal kámen, postavil jej mezi Masfu a Sen, nazval to místo „Kámen pomoci“ a řekl: „Až sem pomáhal nám Hospodin.“ ¹³ Tak byli Filišťané pokořeni, že nepřišli vícekrát do území israelského, a tak spočívala ruka Hospodinova na Filišťanech po všechny dny Samuelovy. ¹⁴ Města, která byli Filišťané odtrhli od Israele, byla Israelovi vrácena, od Akkaronu až po Get; též okolí jejich vysvobodil Israel z ruky Filišťanů. Také byl pokoj mezi Israelem a Amorrhejským.

¹⁵ Samuel soudil Israele po všechny dny života svého. ¹⁶ Každý rok obcházel Betel, Galgalu a Masfu soudě Israele v těch místech. ¹⁷ Pak vracíval se do Ramy, neboť tam byl dům jeho a tam soudil Israele; vystavěl tam též oltář Hospodinu.

Israelité žádají krále. (8, 1.—22.)

HLAVA 8. — ¹ Když Samuel zestárl, ustanovil syny své za soudce nad Israelem. ² Jméno syna jeho prvorozeného bylo Joel a jméno druhého Abiáš. Soudili v Bersabe. ³ Synové jeho nechodili však po cestách jeho, ale náchylni jsouce k lakotě, brali dary a převraceli sprá-

Hl. 7. V. 1. Přijali tedy občané jmenovaného města archu *radostně*. Zůstala tam až do dob Davidových, asi do r. 1002 před Kristem.

V. 12. Místo „Sen“ dlužno čísti „Ješáná“ (2. Par 13, 19.)

vedlnost. ⁴ Shromáždili se tedy všichni starší Israelovi, přišli k Samuelovi do Ramy ⁵ a řekli mu: „Hle, ty jsi již stařec, a synové tvoji nechodí po cestách tvých; ustanov nám krále, aby nás soudil, jako všichni národové mají.“

⁶ Očím Samuelovým nelíbila se ta věc, že řekli: „Dej nám krále, aby nás soudil!“ Když pak se modlil Samuel k Hospodinu, ⁷ řekl Hospodin Samuelovi: „Uposlechni hlasu lidu ve všem, co mluví k tobě; neboť ne tebe zavrhl, ale mě, bych nekraloval nad nimi. ⁸ Podle všech skutků svých, které činili ode dne, kdy jsem je vyvedl z Egypta až do dneška — jako opustili mě a sloužili bohům cizím, tak činí také tobě. ⁹ Nyní tedy poslechni hlasu jejich; ale dej jim veřejně výstrahu a upozorni je na právo krále, který kralovati bude nad nimi.“

¹⁰ Mluvil tedy Samuel všechna slova Hospodinova k lidu, který byl žádal od něho krále, ¹¹ a řekl: „Toto bude právo krále, který kralovati bude nad vámi: Bráti bude syny vaše a stavěti je ke svým vozům; udělá si (z nich) jezdce a předběhače vozů svých; ¹² ustanoví si z nich tisíčníky a setníky, oráče rolí svých, žence obilí, jakož i kováře zbroje a vozů svých. ¹³ Z vašich dcer nadělá si voňavkářek, kuchařek a pekařek. ¹⁴ Nejlepší pole vaše, vinice a olivovny pobere a dá služebníkům svým. ¹⁵ Z obilí vašeho a z úrody vinic bude vybírat desátky, aby měl co dáti dvořanům a služebníkům. ¹⁶ Nevolníky vaše a nevolnice, nejlepší býčky a osly odejme a pošle na svou práci. ¹⁷ Také ze stád vašich bude bráti desátek a vy budete jeho nevolníky. ¹⁸ Ten den pak, kdy budete volati k Bohu pro krále vašeho, kterého jste si zvolili: ten den nevslyší vás Hospodin, ježto jste si žádali krále.“

¹⁹ Lid však nechtěl poslouchati řečí Samuelových, ale řekl: „Nikoliv! ale král bude nad námi! ²⁰ Budeme také my jako všichni národové, souditi bude nás král náš, vycházeti bude před námi a povede nám války naše.“ ²¹ Samuel vyslechl všechna slova lidu a pověděl je tajně Hospodinovi. ²² Hospodin pak řekl Samuelovi: „Uposlechni hlasu jejich a ustanov nad nimi krále!“ I řekl Samuel mužům Israelovým: „Jděte každý do svého města!“

Saul soukromě na krále pomazán. (9, 1.—10., 16.)

HLAVA 9. — ¹ Byl velmožný muž z Benjamina, jménem Kis, syn Abiela, syna Šerora, syna Bechorata, syna Afie, Benjaminovce. ² Ten měl syna vzácné krásy, jménem Saula; nebylo muže ze synův Israelových krásnějšího nad něho; od ramene vzhůru převyšoval veškeren lid.

³ Kisovi, otci Saulovu, ztratily se kdysi oslice. I řekl Kis Saulovi, synu svému: „Vezmi s sebou jednoho ze služebníků, vstaň, jdi a hledej

Hl. 8. V. 4. n. Stáří Samuelovo a hrabivost, úplatnost jeho synů byla pouhou záminkou, případně podnětem k tomu, že žádali krále, t. j. *dědičného samovládce*. Přáli si ho spíše z *marnivosti*; chtěli se vyrovnati pohanským národům, jejichž králové měli skvělý dvůr, opíčiti se tedy po cizině. Jejich žádost byla také projevem nespokojenosti s dosavadní správou národa israelského, vykonávanou jménem Jahvovým, a tedy *nespokojenosti se samým Jahvem*. Žadatelé se domnívali, že bude lépe národu, bude-li ovládán více člověkem než Bohem, prostředky přirozenými více než nadpřirozenými, jako by se byly tyto dosud neosvědčily; byla tedy jejich žádost *projevem nedůvěry k dosavadní vládě Boží, nedůvěry k Bohu samotnému*. Hřích ten však Jahve přísně trestal. Srv. Nm 20. K věci srv. níže 12, 6.—12.

ošlice.“ Prošli tedy pohoří Efraim ⁴ a území Salisa, nic však nenalezli; prošli také území Salim, ale ani tam jich nebylo; (prošli) též území Jemini a nic nenašli. ⁵ Když pak přišli do krajiny Suf, řekl Saul služebníkovi, který byl s ním: „Pojď, vrátíme se, aby snad otec můj nestaraje se (již) o oslice, neměl starostí o nás!“ ⁶ Ten mu řekl: „Hle, muž Boží je v tomto městě, muž znamenitý: vše, co praví, jistě přichází. Nyní tedy pojďme tam, snad nám něco oznámí o účelu naší cesty, za kterým jsme přišli.“ ⁷ Saul řekl služebníkovi svému: „Nuže, půjdeme; co (však) přineseme muži Božímu? Chleba se nedostává v pytlících našich, a daru nemáme, bychom jej dali muži Božímu. Co jiného (máme)?“ ⁸ Služebník opět odpovídaje Saulovi pravil: „Hle, mám ve své moci čtvrt lotu stříbra; dejme je člověku Božímu, by nám oznámil (něco) o naší cestě!“ — ⁹ Za starodávna říkával v Israeli každý, kdo šel poradit se s Bohem: „Pojďte, jděme k vidci“; ten totiž, kdo nyní sluje prorok, za starodávna slul videc. — ¹⁰ Saul pravil služebníkovi svému: „Velmi dobrá je řeč tvá. Pojď, jděme!“ Šli tedy do města, ve kterém byl muž Boží. ¹¹ Když vystupovali na návrší města, potkali dívky, vycházející vážit vodu; i tázali se jich: „Je zde videc?“ ¹² Ty jim odvětily: „Je zde, hle před tebou, pospěš nyní, neboť dnes přišel do města, ježto lid podává dnes oběť na výšině.“ ¹³ Vejdouce do města, hned ho naleznete, prve než vystoupí na výšinu k jídlu. Nebude totiž lid jísti, dokud on nepřijde, neboť on požehná oběti a potom jедí, kdo jsou pozváni. Nyní tedy stoupejte, neboť teď ho naleznete.“ ¹⁴ Stoupali tedy k městu. Když přišli do města, ukázal se Samuel, an kráčí proti nim, aby vystoupil na výšinu.

¹⁵ Jeden den před příchodem Saulovým zjevil se Hospodin tajně Samuelovi a pravil: ¹⁶ „Zítřa, právě v tu hodinu, která nyní je, pošlu k tobě muže z území Benjaminova, a pomazeš ho za vůdce nad mým lidem israelským; ten vysvobodí lid můj z ruky Filištanů, neboť shlédli jsem na lid svůj, ježto křik jejich přišel ke mně.“

¹⁷ Když pohleděl Samuel na Saula, Hospodin mu řekl: „Hle, muž, o kterém jsem ti pravil: „Ten panovati bude nad lidem mým.““ ¹⁸ I přistoupil Saul k Samuelovi ve městě, a řekl: „Ukaž mi, prosím, kde je dům vidců.“ ¹⁹ Samuel Saulovi odvětil: „Já jsem videc. Vystup přede mnou na výšinu, abyste jedli se mnou dnes; ráno tě propustím; také vše, co máš v srdci, ti oznámím.“ ²⁰ O oslice pak, které se ti před včerejškem ztratily, nestarej se, neboť jsou nalezeny. Ostatně čím je vše, co je nejlepší v Israeli? Zda ne tvé a všeho domu otce tvého?“ ²¹ Saul odpovídaje, řekl: „Zda nejsem já Benjaminovec, z nejmenšího kmene Israelova? A čeled má zda není poslední mezi všemi čeledmi kmene Benjaminova? Proč jsi tedy ke mně mluvil tato slova?“

²² Pojav pak Samuel Saula i služebníka jeho, uvedl je do jídelny, a dal jim místo nejpřednější mezi pozvanými, kterých bylo asi třicet mužův. ²³ A přikázal Samuel kuchaři: „Přines díl, který jsem ti dal a

Hl. 9. V. ¹⁶. Pomazati krále znamenalo učiniti z něho *posvátnou osobu*, jako kněze. (Srv. obyčej pomazávati olejem památníky na posvátném místě (Gn 28, 18.) Podobný obyčej pomazávati olejem panovníky a kněze panoval u Egypťanův a Babyloňanův; u těchto byl jeden kněžský řád „pomazaných“ („*pašišu*“ = „pomazaný“). (Později byli pomazáváni také proroci 3. Král 19, 16.)

přikázal, bys jej zvlášť u sebe uložil.“²⁴ Přinesl tedy kuchař plece a položil je před Saula. I řekl Samuel: „Hle, co zůstalo! Polož si to před sebe a jez! Neboť zúmyslně bylo to uschováno tobě, když povolal jsem lid.“ Jedl tedy Saul se Samuelem ten den.

²⁵ Potom sestoupili s výšiny (a přišli) do města. (Samuel) dal mu na střeše ustlati, a on (tam) spal. ²⁶ Když ráno vstali, když již svítalo, zavolal Samuel Saula na střeše řka: „Vstaň, abych tě doprovodil!“ Saul tedy vstal, oba pak vyšli, totiž on a Samuel. ²⁷ Když na konci města sestupovali, řekl Samuel Saulovi: „Rci služebníku, by šel před námi, aby nás předběhl; ty však se pozastav maličko, abych ti oznámil slovo Hospodinovo.“

HLAVA 10. — ¹ Pak vzal Samuel nádobku oleje, vylil mu jej na hlavu, políbil ho a řekl:

„Hle, pomazal tě Hospodin za knížete nad svým dědičným majetkem. Ty vysvobodíš lid z rukou nepřátel, kteří jsou kolem něho.

A toto bude ti znamením, že tě pomazal Bůh za knížete: ² Když půjdeš dnes ode mne, potkáš o polednách dva muže u hrobu Rachelina na hranicích Benjaminových, a řeknou ti: „Nalezeny jsou oslice, které jsi šel hledati; otec tvůj nechav oslic, má obavy o vás a říká: „Co mám činiti pro svého syna?“ ³ Až odtud odejdeš a půjdeš dále, až přijdeš k dubu Tabor, potkají se s tebou tam tři muži, stoupající k Bohu do Betelu; jeden ponese tři kozelce, druhý tři placky chlebové a třetí džbán vína. ⁴ Pozdraví tě, dají ti dva chleby a ty je z rukou jejich přijmeš. ⁵ Poté přijdeš na Pahorek Boží, kde je pomník Filištanů; když tam vejdeš do města, potká se s tebou zástup proroků, sestupujících s hory s harfami a s bubínky a s píšťalami a s citerami, a budou prorokovati. ⁶ I sestoupí na tebe rychle duch Hospodinův, budeš prorokovati s nimi, a proměněn budeš v jiného člověka. ⁷ Když tedy sběhnou se ti všechna tato znamení, čiň, cokoli se ti (činiti) naskytne, neboť Hospodin je s tebou.

V. ²⁴. Místo „plece“ čti: „kýtu“. Srv. Ex 29, 22. — Místo „co zůstalo“ čti: „nejlepší“. — Dhorme však překládá porušený v. 24.: „Přinesl tedy kuchař kýtu, předložil ji Saulovi a (Samuel) pravil: „Nuže, jez, co je ti předloženo, neboť pozval jsem všecek lid na svátek.“ Jedl tedy toho dne Saul se Samuelem.“

Za v. ²⁷. dlužno se LXX čísti: „Řekl tedy Saul služebníku svému: „Jdi napřed!“ I šel před nimi.“

Hl. 10. V. ¹. Israel je dědičným majetkem čili „dědictvím“ Jahvovým podle Dt 9, 26.29; 38, 8. n. Srv. 1. Sam 26, 19; 2, Sam 14, 16; 20, 19; 21, 3. — Bylo velmi záhodno, by Saul byl přesvědčen, že nebyl pomazán z vůle lidské, ale Boží. Proto mu dává Samuel bezpečná znamení, o kterých by nemohl nikdo vědět, kdyby nebyl Bohem osvícen (Sanchez).

V. ⁵. n. „prorokovati“ neznamená tu předpovídati budoucí věci, ale jeviti mimořádný náboženský vzruch a nadšení, k němužto přispívat a jež udržovati pomáhal zpěv a hudba. Srv. 1. Sam 19, 20 nn.; 3. Král 22, 10. Aby pozdvihl v Israeli ducha náboženského, zřídil Samuel na některých místech společnosti účelivých jinochů, kteří se připravovali na úřad prorocký společným zbožným životem, jakož i vzděláváním sebe; učili se psáti a čísti, znáti posvátné knihy, učili se také hudbě. Byla to jen přirozená průprava. K tomu, by kdo skutečně pak prorokem se stal, bylo třeba, by byl povolán a nadpřirozeně uschopněn Bohem. Přirozený vzruch náboženský Bůh svým duchem posvěcoval, zvyšoval, tříbil; proto „prorokovati“ znamená: jeviti ducha prorockého, Božího. Také Saul byl mocně vzrušen ve společnosti prorokových učedníkův, a ve vzruchu tom obdržel ducha Božího, který ho proměnil v jiného člověka, t. j. uschopnil ho, by úřad královský mohl správně zastávat. Srv. níže 11, 6; 16, 13; 18, 10; Sdc 14, 6. 19; 15, 14.

⁸ A půjdeš přede mnou do Galgaly, — já přijdu k tobě, — abys přinesl oběť a podal oběti pokojné; sedm dní čekati budeš, až přijdu k tobě, a ukáži ti, co činiti.“

⁹ Když pak se obrátil, aby odešel od Samuela, změnil mu Bůh srdce v jiné, a všechna ta znamení ten den přišla.

¹⁰ Přišli také ke jmenovanému pahorku, a hle, zástup proroků potkal se s ním; i sestoupil na něj rychle duch Hospodinův, a prorokoval mezi nimi. ¹¹ Všichni, kteří ho prve znali, vidouce, že je s proroky a že prorokuje, tázali se vespolek: „Co se stalo synovi Kisovu? Zdaž i Saul mezi proroky?“ ¹² Druh druhu odpovídal a říkal: „A kdo jest otec jejich?“ Proto vešlo v přísloví: „Zdaž i Saul mezi proroky?“

¹³ Když přestal prorokovati přišel na Výšinu. ¹⁴ I řekl strýc Saulův jemu a služebníku jeho: „Kde jste byli?“ Oni odpověděli: „Hledat oslice; když jsme jich nemohli nalézt, přišli jsme k Samuelovi.“

¹⁵ Když ho strýc žádal: „Pověz mi, co ti Samuel řekl,“ ¹⁶ pravil Saul svému strýci: „Oznámil nám, že jsou oslice nalezeny.“ Ale o království, co mu byl řekl Samuel, nic mu neoznámil.

Saul veřejně za krále prohlášen a uznán. (10, 17.—11, 15.)

¹⁷ Samuel svolal lid k Hospodinu do Masfy, ¹⁸ a řekl synům Israelovým: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Já jsem vyvedl Israele z Egypta a vytrhl jsem vás z ruky Egyptanův i z ruky všech králů, kteří vás sužovali. ¹⁹ Vy však dnes zavrhlí jste Boha svého, který samojediný vyprostil vás ze všech béd a z úzkostí vašich, a řekli jste: „Nikoliv, ale krále ustanov nám!“ Nyní tedy předstupujte před Hospodina po svých kmenech a čeledích.“

²⁰ Když pak na rozkaz Samuelův přistoupily všechny kmeny Israelovy, padl los na kmen Benjaminův. ²¹ Poté kázal přistoupiti kmeni Benjaminovu a čeledím jeho, i padl los na čeleď Metri a došlo až na Saula, syna Kisova. Hledali ho tedy, ale nenalezli. ²² Potom tázali se Hospodina, přijde-li tam. I odpověděl Hospodin: „Hle, skrývá se doma.“ ²³ Běželi tedy a vzali ho odtud; a když stanul mezi lidem, převyšoval všecek lid od ramene vzhůru. ²⁴ I řekl Samuel všemu lidu: „Hle, vidíte, koho vyvolil Hospodin; není mu rovného ve všem lidu!“ A všecek lid vzkřikl: „Ať žije král!“

²⁵ Ohlásil pak Samuel lidu právo královské, napsal (je) do knihy a tu položil před Hospodina.

A propustil Samuel všecek lid, každého do jeho domova. ²⁶ Také

V. ¹². Podle opraveného hebr. tázal se „*Kdo jest otec ostatních proroků*“ jen jeden muž z lidu, který se zastává jaksi Saula. K otázce divících se, že i „syn Qíšův“ prorokuje, odpovídá, že mohou-li jiní, jejichž otcové nejsou jménem ani známí, „prorokovati“, může týmž právem „býti prorokem“ i syn Qíšův. Pořekadlo tuto zaznamenané připouští všelijaký smysl: chce-li se kdo míchat do věci, které nerozumí, dře-li se do něčeho, nač jeho síly nestačí, dostane-li se náhle do společnosti, které není hoden (srv. naše přísloví: „Jako se dostal Pilát do kreda“), je-li kdo náhle vysoko povýšen, dostane-li se člověku nepatrnému (jakým Saul svým rodem byl) náhle nadpřirozeného poznání. (Calmet.) Srv. 19, 24.

V. ²². zní podle Schlöglvy kritické opravy: *Tu tázal se Samuel opět jménem Jahvovým: „Skrýval-li se muž ten dosud, ať řekne: „Tu jsem“. A hle, on se byl skryl u břemen.*

Saul odešel domů, do Gabay, a s ním odešel díl mužů schopných boje, jejichžto srdcí Bůh se dotekl.

²⁷ Pekelníci však řekli: „Zda nás bude moci vysvoboditi tento?“ A pohrdali jím, aniž mu přinesli darů; [on však dělal se, jako by neslyšel].

HLAVA 11. — ¹ Asi za měsíc přitáhl Naas, Ammoňan, a počal válku proti Jabesu v Galaadě. Tu řekli všichni Jabešané Naasovi: „Učiň s námi smlouvu, a budeme tvými poddanými.“ ² Naas, Ammoňan, jim odpověděl: „S tou podmínkou učiním s vámi smlouvu, že vyloupnu každému z vás pravé oko a tak učiním vás potupou ve všem Izraeli.“ ³ Starší jabešští pravili: „Popřej nám sedm dní, bychom rozeslali posly po všech končinách Israelových; nebude-li, kdo by nás bránil, přijdeme k tobě.“

⁴ Když přišli poslové do Gabay Saulovy a vypravovali ty události před poslouchajícím lidem, dal se všecek lid do hlasitého pláče. ⁵ Saul, hle, přicházel právě za býky s pole, a ptal se: „Co je lidu, že pláče?“ Vypravovali mu tedy, co řekli Jabešané. ⁶ Když ta slova uslyšel, sestoupil rychle duch Hospodinův na Saula, i vzplál náramným hněvem. ⁷ A vzav dva býky, rozsekal je na kusy, a rozeslal po poslech do všech končin Israelových se vzkazem: „Kdo nevytáhne a nepotáhne za Saulem a Samuelem, toho býkům staniž se tak!“ Pojal tedy strach z Hospodina lid a vytáhli jako jeden muž. ⁸ V Bezeku je sčítl: synův Israelových bylo třikrát sto tisíc, a Judovců třicet tisíc.

⁹ A poslům, kteří byli přišli, řekl (Saul): „Toto povězte obyvatelstvu Jabesu v Galaadě: „Zítra, až se rozehřeje slunce, vzejde vám spása.““ Přišli tedy poslové a zvěštovali to obyvatelstvu jabesskému; to se zaradovalo ¹⁰ a řeklo Naasovi: „Ráno přijdeme k vám; pak budete moci nám učiniti, cokoli se vám líbiti bude.“ ¹¹ Když druhý den přišel, postavil Saul lid na tři strany, udeřil na střed ležení v čas ranní hlídky, a bil Ammoňany, až se den rozehrál; ostatní pak se rozprchli, že nezůstalo z nich dvou pospolu.

¹² I řekl lid Samuelovi: „Kdo jsou ti, kteří pravili: „Zda Saul bude kralovati nad námi?“ Vydejte muže ty, ať je zabijeme!“ ¹³ Tu pravil Saul: „Nikdo nebude zabit tento den, neboť dnes vysvobodil Hospodin Israele.“

¹⁴ Samuel pak řekl lidu: „Pojďte, jděme do Galgaly a obnovme tam království!“ ¹⁵ Šel tedy všecek lid do Galgaly. Tam, v Galgale, před Hospodinem učinili Saula králem; tam obětovali také před Hospodinem pokojné oběti. Saul a všickni muži israelští veselili se tam velmi.

Samuel vzdává se úřadu soudcovského. (12, 1.—25.)

HLAVA 12. — ¹ Samuel pak pravil všemu Izraelovi: „Hle, poslechl jsem hlasu vašeho ve všem, co jste mi řekli, a ustanovil jsem nad vámi krále. ² Nyní tedy král bude před vámi choditi. Já pak jsem zestárl a zešedivěl, a synové moji jsou mezi vámi. Žil jsem

Hl. 11. V. 8. Vysoké číslice tohoto verše považovány všeobecně za porušené; zejména: „a třicet tisíc Judovců“ dlužno pokládati za glosu.

před vámi od mládí svého až do tohoto dne. Hle, tu jsem. ³ Mluvte o mně před Hospodinem a před pomazaným jeho, vzal-li jsem komu býka neb osla, znásilnil-li jsem koho, utiskl-li jsem koho, vzal-li jsem úplatek z ruky někoho; já se toho dnes vzdám a nahradím vám.“

⁴ I řekli: „Neučinil jsi nám násilí, aniž jsi nás utiskl, aniž jsi co vzal z něčí ruky.“

⁵ „Svědkiem je Hospodin proti vám“ — pravil Samuel — a svědkem je pomazaný jeho dnes, že jste nenalezli v ruce mé ničeho.“

I řekli: „Je svědkem.“

⁶ „(Svědkiem je)“ — řekl Samuel lidu — „Hospodin, který vzbudil Mojžíše i Árona, a vyvedl otce naše z Egypta. ⁷ Nyní tedy předstupte, bych vešel v soud proti vám před Hospodinem pro všechny skutky Hospodinovy milostivosti, které učinil vám a otcům vašim: ⁸ Když přišel Jakob do Egypta, a když volali otcové vaši k Hospodinu, poslal Hospodin Mojžíše a Árona, vyvedl otce vaše z Egypta, a usadil je na tomto místě. ⁹ Zapomněli však na Hospodina, Boha svého, i vydal je v ruku Sisary, vojevůdce hasorského, v ruku Filišťanův a v ruku krále moabského, a (ti) bojovali proti nim. ¹⁰ Potom volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme, neboť opustili jsme Hospodina, a sloužili jsme Baalům a Astartám; nyní však vytrhni nás z ruky nepřátel našich, a sloužiti budeme tobě.“ ¹¹ I poslal Hospodin Jerobaala a Badana, a Jefte, a Samuela a vytrhl vás z ruky okolních nepřátel vašich, že jste mohli bezpečně sídliti. ¹² Vidouce však, že Naas, král synův Ammonových, přitáhl proti vám, řekli jste mi: „Nikoli, ale král bude panovati nad námi,“ kdyžtě přece Hospodin, Bůh váš, kraloval nad vámi. ¹³ Nyní tedy, tu je král váš, kterého jste si vyvolili a žádali. Hle, dal vám Hospodin krále. ¹⁴ Budete-li báti se Hospodina, sloužiti mu, poslouchati hlasu jeho, a nebudete-li protiviti se ústům Hospodinovým: budete (žíti) i vy, i král, který kraluje nad vámi. ¹⁵ Pakli nebudete poslouchati hlasu Hospodinova, ale protiviti se budete jeho řečem, dolehne ruka Hospodinova na vás jako na otce vaše. ¹⁶ Ještě však nyní přistupte a vizte věc tuto velikou, kterou učiní Hospodin před očima vašimi. ¹⁷ Zda není teď žeň pšeničná? Vzývati budu Hospodina, i sešle hromobití a deště; i poznáte a uvidíte, že jste si učinili, co jest veliké zlo v očích Hospodinových, žádavše si, by byl nad vámi král.“

¹⁸ I volal Samuel k Hospodinu, Hospodin seslal hromobití a deště ten den, ¹⁹ a veškeren lid bál se náramně Hospodina a Samuela. Všecek lid řekl Samuelovi: „Modli se za služebníky své k Hospodinu, Bohu svému, abychom nezemřeli; neboť ke všem hříchům svým přidali jsme to zlé, že jsme si žádali krále.“

²⁰ Samuel však řekl lidu: „Nebojte se! Vy jste učinili (sice) toto všechno zlo, nepřestávejte však choditi za Hospodinem, ale služte Hospodinu celým srdcem svým, ²¹ neuchylujte se za nicotami, které vám nemohou prospěti ani vysvoboditi vás, ježto jsou nicotné: ²² a neopustí Hospodin lidu svého pro jméno své veliké, neboť přísahal Hospodin,

Hl. 12. V. 5. „Proti vám“, byste byli usvědčeni, že jste neměli žádati za krále; kdybych byl vás utiskoval, byla by vaše žádost odůvodněna; toho však nebylo.

V. 11. „Jerobaal“ = Gedeon Sdc 6, 11. nn.

V. 17. Je neslýcháno, by v ten čas v Palestině přšelo.

Zjev bude tím podivuhodnější, že se dostaví na prosbu Samuelovu hned.

že si učiní vás lidem svým. ²³ Daleko budiž mne ten hřích proti Hospodinu, bych přestal modliti se za vás! Ale i učiti vás budu cestě dobré a správné. ²⁴ Bojte se tedy Hospodina a služte mu upřímně a celým srdcem svým, neboť viděli jste veliké věci, které vám učinil. ²⁵ Budete-li však i dále činiti zle, zahynete vy a král s vámi.“

*Saulova první neposlušnost; Samuel předpovídá, že bude zavržen.
(13, 1.—14.)*

HLAVA 13. — ¹ Rok potom, co začal Saul panovati, když panoval druhý rok nad Israelem, ² vybral si Saul tři tisíce mužů z Israele; — dva tisíce z nich byly se Saulem v Machmasu a na horách Betelských, a tisíc s Jonatanem v Gabae Benjaminově — ostatní lid propustil, každého do své domoviny.

³ Jonatan rozbil pomník Filištanů, který byl v Gabae. Když to Filištané uslyšeli, kázal Saul troubiti po vší zemi a hlásati: „Ať to slyší Hebreové!“ ⁴ Tak slyšel všecek Israel zprávu: „Rozbil Saul pomník Filištanů!“ I vzbouřil se Israel proti Filištanům, a lid křiče šel za Saulem do Galgaly.

⁵ Také Filištané sebrali se k boji proti Israelovi: třicet tisíc vozů, šest tisíc jezdcův a ostatního lidu jako množství písku na břehu mořském. A vystoupivše, položili se v Machmasu, na východě Betavenu. ⁶ Když viděli Israelité, že jsou v úzkých — byltě lid stísněn — skryli se v jeskyních a skrýších a ve skalách a ve slujích a v cisternách; ⁷ také přešli (někteří) Hebreové Jordán do území Gadova, do Galaadu.

Saul byl ještě v Galgale, a všecek lid, který za ním přišel, byl přestrašen. ⁸ I čekal tu sedm dní podle vůle Samuelovy; Samuel však do Galgaly nepřicházel a lid se rozutíkával od něho. ⁹ Řekl tedy Saul: „Přineste mi celopal a pokojné oběti,“ a obětoval celopal. ¹⁰ Když obět celotnou dokonat, hle, Samuel přicházel. Saul vyšel mu vstříc, aby ho přivítal. ¹¹ I pravil mu Samuel: „Co jsi učinil?“ Šaul odpověděl: „Ježto jsem viděl, že se lid rozutíkává ode mne, ty že nepřicházíš v ustanovené dny, a Filištané že jsou shromážděni v Machmasu, ¹² řekl jsem: „Nyní potáhnou Filištané na mne do Galgaly, a já jsem si tváře Hospodinovy neusmířil. Potřebou dohnán jsa, obětoval jsem celopal. ¹³ Tu řekl Samuel Saulovi: „Pošetile jsi učinil, a nezachoval jsi příkázání Hospodina, Boha svého, která ti dal. Kdybys toho nebyl učinil, již nyní byl by upevnil Hospodin království tvé nad Israelem na věčné časy, ¹⁴ ale nikoli, království tvé nepotrvá. Hospodin vyhledá si muže podle srdce svého a Hospodin ho ustanoví, by byl vůdcem lidu jeho, proto žes nezachoval, co přikázal Hospodin.“

Hl. 13. V. ³. Dhorme v. ³ upravuje a překládá: „Jonatan zabil vladaře (guvernéra) Filištanů, který byl v Geba“, a Filištané se dověděli, že se Hebreové vzbouřili a že Saul dal troubiti po veškeré zemi.“ — Israelité byli Filištanům poplatní podle 9, 16; 10, 5.

V. ⁵. Všichni jsou přesvědčeni, že číslice 30.000 je porušena; tolik vozů (srv. poměr jejich k počtu jezdců!) nemohli Filištané v horách soustřediti. Někteří opravují tu číslici v 3000. Ale i ta je příliš veliká (Hummelauer).

V. ⁷. Místo: „Hebreové“ dlužno čísti: „mnoho lidu“ (Schlögl a jj.).

Saul nedal se přízní Boží pohnouti k pokání. (13, 15.—14., 52.)

¹⁵ Samuel vstal a stoupal z Galgaly do Gabay Benjaminovy. Také ostatní lid stoupal za Saulem proti vojsku, které se dalo s nimi do boje, když táhli z Galgaly do Gabay — t. j. na pahorek — Benjaminovy. Saul pak sčítal lid, který byl s ním, asi šest set mužů.

¹⁶ Saul tedy, Jonatan, syn jeho, jakož i lid, který byl s nimi, byli v Gabae Benjaminově; Filišťané pak usadili se v Machmasu. ¹⁷ I vyšly na loupež z tábora Filišťanů tři zástupy: jeden zástup zaměřil na cestu k Efře, do území Sual; ¹⁸ druhý táhl po cestě do Bethoronu; třetí pak obrátil se na pohraniční cestu, která hledí do údolí Seboim proti poušti. ¹⁹ A nebylo kováře ve vsi zemi Israelově; postaraliť se o to Filišťané, aby Hebrejští nenadělali si snad mečů nebo kopí. ²⁰ Protož chodívali všichni Israelité k Filišťanům, aby si dal každý zostrůti radlici, motyku, sekeru nebo kopáček. ²¹ Byla tedy tupá ostří radlic, motyk, třízubých vidlí, seker i ostnů; potřebovala zostrnění. ²² Když přišel den bitvy, nebylo meče ni kopí v ruce všeho lidu, který byl se Saulem a Jonatanem, kromě Saula a Jonatana, syna jeho.

²³ Filiščínská hlídka vytáhla do průsmyku machmaského.

HLAVA 14. — ¹ Jednoho dne řekl Jonatan, syn Saulův, služebníku, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejdeme ke stráži Filišťanů, která je tamto naproti.“ Otcí svému však toho nepověděl.

— ² Saul zůstal na nejzazším konci Gabay, pod granátovou jabloní, která byla v Magronu; lidu bylo s ním okolo šesti set mužů.

³ Achjáš, syn Achitoba, bratra Ichaboda, syna Fineesa, který pocházel z Heliho, kněze Hospodinova v Silu, nosil efód. —

Ani lid nevěděl, kam odešel Jonatan.

⁴ Čněla pak v průsmycích, kterými pokoušel se Jonatan přejíti ke stráži Filišťanů, na obou stranách skály, jako dva zuby příkrá skaliska; jedno slulo Boses a druhé Sene; ⁵ jedna skála čněla na severu k Machmasu, druhá pak na jihu ke Gabae.

⁶ I řekl Jonatan služebníkově, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejdeme ke stráži těch neobřezanců, snad učiní Hospodin něco pro nás, neboť není nesnadno Hospodinu vysvoboditi ani mnohem, ani málem.“

⁷ Jeho oděnc mu řekl: „Učiň, jak ti libo; ať jdeš kam jdeš, budu s tebou.“ ⁸ I pravil Jonatan: „Hle, přecházíme k těm mužům. Až se jim ukážeme, ⁹ řeknou-li nám: „Posečkejte, až k vám přijdeme,“ stůjme na svém místě a nevystupujme k nim. ¹⁰ Řeknou-li však: „Vystupte k nám,“ vystupme, neboť dal je Hospodin v ruce naše; toť bude nám znamením.“ ¹¹ Když se tedy oba ukázali strážci filiščínské, pravili Filišťané: „Hle, Hebreové vycházejí z jeskyní, ve kterých se skryli.“ ¹² Pak mluvilo mužstvo ze stráže k Jonatanovi a k oděnci jeho, a řekli: „Vystupte k nám a ukážeme vám něco.“ Tu řekl Jonatan oděnci svému: „Vystupme, pojď za mnou, neboť dal je Hospodin v ruce Israelovy.“ ¹³ A vylezl Jonatan nahoru šplhaje se rukama i nohama, a oděnc jeho za ním. I padali jedni před Jonatanem, jiné pak zabíjel oděnc jeho,

V. ²¹.—²³. jsou značně porušeny. — Z oprav a překladu Schlöglůva patrno, že meče a kopí měl nejen Saul a Jonatan, ale také všechno vojsko, které bylo u nich; ostatní Israelité nemajíce mečů ni oštěpů byli nuceni vzít si do boje radlice, sekery, ostny, kterými jindy poháněli zapřažený dobytek, kosy a jiné náčiní.

který šel za ním. ¹⁴ Byla to první porážka, ve které zabil Jonatan a oděnc jeho okolo dvaceti mužů na půl dílu role, který hovězí spřežení za den obvyčejně zorává. ¹⁵ I stal se hrozný zmatek v táboře (a) po polích; všecek lid stráže i těch, kteří byli vyšli na loupež, děsil se, a trásla se země; neboť stal se takořka div od Hospodina.

¹⁶ Když se ohlédli Saulovi vyzvědači, kteří byli v Gabae Benjaminově, viděli poražené množství sem tam pobíhati. ¹⁷ I řekl Saul lidu, který byl s ním: „Hledejte a vizte, kdo z nás odešel.“ Když hledali, bylo shledáno, že tu není Jonatana a oděnce jeho. ¹⁸ Tu řekl Saul Achjášovi: „Dej přinést archu Boží“ — byla tam totiž archa Boží ten den se syny Israelovými. — ¹⁹ Když mluvil (ještě) Saul ke knězi, strhl se veliký hřmot v táboře Filištanů, čím dál tím víc se rozmáhal a zvučně zněl. I řekl Saul knězi: „Stáhni ruku svou!“ ²⁰ Když pak se shromáždil Saul a všecek lid, který byl s ním, a když přišli až na bojiště, hle, obrácen byl meč druha proti druhu a vraždění převeliké. ²¹ Také Hebreové, kteří byli prve s Filištany a táhli s jejich vojsky, se vrátili, by se přidali k Israelitům, kteří byli se Saulem a Jonatanem. ²² Též všichni Israelité, kteří se byli skryli na horách Efraimských, uslyševše, že Filištané utekli, spojili se k bitvě se svými. I bylo se Saulem asi deset tisíc mužů. ²³ Tak vysvobodil Hospodin ten den Israele.

Bitva se rozšířila až k Betavenu. ²⁴ Když byli tak Israelité ten den spojeni, zavázal Saul lid přísahou řka: „Zlořečen buď každý, kdo by co jedl do večera, dokud se nepomstím nad nepřáteli svými.“ Nejedl tedy nic nikdo z lidu. ²⁵ Když pak vešel všecek lid do lesa, ve kterém byl med na zemi, ²⁶ když tedy vešel lid do lesa, viděli, že oplývá medem, ale žádný nepřiložil ruky k ústům svým, neboť bál se lid přísahy. ²⁷ Jonatan však neslyšel, když přísahou zavazoval otec jeho lid; i napráhl konec hole, kterou měl v ruce, omočil v plástu medu, a přiložil ruku svou k ústům; i zasvítily mu oči. ²⁸ Tu kdosi z lidu ujav se slova řekl: „Velikou přísahou zavázal otec tvůj lid, řka: „Zlořečen buď každý, kdo by co jedl dnes!“ ²⁹ Jonatan odpověděl: „Zmatek činí otec můj v zemi; viděli jste sami, že zasvítily mi oči, ježto jsem okusil maličko z toho medu; ³⁰ čím více kdyby byl jedl lid z kořisti nepřátel svých, kterou nalezl? Nebyla by bývala porážka Filištanů větší?“

³¹ Bili tedy Filištany ten den od Machmásu až do Ajalonu. Lid byl velmi unaven; ³² proto začav kořistit, nabral ovec, býků i telat; pak je zabíjeli na zemi a lid (je) jedl s krví. ³³ Když to pověděli Saulovi, řkouce: „Lid hřeší Hospodinu jeda (maso) s krví,“ pravil: „Hřešíte! Přivalte mi sem nyní veliký kámen!“ ³⁴ A (dále) pravil Saul: „Rozejděte se mezi lid a rcete jim, ať přivede ke mně každý býka svého nebo berana, zabíjejte je na něm a jezte; tak nebudete hřešiti Hospodinu jedouce (maso) s krví.“ Přiváděl tedy všecek lid, každý býka, nebo co měl, až do noci, a zabíjeli tu. ³⁵ A Saul vystavěl oltář Hospodinu; byl to první oltář, který udělal Hospodinu.

Hl. 14. V. ¹⁸. n. dlužno čísti se LXX: „*Přines e fód*,“ *Neb on nosil toho času e fód před syny Israelovými*. Srv. výše v. 3. — Že by byla do Gaba'y přinesena archa, je pravdě nepodobno. — „*přines*“, vezmi *efód*, abys se otázal Hospodina (posvátným osudím), mám-li nyní vytáhnouti do pole proti Filištanům. — „*stáhni ruku*“ = netáž se Hospodina, neníť pochyby, že nadešel výhodný okamžik, abych Filištany napadl.

V. ²⁷. „*zasvítily mu oči*“, ježto se požitím medu občerstvil.

³⁶ I řekl Saul: „Udeřme na Filištiny v noci, hubme je až do jitra, a nezůstavme z nich ani muže.“ Lid pravil: „Vše, co se zdá dobré očím tvým, učiň!“ A kněz řekl: „Přistupme sem k Bohu!“ ³⁷ I tázal se Saul Boha: „Mám pronásledovati Filištiny? Dáš je v ruce Israelovy?“ (Bůh) však neodpověděl mu ten den. ³⁸ Řekl tedy Saul: „Přistupte sem všichni starší lidu, vyzvídejte a vyzvěďte, kdo učinil dnes hřích ten?“ ³⁹ Jakože živ je Hospodin, vysvoboditel Israele! I Jonatan, syn můj, učinil-li to, bez milosti zemře!“ Nikdo ze všeho lidu mu v tom neodporoval. ⁴⁰ A (dále) pravil všemu Israelovi: „Oddělte se vy na jednu stranu, a já s Jonatanem, synem svým, budu na druhé straně.“ Lid Saulovi odpověděl: „Co se zdá dobré očím tvým, učiň!“ ⁴¹ Tu řekl Saul Hospodinu, Bohu Israelovu: „Hospodine, Bože Israelův, dej znamení; co je, že jsi dnes neodpověděl služebníku svému? Je-li ta nepravost na mně nebo na Jonatanovi, synu mém, dej znamení; nebo je-li ta nepravost na lidu tvém, očisti ho!“ I postižen byl (losem) Jonatan a Saul, lid však vyvázl. ⁴² Tu pravil Saul: „Vrzte los mezi mnou a Jonatanem, synem svým!“ I postižen byl Jonatan. ⁴³ Řekl tedy Saul Jonatanovi: „Pověz mi, cos učinil!“ I pověděl mu (to) Jonatan řka: „Ano, okusil jsem maličko medu koncem hole, kterou jsem v ruce měl, a hle, umru.“ ⁴⁴ Saul pravil: „Bůh mě trestej a trestej, jestliže smrtí nezemřeš, Jonatane!“ ⁴⁵ Lid však Saulovi řekl: „Jakže?“ Umřítí má Jonatan, který učinil toto veliké vysvobození v Israeli? Toť neslušné! Jakože živ je Hospodin, nespadne vlas na zem s hlavy jeho, neboť s Bohem činil dnes.“ Tak vyprostil lid Jonatana, že neumřel. ⁴⁶ I odtáhl Saul a nehonil Filištanů; Filištané pak odešli domů.

⁴⁷ Saul upevniv se v království nad Israelem, bojoval vůkol proti všem nepřátelům jeho, proti Moabu, synům Ammonovým, Edomu, proti králům sobským i proti Filištanům; kamkoli se obrátil, vítězil. ⁴⁸ A shromáždiv vojsko, porazil Amaleka a vysvobodil Israele z ruky zhoubců jeho.

⁴⁹ Synové Saulovi byli: Jonatan, Jessui a Melchisua; a jména dvou dcer jeho: prvorozená slula Merob, mladší pak Michol. ⁵⁰ Jméno manželky Saulovy bylo Achinoam, dcera Achimaasova. Jeho vojevůdce se jmenoval Abner, syn Nera, strýce Saulova. ⁵¹ Kis, otec Saulův, a Ner, otec Abnerův, byli synové Abielovi.

⁵² Veliké boje proti Filištanům byly po všechny dny Saulovy. Proto Saul přibíral si každého silného a k boji způsobilého muže, kterého kde uviděl.

Proč byl Saul zavržen. (15, 1.—35.)

HLAVA 15. — ¹ Samuel řekl Saulovi: „Mne poslal Hospodin, bych pomazal tebe za krále nad Israelem, lidem jeho; nyní tedy slyš hlas Hospodinův! ² Toto praví Hospodin zástupů: „Rozpomněl jsem se na vše, co učinil Amalek Israelovi, kterák mu zastoupil cestu, když vystupoval z Egypta. ³ Nyní tedy jdi, pobij Amaleka a znič všechny věci

V. ³⁷. Z toho, že tázaný Bůh neodpovídá, vyvozuje Saul, že se hněvá, protože někdo jej hříchem urazil.

HL. 15. V. ³. „znič“ = vykonej klatbu, „cherem“. S v. Dt 2, 34; 3, 6; 7, 2; 20, 17; Jos 8, 26; 10, 28. 37; 11, 12. 21. a jj.

jeho; nešetři ho. Ať však tě nenapadne vzít si něco z jeho majetku; ale pobij muže i ženy, děti i kojence, skot i brav, velbloudy i osly.“

⁴ Svolal tedy Saul lid a sčítl jej jako beránky: dvakrát sto tisíc pěších — a deset tisíc mužů judských. — ⁵ Když pak přišel Saul až k městům Amalekovým, položil zálohy v údolí, ⁶ a řekl Kinejským: „Odejděte, odstupte a odlučte se od Amalečanů, bych snad nezahrnul vás s nimi; neboť vy učinili jste milosrdenství se všemi syny Israelovými, když vystupovali z Egypta.“ Odstoupili tedy Kinejští od Amalečanů. ⁷ I porazil Saul Amalečany od Hevily až k Suru, které je východně Egypta. ⁸ Agaga, krále amaleckého, jal živého; všecek pak lid pobil ostrým meče. ⁹ Ušetřil však Saul i lid Agaga i nejlepších stád ovec a skotu, (ušetřil) rouch i beranův, a všeho, co bylo pěkného. Nechtěli toho pobíti; cokoli však bylo špatného a bez ceny, to (ovšem) zničili.

¹⁰ Tu oslovil Hospodin Samuela a řekl: ¹¹ „Líto mi je, že jsem Saula ustanovil králem; neboť spustil se mne a slov mých skutkem nevyplnil.“ Samuel se zarmoutil a volal k Hospodinu celou noc.

¹² Když pak zrána Samuel vstal, aby šel záhy k Saulovi, bylo mu zvěstováno, že Saul šel do Karmelu a vystavěl si vítězný pomník, že však se obrátil a přešel dolů, do Galgaly. I přišel Samuel k Saulovi, an Saul obětoval Hospodinu celopal z prvotin kořisti, kterou byl přinesl od Amalečanů. ¹³ Když tedy přišel Samuel k Saulovi, řekl mu Saul: „Požehnán buď od Hospodina! Vyplnil jsem slovo Hospodinovo.“ ¹⁴ I ptal se Samuel: „Jaký však je to hlas bravu, který mi zní v uších, a skotu, který slyším?“ ¹⁵ Saul odvětil: „Od Amalečanů přihnali je; neboť zachoval lid lepší z ovec a skotu, aby obětovány byly Hospodinu, Bohu tvému, ostatní pak zbili jsme.“ ¹⁶ I řekl Samuel Saulovi: „Nech mne, a povím ti, co mluvil Hospodin ke mně v noci.“ Když mu řekl: „Mluv,“ ¹⁷ pravil Samuel: „Ačkoli jsi byl maličký před očima svýma, zda jsi se nestal hlavou kmenův Israelových a zda Hospodin nepomazal tě za krále nad Israelem?“ ¹⁸ A Hospodin poslal tě na cestu a řekl: „Jdi a pobij amalecké hříšníky; bojuj proti nim, až je vyhladíš.“ ¹⁹ Proč jsi tedy neposlechl hlasu Hospodinova, ale obrátil ses ke kořisti a učinil jsi, co je zlé v očích Hospodinových?“ ²⁰ Saul se omlouval Samuelovi: „Vždyť přece jsem uposlechl hlasu Hospodinova, šel jsem po cestě, na kterou mě Hospodin poslal, přivedl jsem Agaga, krále amaleckého, Amalečany pak jsem pobil. ²¹ Avšak lid vzal z kořisti ovce a býky, vybrané z toho, co bylo zbito, aby (je) obětoval Hospodinu, Bohu svému, v Galgale.“ ²² Samuel řekl:

„Zda chce Hospodin celopalům a obětem,
a ne spíš, by bylo dbáno hlasu Hospodinova?
Lepšíť je zajisté poslušnost nežli oběti,
poslechnout víc je, než v obět dát beranů tuk.

²³ Nebo vzpírat se — je jako hadačství hřích,
a nechtít podrobit se — jak zločin modlářství.

V. 4. dlužno překládati: „A Saul svolal lid a napočítal jich v Télám: deset tisíc pěších.“

V. 9. „Cheremem“ něco zničení znamenalo zasvětit věc tu Bohu; proto neučiniti tak, kdy povinnost velela, znamenalo dopustiti se svatokrádeže. (Hummelauer.)

Žes tedy zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin, bys nebyl králem.“

²⁴ I řekl Saul Samuelovi: „Zhřešil jsem, že jsem přestoupil příkaz Hospodinův a slova tvá; bál jsem se lidu i poslechl jsem hlasu jeho. ²⁵ Ale nyní, prosím, zprosti mě hříchu mého a vrať se se mnou, bych se poklonil Hospodinu!“ ²⁶ Samuel však Saulovi odvětil: „Nevrátím se s tebou, neboť jsi zavrhl řeč Hospodinovu, a tebe zavrhl Hospodin, abys nebyl králem nad Izraelem.“ ²⁷ Když pak se obrátil Samuel, aby odešel, Saul chytil ho za kraj pláště, že se odtrhl. ²⁸ I řekl mu Samuel: „Odtrhl od tebe Hospodin dnes království izraelské, a dal je rodáku tvému, který je lepší nežli ty. ²⁹ Jistě Vítěz v Izraeli se nesmiluje a lítostí se nepohne, neboť není člověk, aby litoval.“ ³⁰ Ale on řekl: „Zhřešil jsem; avšak nyní pocti mne před staršími lidu mého a před Izraelem tím, že se navrátíš se mnou, abych se klaněl Hospodinu, Bohu tvému.“ ³¹ Vrátil se tedy Samuel, šel za Saulem, a Saul poklonil se Hospodinu. ³² Poté řekl Samuel: „Přiveďte ke mně Agaga, krále amaleckého!“ Byl mu tedy přiveden Agag, náramně tlustý, a chvěl se. I řekl Agag: „Neoddělí mne tedy hořká smrt?“ ³³ Samuel pravil:

„Jako činil meč tvůj ženy bezdětnými,
tak bude bez dětí mezi ženami matka tvá!“

Pak ho rozsekal Samuel na kusy před Hospodinem v Galgale, ³⁴ a odešel do Ramy. Také Saul vrátil se domů do Gabay. ³⁵ A neviděl již Samuel Saula až do dne smrti své; přece však litoval Samuel Saula, ježto Hospodin želel toho, že ho ustanovil králem nad Izraelem.

*Místo zavrženého krále pomazán David na království.
(16, 1.—13.)*

HLAVA 16. — ¹ I řekl Hospodin Samuelovi: „Dokavad budeš ty litovati Saula, když přece já jsem ho zavrhl, aby nekraloval nad Izraelem? Naplň roh svůj olejem a pojď, ať pošlu tě k Isajovi, Betlemanu, neboť vyhledal jsem si mezi syny jeho krále.“ ² Samuel se ptal: „Kterak půjdu? Vždyť uslyší to Saul a zabije mě.“ Hospodin pravil: „Vezmi si s sebou tele ze skotu a rci: „Abych obětoval Hospodinu, přicházím.“ ³ K oběti pozvi Isaje, a já ti ukáži, co máš činiti: pomážeš, koho ti ukáži.“

⁴ Učinil tedy Samuel, jak mu řekl Hospodin, a přišel do Betlema. Starší města se divili, vyšli mu vstříc a řekli: „Je příchod tvůj pokojný?“ ⁵ On odvětil: „Pokojný: abych obětoval Hospodinu, přišel jsem. Posvěťte se, a pojďte se mnou, ať obětuji.“ Posvětil také Isaje i syny jeho, a pozval je k oběti. ⁶ Když přišli, a když uviděl Eliaba, řekl (si): „Je (tento) před Hospodinem jeho pomazaným?“ ⁷ Hospodin však Samuelovi řekl: „Nehleď na tvář ani na vysokou jeho postavu, neboť jsem jej zamítl. Nesoudím já podle vzezření člověka; člověk totiž vidí

V. ²⁹. „Vítěz v Izraeli“ = Israelova sláva = Jahve.

V. ³³. Místo „rozsekal na kusy“ čti: „rozpůlil“ nebo prostě: „štal“.

zevnějšek, Hospodin však hledí k srdci.“⁸ I povolal Isaj Abinadaba, a přivedl ho před Samuela. Ten však řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin.“⁹ Poté přivedl Isaj Sammu, ale i o něm řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin.“¹⁰ Když tak přivedl Isaj sedm synů svých před Samuela, řekl Samuel Isajovi: „Těch nevyvolil Hospodin.“¹¹ A (dále) pravil Samuel Isajovi: „Jsou to již všichni synové tvoji?“ On odpověděl: „Ještě zbývá nejmladší; pase ovce.“ I řekl Samuel Isajovi: „Pošli pro něj, ať ho přivedou! Neboť nesedneme k jídlu, dokud on sem nepřijde!“¹² Poslal tedy pro něho a přivedl ho. Byl pak ryšavý, pěkného vzezření a krásné postavy. Tu řekl Hospodin: „Nuže, toho pomaz, neboť ten je to.“¹³ Vzal tedy Samuel roh s olejem, a pomazal ho mezi bratry jeho. A obrácen byl duch Hospodinův na Davida od toho dne i potom. Samuel pak vstav, odešel do Ramy.

David na dvoře královském. (16, 14.—20, 43.)

¹⁴ Když pak duch Hospodinův od Saula odstoupil, lomcoval jím duch zlý, od Hospodina.¹⁵ I řekli Saulovi služebníci jeho: „Hle, zlý duch od Boha tebou lomcuje.“¹⁶ Nechať rozkáže pán náš, a služebníci tvoji, kteří jsou před tebou, budou hledati člověka, který umí hráti na harfu, aby, když tě napadne zlý duch od Hospodina, sám hrál, a tak se ti ulehčilo.“¹⁷ Saul pravil služebníkům svým: „Opatřte mi tedy někoho, kdo umí dobře hráti, a přiveďte ho ke mně.“¹⁸ Jeden ze služebníkův ujav slovo, řekl: „Hle, viděl jsem syna Isaje, Betlemana, který umí hráti; je velmi silný, muž bojovný, obratný v řeči, muž krásný, a Hospodin je s ním.“¹⁹ Poslal tedy Saul posly k Isajovi se vzkazem: „Pošli ke mně Davida, syna svého, který pase.“²⁰ I vzal Isaj osla, naložil naň chleby, džbán vína a jednoho kozelce, a poslal (to) po Davidovi, synu svém, Saulovi.²¹ Tak přišel David k Saulovi a sloužil mu; ten si ho velmi zamiloval, že se stal oděncem jeho.²² A vzkázal Saul Isajovi: „Ať mi David slouží, neboť našel milost před očima máma!“²³ Kdykoli tedy zlý duch od Hospodina Saula napadl, brával David harfu a sám (na ni) hrával. I občerstvoval se Saul a nabýval úlevy, neb odstupoval od něho zlý duch.

HLAVA 17. — ¹ Filišťané sebravše vojska svá k boji, sešli se v judském Sochu, a položili se mezi Sochem a Azekou, v krajině Domim.² Saul pak a synové Israelovi shromáždivše se, přišli do Terebinového údolí a sešikovali se k bitvě proti Filišťanům.³ Filišťané stáli na návrší s oné strany, a Israel stál na návrší s této strany a mezi nimi bylo (to) údolí.

⁴ I vyšel z tábora Filišťanů podvrhelec, jménem Goljáš z Getu,

Hl. 16. V. ¹⁴. Není zřejmo, byl-li Saul (aspoň částečně) posedlý zlým duchem, či byl-li toliko stížen duševní chorobou. *Zlat.* myslí na zuřivost (manii), jini na melancholii. Nebyl to stav trvalý, ale byly to přechodné *záchvaty*. Byl-li stav Saulův (toliko nebo zároveň také) poruchou duševní, snadno vysvětliti vliv hudby na jeho náladu. Vliv ten byl znám již starým (Atheňanům i Sparťanům); i na rozrušené šelmy působívá až nápadně.

V. ²⁰. Místo „*džbán*“ čti „*mèch*“. Srv. 1, 24.

V. ²³. „Písmo častěji Bohu přičítá účinky, které se zdají míti cos nadpřirozeného a jejichžto příčiny jsou tajny a neznámy; proto praví zde, že Saulem lomcoval zlý duch od Hospodina.“ (Calmet, † 1757.)

vysoký šest loket a píd; ⁵ přilbu měděnou měl na hlavě, a v pancíř šupinatý byl oblečen; vážil pak (ten) jeho pancíř pět tisíc lotů mědi. ⁶ Holeně měděné měl na hnátech, a štít měděný pokrýval mu ramena. ⁷ Dřevo kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské, a železo kopí toho mělo šest set lotů váhy; odětec jeho šel před ním. ⁸ Stojе volal na zástupy Israelovy a říkal jim: „Proč jste přišli hotovi k bitvě? Nejsem já Filištan a vy nevolníci Saulovi? Vyberte ze sebe muže a nechať sejde dolů k souboji! ⁹ Bude-li moci bojovati se mnou a porazí-li mne, budeme vašimi poddanými; přemohu-li však a porazím-li já jeho, budete poddanými vy a budete nám sloužiti.“ ¹⁰ A Filištan dodal: „Já jsem dnes pohaněl vojska Israelova (řka): „Dejte mi muže, ať má se mnou souboj!“ ¹¹ Saul a všichni Israelité, slyšíce takové řeči Filištanovy, trnuli a báli se náramně.

¹² David byl syn Efrafana, o němž nahoře praveno bylo; byl z Betlema Judova, slul Isaj, měl osm synův, a byl za dnů Saulových starcem velikého věku mezi muži. ¹³ Tři jeho nejstarší synové odešli za Saulem na vojnu; jména tří synů jeho, kteří odešli na vojnu: prvozený Eliab, druhý Abinadab a třetí Samma. ¹⁴ David byl nejmladší. Když tedy tři nejstarší šli za Saulem, ¹⁵ odešel David, a vrátil se od Saula, aby pásł stádo otce svého v Betlemě.

¹⁶ Vycházel pak Filištan ráno i večer, a stával (tak) po čtyřicet dní.

¹⁷ I řekl Isaj Davidovi, svému synu: „Vezmi bratrům svým efu pražmy a těchto deset chlebův, a běž do ležení ke svým bratrům; ¹⁸ těchto deset syrců doneseš tisícníkovi. Navštívíš bratry své, dobře-li se mají, a zviš, ke kterým jsou přiřazeni.“ — ¹⁹ Saul, oni i všichni synové Israelovi (právě) bojovali proti Filištanům v údolí Terebintovém. — ²⁰ Vstal tedy David ráno, poručil stádo strážnému, a vzav ty věci odešel, jak mu byl přikázal Isaj. I přišel na místo Magala, mezi vojsko, které vycházelo do boje a křičelo k bitvě. ²¹ Israelité totiž sešikovali se, ale i Filištané naproti byli pohotové.

²² Nechav tedy David věci, které byl přinesl, na starost strážnému zavazadel, běžel k bojišti a tázal se, dobře-li je ve všem jeho bratrům. ²³ Když ještě mluvil s nimi, ukázal se onen muž, podvrhelec, jménem Goljáš, Filištan z Getu; vystupoval z ležení Filištanův a mluvil táž slova; David je slyšel. ²⁴ Všichni Israelité, když uzřeli muže toho, utíkali před ním, velmi se ho bojíce. — ²⁵ I řekl kdosi z Israele: „Vidíte toho muže, který vychází? Aby haněl Israele, vyšel. Protož muže, který ho zabije, zbohatí král velikým bohatstvím, dceru svou mu dá, a dům otce jeho osvobodí od daně v Israeli.“ — ²⁶ David tázal se mužů, kteří stáli s ním: „Co bude dáno muži, který zabije tohoto Filištana a tak odejme potupu od Israele? Neboť kdo je tento neobřezaný Filištan, že potupil vojska Boha živého?“ ²⁷ Lid mu pravil totéž, řka: „To bude dáno muži, který ho zabije.“ ²⁸ Když uslyšel Eliab, nejstarší jeho bratr, že o tom mluví s jinými, rozhněval se na Davida a řekl: „Proč jsi přišel, a proč jsi nechal několik těch ovec v pustině? Zná

Hl. 17. Za v. 11. následuje v LXX hned v. 32.; jinými slovy: LXX nemá úryvku v. 12.—31.; rovněž nemá LXX 17, 55.—18, 5.; 18, 9.—11. 17.—19. 29b. až 30. Alexandrijští překladatelé neměli těchto úryvků v hebrejské předloze, ze které překládali!

já pýchu tvou a zlobu srdce tvého: přišel jsi dívat se na bitvu!“²⁹ I řekl David: „Co jsem učinil? Zdaž to není (pouhé) slovo?“³⁰ A uchýliv se maličko od něho k jinému, tázal se ho týmiž slovy. Lid pak mu odpověděl totéž, co prve.³¹ I mluvilo se o slovech, která David pronesl, zvěstovali je Saulovi³² a přivedli ho k němu.

I řekl mu: „Ať nikdo neklesá na mysli pro něho! Já, služebník tvůj, půjdu a budu bojovati proti tomu Filištanu.“³³ Saul řekl Davidovi: „Nemůžeš postavit se proti Filištanu tomu, abys bojoval s ním; neboť tys mládeneček, on však je válečník od svého mládí!“³⁴ David odpověděl Saulovi: „Když pásal služebník tvůj stádo otce svého, a když přicházel lev nebo medvěd, a bral berana ze stáda,³⁵ honil jsem se za nimi, bil jsem je, a vydíral jsem jim ho z hrdla; když povstávali proti mně, bral jsem je za bradu, dával a zabíjel jsem je.³⁶ I lva i medvěda, zabíj jsem já, služebník tvůj; bude tedy i tomuto Filištanu neobřezanému jako jednomu z nich. Nuže, půjdu a zbavím lid potupy; neboť kdo je tento neobřezaný Filištan, že se odvážil zlořečiti vojsku Boha živého?“³⁷ A David dodal: „Hospodin, který vytrhl mě z moci lva a z moci medvěda, ten vysvobodí mě z rukou Filištana tohoto.“ Řekl tedy Saul Davidovi: „Jdi, a Hospodin buď s tebou!“

³⁸ I oděl Saul Davida v roucha svá: dal mu na hlavu měděnou přílbu a oblékl jej v pancíř.³⁹ Jsa také opásán jeho mečem na jeho rouchu, počal David zkoušeti, může-li v odění choditi; nebyltě tomu zvyklý. Řekl pak David Saulovi: „Nemohu tak choditi, neboť nejsem tomu zvyklý.“ I složil to,⁴⁰ vzal hůl svou, kterou vždycky míval v rukou, vybral si pět velmi hladkých kamenů z potoka, vložil je do pastýřské mošny, kterou měl s sebou, a s prakem v ruce šel na Filištana.

⁴¹ Také Filištan šel a blížil se víc a více proti Davidovi, a odětec jeho před ním.⁴² Když Filištan pohleděl, a uzřel Davida, pohrdal jím; neboť byl jinoch — ryšavý a pěkného vzezření. —⁴³ A tázal se Filištan Davida: „Jsem já pes, že přicházíš na mne s holí?“ Pak zlořečil Filištan Davidovi bohy svými a⁴⁴ pravil mu: „Pojď ke mně, a dám tvé maso ptákům nebeským a zvířatům pozemským.“⁴⁵ David Filištanovi odpověděl: „Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem; já však přicházím na tebe ve jménu Hospodina zástupů, Boha vojsk Israelových, která jsi potupil.“⁴⁶ Dnes dá tebe Hospodin v ruku mou: zabiji tě, vezmu ti hlavu a dám mrtvolu vojska filištínského dnes (ještě) ptákům nebeským a zvířatům pozemským. Tak pozná všecka země, že Bůh jest v Israeli.⁴⁷ Tak poznají všichni tuto shromáždění, že ne mečem, ani kopím vysvobozuje Hospodin; jeho je totiž boj. A vydá vás v ruce naše.“⁴⁸ Když tedy Filištan sebou hnul, šel a blížil se proti Davidovi, pospíšil si David a běžel do boje s Filištanem s protější strany.⁴⁹ I sáhl rukou do mošny, vyňal jeden kámen, zatočil jím, vyhodil z praku a udeřil Filištana do čela; kámen uvázl mu v čele, a on padl tváří na zem. [⁵⁰ Tak přemohl David Filištany prakem a kamenem; udeřiv Filištana zabil jej. Ježto pak neměl David meče v ruce,]⁵¹ běžel, postavil se nad Filištana, vzal mu meč vytáhnuv jej z pochvy jeho, zabil ho a stal mu hlavu. Filišťané vidouce, že jejich největší silák je mrtev, dali se na útěk.⁵² Mužstvo israelské — i judské — povstalo, vzkřiklo a honilo Filišťany, až přišlo do údolí, ano až ku branám Akkaronu; ranění Filišťané leželi po cestě k Seraim, ano až ke Getu a k Akka-

ronu. ⁵³ Vrátivše se z té honby za Filištany, synové Israelovi vpadli do stanů jejich.

⁵⁴ David pak vzav hlavu Filišťanovu přinesl ji do Jerusalema; odění jeho však složil ve svém stanu.

⁵⁵ Toho času, když viděl Saul, že David vychází proti Filišťanu, řekl Abnerovi, nejvyššímu veliteli vojska: „Abnere, ze kterého rodu je tento jinoch?“ Abner odpověděl: „Jakože je živa duše tvá, králi, nevím!“ ⁵⁶ I řekl král: „Zeptej se ty, či syn jest jinoch ten.“ ⁵⁷ Když tedy vrátil se David zabiv Filišťana, vzal ho Abner a uvedl před krále, an držel hlavu Filišťanovu v ruce. ⁵⁸ Saul se ho tázal: „Ze kterého rodu jsi, jinochu?“ David odpověděl: „Syn služebníka tvého Isaje, Betlemana, já jsem.“

HLAVA 18. — ¹ Když pak přestal se Saulem mluvit, duše Jonatanova přilnula k duši Davidově, a miloval ho Jonatan jako sebe sama.

² Saul vzal jej toho dne a nedovolil mu, by se vrátil do domu otce svého.

³ Učinili pak David a Jonatan smlouvu, neboť miloval ho jako sebe sama. ⁴ Jonatan svlékl svrchní roucho, které měl na sobě, a dal je Davidovi, ano i ostatní roucha svá, ba i meč, lučiště a pás.

⁵ David chodil, kamkoli ho Saul posílal, a ve všem moudře si vedl, i ustanovil ho Saul nad vojáky; a líbil se velmi očím všeho lidu, zejména očím služebníků Saulových.

⁶ Když se David vracel, zabiv Filišťana, vyšly ze všech měst israelských ženy, zpívající a tančící, vstříc Saulovi králi, s jásotem, bubínky a cimbály. ⁷ Ženy (ty) prozpěvovaly hrajíce při tom:

„Saul (jich) pobil tisíc,
ale David deset tisíc!“

⁸ I rozhněval se Saul náramně, neboť nelíbila se ta věc očím jeho. A řekl: „Dali Davidovi deset tisíc, mně však dali (toliko) tisíc; co mu ještě schází, nežli jen království?“ ⁹ Potom, od toho dne, nelibě hleděl Saul na Davida.

¹⁰ Druhého dne napadl duch zlý od Boha Saula, že zuřil ve svém domě; David pak hrál sám jako každého dne. A Saul míval v ruce kopí, ¹¹ i vyhodil je, zamýšleje přibodnouti Davida ke stěně. David však uhnul před ním, dvakrát.

¹² I bál se Saul Davida, protože Hospodin byl s ním, kdežto jej opustil.

¹³ Zbýl se ho tedy Saul, učiniv jej velitelem nad tisícem mužů; i vycházel a vcházel před lidem. ¹⁴ Ať šel kam šel, David moudře si vedl, a Hospodin byl s ním. ¹⁵ Saul vida, že je velmi moudrý, počal se ho vystříhati. ¹⁶ Všecek Israel však i Juda miloval Davida, neboť on vcházel i vycházel před nimi.

¹⁷ I řekl Saul Davidovi: „Hle, nejstarší dceru svou Merobu — tu ti dám za manželku; buď jen udatným mužem a veď boje Hospo-

V. ⁵⁴. Místo „ve svém stanu“ čti: „ve stanu *Hospodinově*“ (níže 21, 9.).

Hl. 18. V. ¹⁰. „zuřil“ jsa napaden zlým duchem vyslovuje hebr. týmž slovesem, které bývá překládáno: „prorokoval!“

V. ¹³. „před lidem“ = svým plukem.

dinovy.“ — Saul si totiž myslil: „Ať není má ruka na něm, ale ať je na něm ruka Filištanů!“ — ¹⁸ David odpověděl Saulovi: „Kdo jsem já nebo co je život můj a rod otce mého v Israeli, abych se stal královým zetěm?“ ¹⁹ Když však přišel čas, kdy měla býti dána Merob, dcera Saulova, Davidovi, byla dána za manželku Hadrielovi, Molatanu.

²⁰ Milovala však Davida Michol, druhá dcera Saulova. Když to bylo zvěstováno Saulovi, líbilo se mu to, ²¹ a Saul (si) pravil: „Dám mu ji, aby mu byla osidlem a ruka Filištanů by byla na něm.“ Řekl tedy Saul Davidovi: „Po druhé staneš se zetěm mým dnes!“ ²² A rozkázal Saul služebníkům svým: „Rcete Davidovi, až nebudu přítomen: „Hle, líbíš se králi a všichni služebníci jeho milují tě. Nuže, buď tedy zetěm královým!““ ²³ Když mluvili tajně služebníci Saulovi všechna ta slova Davidovi, řekl David: „Zdá se vám to maličkost, státi se zetěm královým? Jáť jsem člověk chudý a nepatrný!“ ²⁴ Služebníci to zvěstovali Saulovi řkouce: „To a to pravil David!“ ²⁵ Saul řekl: „Takto mluvte k Davidovi: „Nepotřebuje král snubného, než toliko sto filištanských předkožek, aby byla vykonána pomsta nad královými nepřáteli.“ — Saul totiž zamýšlel tak dáti Davida v ruce Filištanů. — ²⁶ Když oznámili služebníci Davidovi slova Saulova, líbila se věc ta — býti zetěm královým — očím Davidovým. ²⁷ Po nemnohých dnech David vstal, odešel s muži, kteří pod ním byli, zbil z Filištanů dvě stě mužů, přinesl jejich předkožky a odpočítal je králi, aby byl zetěm jeho. Dal mu tedy Saul Michol, svou dceru, za manželku.

²⁸ I viděl Saul a poznal, že Hospodin je s Davidem.

A Michol, dcera Saulova, milovala ho.

²⁹ Počal tedy Saul více se báti Davida a stal se Saul nepřitelem Davidovým navždy.

³⁰ Kdykoli vytáhla knížata filištinská, vedl si David od počátku jejich tažení moudřeji, než všichni služebníci Saulovi; tak bylo jeho jméno velmi proslaveno.

HLAVA 19. — ¹ Saul mluvil k Jonatanovi, synu svému, a ke všem služebníkům svým, že je žádoucí, by David byl zabit. Jonatan však, syn Saulův, velmi Davida miloval. ² Oznámil to tedy Jonatan Davidovi řka: „Saul, otec můj, usiluje tě zabít; proto měj se, prosím, zítří na pozoru: schovej se a zůstaň skryt! ³ Já pak vyjdu a státi budu vedle otce svého v polích, kdekoli budeš; já mluviti budu o tobě k otci svému, a cokoliv uhlídám, oznámím ti.“ ⁴ Mluvil tedy Jonatan o Davidovi dobré věci k Saulovi, otci svému, a řekl mu: „Nehřeš, králi, proti služebníku svému Davidovi, neboť neprohřešil se proti tobě, a činy jeho jsou ti velmi užitečné. ⁵ Vydal život svůj v nebezpečení, zabil Filištana, a Hospodin dal (skrze něho) veliké vítězství všemu Israelovi; viděl jsi to a radoval ses. Proč bys tedy hřešil proti krvi nevinné, že bys zabil Davida, který je bez úhony?“ ⁶ Když to Saul uslyšel, dal se ukrotiti řečí Jonatanovou a přísáhl: „Jako že živ je Hospodin, nebude zabit!“ ⁷ Povolal tedy Jonatan Davida a zvěstoval mu všechny ty věci; pak uvedl Jonatan Davida k Saulovi, a byl před ním jako býval prve.

⁸ Když nastala zase válka, David vytáhl, bojoval proti Filištanům a způsobil jim velkou porážku, že utekli před ním. ⁹ I pojal duch zlý od Hospodina Saula, an seděl v domě svém maje v ruce kopí, a David sám hrál (na harfu). ¹⁰ Saul pokusil se přibodnouti kopím Davida ke

stěně; David však uhnul před Saulem, a tak kopí bez úrazu udeřilo do stěny a David spasil se útekem té noci.

¹¹ Poslal tedy Saul služebníky své k domu Davidovu, aby ho hlídali a ráno aby byl zabit. Avšak Michol, manželka Davidova, mu to oznámila a řekla: „Nezachrániš-li se této noci, zítra zemřeš!“ ¹² A spustila ho oknem. On odešel a tak útekem se spasil. ¹³ Michol pak vzala sochu, položila ji na lože, dala jí na hlavu chlupatici z kozí srsti a přikryla ji šaty; ¹⁴ a když poslal Saul biřice, aby Davida jali, bylo řečeno, že je nemocen. ¹⁵ Saul však poslal opět posly, aby pohleděli na Davida, a řekl: „Přineste ho ke mně na loži, ať je zabit!“ ¹⁶ Když poslové přišli, našli na loži sochu a na její hlavě chlupatici z kozí srsti. ¹⁷ I tázal se Saul Micholy: „Proč jsi mě tak oklamala a pustila jsi nepřítel mého, by utekl?“ Michol Saulovi odpověděla: „Protože mi řekl: „Pusť mě, sice tě zabiji!““

¹⁸ David spasiv se útekem, přišel k Samuelovi do Ramy a oznámil mu vše, co mu byl učinil Saul; potom odešli, on a Samuel, a bydlili v Najotě. ¹⁹ I bylo Saulovi oznámeno: „Hle, David je v Najotě u Ramy.“ ²⁰ Poslal tedy Saul pochopy, aby jali Davida. Ti když uviděli zástup proroků prorokujících a Samuela v jejich čele, sestoupil duch Hospodinův také na ně, a též oni začali prorokovati. ²¹ Když to bylo zvěstováno Saulovi, poslal opět jiné posly, prorokovali však i oni. I poslal Saul opět třetí posly, a také ti prorokovali. Tu se Saul rozhněval, ²² šel sám do Ramy, přišel až k veliké cisterně, která je v Socho, a tázal se: „Na kterém místě je Samuel a David?“ Bylo mu řečeno: „Hle, jsou v Najotě u Ramy.“ ²³ Odešel tedy k Najotu u Ramy; avšak duch Boží pojal také jej, i prorokoval cestou ustavičně, až přišel do Najotu u Ramy. ²⁴ Tu svlékl se také on ze svých šatů, prorokoval s jinými před Samuelem a ležel nahý celý ten den i noc. Odtud vzniklo i přísloví: „Zdaž i Saul mezi proroky?“

HLAVA 20. — ¹ David utekl z Najotu, který jest u Ramy, a přišed, mluvil před Jonatanem: „Co jsem učinil? Jaká je nepravost má, jaký je hřích můj proti otci tvému, že mi ukládá o život?“ ² Ten mu řekl: „Odstup to (od tebe), neumřeš! Nečiníš otec můj nic velikého ani malého, leč to prve oznámí mně; zatají mi tedy toliko tuto věc otec můj? Nikoli, toho nebude!“ ³ A přísáhl opět Davidovi, který pak pravil: „Víš jistě tvůj otec, že jsem našel milost před očima tvýma, i řekne (si): „Ať neví o tom Jonatan, aby se snad nezarmoutil.“ Ba ano, jako že živ je Hospodin a jako že živa je duše tvá, mne a smrt dělí takoruka jeden toliko krok!“

⁴ Jonatan řekl Davidovi: „Každé přání duše tvé, které vysloviš, učiním ti!“ ⁵ Pravil tedy David Jonatanovi: „Hle, zítra jest nov měsíce a já podle obyčeje mám sednouti si podle krále k jídlu; pusť mne tedy, ať se mohu skrývati na poli až do večera.“ ⁶ Rozhlédne-li se otec tvůj a

Hl. 19. V. ²⁰. Jak „prorokovali“, viz výše 10, 5. 10.—12.

V. ²⁴. O nahotě prorokově srv. Is 20, 2; Mich 1, 8. Někteří myslí, že Saul svlékl jen vrchní roucho; to by však bylo málo nápadné. Spíše svlékl všecek šat, ponechav si jen nákyčelnice (srv. Ex 28, 42.), nebo uvázav si kolem pasu zástěru. Již Calmet připomenul: „V horkých krajinách není vzácné ani dnes ještě viděti domnělé proroky nebo podvodníky, kteří se vydávají za inspirované, ani chodí zcela nazí; otroci nechodili jinak.“

bude-li se ptáti na mne, odpověz mu: „Prosil mne David, aby směl rychle jíti do Betlema, města svého, neboť oběti slavné mají tam všichni z čeledi jeho.“⁷ Řekne-li: „Dobře,“ bude míti pokoj služebník tvůj. Rozzlobí-li se však, věz, že se odhodlal k nejhoršímu.⁸ Prokaž tedy milosrdenství služebníku svému, neboť jsi dovolil, by služebník tvůj učinil s tebou smlouvu Hospodinovu: je-li na mně jaká nepravost, zabij mě ty, a neuváděj mne k otci svému.“⁹ „Odstup to od tebe!“ — vece Jonatan. — „Ba, poznám-li jistě, že odhodlal se otec můj k nejhoršímu proti tobě, nemůže ani býti, abych ti (toho) neoznámil!“¹⁰ I ujal slovo David, řka Jonatanovi: „Kdo mi to oznámí, odpoví-li ti snad otec tvůj něco tvrdého o mně?“¹¹ Jonatan řekl Davidovi: „Pojď, vyjděme ven na pole!“ Když oba vyšli na pole,¹² pravil Jonatan Davidovi: „Hospodine, Bože Israelův! Poznám-li úmysl otce svého zítra nebo pozejtří, bude-li to co dobrého Davidovi, a hned-li nepošlu k tobě, abych ti to oznámil:“¹³ trestej Hospodin Jonatana a opět ho trestej! Bude-li však trvati zlost otce mého proti tobě, zjevím ti to tajně, propustím tě, bys mohl v pokoji odejít, a Hospodin buď s tebou, jako býval s otcem mým.¹⁴ Budu-li živ, prokaž mně milost Hospodinovu; umru-li však,¹⁵ neodepři milosti své domu mému na věky. Až bude vykořeňovati Hospodin nepřátele Davidovy s povrchu země, do jednoho, ať (ne)ní Jonatan odňat svému domu! Ale ať Hospodin vymáhá pokutu na nepřátelích Davidových!“¹⁷ A opět přísahal Jonatan Davidovi, že ho miluje; neboť jako sebe sama, tak jej miloval.

¹⁸ I řekl mu Jonatan: „Zítra je nov měsíce; budeš hledán,¹⁹ zejména budeš pohřešován na svém místě pozítří. Sestup tedy rychle a jdi na místo, kde ses onehdy skrýval, a sed u skaliska, které sluje Ezel.²⁰ Já pak vystřelím k němu do terče tři střely, jako bych se cvičil střílet.“²¹ Pošlu také služebníka a řeknu mu: „Jdi a přines mi střely!“²² Řeknu-li služebníku: „Hle, střely jsou před tebou, přines je,“ ty přijď ke mně, neboť budeš míti pokoj a nic zlého nebude — jako že živ jest Hospodin. Řeknu-li však služebníkov: „Hle, střely jsou za tebou,“ jdi v pokoji, nebo Hospodin tě posílá.²³ O řečech pak, které jsme mluvili já a ty, buď Hospodin (svědkem) mezi mnou a tebou na věky!“²⁴ Skryl se tedy David na poli. Když přišel nov měsíce, sedl král k jídlu.²⁵ Král posadil se — podle obyčeje — na svou stolic, která byla u stěny, Jonatan si sedl naproti, Abner vedle Saula, a shledáno, že místo Davidovo je prázdné.²⁶ Saul však neříkal nic ten den, neboť myslil, že náhodou není čist ani (dosud) očištěn.²⁷ Když přišel druhý den po novém měsíci, opět bylo viděti, že je místo Davidovo prázdné. I ptal se Saul Jonatana, syna svého: „Proč nepřišel, syn Isajův ani včera ani dnes k jídlu?“²⁸ Jonatan odpověděl Saulovi: „Prosil mne snažně, by směl jíti do Betlema.²⁹ Řekl: „Dovol mi, neboť obět slavná je ve městě, jeden z mých bratrů pozval mne; nuže tedy, jestliže jsem našel milost před očima tvýma, půjdu spěšně a podívám se na své bratry.“ Proto nepřišel ke stolu královu.“³⁰ Saul se rozhněval na Jonatana a řekl mu: „Synu ženy, nadbíhající muži, zda nevím, že miluješ syna

Hl. 20. V. 9. „odstup to od tebe“, bych tě zabil nebo vydal na smrt otci.

V. 14. n. „Budu-li živ“, až nastoupíš na trůn.

K v. 23. srv. Gn 31, 48. nn. — „svědkem“, který je zároveň také soudcem a mstitelům toho, kdo smlouvě nedostojí.

Isajova, k hanbě své i k hanbě lůna matky své? ³¹ Neboť pokud bude syn Isajův na zemi žítí, nebudeš pevný ty, ani království tvé. Proto pošli pro něho hned teď, a přiveď mi jej, neboť je syn smrti.“ ³² Jonatan odpovídá Saulovi, svému otci, pravil: „Proč má umřít? Co učinil?“ ³³ I vzal Saul rychle kopí, aby ho probodl. Jonatan poznal, že jest otec odhodlán Davida zabít. ³⁴ Vstal tedy Jonatan od stolu velmi se hněvaje, a nejedl druhý den nového měsíce, neboť rmoutil se pro Davida, že ho potupil otec jeho.

³⁵ Ráno přišel Jonatan na pole, jak si to David přál, a s ním mladý služebník. ³⁶ I řekl svému služebníku: „Jdi a nos mi střely, které já vystřelím.“ Když služebník běžel, vystřelil střelu přes něj. ³⁷ Když pak služebník přicházel k místu střely, kterou byl Jonatan vystřelil, volal Jonatan za služebníkem: „Hle, tamto je střela, dále za tebou!“ ³⁸ A opět volal Jonatan za služebníkem: „Pospěš, rychle, nestůj!“ I sebral služebník Jonatanův střely, a přinesl je pánu svému. ³⁹ Oč běželo, dokonce však nevěděl, nebo toliko Jonatan a David o té věci věděli. ⁴⁰ Pak dal Jonatan zbraň svou služebníku a řekl mu: „Jdi a dones to do města.“ ⁴¹ Když služebník odešel, vstal David s místa, které bylo na jihu, padl na tvář k zemi, poklonil se třikrát, a políbivše se vespolek, plakali druh nad druhem, zejména David. ⁴² A řekl Jonatan Davidovi: „Jdi v pokoji! Cokoli jsme si oba přísahali ve jménu Hospodinově, řkouce: „Hospodin buď (svědkem) mezi mnou a tebou, i mezi potomstvem mým a potomstvem tvým až na věky (platíž)!“ ⁴³ Poté David vstal a odešel, a Jonatan také vrátil se do města.

David psancem v Judsku. (21, 1.—26, 25.)

HLAVA 21. — ¹ David přišel do Nobe ke knězi Achimelechovi. I zhrozil se Achimelech, že přišel David, a pravil mu: „Proč jsi ty sám a nikdo není s tebou?“ ² David knězi Achimelechovi odpověděl: „Král mi přikázal (jednu) věc, a řekl: „Ať žádný neví o tom, proč jsi poslán ode mne, a co jsem ti přikázal!“ Proto jsem vykázal služebníkům svým příslušná místa. ³ Nyní však, máš-li co po ruce, dej mi, asi pět chlebů, nebo cokoli najdeš.“ ⁴ Kněz odpovídá Davidovi, pravil mu: „Nemám chlebů všedních po ruce, ale toliko chléb posvátný; jen nejsou-li služebníci znečištěni, zejména od žen?“ ⁵ David knězi odvětil: „Ano, pokud jde o ženy, zdrželi jsme se (jich) v minulých dnech; kdykoli

V. 43. „do města“ Gabay.

Hl. 21. V. 2. David, aby vyplnil domnělý rozkaz králův, vykázal služebníkům vojákům svým, místa, na kterých se s nimi sejde, ta místa s nimi „umluvil“. David lže z nouze; nechce, by velekněz věděl, proč utíká, ježto by mu sotva byl posloužil ze strachu před Saulem, ano snad by byl i Saulovi udal, co se děje. Viz níže hl. 22.

V. 4. Chleby předkladné byly svatosvaté, t. j. směli jich požívat jen kněží na posvátném místě (Lv 24, 9.), kteří byli levitsky (obřadně) čisti. (Lv 22, 3.) Velekněz pro nezbytnou nutnost je sice ochoten dáti chleby ty k jídlu nekněžím, snaží se však zachovati ze zákona tolik, co možno: žádá od Davida a jeho domnělých služebníků obřadnou čistotu; té pozbývali Israelité také tělesným obcováním. Lv 15, 16; Ex 19, 15; 2. Sam 11, 4. Velekněz poskytnuv Davidovi posvátných chlebův učinil správně, ježto přirozený zákon lásky k bližnímu a milosrdenství se strádajícím je závažnější, nežli kladný předpis obřadný. Velekněz připomíná zejména tuto nečistotu, ježto bylo více pravděpodobno, že se vojáci tímto způsobem poskvřili, nežli způsobem jiným (dotek mrtvoly).

vycházíme, bývají těla služebníků tvých svatá, třebas to není cesta svatá; dnes však i ona je svatá, i těla (jejich).“ ⁶ Dal mu tedy kněz posvátný chléb, neboť nebylo tam chleba, leč toliko chleby předkladné, které byly vzaty od obličeje Hospodinova, aby (místo nich) byly položeny chleby čerstvé.

— ⁷ Toho dne byl tu muž jeden ze služebníků Saulových, uvnitř, ve stánku Hospodinově; a jméno jeho Doeg, Edomec, vrchní Saulových pastýřů. —

⁸ Řekl pak David Achimelechovi: „Máš tu po ruce kopí nebo meč? Nevzal jsem totiž meče svého ani (jiné) zbraně své s sebou, ježto rozkaz králův naléhal.“ ⁹ Kněz pravil: „Hle, meč Goliáše, Filišťana, kterého jsi zabil v Terebintovém údolí, je tu zavínut pláštěm za efodem; chceš-li (si) jej vzít, vezmi, neboť zde není jiného kromě toho.“ I řekl David: „Není mu jiný podobný; dej mi jej!“

¹⁰ David tedy vstal, utekl ten den před Saulem a přišel k Achisovi, králi getskému. ¹¹ Když Davida uzřeli služebníci Achisovi, řekli mu: „Zda není tento David, král země? Zda nezpívali tomuto s rejí řkouce:

„Saul (jich) pobil tisíc,
ale David deset tisíc“?

¹² David dobře si všiml těch slov, a bál se velmi Achise, krále getského. ¹³ I přetvářel se před nimi, potácel se jim mezi rukama, vrážel do dveří brány a sliny tekly mu po bradě. ¹⁴ Achis řekl služebníků svým: „Viděli jste, že ten člověk šílí; proč jste ho přivedli ke mně? ¹⁵ Máme nedostatek šilenců, že jste uvedli tohoto, aby zuřil přede mnou? Tento člověk patří do mého domu?“

HLAVA 22. — ¹ Odešel tedy odtud David a utekl do jeskyně Odollam. Když to uslyšeli bratři jeho a všecek dům otce jeho, sestoupili tam k němu. ² A sešli se k němu všichni, kteří byli v úzkých, tísnění dluhy, a hořké mysli; i stal se náčelníkem jejich. Bylo jich s ním okolo čtyř set mužů.

³ Odtud šel David do Masfy, která je v Moabsku, a řekl králi moabskému: „Prosím, by směl zůstatí otec můj a matka má mezi vámi, dokud nezvím, co mi učiní Bůh.“ ⁴ I nechal jich u krále moabského, a zůstávali u něho všechny dny, ve kterých byl David v oné pevnosti.

⁵ Řekl pak prorok Gad Davidovi: „Nezůstávej v pevnosti té, dej se na cestu a jdi do Judska.“ David šel a přišel do lesa Haret.

⁶ Uslyšev Saul, že se ukázal David a muži, kteří byli s ním — Saul zůstával v Gabae, byl v háji, který je u Ramy, měl v ruce kopí a všichni služebníci jeho stáli okolo něho — ⁷ pravil služebníků svým, kteří stáli při něm: „Nuže, slyšte, synové Benjaminovi. Dá vám

V. ⁶. O chlebech předkladných viz Ex 25, 23.—30; 37, 10.—16; Lv 24, 5.—9.

V. ⁷. Z toho, že *Dó'ég* tu byl „před Jahvem“, plyne, že *svatostánek* (bez archy, která byla v Karitiarim), a sídlo veleknězovo ze *Síla* (rozbořeného?) bylo přeneseno do *Nóbu*.

V. ¹³. Na východě došud mnozí z lidu se domnívají, že šílení lidé jsou ovládáni duchem vyšší bytosti, kterou by urazil a jejíhož trestu bylo by se obávat tomu, kdo by šílenému nějak ublížil. Podobný nesprávný názor byl asi rozšířen u starých Východanů. Na tu domněnku navázal David svou lest: předstírá šílenství, aby nebyl Filišťany zabit. — O *slintání* srv. Mk 9, 17; Lk 9, 39.

všem syn Isajův pole a vinice, a všechny vás udělá tisícníky a setníky, ⁸ že jste se spikli všichni proti mně? Není nikoho, kdo by mi něco oznámil, zvláště, že i syn můj učinil smlouvu se synem Isajovým! Není, kdo by mne politoval z vás, nebo kdo by mi něco oznámil, že poštlal syn můj proti mně služebníka mého, který mi strojí úklady až do dneška!“ ⁹ Doeg, Edomec, který tu stál, a byl první mezi služebníky Saulovými, ujal slovo a řekl: „Viděl jsem syna Isajova v Nobe u kněze Achimelecha, syna Achitobova; ¹⁰ ten tázal se mu Hospodina a dal mu potravu také meč Filištana Goljáše mu dal.“ ¹¹ Poslal tedy král, aby zavolali kněze Achimelecha, syna Achitobova, jakož i všecek dům otce jeho, kněze, kteří byli v Nobe; ti všichni přišli ke králi. ¹² I řekl Saul Achimelechovi: „Slyš, synu Achitobův!“ On odpověděl: „Tu jsem, pane!“ ¹³ Řekl mu tedy Saul: „Proč jste se spikli proti mně, ty a syn Isajův? Neboť dal jsi mu chleby a meč, a tázal ses mu Boha, aby povstal proti mně a úklady mi strojil, jak činí do dneška.“ ¹⁴ Achimelech odpovídá králi pravil: „A kdo je mezi všemi služebníky tvými jako David, zeť králův, tak věrný, poslušný tvých rozkazův a vážený v domě tvém? ¹⁵ Zda dnes (teprv) počal jsem tázati se mu Boha? Odstup to ode mne! Nepodezřívěj král z takových věcí služebníka svého a všeho domu otce jeho; neboť nevěděl služebník tvůj o té věci nic, ani zbla.“ ¹⁶ Tu řekl král: „Smrtí zemřeš, Achimelechu, ty i všecek dům otce tvého.“ ¹⁷ A přikázal král běžcům, kteří stáli kolem něho: „Obratťte se a pobijte (ty) kněze Hospodinovy, neboť ruka jejich je s Davidem: ač věděli, že utíkal, neoznámili mi nic.“ Služebníci králi však nechťeli vztáhnouti rukou svých na kněze Hospodinovy. ¹⁸ Řekl tedy král Doegovi: „Obratť ty se a oboř se na ty kněze.“ Edomec Doeg se obrátil, obořil se na kněze a zabil toho dne osmdesát pět mužů, kteří se oblékali ve lněný efod. ¹⁹ Také Nobe, kněžské město, vybil ostřím meče, muže i ženy, děti, ano i kojenice; hovězí dobytek, osly i ovce (pobil) ostřím meče.

²⁰ Jeden však syn Achimelecha, syna Achitobova, jménem Abjatar, vyvázl, utekl k Davidovi, ²¹ a oznámil mu, že pobil Saul kněze Hospodinovy. ²² I řekl David Abjatarovi: „Věděl jsem toho dne, ježto byl tam Edomec Doeg, že to bezpochyby oznámí Saulovi. Já odpovídám za smrt všech příslušníků (domu) otce tvého. ²³ Zůstaň se mnou, neboj se; bude-li kdo ukládati o život mně, bude také ukládati o život tobě, a se mnou zachován budeš.“

HLAVA 23. — ¹ Davidovi bylo oznámeno: „Hle, Filišťané dobývají Keily a loupí humna.“ ² Tázal se tedy David Hospodina řka: „Mám jíti, bych ty Filišťany porazil?“ Hospodin řekl Davidovi: „Jdi: porazíš Filišťany a Keilu vysvobodíš!“ ³ I řeklo mužstvo Davidovo, které s ním bylo: „Hle, jsme tu v Judsku a bojíme se; čím více, půjdeme-li do Keily proti vojskům filištínským?“ ⁴ David tázal se tedy opět Hos-

Hl. 22. V. ¹⁹. Srv. 15, 3, — Saul trestá domnělou velezradu kněží netoliko poravou jich, ale zničením všeho živého v jejich městě. Je to nejprísnější trest, stanovený Dt 13, 13, na největší zločin, modlářství. Čin Saulův je výstrahou každému panovníku, klonícímu se k podezřívání a k ukrutnosti!

V. ²². „Já odpovídám . . .“ jsem příčinou, že byli příbuzní tvoji zabiti, proto přijímám povinnost pomstítí jménem tvým vraždu jejich“ podle práva krve. David byl tou „příčinou“ bezděky, neměl tedy viny na té vraždě.

V. ²³b. přelož: „Kdokoli bude ukládati o život tobě, bude ukládati o život mně, a tys mým vzácným svěřencem.“

podina, a ten mu odpověděl: „Vstaň a jdi do Keily, neboť já dám Filišťany v ruku tvou.“⁵ Odešel tedy David a mužstvo jeho do Keily, bojoval proti Filišťanům, odehnal jim dobytek, a způsobil jim velikou porážku. Tak vysvobodil David obyvatele Keily.

⁶ Toho času, kdy utekl Abjatar, syn Achimelechův, k Davidovi, a přišel do Keily, měl s sebou efod.

⁷ Když bylo Saulovi oznámeno, že přišel David do Keily, řekl Saul: „Dal ho Bůh v ruce mé, neboť jest zavřen všed do města, ve kterém jsou brány a závory.“⁸ A přikázal Saul všemu lidu, aby táhl do boje ke Keile, a oblehl Davida i mužstvo jeho.⁹ Když to David zvěděl, že Saul tajně mu strojí úklady, řekl Abjatarovi, knězi: „Přines efod!“¹⁰ Pak pravil David: „Hospodine, Bože Israelův! Služebník tvůj slyšel pověst, že se chystá Saul přijíti do Keily, aby vyvrátil (to) město pro mne.“¹¹ Sestoupí tedy (sem) Saul, jak slyšel služebník tvůj? Hospodine, Bože Israelův, oznam (to) služebníku svému!“ Hospodin řekl: „Sestoupí.“¹² I řekl David: „Vydají Keilští mne, i muže, kteří se mnou jsou, v ruce Saulovy?“ Hospodin pravil: „Vydají.“¹³ Vstal tedy David a mužstvo jeho — bylo jich asi šest set — a vyšedše z Keily, sem tam potulovali se nazdařbůh. Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David z Keily [a (tak) se zachránil], (Saul) nedbal (již) o tu výpravu.

¹⁴ David se zdržoval na poušti na místech nejbezpečnějších, a zůstal v horách pouště Zif; a Saul pásl po něm všechny dny, ale nedal ho Bůh v ruce jeho.¹⁵ I viděl David, že vyšel Saul, by mu ukládal o život. Když tedy byl David na poušti Zif v Lese, ¹⁶ vstal Jonatan, syn Saulův, odešel k Davidovi do Lesa a dodal mu důvěry v Boha; pravil mu: ¹⁷ „Neboj se; neboť nenalezne tebe ruka Saula, otce mého, ale ty královati budeš nad Israelem, a já budu druhým po tobě; však i Saul, otec můj, ví to.“¹⁸ A učinili oba smlouvu před Hospodinem. David zůstal v Lese, Jonatan pak vrátil se domů.

¹⁹ I přišli Zifští k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skrývá se u nás v nejbezpečnějších místech Lesa, který je napravo pouště.“²⁰ Nuže tedy, kdykoli se ti zachce přijíti, přijď; naše pak péče bude, bychom ho vydali v ruce královy.“²¹ Saul řekl: „Požehnání budtež od Hospodina, že jste mne politovali!“²² Jděte tedy, prosím, bedlivěji (vše) připravte, pozorněji si vedte, vypátrejte místo, na kterém bývá noha jeho, jakož i kdo ho tam viděl; nebo tuší o mně, že mu činím lstivě úklady.²³ Vyzvěďte a vyzkoumejte všechny skryše jeho, v nichžto se skrývá, a vraťte se ke mně s věcí jistou, abych šel s vámi. Byť pak i do země zalezl, pátrati budu po něm ve všech krajích Judska.“²⁴ Vstavše tedy, odešli do Zifu před Saulem.

David však a jeho mužstvo byli na rovině, napravo Jesimonu.²⁵ Když pak táhl Saul a družina jeho hledati ho, bylo to oznámeno Davidovi; i sestoupil hned ke Skále a přebýval na poušti Maon. Saul uslyšev o tom, hnál se za Davidem na poušť Maon.²⁶ A šel Saul po svahu hory s jedné strany, David pak a mužstvo jeho byli na svahu hory (té) po straně druhé; David již pochyboval, že by mohl Saulovi uniknouti, neboť Saul a mužstvo jeho obklíčovali Davida a muže jeho se všech

Hl. 23. V. ^{26b}. přelož: „David pospíchal, aby před Saulem unikl, zatím co Saul a jeho mužstvo vypadli na Davida a mužstvo jeho, by je pochytili.“

stran, aby je zjímali. ²⁷ Tu přišel posel k Saulovi řka: „Rychle pojď, nebo vtrhli Filišťané do země.“ ²⁸ Vrátil se tedy Saul přestav honiti se za Davidem, a pospíchal proti Filišťanům. Proto nazvali to místo „Skála dělicí“.

HLAVA 24. — ¹ Odtud odešel David nahoru a bydlil v bezpečných místech Engaddi. ² Když pak navrátil se Saul, vyhnal Filišťany, oznámili mu: „Hle, David je na poušti Engaddi.“ ³ Pojav tedy Saul tři tisíce mužů, vybraných ze všeho Israele, šel hledati Davida a mužů jeho i na nejprůkřejších skalách, které toliko kamzíkům schůdný jsou. ⁴ I přišel k ohradám ovčím, jež byly vedle cesty. A byla tam jeskyně, do které vešel Saul na potřebu; David pak a muži jeho skrývali se hlouběji v té jeskyni. ⁵ I řekli Davidovi služebníci jeho: „Aj, den, kdy praví ti Hospodin: „Já dám nepřítele tvého tobě, abys mu učinil, cokoli libo bude očím tvým.““ Tu David vstal a uřezal tiše kraj pláště Saulova. ⁶ Poté tlouklo srdce Davidovi, že odřezal kraj pláště Saulova. ⁷ I řekl mužům svým: „Hospodin mne milostivě uchovej, bych učinil tu věc pánu svému, pomazanému Hospodinovu, že bych vztáhl ruku svou na něj! Jeť pomazaným Hospodinovým!“ ⁸ (Těmi) slovy obměkčil David muže své a nedopustil jim, by povstali proti Saulovi.

Když pak Saul z jeskyně vyšel a bral se svou cestou, ⁹ vstal po něm i David, a vyšel z jeskyně, volal za Saulem řka: „Pane můj, králi!“ Když se Saul ohlédl, David sehnul se tváří k zemi, poklonil se ¹⁰ a řekl Saulovi: „Proč posloucháš řeči lidí, kteří praví: „David usiluje o tvé neštěstí?““ ¹¹ Hle, dnes vidí oči tvé, že vydal tebe Hospodin v ruku mou v jeskyni; a napadlo mne, bych tě zabil, ale odpustilo ti oko mé, neboť jsem (si) řekl: „Nevztáhnou ruky své na pána svého, poněvadž je pomazaným Hospodinovým.“ ¹² Ano, otče můj, viz a poznej kraj pláště svého v ruce mé! Když jsem řezal kraj pláště tvého, nechtěl jsem vztáhnouti ruku na tebe; (z toho) poznej a viz, že není ve mně zloby ani zrady; nezhřešil jsem proti tobě, ty však ukládáš mi o život, abys mi jej odňal. ¹³ Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou, a Hospodin pomstí mne na tobě; ruka má však nedotkne se tebe! ¹⁴ Jak se říká ve starém přísloví: „Z bezbožných vychází bezbožnost“: tak také ruka má se tě nedotkne! ¹⁵ Koho honíš, králi israelský? Koho honíš? Psí mrchu honíš a jednu blechu! ¹⁶ Budiž Hospodin soudcem a rozsud mezi mnou a tebou; kéž shlédne a ujme se pře mé, kéž vysvobodí mě z ruky tvé!“ ¹⁷ Když David tyto řeči k Saulovi domluvil, řekl Saul: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?“ A Saul počal hlasitě plakati. ¹⁸ Poté řekl Davidovi: „Spravedlivější jsi ty nežli já; neboť ty odplacuješ se mi dobrým, já však zlým tobě jsem se odplacoval. ¹⁹ Tys ukázal dnes, co dobrého jsi mi prokázal: když mě dal Hospodin v ruku tvou, nezabil jsi mne. ²⁰ Nebo kdo, dopadna nepřítele svého, propustí ho v dobrém? Kéž ti Hospodin odplatí dobrým za to, co jsi mi dnes učinil! ²¹ Nyní pak, ježto vím, že jistě budeš králem a že budeš pevně držeti království israelské, ²² přísáhní mi při Hospodinu, že nevypleníš potomstva mého po mně, že nevyhladíš jména mého z domu otce mého.“ ²³ I přísáhl David Saulovi. Poté odešel Saul domů, David pak a muži jeho vystoupili na bezpečnější místa.

HLAVA 25. — ¹ Samuel umřel; i shromáždil se všecek Israel, oplakávali ho a pochovali v jeho domě v Ramě.

David vstav, sestoupil na poušť Faran. ² Byl pak muž kterýs na poušti Maon, který měl statek v Karmelu. Člověk ten byl velmi bohat; měl tři tisíce ovec a tisíc koz. I přihodilo se, že bylo stříháno stádo jeho v Karmelu. ³ Jméno muže toho bylo Nabal, a jméno manželky jeho Abigail; byla to žena velmi rozšafná a sličná, ale muž její byl tvrdý, velmi zlý a zlomyslný; byl z rodu Kalebova.

⁴ Když uslyšel David na poušti, že Nabal stříhá stádo své, ⁵ poslal deset jinochův a řekl jim: „Jděte nahoru do Karmelu, jděte k Nabalovi, pozdravte ho pokojně mým jménem ⁶ a rcete (mu): „Žij! Pokoj tobě, pokoj domu tvému, pokoj všemu, co je tvé! ⁷ Slyšel jsem, že pastýři tvoji, kteří byli s námi na poušti, stříhají; nikdy jsme jim neubližili aniž jim kdy co ze stáda scházelo po všecek čas, kdy byli s námi v Karmelu. ⁸ Ptej se služebníků svých, povědí tobě. Nyní tedy nechať naleznou služebníci tvoji milost před očima tvýma, neboť v den dobrý přicházíme: co budeš mít po ruce, dej služebníků svým a synu svému Davidovi.“ ⁹ Když přišli služebníci Davidovi, pověděli Nabalovi všechna ta slova jménem Davidovým. Když přestali mluvit, ¹⁰ ujal slovo Nabal a řekl služebníků Davidovým: „Kdo je David? A kdo je syn Isajův? Dnes je mnoho služebníků, kteří utíkají od pánů svých. ¹¹ Mám vzít chleby své, nápoj svůj a maso z dobytka, který jsem zbil svým stříhačům, a dát lidem, o kterých nevím, odkud jsou?“ ¹² Dali se tedy služebníci Davidovi zase na cestu, vrátili se, přišli k Davidovi a oznámili mu do slova vše, co byl řekl. ¹³ Tu řekl David služebníků svým: „Připáš každý meč svůj!“ I připásal si každý meč; také David připásal si meč. Šlo pak za Davidem okolo čtyř set mužů; dvě stě jich zůstalo u břemen.

¹⁴ Abigaile, manželce Nabalově, oznámil jeden ze služebníkův [jejích] řka: „Hle, David poslal posly z pouště, aby pozdravili pána našeho; on však je zle odbyl. ¹⁵ Lidé ti velmi dobří nám byli a neubližovali nám; aniž kdy něco ztratilo se (nám) po všechnen čas, kdy jsme obcovali s nimi na poušti; ¹⁶ byli nám hradbou ve dne v noci po všechny dny, ve kterých pásli jsme u nich stáda. ¹⁷ Protož uvažuj a přemýšlej, co máš udělati, neboť jistě neštěstí stihne muže tvého i dům tvůj; a on je ničemník, že s ním není řeči.“ ¹⁸ Vzala tedy Abigail rychle dvě stě chlebů, dva měchy vína, pět k jídlu upravených beranů, pět měr pražmy, sto svazků sušených hroznův a dvě stě hrud sušených fiků, vložila to na osly. ¹⁹ a řekla služebníků svým: „Jděte napřed; hle. já půjdu za vámi.“ Muži svému však, Nabalovi, toho neoznámila. ²⁰ Když tedy vsedla na osla a sjížděla k úpatí hory, David a muži jeho sestupovali proti ní, a tak se s nimi potkala.

Hl. 25. V. 1. Veliký vlastenec, který si nahromadil tolik zásluh o svůj lid, zasloužil si slz, kterými skrápěl Israel jeho mrtvolu. Srv. Sir 46, 16. nn. „v jeho domě“ = ve hrobě, který byl na jeho pozemku. († kolem r. 1020 před Kr.) — Místo „Faran“ dlužno čísti se LXX: „Má'ón“ Srv. 23, 24.

V. 7. Pastýřům Nabalovým nic „ze stáda nescházelo“, ježto David a mužstvo jeho hájili ho proti zlodějům a lupičům. Ta služba opravňovala Davida, by činil nárok na nějaký „dar“ dnes, kdy je domácí slavnost (= „den dobrý“), kdy hodují služebníci Nabalovi, ke kterým se taková počítají David a jeho lid (= „služebníci tvoji“). Z tohoto patrno, jakým způsobem opatroval si David a jeho bojovníci živobytí. Že mívali hlad, netřeba dokládati.

— ²¹ David pravil: „Jistě nadarmo jsem opatroval všecek majetek člověka toho na poušti, že se neztratilo nic ze všeho, co mu příslušelo, ježto odplatil se mi zlým za dobré. ²² Trestej Bůh Davida a trestej ho, zachová-li do rána na živu ze všeho, co mu přísluší, močícího na stěnu!“ —

²³ Když Abigail Davida spatřila, rychle sesedla s osla, padla před Davidem na tvář, poklonila se až k zemi, ²⁴ padla mu k nohám a řekla: „Na mně buď, pane můj, ta nepravost! Prosím, by směla mluvit služebnice tvá k sluchu tvému; slyš slova služebnice své! ²⁵ Neračiž, prosím, pán můj, král, všimati si toho ničemníka Nabala; neboť podle jména svého blázen jest a bláznovství s ním chodí; já však, služebnice tvá, pane můj, neviděla jsem služebníků tvých, které jsi poslal. ²⁶ Nyní tedy, pane můj, jakože živ je Hospodin — a jakože živa je duše tvá — který ti zabránil, abys neprolil krve, a který ti zachoval (čistou) ruku — nyní tedy staniž se jako Nabalovi tvým nepřátelům, těm, kteří hledají zlého pánu mému! ²⁷ Proto přijmi požehnání toto, které přinesla služebnice tvá tobě, pánu svému, a dej (to) služebníkům, kteří jdou za tebou, pánem mým! ²⁸ Promiň nepravost služebnice své, neboť jistě učiní Hospodin tobě, pánu mému, že bude dům tvůj trvalý; vždyť boje Hospodinovy ty, pane můj, vedeš, a zlého nic nebude na tobě shledáno po všechny dny života tvého! ²⁹ Povstane-li kdy někdo, by tě pronásledoval a o život ti ukládal, bude duše pána mého opatrována takoruka ve svazku živých u Hospodina, Boha tvého; život však nepřátel tvých bude vymrštěn jako z praku prudce roztočeného. ³⁰ Když tedy učiní Hospodin tobě, pánu mému, všechno to dobré, co slíbil o tobě mluvě, když tě ustanoví vůdcem nad Israelem, ³¹ nebude třeba tobě, pánu mému, naříkati ani hrýzti se ve svědomí, že jsi vylil krev nevinnou a že jsi sám se pomstil; když pak dobře učiní Hospodin pánu mému, rozpomeň se na služebnici svou.“ ³² I řekl David Abigaile: „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který tě poslal dnes mně v cestu, požehnána buď řeč tvá, ³³ a požehnána buď ty, která jsi zadržela mne dnes, abych nešel prolít krev a nepomstil se sám! ³⁴ Jinak — jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, který mi zabránil ublížiti tobě — kdybys byla rychle nevyšla mi v cestu, nebyl by zůstal Nabalovi do rána ani močící na stěnu!“ ³⁵ Přijav pak David z ruky její všechno, co mu přinesla, řekl jí: „Jdi pokojně domů; hle, vyslyšel jsem hlas tvůj a poctil jsem tvář tvou.“ ³⁶ Když přišla Abigail k Nabalovi, hle, byly hody v domě jeho jako hody královské, a srdce Nabalovo bylo veselé, neboť byl velmi napilý; proto neoznámila mu nic, ani zbla, až do rána. ³⁷ Na úsvitě však, když Nabal z vína vystřízlivěl,

V. ²⁶. Abigail prosí při Hospodinu a při životě Davidově, tedy při tom, co je Davidovi nejdražší, by trest, který chystal David Nabalovi, stihl Davidovy nepřátele.

V. ²⁷. „požehnání“ = *pozdrav* = *dary*. Srv. Gn 33, 11. Sdc 1, 15; níže 30, 26.

V. ²⁸. „nepravost služebnice své“ = křivda Nabalova, za kterou chce Abigail sama odpovídati.

V. ²⁹. Místo „ve svazku živých“ lépe: „v sáčku“ nebo „v mošně“. Jako totiž prakovník ukládá nasbírané kaménky do své torby, tam je opatruje, že si tam klidně odpočívají, kdežto kaménkem vloženým do praku zmítá: tak budiž klidný život nevinného Davida jako jiných spravedlivců; životem však nepřátel jeho budiž zmítáno jako kamenem, který je točen prakem!

V. ³⁵. „poctil jsem tvář tvou“ hebr. doslovně: „pozdvihl jsem tvář tvou“ = *ujistil jsem tě, že učiním, jak žádáš*.

oznámila mu to manželka jeho; tu zmrtnělo v něm srdce a on takorška zkameněl. ³⁸ Když pak minulo deset dní, dorazil Hospodin Nabala, že zemřel. ³⁹ David uslyšev to, že (totiž) Nabal je mrtev, řekl: „Požehnán buď Hospodin, který odsoudil Nabala za to, že mne potupil, a který služebníka svého uchránil zlého; a způsobil Hospodin, že zloba Nabalova vrátila se na hlavu jeho!“

Poté vzkázal David Abigaile, že si ji vezme za manželku. ⁴⁰ Přišli tedy služebníci Davidovi k Abigaile do Karmelu a řekli jí: „David posílá nás k tobě, že si tě chce vzít za manželku.“ ⁴¹ Ona vstala, poklonila se tváří k zemi, a řekla: „Hle, služebnice tvá budiž otrokyní, která bude omývati nohy služebníkům pána svého.“ ⁴² Abigail pak rychle vstala, vsedla na osla, — pět dívek šlo pěšky s ní — jela za posly Davidovými a stala se jeho manželkou.

⁴³ Také Achinoamu z Jezrahelu pojal David; obě byly jeho manželkami. ⁴⁴ Saul však dal Micholu, dceru svou, manželku Davidovu, Faltiovi, synu Laisa, který byl z Gallimu.

HLAVA 26. — ¹ Zifští přišli k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skryl se na pahorku Hachile, který je proti poušti.“ ² Vstal tedy Saul a táhl dolů na poušť Zif — a s ním tři tisíce mužů, vybraných z Israele — aby hledal Davida na poušti Zif. ³ I položil se Saul v Gabae-Hachile, která byla proti poušti u cesty, kdežto David zdržoval se na poušti. Vida pak, že půjde Saul za ním na poušť, ⁴ poslal vyzvědače a vyzvěděl, že jistotně tam přijde. ⁵ Poté David tajně vstal a přišel na místo, kde byl Saul. Když si prohlédl místo, na kterém ležel Saul a Abner, syn Nerův, velitel jeho vojska, a (když viděl) Saula, an spí ve stanu a ostatní lid okolo něho, ⁶ řekl David Achimelechovi, Hetanu a Abisajovi, synu Sarviinu, bratru Joabovu: „Kdo sestoupí se mnou k Saulovi do ležení?“ Abisaj pravil: „Já sestoupím s tebou!“ ⁷ Když tedy přišli David a Abisaj k lidu v noci, našli Saula, an leží a spí ve stanu, máje kopí vetknuté v zemi u své hlavy, Abnera pak a lid, ani spí kolem něho. ⁸ I řekl Abisaj Davidovi: „Vydal Bůh dnes nepřítele tvého do rukou tvých; nyní tedy probodnu jej kopím až do země jedním rázem, že druhého nebude potřeby.“ ⁹ David však řekl Abisajovi: „Nezabíjej ho; neboť kdo, vztáhne ruku svou na pomazaného Hospodinova, bude nevinný?“ ¹⁰ A (dále) pravil David: „Jakože živ je Hospodin! Zajisté jen Hospodin ho porazí, buď že přijde čas jeho, že zemře, nebo vytáhne do boje a zahyne.“ ¹¹ Chraň mne Hospodin, abych vztáhl ruku svou na pomazaného Hospodinova! Ale vezmi nyní kopí, které má u hlavy, a džbán vody, a odejděme!“ ¹² Vzal tedy David kopí a džbán vody, kterou měl Saul u hlavy, a odešli; nikdo jich neviděl, necítil, nikdo se neprobudil, ale všichni spali, nebo tvrdý spánek od Hospodina byl na ně přikvačil. ¹³ Když pak přešel David na protější stranu a stál na vrcholu hory daleko, že byla veliká vzdálenost mezi nimi, ¹⁴ zvolal David na lid a na Abnera, syna Nerova, řka: „Což mi neodpovíš, Abnere?“ Abner odpověděl: „Kdo jsi ty, který křičíš a znepokojuješ krále?“ ¹⁵ I řekl David Abnerovi: „Zda nejsi ty muž? A kdo jiný v Israeli je ti roven? Proč jsi tedy nestřehl pána svého, krále? Neboť vešel kdosi z lidu, aby zabil krále, pána tvého.“ ¹⁶ Není to dobře, co jsi učinil! Jakože živ je Hospodin, vy

hodni jste smrti, že jste nestřehli pána svého, pomazaného Hospodina! Viz nyní, kde je kopí Saulovo a džbán vody, který měl u hlavy!“

¹⁷ Saul poznal hlas Davidův a řekl: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?“ David řekl: „Můj hlas (je to), pane můj, králi!“ ¹⁸ A dodal: „Proč pán můj pronásleduje služebníka svého? Co jsem učinil? Nebo co zlého lpí mi na ruku?“ ¹⁹ Proto nyní poslyš, prosím, pane můj, králi, slova služebníka svého: „Pudí-li tě Hospodin proti mně, zavoniž (mu) obět! Pudí-li však tě lidé, zlořeceni buďte před obličejem Hospodinovým, neboť mě vyhnali dnes, že nemohu sídliti v dědictví Hospodinově, a řekli: Jdi, služ bohům cizím!“ ²⁰ Nuže, nebudiž vylita krev má na zemi před Hospodinem; neboť vyšel král israelský, aby ukládal (mí) o život, jako bývá honěna koroptev na horách.“ ²¹ I řekl Saul: „Zhřešil jsem! Navrať se, synu můj, Davide! Neboť dokonce nic zlého ti již neučiním, že jsi vážil si dnes života mého; jeť zřejmo, že jsem pošetile si počínal a že jsem chyboval příliš.“ ²² David ujav slovo řekl: „Hle, kopí královo! Ať přijde někdo ze služebníků králových a vezme (si) je!“ ²³ Všaktě Hospodin odplatí každému podle jeho spravedlnosti a věrnosti. Dal totiž Hospodin dnes tebe v ruku mou, ale nechtěl jsem vztáhnouti ruky své na pomazaného Hospodina; ²⁴ jako jsem na výsost vážil si dnes života tvého, tak bude vážen život můj v očích Hospodinových a on vysvobodí mě ze vši úzkosti!“ ²⁵ Tu pravil Saul Davidovi: „Požehnán buď, synu můj, Davide! Zajisté, co konati budeš, dokonáš, a jistě to zmůžeš!“

Odešel pak David cestou svou a Saul vrátil se domů.

David vyhnancem mezi Filišťany. (27, 1.—31. 13.)

HLAVA 27. — ¹ David si řekl: „Jednoho dne padnu konečně Saulovi do rukou; není-liž lépe, bych spasil se útekem do země Filišťanů? Tak pozbude Saul naděje, přestane mě honiti po všech končinách israelských, a já uteku jeho rukám!“ ² Vstal tedy David a odešel, on a šest set mužů s ním, k Achisovi, synu Maochovu, králi getskému. ³ A bydlil David s Achisem v Getu, on i muži jeho, každý se svou rodinou, [i David se svými dvěma ženami, Achinoamou Jezrahelkou a Abigailou, (kdysi) ženou Nabala z Karmelu]. ⁴ Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David do Getu, přestal se dále po něm pídití.

⁵ Řekl pak David Achisovi: „Jestliže jsem našel milost před očima tvýma, budiž mi dáno místo v některém městě krajiny této, abych tam bydlil; neboť proč by měl zůstávati služebník tvůj v městě královském s tebou?“ ⁶ Dal mu tedy Achis toho dne Sikeleg; z té příčiny patří Sikeleg králům judským do dneška. ⁷ Byl pak počet dnů, ve kterých David bydlil v krajině Filišťanů, čtyři měsíce.

⁸ David a muži jeho vystupovali a vycházeli na kořist mezi Gesuřany, Gerzany a Amalečany; nebo ti od pradávna bydlili ve vsích krajiny té až k Suru a k Egyptu. ⁹ David hubil všecku zemi (tu), ne necháváje živého muže ani ženy; a pobrav ovce, býky, osly, velbloudy i roucha, vracel se a přicházel k Achisovi. ¹⁰ Když se ho Achis tázával:

Hl. 27. V. 7. Podle hebr. dlužno pravděpodobně čísti, že byl David v Čiqlagu jeden rok a čtyři měsíce.

„Na koho jsi dnes učinil výpad?“ odpovídal David: „Proti Negebu Judovu“, nebo: „Proti Negebu Jerameelanů“, nebo: „Proti Negebu Keňanů“ ¹¹ Nedaroval David života ani muži ani ženě, a nepřiváděl jich do Getu, říkáje (si): „Aby snad nežalovali na nás.“ Tak činil David a to bývalo zvykem jeho po všechny dny, ve kterých bydlil v krajině Filištanů. ¹² Důvěřoval tedy Achis Davidovi říkáje (si): „Mnoho zlého učinil lidu svému, Israelovi; proto mi bude služebníkem na věčné časy.“

HLAVA 28. — ¹ V těch dnech shromáždili Filištané vojska svá, aby počali válku proti Israelovi. I řekl Achis Davidovi: „Věz nyní, že potáhneš se mnou na vojnu ty i mužstvo tvé!“ ² David pravil Achisovi: „Nyní zviš, co učiní služebník tvůj.“ „A já“ — vece Achis — „strážcem hlavy své tě ustanovím navždy!“

³ Samuel byl již mrtev; všecek Israel ho oplakával a pochovali ho v Ramě, městě jeho. A Saul byl vyplnil čaroděje a hadače ze země.

⁴ Filištané tedy se shromáždili, přitáhli a položili se v Sunamu. Také Saul shromáždil všechny Israelity, a přišel do Gelboe. ⁵ Když viděl Saul tábor Filištanů, ulekl se a srdce jeho náramně se poděsilo. ⁶ I dotazoval se Hospodina, avšak neodpověděl mu ani sny ani skrze kněze, ani skrze proroky. ⁷ Řekl tedy Saul služebníkům svým: „Vyhledejte mi ženu, která umí vyvolávat duchy; půjdu k ní a tázati se budu skrze ni.“ I řekli mu služebníci jeho: „Je žena, která umí vyvolávat duchy, v Endoru.“ ⁸ Změnil tedy podobu svou, přestrojil se, šel sám a dva muži s ním a přišli k ženě té v noc. I řekl jí: „Věsti mi pomocí vyvolaného ducha a vyvolej mi (mrtvého), kterého ti povím!“ ⁹ Žena mu pravila: „Zajisté víš sám, co vše učinil Saul, kterak vyhladil čaroděje a hadače ze země; proč tedy ukládáš mi o život?“ ¹⁰ Tu přísáhl jí Saul při Hospodinovi, řka: „Jakože živ je Hospodin! Nic zlého se ti nestane pro tu věc!“ ¹¹ Tázala se ho tedy žena: „Koho mám ti vyvolati?“ On řekl: „Samuela mi vyvolej!“ ¹² Když pak uzřela žena Samuela, vzkřikla hlasem velikým a řekla Saulovi: „Proč jsi mě oklamal? Vždyť jsi ty Saul!“ ¹³ Král jí pravil: „Neboj se! Co jsi viděla?“ I řekla žena Saulovi: „Cosi božského jsem viděla, ano vystupuje ze země.“ ¹⁴ Když se jí tázal: „Jaká je podoba jeho?“ odpověděla: „Člověk, stařec vystupuje a jest oděn pláštěm.“ I porozuměl Saul, že je to Samuel, padl tváří svou k zemi a poklonil se. ¹⁵ A řekl Samuel Saulovi: „Proč mě znepokojuješ, že jsem byl vyvolán?“ Saul odpověděl: „Soužen jsem náramně; neboť Filištané bojují proti mně a Bůh odstoupil ode mne: nechtěl mi odpovědět ani (skrze) proroky ani (skrze) sny; proto povolal jsem tebe, bys mi oznámil, co mám dělati.“ ¹⁶ I řekl Samuel: „Co se mne ptáš, kdyžť Hospodin odstoupil od tebe a přešel k soku tvému?“ ¹⁷ Učinil totiž tobě Hospodin, jak mluvil skrze mne: vytrhl království tvé z ruky tvé a dal je rodáku tvému Davidovi. ¹⁸ Že jsi neposlechl hlasu Hospodinova, a žes na Amalekovi neučinil zadost hroznému

V. ¹⁰. David podnikal výpravy do území pohanských beduinův, Achisovi však namlouval, že je to kořist vzatá jeho soukmenovcům, Judovcům a jejich společencům (Keňanům). Činy Davidovy lze sice vyložit, ne však schvalovati!

Hl. 28. V. ². „strážcem hlavy své“ = velitelem osobní stráže.

V. ¹³. Ze Saulovy otázky: „Co jsi viděla?“ plyne, že on sám nic neviděl! „božského“ hebr. „elóhím“, vyšší bytost, vznešeného ducha. — „ze země“ t. j. „še'ólu“, z onoho světa. Srv. Dt 32, 22.

hněvu jeho, proto učinil ti dnes Hospodin, co trpíš, ¹⁹ a vydá Hospodin s tebou také Israele v ruce Filištanů. Zítřka ty i synové tvoji budete se mnou; ano i ležení israelské vydá Hospodin v ruce Filištanů.“ ²⁰ Saul padl ihned, jak dlouhý byl, na zem; neboť ulekl se slov Samuelových a byl vysílen, ježto nejedl celý ten den. ²¹ Přistoupila tedy žena ta k Saulovi. — byltě velmi poděšen — a řekla mu: „Hle, poslechla služebnice hlasu tvého a vydala jsem život svůj v nebezpečství. Poslechla jsem řeči tvých, které jsi mluvil ke mně; ²² nyní tedy poslechni také ty hlasu služebnice své: předložím ti skývu chleba, bys pojedl, tak se posilní a mohl jíti svou cestou.“ ²³ On však odepřel řka: „Nebudu jísti.“ I nutili ho služebníci jeho i žena ta, až konečně poslechl hlasu jejich, vstal se země a sedl si k rohožce. ²⁴ Žena ta měla doma vykrmené tele; to rychle zabila a vzavši mouky, zadělala ji, napekla přesných chlebův, ²⁵ a předložila je Saulovi a služebníkům jeho. Když pojedli, vstali a odešli tu noc.

HLAVA 29. — ¹ Všecka vojska Filištanů shromáždila se v Afeku, Israel pak položil se u studnice, která byla v Jezraheli. ² Knížata filištínská táhla po stech a tisících, David pak a muži jeho byli v zadním voji s Achisem. ³ I řekla knížata filištínská k Achisovi: „K čemu jsou (zde) tito Hebreové?“ Achis odpověděl knížatům filištínským: „Zda neznáte Davida, který byl služebníkem Saula, krále israelského, a je u mne mnoho dní, ano roky, a neshledal jsem na něm nic (zlého) ode dne, kdy utekl ke mně, až do dneška?“ ⁴ Knížata filištínská však rozhněvala se na něj a řekla mu: „Ať se vrátí muž tento a sedí na svém místě, na kterém jsi jej ustanovil, a nechať netáhne s námi do boje, by se nestal nepřítelem naším, když se počneme bít; nebo kterak jinak bude moci usmířiti pána svého, nežli hlavami našimi?“ ⁵ Zda není to David, kterému zpívali tančice:

„Pobil Saul svých tisíc,
ale David deset tisíc!“

⁶ Povolal tedy Achis Davida a řekl mu: „Jakože živ je Hospodin! Tys upřímný a hodný podle mého názoru, a těší mě, že vycházíš a vcházíš se mnou do tábora, neboť neshledal jsem na tobě nic zlého ode dne, kdy jsi přišel ke mně, až do dneška; ale knížatům se nelíbíš. ⁷ Vrať se tedy, jdi v pokoji, bys neurážel oči knížat filištínských!“ ⁸ Tu pravil David Achisovi: „Co jsem však učinil, a co jsi shledal na mně, služebníku svém, od té doby, co ti sloužím až do dneška, že nemám jíti bojovat proti nepřátelům pána mého, krále?“ ⁹ Achis odpověděl Davidovi: „Vím, že dobrý jsi ty, před očima mými jsi takorčka anděl Boží; ale knížata filištínská řekla: „Ať netáhne s námi do boje!“ ¹⁰ Proto vstaň ráno ty i služebníci pána tvého, kteří přišli s tebou; ano, v noci vstaňte, až pak počne svítati, odejděte.“ ¹¹ Vstal tedy ještě za tmy David, on i muži jeho, aby ráno vyšli a vrátili se do země Filištanů. Filištané pak táhli do Jezrahele.

V. ²⁵. Sir 46, 23. dlužno vykládati podle našeho místa, a ne naopak.

Hl. 29. V. ⁸. David nechtěl — upřímně řečeno — bojovati proti svým bratřím a v duchu se zajisté radoval, že ho Achis propouští; předstírá však dále svou loyaltitu a z ní plynoucí zármutek, že nebude mu možno bojem proti Israelitům ji dokázati.

HLAVA 30. — ¹ Prve nežli přišli třetího dne David a muži jeho do Sikelegu, Amalečané napadli od jihu Sikeleg, dobyli ho, zapálili jej, ² zjímáné ženy a vše, co bylo v něm, malé i veliké, odvedli; nezabili totiž nikoho, ale vzavše je s sebou šli svou cestou.

³ Když tedy přišli David a muži jeho k městu, a shledali, že je vypáleno, a ženy, synové a dcery jejich že jsou odvedeni do zajetí, ⁴ dal se David i lid, který byl s ním, do hlasitého pláče, až se jim slzí nedostávalo. ⁵ Neboť i dvě manželky Davidovy byly odvedeny do zajetí, Achinoam Jezrahelka, a Abigail, (kdysi) manželka Nabala karmelského.

⁶ David ocitl se ve veliké tísní, neboť lid chtěl ho kamenovati, ježto rozhořčena byla mysl každého muže (ztrátou) synův a dcer jeho. Byl však posílněn David od Hospodina, Boha svého. ⁷ Řekl totiž knězi Abjatarovi, synu Abimelechovu: „Přines mi efod.“ Když Abjatar efod Davidovi přinesl, ⁸ tázal se David Hospodina řka: „Mám pronásledovati ty lupiče? A dohoním jich či nedohoním?“ Hospodin mu řekl: „Pronásleduj! Neboť jistě jich dohoníš a kořist jim odejmeš!“

⁹ Odešel tedy David, on a šest set mužů, kteří byli s ním, a přišli až k potoku Besor. Někteří, jsouce unaveni, zůstali tam; ¹⁰ avšak David se čtyřmi sty mužů honil je (dále) — dvě stě jich totiž se zastavilo, ježto únavou nemohli přejíti potok Besor. — ¹¹ Když pak našli na poli kteréhos Egyptana, přivedli ho k Davidovi, a dali mu jísti a pít: ¹² kus hrudy fíků a dva svazky hrozinek. Když to snědl, ožil a pookřál; neboť nejedl a nepil tři dny a tři noci. ¹³ Řekl mu tedy David: „Čí jsi ty, neb odkud jsi [a kam jdeš]?“ On odpověděl: „Otrok egyptský já jsem, otročil jsem jednomu Amalečanovi; avšak opustil mě pán můj, že jsem se předevcírem roznemohl. ¹⁴ Vpadli jsme totiž do jižního území Keretanů, do (jižního) Judska, jakož i do jižních krajů Kalebových, a Sikeleg jsme zapálili.“ ¹⁵ I tázal se ho David: „Můžeš mne dovésti k té tlupě?“ On odpověděl: „Přisáhni mi při Bohu, že mne nezabiješ a že mne nevydáš v ruce pána mého, a já povedu tě k tlupě té.“ David mu tedy přísáhl. ¹⁶ Když ho tam přivedl, hle, byli rozloženi daleko široko na zemi, jedli, pili a slavili takorčka svátek pro všecku kořist a lup, který odnesli ze země Filištanů a z Judska. ¹⁷ I bil je David od večera až do večera druhého dne, že z nich nikdo nevyvázl, kromě čtyř set služebníků, kteří byli vsedli na velbloudy a ujeli. ¹⁸ Tak zachránil David vše, co byli Amalečané pobrali, zachránil i dvě manželky své. ¹⁹ Nic malého ani velikého nescházelo z kořisti, ani ze synův, ani z dcer; cokoli byli pobrali, všecko zase David nazpět přivedl. ²⁰ Pobral všecek brav i hovězí dobytek, a hnal to před sebou; i říkali: „Toť je kořist Davidova.“

²¹ Když se blížil David k oněm dvěma stům mužů, kteří pro únavu se zastavili, nemohouce jíti za Davidem, a kterým byl přikázal, by zůstali u potoka Besor, vyšli vstříc Davidovi a lidu, který byl s ním. David přistoupiv k nim, pozdravil je pokojně. ²² Tu všichni nejhorší a nejničemnější z mužů, kteří byli šli s Davidem, ujali slovo a pravili: „Protože nešli s námi, nedáme jim nic z kořisti, kterou jsme uchvátili, ale ať se spokojí každý se svou ženou a dětmi; ať si je vezmou a jdou!“

²³ David však řekl: „Nesmíte tak učiniti, bratří moji, s tím, co nám dal Hospodin, který střehl nás a dal lupiče, kteří vytáhli proti nám, v ruce naše. ²⁴ Ať nikdo neposlechne vás v této věci; neboť rovný díl dostane ten, kdo vytáhl do boje, i ten, kdo zůstal u břemen; rovně dělití se budou.“ ²⁵ To stalo se od té doby na budoucí časy ustanovením, zřízením, a takoruka zákonem v Israeli až do dneška. ²⁶ Když pak přišel David do Sikelegu, poslal dary z kořisti starším judským, soukmenovcům svým, — řka: „Přijměte požehnání z kořisti nepřátel Hospodinových“: — ²⁷ těm, kteří byli v Betelu, v Ramě na jihu, v Jeteru, ²⁸ v Aroeru, v Sefamotě, v Estamu, ²⁹ v Rachale, ve městech Jerameelanů, ve městech Keňanů, ³⁰ v Aramě, u jezera Asanského, v Atachu, ³¹ v Hebroně, a jiným, kteří byli na těch místech, na kterých se prve zdržoval David a jeho mužstvo.

HLAVA 31. — ¹ Filišťané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. ² Filišťané byli také v patách Saulovi a synům jeho, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. ³ Všecka prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a těžce poranili. ⁴ I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a probodni mě, aby snad nepřišli tito neobřezanci a mne potupně nezabili.“ Avšak oděnc nechtěl; bylťe náramným strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. ⁵ Když to oděnc jeho viděl, že totiž je Saul mrtev, nalehl také sám na meč a zemřel s ním. ⁶ Umřel tedy Saul, tři synové jeho a oděnc jeho toho dne společně. ⁷ Synové Israelovi, kteří byli za údolím, vidouce, že mužstvo israelské dalo se na útěk a že Saul i synové jeho jsou mrtvi, opustili města svá a prchli; i přišli Filišťané a usadili se tam.

⁸ Druhého dne, když přišli Filišťané, by zloupili pobité, našli Saula i tři syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe. ⁹ I stali hlavu Saulovi, svlékli s něho oděni a poslali (posly), by to rozhlásili po zemi Filišťanů dokola, ve chrámech jejich model i lidu. ¹⁰ Oděni jeho složili ve chrámě Astartině, tělo pak pověsili na zdi (města) Betsanu. ¹¹ Když to uslyšeli obyvatelé Jabesu galaadského, co totiž učinili Filišťané Saulovi, ¹² vstali všichni (jejich) jonáci, šli celou noc, vzali tělo Saulovo i těla synů jeho se zdi Betsanu, přišli (zase) do Jabesu galaadského, a spálili je tam; ¹³ kosti pak jejich vzali, pochovali je v lese Jabes, a postili se sedm dní.

Hl. 31. V. 7. Místo „za údolím“ čti „ve městech údolí“. „Údolí“ tu znamená rovinu esdrelonskou. Srv. Jos 17, 16; Sdc 6, 33; Os 1, 5. — Tedy israelské obyvatelstvo roviny esdrelonské prchlo a jejich sídla zabrali Filišťané!

V. 11. n. Že Jabeští spálili maso mrtvol Saulovy, je výjimečný zjev u Semitů, kteří zpravidla mrtvolu pochovávali. V bibli učiněna zmínka o pálení mrtvoly ještě toliko na jednom místě: Am 6, 10. Někteří se domnívají, že Jabeští chtěli zabrániti, by Filišťané nemohli mrtvolu Saulovu dále zneuctívati. Jiní připomínajíce, že Jabes bylo město bezpečné, mají za to, že hniloba mrtvol pokročila tak, že nebylo možno způsobem u Israelitův obvyklým mrtvolám prokázati poslední čestnou službu (umýti je, pomazati, obléci atd.). Schlögl (před ním již jiní) však opravuje se zřetelom k 1. Par 10, 12., kde není o spálení ani zmínky, a čte: „a tam je oplakávali“ Podle toho byli pohřbeni do země jako jiní Israelité; s tím lépe souhlasí v. 13., že kosti (a na nich ohnilé maso) pochovali.

V 13. Místo „v lese“ hebr. „pod terebintem“.

DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

*David dověděv se o smrti Saulově a Jonatanově (1, 1.—16.),
opлакává je truchlozpěvem (1, 17.—27.).*

HLAVA 1. — ¹ Po smrti Saulově, když se David vrátil z vítězného boje proti Amalečanům, a když byl pobyl v Sikelegu dva dny, ² třetího dne ukázal se člověk přicházející z tábora Saulova s rouchem roztrženým a s hlavou posypanou prachem; když přišel k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. ³ I tázal se ho David: „Odkud přicházíš?“ On mu odpověděl: „Z tábora israelského utekl jsem.“ ⁴ I řekl mu David: „Co se stalo? Pověz mi!“ On vypravoval: „Utekl lid z bitvy a mnoho lidu padlo, zemřelo; též Saul a Jonatan, syn jeho, zahynuli.“ ⁵ I tázal se David jinocha, který mu to oznamoval: „Kterak víš, že je mrtev Saul i Jonatan, syn jeho?“ ⁶ I řekl jinoch, který mu to oznamoval: „Náhodou přišel jsem na pohoří Gelboe; Saul byl opřen o své kopí; když se blížily k němu vozy a jezdci, ⁷ ohlédl se, a vida mě, zavolal na mne. Když jsem mu odpověděl: „Tu jsem,“ ⁸ tázal se mne: „Kdo jsi ty?“ Odpověděl jsem mu: „Amalečan jsem já.“ ⁹ I řekl mi: „Oboř se na mne a zabij mne, neboť úzkosti mě obkličují a ještě všecek život jest ve mně.“ ¹⁰ Obořiv se tedy na něho, zabil jsem ho, neboť jsem věděl, že nepřežije (toho) pádu; a vzal jsem čelenku, kterou měl na hlavě, jakož i náramek s ramene jeho, a přinesl jsem (to) tobě, pánu mému, sem.“ ¹¹ David i všichni muži, kteří s ním byli, chytivše roucha svá, roztrhli je ¹² a kvílili a plakali a postili se až do večera pro Saula, pro Jonatana, syna jeho, pro lid Hospodinův [a pro dům Israelův], že padli mečem. ¹³ David pak tázal se jinocha, který mu to oznámil: „Odkud jsi ty?“ On odpověděl: „Syn příchozího Amalečana, já jsem.“ ¹⁴ I řekl mu David: „Proč jsi se nebál vztáhnouti ruku svou, abys zabil pomazaného Hospodinova?“ ¹⁵ A zavolav David jednoho ze služebníků svých, přikázal mu: „Přistup a oboř se na něj.“ On ho udeřil, že zemřel. ¹⁶ David pak mu pravil: „Krev tvá na hlavu tvou! Nebo tvá (vlastní) ústa svědčila proti tobě, když řekla: Já jsem zabil pomazaného Hospodinova.“

¹⁷ Oplakával pak David tímto žalozpěvem Saula a Jonatana, syna jeho. — ¹⁸ Prikázal také, by učili Judovce luku, jak je psáno v „Knize spravedlivců.“ — Řekl:

Hl. 1. V. 18. „Luk“ pokládali někteří starší vykladači za název Davidovy elegie; sluje prý tak proto, že podle hebr. ve v. 22b. jmenován Jonatanův „luk“ (Vulg.: „šíp“). — „jak psáno“ = jak psán jest onen žalozpěv. — O „Knize spravedlivců“ (reků?) viz Jos 10, 13. — Novější vykladači považují v. 18. za porušený a glosovaný. Zapletal sestavil z v. 18. básnický začátek elegie takto:

„Poslyšte, synové Judovi, krutou událost;
žalozpěv, vpište jej do Knihy spravedlivců!“

- Mysli, Israeli, na ty mrtvé,
kteří padli na tvých výšinách!
- ¹⁹ Slavní v horách tvých, Israeli, jsou zabiti!
Běda, kterak padli ti hrdinové!
- ²⁰ Nepodávejte zprávy o tom v Getu,
nemluvte o tom v ulicích Askalonu,
by radost neměly dcery Filišťanů,
nejásaly dcery neobřezanců!
- ²¹ Ó pohoří gelboeské!
Rosa ani déšť na tě nepadej,
ani neměj polních prvin,
neb tam byl povržen štít rekův!
- Štít Saulův olejem pomazán nebýval,
²² ale krví zabitých a tukem reků;
Jonatanův šíp nikdy neodskočil
a Saulův meč se nevracel s nepořízenou!
- ²³ Saul a Jonatan, (ti) milí a libí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučeni;
byli rychlejší nežli jsou orlové,
byli udatnější nežli lvové!
- ²⁴ Dcery israelské, plačte nad Saulem,
který odíval vás rozkošně červcem
a dával zlaté šperky vašemu rouchu.
- ²⁵ Běda, kterak padli ti rekové v bitvě!
- Jonatan na tvých výšinách byl zabit!
- ²⁶ Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatane!
Tys měl půvabu mnoho, velmi mnoho;
tvoje láska byla mi nad lásku žen.
- Jak matka miluje svého jedináčka,
tak jsem miloval já tebe!
- ²⁷ Běda, kterak padli ti hrdinové!
A kterak ztraceny jsou válečné zbraně!

David v Hebroně za krále veřejně pomazán. (2, 1.—7.)

HLAVA 2. — ¹ Potom tázal se David Hospodina řka: „Mám jíti do některého města judského?“ Když mu Hospodin odpověděl: „Jdi“, ptal se David: „Kam mám jíti?“ I odpověděl mu: „Do Hebronu.“ ² Šel tedy (tam) David a dvě manželky jeho, Achinoam Jezraelka, jakož i Abigail, žena (kdysi) Nabala karmelského. ³ Také však muže, kteří byli s ním, vedl s sebou David, každého s rodinou jeho, a usadili se v městech hebronských. ⁴ Tu přišli Judovci a pomazali tam Davida, by kraloval nad domem Judovým.

Když bylo Davidovi oznámeno, že muži Jabesu galaadského pochovali Saula, ⁵ poslal David posly k mužům Jabesu galaadského a vzkázal jim: „Požehnání buďte od Hospodina, že jste prokázali to milosrdenství pánu svému Saulovi, že jste ho pochovali. ⁶ Nuže tedy, odplat vám Hospodin milosrdenstvím a věrností; ale také já chci vám díky vzdáti, že jste to učinili. ⁷ Buďte silny ruce vaše a buďte statnými jonáky; neboť ačkoli mrtev je pán váš Saul, pomazal přece mne dům Judův sobě za krále.“

Boje Davidovy s rodem Saulovým. (2, 8.—4, 12.)

⁸ Avšak Abner, syn Nerův, velitel vojska Saulova, vzal Isboseta, syna Saulova, přivedl jej do Mahanaím, ⁹ a ustanovil ho králem nad Galaadem, nad Gessuřany, nad Jezrahelem, nad Efraimem, nad Benjamenem, vůbec nade vším Israelem.

— ¹⁰ Čtyřicet let bylo Isbosetovi, synu Saulovu, když počal kralovati nad Israelem, a kraloval dva roky. —

Toliko dům Judův přidržel se Davida. ¹¹ A byl počet dnů, ve kterých přebýval David v Hebronu, kraluje nad domem Judovým, sedm let a šest měsíců.

¹² I vytáhl Abner, syn Nerův, a služebníci Isboseta, syna Saulova, z Mahanaím, do Gabaonu. ¹³ Také Joab, syn Sarviin, a služebníci Davidovi vytáhli a potkali se s nimi u rybníka gabaonského. Když se tak sešli, položili se proti sobě: tito s této strany rybníka, a oni s oné. ¹⁴ I řekl Abner Joabovi: „Ať mládež vstane a hraje před námi!“ Joab odpověděl: „Ať vstanou!“ ¹⁵ Vstali tedy a táhli v (ustanoveném) počtu: dvanáct z Benjamina, (to jest) ze strany Isboseta, syna Saulova, a dvanáct ze služebníků Davidových. ¹⁶ I chytil každý protivníka svého za hlavu, a vrazil mu meč do boku, že padli spolu; proto nazváno bylo místo ono „Pole jonáků“; je v Gabaonu.

¹⁷ Tehdy povstal boj velmi tuhý: Abner a mužstvo Israelovo bylo obráceno na útěk od služebníků Davidových. ¹⁸ Byli pak tu tři synové Sarviini: Joab, Abisaj a Asael; Asael byl velmi rychlý běžec, jako srnec, který se zdržuje v lesích. ¹⁹ Asael hnál se za Abnerem a neuhnul se napravo ani nalevo, že by tak přestal Abnera pronásledovati. ²⁰ Abner tedy se ohlédl a řekl: „Jsi ty Asael?“ On odpověděl: „Jsem.“ ²¹ I řekl mu Abner: „Dej se napravo nebo nalevo, chyt jednoho z jinochů a vezmi si jeho oděnění!“ Asael však nechtěl přestat na něho doháněti. ²² Žádal tedy opět Abner Asaela: „Odejdi, neboť mne, abych nebyl přinucen připíchnouti tě k zemi; pak bych nesměl pozdvihnouti tváře své k Joabovi, bratru tvému.“ ²³ Když však se vzpíral poslechnouti, a nechtěl se vzdáti, Abner obrátiv kopí, vrazil mu je do břicha

Hl. 2. V. ⁹. Ježto Gessur bylo tehdy samostatné království (níže 3, 3.), čtou kritické místo „Gessuřany“: „Aserovci“, příslušníky kmene Aser.

V. ¹¹. Podle soustavy Köhler-Rostovy panoval David v Hebroně od roku 1011 až 1004 před Kr.

V. ¹⁶. Dvanáct vybraných bojovníků Davidových provozovalo válečnou hru s dvanácti vybranými bojovníky Isbosetovými. Vojsko Abnerovo se dívalo a dodávalo slovy odvahy svým stoupencům, rovněž tak vojsko Joabovo rozněcovalo slovy k udatnosti dvanáct svých zástupců. Slova obou stran přešla záhy ve skutky: na obou stranách jim dodávali váhy mečí a tak se strhla veliká řež všech (v. 17.). Hra se zvrhla v tuhý boj.

a probodl ho, že zemřel na témž místě; a všichni, kteří šli kolem toho místa, na kterém Asael padl a umřel, zastavovali se (tam).

²⁴ Avšak Joab a Abisaj honili utíkajícího Abnera dále. Když slunce zapadlo, přišli až ku pahorku Amma, který je na protější straně údolí, jak se jde k pustině gabaonské. ²⁵ Benjaminovci shromáždili se u Abnera a srazivše se v jednu čet, postavili se na vrch (toho) pahorku Amma. ²⁶ I vzkřikl Abner na Joaba: „Zda meč tvůj zuřiti bude, dokud (vše) nevyhladíš? Nevíš, že nebezpečné je zoufalství? Dlouho-li budeš zdráhati se říci lidu, by přestal honiti bratří svých?“ ²⁷ Joab odpověděl: „Jakože živ je Hospodin! Kdybys byl co řekl, ráno (již) byl by odešel lid a nechal každý honění bratra svého.“ ²⁸ Pak zatroubil Joab na roh, i zastavilo se všechno vojsko a nehonili dále Israele, ani nebojovali.

²⁹ Abner a muži jeho šli nížinou celou tu noc, přepravili se přes Jordán, prošli celý Bethoron a přišli do Mahanaim.

³⁰ Joab nechav Abnera, a vrátiv se, shromáždil všechnen lid. Scházelo ze služebníků Davidových devatenáct mužů kromě Asaela. ³¹ Avšak služebníci Davidovi zbili z Benjaminovců a z mužů, kteří byli s Abnerem, tři sta šedesát. ³² Vzavše pak Asaela, pochovali ho v hrobě otce jeho v Betlemě. I šli celou noc Joab a muži, kteří byli s ním, a na úsvitě přišli do Hebronu.

HLAVA 3. — ¹ Boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým vlekl se dlouho: David čím dále tím více prospíval mocí, kdežto dům Saulův den ode dne upadal.

² Davidovi narodili se v Hebronu synové: prvorozenec jeho Amnon z Achinoamy, Jezrahelky; ³ po něm Cheleab z Abigaily, (kdysi) ženy Nabala karmelského; třetí Absalom, syn Maachy, dcery Tolmaje, krále gessurského; ⁴ čtvrtý Adonjáš, syn Haggity; pátý Safatjáš, syn Abitaly; ⁵ šestý pak Jetraam z Egly, ženy Davidovy. Ti narodili se Davidovi v Hebronu.

⁶ Když tedy byl (ten) boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým, (a) Abner, syn Nerův, spravoval dům Saulův — ⁷ Saul měl kdysi ženinu jménem Resfu, dceru Ajovu — řekl Isboset Abnerovi: ⁸ „Proč jsi vešel k ženině otce mého?“ Kterýžto rozhněvav se velmi pro slova Isbosetova, pravil: „Jsem já dnes psí hlavou? Já, který jsem prokázal milosrdenství domu Saula, otce tvého, bratřím i příbuzným jeho, a tebe nevydal jsem v ruce Davidovy; a ty mě dnes baviš a stíháš pro ženu?“ ⁹ Trestej Bůh Abnera a opět ho trestej, neučiním-li Davidovi, co mu Hospodin přísáhl, ¹⁰ že (totiž) přeneseno bude království z domu Saulova, a že vyvýšen bude trůn Davidův nad Israelem a nad Judou od Danu az k Bersabe.“ ¹¹ (Isboset) nemohl mu nic odpověděti, ježto se ho bál.

¹² Poslal tedy Abner posly k Davidovi, by jménem jeho [se tázali: „Čí je země?“ a] řekli: „Učiň se mnou přátelství, a bude ruka má s tebou, a převedu k tobě veškerého Israele!“ ¹³ On odvětil: „Velmi

V. ²⁶. Místo „že nebezpečné je zoufalství“ čti: „že konečně nastane (jen) roztrpčení (bratrovražedné)“, bude-li meč dále řáditi.

Hl. 3. V. ³. Království „gešúrské“ dlužno hledati na východním a severovýchodním břehu jezera genesaretského. Srv. níže 15, 8.

V. ¹³. David dovolává se práva svého na Micholu, která mu byla dána za manželku, ale pak neprávem vzata. Viz 1. Sam 18, 25. nn.; 19, 11. nn.

dobře; já učiním s tebou přátelství, ale jedné věci žádám od tebe, to jest: Neužříš tváře mé, dokud mi nepřivedeš Micholy, dcery Saulovy; tak-li přijdeš, užříš mě.“¹⁴ David poslal také posly k Isbosetovi, synu Saulovu, a vzkázal mu: „Vrať mi manželku mou Micholu, kterou jsem si zasnoubil za sto předkožek Filištanů!“¹⁵ Isboset tedy kázal ji vzíti jejímu muži Faltielovi, synu Laisovu.¹⁶ Muž její šel s ní pláče až do Bahurim. Když mu však řekl Abner: „Jdi a vrať se,“ vrátil se.

¹⁷ Abner promluvil také ke starším israelským, řka: „Již dlouho toužíte po Davidovi, by kraloval nad vámi.“¹⁸ Nuže, nyní to vykonejte; neboť Hospodin mluvil o Davidovi řka: „Rukou Davida, služebníka svého, vysvobodím lid svůj israelský z ruky Filištanův i všech nepřátel jeho.“¹⁹ Taktéž mluvil Abner k Benjaminovcům. Pak odešel, aby pověděl Davidovi v Hebronu vše, co se líbilo Israelovi i všem Benjaminovcům.²⁰ Když přišel s dvaceti muži k Davidovi do Hebronu, učinil David Abnerovi a mužům jeho, kteří přišli s ním, hody.²¹ I řekl Abner Davidovi: „Vstanu, přivedu k tobě, pánu svému, králi, všecek národ israelský a vejdou s tebou ve smlouvu, bys kraloval nade všemi, jak žádá duše tvá.“

Když pak vyprovodil David Abnera, který v pokoji odešel,²² přišli hned nato s kořistí velmi velikou služebníci Davidovi, jakož i Joab, porazivše lupiče. — Abnera však již nebylo u Davida v Hebroně, ježto již dříve ho propustil, a on odešel v pokoji;²³ Joab a všecko vojsko, které bylo s ním, přišlo potom. — Když tedy bylo oznámeno Joabovi a vypravováno: „Přišel Abner, syn Nerův, ke králi; ten ho propustil a on odešel v pokoji,“²⁴ všel Joab ke králi a řekl: „Co jsi (to) učinil? Hle, přišel Abner k tobě; proč jsi ho pustil, že odešel zase zpět?“²⁵ Neznáš Abnera, syna Nerova, že proto přišel k tobě, by tě podvedl, aby vyzvěděl, jak vycházíš a přicházíš, aby poznal vše, co činíš?“²⁶ A vyšed Joab od Davida, poslal posly za Abnerem a dal ho přivést od cisterny Sira; David však o tom nevěděl.²⁷ Když tedy vrátil se Abner do Hebronu, zavedl ho Joab stranou, do brány, jako by s ním chtěl v soukromí promluvit; tam ho udeřil do břicha, že umřel, aby pomstil krev Asaela, bratra svého.²⁸ Když to uslyšel David, a věc byla již hotova, řekl: „Nebudu míti viny před Hospodinem na věky já ani království mé na krvi Abnera, syna Nerova;“²⁹ ale nechať přijde na hlavu Joabovi a na všecken dům otce jeho: ať nikdy nescházejí v domě Joabově chamotocí, malomocní, podpírající se o berlu, padlí mečem a nemající chleba!“³⁰ Tak zabil Joab a Abisaj, bratr jeho, Abnera, protože byl zabil Asaela, bratra jejich, v Gabaoně, v bitvě.

³¹ Řekl pak David Joabovi i všemu lidu, který byl s ním: „Roztrhněte roucha svá, oblecte srstěný šat a plačte nad mrtvolou Abnerovou. Také král David šel za marami.“³² Když Abnera v Hebroně pochovali, dal se král David do hlasitého pláče nad hrobem Abnerovým; také veškeren lid plakal.³³ Král kvílel a naříkal pro Abnera řka:

„Neumřel Abner jako mrou zbabělí lidé!

³⁴ Ruce tvoje (Abnere) nebyly svázány,
ani nohy tvé pouty zatíženy.

Ale jak padají pod rukou bezbožnou, padl jsi!“

A všecek lid plakal ještě více nad ním.

³⁵ Když pak přišlo všechno množství, aby pojedlo s Davidem, ještě za jasného dne, přísáhl David říka: „Ať mě Bůh trestá a opět trestá, okusím-li před západem slunce chleba nebo čehokoli jiného.“ ³⁶ Všecek lid (to rád) slyšel a líbilo se jim (to jako) vše, co činil král před očima všeho lidu. ³⁷ Toho dne poznal veškeren lid a všecek Israel, že nepůsobil král k tomu, by zabit byl Abner, syn Nerův. ³⁸ Král řekl také služebníkům svým: „Nevíte, že kníže velmožné padlo dnes v Israeli? ³⁹ Já však ještě slabý, (teprv) pomazaný král jsem; a ti muži, synové Sarviini, jsou na mne silní; odplatíž tedy Hospodin tomu, kdo zle činí, podle zloby jeho!“

HLAVA 4. — ¹ Když uslyšel Isboset, syn Saulův, že padl Abner v Hebronu, klesly mu ruce, a všecken Israel byl zaražen.

² Měl pak syn Saulův dva muže, náčelníky lupičů, jeden slul Baana a druhý Rechab, synové Remmona, Berošana z Benjaminovců; neboť i Berot počítají do Benjaminu. ³ Berošané totiž (byli) utekli do Getaimu a zdržovali se tam jakožto přistěhovalci až do tohoto času.

— ⁴ Jonatan, syn Saulův, měl syna chromého na nohy. Bylo mu totiž pět let, když přišla zpráva o Saulovi a Jonatanovi z Jezraele; i vzala jej chůva jeho a dala se s ním na útěk; když však (příliš) pospíchala, aby unikla, upadl a okulhavěl; jmenoval se Mifiboset. —

⁵ I přišli synové Remmona, Berošana, Rechab a Baana, a vešli za denního horka do domu Isboseta, který právě spal — o polednách — na svém lůžku. Také vrátná domu, třibíc pšenici, usnula. ⁶ Vešli do domu nenápadně, jako by šli pro pšenici, udeřili ho do břicha, Rechab (totiž) a Baana, bratr jeho, a utekli. ⁷ Když tedy vešli do domu, on spal na svém lůžku v ložnici; i udeřili ho, zabili, vzali hlavu jeho, šli cestou k Poušti celou noc, ⁸ přinesli hlavu Isbosetovu k Davidovi do Hebronu, a řekli králi: „Hle, hlava Isboseta, syna Saula, nepřítele tvého, který hledal smrti tvé; dnes dal Hospodin pánu mému, králi, že pomstěn je na Saulovi a na jeho potomstvu!“ ⁹ David odpovídá Rechabovi a Baanovi, bratru jeho, synům Remmona, Berošana, pravil jim: „Jakože živ je Hospodin, který vysvobodil duši mou z každé tísně! ¹⁰ Jestliže jsem toho, který mi oznámil a řekl: „Mrtev je Saul“, který se domníval, že mi přináší příznivou zvěst, jal a zabil v Sikelegu, ač jsem měl mu dáti odměnu za poselství: ¹¹ čím více nyní, když lidé bezbožní zabili člověka nevinného, v domě jeho, na loži jeho, budu vymáhati krev jeho z ruky vaší a sprovedím vás se světa!“ ¹² Na rozkaz Davidův tedy služebníci jeho zabili je; a zutínavše jim ruce i nohy, pově-

Hl. 4. V. ⁵⁻⁷. navazuje na v. 2a, — Je nápadno, že *tříkrát* vypravován příchod vrahů (v. 5.: „*I přišli*“; v. 6.: „*vešli*“; v. 7.: „*Když vešli*“), *dvakrát* vražda (v. 6.: „*udeřili ho do břicha*“; v. 7.: „*udeřili ho, zabili*“) a *dvakrát* jejich odchod (v. 6.: „*a utekli*“; v. 7.: „*odešli*“ = „*šli*“). Dhorme překládá v. 5.—7.: ⁵ „*Récháb a Ba'aná, synové Rimmóna z Be'éroth, přišli a vnikli za nejpětšího horka denního do domu Išba'alova, který byl (právě) na poledním spánku.* ⁶ *A hle, vrátná domu, která čistila obilí, usnula a spala. Récháb a bratr jeho Ba'aná vplížili se nepozorovaně.* ⁷ *Poté vnikli dovnitř. Když tu Išba'al ležel na svém lůžku ve své ložnici, udeřili ho a zabili. Potom odřízli mu hlavu a nesli ji, šli pak celou noc 'Arábou.*“ Vraždu spáchali patrně v Machanajim, kde Isboset sídlil (výše 2, 8.).

V. ¹². V Hebronu jsou dosud nedaleko hlavní cesty zachovány dva rybníky: severněji leží *Birket el-Qazzázín* (26 metrů dlouhý, 17 m široký a 8½ m hluboký) a jižněji *Birket es-Sultán* (čtverec o 40 m dlouhých stranách). Podle běžného podání byly pověšeny ruce a nohy kralovrahův u rybníka Birket es-Sultán.

sili je nad rybníkem v Hebronu. Hlavu však Isbosetovu vzali a pochovali ji v hrobě Abnerově v Hebronu.

David počíná šťastně kralovati nad veškerým Israelem.
(5, 1.—25.)

HLAVA 5. — ¹ Všichni kmenové Israelovi přišli k Davidovi do Hebronu a pravili: „Hle, my kost tvá a maso tvé jsme. ² Také již dříve, když byl Saul králem nad námi, tys vyváděl a zpět přiváděl Israele; a řekl ti Hospodin: „Ty budeš pastýřem lidu mého israelského a ty budeš vévodou nad Israelem.“ ³ Přišli tedy starší Israelovi ke králi do Hebronu, král učinil s nimi smlouvu v Hebronu před Hospodinem, a pomazali Davida za krále nad Israelem.

⁴ Ve třiceti letech byl David, když počal kralovati a kraloval čtyřicet let. ⁵ V Hebronu kraloval nad Judou sedm let a šest měsíců, v Jerusalemě pak kraloval třicet tři roky nade vším Israelem i nad Judou.

⁶ Vytáhl pak král a všichni muži, kteří byli s ním, k Jerusalemu, proti Jebušanům, (pra)obyvatelům země té; i pravili Davidovi: „Nevtáhneš sem, leč odstraníš slepé a kulhavé.“ [— To znamená: Nevtažne sem David! —] ⁷ David však dobyl tvrze Sionu. — [To je „Město Davidovo“.] — ⁸ Toho dne totiž ustanovil David odměnu tomu, kdo porazí Jebušany a dotkne se domovních žlabů [a odstraní slepé a kulhavé, kteří nenáviděli duše Davidovy. — Proto praví se v přísloví: „Slepí a kulhaví nevejdou do domu.“ —]

⁹ Pak se usadil David v té tvrzi, nazval ji „Městem Davidovým“, a vybudoval (je) kolem dokola od Mella i dovnitř.

Hl. 5. V. 6. „i pravili“ Jebušané. Viz 1. Par 11, 4. — Jebušané jsou si jisti, že jejich hradeb nelze dobýt; jsou tak pevné, že je uhájí mrzáci (slepí a kulhaví).

V. 8. Znění porušeno, smysl temný, výklady všelijaké. — Záhadné slovo hebrejské „činnór“ stěží lze překládati „domovními žlaby“, ježto jich v tehdejších dobách nebylo, jak nás poučily vykopávky v poslední době v Palestině podniknuté. (Cisterny sice byly nalezeny, ne však žlaby na střeše, ani jiné stružky, kterými by byla voda sváděna do nich se střeš.) Lépe překládati slovo to: „kanál“, „podzemní chodba“ ku prameni. Podle toho Joab (1. Par 11, 6.) dostal se do města nepozorovaně chodbou, kterou chodili Jebušané pro vodu ku prameni. (Sluje nyní 'Ain Sitti Marjam čili 'Ain Umm ed-Deredž.) Že mívali staří podzemní průchod z města ke skrytému prameni, shledáno při vykopávkách v Gezeru. (Viz výše Jos 10, 33.) Také Schliemann a Dörpfeld našli ve vrstvě ssutin Troje (z VIII. století před Kristem) studně vykopané do skály a podzemní chodby k nim. Nejnověji při vykopávkách Parkerových na Ofelu, tedy na pahorku, na kterém kdysi se rozkládala jebušská tvrť, nalezeno rovněž množství podzemních chodeb. Ze všeobecných dějin možno uvést více příkladů, že nepřítel vnikl do města téměř nedobytného podzemním průchodem (Ulixes a Diomedes vnikli tak do Illia a jj.). V. 8. dlužno spojit s v. 6, Tam Jebušané pohrdavě mluvili o Davidovi, kterého do duše nenáviděli („nenáviděli duše Davidovy“), že ubrání proti němu město „slepí a kulhaví“. Když pak David města dobyl, co bylo bližšího Israelitům, nežli že nazvali štiplavě všechny Jebušany „slepí a kulhaví“, slepci, kteří neviděli, kterak Davidův vojevůdce do pevnosti vniká, a kulhavci, kteří nemohli rychle přispěti na ohrožené místo; snadno vzniklo také uštěpačné pořekadlo o zabitych Jebušanech (slepí a kulhaví), že se již „nevrátí domů“ (= „nevejdou do domu“).

V. 9. Srv. 1. Par 11, 7. n. — „Mello“ (srv. assyrské „tamlú“) jmenováno již výše Sdc 9, 6. 20. Byla to nejspíše bašta (citadella), nejpevnější místo v pevnosti. Stálo na místě, které bylo nejvíce ohroženo, kde byl přístup do města nejsnadnější, kde za doby míru sami obyvatelé pevnosti branou vcházeli a vycházeli. Tato bašta stávala nejspíše na severu Ofelu (na jihu nebo jihozápadu dnešního chrámoviště). Srv. 3. Král 9, 15. 24; 11, 27; 2. Par 32, 5.

¹⁰ A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin, Bůh zástupů, byl s ním.

¹¹ Hiram, král tyrský, poslal posly k Davidovi, cedrové dřevo, řezbáře a kameníky, a (ti) vystavěli dům Davidovi.

¹² I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro svůj lid israelský.

¹³ David pojal ještě (jiné) ženiny a ženy v Jerusalemě, když byl přišel z Hebronu, a narodilo se Davidovi také jiných synů a dcer; ¹⁴ jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, ¹⁵ Jebahar, Elisua, Nefeg, ¹⁶ Jafjáš, Elisama, Elioda a Elifalet.

¹⁷ Když Filišťané uslyšeli, že pomazali Davida za krále nad Israelem, vytáhli všichni, by vyhledali Davida; David uslyšev to, odebral se dolů do tvrze. ¹⁸ Filišťané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. ¹⁹ I tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?“ Hospodin Davidovi odpověděl: „Vystup, neboť ano, vydám Filišťany do ruky tvé!“ ²⁰ Přitáhl tedy David do Baal-Farasim, porazil je tam a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé přede mnou, jako při vodní průtrži bývá.“ Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim.“ ²¹ Modly, které tam Filišťané zanechali, David a mužové jeho odnesli.

²² Když pak opět vytáhli Filišťané a rozsadili se po údolí Rafaim, ²³ tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?“ Hospodin odpověděl: „Netáhni proti nim, ale obejdi je do týla a napadni je od hrušek. ²⁴ Až uslyšíš šust ve vrcholech hrušek, jako by někdo krácel, tehdy dej se do boje; neboť tehdy půjde Hospodin před tebou, aby porazil vojska Filišťanův.“ ²⁵ Učinil tedy David, jak mu přikázal Hospodin, a porazil Filišťany od Gabay až [jak se jde] ke Gezeru.

V. ¹¹. Jakou podobu měl tento Davidův „dům“ čili „palác“ (?), možno si přibližně představit podle „paláců“ městských králův, odkrytých při palestinských vykopávkách. V severovýchodním úhlu *Lachise* (Jos 10, 3. = Tell el-Hasí) nalezen byl kanaanský palác ze XIV. století před Kr.; byl postaven do čtverce, jehož strany měly po 17. m; zbudován ze sušených cihel; jeho zdi byly průměrně 1 m 68 cm tlusté. — V *Ta'anneku* vykopal Sellin podobný „palác“ asi ze třináctého století před Kr. Měl podobu obdélníka, 21·80 m dlouhého a 18·60 m širokého. Měl devět místností, podlouhlou pravoúhelnou chodbu a obdélný dvůr s cisternou uprostřed. Ony místnosti měly průměrně 2 čtverečné metry velikou podlahu, pokrytou jakousi látkou cementovou. Kámen, tvrdý vápenec, z něhož byl ten palác postaven, nebyl ještě vytesán ve kvádry, ale toliko na jedné straně poněkud vyrovnán neb i hlazen, že byla zeď na obou stranách rovnoplochá. Na západě byl palác chráněn přilehlou hradební zdí. — Bližší době Davidově je jiný „palác“, který odkopal Sellin tamže na severovýchodě (vystavěn byl asi mezi 1000—800 před Kr.). Byl stavěn skorem do čtverce (28·80×28 metrů) z měkkého vápence již do kvádrů tesaného, ano i poněkud na okrajích hlazeného. Kvádry ty byly dlouhé průměrně 90 cm a kladeny napříč zdi, že vyčnívaly boční strany jejich; jen v rozích kladeny podélné kvádry, mnohem větší, 1·80—2 m dlouhé. V každém rohu byla věž (čtyřhranná, asi 4 m široká). — Podobný palác objevený v *Jerichu* byl 25 m dlouhý a 18 m široký.

V. ¹⁷. navazuje na v. 3. — Srv. 1. Par 14, 8. nn. — „tvrz“ (mečúdá) tu znamená tvrz sionskou (mečúdath Čijjón) jmenovanou výše ve v. 7., ve které David podle v. 9. se usídlil, ale je to zde „*Odollam*“, jako 1. Sam 22, 1. 5. Tam „*sestoupil*“ (= odebral se dolů). Z toho plyne, že boj s Filišťany tuto ve v. 17.—25. vypravovaný strhl se dříve, nežli David dobyl Sionu.

V. ²⁴. Srv. 1. Par 14, 15. — „šust, jako by někdo šel“ způsobí vítr. Až bude vítr váti vršky, ať ráno či večer, má Dávid vytáhnouti do boje. (Hummelauer.)

*Archa úmluvy z domu Abinadabova (6, 1.—11.) slavnostně
přenesena na Sion. (6, 12.—23.)*

HLAVA 6. — ¹ David shromáždil opět všechno vybrané (mužstvo) z Israele, třicet tisíc (hlav). ² A David vstal a odešel s veškerým lidem, který u něho byl, do Baaly Judovy, aby přivedli archu Boží, [kterou jmenovali jménem Hospodina zástupů, sedícího na cherubech nad ní]. ³ I vložili archu na vůz nový, a vezli ji z domu Abinadabova, který byl na pahorku; Oza pak a Ahio, synové Abinadabovi, řídili nový vůz ten. ⁴ [Když tedy vzali ji z domu Abinadaba, který na pahorku] Boží archu [opatroval], Ahio šel před archou; ⁵ David pak i všecek Israel hrál před Hospodinem na všeliké dřevěné nástroje, na harfy, lyry, bubínky, chřestidla a cimbály. ⁶ Když přišli k humnu Nachonovu, vztáhl Oza ruku po arše Boží a zadržel ji, neboť býci házeli nohama a nachýlili ji. ⁷ Tu rozhněval se Hospodin roztrpčeně na Ozu a porazil ho pro (tu) opovázlivost, že tam umřel u archy Boží. ⁸ David zarmoutil se, že zabil Hospodin Ozu, a místu tomu bylo dáno jméno „Zabití Ozy“ až do dneška. ⁹ Toho dne lekl se David Hospodina a řekl: „Jak by měla archa Hospodinova ke mně přijíti?“ ¹⁰ Nechtěl tedy uvést k sobě archu Hospodinovu do města Davidova, ale uhostil ji v domě Obededoma, Gefana. ¹¹ I pobyla archa Hospodinova v domě Obededoma, Gefana, tři měsíce; a žehnal Hospodin Obededomovi i všemu domu jeho.

¹² Když bylo králi Davidovi oznámeno, že Hospodin žehná pro archu Boží Obededomovi, a všemu, co jeho jest: David šel a přivedl s jásosem archu Boží z domu Obededomova do města Davidova. ¹³ Když ti, kteří nesli archu Hospodinovu, popošli šest kroků, obětoval býka a berana. ¹⁴ David poskakoval veškerou silou před Hospodinem, jsa opásan efodem lněným. ¹⁵ Tak vedl David a všecek dům Israelův archu zjevení s jásosem a troubením na rohy. ¹⁶ Když vešla archa Hospodinova do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí před Hospodinem; i pohrdla jím v srdci svém. ¹⁷ Uvedli tedy archu Hospodinovu, položili ji na její místo prostřed stanu, který byl postavil pro ni David, a obětoval David před Hospodinem celopaly a oběti pokojné. ¹⁸ Dokonav celopaly a pokojné oběti, požehnal lidu ve jménu Hospodina zástupů, ¹⁹ a dal všem

Hl. 6. V. 2. Srv. Par 13, 6. — *Ba'alá* Jos 15, 9.—11. nebo *Qirjath-Ba'al* Jos 15, 60; 18, 14. jsou jiná jména města *Qirjath-je'arim*, kde byla tehdy v domě Abinadabově archa podle 1. Sam 7, 1.

V. 4. Co je ve hranaté závorce, je patrný druhopis v. předešlého, který dlužno nahraditi podle Lukiánovy recense se zřetelem k v. 6. n. ztraceným zněním: „*Uzzá šel po boku*“ archy Boží.

V. 6. Místo „*Náchón*“ má 1. Par 13, 9.: „*Kidhón*“. — Archa začala se povážlivě kolísati, že mohla býti snadno vyklopena, a tak zneuctěna; bylo by to také na pohoršení lidu. To nebezpečí zavinili Israelité i David tím, že nedali zastřenou archu nésti Levity, jak zákon Nm 4, 15. velel, ale že ji dali vézt na voze, tedy způsobem pohanským, jako byli kdysi učinili Filišťané (1. Sam 6, 19. nn.). V tom tkvěla vina Israelitův, a Bůh je potrestal právě v tom okamžiku, kdy byly patrný následky jejich činu, když se začala kolísati, že bylo třeba ji zachytiti a tak se jí dotknouti.

V. 7. Trest za vinu všech stihl jediného Ozu.

V. 19. Od té doby — zdá se — konány byly pravidelné služby Boží na Sioně před archou zákonitými kněžími (současně také v Gabaonu, kde byl starý posvátný stan bez archy 1. Par 16, 39; 21, 29.)

množství israelskému, mužům i ženám, každému po jedné chlebové place, po jedné hovězí pečení a po koláči smaženém na oleji; pak odešel všecek lid, každý do svého domova.

²⁰ Když však vracel se David, aby dal požehnání domu svému, Michol, dcera Saulova, vyšedši vstříc Davidovi, řekla: „Jak slavný byl dnes král israelský, který se odkryl před děvkami služebníků svých, a obnažil, jako se obnažuje šašek.“ ²¹ I řekl David Michole: „Před Hospodinem, který vyvolil mě raději než otce tvého a nežli veškeren dům jeho, a který mi přikázal, bych byl vládcem nad lidem Hospodinovým v Israeli, ²² budu hráti a ponížovati se více, nežli tentokrát; a budu opovrženým v očích tvých, ale u děvek, o kterých jsi mluvila, stanu se (tím) slavnějším.“ — ²³ Michole tedy, dceři Saulově, nenarodil se syn až do dne smrti její.

Trůn Davidův státi bude věčně. (7, 1.—29.)

HLAVA 7. — ¹ Když se usadil král v domě svém a Hospodin dal mu pokoj ode všech okolních nepřátel, ² řekl proroku Natanovi: „Nevidíš, že já bydlím v domě cedrovém, kdežto archa Boží stojí pod plachtami?“ ³ Natan řekl králi: „Nuže, učiň vše, co máš v srdci; neboť Hospodin je s tebou!“

⁴ Té noci, hle, oslovil Hospodin Natana, řka: ⁵ „Jdi a mluv služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin: „Ty bys měl vystavěti mi dům, ve kterém bych přebýval?“ ⁶ Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho dne, kdy jsem vyvedl syny Israelovy z Egypta, až do dneška; ale chodil jsem ve stánku pod plachtami ⁷ po všech místech, po kterých jsem chodil se všemi syny Israelovými. Zda zmínil jsem se slovem někomu ze soudců israelských, kterému jsem přikázal, aby pásal lid můj israelský, že bych byl řekl: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?“ ⁸ Nyní tedy toto řci služebníku mému Davidovi: „Toto praví Hospodin zástupů: „Já jsem vzal tebe s pastvy, kde jsi chodil za stádem, abys byl vladařem nad lidem svým israelským, ⁹ byl jsem s tebou všude, kudykoli jsi chodil, pobil jsem všechny nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno veliké, jako jméno velikanů, kteří jsou na zemi. ¹⁰ Ustanovil jsem místo lidu svému israelskému, a pěstuji ho, aby bydlel na něm, aby nebyl již zarmucován, nešlechetníci by ho již netrápili jako prve, ¹¹ ode dne, kdy jsem ustanovil soudce nad lidem svým israelským; a dávám ti pokoj ode všech nepřátel tvých. A Hospodin ti předpovídá, že ti učiní Hospodin dům. ¹² Až naplní se (počet) dnů tvých a zesneš s otci svými, vzbudím ti po tobě dorost, který vzejde z krve tvé, a potvrdím království jeho. ¹³ Ten postaví dům jménu mému a (já) upevním trůn království jeho na věky. ¹⁴ Já budu jemu otcem a on bude mi synem; učiní-li on co nepravého, trestati ho budu metlou lidí a ranami synů lidských, ¹⁵ a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal Saulovi, kterého jsem od sebe zavrhl. ¹⁶ A stálý bude dům tvůj

Hl. 7. V. 6. n. „z israelských soudců“, t. j. vladařů. Dostati od Hospodina rozkaz, vystavěti chrám, je tak veliké významění a milost, že se jí dosud žádnému vladaři israelskému nedostalo. (Hummelauer.)

V. 10. „místo“ = pevné sídlo; „učiní dům“ = vystaví dům (1. Par 17, 10.) = dá četné potomstvo.

i království tvé až na věky přede mnou, a trůn tvůj bude pevný vždycky.“
¹⁷ Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan k Davidovi.

¹⁸ David pak vešel, a sedě před Hospodinem pravil: „Kdo jsem já, Hospodine Bože, a co je dům můj, žes mě přivedl až sem? ¹⁹ Ale i to se zdálo málo před obličejem tvým, Hospodine Bože, i mluvil jsi také o domu služebníka svého na dlouhé časy! To tedy usouzeno člověku, Hospodine Bože! ²⁰ Avšak co ještě bude moei říci David tobě? Vždyť ty znáš služebníka svého, Hospodine Bože! ²¹ Pro slovo své a podle srdce svého učinil jsi všechny tyto veliké věci, abys je (pak) oznámil služebníku svému. ²² Proto jsi veliký, Hospodine Bože; věru není podobného tobě, aniž je Bůh kromě tebe, podle všeho, co jsme na vlastní uši slyšeli. ²³ Který národ na zemi je jako lid tvůj israelský, pro který šel Bůh, aby si jej vykoupil za (svůj) národ, aby učinil mu jméno na zemi velikými a hroznými skutky, které mu učinil, (a bys zapudil) před lidem svým, který jsi vykoupil sobě z Egypta, národ i božstvo jeho? ²⁴ Neboť ustanovil jsi lid israelský za lid svůj pevně na věky, a ty, Hospodine Bože, učinil jsi se Bohem jejich! ²⁵ Nuže tedy, Hospodine Bože, slovo, které jsi promesl o služebníku svém a domě jeho, plň na věky, a čiň, jak jsi mluvil, ²⁶ by velebeno bylo jméno tvé na věky a říkalo se: „Hospodin zástupů je Bůh nad Israelem, a dům služebníka tvého Davida bude pevně trvati před Hospodinem.“ ²⁷ Neboť ty, Hospodine zástupů, Bože Israelův, zjevil jsi v ucho služebníka svého: „Dům postavím tobě“; proto osmělil se služebník tvůj poprositi tebe touto modlitbou. ²⁸ Nyní však, Hospodine Bože, ty jsi Bůh a slova tvá jsou pravdiva; tys přislíbil služebníku svému ty dobré věci; ²⁹ začni tedy žehnati domu služebníka svého, aby byl na věky před tebou. Neboť ty, Hospodine Bože, jsi promluvil, a pro požehnání tvé požehnán bude dům služebníka tvého na věky!“

*Království Davidovo válkami vítěznými upevněno
a rozšířeno. (8, 1.—10, 19.)*

HLAVA 8. — ¹ Poté porazil David Filištany, pokořil je a vytrhl jim uzdu poplatnosti z rukou.

² Porazil také Moabce a změřil je provazcem, kázav jim položit se na zemi; měřil je po dvou provazcích: jeden na smrt, druhý na život; i stal se Moab Davidovým služebníkem, pod daní.

³ David porazil též Adarezera, syna Rohobova, krále Soby, když vytáhl, aby opanoval řeku Eufrat. ⁴ David zajal z jeho vojska sedmnáct set jezdcův, a dvacet tisíc pěších; všechněm koňům u vozů podřezal šlachy, a zachoval z nich toliko sto spřežení.

⁵ Když přitáhli Syrové z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi Soby, David porazil ze Syřů dvacet dva tisíce mužův, ⁶ osadil posádkou

V. ²¹. n. „Pro slovo své“, abys dokázal svou věrnost, která plní, co slibuje, a tak aby ses oslavil.

Hl. 8. je samostatný přehled válečných výprav Davidových, zařazený sem proto, že je v něm učiněna zmínka o kořisti, kterou nahromadil David na stavbu chrámu (hl. 7.).

Syrii Damašskou, a tak stala se Syrie Davidovi poddanou a poplatnou. A střehl Hospodin Davida, ať šel kam šel.

⁷ Zlaté zbraně, které měli služebníci Adarezerovi, David vzal a přinesl je do Jerusalema; ⁸ také z Bete a z Berotu, měst Adarezerových, vzal král David velmi mnoho mědi.

⁹ Tou, král ematský, uslyšev, že porazil David všecku moc Adarezerovu, ¹⁰ poslal Jorama, svého syna, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, jemu blahopřál a poděkoval, že Adarezera v boji porazil. — Byl totiž Adarezer nepřitelem Touovým. — (Joram) měl u sebe věci zlaté, stříbrné a měděné; ¹¹ také ty zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl zasvětil ze všech národů, jež si byl podmanil: ¹² ze Syrů, Moabců, synův Ammonových, Filištanův, Amalečanů [jakož i z kořisti Adarezera, syna Rohobova, krále sobského]. ¹³ David proslavil se také, když vracel se z dobyté Syrie pobil v Solném údolí osmnáct tisíc Edomcův, ¹⁴ ustanovil v Edomsku dozorce (osadil je posádkou), a tak stalo se všechno Edomsko Davidovi poddaným. A střehl Hospodin Davida, ať šel kam šel.

¹⁵ I kraloval David nade vším Israelem; a vykonával právo a spravedlnost všemu lidu svému. ¹⁶ Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ¹⁷ Sadok, syn Achitobův, a Achimelech, syn Abjatarův, byli kněžími; Sarajáš byl písařem; ¹⁸ Banajáš, syn Jojadův, byl nad Keretany a Feletany; synové pak Davidovi byli knížaty.

HLAVA 9. — ¹ David se tázal: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal milosrdenství pro Jonatana?“ ² Byl pak z domu Saulova služebník, jménem Siba; toho povolal král k sobě a ptal se ho: „Jsi ty Siba?“ On odpověděl: „Ano, jsem služebník tvůj.“ ³ I řekl král: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal Boží milosrdenství?“ Siba pravil králi: „Ještě je syn Jonatanův, chromý na nohy.“ ⁴ Když se tázal: „Kde jest?“ řekl Siba králi: „Hle, je v domě Machira, syna Ammielova, v Lodabaru.“ ⁵ Poslal tedy král David a vzal jej z domu Machira, syna Ammielova, z Lodabaru. ⁶ Když přišel Mifiboset, syn Jonatana, syna Saulova, k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. David zvolal: „Mifibosete!“ On odpověděl: „Tu jsem (já), služebník tvůj.“ ⁷ I řekl mu David: „Neboj se, nebo jistě prokáži ti milosrdenství pro Jonatana, otce tvého; vrátím ti všechny pozemky Saula, otce tvého, a ty budeš jísti za stolem mým vždycky.“ ⁸ Kterýžto pokloniv se mu pravil: „Kdo jsem já, služebník tvůj, že jsi shlédl na psí mrchu, jakou já jsem?“ ⁹ Povolav pak král Sibů, služebníka Saulova, řekl mu: „Vše, co patřilo Saulovi, i veškeren dům jeho, dal jsem synu pána tvého. ¹⁰ Obdělávej mu tedy půdu ty, synové tvoji i otroci tvoji, a přinášej synu pána svého, čeho třeba k živobytí; Mifiboset (sám) však, syn pána tvého, bude jísti vždycky za stolem mým.“ — Siba měl patnácte synů a dvacet otroků. — ¹¹ I řekl Siba králi: „Jak jsi rozkázal, pane můj králi, služebníku svému, tak učiní služebník tvůj!“

Mifiboset tedy jídal za jeho stolem jako jeden z kraleviců.

¹² Mifiboset měl malého syna, jménem Micha; a všecek rod Sibův sloužil Mifibosetovi. ¹³ Mifiboset zůstával v Jerusalemě, ježto vždycky jídal se stolu královského. A kulhal na obě nohy.

HLAVA 10. — ¹ Když potom umřel král ammonský a kraloval po něm Hanon, syn jeho, ² řekl David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi,

synu Naasovu, jako prokázal milosrdenství otec jeho mně.“ Poslal tedy David služebníky své, aby ho potěšil pro smrt otce jeho. Avšak když přišli služebníci Davidovi do Ammonska, ³ řekla knížata ammonska Hannonovi, pánu svému: „Domníváš se, že snad ke cti otce tvého poslal k tobě David těšitele? Neposlal David služebníků svých k tobě spíše proto, aby ohledal a propátral město a (potom) je vyvrátil?“ ⁴ Vzal tedy Hanon služebníky Davidovy, dal oholiti každého z nich na půl brady a zustríhati rouclia jejich v půli až po zadek, a (tak) je propustil. ⁵ Když to bylo Davidovi oznámeno, poslal jim naproti — byli totiž muži ti velmi potupně pohaněni — a rozkázal jim David: „Pobuďte v Jerichu, dokud vám neobrostou brady a potom se vraťte!“

⁶ Ammonští vidouce, že Davidovi ukřivdili, poslali a najali za mzdu Syry z Rohobu a Syry ze Soby, dvacet tisíc pěších, jakož i od krále Maachy tisíc mužův a od Istoba dvanáct tisíc mužů. ⁷ Když to David uslyšel, vyslal Joaba se vším vojskem i s válečníky. ⁸ Vytáhli tedy Ammonští a sešikovali se před samou branou; Syrové však ze Soby a Rohoby, Istob a Maachané byli zvláště v polích. ⁹ Vida tedy Joab, že se chystají napadnouti ho zepředu i zezadu, vybral (bojovníky) ze všech výborných Israelitův a sešikoval je proti Syrům; ¹⁰ ostatní pak díl lidu dal Abisajovi, bratru svému, který sešikoval jej proti Ammonským. ¹¹ A řekl Joab: „Budou-li Syrové silnější mne, přispěješ mi na pomoc; budou-li však Ammonští silnější tebe, pomohu já tobě. ¹² Buď hrdinou, a bojujme za lid svůj a za město Boha svého; Hospodin pak učiň, co za dobré uznává.“ ¹³ Když pak Joab i lid, který byl s ním, dal se do boje proti Syrským, hned před ním utekli; ¹⁴ Ammonští vidouce, že Syrové utíkají, dali se také na útěk před Abisajem a vešli do města. Joab, navrátiv se od Ammonských, přišel do Jerusalema.

¹⁵ Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, sebrali se všichni. ¹⁶ Adarezer poslal a kázal vytáhnouti Syrům, kteří sídlili za Řekou, a přivéstí jejich vojsko; Sobach, vůdce vojska Adarezerova, jim velel. ¹⁷ Když to bylo oznámeno Davidovi, sebral všecek lid israelský, přepravil se přes Jordán a přitáhl k Helamu. Syrové sešikovali se proti Davidovi a bojovali proti němu, ¹⁸ avšak dali se na útěk před Israelem; David pobil ze Syrských sedm set spřežení a čtyřicet tisíc jezdců; také Sobacha, vojevůdce, udeřil, že hned umřel. ¹⁹ Všichni králové, kteří tu byli na pomoc Adarezerovi, vidouce, že jsou přemoženi od Israele, [ulekli se a utekli před Israelem — padesát osm tisíc (mužů)]. I učinili mír s Israelem, sloužili mu a báli se již Syrští pomáhati Ammonským.

Davidovo cizoložství (11, 1.—5.) a vražda. (11, 6.—27.)

HLAVA II. — ¹ Po roce, toho času, kdy králové vyjíždívají do boje, poslal David Joaba a s ním služebníky své, jakož i veškerého Israele; i zpustošili Ammonska a oblehli Rabbu. David však zůstal v Jerusalemě.

² Když se tyto věci dály, přihodilo se, že David vstal odpoledne s lože svého a procházel se po nástřeší královského domu; i užíval si nástřeší svého ženu, ana se myje naproti, a byla to žena velmi hezká. ³ Poslal tedy král zeptati se, kdo je ta žena. Když mu bylo oznámeno, že to je Betsaba, dcera Eliamova, manželka Urjáše, Hetana, ⁴ poslal David

posly, dal (si) ji přivést, a když přišla k němu, spal s ní. — Právě se byla očistila od své nečistoty. — ⁵ Pak vrátila se domů. Ježto počala, vzkázala Davidovi: „Počala jsem.“

⁶ David tedy vzkázal Joabovi: „Pošli ke mně Urjáše, Heřana!“ I poslal Joab Urjáše k Davidovi. ⁷ Když Urjáš k Davidovi přišel, tázal se David, dobře-li se má Joab i lid, a jak se vede válce. ⁸ A řekl David Urjášovi: „Jdi domů a umej si nohy.“ Když Urjáš vyšel z královského domu, byl za ním poslán pokrm královský. ⁹ Avšak Urjáš lehl si před bránu domu královského s jinými služebníky pána svého a nešel domů. ¹⁰ Když bylo Davidovi oznámeno: „Nešel Urjáš do domu svého,“ řekl David Urjášovi: „Nepřišel jsi s cesty? Proč jsi nešel do domu svého?“ ¹¹ Urjáš Davidovi odpověděl: „Archa Boží, a Israel i Juda bydlí v stanech, pán můj Joab i služebníci pána mého táboří v širém poli; a já bych měl vjíti do domu svého, bych jedl, pil a spal s manželkou svou? Jakože jsi živ a jakože živa je duše tvá, neučiním věci té!“ ¹² Řekl tedy David Urjášovi: „Pobuď zde ještě dnes, a zítra tě propustím.“ Zůstal (tedy) Urjáš v Jerusalemě den ten. Druhého dne ¹³ David ho pozval, aby s ním jedl a pil a opil jej; on však vyšel večer, spal na lůžku svém se služebníky pána svého, a nešel do domu svého.

¹⁴ Druhého dne tedy napsal David list Joabovi a poslal jej po Urjášovi. ¹⁵ V tom listě napsal: „Postavte Urjáše v čelo boje, kde bude nejtěžší zápas, a (pak) opustte ho, aby padl a zahynul.“ ¹⁶ Joab tedy obléháje město, postavil Urjáše na místo, kde věděl, že jsou velmi statní muži. ¹⁷ I vypadli muži z města, bojovali proti Joabovi, padlo (mnoho) lidu, a zahynul také Heřan Urjáš.

¹⁸ I poslal Joab oznámiti Davidovi všechny příhody bitvy, ¹⁹ nakázal však poslu říka: „Až vypravíš králi vše o bitvě, ²⁰ uzříš-li, že se hněvá a řekne-li: „Proč jste šli až ke zdi, byste (tam) bojovali? Nevěděli jste, že shůry, se zdi silně střílejí?“ ²¹ Kdo zabil Abimelecha, syna Jerobaalova? Zda nezabila ho v Tebes žena, která svrhla na něj kus žernova se zdi? Proč jste šli až ke zdi?“ rci: Také služebník tvůj Urjáš je mrtev.“ ²² Odešel tedy posel, a přišed vypravoval Davidovi vše, co mu byl přikázal Joab. ²³ Posel vypravoval Davidovi: „Nabyli vrchu nad námi ti muži a přitáhli na nás do pole; my však učinili jsme útok a hnali jsme je až ku bráně města. ²⁴ Ježto pak stříleli střelci na služebníky tvé se zdi, shůry, padli (mnozí) ze služebníků králových, ano i služebník tvůj Heřan Urjáš je mrtev.“ ²⁵ Tu řekl David poslu: „Toto řekneš Joabovi: Nezarmucuj tě tato věc; [jsoutě rozličné příhody boje;] dnes toho a zítra onoho pohlcuje meč; veď s větší zmužilostí své bojovníky proti městu, abys je zkazil; dodej jim odvahu!“

²⁶ Manželka Urjášova, uslyševši, že je mrtev Urjáš, její muž, oplakávala ho. ²⁷ Když pak pominula doba smutku, dal ji David uvést do domu svého; vzal si ji za manželku, a ona mu porodila syna.

Hospodinovi však nelíbilo se, co učinil David.

Hl. 11. V. 5. Betsaba oznamuje věc Davidovi, by přiměřeným způsobem odvrátil následky zločinu, které oběma vinníkům hrozily — trest smrti podle Lv 20, 10.

V. 9. „před bránu královského domu“ — ve strážnici.

V. 11. Místo „jakože jsi živ“ lépe čisti: „Jakože živ je Jahve“, jako 1. Sam 1, 26; 20, 3; 25, 26. a j.

V. 21. Kterak byl Abimelech zabit kusem mlýnského běhouna, viz Sdc 9, 50. nn.

David s Hospodinem usmířen. (12, 1.—31.)

HLAVA 12. — ¹ Proto poslal Hospodin Natana k Davidovi. Když k němu přišel, řekl mu: „Dva muži byli v jednom městě: jeden bohatý a druhý chudý. ² Bohatec měl ovec a hovězího dobytka velmi mnoho. ³ Chudás však nic jiného neměl, kromě jedné ovce maličké, kterou byl koupil a vychoval; ta odrostla u něho spolu s jeho dětmi; ze skývy chleba jeho jídala, z číše jeho pívala, a v lůně jeho spávala; a tak byla mu jako dítě milá. ⁴ Když pak přišel kterýs pocestný k boháči, nechtěl on vzít z ovce svých ani z hovězího dobytka svého, aby udělal hody onomu pocestnému, který byl přišel k němu, ale vzal ovci chudásovu a připravil pokrmu člověku, který byl přišel k němu.“

⁵ David rozhněvav se náramně na člověka toho, pravil Natanovi: „Jakože živ je Hospodin! Syn smrti je muž, který to učinil. ⁶ Ovci nahradí čtvernásobně, protože učinil tu věc a neměl milosrdenství!“ ⁷ Natan však řekl Davidovi: „Ty jsi ten muž! Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já pomazal jsem tebe za krále nad Israelem, a já vytrhl jsem tebe z ruky Saulovy. ⁸ Dal jsem ti dům pána tvého, manželky pána tvého do lůna tvého, dal jsem ti dům Israelův i Judův, a kdyby to bylo málo, byl bych ti přidal mnohem více. ⁹ Proč tedy opovrhl jsi slovem Hospodinovým učiniv, co je zlé v očích mých? Urjáše, Hetana, zabil jsi mečem a manželku jeho jsi vzal sobě za manželku; zabil jsi ho mečem Ammonských. ¹⁰ Proto neodejde meč z domu tvého na věky, ježto jsi pohrdl mnou, vzav manželku Urjáše, Hetana, aby byla manželkou tvou.“ ¹¹ Proto praví Hospodin toto: „Hle, já sešlu na tebe neštěstí z tvého (vlastního) domu; vezmu ženy tvé před očima tvýma, dám je bližnímu tvému a (ten) spátí bude s manželkami tvými před očima slunce tohoto. ¹² Tys to učinil sice skrytě; já však to učiním před obličejem všeho Israele a před obličejem slunce.“ ¹³ I řekl David Natanovi: „Zhřešil jsem Hospodinu!“ „Hospodin také promíjí hřích tvůj“ — pravil Natan Davidovi. — „Neumřeš; ¹⁴ že však jsi dal příčinu nepřátelům Hospodinovým, aby se rouhali, proto syn, který se ti narodil, smrtí zemře!“

¹⁵ Poté navrátil se Natan domů.

Hospodin také ranil chlapce, kterého byla porodila manželka Urjášova Davidovi, že o něm pochybovali. ¹⁶ I prosil David Hospodina za chlapce, postil se tuze, a odebrav se v ústraní padl na zem. ¹⁷ Když pak přišli starší domu jeho a nutili ho, by vstal se země, nechtěl, aniž jedl s nimi. ¹⁸ Dne sedmého dítě zemřelo; služebníci Davidovi však báli se mu oznámiti, že je dítě mrtvo, nebo řekli: „Hle, když ještě živ byl chlapec, mluvili jsme mu, a neslyšel hlasu našeho; díme-li: „Mrtev je chlapec!“ čím více bude se trápit.“ ¹⁹ Když pak David viděl, že služebníci jeho (mezi sebou) šeptají, porozuměl, že je chlapec mrtev, a řekl služebníkům svým: „Je chlapec mrtev?“ Oni mu odpověděli: „Je mrtev!“ ²⁰ Tu vstal David se země, umyl se, pomazal, převlékl, vešel do domu Hospodinova a klaněl se; když pak vrátil se domů, žádal, by

Hl. 12. V. ¹⁰. „meč“ ve vlastním slova významu je smrt synů Davidových: Ammona, Absaloma a Adonjáše; v přeneseném významu: smrt dítěte s Betsabou zplozeného (verš 14.) a zneuctění Davidova haremu.

V. ¹¹. Kterak se vyplnila tato hrozba, viz níže 16, 21. n.

mu předložili chléb, a jedl. ²¹ I řekli mu služebníci jeho: „Co jsi to učinil? Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil ses a plakal jsi; když pak dítě zemřelo, vstal jsi a jedl jsi!“ ²² On řekl: „Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil jsem se a plakal, ježto jsem (si) řekl: Kdo ví? Možná, že mi ho daruje Hospodin a že živ bude chlapec. ²³ Nyní však, kdyžť zemřel, proč bych se postil? Zda budu moci zase jej vzkřísiti? Já spíše půjdu k němu, ale on nevrátí se ke mně.“

²⁴ I těšil David Betsabu, manželku svou, šel k ní, spal s ní, když pak porodila syna, dal mu jméno Šalomoun. A Hospodin ho miloval, ²⁵ svěřil ho Natanovi proroku a nazván byl „Miláček Hospodinův“, ježto ho miloval Hospodin.

²⁶ Bojoval tedy Joab proti Rabbě, (městu) ammonskému, a dobyl města královského. ²⁷ I vzkázal Joab Davidovi: „Bojoval jsem proti Rabbě a zbývá ještě dobýti Města vodního. ²⁸ Nyní tedy seber ostatek lidu, oblehni město a vezmi je, aby jménu mému nebylo připisováno vítězství, kdybych já města dobyl.“ ²⁹ Sebral tedy David všecek lid, táhl proti Rabbě, dal se do boje a vzal ji. ³⁰ Korunu, mající cenu hřivny zlata, s velmi vzácnými drahokamy, vzal jejich králi s hlavy a byla dána na hlavu Davidovi. Také však z města odnesl velmi velikou kořist; ³¹ jeho obyvatelstvo pak dal přivést, pilami řezati, přejížděti je železnými vozy, noži rozpárati a odvésti do cihelen. Tak učiniv všem městům ammonským, vrátil se David i všechno vojsko do Jerusalema.

David trestán smrtí svého prvorozence. (13, 1.—14, 33.)

HLAVA 13. — ¹ Potom zamiloval si Amnon, syn Davidův, sestru Absaloma, syna Davidova, velmi krásnou, jménem Tamar; ² trápil se pro ni tak velice, že z lásky k ní se roznemohl; bylať pannou a proto zdálo se mu nesnadno něco nečestného s ní učiniti. ³ Měl pak Amnon přítele, jménem Jonadaba, syna Semmy, bratra Davidova, člověka velmi chytrého. ⁴ Ten mu pravil: „Proč tak chřadneš den ode dne, králevici? Proč mi toho nepovíš?“ Amnon mu řekl: „Miluji Tamaru, sestru bratra svého Absaloma.“ ⁵ Jonadab mu poradil: „Polož se na lůžko své a dělej se nemocným; když pak přijde otec tvůj, aby tě navštívil, rci mu: „Nechť přijde, prosím, Tamar, sestra má, by mi dala jísti, by udělala mi pokrm a já mohl jísti z její ruky.“ ⁶ Položil se tedy Amnon a začal předstírat nemoc; když pak přišel král, aby ho navštívil, řekl Amnon králi: „Nechť přijde, prosím, Tamar, sestra má, by udělala před očima máma dvojí kašičku, ať pojím z ruky její.“ ⁷ Vzkázal tedy

V. ³⁰. Verš ten dlužno opravit a překládati: „*I vzal korunu Milkómovu s jeho hlavy, a bylo shledáno, že váží hřivnu zlata. Na té byl drahokam, který byl dán Davidovi na hlavu.*“ Srv. 1. Par 20, 2. — „*Milkóm*“ byl národní bůžek Ammonů (3. Král 11, 5.).

V. ³¹. Podle Condamin-Dhorma čti takto: „*Lid, který v ní (Rabbě) byl, dal vésti a zaměstnal ho na pile, u železných nožův a u železných zubů. Kázal jim dělati cihly, a tak učinil všem městům ammonským . . .*“ Naložil tedy David s nimi, jako bylo všeobecně tehdy se zajatci nakládáno, a nedopustil se žádné *neslýchané krutosti!* Srv. Ex 1, 14; 6, 5. — Podle toho dlužno také čísti 1. Par 20, 3.

Hl. 13. V. 1. n. Tamar byla sestra Absalomova po otci i po matce, sestra Amnonova byla toliko polorodá, t. j. po otci. Byliť Absalom a Tamar děti Maachy, dcery krále gešurského, Amnon však byl syn Achinoamin. Viz výše 3, 2. n.

V. 7. „*domů*“, kde sídlely jeho ženy a dcery (haremy).

David Tamaře domů: „Jdi do domu Amnona, bratra svého, a udělej mu pokrm.“⁸ Přišla tedy Tamar do domu Amnona, bratra svého, an ležel, vzala něco mouky, smísila ji, rozředila a uvařila před očima jeho kašičky.⁹ Pak vzavši, co byla uvařila, přelila to a předložila mu; Amnon však nechtěl jísti, a řekl: „Vyžeňte všechny ode mne!“ Když všechny ven vykázali,¹⁰ řekl Amnon Tamaře: „Přines (mi) pokrm do ložnice, abych jedl z ruky tvé.“ Vzala tedy Tamar kašičky, které byla udělala, a zanesla (je) Amnonovi, bratru svému, do ložnice.¹¹ Když mu však pokrm podávala, uchopil ji a řekl: „Pojď, lehni si ke mně, sestro má!“¹² Ona mu však odporovala: „Nečiň mi násilí, bratře můj, nečiň; nebo to není dovoleno v Israeli; nečiň toho nerozumu!“¹³ Jáť nebudu moci snést své hanby a ty budeš jako jeden z pošetilců v Israeli; ale raději promluv s králem a neodepře ti mne.“¹⁴ Nechtěl však povolití jejím prosbám, ale jsa silnější, zmocnil se jí a spal s ní.

¹⁵ Potom pojal Amnona velmi veliký odpor k ní, takže větší byl odpor, kterým se mu hnusila, než láska, kterou ji byl prve miloval. Proto jí Amnon řekl: „Vstaň a klid se!“¹⁶ Ona mu odpověděla: „Větší je toto zlé, které nyní pácháš na mně, vyháněje mě, nežli (bylo) to, které jsi učinil prve.“ Nechtěl ji však slyšeti,¹⁷ ale povolav jinocha, který mu přisluhoval, řekl: „Vyvrz tuto ode mne ven a zamkni dveře po ní.“ —¹⁸ Byla pak oblečena v řízu dlouhou až po kotníky; v takovém totiž rouše chodívaly dcery královské, panny. — Vyvrhl ji tedy služebník jeho ven, a zamkl dveře po ní.¹⁹ I posypala si popelem hlavu, roztrhla řízu dlouhou až po kotníky, vložila si ruce na hlavu a odešla cestou křičíc.²⁰ Absalom, bratr její, řekl jí: „Amnon, bratr tvůj, tedy s tebou spal? Nyní však, sestro, mlč; je to bratr tvůj; a netrap se pro tu věc!“ Zůstala tedy Tamar v domě Absaloma, bratra svého a chřadla.²¹ Když uslyšel král David o těch věcech, rozhněval se velmi, ale nechtěl zarmoutit Amnona, syna svého, neb ho miloval, že byl jeho prvorozcem.

²² Ani Absalom neříkal nic Amnonovi, ani zlého ani dobrého; nebo nenáviděl Absalom Amnona, že porušil Tamaru, sestru jeho.

²³ Po dvou letech byly stříhány ovce Absalomovy v Baalhasoru, který je blízko Efraimu. I pozval Absalom všechny kralevice.²⁴ Přišel totiž ke králi a řekl mu: „Hle, stříhají ovce služebníkmu tvému; nechať přijde, prosím, král se služebníky svými k sluhovi svému!“²⁵ Král Absalomovi odpověděl: „Nežádej toho, synu můj; nežádej, bychom přišli všichni a obtěžovali tě.“ Ačkoli ho pak nutil, přece nechtěl jíti, ale rozžehnal se s ním.²⁶ Řekl tedy Absalom: „Nechceš-li jíti, nechť aspoň s námi jde, prosím, Amnon, bratr můj!“ Když mu král odvětil: „Není potřebí, aby šel s tebou,“²⁷ nutil ho Absalom, až odpustil s ním Amnona i všechny syny královské.

Absalom byl vystrojil hody, jako hody královské,²⁸ a již prve přikázal Absalom služebníkům svým: „Dávejte pozor, až bude Amnon opilý vínem, a pokynu vám: udeřte na něho; zabijte ho; nebojte se nic, neboť já vám to přikazuji; vzmužte se a vedte si statečně!“²⁹ Služebníci Absalomovi tedy učinili Amnonovi, jak jim byl Absalom přikázal. A všichni synové králi vstali, každý vsedl na mezka svého a ujeli.³⁰ Když ještě byli na cestě, došla Davida pověst řkoucí: „Pobil Absalom všechny kralevice, že nezůstal z nich ani jeden.“³¹ Vstal tedy

král, roztrhl roucho své, a padl na zem; také všichni služebníci jeho, kteří stáli při něm, roztrhli roucha svá. ³² A Jonadab, syn Semmy, bratra Davidova, ujav slovo pravil: „Nedomnívej se pán můj, král, že by všichni mladiství kralevicové byli zabiti; Amnon toliko je mrtev, neboť toho měl Absalom na mysli od toho dne, kdy znásilnil Tamaru, sestru jeho. ³³ Nuže tedy, nechať nepřipouští si toho k srdci pán můj král, mysle si: „Všichni kralevicové jsou zabiti,“ když přece toliko Amnon je mrtev!“

³⁴ Absalom utekl. — Když pak pozdvihl služebník strážný oči a pohleděl, tu hle, přicházelo mnoho lidu vedlejší cestou po úbočí hory, ³⁵ a Jonadab řekl králi: „Hle, kralevicové jsou tu; jak služebník tvůj řekl, tak jest.“ ³⁶ Když domluvil, ukázali se také (již) synové královští a všedše dali se do hlasitého pláče; také král i všichni služebníci jeho plakali pláčem velmi velikým. — ³⁷ Absalom přišel na útěku k Tolomajovi, synu Ammiudovu, králi gessurskému. A plakal David pro syna svého všechny dny. ³⁸ Absalom uprchnuv a přišed do Gessuru, byl tam tři léta.

³⁹ I přestal král David honiti Absaloma, protože již oželel smrt Amnonovu.

HLAVA 14. — ¹ Když Joab, syn Sarviin poznal, že srdce královo zase naklonilo se k Absalomovi, ² poslal do Tekuy, dal odtud přivést (jednu) duchaplnou ženu a řekl jí: „Dělej se, jakobys měla smutek; oblec se ve smuteční roucho, nepomazuj se olejem, abys byla jako žena, která má již dlouho smutek nad mrtvým, ³ vejdi ke králi, a mluv k němu tak a tak . . .“ A Joab jí pověděl, co má mluvit.

⁴ Vešla tedy žena tekujská ke králi, padla před ním na zem, poklonila se a řekla: „Pomoz mi, králi! ⁵ I tázal se jí král: „Co je ti?“ A ona odpověděla: „Ach, vdovou jsem já, neboť umřel mi muž. ⁶ Služebnice tvá měla dva syny; ti svadili se spolu na poli, a (ježto) nebylo nikoho, kdo by je rozbrániti mohl, udeřil jeden druhého, a zabil ho. ⁷ A hle, všechno pokrevstvo povstalo proti služebnici tvé a praví: „Vydej toho, který zabil bratra svého, ať ho zabijeme za život bratra jeho, kterého zabil, a zahladíme dědice.“ Tak hledí uhasiti jiskru mou, která mi zůstala, že by nezůstalo muži mému jména ani potomků na zemi.“ ⁸ I řekl král ženě: „Jdi domů a já poručím o tobě!“ ⁹ Tu pravila žena tekujská králi: „Ať je na mně, pane můj králi, nepravost (ona) a na domě otce mého; král však a trůn jeho budiž bez viny!“ ¹⁰ „Bude-li kdo ti odporovati“ — vece král — „přiveď ho ke mně a nedotkne se tebe více!“ ¹¹ Ona (však) prosila: „Nechať rozpomene se král na Hospodina, Boha svého, aby již nechtěl žádný příbuzný pomstít krve, a

V. ^{38a}. je druhopis 37a.; proto kritika 38a. vesměs vypouští. — 37b, patří k 38b. — Dlužno tedy čísti: „Absalom uprchl a odebral se do země Ma'achá, a zůstal tam tři léta. Král plakal pro svého syna všecek ten čas.“ — „do země Ma'achá“ doplněno ze LXX. — O zemi té viz Dt 3, 14; Jos 12, 5; 13, 11.

V. ³⁹. patří obsahem ke hl. následující. — Čti: „Duch králův přestal hněvati se na Absaloma, neboť oželel smrt Amnonovu.“

Hl. 14. V. ⁶. Tekuanka naráží na dva syny Davidovy, kteří také žili v nepřátelství, až jeden druhého (Absalom Amnona) zabil.

V. ⁹. „dům mého otce“ — proti domu jejího manžela, který žádá smrt jejího syna.

V. ¹¹. „rozpomníti se na Hospodina“ = přísahati při Jahvovi.

nezabil syna mého.“ Král řekl: „Jakože živ je Hospodin! Nespadne vlas syna tvého na zem!“

¹² Když ho žena prosila: „Budiž dovoleno promluvit ještě služebnici tvé k pánu mému králi slovo,“ řekl: „Mluv!“ ¹³ Pravila tedy žena: „Proč usmyslil jsi takovou věc proti národu Božímu? Král promluviv slovo ono přiznává, že chybuje, když nechce dovoliti svému vyhnanci vrátit se. ¹⁴ Všichni mřeme (sice) a tratíme se do země, jako voda, která se (již) nevrátí, ale Bůh nechce, by zničen byl (který) život, nýbrž ustavičně má na paměti zavrženého, by nezahynul dokonce. ¹⁵ Nyní tedy přišla jsem, bych řekla pánu svému, králi, tato slova v přítomnosti lidu. Služebnice tvá (si) totiž pravila: „Budu mluvit ke králi; snad vyplní nějak přání služebnice své. ¹⁶ Král mě vyslyší, že vysvobodí služebnici svou z rukou všech, kteří chtěli z dědictví Božího vyhladiti mě a spolu i syna mého. ¹⁷ Budiž tedy dovoleno služebnici tvé říci, že slovo pána mého, krále, (splněno) bude (jako) svaté; neboť jako anděl Boží je pán můj, král, kterým nehne ani požehnání ani zlořečení; proto je také Hospodin, Bůh tvůj s tebou!“

¹⁸ Král odpovídaje řekl ženě: „Netaj přede mnou, nač se tě zeptám!“ I řekla mu žena: „Mluv, pane můj, králi!“ ¹⁹ Král se tedy tázal: „Není ruka Joabova s tebou ve všech těchto věcech?“ Žena odpověděla: „Při blahu duše tvé, pane můj, králi! Není možno ani nalevo ani napravo vyhnouti se něčemu z toho, co praví pán můj, král; ano, služebník tvůj Joab, ten mi (to) přikázal, a ten vložil do úst služebnice tvé všechna tato slova. ²⁰ Abych užila toho obrazného obratu ve slovech svých — služebník tvůj Joab přikázal (mi) to; ty však, pane můj, králi, moudrý jsi, jako je moudrý anděl Boží, že rozumíš všemu na zemi.“ ²¹ I řekl král Joabovi: „Hle, jsem usmířen, a činím, co si přeješ; jdi tedy a povolj zpět mladistvého Absaloma!“ ²² Joab padl na tvář k zemi, poklonil se, dobrořečil králi a řekl: „Dnes poznal služebník tvůj, že jsem našel milost před očima tvýma, pane můj, králi; neboť učinil jsi, co si přeje služebník tvůj.“

²³ Poté Joab vstal, odešel do Gessuru a přivedl Absaloma do Jerusalema. ²⁴ Král však řekl: „Ať se vrátí do domu svého, ale tváře mé viděti nesmí!“ Vrátil se tedy Absalom do domu svého, ale tváře královy nespátril.

²⁵ Ve všem Israeli nebylo muže tak sličného a překrásného, jako Absalom; od paty nohy až do temene hlavy nebylo na něm poskvrný. ²⁶ Když si stříhával vlasy — stříhával se jednou do roka, ježto ho kštice tížila — navázil (obyčejně) vlasů hlavy své dvě stě lotů obecné váhy. ²⁷ A narodili se Absalomovi tři synové, jakož i jedna dcera krásného vzezření, jménem Tamar.

²⁸ Dvě léta byl Absalom v Jerusalemě, a tváře královy nespátril. ²⁹ Vzkázal tedy pro Joaba, aby ho poslal ke králi; ten však nechtěl přijíti k němu. Když po druhé vzkázal, on však nechtěl přijíti k němu,

V. ¹³. Uznal-li David, že je žena v právu žádajíc život svého zbylého syna, musí David důsledně také uznati, že je národ israelský v právu, když žádá, by David Absaloma povolal z vyhnanství, by mu odpustil.

V. ¹⁴. Dhorme překládá hebr.: „*Vždyť umíráme, a jako vody, které lijí na zemi a které nelze již sebrati, tak Bůh nepřivádí zpět duše*“ (s onoho světa). To jest: Je zbytečno trestati Absaloma vyhnanstvím, ježto tím nepřivede Amnona k životu. Srv. 12, 23.

³⁰ řekl služebníkům svým: „Víte o poli Joabově vedle pole mého; je na něm dozrávající ječmen; jděte tedy a zapalte je!“ Zapálili tedy služebníci Absalomovi obilí. Když přišli služebníci Joabovi s roztrženými oděvy a vypravovali: „Zapálili služebníci Absalomovi díl pole,“ ³¹ Joab vstal, přišel k Absalomovi do domu jeho, a tázal se: „Proč zapálili služebníci tvoji mé obilí?“ ³² Absalom Joabovi odpověděl: „Vzkázal jsem ti prose, bys přišel ke mně, abych tě poslal ke králi, bys mu řekl: „Proč jsem přišel z Gessuru? Bylo by mi lépe zůstat tam. Prosím tedy, ať uzřím tvář královu; má-li však na paměti nepravost mou, ať mě zabije!“ ³³ Joab tedy vešel ke králi a vše mu oznámil. I povolán byl Absalom; vešel ke králi, poklonil se tváří až k zemi před ním a král Absaloma políbil.

Bůh trestá Davida Absalomem. (15, 1.—18, 33.)

HLAVA 15. — ¹ Potom pořídil si Absalom vozy, koně a padesát mužův, aby běhali před ním. ² Také časně vstával Absalom, stával u cesty ku bráně a každého, kdo máje přišel ke královu soudu, volával Absalom k sobě a říkal: „Ze kterého města jsi ty?“ Když mu odpovídal: „Z toho onoho kmene israelského jsem já, služebník tvůj,“ ³ říkal mu Absalom: „Tvá věc zdá se mi dobrá a spravedlivá; ale nikdo není od krále ustanoven, kdo by tě vyslyšel. ⁴ Kéž jsem ustanoven soudcem v zemi.“ — říkal Absalom — „by ke mně chodili všichni, kdo mají při, bych je spravedlivě soudil!“ ⁵ Ano i když někdo k němu přistupoval, aby se mu poklonil, vztahoval ruku svou, chytal ho a líbal jej. ⁶ A tak činíval každému Israelitovi, který přicházel k soudu, aby byl slyšán od krále; tak záludně získával si srdce mužův israelských.

⁷ Po čtyřech letech řekl Absalom králi Davidovi: „Dovol, abych šel a splnil v Hebronu sliby své, které jsem učinil Hospodinu. ⁸ Učinil totiž slib služebník tvůj, když byl v syrském Gessuru, řka: „Přivede-li mě Hospodin zase do Jerusalema, obětovati budu Hospodinu.“ ⁹ Král David mu pravil: „Jdi v pokoji!“ Vstal tedy a odešel do Hebronu. ¹⁰ — (Prve) však poslal Absalom vyzvědače do všech kmenův Israelových a řekl: „Hned jak uslyšíte zvuk rohu, volejte: „Absalom stal se králem v Hebronu!“ — ¹¹ Š Absalomem šlo dvě stě mužů z Jerusalema, kteří byvše pozváni dobrosrdečně šli, ani netušíce, proč (byli pozváni). ¹² Pozval také Absalom Achitofela, Gilana, rádce Davidova, z města jeho Gila, když podával oběti, i rozmohlo se spiknutí, a lidu sbíhajícího se k Absalomovi přibývalo.

¹³ I přišel posel k Davidovi a řekl: „Všecek Israel celým srdcem jde za Absalomem!“ ¹⁴ David řekl služebníkům svým, kteří byli s ním v Jerusalemě: „Vstaňte, utecme! Neboť jinak nebudeme moci ujíti Absalomovi. Rychle vyjděte, aby snad přijda nezastihl nás, neuvalil na nás zkázy, a nepohubil města ostrším mečem!“ ¹⁵ Služebníci králi mu řekli: „Vše, cokoli přikáže pán náš, král, rádi učiníme (my,) služebníci tvoji!“

¹⁶ Vyšel tedy král s celým domem svým pěšky, zanechav deset ženin, aby doma hlídaly. ¹⁷ Když tedy vyšel král a všecek Israel pěšky, zastavil se daleko od domu; ¹⁸ všichni služebníci jeho šli vedle něho; také zástupy Keretanův a Feletanů, kdežto všichni Gefané, šest set

mužů, kteří byli za ním pěšky přišli z Getu, šli před králem. ¹⁹ I řekl král Etajovi Geťanu: „Proč jdeš s námi? Vrať se a zůstaň u krále, neboť cizinec jsi vyšlý z domova. ²⁰ Včera jsi přišel a dnes měl bys nucen býti jíti s námi? Vždyť jdu nazdařbůh! Vrať se a odveď s sebou nazpět bratry své! Hospodin pak prokaž ti milost a věrnost, že jsi (také ty mně) prokázal milost a věrnost!“ ²¹ Etaj však odpověděl králi: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ je pán můj, král! Ať jsi, kde jsi, pane můj, králi, ať k smrti nebo k životu, bude tam také služebník tvůj!“ ²² I řekl David Etajovi: „Nuže, pojď!“ Šel tedy Etaj Geťan a všichni muži, kteří s ním byli, s ostatním množstvím. ²³ Všichni plakali velmi hlasitě. Když všecek lid přešel, přešel také král potok Kedron, a všecek lid táhl po cestě, která vede k poušti.

²⁴ Přišel i kněz Sadok a všichni Levité s ním, nesouce Boží archu úmluvy; (tu) archu Boží postavili, Abjatar pak nevystoupil, dokud nepřešel všecek lid, který byl vyšel z města. ²⁵ Tu řekl král Sadokovi: „Zanes archu Boží zase do města! Naleznu-li milost před očima Hospodinovýmá, přivede mě zase, ukáže mi ji, i stánek svůj. ²⁶ Pakli mi řekne: „Nelíbíš se mi,“ aj, tu jsem, nechať učiní, co dobrého je v očích jeho. ²⁷ Proroku“ — řekl král knězi Sadokovi — „vrať se do města v pokoji; též Achimaas, syn tvůj, jakož i Jonatan, syn Abjatarův, oba synové vaši, ať jsou s vámi! ²⁸ Hle, já skrývati se budu na stepích pouště, až dojde od vás zpráva, která mi poví, (co se děje).“ ²⁹ Donesli tedy Sadok a Abjatar archu Boží zase do Jerusalema a zůstali tam.

³⁰ David pak vystupoval na horu Olivetskou, cestou ustavičně pláče, bos a s hlavou zahalenou; také veškeren lid, který byl s ním, stoupal se zahalenou hlavou a s pláčem. ³¹ Když bylo Davidovi oznámeno, že i Achitofel spíkl se s Absalomem, řekl David: „Prosím, Hospodine, zhať radu Achitofelovu.“ ³² Když vystoupil David na vrch hory, na které hodlal klaněti se Hospodinu, tu hle, potkal se s ním Chusaj Arčan, mající roucho roztržené a hlavu plnou prsti. ³³ I řekl mu David: „Půjdeš-li se mnou, budeš mi břemenem; ³⁴ vrátíš-li se však do města a řekneš-li Absalomovi: „Jsem služebníkem tvým, králi; jako jsem byl služebníkem otce tvého, tak budu služebníkem tvým,“ zmaříš radu Achitofelovu. ³⁵ Máš s sebou kněze Sadoka a Abjatara; cokoli z domu králova uslyšíš, oznámíš kněžím Sadokovi a Abjatarovi. ³⁶ A jsou s nimi dva synové jejich, Achimaas, syn Sadokův a Jonatan, syn Abjatarův; po těch mi vzkážete vše, co uslyšíte.“

³⁷ Když pak přišel Chusaj, přítel Davidův, do města, vešel do Jerusalema též Absalom.

HLAVA 16. — ¹ Když byl David maličko za vrchem hory, ukázal se Siba, služebník Mifibosetův; šel proti němu se dvěma osly, kteří nesli dvě stě chlebů, sto svazků suchých hroznů, sto hrud fíků a měch vína. ² I tázal se král Siby: „Pro koho jsou tyto věci?“ Siba odpověděl: „Oslové jsou pro královu rodinu, aby si mohli sednouti; chléb a ovoce, by měli co jísti služebníci tvoji; víno pak, aby se napil, kdyby kdo zemdlel na poušti.“ ³ I řekl král: „Kde je syn pána tvého?“ Siba králi odpověděl: „Zůstal v Jerusalemě, ježto (si) řekl: „Dnes mi vrátí

dům Israelův království otce mého!“ ⁴ Tu řekl král Sibovi: „Všecky věci, které patřily (dosud) Mifibosetovi, buďtež tvé!“ „Prosím,“ — vece Siba králi — „bych nalézal milost před tebou, pane můj, králi!“

⁵ Když přišel král David až do Bahurim, tu hle, vycházel odtud muž z rodu, ke kterému patřil dům Saulův, jménem Semej, syn Gerův; cestou ustavičně zlořečil ⁶ a házel kamením na Davida, jakož i na všechny služebníky krále Davida, ačkoli veškeren lid a všichni válečníci šli po pravé i levé straně vedle krále. ⁷ Semej zlořeče králi pravil toto: „Klid se, klid se, muži krve a pekelníku!“ ⁸ Odplatil ti Hospodin za všechnu krev domu Saulova; neboť vetřel ses do království místo něho; (nyní) tedy dal Hospodin království do rukou Absaloma, syna tvého; hle, (nyní) tísní tě nehody tvé, že jsi muž krve!“ ⁹ Tu pravil Abisaj, syn Sarviin, králi: „Proč zlořečí tato psí mrcha pánu mému, králi? Půjdu a setnu mu hlavu!“ ¹⁰ Král však řekl: „Nestarejte se o mne tolik, synové Sarviini! Nechte ho, ať zlořečí, neboť Hospodin přikázal mu, aby Davidovi zlořečil; kdo smí se tázati, proč tak učinil?“ ¹¹ A řekl král Abisajovi a všem služebníkům svým: „Hle, syn můj, který vzešel z krve mé, hledá bezživotí mého; čím více tedy (tento) Benjaminovec? Nechte ho, ať zlořečí, jak Hospodin rozkázal!“ ¹² Hospodin snad popatří na soužení mé, a odplatí mi Hospodin dobrým za toto dnešní zlořečení!“ ¹³ Šel tedy David a družina jeho cestou s ním; Semej pak jda po hřbetě hory na protější straně, zlořečil, házel kamení proti němu a sypal hlínu. ¹⁴ Tak přibyl král i veškeren lid s ním unaveni na místo odpočinku.

¹⁵ Absalom tedy a veškeren lid jeho vešli do Jerusalema; též Achitofel byl s ním. ¹⁶ Když pak přišel Chusaj, Arčan, přítel Davidův, k Absalomovi, řekl mu: „Ať žije král! Ať žije král!“ ¹⁷ Absalom se ho tázal: „To je láska tvá k příteli svému? Proč jsi nešel s přítelem svým?“ ¹⁸ Chusaj Absalomovi odpověděl: „Nikoli, neboť toho budu a s tím zůstanu, koho vyvolil Hospodin, veškeren tento lid i všecek Israel.“ ¹⁹ A buďž mi dovoleno dodatí toto: Komu já budu sloužiti? Zdali ne synu královu? Jako jsem poslušen byl otce tvého, tak budu poslušen i tebe!“ ²⁰ Tu pravil Absalom Achitofelovi: „Poradte se, co máme činiti!“ ²¹ I řekl Achitofel Absalomovi: „Vejdi k ženinám otce svého, které zanechal, by doma hlídaly; aby, až uslyší veškeren Israel, že jsi zhanobil otce svého, tím pevněji se k tobě přimkli.“ ²² Postavili tedy Absalomovi stan na nástřeší, a všel k ženinám otce svého přede vším Israelem. ²³ Byla pak rada Achitofelova, kterou dával toho času, jako kdyby se kdo s Bohem byl radil; tak byla všeliká rada Achitofelova (ceněna) i když byl s Davidem, i když byl s Absalomem.

HLAVA 17. — ¹ Achitofel řekl také Absalomovi: „Vyberu si dvánáct tisíc mužů, vstanu, poženou se za Davidem této noci, ² udeřím na něho — jeť unaven a zemdlen — porazím ho, až pak uteče všechen lid, který s ním je, zabiji opuštěného krále. ³ Pak přivedu zpět všechen lid

Hl. 16. V. 4. David pokládá podle udání Sibova Mifiboseta za velezrádce, všecek majetek mu odnímá („konfiskuje“) a dává jej udavači, který mu zůstal věren.

Hl. 17. V. 3. čti se LXX: „*Pak přivedu zpět všecek lid k tobě, jako se vracívá nevěsta ke svému ženichu, který ji hledá; jen nežádej života ni jediného muže, a všecek lid bude spokojen*“. Bude-li David překvapen rychlým pochodem, snadno bude lze zmocniti se ho, věc nebude žádati mnoho lidských životův, a to se bude lidu velmi zamlouvati.

k tobě, jako se vracívá člověk jeden, neboť (jen) jednoho muže ty hledáš, a veškeren lid bude spokojen.“⁴ Řeč jeho líbila se Absalomovi i všem starším Israelovým.⁵ Absalom však řekl: „Zavolejte (také) Chusaje, Arčana, a slyšme, co řekne též on!“⁶ Když Chusaj přišel k Absalomovi, řekl mu Absalom: „To a to mluvil Achitofel; máme to učiniti, čili nic? Jakou dáváš radu?“⁷ Chusaj Absalomovi odpověděl: „Není (to) dobrá rada, kterou dal Achitofel tentokrát!“⁸ Ty víš“ — mluvil dále Chusaj — „že otec tvůj a muži, kteří jsou s ním, jsou jonáci a roztrpčené myslí, jako když rozlítí se v lese medvědice, které pobrali mladé; otec tvůj je také (zkušený) válečník, nebude tedy s lidem leniti.⁹ Snad skrývá se nyní v roklich nebo na některém místě, které se mu zalíbilo; padne-li někdo (hned) na počátku, řekne každý, kdo o tom uslyší: „Poražen je lid, který se přidal k Absalomovi!“¹⁰ Pak oslábne strachem každý, i nejsilnější, jehožto srdce je jako lví; víť veškeren lid israelský, že jest udatný otec tvůj a jonáci všichni, kdo s ním jsou.¹¹ Ale toto se mi zdá býti dobrá rada: Nechať se shromáždí k tobě veškeren Israel od Danu až do Bersabe, jako písek mořský bez počtu, a ty budeš prostřed nich; ¹² tak naň udeříme, ať bude nalezen kdekoliv, přikryjeme ho jako rosa padající na zem a nenecháme ani jednoho z mužů, kteří jsou s ním. ¹³ Vejde-li do některého města, obveče veškeren Israel to město provazy a strhneme je do potoka, že nebude ani kaménka z něho lze najíti.“¹⁴ Absalom a všichni muži Israelovi řekli: „Lepší je rada Chusaje Arčana, nežli rada Achitofelova!“

Tak Hospodinovým řízením zmařena byla dobrá rada Achitofelova, aby uvedl Hospodin na Absaloma pohromu.

¹⁵ Řekl pak Chusaj kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Tak a tak radil Achitofel Absalomovi a starším Israelovým, ale já takto a takto jsem radil.“¹⁶ Nyní tedy pošlete rychle, vzkážete Davidovi a rcete: „Nezůstávej této noci na stepích pouště, ale bez odkladu přejdi (Jordán), aby snad nebyl pohlcen král i všecek lid, který s ním jest.““¹⁷ Jonatan pak stál s Achimaasem u studnice Rogel; i šla tam děvečka a pověděla jim to; oni pak šli, by donesli poselství králi Davidovi. Nesměli totiž ukázati se, nesměli vejíti do města. ¹⁸ (Přece) však viděl je kterýsi služebník a oznámil to Absalomovi. Oni však rychle odešli a vešli do domu jednoho muže v Bahurim, který měl studnici na dvoře; do té se spustili ¹⁹ a žena vzala příkrývku, zastřela jí otvor studnice, jako by sušila ječnou tluč, a tak se věc utajila. ²⁰ Když pak přišli služebníci Absalomovi do domu k ženě a tázali se: „Kde jest Achimaas a Jonatan?“ odpověděla jim žena (ta): „Přešli spěšně, okusivše maličko vody.“ Ti tedy (je) hledali, a když nic nenalezli, vrátili se do Jerusalema. ²¹ Když odešli, vystoupili onino ze studně, šli, a podali zprávu králi Davidovi řkouce: „Vstaňte a přepravte se rychle přes řeku, nebo tak a tak radil proti vám Achitofel!“²² Vstal tedy David i veškeren lid, který s ním byl, a přepravili se přes Jordán; prve nežli se rozednilo, nezůstal ani jeden, kdo by se byl nepřepравil přes řeku.

²³ Achitofel vida, že se nestalo podle jeho rady, osedlal osla svého a sebrav se odjel domů, do města svého, učinil pořizení o domě svém, oběsil se, umřel a pochován byl do hrobu otce svého.

²⁴ Když byl již David v Mahanaim, Absalom přepravil se přes Jordán, on a všichni muži Israelovi s ním. ²⁵ Ustanovil pak Absalom Amasu nad vojskem místo Joaba; Amasa byl syn muže z Jezrahelu, který slul Jetra; ten vešel k Abigaile, dceři Naasově, sestře Sarvie, která byla matkou Joabovou. ²⁶ I rozbil stany Israel s Absalomem v Galaadsku. ²⁷ Když přišel David do Mahanaim, Sobi, syn Naasův z Rabby ammonské a Machir, syn Ammihelův z Lodabaru, jakož i Berzellaj Galaadčan z Rogelim, ²⁸ přinesli mu ložní přikrývky, koberce, hliněné nádoby, pšenice, ječmene, mouky, pražmy, bobů, čočky, [praženého hrachu], ²⁹ medu, másla, ovce a tučná telata; to dali Davidovi a lidu, který s ním byl, aby jedli; neboť se domnívali, že lid hladem a žízní na poušti zemdlel.

HLAVA 18. — ¹ David tedy přehlédnuv lid svůj, ustanovil nad ním tisícníky a setníky; ² třetinu dal pod moc Joabovi, třetinu v moc Abisaje, syna Sarviina, bratra Joabova, a třetinu do moci Etajovi, který byl z Getu. A pravil král lidu: „Potáhnu také já s vámi!“ ³ Lid však odpověděl: „Nikoli, nepotáhneš! Neboť utečeme-li, nebude jim na nás příliš záležitosti, ano, i kdyby padla polovice z nás, nebudou toho velmi vážit, ježto ty jediný za deset tisíců jsi počítán; proto lépe jest, abys byl v městě, nám na pomoc.“ ⁴ Král jim odvětil: „Co se vám za dobré vidí, to učiním.“ Postavil se tedy král u brány a lid vycházel po svých četách, po stech a tisících. ⁵ Joabovi pak, Abisajovi a Etajovi přikázal král: „Zachovejte mi syna Absaloma!“ Veškeren lid slyšel, když přikazoval král všechněm velitelům o Absalomovi.

⁶ Tak vytáhl lid do pole proti Israelovi, a došlo k bitvě v lese Efraim. ⁷ Tam poražen byl lid israelský od vojska Davidova a padlo ho velmi mnoho toho dne — dvacet tisíc. ⁸ Bitva rozšířila se tam po veškeré krajině a bylo mnohem více lidí, které les pohubil, nežli těch, které meč zahladil toho dne.

⁹ Přihodilo se pak, že se dostal Absalom ke služebníkům Davidovým sedě na mezku; když přijel (s ním) mezek pod hustý, veliký dub, uvázl za vlasy v dubě, a zůstal viseti mezi nebem a zemí, kdežto mezek, na kterém byl seděl, ušel. ¹⁰ Vida to kdos, oznámil to Joabovi řka: „Viděl jsem Absaloma, an visí na dubě.“ ¹¹ I řekl Joab muži, který mu to oznámil: „Jestliže jsi (ho) viděl, proč jsi ho nepřibodl k zemi? A já bych ti dal deset lotů stříbra a jeden pás!“ ¹² Ten však Joabovi odpověděl: „Nikoliv, i kdybys odvážil do rukou mých tisíc (lotů) stříbra, nevztáhl bych ruky své na syna králova; neboť jsme slyšeli, kterak přikazoval král tobě, Abisajovi a Etajovi řka: „Šetřte mi syna Absaloma!“ ¹³ Ale i kdybys to byl udělal hrdla se odváživ, dokonce nebylo by to mohlo zůstatí tajno krále, a ty sám stál bys proti (mně).“ ¹⁴ I řekl Joab: „Ne, jak ty myslíš, ale udeřím na něho před tebou!“ Vzal tedy do ruky tři střely a vrazil je Absalomovi do srdce; a ježto vise na dubě, ještě se kýval, ¹⁵ běželo deset mladých oděnců Joabových, a bili do něho, až ho dorazili.

¹⁶ Poté dal Joab zatroubiti a zastavil lid, aby nepronásledovali utíkajícího Israele, chtěje šetřiti lidí. — ¹⁷ Absaloma však vzali, hodili

V. ²⁴. n. Místo „Naas“ dlužno čísti s 1. Par 2, 13. 16. a s Lukiánovou recensí LXX: „Isaj“. Abigail, jsouc sestrou Sarviinou a tedy také Davidovou byla dcerou Isajovou.

ho v lese do veliké jámy a snesli na něho velmi velikou hromadu kamení. — A tak utekl veškeren Israel domů.

¹⁸ Absalom, když ještě byl živ, postavil si pomník, který je v údolí Královském, neboť (si) řekl: „Nemám syna, bude tedy **toto** památka jména mého.“ I nazval pomník ten podle jména svého, a sluje „Ruka Absalomova“ do dneška.

¹⁹ Když Achimaas, syn Sadokův, řekl: „Poběhnu a zvěstuji králi, že ho vysvobodil Hospodin podle práva z moci nepřátel jeho,“ ²⁰ pravil mu Joab: „Nebudiž poslem dnes, ale oznam to jiného dne; nechci, abys to dnes zvěstoval, neboť syn králův umřel.“ ²¹ Poté však řekl Joab Chusimu: „Jdi a zvěstuj králi, cos viděl!“ Chusi poklonil se Joabovi a běžel. ²² Tu Achimaas, syn Sadokův, opět řekl Joabovi: „Proč bych nemohl také já běžeti za Chusim?“ Joab se ho tázal: „Proč chceš běžeti, synu můj? Nepřineseš dobrého poselství!“ ²³ On odpověděl: „A co, poběhnu-li (přece)?“ I řekl mu: „Běž!“ Běžel tedy Achimaas cestou bližší a tak předběhl Chusiho.

²⁴ David seděl zatím mezi oběma branami. Strážný pak, který byl na vrchu brány, nade zdí, pozdvihnuv oči uzřel člověka, an běží sám. ²⁵ I vzkřikl a oznámil to králi. Král řekl: „Je-li sám jediný, dobré poselství má v ústech!“ Když on rychle blíž a blíže běžel; ²⁶ uzřel strážný druhého člověka, jak běží, i zvolal shora řka: „Ukazuje se mi druhý člověk, an běží sám.“ Král pravil: „I ten je posel dobrý.“ ²⁷ Když pravil strážný: „Zdá se mi, že běh prvního je běh Achimaasa, syna Sadokova,“ řekl král: „Dobrý muž to, a s dobrým poselstvím jde.“ ²⁸ Achimaas pak provolával králi: „Ať žije král!“ A pokloniv se králi, padl před ním tváří k zemi řka: „Požehnán buď Hospodin, Bůh tvůj, že sevřel lidi, kteří pozdvihli rukou svých proti pánu mému, králi.“ ²⁹ Král se tázal: „Má se blaze (ten) jinoch, Absalom?“ Achimaas řekl: „Pozoroval jsem veliký shon, ó králi, když Joab, tvůj služebník, posílal mne, služebníka tvého; jiného nevím.“ ³⁰ „Pojď sem a stůj tuto“ — pravil mu král. Když on přistoupil blíže a stál, ³¹ ukázal se Chusi; přišed řekl: „Dobrou novinu nesu, pane můj, králi; nebo vysvobodil tě podle práva Hospodin dnes z ruky všech, kteří povstali proti tobě.“ ³² I tázal se král Chusiho: „Má se blaze (ten) jinoch Absalom?“ Chusi mu odpověděl: „Staniž se jako tomu jinochovi nepřátelům pána mého, krále, a všem, kdož povstávají proti němu se zlými úmysly!“ ³³ Král zarmoutiv se vystoupil do horní jizby brány a plakal. Cestou mluvil takto: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj! Kéž bych mohl zemřítí místo tebe, Absalome, synu můj, synu můj, Absalome!“

David vrací se slavně do Jerusalema a ujímá se vlády. (19, 1.—20, 26.)

HLAVA 19. — ¹ Když bylo Joabovi oznámeno, že král pláče a kvílí pro syna svého, ² obrátilo se vítězství toho dne v pláč všemu lidu, neboť slyšel lid ten den, že bylo praveno: „Zármutek má král pro syna svého.“ ³ A tak plížil se lid toho dne vcházeje do města, jako se plíží lid v bitvě na útěk obrácený. ⁴ Král tedy zakryv si hlavu, křičel hlasem velikým: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj, synu můj!“ ⁵ I vešel Joab ke králi do domu a řekl: „Tys potupil dnes do očí vše-

cky služebníky své, kteří vysvobodili život tvůj, jakož i život synů tvých a dcer, život žen tvých a život ženin tvých. ⁶ Miluješ ty, kteří tě nenávidí, a v nenávisti máš ty, kteří tě milují; dnes jsi ukázal, že si nevážíš vůdcův a služebníků svých; nyní vpravdě poznávám, že by ti bylo milé, kdyby jen Absalom byl živ, a my všichni byli pobiti. ⁷ Nyní tedy vzchop se, jdi a promluvou dosti učiníš služebníkům svým; nebo přísahám ti při Hospodinovi, nevyjdeš-li, že nezůstane s tebou ani jeden této noci; a to bude ti horší, nežli všechna neštěstí, která na tebe přišla od mládí tvého až dosud!“ ⁸ Vzchopil se tedy král a posadil se ve bráně; když bylo pověděno všemu lidu, že král sedí ve bráně, přišlo všechno množství před krále.

Israel tedy utekl domů. ⁹ Tu hádal se veškeren lid všech kmenův Israelových říkáje: „Král vysvobodil nás z ruky našich nepřátel; vysvobodil nás z ruky Filištanův; a nyní utekl ze země pro Absaloma! ¹⁰ Absalom však, kterého jsme pomazali (za krále) nad sebou, zahynul v boji. Dlouho-li budete dřepěti a nepůjdete pro krále, byste ho přivedli zpět?“

¹¹ Král David pak vzkázal kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Rcete starším judským: „Proč byste měli býti posledními mezi těmi, kdo chtějí uvést krále zase domů?““ — Řeč všeho Israele došla totiž krále v jeho domě. — ¹² „Jste (přece) bratři moji, jste kost má i maso mé; proč máte býti posledními mezi těmi, kdož uvedou krále zase domů?““ ¹³ Amasovi pak rcete: „Zda nejsi ty kost má a maso mé? Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebudeš-li vůdcem vojska přede mnou navždy místo Joaba!““ ¹⁴ Tak naklonil (si) srdce všech mužů judských jako jednoho muže, i poslali ke králi, řkouce: „Vrať se ty i všichni služebníci tvoji!“

¹⁵ Když se král vracel a přišel až k Jordánu, byl všecek lid judský již v Galgale, aby vyšel vstříc králi a převedl jej přes Jordán.

¹⁶ Semej, syn Gery, Benjaminovce z Bahurim, šel rychle dolů s muži judskými vstříc králi Davidovi; ¹⁷ tisíc mužů z Benjaminu bylo s ním; také Šiba, služebník z domu Saulova, patnáct synů jeho a dvacet služebníků bylo s nimi; ti skočili do Jordánu před králem, ¹⁸ přešli brody, aby převedli královu rodinu a učinili, co jim přikáže. Když již král Jordán přešel, Semej, syn Gerův, padl před ním ¹⁹ a prosil ho: „Nepočítej mi, pane můj, nepravosti, a nevzpomínej, že tě tupil služebník tvůj toho dne, kdy jsi vyšel, pane můj, králi, z Jerusalema; nedbej toho, králi! ²⁰ Neboť já, služebník tvůj, uznávám hřích svůj; a proto dnes přišel jsem první ze všeho domu Josefova, abych vyšel vstříc pánu svému, králi.““ ²¹ Abisaj, syn Sarviin, ujav se slova, pravil: „Což nebude zabit Semej proto, že zlořečil pomazanému Hospodinu?““ ²² I řekl David: „Nestarejte se tolik o mne, synové Sarviini! Proč chcete býti mi dnes satanem? Dnes by měl býti zabit někdo v Israeli?“

Hl. 19. V. 8. „Israel“ = stoupenci Absalomovi.

V. 16. Semej, když viděl, že se karta obrátila, šel do prosa. Viz o něm výše 16, 5. nn.

V. 17. n. Benjaminovci vidouce, že Judovci se přiklonili zase ke králi, a že by odporem proti Davidovi ničeho nepořídili, zápolí s Judovci v projevech oddanosti (loyalnosti). — O Šibovi viz výše 16, 1. nn. — Místo „když již Jordán přešel“ lépe „když již se chystal přejíti“

Což nevím, že já dnes stal jsem se králem nad Israelem?“ ²³ A Semejovi král řekl: „Neumřeš!“ Také mu (na to) přísáhl.

²⁴ Též i Mifiboset, syn Saulův, vyšel vstříc králi; nemyl si nohou, nestříhal brady; ani svých šatů nepral od toho dne, kdy byl král odešel, až do dne, kdy se vracel v pokoji. ²⁵ Když vyšel z Jerusalema králi vstříc, tázal se ho král: „Proč jsi nešel se mnou, Mifibosete?“ ²⁶ „Pane můj, králi,“ — odpověděl — „služebník můj pohrdl mnou, když jsem mu řekl já, služebník tvůj, aby osedlal osla, bych vsedna odjel s králem; — kulhá totiž služebník tvůj. — ²⁷ Ano i obžaloval mne, služebníka tvého, u tebe, pána mého, krále. Ale ty, pane můj, králi, jsi jako anděl Boží; učíš, co se ti líbí. ²⁸ Nebo dům otce mého nezasluhoval nežli smrt před pánem svým, králem; ty však jsi posadil mne, služebníka svého, mezi hodovníky stolu svého; proto do čeho mohl bych si právem stěžovati, neb oč bych měl ještě volati ke králi?“ ²⁹ Řekl mu tedy král: „Co ještě mluvíš? Pevné bude, co pravím: „Ty a Siba rozdělte se o statky!“ ³⁰ Mifiboset odpověděl králi: „Ať si vezme třebas všechno, jen když se vrátil pán můj, král, v pokoji domů!“

³¹ Ba, i Berzellaj Galaadán, vyšed z Rogelim, doprovodil krále přes Jordán, hodlaje ho provázeti také za řekou. — ³² Berzellaj Galaadán byl velmi stár, bylo mu totiž osmdesát roků; on opatroval krále stravou, když sídlil v Mahanaim, ježto byl velmi zámožný muž. — ³³ I řekl král Berzellajovi: „Pojď se mnou, bys odpočíval bezpečně se mnou v Jerusalemě!“ ³⁴ Berzellaj však řekl králi: „Kolik dní z mého života mi zbývá, bych šel s králem do Jerusalema?“ ³⁵ Osmdesát let mi je dnes; nemám již svěžích smyslů, bych rozeznávati mohl, co sladkého jest a co hořkého; nemůže tedy kochati se služebník tvůj v pokrmu ani v nápoji. Či mohu ještě naslouchati hlasu zpěváků a zpěvaček? Proč by byl služebník tvůj na obtíž pánu svému, králi?“ ³⁶ Maličko (ještě) půjdu já, služebník tvůj, od Jordánu s tebou. Nepotřebuji té odplaty, ³⁷ ale budiž mně, služebníku tvému, dovoleno vrátit se, bych umřel ve svém městě a pochován byl vedle hrobu otce svého a matky své. Je tu však služebník tvůj Chamaam, ten ať jde s tebou, pane můj, králi, a tomu učíš, jak za dobré uznáš.“ ³⁸ Řekl mu tedy král: „Nechť jde se mnou Chamaam, a já mu učiním, cokoli se tobě líbiti bude; a čehokoli požádáš ode mne, vše obdržíš.“ ³⁹ Když pak přešel všecek lid i král Jordán, políbil král Berzellaje a požehnal ho, on pak vrátil se domů.

⁴⁰ Pak bral se král do Galgaly a Chamaam s ním. Veškeren lid judský převedl krále, kdežto z lidu israelského byla přítomna toliko polovice. ⁴¹ Proto všichni muži israelští přišli ke králi a řekli mu: „Proč tě ukradli bratři naši, muži judští, a převedli krále i rodinu jeho přes Jordán, kdyžtě všechno mužstvo Davidovo je jeho (národ)?“ ⁴² Tu odpověděli všichni muži judští mužům israelským: „Protože bližší je nám král; proč se hněváte o to? Dal nám král co jísti, nebo jsme dostali dary?“ ⁴³ Israelští Judským odpověděli: „Deseti díly jsme více

V. ²⁸. n. „dům otce mého“ = Saulovci. Srv. 21, 7, — „posadil mne mezi hodovníky stolu svého“ podle 9, 10.

V. ³⁷. Podle 3. Král 2, 7. byl Kimhám (hebr.) Barzillajův syn.

V. ⁴³. Nás je deset kmenů, máme tedy na králi 10 dílů, kdežto vy, Judovci, jsouce toliko kmen jeden, máte také na králi pouze díl jeden.

u krále a proto náleží král David více nám nežli vám; proč udělali jste nám (tu) křivdu, že nebylo nám prvním oznámeno, bychom zase přivedli krále svého?“ Judští však odpověděli Israelským velmi tvrdě.

HLAVA 20. — ¹ Byl tam náhodou také jeden ničemník, jménem Seba, syn Bochrův, Benjaminovec; ten zatroubil a řekl:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově;
vrať se do svého domova, Israeli!“

² Odloučil se tedy všecek Israel od Davida a táhl za Sebou, synem Bochrovým; muži judští však zůstali u svého krále od Jordánu až do Jerusalema.

³ Když pak přišel král do domu svého do Jerusalema, vzal deset ženin, které byl zanechal, by doma hlídaly, a dal je pod dozor; dával jim výživu, ale nevešel k nim; a zůstaly zavřeny až do dne smrti své, živý jsouce jako vdovy.

⁴ Poté řekl král Amasovi: „Svolej mi všechny muže judské na třetí den a ty dostav se také!“ ⁵ Odešel tedy Amasa, by svolal Judovce, ale prodléval déle, než mu byl král ustanovil. ⁶ Proto řekl David Abisajovi: „Nyní více trápití nás bude Seba, syn Bochrův, než Absalom; proto vezmi služebníky pána svého a pronásleduj ho, by snad nenalezl měst hrazených a neušel nám!“ ⁷ Vyšlo tedy s ním mužstvo Joabovo, jakož i Keretané a Feletané a všichni rekové; vytáhli z Jerusalema, by honili Sebu, syna Bochrůva.

⁸ Když byli u velikého kamene, který je v Gabaonu, přišel Amasa jim vstříc. Měl pak Joab úzkou řízu podle míry těla svého, a na té měl připásaný meč; ten splýval (mu) v pochvě po břicho, a byl tak udělán, že lehkým hnutím mohl vyjeti a poranit. ⁹ I řekl Joab Amasovi: „Zdráv buď, bratře můj!“ A vzal Amasu pravou rukou za bradu, jako by ho chtěl políbiti. ¹⁰ Amasa však nezpozoroval meče, který měl Joab. — I udeřil ho v bok, že vykydl jeho střeva na zem; druhé rány ani (mu) již nedal, ježto byl mrtev. Pak honili Joab a Abisaj, bratr jeho, Sebu, syna Bochrůva. ¹¹ Mezitím někteří muži z druhů Joabových, stojíce vedle mrtvoly Amasovy, pravili: „Hle, to je ten, který chtěl býti průvodcem Davidovým místo Joaba!“

¹² Amasa, krví zbrocený, ležel prostřed cesty. Kterýs muž vida, že se zastavuje veškeren lid, aby se podíval naň, odpravil Amasu s cesty na pole a přikryl jej rouchem, aby se nezastavovali pro něho tudý jdoucí. ¹³ Když tedy byl odpraven s cesty, šel každý za Joabem, aby honili Sebu, syna Bochrůva.

¹⁴ Ten prošel mezitím všechny kmeny Israelovy (a přišel) až do Abel-Bet-Maachy, a všichni muži vybraní shromáždili se k němu. ¹⁵ Přišli tedy a napadli ho v Abel-Bet-Maachě; obklíčili město náspem a oblehli je; všecken pak lid, který byl s Joabem, usiloval pobořiti zdi.

Hl. 20. V. 4. *David slíbil Amasovi 19, 13., že ho učiní vrchním velitelem místo Joaba. Rozkaz tuto daný byl jakýmsi počátkem toho slibu královského. Toho však nemohla snést ctižádostivost a žárlivost Joabova, proto svého soka sprovodil se světa.*

V. 14. „Ten“ — *Seba.* — Podle opraveného znění dlužno překládati: „*Tento prošel všechny kmeny Israelovy, oni však jím pohrdli. Přišel tedy do Ábhél-Béth-Maachá, a všichni Bochrůvci (přišli) za ním.*“

¹⁶ Tu zvolala jedna moudrá žena z města: „Slyšte, slyšte, rcete Joabovi: „Přistup sem, abych s tebou promluvila!““ ¹⁷ Když on k ní přistoupil, tázala se ho: „Jsi ty Joab?“ On odpověděl: „Jsem.“ Řekla mu tedy: „Poslyš řeči služebnice své!“ Když on odpověděl: „Slyším,“ ¹⁸ pravila zase ona: „Říkali ve starém přísloví: „Kdo se ptají, ať se ptají v Abele;“ a tak (také) činili. ¹⁹ Nejsem já ta, která odpovídá pravdu v Israeli? A ty usiluješ zkaziti město a vyvrátit matku v Israeli? Proč ničíš dědičný majetek Hospodinův?“ ²⁰ Joab odpovídaje, řekl: „Odstup, odstup to ode mne! Neničím ani nebořím! ²¹ Ne tak, ale člověk s hor Efraimských, jménem Seba, syn Bochrův, pozdvihl ruku svou proti králi Davidovi; vydejte toliko jeho a odtrhneme od města!“ I řekla žena Joabovi: „Hle, hlava jeho bude ti hozena přes zeď!“ ²² A šla ke všemu lidu a moudře s nimi rozmlouvala; stavše tedy hlavu Seby, syna Bochrůva, vyhodili ji Joabovi. Ten pak zatroubil, a rozešli se od města, každý do svého domova.

Joab vrátil se do Jerusalema ke králi ²³ a byl nade vším vojskem Israelovým; Banajáš, syn Jojadův, byl nad Kereťany a Feletany, ²⁴ Aduram nad daněmi, Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem, ²⁵ Siva písařem, Sadok a Abjatar byli kněžími, ²⁶ a Ira Jairovec byl Davidovým rádcem.

O dalším úpadku domu Saulova. (2. Král 21, 1.—14.)

HLAVA 21. — ¹ Byl také hlad za dnů Davidových tři léta po sobě; když se tázal David úst Hospodinových, řekl Hospodin: „(To je) pro Saula a jeho dům, (pro) krevní vinu, že povraždil Gabaoňany.“ ² Král tedy povolal Gabaoňany a řekl jim: — Gabaoňané nepatřili k Israelitům, ale byli zbytky Amorrhejských; synové Israelovi kdysi se jim zavázali přísahou; avšak Saul chtěl je vyplniti z horlivosti pro syny Israelovy a Judovy. — ³ Řekl tedy David Gabaoňanům: „Co vám mám učiniti? A čím bude smířena vina na vás spáchaná, byste (zase) dobrořečili dědičnému majetku Hospodinovu?“ ⁴ Když pak mu pravili Gabaoňané: „Nemáme pře o stříbro ani o zlato, ale proti Saulovi a proti domu jeho (máme při), aniž chceme, aby kdo byl zabít z Israele,“ tázal se jich král: „Co tedy chcete, abych vám učinil?“ ⁵ Oni odpověděli králi: „Toho muže, který nás potíral a nespravedlivě potlačoval, musíme zahladiti tak, aby ani jeden nezůstal z rodu jeho ve všech končinách israelských. ⁶ Budiž nám dáno sedm mužů z jeho synů, bychom je pověsili Hospodinu v Gabae Saula, kdysi vyvolence Hospodinova!“ I řekl král: „Dám (vám je).“ — ⁷ Král však ušetřil Mifiboseta, syna

V. 23.—26. je zlomek soupisu Davidových úředníků, jako 8, 16.—18.

Hl. 21. V. 1. n. „za dnů Davidových“ ne po tom, co vypravováno v předešlé hl. 20., ale mnohem dříve, podle všeho v prvních letech panování Davidova, snad v letech 1002—999. Podle Jos 9, 3. nn. přísahali předáci Israelovi, že Gabaoňanů nepobijí jako jiné národy palestinské. Hřešil tedy Saul proti té přísaze, a hřích ten žádal, by bylo zaň učiněno dosti.

V. 3. „dědičný majetek Hospodinův“ = Israel 20, 19.

V. 4. čti podle heb.: „*Nejde o stříbro ni zlato mezi námi a Saulem a domem jeho; ani o to nám nejde, bychom někoho z Israele zabili*“. Gabaoňané mluví podle tehdejšího práva krviny. Ježto Saul je pobil, žádají, by Saul byl za to potrestán na svém rodě. Nežádají za smrt jiného Israelity, kdyžtž jsou tu potomci Saulovi. — Také krvemstítel u dnešních Arabů hledá utratit nejprve *vraha*; nemůže-li ho dosáhnouti, hledá *otce, syna jeho nebo dalšího příbuzného až do pátého kolena*. (Jausen.)

Jonatana, syna Saulova, pro přísahu Hospodinovu, která vázala Davida s Jonatanem, synem Šaulovým. — ⁸ Vzal tedy král dva syny Resfy, dcery Ajovy, které porodila Saulovi, Armona a Mifiboseta, jakož i pět synů Meraby, dcery Saulovy, které byla porodila Hadrielovi, synu Berzellaje, který byl z Molati, ⁹ a vydal je v ruce Gabaonských; ti je pověsili na hoře před Hospodinem. Tak zahynulo těch sedm spolu zabí-
tých v prvních dnech žně.

¹⁰ Resfa však, dcera Ajova, vzala houni, prostřela si ji na skále, od počátku žně, až na ně počala voda s nebe kapat, a nedala jich trhati ptákům ve dne ani zvěři v noci. ¹¹ Když bylo Davidovi oznámeno, co učinila Resfa, dcera Ajova, ženina Saulova, ¹² šel David a vzal kosti Saula a Jonatana, syna jeho, od obyvatelů Jabesu galaadského, kteří je byli tajně vzali z ulice betsanské, kdež je byli pověsili Filišťané, zabivše Saula na Gelboe. ¹³ Vzal tedy odtud kosti Saulovy jakož i kosti Jonatana, syna jeho, a sebravše také kosti těch, kteří byli (právě) pověšeni, ¹⁴ pochovali je s kostmi Saulovými a s kostmi Jonatana, jeho syna, v území Benjaminově v bočním lůžku hrobu Kisa, otce jeho; učinili vše, co byl přikázal král.

Poté byl zase Bůh zemi milostiv.

O čtyřech válkách Israelitů s Filišťany. (21, 15.—22.)

¹⁵ Zase vznikla válka Filišťanů proti Israelovi, i táhl David a služebníci jeho s ním, a bojovali proti Filišťanům. Když však David ochaboval, ¹⁶ Jesbibenob z rodu Arafova, jehož kopí mělo železo, vážící tři sta lotů, a který měl za pasem nový meč, usiloval Davida zabít. ¹⁷ Ale Abisaj, syn Sarviin, přispěl mu na pomoc, udeřil Filišťana a zabil jej. Tu zapřisáhli se muži Davidovi řkouce: „Nesmíš již jíti s námi do boje, abys nezhasil svíce Israelovy!“

¹⁸ Ve druhé válce v Gobu proti Filišťanům, Sobochaj Husatan zabil Safu z rodu Arafova [z pokolení obřího].

¹⁹ Ve třetí válce v Gobu proti Filišťanům zabil Bohdan, syn Lesův, tkadlec betlemský, (bratra) Goljáše Getana; dřevo jeho kopí bylo jako vratidlo tkalcovské.

²⁰ Čtvrtá válka byla v Getu; v té byl muž vysoký, který měl na rukou i na nohou po šesti prstech, tedy (úhrnem) dvacetčtyři, a byl z rodu Arafova. ²¹ Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samy, bratra Davidova.

²² Ti čtyři narodili se v Getu, byli z rodu Arafova a padli rukou Davidovou a služebníků jeho.

Davidova píseň díky. (22, 1.—51.)

HLAVA 22. — ¹ David pronesl k Hospodinu slova této písně v den, kdy ho vysvobodil Hospodin z ruky všech nepřátel jeho, i z ruky Saulovy. — ² Řekl:

V. 10. n. „jich“ = mrtvol pověšených.

V. 15.—22. je doplněk ke hl. 5.

Hl. 22. Tento zpěv díky byl pojat také do žaltáře jakožto žalm 17.

- Hospodin je skála má i pevnost;
 on je také vysvoboditel můj.
- ³ Bůh je má síla, doufat budu v něho;
 štít můj je, jakož i roh záchrany mé;
 vyvýšení mé a útočiště,
 spasitel můj, který mě násilí zbavil.
- ⁴ Chvály hodného vzýval jsem Hospodina,
 a tak nepřítel svých byl jsem zproštěn.
- ⁵ Obklíčily mě totiž hrůzy smrti,
 přívaly onoho světa mne poděsily.
- ⁶ Provazy pekel mě dokola zatahovaly,
 náhle mě překvapila tenata smrti.
- ⁷ V soužení svém vzýval jsem Hospodina,
 Boha svého jsem se dovolával;
 a on vyslyšel z paláce svého hlas můj,
 naříkání mé došlo jeho sluchu.
- ⁸ Pohnula a zachvěla se země,
 hory v základech rozkolísaly se,
 zatřásly se, neb se hněval.
- ⁹ Počal vystupovat kouř z jeho chřípí,
 a z úst jeho oheň zžírající,
 uhlí od něho se rozpálilo.
- ¹⁰ Nebesa naklonil a dolů se snesl,
 mrákotu maje pod nohama svýma.
- ¹¹ Vystoupil na cheruby, a (pak) letěl,
 na perutech větrných se vznášel.
- ¹² Ze tmy si učinil kol sebe takořka závoj
 a cedí vodu s nebes zamračených.
- ¹³ Od záblesku jeho obličeje
 uhlí řeřavé se rozpaluje.
- ¹⁴ Tu počal Hospodin hřímati s nebe dolů,
 Svrchovaný vydávati hlas svůj.
- ¹⁵ Vyslal (svoje) střely a rozptýlil je,
 zablýskal svými blesky a zahladil je.
- ¹⁶ Tu se ukázaly propasti mořské,
 obnaženy byly základy země,
 protože (jím) Hospodin začal hrozit,
 protože zavanul dech jeho rozhorlení.

V. ³. Slovem „silný“ = „síla“ překládá Vulg. hebr.: „skála“. — „Roh“ je známka síly (zvířata rohatá), „roh záchrany“ tedy: „mocná spása“. Srv. píseň Anni-nu 1. Sam 2, 1. Srv. také 3. Král 2, 28. — Místo „vyvýšení mé“ hebr.: „tvrz má“,

V. ¹⁰. n. Cherubové jsou Božím trůnem. Srv. Ex 25, 18.—22; 37, 7.—9; Ez 9, 3; 10, 1. nn.

V. ¹⁴. n. „Hlas“ Svrchovaného = *hromobiti*. — „střely jeho“ = ohnivé blesky. — „rozptýlil je, zahladil je“ = nepřátele Davidovy. — „začal hrozit“ = rozkřikl se, obořil se na ně *hromobitím*. — Jahve se tolik hněvá na nespravedlnost, kterou páchali Davidovi nepřátelé.

- 17 Vztáhnuv ruku s výše, uchopil mě,
vytáhl mě ze spoust velké vody.
- 18 Zbavil mě mocného protivníka mého
a mých nepřátel; bylť silnější mne.
- 19 Přepadl mě náhle v den mé tísně,
avšak Hospodin stal se oporou mojí.
- 20 Vyvedl mě na prostranství volné,
vysvobodil mě, že jsem se mu líbil.
- 21 Odplatil mi Pán dle mé spravedlnosti,
a dle čistoty rukou mých odměnil mě.
- 22 Neboť dbal jsem Hospodinových cest,
bezbožně jsem se nespustil Boha svého.
- 23 Mělť jsem na očích všechna jeho práva,
a jeho příkazů jsem neodmítal.
- 24 Byl jsem dokonale poctivý k němu,
a své nepravosti jsem se střehl.
- 25 Ano, to odplatil mi Pán dle mé správnosti,
a že ruce mé čisty jsou před jeho tváří.
- 26 (Neboť) ke svatým se chováš svatě,
a k rekům (věrnosti) dokonale (věrně).
- 27 S vybranými vybraně si vedeš,
s úskočným však dle jeho úskočnosti.
- 28 Lidi ubohé ty zachraňuješ,
a svým zrakem pyšně ponižuješ.
- 29 Ano, tys má svíce, Hospodine,
ty, Pane, temnost moji osvěcuješ.
- 30 Ano, v tobě běžím přepásaný,
v Bohu mém já přeskakuji hradbu.
- 31 Bůh — neposkvrněny jsou cesty jeho,
výroky Hospodinovy zčištěny ohněm;
štíť jest on všech, kteří doufají v něho.
- 32 (Nebo) kdo je Bůh krom Hospodina?
a kdo Silný kromě našeho Boha,
- 33 Boha, který přepásal mě silou,
a mou cestu dokonale srovnal?
- 34 Rovné jelenům činil nohy moje,
a na výšiny mé postavil mě.

V. 19. n. „přepadl mě“ protivník, o němž v. 18a.

V. 22. „cesty Hospodinovy“ = způsob života, zákony Hospodinovými vymezeného.

V. 25. Jahve s lidmi nakládá podle toho, jak se chovají k Hospodinu, tedy podle toho, co si zasloužili.

V. 31. „cesty Boží“ = způsob, jak s lidmi nakládá. — Slovo Boží je takořka ryzí zlato, v ohni roztavené a všech přímíšenin zbavené, je čisté, beze lži. Co slibuje, také plní.

- ³⁵ Vycvičil mi ruce do zápasu,
 učinil takořka kovový luk z mých paží.
³⁶ Ty jsi poskytl mi štít své spásy,
 blahosklonnost tvá mě zveličila.
³⁷ Uvolnil jsi moje kroky pode mnou,
 a mé kotníky neochabovaly.
³⁸ Stíhal jsem své nepřátele a potřel;
 nevrátil jsem se, až jsem je zničil.
³⁹ Zahubil jsem je a zlomil, že nepovstali,
 (ale) leželi mi pod nohama.
⁴⁰ Tys mě přepásal silou do zápasu,
 srazils pode mne mé protivníky.
⁴¹ Nepřátel mých vydal jsi mi šíji,
 nenávistníků mých, a tak jsem je zničil.
⁴² Volali, nebyl však, kdo by je vysvobodil;
 k Hospodinu, avšak neslyšel jich.
⁴³ Zdrtil jsem je jako na zemi prach,
 jak bláto ulic jsem je zetřel a zdupal.
⁴⁴ Zachránils mě, když se lid můj vzbouřil;
 střehl jsi mne, bych byl hlavou národů.
⁴⁵ Lidé kterých jsem neznal (prv), sloužili mi;
 cizinci, (kteří) mi (prve) odpírali,
 (potom) na slovo mne poslouchali.
⁴⁶ Synové ciziny se vysílili,
 ve svých úzkostech pak krčili se.
⁴⁷ Živ buď Hospodin a požehnán Bůh můj;
 vynášen buď silný Bůh mé spásy!
⁴⁸ Bože, tys mi dopřál odvetu dojít,
 a ty podmanil jsi národy mně;
⁴⁹ Tys mě vyvedl z mých protivníků,
 nad mé nepřátele povýšils mě,
 ty jsi nespravedlivce mě zbavil.
⁵⁰ Proto tě slavím, Pane, mezi národy
 a jménu tvému prozpěvuji píseň.
⁵¹ Tobě, jenž velice pomáháš svému králi,
 a milost činíš svému pomazanému,
 Davidu i rodu jeho na věky.

V. ⁴⁴. n. Kterých národů stal se hlavou, viz 2. Sam 8, 1.—14. Tamtéž viz lidi, národy, kterých dříve David neznal, kteří pak stali se jeho poddanými.

V. ⁵¹. je bohoslužebný dodatek mesiášský. Srv. 1. Sam 2, 10; 2. Sam 7, 12.—16.

Davidova poslední slova. (23, 1.—7.)

HLAVA 23. — ¹ Toto pak jsou poslední slova Davidova:

Řekl David, syn (to) Isaijův,
řekl muž, jemuž se dostalo zaslíbení
o pomazaném Boha Jakobova,
(řekl) výtečný pěvec Israelův.

² Duch (to) Hospodinův, (který) mnou mluví
a řeč jeho (prochází) jazykem mým.

³ (Ke mně) promlouvá Bůh Israelův,
ke mně mluví Silný Israelův:

„Nad lidmi kdo panuje spravedlivě,
ten, kdo panuje (jim) v bázni Boží,
⁴ je jako zora při východu slunce,
která rdí se zrána, kdy není mraků,
a jako bylina ze země pučící deštěm.

⁵ Ačkoli nebyl tak velký před Bohem dům můj,
přece úmluvu věčnou učinil se mnou,
v každé příčině pevnou, utvrzenou,
že všechno blaho mé, vše, co si přeji, (se plní),
a že v tom nic není, co by se nedařilo.

⁶ Všichni však zlí budou vyplnění jak trní,
které (holou) rukou nebývá bráno,

⁷ ale kdokoli chce dotknout se ho,
zbrojí se železem a od kopí dřevcem;
ohněm zapálené shoří až na prach.“

Seznam Davidových junáků. (23, 8.—39.)

Junáci prvního (v. 8b.—17.), druhého a třetího řádu (v. 18.—39.).

⁸ Toto jsou jména Davidových junáků:

Sedící na sedadle, nejmoudřejší, kníže mezi třemi; ten je jako

„Tento Davidův žalm vykládán často o Mesiášovi. David jest obrazem Krista Pána, a tento děkuje Bohu Otci za to, že dal mu zvítěziti nad hříchemi, nad smrtí, a že mu dal v církvi panovati nad národy, nad pohany. Je podle toho jen nepřímě mesiášským. Slova, která jsou v žalmu řečena o nepřátelích Davidových, lze uvéstí o nepřátelích trpícího Krista. Tak užito v. 2. 48. 49. ve stupňové vložce smrtelné neděle.“ (Sedláček.) Některých vv. užívá církev při modlitbách ke cti Svátosti oltářní (v. 2. 3. 4. 10.). Jeť Eucharistie naše skála, naše tvrz, útočiště a zdroj síly na cestě života a v boji s nepřáteli naší spásy. Srv. jak lícen příchod Boha na soud v. 8.—16. a oč milostněji snáší se při mši sv. na oltář!

Hl. 23. V. 5. Viz o té smlouvě výše 7, 4.—17. Ježto se opírají slova Davidova o mesiášské sliby hl 7 je zřejmo, že je mnozí vykladaatelé mohou právem vykládati v tom smyslu (mesiášském).

V. 8.—38. podán také 1. Par 11, 11.—41. — V. 8. dlužno přeložiti: „*Išbóšet, z Béth-Kemónu, první ze tří, ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem.*“ Srv. 1. Par 27, 2. Tam jmenován jeho otec: *Zabdiél*. — Ti tři, ze kterých byl Išbaal první byli: *Išbaal, Eleazar* (v. 9.) a *Semma* (v. 11.).

útloučký dřevní červíček a přece pobil osm set (mužů) jedním rázem.

⁹ Po něm je Eleazar, syn Dodův, Ahohovec. Byl mezi třemi junáky, kteří byli s Davidem. Když Filišťané zhaněli (Israele), když shromáždili se tam k boji, ¹⁰ a když mužstvo Israelovo ustoupilo, on stál a bil Filišťany, až mu ruka zemdlela a ztrnula s mečem; ten den způsobil Hospodin veliké vítězství, a lid, který byl utekl, vrátil se, aby sebral kořist se zabitých.

¹¹ A po něm (je) Semma, syn Ageův z Charodu. Kdysi shromáždili se Filišťané v Lechi, kde bylo pole plné čočky. Když pak lid před Filišťany utekl, ¹² stál on prostřed toho pole, bránil ho a porazil Filišťany; i způsobil Hospodin veliké vítězství.

¹³ Ti tři, kteří byli prvními ze třiceti, vytáhli také již před tím a přišli v dobu žně k Davidovi do jeskyně Odollam.

Když leželo vojsko Filišťanů v Údolí obřím, ¹⁴ byl David v pevnosti, avšak Betlem byl obsazen Filišťany. ¹⁵ I vyslovil David žádost: „Kéž mi dá někdo napít se vody z cisterny, která je v Betlemě u brány!“ ¹⁶ Pronikli tedy ti tři junáci vojskem Filišťanů, navázili vody z cisterny betlemské, která byla u brány, a přinesli Davidovi; on však nechtěl pít, ale vylil ji v obět Hospodinu ¹⁷ řka: „Chraniž mne Hospodin, abych to učinil! Mám pít krev těchto lidí, kteří šli s nebezpečím života?“ Nechtěl tedy pít. To učinili tři největší junáci.

¹⁸ Také Abisaj, bratr Joabův, syn Sarviin, byl prvním ze třiceti. Ten pozdvihl kopí své proti třem stům a pobil je; byl slavný mezi třiceti, ¹⁹ ano byl z těch třiceti nejznamenitější, takže byl knížetem mezi nimi, ale třem prvním se nevyrovnal.

²⁰ Pak byl Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, velikých činů, z Kabseelu; ten zabil dva lvy moabské, ten se spustil a zabil lva v cisterně toho času, kdy byl sníh; ²¹ ten zabil také kteréhos Egyptana, muže, který stál za podívanou; ten měl v ruku kopí, i vyšel na něho s holí, mocí vytrhl Egyptanovi kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. ²² To učinil Banajáš, syn Jojadův; ²³ též on byl slavný mezi třiceti junáky; vynikal nad těch třicet, avšak (oněm) třem se nevyrovnal; David si ho učinil nad svou osobní stráží.

²⁴ Asael, bratr Joabův, patřil do (těch) třiceti;

Elchanan, syn Dodův z Betlema,

²⁵ Semma z Harodu,

Elika z Harodu,

²⁶ Heles z Faltu,

Hira, syn Akkesův z Tekuy,

²⁷ Abiezer z Anatotu,

Sobochaj z Husy,

²⁸ Selmon Ahohovec,

Marahaj, Netofan,

²⁹ Heled, syn Baanův, také Netofan,

Itaj, syn Ribajův z Gabay Benjaminovců,

³⁰ Banajáš, Faratoňan, Heddaj z údolí Gaas,

³¹ Abialbon, Araban, Azmavet z Beromi,

³² Eliaba, Salaboňan, synové Jassenovi,

Jonatan, ³³ syn Semmy z Orori, Ahiam, syn Šararův, Aroňan,

³⁴ Ehifelet, syn Aasbaje, Maachana, Eliam, syn Achitofelův, Gelan,

³⁵ Hesraj z Karmelu, Faraj z Arabu,

V. ¹³. O jeskyni *Odollam* viz 1. Sam 22,

V ¹⁴. n. „v pevnosti“ Sionské.

³⁶ Igaal, syn Natanův ze Soby,
Bonni z Gaddu,
³⁷ Selek, Ammoňan,
Naharaj, Berotán, odětec Joa-
ba, syna Sarviina,

³⁸ Ira, Jetřan,
Gareb, také Jetřan,
³⁹ a Urjáš, Heťan.

Úhrnem třicet sedm.

Sčítání lidu. (24, 1.—25.)

HLAVA 24. — ¹ Opět probudil se hněv Hospodinův proti Israe-
lovi; neboť ponukl Davida na ně, aby řekl: „Jdi, sečti lid israelský i jud-
ský!“

² Řekl tedy král Joabovi a velitelům svého vojska: „Projděte vše-
cky kmeny Israelovy od Danu až do Bersaby, a sečtěte lid, abych věděl
počet jeho.“ ³ I řekl Joab králi: „Přidejž Hospodin, Bůh tvůj, k lidu
tvému tolik, kolik ho nyní jest, ano rozmnož ho stonásobně před oči-
ma pána mého, krále; ale co míní pán můj, král, takovou věcí?“ ⁴ Pro-
tože však nabyla vrchu řeč králova nad slovy Joaba i vojevůdců, vyšel
Joab a vojevůdcové od krále, aby sečetli lid Israelův. ⁵ Přesedše Jordán
přišli do Aroeru, na pravou stranu města, které je v údolí Gad; ⁶ pak
přešli přes Jazer do Galaadu, jakož i do nížiny Hodsi, a přišli do lesů
Danových. ⁷ U Sidonu zahrnuvše, ubírali se blízko zdí Tyru, (prošli)
všecku zemi Hevejských a Kanaanských, a přišli na jih Judska, do Ber-
saby. ⁸ Zchodivše všecku zemi přibyli po devíti měsících a dvaceti dnech
do Jerusalema, ⁹ a Joab odevzdal soupis lidu, který byl sepsal, králi.
I nalezeno bylo z Israele osmkrát sto tisíc mužů silných, kteří mohli
tasiti meč; z Judy pak pětkrát sto tisíc bojovníků. ¹⁰ Když byl lid se-
čten, počalo mocně Davidovi bušiti srdce, i řekl David Hospodinovi:
„Zhřešil jsem těžce, učiniv to; ale prosím, Hospodine, odejmi nepravost
služebníka svého, že jsem příliš bláhově jednal!“

Hl. 24. V. 1. 1. Par 21. 1.: „*Povstal Satan proti Israelovi a p o n u k l D a v i d a . . .*“ Hospodinovi tu přičteno, co dopustil. (Sanchez.) Zřejmě, že *dopuštění* sluje tu *rozkazem*, ježto moha to zabrániti, nezabránil, chtěje tak potrestati bezbožné. (Theodoret.)

V. 3. Podle 1. Par 21, 3, upozorňuje Joab, že Davidova snaha sčítati lid je *hříšna*. Jak bývá, král i *lid* zpyšněl po tolika vítězstvích, zapomněl, kdo *mu* je dal, a přičí-
tal je *sám sobě*; v tom nadutém národním sebevědomí chce věděti, jak veliká jest
jeho branná moc, kolik má vojska, na které by se mohl spolehnouti. Bylo v tom velmi
mnoho pýchy a *s e b e d ů v ě r y*, která se nesrovnávala s *důvěrou v Boha* (jakou
Jahve žádal již na Saulovi); ano jest i možno, že si chtěl David zahráti na velkokrále,
jakými bývali vladaři jiných velikých starovýchodních národů, že pomýšlel na veliké
výboje. *Lid s králem souhlasil; hřešil s ním a byl také s ním trestán.*

V. 5. přelož se zřetelem na LXX: „*Přesedše Jordán počali Aroerem, městem, které je prostřed údolí, (a šli) územím Gadovým do Ja'zeru.*“

V. 6. přelož: „*. . . přišli do Galaadu a do země Heťanů, ke Kadesu, pak přišli do Danu a do Ijjonu a zahrnuli k Sidonu Velkému.*“

V. 9. Podle 1. Par 21, 5. bylo napočítáno zbraně schopných Israelitů 1,100.000 a Judovců 470.000. Podle Josefa Flavia bylo 900.000 Israelitů, 400.000 Judovců. Ježto podle 1. Par 27, 23. počítání muži od dvaceti let výše a ježto možno na jednoho takového počítati tři hlavy jiné (ženy, děti, starce), možno dohadovati, že bylo oby-
vatelstva bez Levitů a Benjaminovců 5,200.000, úhrnem tedy asi ne celých 6,000.000.

V. 10. Davidovi *tlouklo srdce hrůzou a strachem, co bude . . .* Srv. 1. Král 24, 6. — Tíseň ta ho sevřela, *dříve než bylo sčítání dokonáno.* Srv. 1. Par 21, 7.

¹¹ Když tedy David ráno vstal, řekl Hospodin Gadovi, proroku, [a vidci] Davidovu: ¹² „Jdi a řci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci jsou ti dány na vybranou; vyvol (si) jednu z nich, kterou chceš, abych ti (ji) učinil.“ ¹³ Přišel tedy Gad k Davidovi a oznámil mu řka: „Buď přijde na tě tříletý hlad v zemi tvé, nebo tři měsíce budeš utíkat před nepřáteli svými, ani tě budou pronásledovati, anebo tři dny bude mor v zemi tvé. Nyní tedy rozmysli se a viz, jakou mám odpověď dáti tomu, který mne poslal.“ ¹⁴ I řekl David Gadovi: „Soužen jsem náramně; ale lépe jest, abych upadl v ruce Hospodinovy — jeť veliké jeho milosrdenství — nežli v ruce lidské.“ ¹⁵ I seslal Hospodin mor na Israele, od jitra toho až do ustanoveného času, a zemřelo z lidu od Danu až do Bersaby sedmdesát tisíc mužů. ¹⁶ Když však vztáhl anděl Hospodinův ruku svou na Jerusalema, aby jej hubil, slitoval se Hospodin nad soužením a řekl andělu bijícímu lid: „Dosti; zadrž teď (už) ruku svou!“ Byl pak anděl Hospodinův u humna Areuny Jebuského. ¹⁷ Když viděl David anděla, an bije lid, řekl Hospodinu: „Já jsem ten, kdo zhřešil; já jsem nesprávně učinil; tito, kteří jsou jako ovce, co učinili? Nechať obrátí se — prosím — ruka tvá proti mně a proti domu otce mého.“

¹⁸ Toho dne přišel Gad k Davidovi a řekl mu: „Jdi nahoru a vystav oltář Hospodinu na humně Areuny Jebuského.“ ¹⁹ David tedy šel podle Gadovy řeči, kterou mu byl přikázal Hospodin. ²⁰ Areuna pohleděl a uzřev, že král a služebníci jeho jdou k němu, ²¹ vyšel, poklonil se králi až k zemi, a řekl: „Jaká je toho příčina, že přichází pán můj, král, ke služebníku svému?“ David mu odpověděl: „Abych koupil od tebe humno, a vystavěl (na něm) Hospodinovi oltář, aby přestal mor, který se rozmohl v lidu.“ ²² I řekl Areuna Davidovi: „Račiz si (je) vzítí pán můj, král, a obětovati, jak se líbí jemu; máš tu býky k celopalů, jakož i vůz a jha býků na palivo.“ ²³ Všecky ty věci dává Areuna králi.“ „Hospodin, Bůh tvůj“ — řekl (dále) Areuna králi — „přijmi tvůj slib!“ ²⁴ Král mu však odpověděl: „Nikoli, jak ty chceš; ale za peníze (to) koupím od tebe; nebudu přece podávati Hospodinu, Bohu svému, celopalů, které mne nic nestojí!“ Koupil tedy David humno i býky za padesát lotů stříbra. ²⁵ A vystavěl tam David Hospodinovi oltář, a přinesl celopaly, jakož i pokojné oběti; Hospodin pak se slitoval nad zemí, a přestala rána, v Israeli.

V. ¹⁶. n. Toto humno bylo severně od Davidova města, na pahorku vyšším nežli byl Sion. Na tom místě postaven později chrám. 2. Par 3, 1.

TŘETÍ A ČTVRTÁ KNIHA
KRÁLOVSKÁ

Třetí a čtvrtá kniha „Královská“ byla původně kniha jedna; na knihy dvě rozdělena byla od alexandrijských překladatelů (LXX) Řekové spojili knihu Král s předešlou knihou Sam v jeden celek se zřetelem na podobný obsah, a když byly obě knihy rozpůleny, dostali čtyři knihy „Královské“ 3. Král navazuje dějinnou nit tam, kde byla přestala 2. Král (Sam), a rozprává ji dále až do konce samostatnosti judské. Skladatel však nechtěl podati politických dějin souměrně spořádaných, vyšetřujících příčiny a následky událostí, líčících pohnutky a záměry osob, které vystupují na dějinné jeviště. Ba nebylo ani úmyslem jeho sestaviti úplné dějiny náboženského království judského a israelského. Skladatel knih(y) Král, jsa odkojen zásadami páté knihy Pentateuchu, chce ukázati, kterájevila se věrnost Hospodinova, která plní, co slibuje, ale také to, čím hrozí,¹⁾ v době od Šalomouna až po zajetí babylonské. S tohoto stanoviska a pod tímto zorným úhlem skladatel vybírá z dějinných pramenů přiměřenou látku. Kniha, ačkoli dějinná, nese se tedy popředně s měrem poučným, náboženským vzdělávacím.²⁾

Prameny, kterých skladatel použil, byly zejména 1. letopisy Šalomounovy,³⁾ 2. letopisy králů judských⁴⁾ a 3. letopisy králův israelských.⁵⁾

Skladatel uvádí 4. Král 24, 5. naposledy letopisy králů judských při smrti Joakimově; z toho plyne, že neskládal svého díla před smrtí tohoto panovníka (598), ale teprve po ní. Ježto však nevypravuje nic o smrti Sedekjášově,⁶⁾ nelze klásti vznik knih(y) Král do pozdní doby zajetí babylonského, ale dlužno míti za to, že složeny byly krátce po pádu Jerusalema (587). Možno, že je složil prorok Jeremjáš.⁷⁾ Kniha napsána nejspíše v Palestině, nikoli v Babylonii, ani v Egyptě. Po návratu ze zajetí babylonského přičiněny ke knize některé malé dodatečné poznámky.

1) Viz 4. Král 17, 7. nn. — Proto opakuje často „hřích Jeroboamův“, proto opět a opět připomíná, že ten onen král „činil, co bylo zlé v očích Jahvových“. Aby ukázal, že pohromu assyrskou i babylonskou zavinili králové i lid, že konečně byl Jahve, sice shovívavý a milosrdný, takoroka donucen hříšný národ potrestati, věnuje skladatel značnou pozornost prorokům, kteří jménem Hospodinovým slibovali a hrozili, kteří byli tedy hlasateli věrnosti Boží. Srv. 3. Král 11, 29. nn.; 13, 1. nn.; 16, 1. nn.; 4. Král 2. nn.

2) Proto tolikráte poukazuje čtenáře, který chce více se dovědět o politických činech toho onoho krále na „letopisy králů judských“ a „letopisy králův israelských“.

3) Viz 3. Král 11, 41.

4) 3. Král 14, 29; 15, 7. 23; 22, 46; 4. Král 8, 23; 12, 19; 14, 18, 15, 6. 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17. 25; 23, 28; 24, 5. (úhrnem patnáctkrát).

5) 3. Král 14, 19; 15, 31; 16, 5. 14. 20. 27; 22, 39; 4. Král 1, 18; 10, 34; 13, 8. 12; 14, 15. 28; 15, 11. 15. 21. 26. 31. (úhrnem osmáctkrát).

6) Sedekjáš byl poslední král judský, který panoval v letech 597—587.

7) Sloh a mluva skladatele Král velmi se podobá slohu a mluvě Jer. Zejména 4. Král 25 zní až na malé výjimky, taktéž jako Jer 52, 4.—34. (Srv. též Jer 39, 1.—12.). Také myšlenkově je patrna příbuznost Král s Jer. Z těch důvodů bývá obyčejně Jeremjáš považován za skladatele Král.

Některých pramenů, ze kterých bral svou látku skladatel knih Král, použil později spisovatel Par, nečerpal-li přímo z knih Král. Důvody vnitřní⁸⁾ i vnější⁹⁾ dokazují hodnověrnost knih Král. Hodnověrnosti knih Král nejsou na újmu dosti četné poruchy číslic a odtud plynoucí potíže letopočtové.

⁸⁾ Skladatel 3. a 4. Král není dvorním královským letopiscem, který psává toliko, co králi nebo dynastii lichotí, co k jejich cti přispívá, nepíše proto, by se mu dostalo královských vyznamenání; ale jsa pln ducha prorockého a lásky k čiré pravdě s ním spojené, píše přísně tak, jak se věci skutečně sběhly, s prorockou neohrožeností kárá, co pokárání zasluhuje, nic nezatajuje, slabosti i dobrých panovníků vytýká. — Co píše, jsou většinou události veřejné, o kterých bylo lze četným svědkům očitým se přesvědčiti, a proti kterým bylo možno případně také (kdyby nebyly pravdivě líčeny) veřejně se ozvati. Vypravuje-li jindy události, které se sběhly v menším kruhu svědků (na př. 4. Král 2, 14; 8, 1.—6.), líčí je s tolika podrobnostmi, že zasluhují víry ne menší nežli děje, které přímo nebo nepřímo čerpány jsou z úředních (archiválních) pramenů. — Ačkoli rozumci (racionalisté) načinili se již mnoho pokusů nalézt v knihách rozpory, ani jeden se jim nepodařil; strážlivější z nich nuceni jsou doznati, že popis života východního, jak líčen zejména v dějinách Šalomounových, dokonale se srovnává se skutečným životem králů východních, známým nám odjinud.

⁹⁾ 2. Par líčí tutéž dobu, kterou 3. a 4. Král, nezávisle na nich, podle pramenův, a všude s Král souhlasí. Od dob Oziášových sotva se co sběhlo v Judsku nebo v Israeli, o čem neučinil ten onen prorok (Isajáš, Jeremjáš, Oseáš, Amos, Micheáš, Sofonjáš) zmínky, a všude vládne dokonalý souhlas s údaji knih Král (Kaulen-Hoberg). Také Sirachovec, čerpaje své poznatky o Šalomounovi, Ezechjášovi, Josiášovi, Eliášovi a Eliseovi (Sir 47, 14.—49, 9.) z Král, dosvědčuje, že považoval je za knihy hodnověrné. Sám Pán zmiňuje se o nádherném rouchu Šalomounově (Mt 6, 29; 3. Král 10, 25.), o návštěvě královny ze Saby (Mt 12, 42; 3. Král 10, 1.—10.), o suchu za dob Eliášových, o tom, kterak pomohl Eliáš vdově sareptské, kterak uzdravil Eliseus Naamana syrského (Lk 4, 25.—27; 3. Král 17, 1.—6; 4. Král 5, 1.—19.), Jako mistr, tak i žáci jeho. Srv. Sk 7, 46.—48. s 3. Král 6, 1.—38; Řím 11, 3. n. s 3. Král 19, 10; Žid 11, 35. s 3. Král 17, 17.—24; 4. Král 4, 18.—38; Jak 5, 17. n. s 3. Král 17, 1; Zjev 11, 6. — Již také Josefus Flavius, by hájil posvátných knih svého národa, dovolával se babylonského kněze Berosa (ze III. století před Kr.), Menandra, který psal o dějích Tyrů, a Manetona, kněze egyptského. Taktéž mohl právem činiti církevní dějepisec IV. století křesťanského Eusebius. Pádné doklady pro hodnověrnost knih Král objeveny však popředně v dobách nejnovějších. Jsou to nápisy egyptské, babylonsko-assyrské, moabské, fenické a jj. Mluví tak zřetelně, že ne jeden odpůrce hodnověrnosti posvátných našich knih se zarděním musil umlknouti. Ještě dnes možno v souhlasu s 3. Král 14, 25. čísti na chrámě egyptském v Thebách (Karnaku), kterak Šešonq (Sesonchis, Sesak) na své výpravě proti Syrii podrobil si také města judská. Podobně mluví jiné památky o egyptském Sabakovi (Šua či Seve 4. Král 17, 4.), o Tarakovi (4. Král 19, 9.), o Nechaovi (4. Král 23, 34.), Pomník krále moabského Meše ne málo nám osvětluje výpravu krále israelského Jorama a judského Josafata do Moabska (4. Král 3, 4.). Co vypravují klínopisné zprávy o králích aramských Benhadadovi, Hazaelovi, a Razinovi, potvrzuje dokonale údaje 3. Král 20; 4. Král 8; 15. Výpravy assyrských králů Fula (= Tiglathpilesera IV.), Salmanasara, Sennacheriba, Asarhaddona, které líčí 4. Král 15, 19. 29; 16, 7.—10; 17, 3.—6; 18, 9. 13. 19; 19, 37., hlásají také klínové nápisy jmenovaných králů. Totéž právem lze tvrditi o králích babylonských Merodach-Baladanovi, Nabuchodonosorovi, Evil-merodachovi.

TŘETÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Šalomoun pomazán za krále. (1, 1.—53.)

HLAVA I. — ¹ Král David pak zestaral se maje velmi mnoho dní věku svého; a nemohl se zahřátí, i když se přikrýval přikrývkami. ² Řekli mu tedy služebníci jeho: „Nechat vyhledáme pánu našemu mladistvou pannu, by stála před králem, jej ošetřovala, spala v lůně jeho a zahřívala pána našeho krále.“ ³ Když pak hledali děvku krásnou ve všech končinách israelských, našli Abisag, Sunamku, a přivedli ji ke králi. ⁴ Byla to dívka velmi hezká, spávala s králem a posluhovala mu, avšak král jí nepoznal.

⁵ Tu Adonjáš, syn Haggitin, pozdvihoval se, říkáje (si): „Já budu kralovati.“ I najednal si vozů, jezdcův a padesáte mužů, kteří by běhali před ním. ⁶ Aniž ho kdy káral otec jeho, že by řekl: „Proč jsi to učinil?“ A byl též on velmi pěkný, druhý rodem po Absalomovi. ⁷ I mluvil s Joabem, synem Sarviiným, a s Abjatarem knězem, a ti přidali se ke straně Adonjášově. ⁸ Avšak Sadok, kněz, Banajáš, syn Jojadův, prorok Natan, Semej, Rej a junáci vojska Davidova nebyli s Adonjášem. ⁹ Když pak zbil Adonjáš beranů, telat a všelikého tučného dobytka u kamene Zohelet, který byl blízko studnice Rogel, pozval všechny bratry své, syny královské a všechny muže judské, kteří byli služebníky královými. ¹⁰ Natana však proroka, Banajáše, junáků a Šalomouna, bratra svého, nepozval.

¹¹ I řekl Natan Betsabě, matce Šalomounově: „Neslyšelas, že Adonjáš, syn Haggitin, stal se králem, aniž pán náš, David, o tom ví? ¹² Nyní tedy pojď, přijmi radu mou a zachraň sebe i syna svého Šalomouna. ¹³ Nuže, vejdi ke králi Davidovi a rci mu: „Zda ty, pane můj, králi, nepřisáhl jsi mně, služebníci své řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém?“ Proč tedy stal se králem Adonjáš? ¹⁴ A když ty ještě tam mluviti budeš s králem, přijdu já za tebou a doplním řeči tvé.“

¹⁵ Vešla tedy Betsaba ke králi do pokoje. Král pak byl velmi zestaralý, a Abisag Sunamka mu posluhovala. ¹⁶ I poklonila se Betsaba

Hl. 1. V. 1. Spisovatel zdůrazňuje vyčerpanost Davidovu, by bylo zřejmo, že *Abisag* zůstala pohlavně *netknuta* (v. 4.).

V. 2. Ještě ve druhém století křesťanském napsal lékařský spisovatel *Galen*, že lékem proti nedostatku přirozené teploty u starých lidí je — *spáti stále s mladým člověkem*. Obyčej ten byl asi ve starých dobách hojně rozšířen. Pohlavní styk Davida se Sunamkou byl vyloučen, proto nebylo třeba, by ji pojal za manželku a zařadil do svého harému! Byla a zůstala jeho služebnou, komornou. — Spisovatel podává tuto událost se zřetelem na žádost *Adonjášovu* níže 2, 13. n. Zdůrazňuje sličnost její, by čtenář chápal, proč zalíbila se *Adonjášovi*.

V. 9. n. U studny *Rogel* měl Adonjáš od přítomných provolán býti za krále, za spoluvladaře Davidova s právem nástupnictví. Pak chtěli s hotovou věcí předstoupiti před Davida, své odpůrce překvapiti, a nemocného krále pohnouti k tomu, by s hotovou událostí souhlasil. Natan však plán ten odkryl.

a padla na tvář před králem. Král se jí tázal: „Co chceš?“ ¹⁷ Ona odpověděla: „Pane můj, ty jsi přísáhl při Hospodinu, Bohu svém, služebnici své: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém.“ ¹⁸ A nyní, hle, Adonjáš je králem bez tvého, pane můj, králi, vědomí. ¹⁹ Nabil býkův a jiného tučného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všechny královce, i Abjatara kněze a Joaba, velitele vojska; Šalomouna však, služebníka tvého, nepozval. ²⁰ Na tebe tedy, pane můj, králi, obráceny jsou oči veškerého Israele, bys jim oznámil, kdo má seděti na trůně tvém, pane můj, králi, po tobě. ²¹ Sice, až usne pán můj, král, s otci svými, budeme já a syn můj Šalomoun zločinci.“

²² Když ona ještě mluvila s králem, přišel prorok Natan. ²³ I ohlásili (ho) králi řkouce: „Je tu Natan prorok.“ Když pak vešel před krále, poklonil se mu tváří k zemi ²⁴ a řekl Natan: „Pane můj, králi! Ty-lis řekl: „Nechat Adonjáš kraluje po mně, a nechat on sedí na trůnu mém? ²⁵ Neboť odešel dnes, nabil býkův, krmného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všechny královce, velitele vojska, i kněze Abjatara, a oni jedí a pijí před ním a říkají: „Ať žije král Adonjáš!“; ²⁶ mne (však), služebníka tvého, kněze Sadoka, Banajáše, syna Jojadova, a Šalomouna, služebníka tvého, nepozval. ²⁷ Tak-li jest od pána mého, krále, nařízeno, neoznámil jsi mně, služebníku svému, kdo má zasednouti na trůn pána mého, krále, po něm.“

²⁸ Král David ujal slovo a pravil: „Zavolejte mi Betsabu!“ Když ona vešla před krále a stála před ním, ²⁹ přísáhl král a řekl: „Jakože živ je Hospodin, který mě vysvobodil ze všeliké tísně! ³⁰ Jako jsem přísáhl tobě při Hospodinu, Bohu Israelovu, řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on zasedne na stolec můj místo mne“: tak učiním dnes!“ ³¹ Betsaba sklonivši hlavu k zemi poklonila se králi a řekla: „Živ buď pán můj, David, na věky!“

³² Král David také řekl: „Zavolejte mi kněze Sadoka, Natana proroka a Banajáše, syna Jojadova.“ Když oni vešli před krále, ³³ řekl jim: „Vezměte s sebou služebníky pána svého, posadte Šalomouna, syna mého, na mezka mého, a dovedte ho ke Gihonu. ³⁴ Tam ať ho pomáže kněz Sadok a Natan prorok za krále nad Israelem, a dejte troubiti na roh a provolávat: „Ať žije král Šalomoun!“ ³⁵ Jděte pak za ním nahoru, ať přijde a sedne si na můj trůn! On kralovati bude místo mne; nebo jej ustanovuji, by vládcem byl nad Israelem i nad Judou.“ ³⁶ Tu odpověděl Banajáš, syn Jojadův, králi: „Tak se staň! Tak nechat dí (také) Hospodin, Bůh pána mého krále! ³⁷ Jako byl Hospodin s pánem mým králem, tak budiž i se Šalomounem, a povznes trůn jeho výše nežli trůn pána mého, krále Davida.“ ³⁸ Šli tedy dolů Sadok kněz, Natan prorok, Banajáš, syn Jojadův, Keretané a Feletané, posadili Šalomouna na mezka krále Davida, a přivedli ho ke Gihonu. ³⁹ A kněz Sadok vzav roh oleje ze stánku, pomazal Šalomouna. I troubili na roh a veškeren lid provolal: „Ať žije král Šalomoun!“ ⁴⁰ Pak stoupalo všechno množství za ním, a lid pískal na píšťaly a jásal radostí tak velice, že zněla země od křiku jejich.

⁴¹ Adonjáš a všichni, kteří pozváni byli od něho, uslyšeli to právě když byly hody dokonány. Joab uslyšev zvuk rohu tázal se: „Co znamená ten zvuk a shon města?“ ⁴² Když on ještě mluvil, přišel Jonatan, syn kněze Abjatara. Adonjáš mu pravil: „Vejdi, nebo muž statný jsi

ty a přinášíš dobrou zvěst!“ ⁴³ Jonatan však Adonjášovi odpověděl: „Nikoli! Nebo pán náš, král David ustanovil Šalomouna za krále. ⁴⁴ Poslal totiž s ním Sadoka kněze, Natana proroka, Banajáše, syna Jojadova, Keretany a Feletany, i posadili ho na mezka králova, ⁴⁵ Sadok kněz a Natan prorok ho pomazali za krále u Gihonu a vystoupili odtud jásající, až zavznělo město. To je ten zvuk, který jste slyšeli. ⁴⁶ Ano Šalomoun také (již) zasedl na trůn královský. ⁴⁷ A všedše služebníci královští blahopřáli pánu našemu, králi Davidovi, řkouce: „Proslav Bůh jméno Šalomounovo nad jméno tvé a povznes trůn jeho výše nežli trůn tvůj!“ I poklonil se král na loži svém a řekl: ⁴⁸ „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který (mi) dal dnes viděti na vlastní oči toho, jehož posadil na trůn můj!“ ⁴⁹ Všichni od Adonjáše pozvaní poděšení jsouce vstali a odešli každý svou cestou. ⁵⁰ Adonjáš pak boje se Šalomouna vstal, odešel a přidržel se rohu oltáře.

⁵¹ I zvěstovali Šalomounovi: „Hle, Adonjáš boje se krále Šalomouna přidržel se rohu oltáře řka: „Nechť mi přísáhne dnes král Šalomoun, že nezabije mne, služebníka svého, mečem.“ ⁵² I řekl Šalomoun: „Bude-li člověkem dobrým, nespadne s něho ani jediný vlas na zem; pakli co zlého nalezeno bude na něm, umře.“ ⁵³ Poslal tedy král Šalomoun a dal jej odvésti od oltáře. Když přišel a poklonil se králi Šalomounovi, řekl mu Šalomoun: „Jdi domů!“

David naposled Šalomouna napomíná a pak umírá. (2, 1.—12.)

HLAVA 2. — ¹ Když se přiblížil den smrti Davidovy, přikázal Šalomounovi, synu svému, toto:

² „Já vydávám se na cestu všeho světa; buď statečným mužem! ³ Zachovávej příkazy Hospodina, Boha svého, chodě po cestách jeho a ostříhaje ustanovení jeho, příkazů, práv i výroků, jako psáno je v zákoně Mojžíšově, abys úspěšně činil vše, co podnikneš a kamkoli se obrátíš, ⁴ aby splnil Hospodin řeči své, které mluvil o mně řka: „Budou-li si všimati synové tvoji cest svých a choditi přede mnou věrně celým srdcem svým a veškerou duší svou, nebude zbaven tvůj člověk trůnu Israelova.“

⁵ Ty také víš, co mi učinil Joab, syn Sarviin, co učinil dvěma velitelům vojska Israelova, Abnerovi, synu Nerovu, a Amasovi, synu Jeterovu: že je zabil, a tak prolil krev v míru jakoby ve válce a skropil (tou) válečnou krví pás na bedrech mých, a obuv na nohách mých. ⁶ Učiň tedy podle moudrosti své a nedej sestoupiti šedinám jeho pokojně do hrobu. ⁷ Ale synům Berzellaje galaadského prokazuj milost; ať jídají při stole tvém, nebo vyšli mi vstříc, když jsem utíkal před Absalomem, bratrem tvým. ⁸ Máš také u sebe Semeje, syna Gerova, Benjamine z Bahurim, který zlořečil mi zlořečením nejhorším, když jsem šel do Mahanaim; že mi vyšel vstříc, když jsem přecházel Jordán, při-

V. ⁴⁹. n. *O rozích na oltáři a právu útočištném (asylu) srv. Ex 21, 14; viz také zákony o městech útočištných. Nm 35, 9.—15; Dt 4, 41.—43; 19, 1.—13.*

Hl. 2. V. ⁵. srv. s v. 32. David, Bohem povoláný vykonavatel spravedlnosti, cítil povinnost potrestati zločiny Joabovy (2. Sam 3, 39.). Ježto povinnosti té neučinil dosud za dost, odkazuje ji jako *mravní dědictví* Šalomounovi.

V. ⁸. n. Kterak tupil Semej Davida, viz 2. Sam 16, 6. nn. — David mu udělil milost podle 2. Sam 19, 23.

sáhl jsem jemu při Hospodinovi řka: „Nezabiju tě mečem,“⁹ ty však netrp, aby byl bez trestu! Muž moudrý jsi; budeš tedy vědět, co mu učinit, abys uvedl šediny jeho s krví do hrobu.“

¹⁰ Usnul tedy David s otci svými a pochován byl v městě Davidově. ¹¹ Dnů, v nichžto kraloval David nad Israelem, je čtyřicet let: v Hebronu kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta.

¹² A dosedl Šalomoun na trůn Davida, otce svého, a bylo upevněno království jeho velmi.

Šalomoun upevňuje trůn svůj. (2, 13.—46.)

¹³ Adonjáš, syn Haggitin, vešel k Betsabě, matce Šalomounově. Ta se ho tázala: „Je pokojný příchod tvůj?“ On odpověděl: „Pokojný.“¹⁴ A řekl dále: „Mám ti něco říci.“ Když mu řekla: „Mluv“¹⁵ pravil on: „Ty víš, že mé bylo království, a mě že si ustanovil všecek Israel za krále; ale přeneseno je (to) království a dostalo se (ho) bratru mému, ježto od Hospodina ustanoveno bylo jemu.“¹⁶ Nyní však jediné věci žádám od tebe; nezamítej mne!“ Když mu řekla: „Mluv,“¹⁷ pravil on: „Rci, prosím, Šalomounovi králi — nebo nic nemůže tobě odepřít — ať mi dá Abisag Sunamku za manželku!“¹⁸ Betsaba pravila: „Dobře, promluvím o tobě s králem.“¹⁹ Když pak přišla Betsaba ke králi Šalomounovi, by promluvila s ním o Adonjášovi, povstal král jí vstříc a pokloniv se jí posadil se na trůn svůj. Postavili také trůn matce králově, i posadila se po pravici jeho.²⁰ A řekla mu: „Za jednu maličkost žádám tebe; nezamítej mne.“ I řekl král: „Žádej, matko má, nebo nemohu tebe zamítnouti.“²¹ Ona tedy řekla: „Nechť je dána Abisag

V. ¹⁰. S Davidem odebral se na věčnost *největší král israelský*. Jeho zásluhy o národ a stát jsou nepřehledné. *David založil dynastii*, která dala Israelitům řadu výborných králův, a konečně všemu lidstvu nejvznešenějšího potomka Davidova, duchovního krále — *Krista*. — David učinil z *Jerusalema* své *sídelní město* a tak dal základ k jeho budoucí slávě, která je v ohledu náboženském nepoměrně větší nežli byl význam Babylonu, Ninive, Theb (v Egyptě), Athen, pohanského Říma. David *uspořádal politickou správu* své říše, opřel ji nejen o důvěru v Boha, ale též o vojsko, které zorganizoval mnohem dokonaleji nežli jeho předchůdce. Uspořádal ne toliko *službu na svém dvoře*, nýbrž i v *bohoslužbě*, v kněžstvu, levitech, hudebnících a zpěvácích. David byl panovník na výsost spravedlivý, sám osobně soudil, byl to vladař velkodušný, šlechetný, který uměl i svým nepřátelům odpouštět, svědomitý, starostlivý pastýř lidu svého v každém ohledu, byl to *rytířský bojovník*, ale při tom také skromný a pokorný, přičítaje všechny své úspěchy Nejvyššímu. Byl milovníkem a podporovatelem básnictví, zpěvu, hudby, stavitelství, tedy umění. Jest jedním z největších lyrických básníků hebrejských. Zejména však ho zdobila hluboká *bázeň Boží a upřímná*, všecku bytost pronikající *zbožnost*. Ta v něm vzbudila myšlenku přenést archu na Sion, zbudovati zatímčný stan pro ni, a konečně vystavět velkolepý chrám, důstojný velebnosti Boží. Byl „*pomazaným Hospodinovým*“, byl Bohem nadšeným (inspirovaným) pěvcem, byl *zářivým předobrazem Mesiášovým* svým nepatrným původem, utrpením, strádáním, boji, vyvolením, povýšením, královstvím, svými ctnostmi (srv. žalmy nepřímě mesiášské). Byl sice také křehký člověk a ne jednou vinou se potřísnil; byl však také a *zůstane vždy velkým vzorem kajcnosti*, která mravní skvrny ty setřela. Nedivno tedy, že se David hluboko zapsal do srdce všech budoucích věků (Sir 47, 1.—13.), a že i církev katolická koná jeho památku dne 29. prosince. Svými ctnostmi je David vzorem zejména panovníkům *křesťanským*. Toho si byl vědom *Karel Veliký*, který prý si přál, by v kruhu svých přátel byl nazýván Davidem.

V. ¹⁶. n. Abisag měla býti vítaným nástrojem v rukou Adonjášových, by se zmocnil ztraceného trůnu.

Sunamka Adonjáši, bratru tvému, za manželku!“ ²² Král Šalomoun odpověděl a řekl matce své: „Proč žádáš za Abisag Sunamku Adonjášovi? Žádej mu i království; neboť on je bratr můj starší nežli já, a má (při sobě) Abjataru kněze a Joaba, syna Sarviina.“ ²³ A přísáhl král Šalomoun při Hospodinu řka: „Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebude-li život státi Adonjáše to slovo! ²⁴ A nyní — jakože živ je Hospodin, který mne potvrdil, posadil na trůn Davida, otce mého, a který mu učinil dům, jak byl slíbil — (ještě) dnes bude zabit Adonjáš!“ ²⁵ A poslal král Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, a ten ho zabil. Tak zemřel.

²⁶ Též Abjatarovi knězi řekl král: „Jdi do Anatotu na svůj statek. Jsi sice hoden smrti, ale zatím nezabiji tebe, ježto jsi nosil efod Hospodina Boha před Davidem, otcem mým, a snášel jsi všechna souzení, která snášel otec můj.“ ²⁷ Tak zapudil Šalomoun Abjataru, že nebyl (již) knězem Hospodinovým, aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou pronesl o domu Heliově v Silo.

²⁸ Když se donesla zvěst o tom Joabovi — Joab totiž přidal se k Adonjášovi, a nikoli k Šalomounovi — utekl Joab do stánku Hospodina a chytil se rohu oltáře. ²⁹ I bylo oznámeno králi Šalomounovi, že utekl Joab do stánku Hospodina, a že jest u oltáře. Tu poslal Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, řka: „Jdi, usmrť ho!“ ³⁰ Banajáš tedy přišel ke stánku Hospodinovu a řekl mu: „Toto praví král: „Vyjdi!“ Kterýžto řekl: „Nevyjdu, ale tuto zemru!“ Když Banajáš oznámil zase králi tu řeč řka: „To a to pravil Joab a tak a tak mi odpověděl,“ ³¹ řekl mu král: „Učiň mu, jak pravil, usmrť ho a pochovej ho, bys tak sňal krev nevinnou, kterou vylil Joab, se mne i s domu otce mého. ³² Tak obrátí Hospodin krev jeho na hlavu jeho; nebo zabil dva muže spravedlivější a lepší nežli byl sám, a zabil je mečem bez vědomí Davida, otce mého, Abnera, syna Nerova, velitele vojska israelského, a Amasu, syna Jeterova, velitele vojska judského. ³³ Tak vrátí se krev jejich na hlavu Joabovu a na hlavu potomstva jeho až na věky. Davidovi však a potomstvu jeho, domu i trůnu jeho buď pokoj až na věky od Hospodina.“ ³⁴ Šel tedy Banajáš, syn Jojadův, nahoru a obořiv se na něj zabil jej; a pochován byl na svém pozemku v pustině. ³⁵ I ustanovil král Banajáše, syna Jojadova, místo něho nad vojskem, a Sadoka kněze ustanovil místo Abjataru.

³⁶ Král poslal také a dal povolati Semeje. A řekl mu: „Postav si dům v Jerusalemě a bydlí tu; ale nevycházej odtud ani sem ani tam! ³⁷ Kterýkoli den vyjdeš a přejdeš přes potok Kedron, věz, že budeš zabit; krev tvá (padne) na hlavu tvou.“ ³⁸ Semej králi řekl: „Dobře. Jak mluvil pán můj, tak učiní služebník tvůj.“ Bydlil tedy Semej v Jerusalemě dlouhý čas. ³⁹ Po třech letech však utekli (dva) služebníci Semejovi k Achisovi, synu Maachy, králi getskému. Když bylo zvěstováno

V. ²². Šalomoun předvídá, že by Adonjáš nabyt v očích lidu vydatného prostředku k tomu, by zdůraznil svá práva na trůn a Šalomouna svrhl. Aby tak učiniti nemohl, dává ho jakožto velezrádce popraviti.

V. ²⁶. n. Šalomoun, ačkoliv se dopustil Abjatar velezrady, má s ním soustrast, předně proto, že Abjatar „*nosil efod*“ před Davidem (1. Sam 23, 6. 9; 30, 7.), t. j. byl *veleknězem*, a za druhé proto, že pro Šalomounova otce byl Saulem rod Abjatarův vyhlazen (1. Sam 22, 22.).

V. ³⁶. n. Šalomoun Semeje podezřívá (zajisté ne bez důvodu), že byl společen s Adonjášem; proto jej dal pod „*policejní dozór*“ a „*internoval*“ v Jerusalemě.

Semejovi, že jsou služebníci jeho v Getu, ⁴⁰ vstal Semej, osedlal osla a odebral se k Achisovi do Getu, by hledal služebníků svých a přivedl je z Getu. ⁴¹ Když bylo oznámeno Šalomounovi, že šel Semej z Jerusalema do Getu a že se zase vrátil, ⁴² poslav zavolal ho a řekl mu: „Zda neprohlásil jsem ti při Hospodinovi a nevaroval jsem tě: „Kterýkoli den vyjda sem nebo tam půjdeš, věz, že zemřeš?“ A odpověděl jsi mi: „Dobře, slyšel jsem.“ ⁴³ Proč tedy nešetřil jsi přísahy Hospodinovy a příkazu, který jsem ti dal?“ ⁴⁴ A dále pravil král Semejovi: „Ty víš všechno zlé — srdce tvé je si ho vědomo — co jsi učinil Davidovi, otci mému. Vrátiž Hospodin zlobu tvou na hlavu tvou; ⁴⁵ král Šalomoun však budiž požehnán a trůn Davidův budiž pevný před Hospodinem až na věky!“ ⁴⁶ A přikázal král Banajášovi, synu Jojadovu, ten pak vyšel zabil ho. Tak umřel.

Šalomounův sňatek. (3, 1.)

HLAVA 3. — ¹ Když bylo (tak) upevněno království v ruce Šalomounově, spríznil se s faraonem, králem egyptským; nebo pojal dceru jeho a uvedl ji do města Davidova, až by dostavěl dům svůj, dům Hospodinův a zdi jerusalemské vůkol.

Šalomoun prosí v Gabaonu za moudrost. (3, 2.—15.)

² Lid však obětoval na výšinách, nebo do té doby nebyl vystavěn chrám jménu Hospodinovu. ³ Šalomoun pak miloval Hospodina chodě v příkázáních Davida, otce svého, krom toho, že na výšinách obětoval a zapaloval vonidla. ⁴ Protož odešel do Gabaonu, by tam obětoval; nebo to byla výšina největší. A obětoval Šalomoun tisíc celopalů na oltáři tom v Gabaonu.

⁵ I ukázal se Hospodin Šalomounovi ve snách v noci a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal.“ ⁶ Šalomoun pravil: „Ty jsi učinil se služebníkem svým, Davidem, otcem svým, milosrdenství veliké, ježto chodil před obličejem tvým věrně, spravedlivě, a se srdcem upřímně s tebou (smýšlejícím); zachoval jsi mu milosrdenství své veliké a dal jsi mu syna, který sedí na trůně, jak dnes (skutečně) jest. ⁷ Nyní tedy, Hospodine Bože, tys učinil, že kraluje služebník tvůj místo Davida, otce mého! Já však jsem malý chlapec, který neví si rady. ⁸ Je pak služebník tvůj prostřed lidu, který jsi vyvolil, lidu nesčíslného, který nemůže počítán ani sečten býti, co ho jest. ⁹ Dej tedy služebníku svému mysl bystrou, by lid tvůj souditi mohl a rozeznávali mezi zlým a dobrým. Nebo kdo bude moci souditi lid tento, lid tento tvůj mnohý?“ ¹⁰ Hospodinu se líbila (ta) řeč, že Šalomoun žádal za takovou věc, ¹¹ a Hos-

V. ⁴². n. Semej asi kul nějaké pikle s Achisem. Kdyby bylo běželo jen o uprchlé otroky, mohl jich Semej nabýti způsobem jiným, nebo dříve žádati, by Šalomoun mu dovolil jíti do Getu.

V. ⁴⁴. n. Šalomoun opět odvrací kletbu Semejovu od Davida a jeho potomstva, tedy také od sebe tím, že 1. kletbu tu svolává na toho, kdo ji vyslovil a 2. požehnáním (v. 45.). Srv. v. 33. — Staří se domnívali, že kletba nebo požehnání, při kterém vysloveno jméno Boží, působí takorůzka jistojistě, neomylně.

Hl. 3. V. ⁴. Podle 1. Par 21, 29; 2. Par 1, 3. byl tam *mojžišský* stan a podle 2. Par 1, 6. *oltář* na zápalné oběti.

podin řekl Šalomounovi: „Žes prosil za věc tu a nežádal o dlouhý věk, ani o bohatství, ani o životy nepřátel svých, ale žes prosil o moudrost, abys rozhodoval podle práva: ¹² hle, činím ti podle slov tvých a dávám ti srdce moudré a rozumné, takže žádného před tebou rovného tobě nebylo aniž po tobě bude. ¹³ Ale i to, zač jsi neprosil, dávám ti, totiž bohatství a slávu, že žádného nebylo tobě rovného mezi králi po všechny předešlé dny. ¹⁴ Budeš-li pak choditi po cestách mých ostříhaje ustanovení a příkazů mých, jako chodil otec tvůj, prodloužím dny tvé.“ ¹⁵ Když procitl Šalomoun, poznal, že to byl sen. I šel do Jerusalema, postavil se před Hospodinovu archu úmluvy, obětoval celopal, jakož i oběti pokojné, a učinil veliké hody všem služebníkům svým.

Šalomounův moudrý rozsudek. (3, 16.—28.)

¹⁶ Kdysi přišly dvě nevěstky ke králi, předstoupily před něho, ¹⁷ a jedna z nich pravila: „Prosím, pane můj, já a žena tato bydlily jsme v jednom domě, i porodila jsem u ní v pokojíku. ¹⁸ Třetího pak dne po porodu mém porodila též ona; byly jsme spolu a nikdo jiný nebyl s námi v domě kromě nás dvou. ¹⁹ I zemřel syn ženy této v noci, neboť spíc zalehla ho. ²⁰ A vstavši tiše o půl noci vzala syna mého od boku mého, služebnice tvé, když jsem já spala, a položila jej do lůna svého; syna pak svého, který byl mrtev, položila do lůna mého. ²¹ Když jsem ráno vstala, bych dala mléka synu svému, ukázalo se, že je mrtev; když jsem však na něho pozorněji pohleděla za jasného dne, poznala jsem, že to není můj, kterého jsem porodila.“ ²² Druhá žena jí však odporovala: „Není tak, jak pravíš; ale syn tvůj umřel a můj živ jest.“ Ona zase řekla: „Lžeš, můj syn je ten živý a syn tvůj ten mrtvý.“ A tak se hádaly před králem. ²³ Tu pravil král: „Tato praví: „Syn můj živ jest a syn tvůj umřel.“ A tato odpovídá: „Ne tak, ale tvůj umřel, můj však živ jest.“ ²⁴ Kázal tedy král: „Přineste mi meč!“ Když pak přinesli meč před krále, ²⁵ řekl: „Rozdělte dítě živé na dvě, a dejte polovici jedné a polovici druhé.“ ²⁶ Tu žena, jejížto syn byl (ten) živý, řekla králi — hnulo se totiž srdce její nad synem jejím — „Prosím, pane, dejte jí dítě živé a nezabíjejte ho.“ Druhá však pravila: „Ať není ani mé ani tvé, ale budiž rozděleno!“ ²⁷ Král ujav slovo, řekl: „Dejte této dítě živé, a nebuď zabito, neboť tato je matka jeho.“ ²⁸ I uslyšel veškeren Israel soud, který vynesl král, a bál se krále, ježto viděli, že moudrost Boží je v něm, by vykonával právo.

Šalomounovi hodnostáři. (4, 1.—20.)

HLAVA 4. — ¹ Král Šalomoun byl tedy králem nad veškerým Israelem. ² A tito byli jeho nejvyšší úředníci: Azarjáš, syn Sadoka (byl) knězem; ³ Elihoref a Ahjáš, synové Sisovi, byli písari; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ⁴ Banajáš, syn Jojadův, byl nad vojskem;

Hl. 4. V. 2. n. Podle 1. Par 6, 8. n. (5, 34. n.) byl Azarjáš synem Achimaasovým a vnukem Sadokovým; z toho patrno, že seznam v. 2.—7. líčí stav úřednictva Šalomounova z pozdější doby jeho vlády.

⁵ Azarjáš, syn Natanův, byl nad župany; Zabud, syn Natanův [kněz], byl královým důvěrníkem; ⁶ Ahisar byl správcem domu; Adoniram, syn Abdův, byl nad robotami.

⁷ Šalomoun měl také dvanáct županů nad veškerým Israelem, kteří opatrovali potravou krále i dům jeho; na jeden měsíc v roce dodával každý, čeho třeba bylo. ⁸ Jména jejich jsou tato:

(...) syn Hurův na horách Efraimských.

⁹ (...) syn Dekarův v Makkesu, v Salebim, v Bet Samesu, v Elonu a v Bet-Hananu.

¹⁰ (...) syn Hesedův v Arubotě; pod ním bylo také Socho a všechna země Efer.

¹¹ (...) syn Abinadabův, pod kterým byla všechna krajina Nefat-Dor; měl Tafetu, dceru Šalomounovu, za manželku.

¹² Bana, syn Ahiludův, spravoval Tanak, Mageddo a veškeren Bet-San, — ten je vedle Šartanu pod Jezraelem — od Bet-Sanu až do Abelmehuly proti Jekmaanu.

¹³ (...) syn Gaberův v Ramotě galaadském; měl Vesnice Jaira, syna Manassova v Galaadu; ten vládl ve veškeré krajině Argob, která je v Basanu, v šedesáti městech velikých a hrazených, která měla závory měděné.

¹⁴ Ahinadab, syn Addův, vládl v Manaim.

¹⁵ Achimaas v Neftali; také ten měl Basematu, dceru Šalomounovu, za manželku.

¹⁶ Baana, syn Husiův, v Aseru a Balotu.

¹⁷ Josafat, syn Farveův, v Issacharu.

¹⁸ Semej, syn Elův, v Benjaminu.

¹⁹ Gaber, syn Uriův, byl v zemi Galaad, v zemi (kdysi) Sehona, krále amorrhejského, a Oga, krále basanského, nade vším, co bylo v zemi té.

²⁰ Judy a Israele bylo nescíslné množství, jako písku mořského; jedli a pili a dobrou vůli spolu měli.

Šalomounova moc a sláva. (4, 21.—28.)

²¹ Šalomoun vládl nade všemi králi od Řeky až k zemi Filištínské, až ke končinám egyptským, i dávali mu dary a sloužili mu po všechny dny života jeho.

²² K jídlu bylo Šalomounovi (dodáváno) na každý den třicet korů běli a šedesát korů mouky; ²³ deset býků krmných, dvacet býků pasečných a sto beranů kromě lovu: jelenů, srn, sajek, a kromě krmné drůbeže.

²⁴ — Nebo panoval nad veškerou krajinou, která byla za Řekou, od Tafsy až po Gazu, i nade všemi králi krajin těch; a měl pokoj se všech okolních stran. ²⁵ I bydlil Juda a Israel beze všeho strachu, každý pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem od Danu až po Bersabu, po všechny dny Šalomounovy. —

²⁶ A měl Šalomoun čtyřicet tisíc jeslí koňů vozních a dvanáct tisíc koňů jezdeckých.

²⁷ Obrok jim dodávali svrchu jmenovaní královi župani; také potřebných věcí ke stolu Šalomouna krále s velikou pilností opatrovali časem svým. ²⁸ Rovněž ječmen a řezanku pro koně vozní a jezdecké dopravovali na místo, kde byl král, jak jim bylo uloženo.

Šalomounova moudrost. (4, 29.—34.)

²⁹ Bůh dal moudrost Šalomounovi, rozšafnost nad míru velikou a širokou mysl, jako je písku na břehu mořském; ³⁰ moudrost Šalomounova převyšovala moudrost všech Východanův i Egypťanův, ³¹ a byl moudřejší nežli všichni lidé, moudřejší než Etan Ezrachovec, nežli Herman, Chalkol a Dorda, synové Maholovi; byl slavný mezi všemi národy okolními.

³² Šalomoun pronesl tři tisíce přísloví, a písní jeho bylo tisíc pět. ³³ A rozprávěl o stromech od cedru, který je na Libanu, až do ysopu, který vyrůstá ze zdi, rozprávěl o dobytku, o létavcích, o zeměplazích i o rybách.

³⁴ Ze všech národů přicházeli, by poslouchali moudrost Šalomounovu, i ode všech králů země, kteří slyšeli o moudrosti jeho.

Přípravy na stavbu chrámu. (5, 1.—18.)

HLAVA 5. — ¹ Také Hiram, král tyrský, poslal služebníky své k Šalomounovi, neboť uslyšel, že ho pomazali za krále místo otce jeho; byl totiž přítelem Davidovým Hiram po všecken čas.

² Šalomoun pak vzkázal Hiramovi: ³ „Ty víš o vůli Davida, otce mého, a (víš), že nemohl vystavěti domu jménu Hospodina, Boha svého, pro války se všech stran hrozící, dokud nedal jich Hospodin pod chodidla nohou jeho. ⁴ Nyní však Hospodin, Bůh můj, dal mi pokoj na všech stranách, není protivníka aniž pohromy zlé. ⁵ Proto myslím stavěti chrám jménu Hospodina, Boha svého, jak pravil Hospodin Davidovi, otci mému, řka: „Syn tvůj, kterého posadím místo tebe na trůn tvůj, ten vystaví dům jménu mému.“ ⁶ Rozkaž tedy, ať mi služebníci tvoji nasekají cedrů na Libanu! Služebníci moji budou se služebníky tvými, mzdu pak služebníků tvých dám tobě, jakékoli požádáš; nebo víš, že není v lidu mém muže, který by uměl dříví sekati jako Sidonští.“

⁷ Když uslyšel Hiram slova Šalomounova, zaradoval se velmi a řekl: „Požehnán budiž dnes Hospodin Bůh, který dal Davidovi syna tak moudrého nad tímto četným lidem.“ ⁸ A vzkázal Hiram Šalomounovi: „Slyšel jsem, cokoli mi poroučíš; učiním vše, co si přeješ stran dřeva cedrového a jedlového. ⁹ Služebníci moji stahají je s Libanonu k moři; já ve vorech dám je doplaviti po moři až na místo, které mi uložíš, tam je vyložím, a ty si je vezmeš; avšak dáš mi potřebné potraviny domu mému.“

¹⁰ A tak dával Hiram Šalomounovi dřevo cedrové a dřevo jedlové podle veškerého přání jeho. ¹¹ Šalomoun pak dával Hiramovi dvacet tisíc korů pšenice na výživu domu jeho a dvacet korů oleje nejčistšího; to dával Šalomoun Hiramovi na každý rok. ¹² A dal Hospodin moudrost

Šalomounovi, jak mu byl připověděl, i byl pokoj mezi Hiramem a Šalomounem, a učinili oba smlouvu.

¹³ I vybral král Šalomoun robotníky z veškerého Israele, a bylo jich třicet tisíc mužů. ¹⁴ Z těch posílal na Libanon deset tisíc každý měsíc, jedny po druhých, takže bývali dva měsíce doma; Adoniram byl nad těmi vybranými. ¹⁵ Měl pak Šalomoun sedmdesát tisíc těch, kteří břemena nosili, a osmdesát tisíc kameníků na hoře, ¹⁶ kromě úředníků, kteří byli nad každým dílem, v počtu tří tisíc tří set, a kteří rozkazovali lidu, těm, kdož konali práce. ¹⁷ A přikázal král, aby nabrali kamenů velikých, kamenů vzácných do základů chrámu a by otesali je na čtyři hrany. ¹⁸ Tesali je kameníci Šalomounovi a kameníci Hiramovi. Giblijští pak obráběli dřevo i kámen na stavbu domu.

Stavba chrámu. (6, 1.—38.)

HLAVA 6. — ¹ Léta čtyrstého osmdesátého po vyjití synův Izraelových ze země Egyptské, měsíce zio — je to měsíc druhý — čtvrtého roku kralování Šalomounova nad Israelem, počata byla stavba domu Hospodinova.

² Dům, který stavěl král Šalomoun Hospodinu, byl dlouhý šedesát loket, široký dvacet loket a vysoký třicet loket. ³ Před chrámem pak byla předsíň dvacet loket dlouhá podle chrámové šířky; a měla deset loket na šíř před chrámem.

⁴ Okna udělal v chrámě šikmá.

⁵ Ke stěně chrámové dal přistavěti vůkol přístavky, ke stěnám domu okolo svatyně i odpovědiště, a tak obehnal (chrám) do kola boky. ⁶ Přízemek (té přístavby) pět loket na šíř měl; prostřední patro šest loket na šíř; a třetí patro sedm loket bylo široké. Trámy pak položil na vnější obvod chrámu tak, že nevězely ve zdech chrámových.

⁷ Když se dům stavěl, byl stavěn z kamene hlazeného a hotového; ani kladiva, ani sekery, ani jiného nástroje železného nebylo slyšeti v domě, když byl stavěn.

⁸ Dveře (spodního) bočního přístavku byly po pravé straně domu; po točitých schodech vystupovalo se do středního patra a z prostředního do třetího.

⁹ Tak vystavěl dům a dokonal jej; přikryl také dům deskami cedrovými.

¹⁰ A udělal patro nad celým domem pěti loket zvýši a přikryl dům dřevem cedrovým.

¹¹ Hospodin pak oslovil Šalomouna a pravil: ¹² „Co se týká domu, který stavíš, (věz): Budeš-li choditi v příkazech mých, činiti právo

V. ¹⁵. „na hoře“ v okolí Jerusalema, kde byly kamenné lomy.

Hl. 6. V. ¹. nn. Klademe-li východ Israelitů z Egypta do roku 1449 (srv. Ex 1, 8.), a odpočítáme-li 480, obdržíme pro počátek stavby chrámu Šalomounova r. 969.

V. ⁵. „Vůkol“ a „okolo“, t. j. na severu, na jihu a na západě (za nejsvětějším). — „odpovědiště“ = hebr. „debír“ = nejsvětější, velésvatyně. Vulg. nazývá místo to „oraculum“ („odpovědiště“), ježto tam Hospodin „odpovídal“ Srv. „odpovědní“ ve svatyni mojžíšské. „boky“ = poschodí.

V. ⁶. Vnější stěny chrámové byly tedy stupňovité; každý ten stupeň byl 1 loket široký. Ježto podle Ez 41, 1. byla zeď chrámová 6 loket tlustá, byla v prvním patře toliko 5, ve druhém 4 a tam, kde na ní spočívaly krovy střechy druhého patra, toliko 3 lokte tlustá.

mé a šetřiti všech rozkazů mých chodě v nich, splním ti slovo své, které jsem dal Davidovi, otci tvému. ¹³ A budu bydleti prostřed synův Israellových a neopustím lidu svého israelského.“

¹⁴ Vystavěl tedy Šalomoun dům a dokonál jej.

¹⁵ A obložil stěny vnitřní prkny cedrovými od půdy domu až do vrchu stěn, až ke stropu, přikryl je dřevem cedrovým vnitř a vydláždil půdu domu prkny jedlovými.

¹⁶ Na zadní straně chrámu zřídil místnost dvacetiloktovou, cedrovým dřevem paženou od podlahy až do vrchu a udělal z té vnitřní místnosti domu, (z) odpovědiště, velesvatyni. ¹⁷ Měl tedy čtyřicet loket sám chrám před vchodem do odpovědiště (zděli).

¹⁸ Všecek dům vnitř obložen byl cedrovým dřevem, maje kružby a příslušné pletence (květinové) umělecky udělané, jakož i vypuklé řezby; všecko deskami cedrovými bylo přikryto, že nebylo viděti žádného kamene ve zdi.

¹⁹ Odpovědiště tedy udělal v domě, v nejzadnější části, by postavil tam Hospodinovu archu úmluvy. ²⁰ Odpovědiště to pak bylo dvacet loket zděli, dvacet loket zšíři a dvacet loket zvýši; a povlékl je, obložil zlatem nejčistším. Též oltář udělal z cedru. ²¹ Také dům před odpovědištěm přikryl zlatem nejčistším a přibil plechy hřeby zlatými. ²² Tak nic nebylo ve chrámě, co by nebylo zlatem přikryto; neb i celý oltář před odpovědištěm přikryl zlatem.

²³ V odpovědišti udělal dva cheruby ze dřeva olivového, deset loket zvýši. ²⁴ Pět loket mělo cherubovo křídlo jedno, a pět loket cherubovo křídlo druhé; bylo tedy deset loket od konce křídla jednoho až do konce křídla druhého. ²⁵ Deset loket byl také cherub druhý; stejné míry a díla jednoho byli ti dva cherubové, ²⁶ to jest, zvýši měl jeden cherub deset loket a tolikéž cherub druhý. ²⁷ Ty cheruby postavil uprostřed chrámu vnitřního; a měli cherubové rozpiatá křídla svá, že dotýkalo se křídlo jednoho jedné stěny a křídlo cheruba druhého dotýkalo se stěny druhé; druhá pak křídla uprostřed chrámu vespolek se dotýkala. ²⁸ Obložil také cheruby zlatem.

²⁹ A všechny stěny chrámu vůkol ozdobil rozličnými vypuklinami a řezbami: udělal na nich cheruby, palmy a rozličné obrazce, vyčnívající ze stěny, jakoby vystupovaly (z ní). ³⁰ Ba i podlahu domu vnitřního i vnějšího přikryl zlatem.

³¹ Ve vchodu do velesvatyně udělal dveře ze dřeva olivového a ve-

V ¹⁵. mluví o *svatyni* („*héchalú*“); kterak byl ozdoben vnitřek *velesvatyně* („*debíru*“), níže v. 18.

V. 18. „*všecek dům*“ = všecek „*debír*“ Srv. 15. — Také podlaha byla cedrová.

V. 20. „*oltář*“ kadidlový, který dle v. 22. stál ve svatyni.

V. 21. „*dům před odpovědištěm*“ = svatyně. — Místo „*přibil plechy hřeby zlatými*“ hebr.: „*a zavěsil napříč zlaté řetězy před debírem*“. Na ty řetězy snad upevnil záclonu, která splývala dolů. — O pozlacení viz dále v. 20b. 22. 30.

V. 27. Ve chrámě *Herodově* byla *velesvatyně* zcela prázdná. Toliko kámen 3 palce zvýši ukazoval místo, kde stávala kdysi archa. Tento kámen kropil velekněz krví a naň kladl kadidelnici, když v den smíru do *velesvatyně* vstupoval.

V. 31.—35. Ve chrámu *Herodově* byly (místo příčné stěny) dvě obrovské opony, na dlaň tlusté zavěšeny, po 40 loktech dlouhé a po 20 loktech široké. Každoročně byly prý obnovovány a před tím vystavovány. Obě považovány za jeden celek. Ty se roztrhly při smrti Spasitelově. Žid 9, 3; Mt 27, 51; Mk 15, 38; Lk 23, 45.

řeje do pěti hran. ³² Na obě křídla (jejich) z olivového dřeva dal vyřezati vypukliny cherubův, obrazy palem a (jiné) vypukliny velmi vysedlé, a obložil je zlatem.

³³ Rovněž ve vchodu do chrámu udělal veřeje ze dřeva olivového, do čtyř hran. ³⁴ A dvojce dveře ze dřeva jedlového proti sobě; oboje dveře byly dvojité a spolu spojující se, otvíraly se. ³⁵ (Na těch) dal vyřezati cheruby, palmy a (jiné) vypukliny velmi vysedlé; a obložil je všechny zlatými plechy přesně podle plánu.

³⁶ A vystavěl vnitřní nádvoří ze tří vrstev kamene hlazeného a z jedné vrstvy dřeva cedrového.

³⁷ Léta čtvrtého tedy položeny byly základy domu Hospodinova v měsíci zio ³⁸ a léta jedenáctého, měsíce bul — to je měsíc osmý — dokonán byl dům se vším všudy, i se vším náradím příslušným. Stavěl jej tedy sedm let.

Stavba královského paláce. (7, 1.—12.)

HLAVA 7. — ¹ Dům svůj pak stavěl Šalomoun třináct let, až jej úplně dokonat.

² Vystavěl totiž „dům háje libanského“, sto loket zděli, padesát loket zšíří a třicet loket zvýší, se čtyřmi loďmi mezi sloupy cedrovými; dal totiž ze dřeva cedrového vytesati sloupy. ³ A prkny cedrovými přikryl všechno patro, které na čtyřiceti pěti sloupech spočívalo. Každá řada měla patnáct sloupů ⁴ proti sobě postavených ⁵ a k sobě hledících a stejnou měrou od sebe vzdálených; a na sloupech byly čtverhranné trámy ve všem stejné.

⁶ Dále dal udělati sloupovou síň padesát loket na délku a třicet loket na šíř, a druhou síň proti (této) větší síni; sloupy a příčné trámy na nich.

⁷ Udělal také síň trůnní, ve které byl konán soud, a přikryl ji dřevem cedrovým od půdy až do vrchu.

⁸ Dům (jeho), ve kterém sídlil, byl prostřed (jiného) dvora udělán podobným způsobem.

Tímž způsobem jako síň tu udělal též dům dceři faraonově — kterou byl za manželku pojal Šalomoun. —

⁹ Všecko (bylo) ze vzácného kamene, který podle pravidla a míry vnitř i zevně pilou řezán byl, od základův až do vrchu zdi, a venku až do velikého nádvoří. ¹⁰ Základy byly ze vzácného kamene, z kamene velikého deset neb osm loket; ¹¹ na nich byly kameny vzácné podle stejné míry tesané, jakož i dřevo cedrové. ¹² Veliké nádvoří bylo do kola obeháno třemi řadami tesaného kamene a jednou vrstvou cedrových trámů; taktéž ve vnitřním nádvoří domu Hospodinova a v nádvoří domu.

V. ³⁶. „vnitřní nádvoří“ jmenuje 2. Par 4, 9.: „kněžským“ a Jer 36, 10.: „horním“. Od toho dlužno rozlišovati jiné „veliké nádvoří“, na kterém byl ne toliko chrám s nádvořím „vnitřním“, ale také královský palác. Viz níže 7, 9. 12.

Hl. 7. V. ⁹. „veliké nádvoří“ = vnější nádvoří chrámové. Plochu, na které stávaly Šalomounovy palácové stavby, připojil později Herodes ke chrámu, ano i rozšířil ji.

V. ¹². „v nádvoří domu“ královského.

Chrámové nářadí. (7, 13.—51.)

¹³ Král Šalomoun poslal a dal přivésti Hirama z Tyru, ¹⁴ syna vdovy ze kmene Neftali, z otce tyrského, kovodělníka, plného důmyslu, bystrosti a dovednosti ve všech pracích z mědi. Ten když přišel ke králi Šalomounovi, vykonal mu všeliké práce.

¹⁵ I ulil dva sloupy měděné, osmnáct loket zvýši sloup jeden; provazec (na) dvanáct loket (bylo nutno) ovinouti kolem každého sloupu. ¹⁶ Udělal také dvě hlavice, aby byly postaveny na vrch sloupů, lité z mědi; pět loket zvýši hlavice jedna a pět loket zvýši hlavice druhá; ¹⁷ (na nich) byly napodobeny jakési sítky nebo řetízky podivuhodně spletené. Obě hlavice sloupů byly lity; sedmiřadé sítky na hlavici jedné a sedmiřadé sítky na hlavici druhé. ¹⁸ Udělal (ty sloupy) tak, že dvě řady jablek granátových kolem každé sítky kryly hlavice, které byly na vrchu; taktéž udělal hlavici druhou. ¹⁹ Hlavice, které byly na vrchu sloupů, byly práce liliovité, v předsíni na čtyři lokte. ²⁰ Jiné zase hlavice byly nahoře na vrchu sloupů podle míry sloupu, proti sítkám; [granátových pak jablek bylo dvě stě řad kolem hlavice druhé]. ²¹ Ty dva sloupy postavil v předsíni chrámové; postaviv sloup pravý nazval jej Jachin, a podobně vyzdvihnuv sloup druhý nazval jej Booz. ²² Na vrchu sloupů tedy postavil (onu) liliovitou práci a tak bylo dílo sloupů dokonáno.

²³ Dále udělal moře lité, deset loket od kraje ke kraji, okrouhlé vůkol; pět loket byla výše jeho; provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho. ²⁴ Pod krajem vroubily je vypukliny, obepínající v deseti loktech moře; dvě řady (těch) vypuklin rýhovaných byly lity. ²⁵ Stálo na dvanácti býcích, z nichžto tři hleděli k severu, tři k západu, tři k jihu a tři k východu; moře bylo svrchu na nich; zadky jich všech uvnitř pod mořem byly skryty. ²⁶ Tloušťka toho umyvadla byla na tři palce; kraj jeho byl jako kraj kalichu a jako lupeny rozvíjející se lilie; dva tisíce batů pojalo.

²⁷ Taktéž udělal deset podstavců měděných; čtyři lokte byl dlouhý každý podstavec, čtyři lokte široký a tři lokte vysoký. ²⁸ Podstavce byly udělány tak, že byla mezi poli břevna, a pole byla mezi spojenými (břevny). ²⁹ A mezi hranami a lištami byli lvi, býci a cherubové; taktéž ve spojkách; a nad lvy i pod lvy a pod býky visely jakési řemeny z mědi. ³⁰ Čtyři kola u každého podstavce a osy měděné; a na čtyřech stranách pod mísou byla ulita jakási raménka, proti sobě vespolek hledící. ³¹ Ložisko mísy bylo zapuštěno nahoře do stojanu; co bylo viděti zevně, mělo jeden loket, všecko okrouhlé; [a též mělo půldruhého lokte]. V úhlech sloupků byly rozličné řezby; pole pak mezi sloupky byla čtverhranná, a nikoliv okrouhlá. ³² Čtyři kola, která byla ve čtyřech rozích podstavce, byla pod podstavcem vzájemně spojena; jedno kolo mělo zvýši půldruhého lokte. ³³ Taková ta kola byla, jaká bývají u vozu,

V. 23. Umyvadlo sluje „moře“ či „jezero“ pro svou velikost a pro obyčej starých, opatrovati svatyni posvátným jezírkem či rybníkem.

V. 26. Toto „moře“ byla kašna, ze které nabírána potřebná voda k bohoslužbě.

V. 27. „podstavců“ pro mísy. — Odpočítáme-li na kola, na kterých *převozné džbery* ty stály (podle v. 32.), 1½ lokte a ½ lokte na okraj lůžka, do kterého kladena mísa (v. 31.), zbude na *podstavec 1 loket výšky*.

avšak osy jejich, špice, loukotě a písty, všecko bylo lité. ³⁴ I ta čtyři raménka v každém rohu každého podstavce byla z podstavce samého ulita, (s ním) tedy jednolita. ³⁵ Na vrchu podstavce bylo kruhové (ložiško) na půl lokte tak udělané, že mísa mohla shora naň býti položena; a mělo své vypukliny a rozličné řezby, vše jednolité. ³⁶ Vyryl také na těch stěnách, které byly z mědi, i na hranách cheruby, lvy a palmy, podobné stojícímu člověku, že ne vyryté, ale přistavené vůkol se zdály. ³⁷ Na ten způsob udělal deset podstavců, jednostejné litiny, míry i jednostejné řezby. ³⁸ Udělal také deset mis měděných; čtyřicet batů pojala jedna mísa a měla čtyři lokte; a položil každou mísu na jeden (podstavec), to jest (všech deset) na deset podstavců. ³⁹ Z těch deseti podstavců postavil pět na pravou stranu chrámu, a pět na levou; moře pak postavil na pravou stranu chrámu proti východu ku poledni.

⁴⁰ Nadělal pak Hiram kotlíků, mis a lopat.

A dokonat všechny práce králi Šalomounovi ke chrámu Hospodinovu: ⁴¹ dva sloupy, dva prsténce hlavičné na vrch sloupů, sítkování dvoje, aby přikrylo (ty) dva prsténce, které byly na hlavicích na vrchu sloupů, ⁴² čtyři sta granátových jablek na obojím sítkování, po dvou řadách jablek granátových na každém sítkování, aby kryly prsténce hlavičné, které byly na hlavicích sloupů, ⁴³ deset podstavců a deset mis na (těch) podstavcích, ⁴⁴ jedno moře a dvanáct býků pod (tím) mořem, ⁴⁵ kotlíky, mísy a lopaty.

Všecko nářadí, kterého nadělal Hiram králi Šalomounovi do domu Hospodinova, z hladké mědi bylo. ⁴⁶ Na rovině jordánské dal je král slévati v jílové zemi mezi Sochotem a Sartanem. ⁴⁷ Měď pro přílišné množství nebyla vážena.

⁴⁸ Šalomoun dal udělati všecko nádobí do domu Hospodinova: oltář zlatý, stůl zlatý, na který měly býti kladeny chleby předkladné, ⁴⁹ svícňů zlatých pět na pravou stranu a pět na levou stranu, proti odpovědišti, ze zlata čistého, jako liliové květy, dále lampy zlaté na ně, štipce ze zlata, ⁵⁰ džbány, vidličky, misky, moždířky a kadidelnice, ze zlata nejčistšího. I stěžeje dveří domu vnitřního, (to jest) velesvatyně jakož i dveří chrámových ze zlata byly.

⁵¹ Když dokonány byly všechny práce, které dal Šalomoun udělati k domu Hospodinovu, vnesl (tam), cokoliv byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato i náčiní, a složil to v klenotnicích domu Hospodinova.

Chrám slavně posvěcen. (8, 1.—9, 9.)

HLAVA 8. — ¹ Tehdy shromáždili se všichni starší národa israelského, knížata kmenův a pohlaváři rodů synův Israelových ke králi Šalomounovi do Jerusalema, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova, to jest ze Sionu (nahoru). ² Veškeren Israel sešel se ke králi Šalomounovi v měsíci etanim, o svátku, to jest měsíce sedmého. ³ Když všichni starší z Israele přišli, vzali kněží archu ⁴ a přenesli archu Hospodinovu, stánek zjevení a všecko nářadí svatyně, které bylo ve stánku; kněží a levité přenesli to (nahoru). ⁵ Král Šalomoun a vše-

V. ⁴¹.—⁴⁷. „prsténce“ = podvalky, které byly „sítkami“ obloženy.

Hl. 8. V. ². „svátek“ ten byl „stanový“, slavený 15. dne tohoto měsíce s oktávou (8 dny) podle Lv 23, 34. nn.

cek lid israelský, který se byl sešel k němu, šel s ním před archou, a obětovali ovec a býků bez čísla a počtu. ⁶ Pak vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na místo její, do chrámového odpovědiště, do velesvatyně, pod křídla cherubů. ⁷ Cherubové totiž měli roztažená křídla nad místem archy a přikrývali svrchu archu i tyče její. ⁸ Ačkoli pak tyče (ty) vyčnívaly, že bylo viděti konce jejich ze svatyně před velesvatyní, nebylo jich viděti dále z venku; a zůstaly tam až do dneška.

⁹ V arše však nebylo nic jiného, nežli dvě desky kamenné, které byl do ní uložil Mojžíš na Horebě, když učinil Hospodin úmluvu se syny Israelovými, když vyšli z Egypta.

¹⁰ Když pak vyšli kněží ze svatyně, mlha naplnila dům Hospodinův, ¹¹ že nemohli kněží službu konati pro mlhu; nebo byla naplnila velebnost Hospodinova dům Hospodinův.

¹² Tehdy pravil Šalomoun: „Hospodin řekl, že bude přebývati v mlze. ¹³ Vystavěl jsem dům, abys v něm přebýval, přepevný trůn tvůj na věky.

¹⁴ Pak se obrátil král a pozdravil veškerou obec israelskou, nebo veškerá obec Israelova (tu) stála. ¹⁵ Šalomoun řekl: „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který mluvil ústy svými Davidovi, otci mému, a rukou svou (to) splnil! Řekl totiž: ¹⁶ „Ode dne, kdy jsem vyvedl lid svůj israelský z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by (tam) vystavěn byl dům a jméno mé by bylo tam; ale Davida jsem vyvolil, aby byl nad lidem mým israelským.“ ¹⁷ I chtěl David, otec můj, stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova; ¹⁸ ale Hospodin řekl Davidovi, otci mému: „Že sis umínil v duchu stavěti dům jménu mému, dobře jsi učinil v srdci svém to zamýšleje; ¹⁹ avšak ty mi nebudeš stavěti domu, ale syn tvůj, z krve tvé vzešlý, ten vystaví dům jménu mému.“ ²⁰ Hospodin splnil řeč svou, kterou byl mluvil; nebo povstal jsem já místo Davida, otce mého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl Hospodin mluvil, a vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova. ²¹ A ustanovil jsem tam místo arše, ve které jest úmluva Hospodinova, kterou učinil s otci našimi, když vyšli z Egypta.“

²² Pak postavil se Šalomoun před oltář Hospodinův před očima obce israelské, rozepial ruce své k nebi, ²³ a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není podobného tobě boha v nebi nahoře, ani na zemi dole; (tobě), který zachováváš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou s celým srdcem svým; ²⁴ (tobě), který jsi splnil služebníkovi svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil; ústy jsi mluvil a rukou splnil, jak tento den dokazuje. ²⁵ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň služebníkovi svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil říka: „Nebude se nedostávati potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li jen synové tvoji ostrážati cesty své, chodíce přede mnou, jako jsi ty chodil před obličejem mým.“ ²⁶ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slova tvá, kterými jsi sliboval služebníkovi svému Davidovi, otci mému.

²⁷ Smíme tedy domnívati se, že vpravdě Bůh sídlí na zemi? Nebo nemůže-li nebe, a nebesa nebes tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl? ²⁸ Shlédni tedy k modlitbě služebníka svého a

V. ²¹. „úmluva Hospodinova“ = kamenné desky, na kterých napsány základní podmínky smlouvy té.

k prosbám jeho, Hospodine, Bože můj; slyš chválu a modlitbu, kterou služebník tvůj koná dnes před tebou. ²⁹ Oči tvé budtež otevřeny na dům tento v noci i ve dne, na dům, o kterém jsi řekl: „Bude jméno mé tu“, bys vyslyšel modlitbu, kterou modlí se k tobě služebník tvůj na místě tomto, ³⁰ bys vyslyšel prosbu služebníka svého i národa svého israelského, začkoli prositi budou na místě tomto; abys (je) vyslyšel v sídle svém v nebi a vyslyše (je) byl milostiv.

³¹ Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, bude-li někomu závazně uložena přísaha, a přijde-li, by se zaklínal před oltářem tvým v domě tvém: ³² ty slyš (to) na nebi, jednej, rozsud služebníky své, odsud bezbožného tím, že obrátíš skutky jeho na hlavu jeho, a osvobod spravedlivého, odměně mu podle spravedlnosti jeho.

³³ Uteče-li snad národ tvůj israelský před nepřáteli svými, že se prohřešil proti tobě, přijdou-li však, činíce pokání a vyznávající jméno tvé, budou-li se modlití a prositi tebe v domě tomto: ³⁴ ty slyš (to) na nebi, odpusť hřích národu svému israelskému, a uveď je zase do země, kterou jsi dal otcům jejich.

³⁵ Zavře-li se snad nebe, že nebude pršeti pro hříchy jejich, budou-li však modlití se na místě tomto, pokání činiti jménu tvému, a odvrátí-li se od hříchů svých pro trápení své: ³⁶ ty slyš je na nebi, odpusť hříchy služebníků svých, lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili, a dej dešť na zemi svou, kterou jsi dal lidu svému v dědičný majetek.

³⁷ Vznikne-li snad hlad v zemi, nebo mor, nebo nákaza vzduchu, obilná sněť, kobylinky nebo rez obilní, sevře-li jej nepřítel jeho, oblehna brány jeho, nebo jakákoli rána, jakákoli nemoc, ³⁸ jakákoli kletba nebo zlořečení, které snad stihne někoho z lidu tvého israelského, pozná-li ránu srdce svého a rozepne-li ruce své v domě tomto: ³⁹ ty slyš (to) na nebi v sídle svém, smiluj se, jednej, a dej každému podle všech cest jeho, jak uzříš srdce jeho, — neboť ty jediný znáš srdce všech lidí — ⁴⁰ aby se báli tebe po všecky dny, dokud živi budou na půdě, kterou jsi dal otcům našim.

⁴¹ Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro jméno tvé — nebo všude bude slyšeti o jménu tvém velikém, o ruce tvé silné a rameni tvém ⁴² vztaženém — přijde-li tedy snad a modlití se bude na tomto místě: ⁴³ ty slyš (to) na nebi, v sídle svém a učiň vše, začkoli volati bude k tobě cizinec ten, aby se naučili všichni národové země báti se jména tvého jako lid tvůj israelský, a zakusili, že podle jména tvého nazván je tento dům, který jsem postavil.

⁴⁴ Vytáhne-li snad lid tvůj do boje proti nepřátelům svým, kteroukoli cestou je pošleš, a budou-li se modlití k tobě čelem k městu, které jsi vyvolil, a tváří k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ⁴⁵ slyš na nebi úpěnlivé modlitby jejich, a zjednej jim právo.

⁴⁶ Zhřeší-li pak tobě — nebo není člověka, který by nehřešil — a rozhněváš-li se, že je vydáš nepřátelům jejich, a budou-li do zajetí odvedeni do země nepřátelské, daleké nebo blízké, ⁴⁷ budou-li však činiti srdečné pokání na místě vyhnanství, obrátí-li se k tobě, budou-li

V. 38. „pozná-li ránu srdce svého“ = hne-li se v něm svědomí. Srv. 1. Sam 24, 6.

se modliti k tobě v zajetí svém říkajíce: „Zhřešili jsme, neprávě jsme činili, bezbožně jsme jednali“, ⁴⁸ obrátí-li se k tobě celým srdcem svým a celou duší svou v zemi nepřátel svých, do které byli do zajetí odvedeni, budou-li se modliti k tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (tváří) k městu, které jsi vyvolil, a ke chrámu, který jsem vystavěl jménu tvému: ⁴⁹ slyš na nebi, v sídle trůnu svého, úpěnlivé modlitby jejich, zjednej jim právo, ⁵⁰ smiluj se na lidem svým, který zhřešil proti tobě, nade všemi nepravostmi jejich, kterými se provinili proti tobě, a dej, (by) milost (nalezli) před těmi, kteří je budou mítí snad v zajetí, by se nad nimi smilovali.

⁵¹ Nebo lid tvůj je to a dědičný majetek, který jsi vyvedl z Egypta, z peci železné. ⁵² Budtež oči tvé otevřeny k modlitbě služebníka tvého, a lidu tvého israelského, a vyslyš je ve všem, začkoli budou volati k tobě. ⁵³ Nebo tys oddělil je sobě za dědičný majetek ode všech národů země, jak jsi mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého, když jsi vyvedl otce naše z Egypta, Hospodine Bože.“

⁵⁴ Když dokonal Šalomoun celou úpěnlivou modlitbu tuto k Hospodinu, vstal od oltáře Hospodinova — byltě klečel na obou kolenech a ruce měl rozepjaté k nebi — ⁵⁵ a stoje dobrořečil hlasem velikým veškeré obci Israelově řka: ⁵⁶ „Požehnán buď Hospodin, který dal pokoj lidu svému israelskému podle všeho, co byl připověděl; nepadlo (na zmar) ani jedno z těch libých slov, která mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého. ⁵⁷ Budiž Hospodin, Bůh s námi, jako byl s otcí našimi, neopouštěje nás ani nezamítaje, ⁵⁸ ale nakloňuje srdce naše k sobě, bychom chodili po všech cestách jeho a šetřili všech příkazů jeho, ustanovení jeho a práv, která dal otcům našim. ⁵⁹ Budtež tyto řeči mé, kterými jsem se modlil před Hospodinem, blízké Hospodinu, Bohu našemu, dnem i nocí, by zjednal právo služebníku svému a lidu svému israelskému po všechny dny, ⁶⁰ aby poznávali všichni národové země, že Hospodin jediný jest Bůh, a že není jiného kromě něho. ⁶¹ Patříž také srdce naše dokonale Hospodinu, Bohu našemu, bychom chodili v ustanoveních jeho a šetřili příkazů jeho jako dnes.“

⁶² Obětoval pak král a veškeren Israel s ním oběti před Hospodinem. ⁶³ Šalomoun pobil na pokojné oběti, které podal Hospodinu, dvacet dva tisíce býkův, a ovec sto dvacet tisíc. Tak slavili posvěcení chrámu Hospodinova, král i synové Israelovi. ⁶⁴ V ten den posvětil král prostředek nádvoří, které bylo před domem Hospodinovým, neboť obětoval tu celopal, oběť suchou a tuk obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl před Hospodinem, byl příliš malý, že nemohly se na něm směstnati celopaly, oběti suché a tuk obětí pokojných. ⁶⁵ Také slavil Šalomoun v ten čas velikou slavnost a s ním veškeren Israel, veliké množství od končin Ematu až k Potoku egyptskému, před Hospodinem, Bohem našim, sedm dní [a sedm dní, to jest čtrnácte dní]. ⁶⁶ V den pak osmý propustil zástupy lidu; i dobrořečili králi a šli domů s veselým srdcem, radující se ze všech dobrodiní, která byl učinil Hospodin Davidovi, služebníku svému, a Israelovi, lidu svému.

HLAVA 9. — ¹ Když dokonal Šalomoun stavbu domu Hospodinova, [budovu královskou a všecko, co si přál a co chtěl udělati], ² ukázal se mu Hospodin po druhé, jako se mu byl ukázal v Gabaonu.

³ A Hospodin mu řekl: „Vyslyšel jsem úpěnlivou modlitbu tvou, kterou ses modlil přede mnou: posvětil jsem dům tento, který jsi vystavěl, že jsem umístil jméno své tam na věky, a budou oči mé i srdce mé tu po všechny dny. ⁴ Budeš-li také ty choditi přede mnou, jako chodil otec tvůj, v prostotě srdce a v spravedlnosti, budeš-li činiti vše, co jsem ti přikázal, a ustanovení má i práva má budeš-li zachovávat: ⁵ upevním trůn království tvého nad Israelem na věky, jako jsem připověděl Davidovi, otci tvému, řka: „Nebude se nedostávat potomka tvého na trůně Izraelově.“ ⁶ Odpadnete-li vy nebo synové vaši, že za mnou nepůjdete a že nebudete šetřiti přikázů mých a ustanovení mých, která jsem vám dal, ale odejdouce ctíti budete bohy cizí a klaněti se jim: ⁷ vyplněním Israele s povrchu země, kterou jsem dal jim, a chrám, který jsem posvětil jménu svému, zavrhnou a bude Israel příslovím a výsměchem všem národům. ⁸ A dům tento bude zříceninou; každý, kdo půjde mimo něj, zhrozí se a sípaje bude se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?“ ⁹ I odpovědí: „Poněvadž opustili Hospodina, Boha svého, který vyvedl otce jejich z Egypta, a šli za bohy cizími, jim se klaněli a je ctíli; proto uvedl na ně Hospodin všechno to zlo.“

Přehled všelikých podniků Šalomounových. (9, 10.—28.)

¹⁰ Když pak bylo po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun oba domy, totiž dům Hospodinův a dům královský, ¹¹ — Hiram, král tyrský, dodával Šalomounovi dřevo cedrové a jedlové, i zlato podle veškeré potřeby jeho — tehdy Šalomoun dal Hiramovi dvacet měst v zemi Galilejské. ¹² I vyšel Hiram z Tyru, by viděl města, která mu dal Šalomoun, ale nelíbila se mu. ¹³ Řekl: „To jsou ta města, kteréś mi dal, bratře?“ A sluje ta krajina Chabul až do dneška.

¹⁴ Poslal pak Hiram králi Šalomounovi sto dvacet hřiven zlata.

¹⁵ Takto byly spořádány roboty, které obětoval král Šalomoun na stavbu domu Hospodinova, domu svého, Mello, zdi jerusalemské, Hese-ru, Magedda, Gazeru — ¹⁶ faraó totiž, král egyptský, byl vytáhl, dobyl Gazeru, zapálil jej, Kanaanské, kteří byli v městě, pobil, a dal jej za věno dceři své, manželce Šalomounově. ¹⁷ Proto vystavěl Šalomoun Gazer — Bethoronu dolního, ¹⁸ Baalatu a Palmyry na poušti, ¹⁹ všech městeček, která mu náležela, byla však beze zdi, (a která) ohradil, jakož i měst vozů a měst jezdců, a (všeho), cokoli se mu zalíbilo vystavěti v Jerusalemě, na Libanu a ve všech končinách své říše: ²⁰ Všechen lid, který zůstal z Amorrhejských, Hetských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských, kteří nejsou ze synův Izraelových, ²¹ syny těch, kteří byli zůstali v zemi, že jich nemohli synové Izraelovi vyhladiti, učinil si Šalomoun robotníky až do tohoto dne; ²² ze synů však Izraelových žád-

Hl. 9. V. ³. Hospodin posvětil chrám tím, že se v něm *usídlil* (= „*umístil jméno své*“). — Srv. výše 8, 29.

V. ¹⁵. patří k v. 17b. (Bethoronu...), Věta v. 15. počatá jde dále (v. 18.) a končí dvojtečkou před v. 20. — V. 16. 17a. je vložka. — *Mello* byla *tvrz* (srv. Sdc 9, 6. 20.). Již David ji vystavěl (2. Král 5, 9.), V té (nebo blízko ní) sídlila dcera faraonova, manželka Šalomounova, dokud nebyl vystavěn královský palác. Proto mohl Šalomoun znova opravit a vybudovati mello teprve pak, když se z něho vystěhovala (níže 9, 24.). O poloze viz 2. Král 5, 9.

ného nepodrobil Šalomoun robotě, ale byli bojovníky, hodnostáři jeho, úředníky, pobočníky a veliteli nad vozy a nad koňmi. ²³ Bylo pak úředníků nad veškerými pracemi Šalomounovými ustanovených pět set padesát; ti měli pod sebou lid a v ustanovených pracích rozkazovali.

²⁴ Když pak dcera faraonova přestěhovala se z města Davidova do domu svého, který jí byl Šalomoun vystavěl, stavěl (již) Mello.

²⁵ Šalomoun obětoval třikráte do roka celopaly a oběti pokojné na oltáři, který byl vystavěl Hospodinu, a páčil vonidla před Hospodinem. [Tak dokonán byl chrám.]

²⁶ Nadělal také lodí král Šalomoun v Asiongaberu, které jest u Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. ²⁷ A poslal Hiram na lodích těch služebníky své, zkušené námořníky, se služebníky Šalomounovými. ²⁸ Ti přeplavivše se do Ofiru, sebrali tam zlata čtyři sta dvacet hřiven a přivezli je králi Šalomounovi.

Šalomounova sláva a bohatství. (10, 1.—29.)

HLAVA 10. — ¹ Ba i královna ze Saby, když uslyšela, co se vypravovalo o Šalomounovi, přijela, by ho zkoušela hádankami. ² Přijevši do Jerusalema s komonstvem velikým, s bohatstvím, s velbloudy nesoucími vonidla, zlata velmi mnoho, jakož i drahého kamení, přišla ke králi Šalomounovi a pověděla mu vše, co měla v srdci. ³ I poučil ji Šalomoun o všech otázkách, které mu předložila; nic nebylo skrytého králi, nač by jí byl neodpověděl. ⁴ Královna ze Saby uzřevši všecku moudrost Šalomounovu, i dům, který byl vystavěl, ⁵ pokrmu stolu jeho, sedadla dvořenínů, řady přísluhujících, roucha jejich, číšníky a celopaly, které obětoval v domě Hospodinově, byla bez sebe. ⁶ I řekla králi: „Pravda je, co jsem slyšela v zemi své ⁷ o věcech tvých a o moudrosti tvé. Nevěřila jsem těm, kteří mi (to) vypravovali, až jsem sama přišla, viděla očima svýma a přesvědčila se, že mi nebyla řečena ani polovice; jeť větší moudrost tvá a díla tvá nežli pověst, kterou jsem slyšela. ⁸ Blahoslavení lidé tvoji a blahoslavení dvořané tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. ⁹ Požehnán budiž Hospodin, Bůh tvůj, kterému ses zalíbil, že posadil tebe na trůn israelský! Protože si zamiloval Hospodin Israele na věky, ustanovil tebe králem, abys vykonával právo a spravedlnost.“ ¹⁰ A dala králi sto dvacet hřiven zlata, vonidel velmi mnoho i kamení drahého; aniž bylo kdy jindy přivezeno vonidel tolik, kolik darovala královna ze Saby králi Šalomounovi. — ¹¹ Také však lodí Hiramovy, které přinášely zlato z Ofiru, přivezly z Ofiru dřeva tyinového velmi mnoho, jakož i drahokamův. ¹² A nadělal král ze dřeva tyinového nábytku do domu Hospodinova a do domu královského, jakož i harf a louten zpěvákům; nebylo kdy takové dřevo tyinové přivezeno ani viděno až do dneška. — ¹³ Král Šalomoun dal za to královně ze Saby vše, co si přála a žádala od něho, mimo to, co jí byl dal darem

Hl. 10. V. ¹. Území Saba (hebr. „Šebá“) dlužno hledati v severozápadní Arabii (srv. Job 1, 15.), tedy jihovýchodně Palestiny (Mt 12, 42.).

V. ¹¹. „Hiramovým“ sluje loďstvo to, že bylo vystavěno jeho lidmi a řízeno jeho plavci. Srv. výše 9, 26. nn.; 2. Par 9, 10, Bylo to vlastně loďstvo Šalomounovo, „Tyinové“ dřevo, hebrejsky sluje „almuggím“ nebo „alummím“ (2. Par 9, 10.). Byl to vzácný druh jedle nebo cypřiše, neb aspoň strom jim podobný.

královským dobrovolně. Poté dala se na cestu zpět a odjela domů se služebníky svými.

¹⁴ Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jednoho roku, byla šest set šedesát šest zlatých hřiven, ¹⁵ kromě toho, které přinášeli výběrčí cla od velkoobchodníkův i všech, kteří prodávali na drobnou, jakož i všichni náčelníci arabští a (královi) zástupci, v zemi.

¹⁶ Král Šalomoun dal udělati také dvě stě štítů ze zlata ryzího — šest set lotů zlata dal na plechy štítu jednoho — ¹⁷ a tři sta puklírů ze zlata ryzího — tři miny zlata pokrývaly každý puklír. — A dal je král do domu „háje libanského“.

¹⁸ Dále dal udělati král Šalomoun trůn veliký ze slonoviny a obložil jej zlatem velmi tmavožlutým. ¹⁹ Měl šest stupňů. Vrch trůnu byl vzadu okrouhlý, dvě opěradla s obou stran držela sedadlo, dva lvi stáli vedle opěradel, ²⁰ a dvanácte lvíčků stálo na šesti stupních s obou stran. Nebylo takové dílo uděláno v žádném království.

²¹ Nadto veškery nádoby, ze kterých píval král Šalomoun, byly zlaté; i všeliké náčiní v domě „háje libanského“ bylo ze zlata nejčistšího. Nic nebylo ze stříbra, neb toho si nevážili ve dnech Šalomounových; ²² loďstvo královské totiž s loďstvem Hiramovým plavilo se přes moře do Tarsisu jednou ve třech letech, přinášejíc odtud zlato, stříbro, slonovinu, opice a pávy.

²³ Tak povýšen byl král Šalomoun nade všechny krále světa bohatstvím a moudrostí. ²⁴ Všecek svět žádal (viděti) tvář Šalomounovu, by slyšel moudrost jeho, kterou dal Bůh mysli jeho. ²⁵ Každý mu přinášel dary, nářadí stříbrné a zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně, mezky, rok co rok. ²⁶ A nashromáždil Šalomoun vozů i jezdců, že měl tisíc čtyři sta vozů a dvanácte tisíc jezdců; rozložil je po městech hrazených, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. ²⁷ Způsobil, že tak veliká byla hojnost stříbra v Jerusalemě, jako kamení, a že tak mnoho bylo cedrového dříví, jako planého fíkoví, které roste na poli.

²⁸ Koně přiváděli Šalomounovi z Egypta a z Koy. Kupci královští totiž kupovali je z Koy, a přiváděli je za pevnou cenu: ²⁹ (jeden) vůz přicházel z Egypta za šest set lotů stříbra, a kůň za sto padesát. Tím způsobem prodávali také všichni králové hetští a syrští koně.

HŘÍCHY ŠALOMOUNOVY A ÚPADEK JEHO ŘÍŠE

(11, 1. — 43.).

HLAVA 11. — ¹ Král Šalomoun zamiloval si mnoho cizinek kromě dcery faraonovy, Moabky, Ammonky, Edomky, Sidonky a Heřanky, ² z národů těch, o kterých řekl Hospodin synům Israelovým: „Nevejdete k nim a z nich nevejdou k vašim, nebo jistě odvrátí srdce vaše, byste chodili za bohy jejich.“ K těm tedy přilnul Šalomoun plamennou láskou. ³ Žen jakožto královen měl sedm set a ženin tři sta; a (ty) ženy zvrátily srdce jeho. ⁴ Když tedy byl již stár, nakazilo se srdce jeho

V. ²². *Taršiš* je *Tartéssos* řeckých spisovatelů. Je to dolní poříčí řeky *Guadaluquiviru*. Srv. Is 23, 6; 66, 19; Jon 1, 3; 4, 2; Jer 10, 9; Ez 27, 12.

V. ²⁴. „žádal viděti tvář“ = snažil se získati si jeho přízně.

V. ²⁸. n. souvisí s v. 26. — *Que* (Koa) je *Kilikie*.

Teprve Šalomoun zavedl koně do služeb válečných v Israeli.

skrže ženy, že chodil za bohy cizími a že nebylo srdce jeho dokonale oddáno Hospodinu, Bohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho; ⁵ ale ctil Šalomoun Astartu, bohyni Sidonských, a Molocha, modlu Ammonských. ⁶ Tak činil Šalomoun, co se nelíbilo Hospodinu, a nechodil dokonale za Hospodinem, jako David, otec jeho. ⁷ Tehdy vystavěl Šalomoun svatyni Chamosovi, modle moabské, na hoře, která je proti Jerusalemu, a Molochovi, modle synů Ammonových. ⁸ A tak to udělal všem ženám svým, cizinkám, které pálily kadidlo a obětovaly svým bohům.

⁹ Proto rozhněval se Hospodin na Šalomouna, že mysl jeho odvrátila se od Hospodina, Boha Israelova, který se mu byl ukázal dvakrát ¹⁰ a přikázal (právě) tuto věc, aby (totiž) nechodil za bohy cizími. Ale nedbal toho, co mu byl přikázal Hospodin. ¹¹ Řekl tedy Hospodin Šalomounovi: „Ježto jsi tak hluboce klesl, žes nedbal úmluvy mé a příkazů mých, které jsem ti dal, jistě odtrhnu ti království, a dám je služebníku tvému. ¹² Avšak za dnů tvých neučiním toho pro Davida, otce tvého; z ruky syna tvého vytrhnu je. ¹³ Také neodejmu celého království jemu, ale kmen jeden dám synu tvému pro Davida, služebníka mého, a pro Jerusalem, který jsem (si) vyvolil.“

¹⁴ I vzbudil Hospodin protivníka Šalomounovi, Adada edomského, z rodu královského, který byl v Edomu. ¹⁵ Když totiž byl David v Edomsku, a Joab, velitel vojska, byl vytáhl, aby pobité pochoval, a když pobil všechny mužské v Edomsku ¹⁶ — byltě tam Joab i všecken Israel šest měsíců, dokud nevyplenil všech mužských v Edomsku — ¹⁷ utekl Adad, on a někteří ze služebníkův otce jeho s ním, a vešel do Egypta. Adad byl (tehdy) mladý jinoch. ¹⁸ Když vyšli z Madianu, přišli do Faranu, i vzali s sebou některé muže z Faranu a přišli do Egypta k faraonovi, králi egyptskému; ten dal mu dům, opatřil ho stravou a vykázal mu také polnosti. ¹⁹ I našel Adad před faraonem milost velikou, že mu dal za manželku vlastní sestru své manželky, královny Tafnes. ²⁰ Sestra Tafnesina porodila mu syna Genubata, a Tafnes vychovala ho v domě faraonově; Genubat přebýval u faraona se syny jeho. — ²¹ Když uslyšel Adad v Egyptě, že zesnul David s otci svými a že zemřel Joab, velitel vojska, řekl faraonovi: „Propust mě, ať jdu

Hl. 11.V. 7. n. „hora proti Jerusalemu“ = Olivová, zde jižní její vrchol, zvaný křesťany právem „horou pohoršení“ — Šalomoun svým jménem (= Pokojný), mimořádnou moudrostí, řečnickými (básnickými) výkony, bohatstvím, pověstí rozšířenou daleko široko, zejména však tím, že postavil v Jerusalemě chrám, počal zobrazovati budoucího „knížete pokoje“, který byl plný moudrosti, milosti a pravdy, který mluvil v podobenstvích tak dojemně, že posluchači žasli nad mocí jeho slova; počal zobrazovati toho, který zbudoval živý chrám nehynoucí, církev křesťanskou, v Jerusalemě, odkudž proniklo jméno jeho do veškerého světa. Pohříchu zpitvořil Šalomoun krásný ten předobraz Mesiáše, zejména tím, že později *zesvětačil*, připodobnil se ke králům pohanským, oddal se přepychu, haremnímu životu a lhostejnosti náboženské. (Sir 47, 14.—23; Mich 4, 4; Is 60, 5. n.; Zach 3, 10.) — Staří, přičítajíce Šalomounovi Velepiseň, domnívali se, že všechny krásy ženicha v ní líčeného jsou věrné rysy samého Šalomouna. Podle toho byl Šalomoun „krev a mléko“ (Pís 5, 10), vlas jeho byl jako ratolesti palmové pružný a jako peří havraní černý (5, 11. tamže), oči jeho měly působit holubičí (5, 12.), rty měly kouzlo lilií, byl spanilý jako cedr, byl to vůbec nejkrásnější člověk (Pís 5, 12. nn.; 1, 15; Ž 44, 3.).

V. 13. *O volbě Jerusalema* viz výše 8, 44. 48.

V. 14. *Adad* = *Adar* Gn 36, 39.(?). Srv. 1. Par 1, 50.

V. 18. *Madian* = *Madiama*, město v srdci *Midjánska*. — „*farao*“ buď *Siamon* (před rokem 962 nebo 983) aneb *Amenemopet* (kolem r. 1000).

do země své.“²² I řekl mu farao: „Čeho se ti nedostává u mne, že chceš jíti do země své?“ On však odpověděl: „Ničeho; ale prosím tě, propusť mě!“

²³ Vzbudil také Bůh proti němu protivníka Razona, syna Eliadova, který byl utekl od Adarezera, krále Soby, pána svého, ²⁴ shromáždil proti němu tlupu a stal se náčelníkem lupičů, když je bil David; odešli do Damašku, usadili se tam a ustanovili ho králem v Damašku. ²⁵ I byl protivníkem Israelovým po všechny dny Šalomounovy.

To jest Adadova zloba a nenávisť proti Israelovi, i stal se králem v Syrii.

²⁶ Rovněž i Jeroboam, syn Nabatův, Efraimovec ze Saredy, služebník Šalomounův, jehožto matka, jménem Sarva, ovdověla, pozdvihl ruku proti králi. ²⁷ Příčina, že se mu zprotivil, byla tato: Šalomoun stavěl Mello a zastavoval mezeru města Davida, otce svého. ²⁸ Jeroboam byl muž silný a statný; Šalomoun vída, že je to jinoch výborných schopností a obratný, ustanovil ho úředníkem nad robotami všeho domu Josefova.

²⁹ Jednou, když vyšel Jeroboam z Jerusalema, potkal ho Ahjáš Silan, prorok, na cestě, oděn jsa pláštěm novým. Byli toliko sami dva na poli. ³⁰ Tu vzav Ahjáš plášť svůj nový, který měl na sobě, roztrhal jej na dvanácte kusův, ³¹ a řekl Jeroboamovi: „Vezmi si deset kusů, nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Hle, já vytrhnu království z ruky Šalomounovy, a dám tobě desatero kmenů. ³² Jeden toliko kmen zůstane jemu, pro služebníka mého Davida a pro město Jerusalem, které jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových. ³³ Neboť opustil mne, klaněl se Astartě, bohyni Sidonských, Chamosu, bohu moabskému, Molochu, bohu synův Ammonových, a nechodil po cestách mých, aby byl činil spravedlnost přede mnou, příkazy mé a práva, jako David, otec jeho. ³⁴ Nevezmu však celého království z ruky jeho, ale ponechám ho vůdcem po všechny dny života jeho, pro Davida, služebníka mého, kterého jsem vyvolil, který šetřil příkazů mých a ustanovení mých. ³⁵ Ale vezmu království z ruky syna jeho, a dám tobě [desatero kmenů]; ³⁶ synu pak jeho dám jeden kmen, aby zůstalo světlo Davidovi, služebníku mému, po všechny dny přede mnou v Jerusalemě, v městě, které jsem vyvolil, aby bylo jméno mé tam. ³⁷ Ale tebe vezmu, abys kraloval nade vším, čeho žádá duše tvá, a byl králem nad Israelem. ³⁸

V. 24. Z nástupců Razona tu jmenovaného jsou známi:

Hezjon (níže 15, 18.),

Tabrimmon (tamže),

Benhadad I. (tamže)

kolem r. 900—875,

Benhadad II. (níže 20, 26.)

kolem r. 875—855,

Hadad'ezer, (znám z nápisů Salmanassarových)

kolem r. 855—845,

Benhadad III. (4. Král 8, 7.)

kolem r. 845—843,

Hazael (níže 19, 15; 4. Král 8, 15; 12, 18.)

od r. 843 až asi do r. 797,

Benhadad IV. (4. Král 13, 3. 24.)

asi od r. 797—770,

Razon (4. Král 15, 37; 16, 9.)

panoval do r. 732,

kdy Tiglat-Pilezar IV. Damašku dobyl, říši damašskou vyvrátil a učinil z ní assyrskou provincií.

V. 25b. dlužno zařaditi za v. 22. Viz tamže.

V. 27. n. Kdy stavěl Šalomoun „Mello“, viz výše k 9, 15. 24. „dům Josefův“ = Efraimovci a Manassovci.

V. 29. „*Silan*“ z města *Silo*, tedy *Efraimovec*.

Proto, poslechněš-li všeho, co ti přikáží, budeš-li choditi po cestách mých, a činiti, co pravého je přede mnou, šetře ustanovení a příkazů mých, jako činil David, služebník můj: budu s tebou a vzbudím ti dům stálý, jako jsem vzbudil Davidovi dům, a dám tobě lid Israelův; ³⁹ a trestati budu potomstvo Davidovo pro tu věc, ale ne na vždy.“

⁴⁰ Pro tu příčinu chtěl Šalomoun zabít Jeroboama; on však vstal, utekl do Egypta k Sesakovi, králi egyptskému, a byl v Egyptě až do smrti Šalomounovy.

⁴¹ Ostatek dějů Šalomounových a vše, co činil, i moudrost jeho, hle, to vše zapsáno je v knize Letopisů Šalomounových.

⁴² Dnů, ve kterých kraloval Šalomoun v Jerusalemě nad veškerým Israelem, bylo čtyřicet let. ⁴³ Když zesnul Šalomoun s otci svými, byl pochován v městě Davida, otce svého. A Roboam, syn jeho, stal se králem místo něho.

Roztržka. (12, 1.—24.)

HLAVA 12. — ¹ I přišel Roboam do Sichemu; nebo tam byl se shromáždil všecek Israel, aby ho ustanovil za krále.

² Jeroboam však, syn Nabatův, který byl ještě v Egyptě, kam byl utekl před králem Šalomounem, uslyšev, že zemřel, vrátil se z Egypta.

³ [Poslali tedy a povolali ho. I přišel Jeroboam a všecek lid israelský] a pravili Roboamovi: ⁴ „Otec tvůj přetěžké jho vložil na nás; proto ty nyní zmírní panování otce svého velmi tvrdé, a jho příliš těžké, které vložil na nás, a budeme sloužiti tobě.“ ⁵ On jim řekl: „Odejděte a třetího dne vraťte se ke mně.“ Když lid odešel, ⁶ radil se král Roboam se staršími, kteří stávali před Šalomounem, otcem jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto?“

⁷ Oni mu pravili: „Vyslyšíš-li dnes lid ten, budeš-li ochotný, povolíš-li jejich žádosti, a promluvíš-li s nimi přívětivě, budou služebníky tvými po všechny dny.“ ⁸ On však nedbal rady starců, kterou mu dali, ale povolav jinochy, kteří s ním vychováni byli a (nyní) stáli před ním, ⁹ řekl jim: „Co mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto, který mi pravil: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás“?“ ¹⁰ I řekli mu jinoši, kteří vychováni byli s ním: „Takto promluv k lidu tomu, který pravil tobě: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty tedy polehči nám,“ promluv takto k nim: „Malík můj tlustší jest nežli páteř otce mého. ¹¹ Ano, otec můj vložil na vás jho těžké, já však přidám na jho vaše; otec můj mrskal vás bičkami, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými.“

¹² Přišel tedy [Jeroboam a] všecek lid k Roboamovi třetího dne, jak byl pravil král řka: „Vraťte se ke mně dne třetího.“ ¹³ I odpověděl

V. ⁴⁰. „pro tu příčinu“, že se chtěl Jeroboam stát králem v severní Palestině a činil přípravy k státnímu převratu. Podle LXX 12, 24b. opevnil Jeroboam Čeredu a pořídil si 300 vozů (srv. výše 1, 5). — Šišaq či Šóšaq, podle výslovnosti Manetonovy Sesónchis, pocházel z Lybie; byl to zakladatel 22. dynastie, která sídlila v Bubastis (= dnešní Tell Basta, jižně Zaqaziku). Nastoupil na trůn asi r. 948. Viz níže 14, 25.

Hl. 12. V. 2. V. 1. časově dlužno položit za v, 2.

V. ¹⁰. Místo „páteř“ hebr. doslovně: „bedra“, ovšem s přilehlou páteří. Bedra (i páteř) *náznak síly*. Rčení *přísloušné*.

V. ¹¹. „biče uzlovaté“ byly opatřeny *ostny*, které působily bolesti, jako když upíchne *štíř*; proto nazývány také „štíry“ (hebr.).

král lidu tvrdě, nedbaje rady starších, kterou mu byli dali, ¹⁴ a promluvil k nim podle rady jinochů řka: „Otec můj ztížil jho vaše, já však přidám ke jhu vašemu; otec můj mrskal vás bičiky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými.“ ¹⁵ Nepovolil tedy král lidu; nebo se byl odvrátil od něho Hospodin, aby splnil slovo své, které promluvil skrze Ahjáše, Silana, k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

¹⁶ Lid vida, že je král oslyšel, odpověděl mu řka:

„Jaký úděl máme v Davidovi?
Neb jaký podíl v synu Isajově?
Vrať se do svého domova, Israeli!
Nyní hled' si svého domu, Davide!“

I rozešel se Israel domů.

¹⁷ Nad syny však Israelovými, kteří sídlili v městech judských, kraloval Roboam.

¹⁸ Poslal ještě král Roboam Adurama, který byl nad robotami, avšak všecek Israel jej do smrti ukamenoval. Vsedl tedy král Roboam rychle na vůz a utekl do Jerusalema. ¹⁹ Tak odpadl Israel od domu Davidova, až do dnešního dne.

²⁰ Když uslyšel veškeren Israel, že se Jeroboam vrátil, poslali a povolali ho do shromáždění lidu, a ustanovili ho králem nad veškerým Israellem. A nikdo nepřidržel se domu Davidova kromě samého kmene Judova.

²¹ Když přišel Roboam do Jerusalema, shromáždil veškeren dům judský [a kmen Benjaminův], sto osmdesát tisíc vybraných bojovníků, by bojovali proti domu israelskému a zjednali zase království Roboamovi, synu Šalomounovu. ²² Tu však oslovil Hospodin Semajáše, muže Božího, a řekl: ²³ „Promluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a k veškerému domu Judovu [i Benjaminovu] i k ostatnímu lidu a rci: ²⁴ Toto praví Hospodin: „Netáhněte, aniž bojujte proti bratřím svým, synům Israelovým; vráť se každý domů, nebo já jsem to učinil.““ Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se s cesty, jak jim přikázal Hospodin.

*Vláda Jeroboama, prvního krále říše severní.
(12, 25.—14, 20.)*

²⁵ Jeroboam pak opevnil Sichem na horách Efraimských, a bydlil tam; odtud vyšel, opevnil Fanuel.

V. ¹⁶. Týž básnický výrok (s nepatrnými odchylkami) má již 2. Sam 20, 1. Severní kmenové nemají „v Davidovi“, t. j. v Judsku, žádného údělu. Ať se nyní David (a jeho nástupce) stará o svůj kmen (= „dům“), ale ne již o kmeny severní, které si vyvolí jiného krále. — Dříve nežli „se rozešli“, zvolili si za krále Jeroboama (níže v. 20.).

V. ¹⁷. dlužno zařaditi za v. 20. — „synové Israelovi“ = příslušníci severních kmenů, kteří se do Judska přestěhovali, uznávali za krále Roboama. Srv. 2. Par 11, 16.

V. Kmen Benjaminův přidal se k Judovcům (dobrovolně či nuceně?) teprve později.

V. ²⁵. O Fanuelovi viz Gn 32, 31; Sdc 8, 17.

²⁶ Jeroboam si řekl: „Teď mohla by se vrátit královská moc zase k domu Davidovu. ²⁷ Bude-li choditi lid tento do Jerusalema, by přinášel oběti v domě Hospodinově, srdce lidu tohoto obrátí se k pánu svému Roboamovi, králi judskému; mne zabijí a vrátí se zase k němu.“ ²⁸ Protož uváživ tu věc udělal dvě zlatá telata, a řekl jim: „Nechodte již do Jerusalema! Hle, bohové tvoji, Israeli, kteří tebe vyvedli z Egypta!“ ²⁹ A postavil jedno v Betelu a druhé v Danu. ³⁰ Ta věc stala se podnětem ke hříchům, nebo lid chodíval klaněti se teleti až do Danu. ³¹ Nadělal také svatyní na výšinách a kněží ze spodiny národa, kteří nebyli Levité. ³² I ustanovil svátek měsíce osmého, patnáctého dne (toho) měsíce, podobný slavnosti, která se slavívala v Judsku [a vystoupiv (obětoval) na oltáři]. Učinil tak [v Betelu], aby obětoval telatům, která byl udělal; též ustanovil v Betelu kněze výšin, které byl postavil.

³³ I vystoupil k oltáři, který byl udělal v Betelu, patnáctého dne měsíce osmého, který si byl sám smyslí, aby učinil slavnost synům Israelovým. Když vystoupil k oltáři, by páčil kadidlo.

HLAVA 13. — ¹ tu hle, muž Boží přišel z Judska slovem Hospodinovým do Betelu, an Jeroboam stál u oltáře a kladl kadidlo. ² I zkríkl proti oltáři slovem Hospodinovým řka: „Oltáři, oltáři! Toto praví Hospodin: Hle, syn narodí se domu Davidovu, Josiáš jménem, a zabijeti bude na tobě kněze výšin, kteří nyní na tobě kadidlo zapalují, a kosti lidské na tobě bude pálit.“ ³ Oznámil také toho dne znamení řka: „Toto bude znamením, že mluvil Hospodin: Hle, oltář se roztrhne, a rozsype se popel, který je na něm.“ ⁴ Když uslyšel král řeč člověka Božího, kterou promluvil proti oltáři v Betelu, vztáhl ruku svou od oltáře řka: „Jměte ho!“ Tu uschla mu ruka, kterou byl vztáhl proti němu, že nemohl již přitáhnouti ji k sobě. ⁵ Též oltář se roztrhl, a rozsypal se popel s oltáře, na znamení, které byl předpověděl muž Boží slovem Hospodinovým. ⁶ I řekl král muži Božímu: „Pomodli se k Hospodinu, Bohu svému, a pros za mne, by byla zase uzdravena ruka má!“ I modlil se muž Boží k Hospodinu, a přitáhl král ruku zase k sobě, že byla jako prve. ⁷ Tu řekl král muži Božímu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl, a dám ti dary.“ ⁸ Muž Boží králi odpověděl: „I kdybys mi dal polovici domu svého, nepůjdu s tebou, aniž budu jísti chleba, nebo píti vody na místě tomto; ⁹ tak totiž je mi přikázáno slovem Hospodina, který mi poručil: „Nesmíš jísti chleba, ani píti vody, aniž se vrátit ces-

V. ²⁸. Místo „bohové tvoji“ možno čísti také „Bůh tvůj“, jako Ex 32, 4. — Jeroboam sotva chtěl zavéstí úctu jiného božství, ale pravého Boha *Jahve*, „který skutečně vyvedl národ z Egypta“, chtěl ctíti v podobě zlatého býka. Ten měl býti Israelitům severní říše náhradou za archu, chovanou v Jerusalemě. Domníval se, že vyhoví mocné touze Israelitů ctíti Boha v soše (proti Ex 20, 4; 34, 17.), a tak že je spíše upoutá doma a odvrátí od poutí do Jerusalema. — Býk vyskytující se v jiných starověkých náboženstvích (zejména egyptském) býval *náznačkou nadlidské síly*. Byl-li však ze zlata, býval menší a tak vznikl z býka *býček* či „tele“.

V. ²⁹. *Betel* bylo místo Israelitům od pradávna posvátné (Gn 12, 8; 28, 16. n; Sdc 20, 27; 1. Sam 7, 16.). Jeroboam postavil tam nejen *oltář*, ale také *chrám* (níže 13, 1; Am 7, 13.). Byl na hlavní cestě ze severní říše do Jerusalema, nedaleko hranic obou říší. — O *Danu* viz Sdc 18, 27. nn. Také tam byla starobylá svatyně. Nebylo tedy Israelitům vážiti dlouhou cestu do Jerusalema, nýbrž mohli podle názoru Jeroboamova putovati na místa mnohem bližší.

V. ^{30b}. místo „chodíval“. *Danu* čti: „Lid pak šel (v průvodu) před jedním (teletem) až do Danu“.

tou, kterou jsi přišel.“ ¹⁰ A tak odešel jinou cestou, a nevrátil se tou cestou, kterou byl přišel do Betelu.

¹¹ V Betelu bydlil jeden starý prorok. K tomu přišli synové jeho a vypravovali mu všechny věci, které byl učinil muž Boží toho dne v Betelu; i slova, která promluvil ke králi, vypravovali otci svému. ¹² I tázal se otec jejich: „Kterou cestou odešel?“ Když mu ukázali synové jeho cestu, kterou byl odešel muž Boží, který byl přišel z Judska, ¹³ řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!“ Když mu jej osedlali, vsedl (na něj), ¹⁴ jel za mužem Božím, a naleznuv ho, an sedí pod terebintem, řekl mu: „Ty jsi (ten) muž Boží, který přišel z Judska?“ Když mu odvětil: „Jsem“, ¹⁵ pravil mu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl.“ ¹⁶ On však odpověděl: „Nemohu se vrátit a jít s tebou, aniž budu jísti chleba nebo píti vody na místě tomto; ¹⁷ nebo pravil Hospodin ke mně slovem Hospodinovým: „Nesmíš tam jísti chleba ani píti vody, aniž se vrátit cestou, kterou jsi přišel.“ ¹⁸ On mu řekl: „Také já prorok jsem, jako ty, a pravil mně anděl slovem Hospodinovým: „Přiveď ho zpět s sebou do domu svého, ať pojí chleba a napije se vody.“ Tak jej obelhal. ¹⁹ I přivedl ho nazpět s sebou a (on) tedy jedl chléb v domě jeho a pil vodu.

²⁰ Když (tak) seděli za stolem, oslovil Hospodin proroka, který byl onoho přivedl nazpět, ²¹ i zvolal na muže Božího, který byl přišel z Judska, řka: „Toto praví Hospodin: „Že jsi nebyl poslušen řeči Hospodinovy, žeš nedbal příkazu, který dal tobě Hospodin, Bůh tvůj, ²² že ses navrátil, jedl chléb a pil vodu na místě, na kterém přikázal tobě, bys nejedl chleba ani nepil vody: nebude pochováno tělo tvé v hrobě otců tvých!“ ²³ Když pojedl a napil se, osedlal osla svého proroka, ježž byl nazpět přivedl. ²⁴ Když odešel, uhodil na něj lev na cestě, a udávil ho. I ležela mrtvola jeho na cestě, a osel stál vedle ní; také lev zůstal státi vedle těla mrtvého. ²⁵ Tu hle, lidé jdouce tudy uzřeli tělo mrtvé, ano leží na cestě, a lva, an stojí vedle mrtvoly. I přišli a rozhlásili to ve městě, ve kterém onen starý prorok bydlil. ²⁶ Když to uslyšel prorok, který ho byl nazpět přivedl s cesty, řekl: „Muž Boží je to, který neposlechl řeči Hospodinovy; proto vydal jej Hospodin lvu, aby ho polámal a udávil podle slova Hospodinova, které k němu byl promluvil.“ ²⁷ A řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!“ Když (mu ho) osedlali ²⁸ a on odjel, našel mrtvolu jeho, ana leží na cestě, a osla i lva, ani stojí u těla; a lev nejedl těla, aniž co uškodil oslu. ²⁹ Vzal tedy prorok tělo muže Božího, vložil je na osla, a vrátiv se, přivezl je do města [proroka starého], aby oplakal ho. ³⁰ I položil tělo jeho do hrobu svého, a oplakávali ho: „Ach, ach, bratře můj!“ ³¹ A když oplakali ho, řekl synům svým: „Až umru, pochovejte mne v hrobě, ve kterém muž Boží je pochován; vedle kostí jeho položte kosti mé. ³² Nebo jistě se naplní řeč, kterou prohlásil slovem Hospodinovým proti oltáři, který je v Betelu, a proti všem svatyním na výšinách, které jsou ve městech samařských.“

Hl. 13. V. 11. „synové“ == nejspíše žáci.

V. 18. „prorok“ předstírá lživě, že má rozkaz od anděla Hospodinova. Možno, že býval prve pravým prorokem, že však nyní ze ctižádosti a žárlivosti, aby nebyl zastíněn, se zvrhl ve lživého proroka.

V. 23. n. Spíše „osedlal“ (= dal osedlati srv. výše v. 13,) judskému muži Božímu „jeho“ osla, nežli „svého“.

³³ Po těch událostech neodvrátil se Jeroboam od cesty své špatné, ale naopak nadělal ze spodiny národa kněží výšin; každému, kdo jen chtěl, naplnil ruku a stal se knězem výšiny. ³⁴ Tím zhřešil dům Jeroboamův, i byl vyvrácen a vyhlazen s povrchu země.

HLAVA 14. — ¹ Toho času roznemohl se Abjáš, syn Jeroboamův. ² I řekl Jeroboam manželce své: „Vstaň, převlec se, by tě nepoznali, že jsi manželka Jeroboamova, a jdi do Sila, kde jest Ahjáš, prorok, který mi pravil, že mám kralovati nad lidem tímto. ³ Vezmi s sebou deset chlebů, koláče a hrnec medu, a jdi k němu; onť oznámí ti, co se stane chlapci tomu.“ ⁴ Manželka Jeroboamova učinila, jak byl řekl: postavši, šla do Sila, a přišla do domu Ahjášova. On však nemohl ji viděti, neboť zakalily se mu oči stářím. ⁵ I řekl Hospodin Ahjášovi: „Hle, manželka Jeroboamova vchází, aby se zeptala tebe na syna svého, který je nemocen. Toto a toto jí povíš.“ Když tedy ona vcházela a činila se jinou, nežli byla, ⁶ uslyšel Ahjáš šust nohou jejích, když vcházela do dveří a řekl: „Vejdi, manželko Jeroboamova! Proč se jinou činíš, nežli jsi? Vždyť poslán jsem já k tobě s řečí tvrdou. ⁷ Jdi a pověz Jeroboamovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem tě vyvýšil z lidu, a ustanovil jsem tě za vůdce nad lidem svým israelským; ⁸ odtrhl jsem království od domu Davidova, a dal jsem je tobě; nebyl jsi však jako služebník můj David, který šetřil příkazů mých a lnul ke mně celým srdcem svým, čině, co se líbilo před obličejem mým, ⁹ ale páchal jsi zlo nade všechny, kteří byli před tebou, a učinil sis bohy cizí a lité, bys mne ke hněvu popudil, mne pak zavrhl jsi za sebe. ¹⁰ Proto hle, já uvedu neštěstí na dům Jeroboamův, vyhladím z Jeroboama toho, který močí na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli, a vyklidím zbytky domu Jeroboamova jako vyklizována bývá mrva, až do čista. ¹¹ Kterí zemrou z rodu Jeroboamova v městě, ty sežerou psi; kteří pak umrou na poli, ty žráti budou ptáci nebeští, nebo Hospodin to pravil. ¹² Proto ty vstaň a jdi domů; právě když vcházeti budeš do města, zemře chlapec. ¹³ Veškeren Israel bude oplakávati ho a pochová jej. Ten jediný totiž z (rodu) Jeroboamova dostane se do hrobu, nebo nalezeno je na něm něco dobrého od Hospodina, Boha Israelova, v domě Jeroboamově. ¹⁴ Ustanoví si pak Hospodin krále nad Israelem, a ten vyhladí dům Jeroboamův [ten den a ten čas]. ¹⁵ A bíti bude Hospodin Bůh Israele, (že bude) jako třtina klátící se ve vodě; a vytrhne Israele z této země dobré, kterou dal otcům jejích, a rozvěje je za Řeku, protože udělali si háje, by popouzeli Hospodina. ¹⁶ Hospodin vydá Israele pro hříchy Jeroboama, který zhřešil i do hříchův uvedl Israele.“ ¹⁷ Vstala tedy manželka Jeroboamova, odešla a přišla do Tersy; když vstupovala na práh domu, byl chlapec (již) mrtev. ¹⁸ I pochovali jej a oplakával ho všecek Israel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil skrze služebníka svého Ahjáše, proroka.

¹⁹ Ostatní děje Jeroboamovy, kterak bojoval, a kterak kraloval, hle,

V. ³³. Co znamená „naplniti ruku“, viz Ex 28, 41; 29, 9. 24. — Zde to rčení = „dátí nějaké kněžské důchody“, a tak někoho „knězem ustanoviti“ Srv. Sdc 17, 12; 18, 4.

Hl. 14. V. ¹⁷. Místo do „Tersy“ čti se LXX a se zřetelem k v. 4.: „do Saredy“, Do Tersy přeložil sídlo teprve Baasa.

zapsány jsou v Knize letopisů králův israelských. ²⁰ Dnů, ve kterých kraloval Jeroboam, byla dvacet dvě léta; i zesnul s otci svými, a nastoupil Nadab, syn jeho, místo něho.

Roboam, Abjam, Asa, králové judští. (14, 21.—15, 24.)

²¹ Roboam tedy, syn Šalomounův, kraloval nad Judou. Čtyřicet jeden rok byl Roboamovi, když počal kralovati, a sedmnáct let kraloval v Jerusalemě, ve městě, které vyvolil Hospodin ze všech kmenův Israelových, aby tam umístil jméno své. Jméno matky jeho bylo Naama, Ammonka. ²² Juda činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, a popouzel ho více nežli všechny věci, které páchali otcové jejich, hříchy svými, kterých se dopouštěli. ²³ Neb i oni vystavěli si oltáře, modly a háje, na každém vyšším pahorku a pod každým stromem ratolestným; ²⁴ ano i ženaři byli v zemi, a činili všechny ohavnosti pohanů, které potřel Hospodin před syny Israelovými. — ²⁵ Pátého pak léta království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský, do Jerusalema, ²⁶ pobral poklady domu Hospodinova a poklady královské, a uloupil všechno, i zlaté štíty, které dal kdysi udělati Šalomoun; ²⁷ místo nich nadělal král Roboam štítů měděných a dal je pod dozor vůdců štítonošů, to jest těch, kteří byli na stráž před dveřmi domu královského. ²⁸ Když chodíval král do domu Hospodinova, nosili je ti, k jejichž úřadu náleželo jej předcházeti; potom je zase přinášeli do zbrojnice štítonošů.

²⁹ Ostatní děje Roboamovy a vše, co činil, hle, zapsáno je v Knize letopisů králův judských. — ³⁰ Válka mezi Roboamem a Jeroboamem byla po všechny dny. — ³¹ Když zesnul Roboam s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově. [Jméno pak matky jeho: Naama, Ammonka]. A stal se králem Abjam, syn jeho, místo něho.

HLAVA 15. — ¹ Léta osmnáctého království Jeroboama, syna Nabatova, stal se tedy Abjam králem nad Judou. ² Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova. ³ Chodil ve všech hříších otce svého, které byl páchal před ním; srdce jeho nebylo dokonale oddáno Hospodinu, Bohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho. ⁴ Avšak pro Davida dal mu Hospodin, Bůh jeho, světlo v Jerusalemě, že vzbudil syna jeho po něm a zachoval Jerusalema, ⁵ protože činil David, co bylo dobré v očích Hospodinových, a neuchýlil se od ničeho, co mu byl přikázal, po všechny dny života svého, kromě případu Urjáše Hetana.

⁷ Ostatní děje Abjamovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův judských. Byl také boj mezi Abjamem a Jero-

V. ²⁰. Jeroboam zemřel smrtí náhlou. Viz 2. Par 13, 20. Panoval 932—911.

V. ²¹. Roboam panoval 932—916.

V. ²³. n. „ženaři“ ctili domněle božstvo tím, že za peníze, které byly pak uloženy do pokladny chrámové, propůjčovali se řemeslně ke hříchům sodomským. Srv. Dt 23, 17; 3. Král 15, 12; 22, 47; 4. Král 23, 7.

V. ²⁵. O Sesakovi viz výše 11. 40. — Výpravu tu podnikl v letech 929 až 928. Více o ní viz 2. Par 12, 2. n.

V. ²⁶. Z 2. Par 12, 7. možno vyvozovati, že Sesakovi věci tu jmenované, byly dány s podmínkou, že od Jerusalema odtáhne, že tedy Jerusalema neplenil.

Hl. 15. V. ². „Tři léta“, t. j. 917/916, 916/915, 915/914 = 17tý, 18tý a 19tý rok vlády Jeroboamovy.

boamem. ⁸ I zesnul Abjam s otci svými, a pochovali ho ve městě Davidově. Asa pak, syn jeho, stal se králem místo něho.

⁹ Léta dvacátého Jeroboama, krále israelského, stal se Asa králem judským. ¹⁰ Kraloval v Jerusalemě čtyřicet jeden rok. Jméno (pra)matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova. ¹¹ Asa činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, jako David, otec jeho. ¹² Vyplenil ženaře ze země a očistil (ji) ode všech nečistých model, kterých byli nadělali otcové jeho. ¹³ Nadto sesadil i matku svou Maachu, by nebyla kněžnou ve službách Priapových a v háji, který mu byla zasvětila; rozbořil jeskyni jeho, ztrozkotal pranecudnou modlu (jeho) a spálil v údolí Kedron. ¹⁴ Výšin však nezničil. Ostatně bylo srdce Asovo dokonale oddáno Hospodinovi po všechny dny jeho; ¹⁵ vnesl také ty věci, které byl zasvětil otec jeho a (co) slíbil (sám), do domu Hospodinova, stříbro, zlato a nářadí.

¹⁶ Byl pak boj mezi Asou a Baasou, králem israelským, po všechny dny jejich. ¹⁷ Baasa, král israelský, přitrlhl do Judska a opevňoval Ramu, by nemohl se strany Asy, krále judského, nikdo vyjít ani vjíti. ¹⁸ Vzav tedy Asa všechno stříbro a zlato, které bylo zůstalo v pokladech domu Hospodinova a v pokladech domu královského, dal je služebníkům svým a poslal je Benadadovi, synu Tabremona, syna Hazionova, králi syrskému, který sídlil v Damašku, řka: ¹⁹ „Smlouva je mezi mnou a tebou, a mezi otcem mým a mezi otcem tvým; proto poslal jsem ti dary, stříbro a zlato, a prosím, abys přišel a zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským, ať odtrhne ode mne!“ ²⁰ Benadad, povoliv králi Asovi, poslal velitele vojska svého proti městům israelským, i porazili Ahion, Dan, Abel-Bet-Maachu a veškerou Kennerot, to jest všechno území Neftali. ²¹ Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu a vrátil se do Tersy. ²² Král Asa pak dal provolati po všem Judsku: „Nikdo nebudiž omluven!“ I vzali kámen z Ramy a dřevo z ní, kterého užíval Baasa při stavbě, a opevnil jím král Asa Gabau v Benjaminsku a Masfu.

²³ Ostatní všechny děje Asovy, všechny statečné činy jeho, vše, co vykonal, i města, která opevnil, zapsáno je (jak známo) v knize Letopisů králů judských. Ve svém stáří však byl nemocen na nohy. ²⁴ Když zesnul s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. I stal se králem Josafat, syn jeho, místo něho.

*Nadab, Baasa, Ela, Zambri, Amri, králové israelští.
(15, 25.—16, 28.)*

²⁵ Nadab, syn Jeroboamův, stal se králem nad Israelem léta druhého Asy, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta. ²⁶ Činil, co zlé jest v očích Hospodinových, chodě po cestách otce svého a v hří-

V. ¹⁰. „čtyřicet jeden rok“, t. j. nastoupil roku 915/914 a zemřel roku 875/874.

V. ¹³. Podle 2. Par 15, 1. nn. učinil tak Asa patnáctého roku, po vítězství nad Kušovcem Zerachem. — „Priap“ nejnestoudnější modla zosobněného pudu pohlavního. Hebr. však dlužno překládati: „Sesadil i matku svou (viz výše v. 10.) Maachu, by nebyla velitelkou („gebírá“), ježto dala udělati (necudnou) sochu Ašeře. Asa kázal (necudnou) sochu její podtit a spálit v údolí kedronském.“ — „velitelkou“, jakousi „dvormistrovou“ byla, jsouc „matkou“ (babičkou) královou. Vlivu svého zneužívala k modlářství.

V. ²⁵ „dvě léta“: 912/911 a 911/910.

ších jeho, do kterých uvedl lid israelský. ²⁷ I činil mu úklady Baasa, syn Ahjášův z domu Issacharova, až ho zabil u Gebbetonu, města filištinského. — Nadab totiž a veškeren Israel byli oblehli Gebbeton. — ²⁸ Tak tedy ho zavraždil Baasa léta třetího Asy, krále judského, a stal se králem místo něho. ²⁹ Když se stal králem, pobil všecek dům Jeroboamův; nezůstavil ani jediné duše z potomstva jeho, až jej vyhladil podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze služebníka svého, Ahjáše Silana, ³⁰ pro hříchy Jeroboama, kterými hřešil a do kterých uvedl lid israelský, pro hřích, kterým byl popudil Hospodina, Boha Israelova.

³¹ Ostatní děje Nadabovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. ³² Byla také válka mezi Asou a Baasou, králem israelským po všecky dny jejich.

³³ Léta třetího Asy, krále judského, stal se králem Baasa, syn Ahjášův, nad veškerým Israelem v Terse (a kraloval) dvacet čtyři roky. ³⁴ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, chodě po cestě Jeroboamově a ve hříších jeho, do kterých uvedl Israele.

HLAVA 16. — ¹ Oslovil pak Hospodin Jehua, syna Hananiova, proti Baasovi řka: ² „Protože jsem tě povýšil z prachu a ustanovil tě za vůdce nad lidem svým israelským, ty však chodils po cestě Jeroboamově, a uvedl jsi do hříchu lid můj israelský, abys mne popudil hříchy jejich: ³ hle, já pokosím, co zbude po Baasovi, zbytky domu jeho, a učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova. ⁴ Kdo zemře z rodu Baasova ve městě, toho budou žráti psi; a kdo zemře z něho na venku, toho budou žráti ptáci nebeští.“

⁵ Ostatní děje Baasovy, všechno, co činil, i války jeho zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. ⁶ Zesnul pak Baasa s otci svými a pochován byl v Terse. A stal se králem Ela, syn jeho, místo něho. ⁷ [Ježto] promluvil pak skrze [Jehu, syna Hananiova], proroka, Hospodin proti Baasovi, proti domu jeho a proti všemu zlému, které by učinil před Hospodinem, popouzeje ho skutky rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu — [pro tu příčinu] zabil ho, [totiž Jehua, syna Hananiova, proroka].

⁸ Léta dvacátého šestého Asy, krále judského, stal se Ela, syn Baasův, králem nad Israelem, v Terse (a kraloval) dvě léta. ⁹ I vzbouřil se proti němu služebník jeho Zambri, vůdce polovice koňstva. Byl totiž Ela v Terse v domě Arsy, správce paláce terského, a pil, až se opil; ¹⁰ tu Zambri napadl ho, udeřil a zabil ho léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, a stal se králem místo něho. ¹¹ Když byl králem, (jak-

V. ³². je glosa. Viz výše v. 16. Srv. 14, 30; 15, 7.

V. ³³. „Dvacátý čtvrtý“ rok jeho byl dvacátým osmým rokem vlády Asovy, t. j. 888/887 před Kristem.

Hl. 16. V. ⁶. Baasa zemřel ve dvacátém čtvrtém roce své vlády, to jest 888 až 887 před Kr. Byl to dvacátý osmý rok vlády Asovy v Judsku, jak některé rukopisy výslovně poznamenávají.

V. ⁷. je glosován. Přelož: „Také skrze proroka promluvil Jahve proti Baasovi a domu jeho pro všechno zlo, které učinil před Hospodinem, že ho dráždil dílem rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu (jakož i proto, že jej pobil). — Baasa „pobil“ rod Jeroboamův. Viz výše 15, 28. n. Kromě Jehua mluvil proti Baasovi „také“ (hebr. místo: „ježto“) jiný prorok.

V. ¹⁰. Byl to druhý rok vlády Élovy (887/886 před Kr.)

mile) zasedl na trůn jeho, pobil všecek dům Baasův, i příbuzné a přátele jeho, že nezůstavil z něho ani močícího na stěnu.¹² Vyhladil tedy Zambri všecek dům Baasův, podle slova Hospodinova, které byl promluvil k Baasovi skrze Jehua, proroka,¹³ (a to) pro všechny hříchy Baasovy i hříchy Ely, syna jeho, kterých se dopustili a do kterých uvedli Israele, popouzejíce Hospodina, Boha Israelova, nicotami svými.

¹⁴ Ostatní děje Elovy, a vše, co učinil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

¹⁵ Léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, kraloval Zambri v Terse sedm dní. — Vojsko obléhalo (ještě) Gebbeton, město filistinské.¹⁶ Když uslyšelo, že se Zambri vzbouřil a zabil krále, všecek Israel ustanovil si králem Amriho, který byl velitelem vojska israelského toho času v ležení.¹⁷ Vytáhl tedy Amri a veškeren Israel s ním od Gebbetonu a oblehli Tersu.¹⁸ Zambri pak vida, že bude města dobyto, vešel do paláce, zapálil se s domem královským, a tak umřel¹⁹ v hříších svých, které byl spáchal, čině, co je zlé v očích Hospodinových, a chodě po cestě Jeroboamově a v hříchu jeho, do kterého uvedl lid israelský.

²⁰ Ostatní děje Zambriovy, jeho vzpoura [jakož i násilnická vláda] je zapsána (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

²¹ Tehdy rozdělil se Israel na dvě strany: polovice lidu přidala se k Tebnimu, synu Ginetovu, aby ho ustanovili králem, a polovice k Amrimu.²² Ale lid, který se byl přidal k Amrimu, nabyl převahy nad lidem, který se přidal k Tebnimu, synu Ginetovu, a když zemřel Tebni, Amri stal se králem.

²³ Léta třicátého prvního Asy, krále judského, stal se králem nad Israelem Amri. (Byl králem) dvanácte let; v Terse kraloval šest let.
²⁴ I koupil pahorek samařský od Semera za dvě hřivny stříbra, opevnil

V. ²³. Dvanáctý rok Amriův byl čtyřicátý rok Asův, t. j. 876/875 před Kristem. Prvních šest let panoval v *Terse*, druhých šest let v novém sídelním městě, v *Samaří*. Hned po smrti *Tebni* (a *Joram*ově) koupil pahorek *Šimrón* („Strážnice“, „Hlídká“ a pod.); dvě léta trvaly stavby, které na něm provedl a tak za šest let své vlády mohl se přestěhovati do nové pevnosti. (Šanda.)

V. ²⁴. Pahorek samařský trčí do výše 443 m nad hladinou Středozevního moře v pěkné, úrodné široké úžlabině. Na všech stranách jest oddělen od okolí údolími, že stojí osamělý, toliko na straně východní je spojen úzkým sedlem se sousedními horami. Staré město israelské, které na něm bylo vystavěno, zabíralo 5 hektarů půdy, pozdější město tamtéž v době římské zabíralo 8 hektarů. Před Amrim nebyl obydlen, nebo — (a to je pravděpodobnější) — byla na něm osada toliko nepatrná, že nestála ani za zmínku v seznamu měst, které podává Jos v území Manassově (Jos 17, 11.). Od té doby, kdy se stala Samař sídlem královským, rostla a soutěžila s Jerusalemem. O jejích osudech knihy *Král* často níže se zmiňují. Proroci opět a opět kárají modlářství Samaře a její nemravnost. (Srv. Os 7, 1; 8, 5. nn.; 10, 5; Ez 16, 46. nn.). Předpovídají také její konce (Am 3, 12; 4, 1. nn.; 6, 1. nn.; 8, 14; Os 14, 1; Is 8, 4; 36, 19; Ez 23, 4. 33; Mich 1, 1. 5. n.). Hrozby se začaly plnit, když *Salmanassar* (IV.), král assyrský, Samař oblehl (4. Král 17, 5. nn.; 18, 9. nn.; 21, 3.). Po tříletém obléhání nástupce *Salanassaru* *Sargon* města dobyl r. 721 (722?) před Kristem. Vítěz usadil v pobořeném městě i v jeho okolí různé národy pohanské, zejména z Babylonie, kteří se národně i nábožensky smísili se zbytky Israelitů (kteří tam zůstali, když byli ostatní jejich soukmenovci odvedeni do zajetí assyrského). Tato směsice slula „*Samařané*“ či „*Samaritáni*“. *Alexandr Veliký* usadil v Samaři osadníky jazyka řeckého. Kolem roku 107 bylo město *Janem Hyrkanem* z kořene vyvráceno, za *Alexandra Jannea* však již zase vzkříšeno, *Pompejus* připojil Samař k provincii *Syrské*, *Gabinius* ji znova zřídil, že ji mohl dáti *Augustus Herodovi Vel.* darem. *Herodes* ji rozšířil, opevnil, nádhernými stavbami okrášlil a nazval ke cti Augustově řeckým jménem „*Sebaste*“; to znamená latinsky: „*Augusta*“ (= *Vzne-*

jej a nazval město, které (tam) vystavěl, od jména Semera, pána toho pahorku, Samař. ²⁵ Činil pak Amri, co bylo zlé v očích Hospodinových, ano jednal nešlechetněji nežli všichni, kteří byli před ním. ²⁶ Chodil po všech cestách Jeroboama, syna Nabatova, a v hříších jeho, do kterých uvedl Israele, aby popudil Hospodina, Boha Israelova, nicotami svými.

²⁷ Ostatní děje Amriovy, i boje jeho, které vedl, zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. ²⁸ Když zesnul Amri s otcí svými, pochován byl v Samaři. A stal se králem Achab, syn jeho, místo něho.

Prorok Eliáš. (16, 29.—19, 21.)

²⁹ Achab, syn Amriův, stal se králem nad Israelem léta třicátého osmého Asy, krále judského; a kraloval Achab, syn Amriův, nad Israelem v Samaři dvacet dva roky. ³⁰ Achab, syn Amriův, činil co bylo zlé

šená). Kázal tu Filip (Sk 8, 5.). Se Samaří závodilo však město *Neapolis* (nedaleko bývalého Sichemu) a překonalo Samař tak, že již ve IV. století křesťanském byla toliko městečkem. Kdysi tu sídlil také biskup. Jméno města zachovalo se v dnešní arabské vesnici Šebastije, ležící na východním svahu pahorku samařského. Ve chrámě sv. Jana Kř., jehožto dnešní podoba pochází z dob křížáckých (ze druhé polovice století XII.), odpočívala těla *Eliáše a Abdiáše*, jakož i sv. *Jana Křtitele*. (Podání doložené Jeronymem.)

V. ²⁸. Zemřel ve dvanáctém roce své vlády, který byl 40. rokem vlády Asovy, t. j. 876/875 před Kristem. — Jménem *Harvardovy* university (*Cambridge* ve státu *Massachusetts*) kopáno v obvodu bývalé Samaře pod vrchní správou prof. *D. G. Lyona*. První období, od dubna do srpna 1908, pomáhal mu stavební rada *Schumacher*, v období druhém a třetím (r. 1910) profesor *Reisner a Cl. S. Fisher* (architekt). Kopáno na třech místech: 1. u humna, ležícího na západ dnešní vesnice *Sebastije*, 2. na temeni pahorku a jeho svazích, a 3. u bývalé městské brány na západním obvodu města. — Na prvním místě nalezen mimo jiné (pozdější věci) nápis syrského krále *Demetria*, jakož i množství peněz z dob *Seleukovců a Ptolemeovců*; z toho patrně, že tam byla v dobách *makedonských* kvetoucí osada. — Na druhém místě, ve středu města nalezeny zbytky chrámu, který dal tu postaviti *Herodes Veliký*. Pod chrámem nalezeny zbytky staveb z dob *makedonských*. Ze starších dob (nejspíše z doby před r. 722) zachovány zbytky městské zdi: mezi dvěma kamennými stěnami vrstva hlíny, že celá zeď je 4·3 m široká. (Kameny pravidelně tesané mají zvýši asi 1/2 m). — Zajímavější je, že byla nalezena starší zeď, mající ještě pět vrstev kvádrových. Kameny ty jsou hrholovateř tesány, na okrajích hlazeny a poznamenány značkami, podobnými písmenům fenickým; ježto podobné známky nalezeny ve stavbách IX. století v *Megiddu* a *Ta'anneku*, možno právem se domnívati, že jsou to zbytky městské zdi, kterou dal postaviti *Amri*, zakladatel Samaře. Největší cenu má však budova, nalezená v nejspodnějších vrstvách pahorku, na holé skále: malé zavřené místnosti kupící se kolem otevřených nádvoří. Na budově možno dosud pozorovati tři tvary: a) základní: veliké těžké kvádry základů leží přímo na dně ložisek, vydlabaných do skály; — je to zbytek stavitelské činnosti Amriovy. — b) Tvar druhý svědčí, že byl tvar prvý později zvětšen a zdokonalen; jeho kvádry jsou pravidelně vyhráněny a pečlivě hlazeny jako nejlepší zdi řecké. Nalezena tu nádoba úbělová s nápisem egyptského krále *Osorkona II.* (874—853), vrstevníka Achabova. Z toho možno vyvozovati, že budovu původně postavenou *Amrim*, dal jeho syn a nástupce *Achab* zdokonaliti. V jedné zřetelně Achabovy stavby nalezeno množství popsaných střepeň (o kterých viz níže). Ta budova byla buď královský palác nebo pověstný chrám boha *Baala* (níže 16, 32; 4. Král 10, 18. nn.; Jer 23, 13.). — c) Na třetím tvaru budovy byly patrné stopy úpadku pozdějších dob královských. — Na třetím místě vykopávek nalezeno šest velikých kamenných balvanův, uložených do skalního ložiska; možno je pokládati za zbytky městské brány z doby staroisraelské.

V. ²⁹. Je to rok 876/875 před Kristem. Panoval až do roku dvacátého prvního judského krále *Josafata*, t. j. 855/854 před Kristem.

v očích Hospodinových nade všechny, kteří byli před ním. ³¹ Nebylo mu dosti, že chodil v hříších Jeroboama, syna Nabatova, ale ještě pojal za manželku Jezabelu, dceru Etbaala, krále sidonského. I šel, aby sloužil Baalovi a klaněl se mu. ³² Postavil též oltář Baalovi ve svatyni Baalově, kterou byl vystavěl v Samaři, ³³ štípil háj, a popouzel Achab činy svými dále Hospodina, Boha Israelova, nade všechny krále israelské, kteří byli před ním. ³⁴ Za dnů jeho Hiel z Betelu vystavěl Jericho; za Abirama, prvorozence svého, položil základy, a za Seguba, nejmladšího svého (syna), postavil brány jeho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Josue, syna Nunova.

HLAVA 17. — ¹ Tu řekl Eliáš, Tesban, z Galaadu, Achabovi: „Jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, před jehož obličejem stojím! Nebude za těchto let rosy ni deště, leč promluví-li ústa má.“

² I oslovil jej Hospodin a řekl: ³ „Odejdi odtud, jdi na východ, a skrej se u potoka Karit, který je proti Jordánu; ⁴ tu z potoka pij a krkavcům jsem přikázal, aby tě tam živili.“ ⁵ Učinil tedy podle slova Hospodinova; odešel a usadil se při potoku Karit, který je proti Jordánu. ⁶ Krkavci přinášeli mu chléb [a maso] ráno, jakož i [chléb a] maso večer, a z potoka pil.

⁷ Po čase však vyschl potok, nebo nebylo přšlo v (té) zemi. ⁸ Oslovil ho tedy Hospodin a řekl: ⁹ „Vstaň a jdi do Sarefty sidonské, a pobuď tam, nebo jsem tam přikázal jedné vdově, by tě živila.“ ¹⁰ Vstal (tedy) a odešel do Sarefty. Když přicházel ku bráně města, ukázala se mu jedna vdova, která sbírala dříví. I zavolať ji řekl jí: „Dej mi trochu vody v nádobě, bych se napil.“ ¹¹ Když ona šla, by mu jí přinesla, volal za ní řka: „Přines mi také, prosím, kousek chleba v ruce!“ ¹² Ona však odpověděla: „Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Nemám chleba, leč v nádobě mouky, co by mohl vzíti do hrsti, a maličko oleje ve džbáně; právě sbírám několik dříví, pak půjdu a udělám to sobě a synu svému, bychom to snědli a poté zemřeli.“ ¹³ Eliáš jí pravil: „Neboj se! Jdi a učiň, jak jsi řekla; avšak mně nejprve udělej z té mouky podpopel-

V. ³¹. Achab „šel“ do Tyru, kde byla na ostrůvku pověstná svatyně *Baala*, příjímím *Melkarta* (*Melqart* — *Král města*). Byl to *hlavní bůh fenický*.

V. ³². O svatyni Baalově při vykopávkách v Samaři snad nalezené, viz výše k v. 24. Ve jmenované stavbě z dob Achabových nalezeno množství popsaných *střepin*, které nazýváme řeckým slovem „ostraka“. (Srv. „ostrakismus“ čili soud střepinkový, kterým byl *Atheňan Aristides* z rodného města vypovězen; hlasovací lístky psány místo na papír neb jinou hmotu psací — na střepiny hliněných nádob.) Ty střepinky jsou popsány černidlem, rákosovou třtinou, písmem podobným jiným nápisům starohebrejským (kamenný sloup Měšův, kámen siloaský a jj.), jazykem hebrejským. Jsou to jakési průvodní (dodací) lístky, připojené ke džbánům vína a oleje, který byl dodáván do Baalovy svatyně (či do královského paláce?).

V. ³⁴. Jos 6, 26ab. vyslovena kletba na toho, kdo by se odvážil znova *opevniti* Jericho; hrozeno mu ztrátou dětí. Hiel, aby ho ta kletba nestihla, chtěl si Boha usmířiti způsobem v tehdejších dobách obvyklým: pod základy zdi položil v obět svého živého prvorozence a pod bránu svého nejmladšího syna, jakožto zástupce ostatních dětí svých. Podobný obyčej doložen velikými džbány, nalezenými při vykopávkách v Palestině; do džbánů dávány živé novorozené děti a ukládány pod podlahu domu, který byl stavěn (Gezer, Ta'annek, Megiddo). — „Stavební obět“.

Hl. 17. V. ¹. „před jehož obličejem stojím“ = jemužto sloužím.

V. ³. „proti Jordánu“ nejlépe překládati: „východně od Jordánu“ a podle toho hledati *Kerith* v Zajordání.

V. ⁶. Podle lepšího znění LXX přinášeli mu krkavci ráno *chléb* a večer *maso*. Srv. Ex 16, 8. 12.

ný chlebiček a přines mi jej; sobě pak a synu svému uděláš potom. ¹⁴ Nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Neubude mouky v té nádobě, aniž oleje ve džbáně ubude do dne, kdy dá Hospodin (zase) déšť na zemi.““ ¹⁵ Ona tedy šla a učinila podle slova Eliášova; i jedl on i ona, i dům její. Od toho dne ¹⁶ v nádobě mouky neubývalo, aniž ve džbáně ubývalo oleje, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

¹⁷ Poté roznemohl se syn té hospodyně, a přitížilo se mu tolik, že již přestal dýchat. ¹⁸ Řekla tedy Eliášovi: „Co mně a tobě, muži Boží? Přišel jsi ke mně, by připomenuty byly nepravosti mé, a syna mého abys (tak) zabil?“ ¹⁹ I pravil jí Eliáš: „Dej mi syna svého.“ A vzal ho z lůna jejího, vynesl jej do horní jizby, ve které bydlil, položil ho na lůžko své ²⁰ a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, také vdovu, která mě přece hostí, zarmoutil jsi, vzav život synu jejímu?“ ²¹ Pak roztáhl se třikráte nad chlapcem, jak byl dlouhý, a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, prosím, ať se navrátí život chlapce tohoto do jeho těla!“ ²² Hospodin vyslyšel hlas Eliášův, a vrátil se život chlapcův do něho, že ožil. ²³ I vzal Eliáš chlapce, snesl jej z horní jizby dolů do přízemku, dal jej matce jeho, a řekl: „Hle, živ jest syn tvůj!“ ²⁴ „Nyní“ — pravila žena Eliášovi — „po tomto poznávám, že jsi ty muž Boží, a že slovo Hospodinovo v ústech tvých pravé jest.“

HLAVA 18. — ¹ Po mnohých dnech oslovil Hospodin Eliáše — léta třetího — a řekl: „Jdi, a ukaž se Achabovi, bych dal déšť na zemi!“ ² Šel tedy Eliáš, aby se ukázal Achabovi.

Byl pak hlad veliký v Samaři. ³ I povolal Achab Abdiáš, vladaře domu svého. — Abdiáš ctí velmi Hospodina; ⁴ nebo když zabíjela Jezabel proroky Hospodinovy, vzal on sto prorokův a skryl je po padesáti v jeskyních, a živil je chlebem a vodou. — ⁵ A řekl Achab Abdiášovi: „Nuže, pojďme do země ke všem studním vod a do všech údolí, zdali bychom kde mohli nalézt trávy, a zachovati koně a mezky, by všech dobytek nezahynul.“ ⁶ I rozdělili si krajiny, by je zchodili: Achab šel cestou jednou sám, a Abdiáš cestou druhou (také) sám.

⁷ Když byl tak Abdiáš na cestě, potkal se s ním Eliáš; poznal ho, padl na tvář a řekl: „Jsi ty (to), pane můj, Eliáš?“ ⁸ On mu odpovéděl: „Jsem. Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš.““ ⁹ Onen však řekl: „Čím jsem zhřešil, že vydáváš mne, služebníka svého, v moc Achabovu, aby mě zabil?“ ¹⁰ Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Není národa ni království, kam by neposlal pán můj hledati tebe! A když odpověděli všichni: „Není ho tuto,“ požádal přísahy ode všech království a národů, že tě nelze nalézt. ¹¹ A ty nyní pravíš mi: „Jdi, a pověz pánu svému: „Eliáš je tu.““ ¹² Odejdu-li od tebe, duch Hospodinův mohl by tě zanésti kdož ví kam; a přijdu-li a oznámím-li to Achabovi, on pak tě nenalezne, zabije mě. Služebník tvůj ctí přece Hospodina od svého mládí. ¹³ Nebylo zvěstováno tobě, pánu mému, co jsem učinil, když Jezabel zabíjela proroky Hospodinovy, že jsem skryl z proroků Hospodinových sto mužů, po padesáti v jeskyních, a živil jsem je

V. 18. „Co mně a tobě?“ = *projev nechuti*, jako Sdc 11, 12. Jinak 2. Sam 16, 10; 19, 22.

Hl. 18. V. 2. „šel“ do Samaře, kde Achab sídlil.

chlebem a vodou? ¹⁴ A nyní ty pravíš: „Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš,“ aby mě zabil?“ ¹⁵ I řekl Eliáš: „Jakože živ je Hospodin zastupů, před jehož obličejem stojím! Dnes ukáži se jemu!“ ¹⁶ Šel tedy Abdiáš vstříc Achabovi, a zvěstoval mu to. I šel Achab vstříc Eliášovi, ¹⁷ a když jej uzřel, řekl: „Zda ty nejsi ten, který kormoutí Israele?“ ¹⁸ On však řekl: „Já jsem nezkormoutil Israele, ale ty a dům otce tvého, kteří jste opustili příkazy Hospodinovy a šli za Baaly. ¹⁹ Nyní však pošli a shromáždí ke mně na horu Karmel všechen lid israelský, jakož i čtyři sta padesát proroků Baalových [a čtyři sta proroků hájových], kteří jedí se stolu Jezabelina.

²⁰ Poslal tedy Achab ke všem synům Israelovým, a shromáždil proroky ty na horu Karmel. ²¹ Eliáš pak přistoupiv ke všemu lidu, řekl: „Dokud kulhati budete na dvě strany? Je-li Hospodin Bohem, jděte za ním; pak-li Baal, jděte za tímto.“ Lid mu neodpověděl ani slova. ²² I řekl opět Eliáš k lidu: „Já jsem samojediný zbylý z proroků Hospodinových; proroků však Baalových je čtyři sta padesát mužů! ²³ Budte nám dáni dva býci; oni nechať vyberou si býka jednoho, ať ho rozsekají na kusy a vloží na dříví, ale ohně ať nepodkládají; já pak připravím býka druhého, vložím na dříví, ohně však nepodložím. ²⁴ Vyzývejte vy jména bohů vašich, a já vyzývati budu jméno Hospodina mého; a bůh, který ukáže ohněm, že nás vyslyšel, ten budiž Bohem!“ Všecek lid ujav slovo řekl: „Velmi dobrý to návrh!“ ²⁵ Řekl tedy Eliáš prorokům Baalovým: „Vyberte si býka jednoho a připravte ho nejprve (vy), neboť je vás více, a vyzývejte jména bohů vašich, ale ohně nepodkládejte.“ ²⁶ I vzali býka, kterého jim dal, připravili ho a vyzývali jméno Baalovo od jitra až do poledne říkajíce: „Baale, vyslyš nás!“ Ale nebylo (slyšeti) hlasu ni odpovědi. A skákali kolem oltáře, který byli udělali. ²⁷ Když bylo již poledne, posmíval se jim Eliáš rka: „Křičte hlasitěji, jeť bůh; snad rozmlouvá (s někým) nebo je v ložnici, nebo cestuje, nebo snad spí, a třeba ho vzbudit!“ ²⁸ Křičeli tedy náramným hlasem, řezali se podle obyčeje svého meči, a bodali se oštěpy, až byli všichni zakrváceni. ²⁹ Když pak bylo již po poledni a zatím co zuřili, přicházel čas, kdy bývá podávána oběť, když však nebylo slyšeti hlasu ani odpovědi, když tedy nikdo nevyslychal (těch) prosebníků, ³⁰ řekl Eliáš všemu lidu: „Pojďte ke mně!“ Když lid k němu přistoupil, opravil oltář Hospodinův, který byl zbořen; ³¹ vzal totiž dvanácte kamenů podle počtu kmenů synů Jakoba, kterého oslovil (kdysi) Hospodin rka: „Israel bude jméno tvé!“, ³² vystavěl z těch kamenův oltář ve jménu Hospodinově, udělal strouhu kolem oltáře zšíři asi dvou brázd, ³³ narovnal dříví, rozsekal na kusy býka, vkladl je na dříví ³⁴ a pravil: „Naplňte čtyři džbány vodou a vlijte na celopal i na dříví!“ A dále pravil: „Učiňte totéž po druhé!“ Když to po druhé učinili, řekl: „Ještě po třetí totéž učiňte.“ Učinili tedy (tak) po třetí, ³⁵ že tekla voda kolem oltáře plnou strouhou. ³⁶ Když pak byl již čas, aby obětován byl celopal, přistoupiv Eliáš prorok, řekl: „Hospodine, Bože Abrahamův, Isákových a Israelův, ukaž dnes, že jsi ty Bůh Israelův, já pak že jsem služebník tvůj, a že jsem na rozkaz tvůj učinil všechny tyto věci. ³⁷ Vyslyš mne, Hospodine, vyslyš mne, by poznal tento lid, že ty jsi Hospodin Bůh, a ty žeš obrátil zase srdce jejich!“ ³⁸ I spadl oheň Hospodinův a spálil

V. 38. „Oheň Hospodinův“ = blesk, který také oznamoval, že přijde brzy dešť.

celopal i dříví i kamení, ano i prst a vodu, která byla ve struze, ztrávil.³⁹ Když to uzřel veškeren lid, padl na tvář a řekl: „Hospodin, ten je Bůh! Hospodin, ten je Bůh!“⁴⁰ Eliáš pak jim řekl: „Zjímejte proroky Baalovy, ať ani jeden z nich neuteče!“ Když je zjímali, kázal je Eliáš zavést k potoku Kisonu a pobíti je tam.

⁴¹ Achabovi pak Eliáš řekl: „Vystup, jez a pij, nebo zvuk velikého deště je (slyšeti).“⁴² Vystoupil (tedy) Achab, aby pojedl a napil se, Eliáš pak povystoupil k vrchu Karmelu, skloniv se k zemi položil tvář svou mezi kolena,⁴³ a řekl služebníku svému: „Vystup a pohled proti moři.“ Když on vystoupil a pohleděl, řekl: „Nic není.“ Řekl mu tedy opět: „Jdi tam zpět, a to sedmkrát!“⁴⁴ Když pak šel po sedmé, hle, obláček malý jako dlaň člověka vystupoval z moře. I řekl: „Jdi a rci Achabovi: „Zapřež vůz svůj a jeď dolů, by tě nezastihl déšť!““⁴⁵ A sotva že se otočil, hle, nebesa se zatáhla mraky, (ztrhl se) vítr, a byl déšť veliký. Vystoupiv tedy Achab (na vůz), jel do Jezraele; ⁴⁶ na Eliáše pak snesla se ruka Hospodinova, že přepásav bedra, běžel před Achabem, až tam, kde se jde do Jezraele.

HLAVA 19. — ¹ Achab oznámil Jezabele vše, co učinil Eliáš, také kterak pobil všechny proroky mečem. ² I poslala Jezabel posla k Eliášovi řkouc: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, nenaložím-li zítra v tuto hodinu s životem tvým, jako (bylo naloženo) s životem jednoho z nich.“ ³ Lekl se tedy Eliáš, a vstav, odešel, aby zachránil život; i přišel do Bersaby v Judsku, a nechal tam služebníka svého. ⁴ Šel pak pouští cestou jednoho dne, i přišel, posadil se pod jedním jalovcem, a žádal si, by zemřel, řka: „Dosti je mi, Hospodine, vezmi (si) život můj, nebo nejsem lepší než otcové moji.“ ⁵ I položil se a usnul ve stínu jalovce. Tu hle, anděl Hospodinův dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň a pojez!“ ⁶ I pohleděl, a hle, u hlavy jeho podpopelný chléb a nádoba vody. Pojedl tedy, napil se a zas usnul. ⁷ Anděl Hospodinův přišel však opět, po druhé, dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň, pojez; nebo dlouhou cestu máš ještě před sebou.“ ⁸ Vstal tedy, pojedl a napil se, a šel v síle pokrmu toho čtyřicet dní a čtyřicet nocí až k hoře Boží Horeb.

⁹ Když tam přišel, přenocoval v jeskyni; tu, hle, Hospodin oslovil ho a řekl mu: „Co zde děláš, Eliáši?“ ¹⁰ On odpověděl: „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Izraelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem; já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali.“ ¹¹ I řekl mu: „Vyjdiž a stůj na hoře před Hospodinem; Hospodin (právě) jde tudy, a vítr veliký a silný, podvracející hory a rozrážející skály před Hospodinem; ale není v tom větru Hospodin. A po větru zemětřesení; ale není v tom

— „*kamení a prst*“ ztrávil oheň, jak vůbec ty hmoty „*ztráveny*“ býti mohou: vysušil, opálil a začadil je. Viz obdobný případ Lv 9, 24.

Hl. 19. V. 7. n. Anděl ví, kam Eliáš míří. — „*v síle pokrmu toho*“ neznamená, že Eliáš až k Horebu nic již nejedl, nýbrž: Pokrm dodal mu nové životní odvahy, a sílu jeho omladil, že byl proti následujícím námahám obrněn. (Šanda.) Tento chléb považován za předobraz (typus) Eucharistie, která sílí křesťana na jeho životní pouti, by došel posledního cíle.

V. 11. n. Prorok tu *názorně* poučen: Jahve není toliko Bůh *přísné spravedlnosti* a *velebnosti*, které se přičítá cizích bohů (= vichor, zemětřesení, oheň), ale je také Bůh *laskavý, shovívavý, mírný a dobrotivý* (= tichý vánek). Té shovívavosti prorok nerozuměl. Srv. Jon 4, 2

zemětřesení Hospodin. ¹² A po zemětřesení oheň; ale není v ohni Hospodin. A po ohni šelest tichého větěrku.“ ¹³ Když to Eliáš uslyšel, přikryl si tvář pláštěm a vyšel stál u vchodu do jeskyně; tu, hle, hlas k němu pravil: „Co zde děláš, Eliáši?“ On odpověděl: ¹⁴ „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Israelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem; já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali.“ ¹⁵ I řekl mu Hospodin: „Jdi a vrať se cestou svou po poušti do Damašku; a když tam přijdeš, pomazeš Hazaela za krále nad Syrií, ¹⁶ Jehua, syna Namsiova, pomazeš za krále nad Israelem, Elisea, pak, syna Safatova, který je z Abelmechuly, pomazeš za proroka místo sebe. ¹⁷ Kdokoliv ujde meči Hazaelovu, zabije ho Jehu; a kdokoliv ujde meči Jehuovu, zabije ho Eliseus. ¹⁸ A zůstavím si v Israeli sedm tisíc mužů, kolena totiž, která neskláněla se Baalovi, a všechna ústa, která se neklaněla jemu libajíce mu ruce.“

¹⁹ Když tedy odešel odtud Eliáš, našel Elisea, syna Safatova, an oře dvanáctým spřežením hovězího dobytka; on sám byl také jedním mezi těmi orajícími dvanáctým spřežením. Když přišel Eliáš k němu, hodil plášť svůj na něho. ²⁰ On hned zanechav býků, běžel za Eliášem a řekl: „Prosím, bych směl políbiti otce svého a matku svou, a pak půjdu za tebou.“ I řekl mu: „Jdi a vrať se, nebo vykonal jsem ti svou povinnost.“

²¹ Navrátil se tedy od něho, vzal pár býků, zabil je, dřívím z pluhu uvařil maso býků, dal lidu, a jedli. A vstav, odešel, šel za Eliášem a sloužil mu.

Dvoji vítězství Achabovo nad králem syrským. (20, 1.—43.)

HLAVA 20. — ¹ Benadad, král syrský, shromáždil všechno vojsko své, — třicet dva krále (měl) s sebou, i koně a vozy, — vytáhl, oblehl Samař a bojoval proti ní. ² A poslav posly k Achabovi, králi israel-skému, do města, ³ vzkázal: „Toto praví Benadad: Stříbro tvé a zlato tvé mé jest; a ženy tvé i synové tvoji nejlepší moji jsou.“ ⁴ Král israelský odpověděl: „Podle slova tvého, pane můj, králi; tvůj jsem já i všechny věci mé.“ ⁵ Poslové však vrátivše se, řekli: „Toto praví Benadad, který poslal nás k tobě: „Stříbro své, zlato své, ženy své i syny své dáš mi. ⁶ Zítřka tedy o těchto dobách pošlu služebníky své k tobě, i přehledají dům tvůj i domy služebníků tvých, a vše, co jim bude libo, vezmou si a odnesou.“ ⁷ Tu povolal král israelský všechny starší země a pravil: „Znamenejte a vizte, že úklady činí nám; nebo poslal ke mně pro ženy mé, pro syny, pro stříbro a zlato, a neodepřel jsem

V. 15. n. Hazael byl tehdy asi již vyšším úředníkem krále *Hadadezera*, který tou dobou (r. 856/855) v Damašku panoval; jistě však byl jím za jeho nástupce Benhadada III. (4. Král 8, 7. nn.). — Také *Jehu* byl již tehdy pobočníkem Achabovým (4. Král 9, 25.). Šanda přestavuje v. 15. n. takto: 15a, 16b, 16a, 15a, a překládá: „Nuže, vrať se svou cestou na step damašskou, vejdi a pomaz Elisea, syna Šáfátova z Ábél-Mechóly, za proroka místo sebe; a ten pomaze Jéhua, syna Nimšiova, za krále nad Israelem, a Chazáela za krále nad Aramy“.

V. 17. O „meči Hazaelově“ viz 4. Král 8, 7. nn. — O „meči Jehuově“ 4. Král 9, nn.; 10, 1. nn.

Hl. 20. V. 1. Byl to *Benhadad II.*, kterého dlužno rozlišovati od *Benhadada I.*, jmenovaného výše 15, 18; 16, 27. — Oblehl ji r. 858.

(mu toho).“ ⁸ Všichni starší i veškeren lid mu řekli: „Neposlouchej ho a nepovoluj mu.“ ⁹ Odpověděl tedy poslům Benadadovým: „Povězte pánu mému, králi: Všecko, proč poslal jsi k služebníku svému prve, učiním; ale této věci učiniti nemohu.“ ¹⁰ Poslové vrátivše se, donesli mu to. Když pak zase poslal a vzkázal: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, dostane-li se prachu ze Samaře do hrstí všeho lidu, který je se mnou!“, ¹¹ král israelský odpověděl mu: „Řcete mu: Ať se nechlubí opásaný tak jako odpásaný!“ ¹² Když uslyšel Benadad řeč tuto, — právě pil, on i králové ve stanech — řekl služebníkům svým: „Vzhůru, na město!“ I vyrazili proti němu. ¹³ Tu, hle, prorok jeden přistoupiv k Achabovi, králi israelskému, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Jistě viděl jsi všecko toto množství veliké! Hle, já dám je dnes v ruku tvou, bys poznal, že já jsem Hospodin.“ ¹⁴ Achab se tázal: „Skrze koho?“ „Toto praví Hospodin:“ — odpověděl mu — „Skrze služebníky županů.“ I tázal se (dále): „Kdo počne bojovati?“ On odpověděl: „Ty!“ ¹⁵ Sčítl tedy služebníky županův a shledal, že jich bylo dvě stě třicet dva; po nich sčítl lid, všechny syny Israelovy, sedm tisíc. ¹⁶ O poledni vytáhli. Benadad pil ve svém stanu, až se opil a s ním třicet dva králové, kteří mu byli přišli na pomoc. ¹⁷ Služebníci županů tedy vytáhli první. Tu bylo posláno k Benadadovi a oznámeno: „Mužstvo vytáhlo ze Samaře.“ ¹⁸ On řekl: „Jdou-li o mír, zjímajte je živé; nebo jdou-li bojovati, (také) je zjímajte živé!“ ¹⁹ Vytáhli tedy služebníci županův a ostatní vojsko táhlo za nimi. ²⁰ I zabil každý muže, který proti němu přicházel, takže Syrští dali se na útěk, a Israelité je honili. Utekl i Benadad, král syrský, na koni se svými jezdci. ²¹ Vytáhl také král israelský a zabral koně i vozy. Tak způsobil Syrii velikou porážku. ²² Tu přistoupil prorok ke králi israelskému a řekl mu: „Jdi a sesil se; věz a viz, co dlužno činiti, nebo za rok král syrský vytáhne (zase) proti tobě.“

²³ Služebníci krále syrského řekli jemu: „Bohové horší jsou bohové jejich, proto nás přemohli; ale lépe jest, abychom bojovali proti nim na rovinách; tak je přemůžeme.“ ²⁴ Ty tedy učiň toto: Odstraň všechny krále od vojska svého, a postav vojevůdce místo nich; ²⁵ a nahraď počet vojáků, kteří ti padli, koně, kolik jsi jich prve měl, a vozy, kolik jsi jich prve měl; budeme bojovati proti nim na rovině, a uvidíš, že je přemůžeme.“ (Kráľ) poslechl jejich rady a učinil tak.

²⁶ Když tedy bylo po roce, sčítl Benadad Syrské a vytáhl do Afeku, by bojoval proti Israelovi. ²⁷ Také synové Israelovi byli sečeni; a nabravše spíše vytáhli jim v cestu a položili se proti nim jako (dvě malá) stáda koz, kdežto Syrských bylo plno v rovině. ²⁸ Tu přistoupiv jeden muž Boží, řekl králi israelskému: „Toto praví Hospodin: Protože řekli Syrští: „Bohem hor je Hospodin, ale není bohem údolí: dám všechno toto množství veliké v ruce tvé, abyste poznali, že já jsem Hospodin.“ — ²⁹ Šikovali se k bitvě sedm dní jedni proti druhým, sedmého pak dne svedli bitvu. I porazili synové Israelovi ze Syrských sto tisíc pěších za

V. ¹⁰. Benhadad vyvrátí Samař a učiní z ní tak malou *hromádku smetí*, že by ji vojsko jeho rozneslo v dlaních, a ještě by se ani na všechny toho prachu nedostalo!

V. ¹⁴. „županí“ = krajští úředníci *podobní* Šalomounovým. Srv. výše 4, 7. nn. — „služebníci“ osobní, soukromí, jacísi vojenští lokajové (či kauvásové), kteří byli spíše pro parádu nežli pro službu „ve frontě“

jeden den. ³⁰ Když zbylí utíkali do Afeku, do města, spadla zeď na dvacet sedm tisíc lidí zbylých. Také Benadad utekl a vešel do města, (a skryl se) do nejzazšího pokoje. ³¹ I řekli mu služebníci jeho: „Hle, slychali jsme, že králové domu israelského jsou milostiví; proto vezmeme si žínice na bedra a provazy kolem hlavy, a pojďme ke králi israelskému, snad zachová nám životy.“ ³² Přepásali tedy žínicemi bedra svá, vzali si provazy kolem hlavy, přišli ke králi israelskému a řekli mu: „Služebník tvůj Benadad praví: Prosím tebe, by darován byl mi život!“ I řekl Achab: „Žije-li ještě, je mým bratrem.“ ³³ Ti muži vzali to za dobré znamení, ihned chytili ho za to slovo úst jeho, a řekli: „Bratrem tvým Benadad.“ I řekl jim: „Jděte a přiveďte ho ke mně!“ Když tedy k němu Benadad vyšel, pozdvihl ho (Achab) na svůj vůz. ³⁴ On pak mu řekl: „Města, která pobral otec můj otci tvému, navrátím; i tržiště udělej si v ulicích Damašku, jako udělal si otec můj v Samaři, a já učině smlouvu odtáhnu od tebe.“ Učinil tedy (Achab) smlouvu a propustil ho.

³⁵ Tehdy muž jeden ze synů prorockých řekl druhu svému slovem Hospodinovým: „Bij mne!“ Avšak on nechtěl ho bít. ³⁶ Řekl mu tedy onen: „Že jsi nechtěl uposlechnouti hlasu Hospodinova, hle, až půjdeš ode mne, zabije tebe lev.“ A sotva že odešel od něho, uhodil na něj lev a zabil ho. ³⁷ Řekl tedy jinému muži, kterého nalezl: „Bij mne.“ A ten ho bil až do krve. ³⁸ Tu odešel prorok a postavil se králi do cesty; přetvořil si též ústa i oči posypaným prachem. ³⁹ Když pak ho král míjel, zvolal na krále a řekl: „Služebník tvůj vyšel, by bojoval z blízka, když přivedl kdosi ke mně jednoho muže, který utekl, a řekl: „Střez muže tohoto; ztratí-li se, bude život tvůj za život jeho, nebo zaplatíš hřivnu stříbra.“ ⁴⁰ Když pak já úzkostlivě sem tam jsem se obracel, náhle zmizel.“ I řekl mu král israelský: „To je tvůj rozsudek; tys jej vynesl sám.“ ⁴¹ Tu on ihned setřel si prach s obličeje, i poznal ho král israelský, že je (to) prorok. ⁴² A řekl mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi propustil muže hodného smrti z ruky své: bude život tvůj za život jeho a lid tvůj za lid jeho.“ ⁴³ I vrátil se král israelský domů, nechtěje (to) slyšeti, a přišel rozzloben do Samaře.

V . „spadla zeď“, ježto ji Israelité byli podkopali, aby města dobyli. — Číslice velká 27.000 sotva je původní. Místo „do nejzazšího pokoje“ lépe překládati: *pokoje do pokoje*“ utíkal, hledaje, kde by se nejbezpečněji před Israelity skryl.

V ³⁸. Místo: „přetvořil si ústa i oči posypaným prachem“ podle hebr. zavázal si stužkou na čele znamení (tetované?), že je prorokem.

V ⁴¹. „setřel prach“, t. j. sňal stužku, která zakrývala jeho prorocké znamení na čele.

V ⁴². *Benhadad* byl *hoden smrti*, ježto upadl do klatby Hospodinovy a proroci podle všeho ji nad ním vyhlásili, že nemohl Achab o tom nevědět. — Jako prorok podle soudu Achabova ručí životem za svěřeného zajatce, který mu utekl, tak ručí životem svým Achab za Benhadada, kterého v nemístné milosti propustil. Kdyby byl vítězství lépe využítkoval, nebyl by Damašek zase tak brzy zmohutněl, nebyl by se odvážil tak záhy zase napadnouti Israele. — Achab dal život svůj za život Benhadadův u Ramotu galaadského (níže 22, 34.), a lid israelský pykal za svou přílišnou shovívavost potomními vpády Aramů za nástupcův Achabových.

Achab a Nabot. (21, 1.—29.)

HLAVA 21. — ¹ Po těchto událostech (stalo se toto:) Toho času měl Nabot jezraelský vinici, která byla v Jezraeli vedle (samého) paláce Achaba, krále samařského. ² I pravil Achab Nabotovi: „Dej mi vinici svou, ať si udělám zahradu na zeleninu, nebo jest vedle samého domu mého; a dám ti za ni vinici lepší; nebo, je-li ti to milejší, dám částku stříbra, zač stojí.“ ³ Nabot mu odpověděl: „Milostiv buď mi Hospodin, abych dal dědictví otců svých tobě!“ ⁴ I přišel Achab domů hněvaje se a skřípaje (zuby) nad slovy, která byl pronesl k němu Nabot jezraelský řka: „Nedám ti dědictví otců svých.“ A vrhl sebou na pohovku, odvrátil tvář svou ke stěně a nejedl.

⁵ Když k němu vešla Jezabela, manželka jeho, řekla mu: „Čím je to, že tak zasmušilý je duch tvůj? A proč nejíš?“ ⁶ On jí odpověděl: „Mluvil jsem s Nabotem jezraelským a řekl jsem jemu: „Dej mi vinici svou, za peníze; nebo — libo-li — dám ti za ni vinici lepší.“ On však odpověděl: „Nedám ti vinice své!“ ⁷ I řekla mu Jezabela, manželka jeho: „Velikou vážnost máš a pěkně spravuješ království israelské! Vstaň, pojez a buď dobré mysli, já ti opatřím vinici Nabota jezraelského.“ ⁸ Napsala tedy list jménem Achabovým, zapečetila jej prstenem jeho, a poslala k starším a předním, kteří byli v městě jeho [a bydlili s Nabotem]. ⁹ Obsah listu byl tento: „Vyhlaste půst, posadte Nabota mezi předními z lidu, ¹⁰ a postavte dva muže proti němu, ať svědčí: „Zlořečil Bohu a králi!“; pak ho vyvedte a ukamenujte, ať tak umře.“ ¹¹ Učinili tedy spoluměšťané jeho, [starší a přední, kteří bydlili s ním ve městě], jak byla rozkázala jim Jezabela, a jak psáno bylo v listě, který jim byla poslala: ¹² vyhlásili půst, posadili Nabota mezi přední z lidu, ¹³ a přivedše dva muže, pekelníky, kázali jim sednouti proti němu; oni pak, totiž (ti) pekelníci, pronesli proti němu svědectví před lidem: „Zlořečil Nabot Bohu a králi.“ Pročež vyvedli ho za město, a kamenovali ho, až umřel. ¹⁴ A vzkázali Jezabele: „Ukamenován je Nabot, je mrtev.“

¹⁵ Když uslyšela Jezabela, že ukamenován je Nabot, že zemřel, řekla Achabovi: „Vstaň a zaber vinici Nabota jezraelského, který nechtěl ti povolit a dáti ji za peníze; nebo (již) není živ Nabot, ale zemřel.“ ¹⁶ To uslyšev Achab, že je totiž Nabot mrtev, vstal a šel do vinice Nabota jezraelského, aby ji zabral. ¹⁷ Tu oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a pravil: ¹⁸ „Vstaň a jdi dolů vstříc Achabovi, králi israelskému, který (sídlí) v Samaři; hle, sestoupil do vinice Nabotovy, by ji zabral; ¹⁹ a promluv k němu takto: Toto praví Hospodin: „Žabil jsi a ujal ses (již) dědictví?“ A potom dodej: „Toto praví Hospodin: Na tom místě, na kterém lízali psi krev Nabotovu, také tvou krev lízati budou!““

HL. 21. V. 4. Achab „přišel domů“ do Samaře z Jezraelu.

V. 13. Podle 4. Král 9, 26. byli ukamenováni také Nabotovi synové, by nezůstal nikdo, jenž by mohl se dovolávat dědictvého práva na vinici. — Ukamenováni byli na poli Nabotově (4. Král 9, 21. 26.), které bylo za městem, kdežto vinice jeho byla na kraji města, bezmála v městě samém.

V. 19. Ježto Achab se kál, byl mu trest zmírněn, odložen podle v. 29. níže. — Podle 22, 38. lízali sice psi krev Achabovu, která zůstala na voze, doslovně však vyplnilo se proroctví ve v. 19. předpověděné na Achabově druhém synu, který byl též „jeho krev“ Viz 4. Král 9, 21. nn.

²⁰ I řekl Achab Eliášovi: „Dopadl jsi mne, svého nepřítele?“ On odpověděl: „Ano, ježto ses zaprodal, abys činil, co je zlé v očích Hospodinových, (toto praví Hospodin:)“ ²¹ „Hle, já uvedu na tebe neštěstí, pokosím, co po tobě zbude, a zabiji z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli.“ ²² A učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjásova; nebo skutky svými popuzoval jsi mne ke hněvu, a uvedl jsi do hříchův Israele.“ — ²³ Také však o Jezabele mluvil Hospodin řka: „Psi žráti budou Jezabelu na půdě jezraelské.“ — ²⁴ „Umře-li kdo z Achaba ve městě, žráti ho budou psi; umře-li na poli, žráti ho budou ptáci nebeští.“

²⁵ Nebylo podobného Achabovi, který se zaprodal, by činil, co je zlé v očích Hospodinových; ponoukala ho totiž Jezabela, manželka jeho. ²⁶ Tak ohavně se zahodil, že chodil za modlami, právě tak, jako činili Amorrhejští, které vyplnil Hospodin před syny Israelovými.

²⁷ Když tedy uslyšel Achab řeči tyto, roztrhl roucho své, přikryl žínici (nahé) tělo své, postil se, spal v žínici a chodil se sklopenou hlavou. ²⁸ I oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a řekl: ²⁹ „Viděls, jak se ponížil Achab přede mnou? Protože tedy ponížil se pro mne, nevedu toho neštěstí za dnů jeho, ale za dnů syna jeho uvedu to neštěstí na dům jeho.“

Achab spolčen s Josafatem. (22, 1.—54.)

HLAVA 22. — ¹ Nebylo pak tři léta války mezi Syrií a Israelem. ² Léta však třetího přišel Josafat, král judský, dolů ke králi israelskému. ³ — Tu pravil král israelský služebníkům svým: „Nevíte, že náš je Ramot v Galaadu, a my nedbáme, bychom jej vzali z moci krále syrského?“ — ⁴ Josafatovi pak řekl: „Potáhneš se mnou na vojnu proti Ramotu v Galaadu?“ ⁵ Josafat odpověděl králi israelskému: „Jak já, tak ty; lid můj a lid tvůj jedno jsou; a jezdci moji jezdci tvoji (jsou).“ A (dále) pravil Josafat králi israelskému: „Zeptej se, prosím tě, dnes, co tomu řekne Hospodin.“

⁶ Shromáždil tedy král israelský prorokův okolo čtyř set mužův a řekl jim: „Mám táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?“ Oni odpověděli: „Táhni; a dá jej Hospodin v ruku krále!“ ⁷ Josafat však se tázal: „Není tu (již) žádného proroka Hospodinova, bychom se tázali skrze něho?“ ⁸ Král israelský odvětil Josafatovi: „Ještě je muž jeden, skrze kterého můžeme se zeptati Hospodina, ale já ho nenávidím, ježto neprorokuje mi nic dobrého, ale (jén) zlé, Micheáš, syn Jemlův.“ Josafat mu řekl: „Nemluv, tak, králi!“ ⁹ Povolal tedy král israelský komorníka jednoho a řekl mu: „Přiveď sem rychle Micheáše, syna Jemlova!“ ¹⁰ Seděli pak král israelský a Josafat, král judský, každý na křesle svém, oděni jsouce rouchem královským, na

Hl. 22. V „tři léta“ byly poslední roky vlády Achabovy; podle našeho letopočtu: 857/856, 856/855, 855/854. Ne toliko, že nebylo války mezi Damaškem a Samaří, ale dokonce došlo k tomu, že se spojil Achab s Hadadezerem (který nastoupil ke konci r. 855 po Benhadadovi II.), a s jinými spojenci proti králi assyrskému *Salmanassarovi II.* a bojovali společně u *Qarqaru* (na řece Orontu) na jaře r. 854.

V. 6. n. Byli to „dvorní“ proroci, kteří „prorokovali“ tak, aby se zalichotili králi. Josafat je prohlédl; proto ptá se na jiného proroka; pravého, přísného Jahvovce.

humně u vchodu do brány samařské, a všichni proroci prorokovali před nimi. ¹¹ Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce železné rohy a řekl: „Toto praví Hospodin: „Těmito roztrkáš Syrii, až ji zahladíš.“

¹² Podobně i všichni ostatní proroci prorokovali řkouce: „Táhni na Ramot v Galaadě, budeš mít štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královy.“

¹³ Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, pravil mu: „Hle, řeči proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; buď tedy řeč tvá jako řeč jejich, a mluv o zdaru.“ ¹⁴ Micheáš mu však řekl: „Jakože živ je Hospodin! Cokoli mi řekne Hospodin, to budu mluvit.“ ¹⁵ Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadu, nebo nechat toho?“ On mu odpověděl: „Táhni, budeš mít štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královy.“ ¹⁶ Tu mu pravil král: „Opět a opět třeba tě zapřísahati, bys mi nemluvil nežli co pravdivého jest ve jménu Hospodinově.“ ¹⁷ Tu pravil on: „Viděl jsem veškeren lid israelský, an rozptýlen je po horách jako ovce, které nemají pastýře. I řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji.“ ¹⁸ Řekl tedy král israelský Josafatovi: „Zdali jsem neřekl, že mi neprorokuje nikdy nic dobrého, ale vždycky zlé?“ ¹⁹ On pak pravil dále: „Proto slyš řeč Hospodinovu! Viděl jsem Hospodina sedícího na trůně svém a všechno vojsko nebeské stojící při něm po pravici i po levici. ²⁰ I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl u Ramotu galaadského?“ I mluvil ten tak a jiný jináč.

²¹ Vystoupil pak (jeden) duch, postavil se před Hospodina, a řekl: „Já oklamu ho.“ Hospodin se ho tázal: „Čím?“ ²² On odpověděl: „Vyjdu, a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho.“ I řekl Hospodin: „Oklameš (ho), dokážeš (toho); vyjdi a učiň tak!“ ²³ Nyní tedy, hle, Hospodin dal ducha lživého do úst všech proroků tvých, kteří tuto jsou, ježto Hospodin ustanovil neštěstí na tebe.“ ²⁴ Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček, a řekl: „Což tedy mne opustil Hospodin, a mluvil k tobě?“ ²⁵ Micheáš řekl: „Uzříš to v ten den, až utíkati budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl.“ ²⁶ I přikázal král israelský: „Vezměte Micheáše, a nechat jest u Amona, starosty města, a u Joasa, syna králova, ²⁷ a rcete jim: „Toto praví král: Dejte tohoto muže do žaláře, a živte ho chlebem utrpení a vodou úzkosti, dokud se šťastně nevrátím.“ ²⁸ Tu pravil Micheáš: „Vrátíš-li se šťastně, tedy nemluvil skrze mne Hospodin.“ [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!“]

²⁹ Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu v Galaadě. ³⁰ „Vezmi zbroj“ — pravil král israelský Josafatovi —

V. Prorok odpovídá *ironicky* a štiplavě slovy ostatních proroků chce říci, že jejich proroctví není pravé. Král chápe.

V ²². Rozkaz Boží, by duch šel a ústy proroků, lží, Achaba oklamal, nesrovnává se sice s pojmem Boha, nejvyšší pravdy, která klamati nemůže. Lež může toliko *připustiti*. Mluva starozákonní však nerozlišuje přesně toho, co Boží prozřetelnost přímo působí a co toliko nepřímou dopouští, ale připisuje obé stejným skorem způsobem Bohu. Srv. Ex 4, 21; 2. Sam 16, 10. Ostatně dlužno mít na paměti zvláštní slovesný druh vidění (podobenství).

V ²⁸. Co jest ve hranaté závorce, pojal sem z Mich 1, 2. *opisovač*, který se nesprávně domníval, že tento Micheáš je týž, jehož proroctví zachována mezi dvanácti proroky „menšími“; ten však žil později. Viz Mich 1, 1.

V ³⁰. Achab se převlékl za prostého vojáka nebo za důstojníka, domnívaje se,

„a tálni do boje oblečen jsa ve své roucho.“ Král israelský však se převlékl a tak šel do boje. ³¹ Král syrský pak přikázal svým velitelům vozů: „Nebojujte proti malému ani velkému, než proti samému králi israelskému.“ ³² Když tedy uzřeli velitelé vozů Josafata, domnívali se, že by on byl král israelský, proto obořivše se naň, bojovali proti němu. Josafat vzkřikl. ³³ I upozorovali velitelé vozů, že on není král israelský, a nechali ho. ³⁴ Tu natáhl muž jeden lučiště a na nejisto střelu vystřeliv náhodou ranil krále israelského mezi plícemi a žaludkem. Pročež on řekl vozkovi svému: „Obrať a vyvez mne z vojska, nebo [těžce] raněn jsem.“ ³⁵ Avšak bylo třeba bojovati ten den a tak zůstal státi král israelský na svém voze proti Syrům, až večer umřel — krev z rány tekla do košatiny vozu. — ³⁶ Ještě před západem slunce volal hlasatel po veškerém vojskě: „Vrať se každý do města svého a do země své.“ ³⁷ Když tedy král byl mrtev, přenesli ho do Samaře a pochovali ho v Samaři. ³⁸ I myli vůz jeho v rybníku samařském, a psi lízali krev jeho, [když umývali uzdy], podle řeči Hospodinovy, kterou byl promluvil.

³⁹ Ostatní děje Achabovy a vše, co činil, jaký dům ze slonové kosti vystavěl, i města, která opevnil, to zapsáno je v knize Letopisů králův israelských. ⁴⁰ Zesnul tedy Achab s otci svými, a stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.

⁴¹ Josafat, syn Asův, stal se králem nad Judou léta čtvrtého Achaba, krále israelského. ⁴² Třicet pět let mu bylo, když počal kralovati, a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Azuba, dcera Salaje. ⁴³ Chodil úplně po cestě Asy, otce svého, aniž se od ní uchýlil, konaje, co správné bylo v očích Hospodinových. ⁴⁴ Avšak výšinu neodstranil, nebo lid ještě obětoval a pálil kadidlo na výšinách. ⁴⁵ Josafat měl pokoj s králem israelským.

⁴⁶ Ostatní děje Josafatovy, jeho činy i války, které vedl, ty zapsány jsou v Letopisech králův judských.

⁴⁷ Také zbytky ženařů, kteří byli zůstali za dnů Asy, otce jeho, vyplenil ze země.

⁴⁸ V Edomsku nebyl tehdy král ustanoven.

⁴⁹ Král Josafat dal nadělati lodí na moři, které se měly plaviti do Ofiru pro zlato; ale nemohly se plaviti, ježto se ztroskotaly v Asiongaberu. ⁵⁰ Tehdy řekl Ochozjáš, syn Achabův, Josafatovi: „Nechat jedou služebníci moji se služebníky tvými na lodích!“ Josafat však nechtěl. ⁵¹ I zesnul Josafat s otci svými, a pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. A stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.

⁵² Ochozjáš, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaři léta sedmnáctého Josafata, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta. ⁵³ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, chodě po cestě otce svého i matky své, a po cestě Jeroboama, syna Nabatova, který uvedl do hříchů lid israelský. ⁵⁴ Sloužil také Baalovi a klaněl se mu, a (tak) popudil Hospodina, Boha Israelova, právě tak, jako činil otec jeho.

tak snáze vyvázne živ a zdrav z bitvy. O rozkazu krále aramského (níže 31.) sice nevěděl, ale mohl jej tušiti.

V ⁴⁰. Nastoupil před podzimem r. 854 před Kristem a následujícího roku zemřel.

V Podle hebr. panoval tam *místodržitel* místo krále, t. j. *místo Josafata*.

ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

(podle hebrejského DRUHÁ).

Ochozjáš a Eliáš. (1, 1.—18.)

HLAVA 1. — ¹ Po smrti Achabově odpadl Moab od Israele.

² Ochozjáš spadl skrze mříži svého horního pokoje, který měl v Samaři, a rozstonal se; i poslal posly řka jim: „Jděte, ptejte se Beelzebuba, boha akkaronského, budu-li moci ožít z této nemoci své.“

³ Anděl Hospodinův pravil však Eliášovi Tesbanu: „Vstaň, jdi vstříc poslům krále samařského a řci jim: „Zda není Boha v Israeli, že jdete dotazovati se Beelzebuba, boha akkaronského? ⁴ Protož toto praví Hospodin: S lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!“ I odešel Eliáš. ⁵ Když se vrátili poslové k Ochozjášovi, tázal se jich: „Proč jste se vrátili?“ ⁶ Oni mu odpověděli: „Muž (jeden) potkal se s námi, a řekl nám: „Jděte, vraťte se ke králi, který poslal vás, a řcete mu: „Toto praví Hospodin: Zda není Boha v Israeli, že posíláš tázati se Beelzebuba, boha akkaronského? Proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš.“ ⁷ On jim řekl: „Jaké podoby a postavy je muž ten, který se potkal s vámi a mluvil slova tato?“ ⁸ Oni řekli: „Muž v (plášti ze) srsti a pasem koženým přepásaný na bedrách.“ Tu on řekl: „Eliáš Tesban je to!“

⁹ I poslal k němu padesátníka s padesáti muži, kteří byli pod ním. Ten tedy šel k němu, an seděl na vrchu hory, a řekl: „Člověče Boží, král rozkázal, abys sestoupil dolů.“ ¹⁰ Eliáš odpovídaje řekl padesátníkovi: „Jsem-li člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes a pohltí tebe i tvých padesát!“ I sestoupil oheň s nebes a pohltil jej i padesát (mužů), kteří byli s ním. — ¹¹ A opět poslal k němu (král) padesátníka jiného a padesát (mužů) s ním. Ten mu pravil: „Člověče Boží, toto praví král: „Rychle sestup dolů!“ ¹² Eliáš odpovídaje řekl: „Jsem-li já člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes, a pohltí tebe i tvých padesát!“ Sestoupil tedy oheň s nebes, a pohltil jej i padesát jeho (mužů). — ¹³ Opět poslal padesátníka třetího a padesát (mužů), kteří s ním byli. Ten přišed, sklonil kolena před Eliášem a prosil ho řka: „Člověče Boží, nepohrdej životem svým, ani životy služebníků tvých, kteří se mnou jsou! ¹⁴ Hle sestoupil oheň s nebes a pohltil dva první padesátníky a padesát (mužů), kteří byli s nimi; ale nyní prosím, abys smiloval se nad životem svým.“ ¹⁵ I pravil anděl Hospodinův Eliášovi: „Sestup s ním, neboj se!“ Tedy vstav, šel s ním ke králi ¹⁶ a pravil mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi poslal posly, by se tázali Beelzebuba, boha akkaronského: — [jako by nebylo Boha v Israeli, kterého by ses mohl tázati] — proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!“ ¹⁷ I ze-

Hl. 1. V. 17. Co je v závorce, je glosa nesprávná. Neboť Joram, nástupce Ochozjášův, zúčastnil se ještě s Josafatem výpravy, jak plyne z 3, 4. nn. — Místo „druhého léta Jorama“ dlužno čísti: „dvacátého druhého roku Josafata“ t. j. r. 854/853 před Kr.

mřel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil Eliáš, a stal se králem Joram, bratr jeho, místo něho, [léta druhého Jorama, syna Josafatova, krále judského], nebo neměl syna.

¹⁸ Ostatní skutky Ochozjášovy, které učinil, ty zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

Místo Eliáše nastupuje Eliseus. (2, 1.—25.)

HLAVA 2. — ¹ Když chtěl Hospodin vyzdvihnouti Eliáše u vichru do nebe, šli (právě) Eliáš a Eliseus z Galgaly. ² I řekl Eliáš Eliseovi: „Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne až do Betelu.“ Eliseus mu však řekl: „Jakože žije Hospodin, a jakože žiješ ty! Nespustím se tebe!“ Když tedy přišli do Betelu, ³ vyšli synové proroctví, kteří byli v Betelu, k Eliseovi a řekli mu: „Víš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?“ On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!“

⁴ Když pak (opět) pravil Eliáš Eliseovi: „Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne do Jericha!“, řekl tento: „Jakože žije Hospodin a jakože žiješ ty! Nespustím se tebe!“ Když tedy přišli do Jericha, ⁵ přistoupili synové proroctví, kteří byli v Jerichu, k Eliseovi a řekli mu: „Víš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?“ On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!“

⁶ Řekl pak mu Eliáš: „Zůstaň tu; nebo Hospodin poslal mne až k Jordánu.“ On však řekl: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ jsi ty! Nespustím se tebe!“ Šli tedy oba spolu, ⁷ a padesát mužů ze synů prorockých šlo za nimi a postavili se proti nim zdaleka; oni pak oba zastavili se u Jordánu. ⁸ Tu vzal Eliáš plášť svůj, svinul jej, udeřil na vodu, a ta rozdělila se na dvě strany, že přešli oba po suchu. ⁹ Když přešli, řekl Eliáš Eliseovi: „Žádej, co chceš, ať učiním tobě, prve nežli vzat budu od tebe.“ I řekl Eliseus: „Prosím, aby byl ve mně dvojnásobně duch tvůj!“ ¹⁰ On odpověděl: „Nesnadné věci jsi požádal; avšak uzříš-li mě, když vzat budu od tebe, stane se ti, co jsi žádal; pakli neuzříš, nestane se.“

¹¹ Když pak šli dále a jdouce rozmlouvali, aj, vůz ohnivý, a koně ohniví oddělili oba od sebe, a Eliáš vystoupil u vichru do nebe. ¹² Eliseus to viděl, i volal: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a vozataji jeho!“ Když pak ho již neviděl, uchopiv roucha svá, roztrhl je na dva kusy.

¹³ I zdvihl plášť Eliášův, který mu byl spadl, vrátil se, zastavil

Hl. 2. V. *Ohnivý vůz, ohniví koně*, jakož i vichor srovnávají se s okolnostmi, které provázejí Boha, když se zjevuje. Srv. Ex 3, 2; 24, 17; Ez 1, 4; Is 30, 27; Ž 17. (2. Sam 22, 9. 13. nn.), Eliáš unesen na jaře nebo v létě r. 853 před Kristem. Vzát s tohoto světa jako *Henoch* (Gn 5, 18.—24.) Svým působením byl podoben Mojžíšovi, ano možno jej nazvati *druhým Mojžíšem*. Byl proto od nejstarších dob vysoce vážen a ctěn. Srv. Sir 48, 1.—10. V životě jeho nalézáme mnoho podobného s Janem Křtitelem (Mal 3, 1; Lk 1, 17; Is 40, 3; Mt 3, 3.), ano i s Kristem samým. Proto mohli Židé pokládati oba za Eliáše (Jan 1, 21; Mt 16, 14; Mk 6, 15.). Nikomu nedostalo se cti jako Mojžíšovi a *Eliášovi*, když se proměnil Pán na hoře (Mt 17, 2.), nikomu nedostalo se z úst nejpovolanějších takové chvály jako Janu Křtiteli a *Eliášovi* (Mt 3, 13. nn.; 11, 9. nn.; Jan 5, 35.). Církev slaví jeho památku dne 20. července.

V. 11b. „do nebe“ neznamená tu místo, kde vyvolení na Boha patří tváří v tvář, ale místo, na které vzat i *Henoch*.

se na břehu jordánském, ¹⁴ a pláštěm Eliášovým, který byl mu spadl, udeřil na vodu. [Avšak nerozdělila se.] A řekl: „Kde je Bůh Eliášův také nyní?“ [A udeřil na vodu.] I rozdělila se sem a tam, že přešel Elišeus. ¹⁵ Vidouce (to) naproti synové proroctví, kteří sídlili v Jerichu, řekli: „Spočinul duch Eliášův na Eliseovi.“ A vyšedše mu vstříc poklonili se mu až k zemi, ¹⁶ a pravili mu: „Hle, se služebníky tvými je (tu) padesát mužů silných; ti mohou jíti a hledati pána tvého; snadno zanesl duch Hospodinův, a hodil jej na některou horu nebo do některého údolí.“ On však řekl: „Neposílejte!“ ¹⁷ Nutili ho tedy, až přivolíil řka: „Pošlete!“ I poslali padesát mužů, kteří hledali tři dny, ale nenalezli (nic). ¹⁸ Když se vrátili k němu — on bydlil v Jerichu — řekl jim: „Zda-li jsem vám neřekl: Neposílejte?“

¹⁹ Tu pravili obyvatelé města Eliseovi: „Hle, pobyt v městě tomto je výborný, jak, pane, sám vidíš; ale vody jsou špatné a krajina je neplodná.“ ²⁰ On řekl: „Přineste mi nádobu novou, a nasypete do ní soli.“ Když ji přinesli, ²¹ vyšel ku prameni vod, vysypal do něho sůl a řekl: „Toto praví Hospodin: Uzdravil jsem vody tyto a nebude již smrti v nich ani neplodnosti.“ ²² A tak uzdraveny jsou vody ty až do dneška, podle slova Eliseova, které byl promluvil.

²³ Odtud pak odešel nahoru do Betelu; a když šel nahoru, cestou malí chlapci, vyšedše z města, posmívali se mu, říkajíce: „Stoupej, lysý, stoupej, lysý.“ ²⁴ On se ohlédl, a když je viděl, zlořečil jim ve jménu Hospodinově. I vyšly dva medvědi z lesa a roztrhali z nich čtyřicet dva chlapce.

Pak šel odtud na horu Karmel, a tamodtud vrátil se do Samaře.

Joram, syn Achabův. (3, 1.—27.)

HLAVA 3. — ¹ Joram, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaři léta osmnáctého Josafata, krále judského. A kraloval dvanáct roků. ² Činil, co je zlé v očích Hospodinových, ale ne jako otec jeho a matka, neboť odstranil modly Baalovy, které byl udělal otec jeho. ³ Avšak ve hříších Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. vèzel, nevzdal se jich.

⁴ Mesa, král moabský, choval mnoho dobytka, a platil králi israelskému sto tisíc beránkův a sto tisíc beranů s vlnou. ⁵ Když však Achab umřel, zrušil (Mesa) smlouvu, kterou měl s králem israelským. ⁶ Vytáhl tedy král Joram ten den ze Samaře a sčítl veškerého Israele. ⁷ Poslal také k Josafatovi, králi judskému, a vzkázal (mu): „Král moabský odtrhl se ode mne; pojď se mnou proti němu na vojnu!“ On odpověděl: „Potáhnu; kdo je můj, je tvůj; lid můj, lid tvůj, a koně moji, koně tvoji.“ ⁸ A řekl: „Kterou cestou potáhneme?“ On odpověděl: „Po poušti Edomské.“ ⁹ Táhl tedy, král israelský, král judský a král edomský. Když urazili v oblouku cestu sedmi dní, nebylo vody vojskům ani dobytku, který šel za nimi. ¹⁰ I pravil král israelský: „Ach běda, běda. shromáždil nás tu Hospodin tři krále, aby nás vydal v ruce Moabovy!“ ¹¹ Josafat se tázal: „Je tu prorok Hospodinův, abychom prosili Hos-

V ²². Je to dnešní „Pramen Eliseův“, zvaný též 'Ain es-sultán. Viz Jos 2, 1.

Hl. 3. V. ⁸. n. „řekl“ Joram. — „odpověděl“ Josafat. — Táhl na jaře r. 853, pryého roku vlády Joramovy a dvacátého druhého roku panování Josafatova.

podina skrze něho?“ Jeden ze služebníků krále israelského odpověděl: „Je zde Eliseus, syn Safatův, který líval vodu na ruce Eliášovy.“¹² I řekl Josafat: „U toho je řeč Hospodinova!“ A šli k němu dolů, král israelský, Josafat, král judský a král edomský.¹³ Eliseus však řekl králi israelskému: „Co mně a tobě jest? Jdi ku prorokům otce svého a matky své!“ I řekl mu král israelský: „Proč shromáždil Hospodin tři krále tyto, aby je vydal v ruce Moabovy?“¹⁴ Eliseus mu odpověděl: „Jakože živ je Hospodin zástupů, před jehožto tváří stojím! Kdybych si nevážil Josafata, krále judského, tebe bych si nevšiml, aniž popatřil (na tebe)!¹⁵ Ale nyní přiveďte mi hudec!“ Když pak hudec hrál, snesla se na něho ruka Hospodinova, že řekl: ¹⁶ „Toto praví Hospodin: „Nadělejte v korytě tohoto údolí jam. ¹⁷ Nebo toto dí Hospodin: Neužijte větru ani deště, a přece toto údolí naplní se vodou, že budete pít vy, i čeládky vaše i dobytek váš. ¹⁸ Ale to (ještě) málo je před Hospodinem; dát i Moabské v ruce vaše. ¹⁹ A zpustošíte všechna hrazená města, [všecka města nejlepší,] všechno stromoví ovocné posekáte, všechny studně vod zasypete, a všechna výborná pole kamením přikryjete.“²⁰ Ráno tedy, kdy podávána bývá oběť, hle, vody přicházely od Edomska. a naplněna byla země vodami.

²¹ Všichni Moabští, uslyševše, že králové vytáhli, by bojovali proti nim, svolali všechny, kteří byli jen poněkud schopni boje, a postavili se na pomezí. ²² Když časně ráno vstali, když již slunce vzešlo proti těm vodám, viděli Moabští naproti vody červené jako krev, ²³ i řekli: „Krev je to od meče; bojovali králové proti sobě, a pobili jedni druhé. Nyní pospěš, Moabe, na kořist!“²⁴ Když tak přišli k ležení israelskému, Israelité povstali a porazili Moabské, že se dali na útěk před nimi. (Vítězové) šli za nimi, bili (dále) Moabské, ²⁵ města zpustošili, všechna pole výborná, ježto každý házel kamení, zaházeli, všechny studny vod zasypali, všechno stromoví ovocné posekali, takže toliko Kír-Charešeth zůstalo. I obklíčili to město prakovníci a velikým dílem je rozstříleli. ²⁶ Když to viděl král moabský, že totiž nepřátelé nabyli vrchu, vzal s sebou sedm set mečem ozbrojených bojovníků, by se prosekali ke králi edomskému, avšak nadarmo. ²⁷ Uchopiv tedy syna svého prvorozeného, který měl kralovati místo něho, obětoval ho v celopal na zdi. I stal se hněv veliký v Israeli, a hned odtáhli od něho a vrátili se do země své.

Zázraky Eliseovy. (4, 1.—44.)

HLAVA 4. — ¹ Kterási žena z manželek prorockých volala k Eliseovi řkouc: „Služebník tvůj, muž můj, umřel — ty víš, že služebník tvůj bál se Hospodina — a hle, věritel přišel, aby si vzal oba syny mé za nevolníky.“² Eliseus jí řekl: „Co chceš, abych ti učinil? Pověz mi, co máš v domě svém.“ Ona odpověděla: „Nemá služebnice tvá nic v domě svém, nežli maličko oleje, aby se jím mazala.“³ „Jdi, pravil jí, „a vypůjč si ode všech sousedek svých nádob prázdných nemálo.

K v. 15. srv. 1. Sam 10, 5. — Eliseus káže hudeci hráti, aby sebral mysl, rozhořčenou na krále israelského, ji uklidnil, modlitbou k Bohu povznesl a tak připravil na to, by přijala od Boha proroctví. (Kornel van Steen.)

V ²⁷. „v Israeli“ t. j. *p r o t i I s r a e l i*. Vojsko spojenců bylo stíženo nějakou pohromou, nejspíše morem.

⁴ Pak vejdi, zavři dveře po sobě i po synech svých, nalévej z něho do všech těch nádob, a když bude některá plná, odstav ji.“ ⁵ Šla tedy žena, zavřela dveře po sobě a po synech svých, oni podávali nádoby a ona nalévala. ⁶ Když byly plné nádoby, řekla synu svému: „Podej mi ještě nádobu!“ On však odpověděl: „Nemám!“ I zastavil se olej. ⁷ Tedy přišla ona a zvěštovala to člověku Božímu. A ten řekl: „Jdi, prodej olej, a zaplať věřiteli svému; ty pak a synové tvoji živi budete z ostatku.“

⁸ Kteréhosi dne šel Eliseus Sunamem. Tam byla zámožná žena, která jej zadržela, by (u ní) pojedl; kdykoli pak tudý chodíval, stavíval se u ní, a jídal (tam). ⁹ Ta řekla muži svému: „Seznávám, že svatý muž Boží je ten (člověk), který často chodívá k nám. ¹⁰ Udělejme mu tedy nahoře malý pokojík, a dejme mu do něho lůžko, stůl, stolicí a svícen, aby tam mohl bydleti, když k nám přijde.“ ¹¹ Jednoho dne tedy přišed, uchýlil se do pokojíka horního, a tam přenocoval. ¹² Řekl pak Giezimu, služebníku svému: „Zavolej tu Sunamku!“ I zavolal ji, a ona postavila se před něho. — ¹³ A pravil služebníku svému: „Rci jí: Hle, pilně ve všem sloužila jsi nám; co chceš, abych ti učinil? Potřebuješ něčeho, a chceš, bych promluvil (o tom) s králem nebo s velitelem vojska?“ Ona odpověděla: „Mezi svými lidmi bydlím.“ ¹⁴ I tázal se: „Co tedy chce, bych jí učinil?“ „Neptej se“ — vece Giezi — „nebo syna nemá, a muž její starý jest.“ — ¹⁵ Rozkázal tedy, by ji povolal. Ona, jsouc povolána, zůstala státí přede dveřmi. ¹⁶ On jí řekl: „Za rok, tento čas [a právě v tuto hodinu], budeš-li živa (a zdráva), budeš mítí v životě syna.“ Ona však odpověděla: „Nechtěj, prosím, pane můj, muži Boží, nechť klamati služebníci svou!“

¹⁷ I počala žena a porodila syna po roce v ten čas [a v tu hodinu], jak byl řekl Eliseus. ¹⁸ Když chlapec povyrostl, vyšel kteréhosi dne k otci svému, k žencům. ¹⁹ I řekl otci svému: „Hlava mne bolí, bolí mne hlava.“ On pak řekl služebníku: „Vezmi a zaveď jej k matce jeho.“ ²⁰ Ten tedy ho vzal, zavedl k matce a ta měla jej na klíně až do poledne; pak umřel. ²¹ Tu ona šla nahoru, položila jej na lůžko člověka Božího, zavřela dveře, vyšla, ²² zavolala muže svého a řekla: „Pošli se mnou, prosím, jednoho ze služebníkův a oslici, ať se dostanu rychle k muži Božímu, a opět se navrátím!“ ²³ On jí řekl: „Proč chceš jíti k němu? Dnes není nov měsíce ani sobota.“ Ona však odpověděla: „Půjdu!“ ²⁴ osedlala oslici a přikázala služebníku: „Poháněj a pospěš! Ať se mi nezastavíš cestou, leč ti přikáží, abys tak učinil.“ ²⁵ Tak jela, až přijela k muži Božímu na horu Karmel. Když ji muž Boží užírl proti (sobě), řekl Giezimu, služebníku svému: „Hle, ona Sunamka! ²⁶ Proto jdi jí vstříc a rci jí: „Máš se dobře ty, muž tvůj a syn tvůj?“ Ona odpověděla: „Dobře!“ ²⁷ Když pak přišla k muži Božímu na horu, chopila se nohou jeho. Giezi přistoupil, aby ji odstrčil. Člověk Boží však řekl: „Nech jí; neboť v hořkosti je duše její, a Hospodin zatajil to přede mnou, neoznámiv mi toho.“ ²⁸ Ona pak mu řekla: „Zda jsem žádala syna od pána mého? Zda jsem ti neřekla: „Nešal mne?“ ²⁹ Tu pravil on Giezimu: „Přepaš bedra svá, vezmi hůl mou do ruky, a jdi. Potkáš-li koho, nepozdravuj ho; a pozdraví-li tě kdo, neodpovídej mu; a polož hůl mou na tvář chlapcovu.“ ³⁰ Matka chlapcova však řekla: „Jakože živ je Hospodin a jakože živa je duše tvá! Nespustím se tě!“ Vstal tedy a šel za ní. ³¹ Giezi je předešel, a položil hůl na tvář

chlapcovu, ale nebylo hlasu ani citu (pozorovati); proto vrátil se jemu vstříc a oznámil mu řka: „Nevstal chlapec.“³² Když tedy vešel Eliseus do domu, chlapec, hle, mrtev ležel na jeho lůžku.³³ I vešel, zavřel dveře po sobě a po chlapci, a modlil se k Hospodinu.³⁴ Pak si stoupl nahoru a zpolehl na dítě; ústa svá položil na ústa jeho, oči své na oči jeho, ruce své na ruce jeho. Když se tak sklonil nad ním, zahřálo se tělo chlapcovo.³⁵ Vrátiv se, prošel se po domě jednou sem a tam, šel (zase) nahoru a zpolehl na něj; i zazíval chlapec sedmkrát, a otevřel oči.³⁶ Zavolav tedy Gieziho, řekl mu: „Zavolej Sunamku!“ Ta jsouc zavolána vešla k němu. Když pak jí řekl: „Vezmi syna svého!“,³⁷ přišla, padla mu k nohám, poklonila se k zemi, vzala si syna a vyšla.

³⁸ Eliseus přišel zase do Galgaly. Byl pak hlad v krajině té. Synové proroctví seděli před ním. I řekl služebníku svému: „Přistav hrnec veliký a uvař pokrm synům prorockým!“³⁹ I vyšel jeden na pole, by nasbíral zelin polních; našel jakousi divokou révu, nasbíral z ní tykvic planých plný plášť, a vrátiv se skrál je do hrnce na pokrm; nebo nevěděl, co by to bylo.⁴⁰ Když však (to) nalili druhům, aby jedli, a když ti pokrmu okusili, zkríkli: „Smrt (je) v hrnci, muži Boží!“ A nemohli jísti.⁴¹ Ale on řekl: „Přineste mouky!“ Když přinesli, nasypal do hrnce, a řekl: „Nalij (tém) lidem, ať jedí!“ A nebylo již žádné hořkosti v hrnci.

⁴² Muž pak nějaký přišel z Baal-Salisy nesa muži Božímu chleby z prvin, dvacet chlebů ječných, a nové obilí v mošně. A on řekl: „Dej (to) lidu, ať jí!“⁴³ I odpověděl mu služebník jeho: „Co je to, bych (to) předložil stu mužů?“ On opět řekl: „Dej lidu, ať jí; neboť toto praví Hospodin: Jísti budou a (ještě) zbude!“⁴⁴ Předložil jim (to) tedy, i jedli a zbylo podle slova Hospodinova.

Naaman a Eliseus. (5, 1.—27.)

HLAVA 5. — ¹ Naaman, velitel vojska krále syrského, byl muž mocný u pána svého a ctěný; neboť skrze něho dal Hospodin vítězství Syrii; byl to muž vlivný a bohatý, ale malomocný.

² Že Syrie byli vyšli lupiči, a přivedli ze země israelské zajatou dívku malou, a ta dostala se do služby manželky Naamanovy.³ I řekla paní své: „Ó, by byl pán můj u proroka, který je v Samaři! Jistě uzdravil by ho od malomocenství, které má.“⁴ Tu šel Naaman k pánu svému, a oznámil mu to řka: „Takto a takto mluvila děvečka ze země israelské.“⁵ Král syrský mu řekl: „Jdi, a já pošlu list králi israelskému.“ On tedy odešel, a vzav s sebou deset hřiven stříbra, šest tisíc zlatákův a desateré roucho na převlek,⁶ přinesl list králi israelskému v tato slova: „Když obdržíš tento list, věz, že posílám k tobě Naamana, služebníka svého, bys ho uzdravil od malomocenství jeho.“⁷ Když

Hl. 4. K v. ⁴³. n. srovnej zázračné nasycení lidu Mt 14, 13.—21; 15, 29. až 39; Lk 9, 10.—17; Jan 6, 1.—13. K těmto a nn. zázrakům Eliseovým srv. zázraky v životopisech církevních světců, zejména zakladatelů řeholí. Upevňovaly důvěru žáků Eliseových v pečlivou prozřetelnost Boží, která se stará nápadným způsobem o tělesné potřeby služebníků Božích.

Hl. 5. V. 1. Bylo to jeho „malomocenství“ toliko plané, lišeje, vyrážka nebo podobná kožní nemoc.

přečetl král israelský list, roztrhl roucha svá a řekl: „Zda jsem já bohem, abych mohl život vzíti a dáti, že tento poslal ke mně, bych uzdravil člověka od malomocenství jeho? Pozorujte a vizte, že příčin hledá proti mně!“⁸ Když to uslyšel Eliseus, muž Boží, že totiž král israelský roztrhl roucha svá, vzkázal mu: „Proč jsi roztrhl roucha svá? Ať přijde ke mně a zví, že je prorok v Israeli!“

⁹ Přišel tedy Naaman s koňmi a vozy, a zastavil se u dveří domu Eliseova. ¹⁰ Eliseus poslal k němu posla a vzkázal: „Jdi, a umej se sedmkrát v Jordáně, i bude uzdraveno tělo tvé a budeš čist!“¹¹ Naaman se rozhněval, a bral se odtud, řka: „Domníval jsem se, že vyjde ke mně, že stoje vzývati bude jméno Hospodina, Boha svého, a že dotkna se rukou svou místa malomocenství, uzdraví mne.“¹² Zda nejsou lepší Abana a Farfar, řeky damašské, nad všechny vody israelské, abych se v nich zmyl a očištěn byl?“ Obrátil se tedy a odcházel hněvaje se. ¹³ Přistoupili však k němu služebníci jeho a domlouvali mu: „[Otče], i kdyby věc velikou byl přikázal ti prorok, jistě měl bys (ji) učiniti; čím více, když řekl: „Umej se a budeš čist!“¹⁴ Sestoupil (tedy) a umyl se v Jordáně sedmkrát, podle řeči muže Božího. I bylo tělo jeho zase čisté jako tělo malého dítěte. ¹⁵ A vrátiv se k muži Božímu se všim komonstvem svým, přišel, předstoupil před něho a řekl: „V pravdě vím, že není jiného Boha na veškeré zemi, leč toliko v Israeli. Proto, prosím, přijmi pozdrav od služebníka svého!“¹⁶ On však odvětil: „Jakože živ je Hospodin, před kterým stojím! Nevezmu!“ Ačkoli pak ho nutil, nikoli nesvolil. ¹⁷ I řekl Naaman: „Jak chceš, ale prosím, dovol mi, služebníku svému, ať vezmu prsti, co dva mezci unesou; neboť nebude již obětovati služebník tvůj celopalu nebo jiné oběti bohům cizím, leda Hospodinu!“¹⁸ Jedna věc přece však je, ve které prosíš Hospodina za služebníka svého: když vejde pán můj do chrámu Remmonova, aby se tam klaněl, a bude se podpírat na mou ruku, budu-li se skláněti v chrámě Remmonově, když on se klaněti bude na tomtéž místě, by odpustil Hospodin mně, služebníku tvému v té věci.“¹⁹ On mu řekl: „Jdi v pokoji!“ Odjel tedy od něho za nejkrásnějšího počasí země.

²⁰ I řekl (si) Giezi, služebník muže Božího: „Šetřil pán můj tohoto Naamana syrského, že nevzal od něho, co byl přinesl. Jakože živ je Hospodin! Poběhnu za ním, abych dostal něco od něho.“²¹ Běžel tedy Giezi za Naamanem. Když ho viděl, an běží k němu, seskočil s vozu vstříc jemu a tázal se: „Je všechno dobře?“²² On odpověděl: „Ano, (avšak) pán můj vzkazuje: Nyní přišli ke mně dva jinoši z pohoří Efraim, ze synů prorockých; dej jim hřivnu stříbra [a dvoje roucho na převlek]!“²³ Naaman pravil: „Lépe, bys vzal dvě hřivny.“ I přinutil ho, a dav svázati dvě hřivny stříbra do dvou pytlů — [také dvojí roucho] — vložil (je) na dva pacholky své, aby (je) nesli před ním. ²⁴ Když pak přišel, — již večer — vzal to z rukou jejich, uschoval v domě, pro-

V. 15. „pozdrav“ = ne toliko prázdna slova, ale *dary*.

V. 19. Místo: „za nejkrásnějšího počasí země“ hebr.: (když urazil) „*kus z - mě*“ (cesty). Mnoho toho nebylo, ježto Giezi pěšky ho dohonil. — Eliseus nedává výslovně dovolení, by směl Naaman předstírat modlářství, ale také mu toho výslovně nezakazuje. Srv. Ex 20, 22.—26. — Eliseus rozšířil svou působnost také na pohany, jako byl již jeho mistr Eliáš učinil, který poslán byl ke vdově do Sarepty. Tím připravována půda křesťanství, které ustanoveno pro všechny národy. — Srv. Lk 4, 24.—27.

pustil muže, a (ti) odešli. ²⁵ Sám pak všed předstoupil před pána svého. Eliseus tázal se ho: „Odkud přicházíš, Giezi?“ On odpověděl: „Služebník tvůj nikde nebyl.“ ²⁶ On však pravil: „Zda duch můj nebyl při tom, když obrátil se kdosi s vozu svého vstříc tobě? Nyní tedy vzal jsi stříbro [a vzal jsi roucha], abys nakoupil zahrad olivových a vinic a ovec a hovězího dobytka a nevolníkův a nevolnic. ²⁷ Ale i malomocenství Naamanovo přichytiž se tebe i potomstva tvého na věky!“ I vyšel od něho malomocný jako sníh.

Eliseova vážnost den co den roste. (6, 1.—8, 15.)

Plovoucí sekera (6, 1.—7.). Eliseus maří snahy Aramů (6, 8.—23.). Ukrutný hlad v Samaři (6, 24.—29.). Král káže Elisea zabít (6, 30.—33.). Nadbytek Eliseem předpověděn (7, 1. n.). Prorok zázračně uniká nástrahám (7, 3.—20.). Sunamka dostává pro Elisea zpět svůj majetek (8, 1.—6.). Prorok předpovídá, že Benhadad umře a že nastoupí Hazael (8, 7.—15.).

HLAVA 6. — ¹ Synové proroctví řekli Eliseovi: „Hle, místo, ve kterém bydlíme s tebou, těsné je nám. ² Pojďme až k Jordánu, a nechať vezme každý z lesa po jednom břevnu, abychom vystavěli si tam příbytek.“ On řekl: „Jděte!“ ³ I pravil jeden z nich: „Pojď však i ty se služebníky svými!“ On odpověděl: „Také já půjdu,“ ⁴ a šel s nimi. Když tedy přišli k Jordánu, sekali dříví. ⁵ Přihodilo se pak, když jeden podťínal strom, že spadlo železo s (topořiště) sekery do vody. I zkríkl a řekl: „Ach, běda, běda, pane můj, a tu ještě jsem prve vypůjčil!“ ⁶ Muž Boží se tázal: „Kam spadla?“ Když mu to místo ukázal, uťal dřevo a hodil (je) tam; i vyplynulo železo. ⁷ A řekl: „Vezmi si je!“ On tedy vztáhl ruku a vzal je.

⁸ Král syrský vedl válku proti Israeli, i vešel v radu se služebníky svými, a přikázal: „Na tom a na tom místě položíme se do záloh.“ ⁹ I vzkázal muž Boží králi israelskému: „Varuj se, bys nechodil na to místo, neboť jsou tam Syrští v zálohách.“ ¹⁰ Poslal tedy král israelský na místo, o kterém byl mu řekl muž Boží, a osadil je dříve; a tak mohl se tam stříci ne jednou ani dvakráte. ¹¹ I mrzel se v duchu král syrský pro tu věc, a svolav služebníky své, řekl: „Proč mi neoznamujete, kdo je mým zrádcem u krále israelského?“ ¹² Jeden ze služebníků jeho pravil: „Nikoli, pane můj, králi, ale Eliseus prorok, který je v Israeli, oznamuje králi israelskému všechna slova, která mluvíš v ložnici své!“ ¹³ I řekl jim: „Jděte a vizte, kde jest, abych poslal a jal ho.“ I zvěstovali mu, řkouce: „Hle, je v Dotanu.“ ¹⁴ Poslal tedy tam koně, vozy a vojsko značné. Ti přišedše v noci, obklíčili město. ¹⁵ Služebník muže Božího vstav na úsvitě, vyšed, a uzřev vojsko kolem města, i koně a vozy, oznámil mu to řka: „Ach, běda, běda, pane můj, co budeme dělati?“ ¹⁶ On však odpověděl: „Neboj se; neboť více jich s námi je nežli s nimi.“ ¹⁷ A modle se Eliseus řekl: „Hospodine, otevři mu oči, ať vidí!“ I otevřel Hospodin oči služebníka, a viděl: hle, hora ta plná koňův a vozův ohnivých kolem Elisea. ¹⁸ Když pak přišli dolů k nim, k nepřátelům, Eliseus modlil se k Hospodinu řka: „Poraz, prosím,

Hl. 6. V. 8. „král syrský“ je tu *Benhadad, syn Hazaelův*. Nastoupil na trůn roku 797. — Král israelský podle toho je *Joas* (799—784), nástupce *Joachazův* (815 až 799).

tento lid slepotou!“ I porazil je Hospodin, že neviděli, podle slova Eliseova. ¹⁹ Pak jim Eliseus řekl: „Není to ta cesta, ani to město; pojdte za mnou, a ukážu vám muže, kterého hledáte.“ Tak je vedl do Samaře. ²⁰ Když vešli do Samaře, pravil Eliseus: „Hospodine, otevři jim oči, ať vidí.“ I otevřel Hospodin oči jejich, a viděli, že jsou prostřed Samaře. ²¹ Král israelský, když je ušel, tázal se Elisea: „Máň je pobíti, otče můj?“ ²² On však řekl: „Nepobíjej; vždyť nezjímal jsi jich mečem ani lučištěm svým, abys je pobil; ale předlož jim chléb a vodu, ať pojedí a napijí se, a odejdou k pánu svému!“ ²³ I připravil a dal jim hojnost jídla. Když pak pojedli a napili se, propustil je, i odešli k pánu svému. A nepřišli již lupiči syrští do země israelské.

²⁴ Poté shromáždil Benadad, král syrský, všechno vojsko své, přitáhl a oblehl Samař. ²⁵ I nastal hlad veliký v Samaři; a tak dlouho obleženo bylo to město, až hlavu oslí prodávali za osmdesát stříbrných, a čtvrtý díl kabu trusu holubího za pět stříbrných. ²⁶ Když pak šel král israelský po zdi, žena jedna zvolala k němu: „Pomoz mi, pane můj, králi!“ ²⁷ On řekl: „Nepomáhá ti Hospodin; odkud já mohu ti pomoci? Z humna? Nebo z lisu?“ A dále tázal se jí král: „Co chceš?“ Ona odpovíděla: ²⁸ „Žena tato řekla mi: „Dej syna svého, bychom ho snědly dnes, a syna mého sníme zítra.“ ²⁹ Uvařily jsme tedy syna mého a snědly!“ Ona však skryla syna svého.“

³⁰ Když to uslyšel král, roztrhl roucho své. — Když šel po zdi, viděl všechen lid žínici, kterou měl uvnitř na (holém) těle. — ³¹ A řekl král: „Ať mne Bůh trestá, a opět trestá, zůstane-li hlava Elisea, syna Safatova, na něm dnes!“ — ³² Eliseus seděl v domě svém a starší seděli s ním. — Předslal tedy (král jednoho) muže; prve však, nežli přišel posel ten, řekl (Eliseus) starším: „Víte-li pak, že poslal ten syn vrahův, aby státa byla hlava má? Proto pozor! Až bude přicházeti posel, zavřete dveře a nedopouštějte mu vjíti; neboť hle, dusot nohou pána jeho za ním je (již slyšeti).“ ³³ A když ještě mluvil, ukázal se král, který přicházel k němu. I řekl: „Hle, tak veliké zlo jest od Hospodina; co ještě čekati mohu od Hospodina?“

HLAVA 7. — ¹ Eliseus však řekl: „Slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Hospodin: O tomto času zítra míra mouky bělné bude za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot v bráně samařské.“ ² Jeden z vojevůdců, na jehožto ruku král spoléhal, odpověděl člověku Božímu řka: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci býti, co mluvíš?“ On pak řekl: „Uzříš (to) očima svýma, ale nebudeš jísti z toho.“

³ U vchodu do brány byli čtyři muži malomocní, a ti si řekli: „Co tu budeme, až umřeme?“ ⁴ Zalíbí-li se nám vjíti do města, zemřeme hladu; pak-li zde zůstaneme, zemřítí musíme (také); proto pojdte a přeběhněme do ležení Syrských. Zachovají-li nás, živi budeme; pakli nás budou chtít zabít, beztoho zemřeme.“ ⁵ Večer tedy vstali, by šli

V. ²⁴. O tomto Benadadovi, synu Hazaelovu, viz výše v. 8.

V. ³¹. Prorok podle názoru krále se neosvědčil, je prorokem nepravým, bude tedy pykati za to, že klamal krále i lid. Ať se usmíří rozčilený lid smrtí jeho!

V. ³². „syn vrahův“ může znamenati v hebr. „*vra'ia*“ samého. *Vrahem je král*, ježto dal rozkaz, by byl Eliseus zabít.

HL. 7. V. ¹. Eliseus předpovídá, že *drahota zítra již poleví*.

do ležení syrského. Když pak přišli na kraj ležení syrského, žádného tu nenalezli. — ⁶ Pán totiž učinil, že hřmot slyšen byl v ležení syrském, vozův a koní, a vojska velikého. I řekli si: „Hle, za mzdu najal proti nám král israelský krále Hefanův a Egyptanův, a připadli na nás.“ ⁷ Vstali tedy, utekli ve tmách, a nechali tu stany své, i osly v ležení; utekli, toliko životy své zachovati chtějíce. — ⁸ Když tedy přišli ti malomocní na kraj ležení, vešli do jednoho stanu, jedli a pili, pobrali v něm stříbro, zlato i roucha, odešli a schovali (to); pak opět vrátili se do jiného stanu, a (co) tu také pobrali, schovali. ⁹ I řekli si: „Nedobře děláme; neboť dnešek je den dobrých novin. Budeme-li však mlčeti, a nedáme-li o tom vědět až do rána, prohřešíme se; nuže pojďme, a zvěstujme to na dvoře královském.“ ¹⁰ Když tedy přišli ku bráně města, a vypravovali jim: „Šli jsme do ležení syrského, a žádného člověka jsme tam nenalezli, jediné osly přivázané a vztyčené stany,“ ¹¹ šli branní a zvěstovali to uvnitř, na paláci králově. ¹² Ten vstal v noci a řekl služebníkům svým: „Povím vám, co nám udělali Syrští: Vědí, že hlad trpíme a proto vyšli z ležení a kryjí se v poli, říkajíce (si): Až vyjdou z města, zjímáme je živé, a tak budeme moci vjít do města.“ ¹³ Tu odpověděl jeden ze služebníků jeho: „Vezměme pět koní ve městě zbylých — tolik jen totiž jich je ve veškeré obci israelské, neboť ostatní jsou stráveni již — pošleme je tam, a tak budeme to moci vyzvědět.“ ¹⁴ Přivedli tedy dvoje koně, a poslal (je) král do ležení Syrských, řka: „Jeďte a vizte!“ ¹⁵ Ti tedy jeli za nimi až k Jordánu, a hle, po veškeré cestě plno bylo šatů a zbraní, které byli odhazovali Syrští jsouce poděšení; a navrátilvše se poslové oznámili to králi. ¹⁶ Lid pak vyšel rozebral ležení syrské. A byla míra mouky bělné za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot, podle slova Hospodinova. ¹⁷ Král pak ustanovil vojevůdce toho, na jehož ruku byl spoléhal, u brány. Avšak lid ho do smrti ušlapal u vchodu do brány, podle toho, co byl řekl muž Boží, když byl král k němu dolů přišel. ¹⁸ [Stalo se podle slova muže Božího. Když totiž byl pravil králi: „Dvě míry ječmene budou za jeden lot, a míra mouky bělné za jeden lot zítra o tomto čase v bráně samařské,“ ¹⁹ odpověděl vůdce ten muži Božímu: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci státi se, co pravíš?“ On pak mu řekl: „Uzříš očima svýma, ale jísti z toho nebudeš.“ ²⁰ Stalo se mu tedy, jak předpověděno bylo; lid ušlapal ho do smrti v bráně.]

HLAVA 8. — ¹ Eliseus pravil ženě, jejíhožto syna byl vzkřísil: „Vstaň, jdi ty i dům tvůj, a přebývej v cizině, kdekoli (co) najdeš; neboť zavolal Hospodin hlad a přijde na zemi na sedm let. ² Ona tedy vstala a učinila podle slova muže Božího; odešla s domem svým a byla přistěhovalkou v zemi Filištanů dlouhý čas. ³ Když pak pomínulo sedm let, vrátila se žena ta ze země Filištanův, a šla, by se dovolávala u krále domu svého a pole. ⁴ Král právě byl pravil Giezimu, služebníkmu muže Božího: „Vypravuj mi o všech věcech velikých, které činil Eliseus!“ ⁵ A mezi tím, co vypravoval králi, kterak mrtvého vzkřísil, přišla žena, jejíhož syna byl obživil, volajíc ke králi o dům svůj a pole své. I řekl Giezi: „Pane můj, králi, to je ta žena, a to je ten syn její, kterého vzkřísil

V. 17. Eliseova předpověď se splnila, vážnost jeho u lidu zase stoupla, proto rozezlený lid ušlapal důstojníka (udržujícího ve bráně pořádek), který se byl neuctivě vyslovil o prorocství jeho (v. 2.).

Eliseus.“⁶ I tázal se král ženy, a ta mu (vše) vypravovala. A dal jí král jednoho komořníka, řka: „Navrať jí všechny věci, které její jsou, jakož i všechny užítky pole ode dne, kdy opustila zemi až do dneška.“

⁷ Eliseus přišel také do Damašku. Benadad, král syrský, stonal. I zvěstovali mu: „Přišel muž Boží sem.“⁸ Král tedy řekl Hazaelovi: „Vezmi s sebou dary, jdi vstříc muži Božímu a zeptej se Hospodina skrze něho, řka: „Budu moci povstati z této své nemoci?“⁹ Šel mu tedy Hazael vstříc, maje s sebou dary, všeliké vzácnosti damašské, čtyřicet velbloudích břemen. A když stál před ním, řekl: „Syn tvůj Benadad, král syrský, poslal mne k tobě, řka: Budu moci býti uzdraven od této své nemoci?“¹⁰ Eliseus mu řekl: „Jdi, pověz mu: „Budeš uzdraven.“ Avšak Hospodin mi ukázal, že jistě zemře.“¹¹ I zůstal s ním státi, ježto se zarazil, až v obličeji zbledl, a plakal muž Boží.¹² Hazael se ho tázal: „Proč pán můj pláče?“ On řekl: „Protože vím, co zlého učiníš synům Israelovým. Hrazená jejich města vypálíš, jinochy jejich pobiješ mečem, nemluvnátka jejich rozrážeti budeš a těhotné rozpářeš.“¹³ I pravil Hazael: „Což jsem já, služebník tvůj, pes, abych učinil věc tuto velikou?“ Eliseus řekl: „Ukázal mi Hospodin, že ty budeš králem syrským.“¹⁴ Když odešel od Elisea, a přišel k pánu svému, tázal se ho (král): „Co ti řekl Eliseus?“ On odpověděl: „Řekl mi: „Budeš zase zdrav.““

¹⁵ Druhého dne vzal pokrývku, namočil ji ve vodě a prostřel na tvář jeho; i zemřel, a Hazael stal se králem místo něho.

Joram a Ochozjáš, králové judští. (8, 16.—29.)

¹⁶ Léta pátého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Joram, syn Josafata, krále judského.¹⁷ Třicet dvě léta byla mu, když počal kralovati a kraloval osm let v Jerusalemě.¹⁸ Chodil po cestách králův israelských, jako byl chodil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho. Činil, co zlé je v očích Hospodinových.¹⁹ Nechtěl však Hospodin zahladiti Judu pro Davida, služebníka svého, jak mu byl slíbil, že dá světlo jemu i synům jeho po všechny dny.

²⁰ Ve dnech jeho odpadl Edom, aby nebyl pod Judou, a ustanovil si krále.²¹ I přitáhl Joram do Seiru, a všechny vozy (jeho) s ním. V noci vstav, napadl Edomské, kteří jej byli obklíčili, i velitele vozů, (ale byl poražen) a lid utekl domů.²² Tak odpadl Edom, by nebyl poddán Judovi, až do dneška. Také odpadla Lobna téhož času.

²³ Ostatní děje Joramovy, a vše, co učinil, zapsáno je — jak známo — v Letopisech králů judských.²⁴ I zesnul Joram s otci svými, a po-

Hl. 8. V. 7. n. Tohoto *Benhadada* dlužno odlišovati od onoho, který jmenován výše 6, 24. — Tento nastoupil po *Hadadezerovi* roku 846/845 a zemřel na jaře nebo v létě roku 843. — V Damašku byl Eliseus znám z dob *Naamanových*. Putoval tam, ježto podle 3. Král 19, 15. mu bylo uloženo, by pomazal *Hazaela* za krále aramského. — *Hazael* byl dosud vojevůdcem, jako kdysi *Naaman*.

V. 9. n. Eliseus nezamýšlí klamati, proto praví zcela otevřeně Hazaelovi, že král zemře. Chce toliko výrazem východní uctivosti ponechati králi na uzdravení naději, která ho těší.

V. 16. n. navazuje na 3. Král 22, 46. 51. n. — Místo: „pátého“ správně: „čtvrtého“, t. j. 851/850. Byla-li mu 32 léta, když počal panovati, narodil se roku 883/882, t. j. třicátého třetího roku krále Asy. — *Osmy* rok *Jorama* judského jest 844/843 před Kristem.

chován byl [s nimi] v městě Davidově. A stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.

²⁵ Léta dvanáctého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. ²⁶ Dvacet dvě léta byla Ochozjášovi, když počal kralovati, a kraloval jeden rok v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriho, krále israelského. ²⁷ Chodil po cestách domu Achabova, čině, co zlé je v očích Hospodinových, jako dům Achabův; byltě spřízněn s domem Achabovým.

²⁸ Táhl také s Joramem, synem Achabovým, na vojnu proti Hazaelovi, králi syrskému, k Ramotu v Galaadu. Syrští Jorama ranili. ²⁹ On tedy vrátil se do Jezraelu, by se hojil, ježto ho ranili Syrští u Ramotu, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému. Ochozjáš pak, syn Joramův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova v Jezraeli, nebo tam byl nemocen.

Jehu králem israelským. (9, 1.—10, 17.)

HLAVA 9. — ¹ Prorok Eliseus povolal jednoho ze synů prorockých a řekl mu: „Přepaš bedra svá, vezmi tuto nádobku oleje do ruky, a jdi do Ramotu v Galaadu. ² Když tam přijdeš, vyhledej Jehu, syna Josafata, syna Namsiova; přijda vyvolej ho z prostředku bratří jeho, uveď ho do vnitřního pokojíka, ³ vezmi nádobku oleje, vylej na hlavu jeho a rci: „Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem.“ Otevra pak dveře utec, aniž se tam zastavuj.“ ⁴ Odešel tedy jinoch, [služebník prorokův], do Ramotu v Galaadu. ⁵ Když tam vešel, hle, seděli (právě) velitelé vojska (pospolu). I řekl: „Mám ti něco pověděti, veliteli!“ Jehu se tázal: „Komu ze všech nás?“ On řekl: „Tobě, veliteli!“ ⁶ I vyvstal a vešel do pokojíka. On tedy vylil mu olej na hlavu, a řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Pomazuji tebe za krále nad lidem Hospodinovým, nad Israelem. ⁷ A pobiješ dům Achaba, pána svého, nebo (tak) pomstím na Jezabele krev služebníků svých proroků, jakož i krev všech služebníků Hospodinových. ⁸ Zahladím veškeren dům Achabův; usmrtím z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli. ⁹ Učiním domu Achabovu jako domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjášova. ¹⁰ Jezabelu pak žrátí budou psi na polích jezraelských, a nebude, kdo by ji pochoval.“ — A otevřev dveře, utekl.

¹¹ Když pak vyšel Jehu ke služebníkům pána svého, tázali se ho: „Dobře-li se všechno děje? Proč přišel tento ztřeštěnec k tobě?“ On jim odpověděl: „Znáte (takového) člověka, a co mluvívá.“ ¹² Oni však odvětili: „Vytáčka je to; ale raději nám věc pověz!“ Řekl jim tedy: „Ty a ty věci mi pravil, a řekl: Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem!“ ¹³ Rychle tedy vzal každý plášť svůj a podložili mu je pod nohy, že udělali jakýsi trůn, zatroubili a zvolali: „Jehu je

V. 27. „spřízněn“, ježto matka jeho Atalie byla dcerou Achabovou, a ta ovládala dvaadvacíletého krále. 2. Par 22, 3. — Více o této královně-matce viz níže 11, 1. nn.

V. 28. n. Tu válku vedli spojení králové proti Hazaelovi asi v listopadu roku 843, tedy brzy po nástupu Ochozjášově na trůn.

Hl. 9. V. 1. n. O pomazání Jehu za krále israelského na místo dynastie Amriovců, kteří zavinili svůj pád, viz 3. Král 19, 16.

králem!“ ¹⁴ Tak spikl se Jehu, syn Josafata, syna Namsiova, proti Joramovi.

Joram totiž byl se položil tábořem v Ramotu galaadském, on i veškeren Israel, proti Hazaelovi, králi syrskému, ¹⁵ ale navrátil se, aby se hojil v Jezraeli na rány, ježto jej ranili Syrští, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému.

Řekl pak Jehu: „Souhlasíte-li, nechať nikdo nesmí vyjít z města, by nešel a neoznámil (toho) v Jezraeli.“ ¹⁶ A vystoupiv (na vůz) jel do Jezraele; Joram totiž ležel tam nemocen, a Ochozjáš, král judský byl přijel, aby navštívil Jorama. ¹⁷ Tedy strážný, který stál na věži jezraelské, uzřev houf Jehua přicházejícího, oznámil: „Vidím houf!“ I řekl Joram: „Vezmi jezdce a pošli jim ho vstříc; kdo pojedje, ať se zeptá: „Dobře-li se všechno děje?““ ¹⁸ Jel tedy jezdec vstříc jemu, a řekl: „Toto praví král: Je všechno v pokoji?“ Jehu však řekl: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jeď za mnou!“ Strážný (to) také oznámil řka: „Přišel posel k nim, ale nevrací se.“ ¹⁹ Poslal tedy druhého jezdce. I přijel k nim a řekl: „Toto praví král: Je pokoj?“ Jehu však pravil: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jeď za námi!“ ²⁰ Strážný (to) ohlásil řka: „Přišel až k nim, ale nevrací se; jedou jako jezdívá Jehu, syn Namsiův; nebo jedou šíleně.“ ²¹ I řekl Joram: „Zapřáhni!“ Když mu zapřáhli, Joram, král israelský, a Ochozjáš, král judský, každý na voze svém, vyjeli proti Jehuovi, a potkali se s ním na poli Nabota Jezraelana. ²² Když uviděl Joram Jehua, tázal se: „Je pokoj, Jehu?“ On však odpověděl: „Jaký pokoj? Smilstvo Jezabely, matky tvé, a kouzelnictví její mnohá ještě trvají!“ ²³ Obrátil tedy Joram, a utíkáje, pravil Ochozjášovi: „Zrada, Ochozjáši!“ ²⁴ Jehu však (byl) vzal do rukou lučiště, a střelil Jorama mezi plece; i pronikla střela srdce jeho, že hned padl na vůz. ²⁵ A řekl Jehu Badakerovi, vůdci: „Vezmi, a vrz jej na pole Nabota Jezraelana; nebo pamatuji, když já a ty jeli jsme sedíce na koních za Achabem, otcem jeho, že Hospodin takto mu pohrozil: ²⁶ „Jistě že krev Nabotovu a krev synů jeho, kterou jsem viděl včera“ — dí Hospodin — „pomstím na tobě na poli tomto,“ dí Hospodin. Nyní tedy vezmi a vrz ho na pole, podle slova Hospodinova!“

²⁷ Ochozjáš, král judský, vida to, dal se na útěk cestou k Domu zahradnímu; i hnál se za ním Jehu a řekl: „I toho zabijte na voze jeho!“ Ranili jej tedy na vrchu Gaver, který je vedle Jeblaamu, ale on utekl do Magedda, a tam umřel. ²⁸ Služebníci vložili jej na vůz jeho, zavezli ho do Jerusalema, a pochovali jej v hrobě s otci jeho v městě Davidově.

³⁰ A Jehu přijel do Jezraele. Když Jezabela uslyšela o příjezdu

V. ²². „smilstvo“ = modlářství. — „kouzelnictví“ = dvorské pletichy, kterými dovedla ovládati Jezabela Achaba, Jorama i všechny vlivné činitele. (Schlögl.)

V. ²⁵. Ke vzpomínce Jehuově srv. 3. Král 21, 20. nn.

V. ²⁷. „Dům zahradní“ = *Béth-haggán* = nejspíše dnešní *Dženín* (= *Engannim* Jos 19, 21; 21, 29.). — Jehu chtěl zabít také Ochozjáše, ježto byl po přeslici z krve Achaba a Jezabely. — Místo na „vrchu Gaver“ čti: „v *Ma'lé-gúr*“. Byla to cesta vedoucí údolím Bel'ame, které stoupá jižně Dženínu dále na jih a kterým vedla tehdy cesta do Samaře. — O *Jeblaamu* viz Jos 17, 11; Sdc 1, 27. — O *Mageddu* viz 3. Král 9, 15. — (Schlögl a Nagl však čtou místo Mageddo: „Samař“ Srv. 2. Par 22, 9.)

V. ³⁰. n. „Zambrim“ — který před 45 roky domohl se trůnu, zabiv svého krále

jeho, zmalovala oči své líčidlem, ozdobila si hlavu a vyhlédala z okna³¹ na Jehu, an vcházel branou, a řekla: „Má se dobře Zambri, který zabil pána svého?“³² Jehu pozdvihl hlavu k oknu a řekl: „Která je tato?“ Když se k němu naklonili dva nebo tři komorníci,³³ řekl jim: „Shodte ji dolů!“ I svrhli ji, že pokropena byla krví stěna, a koňská kopyta pošlapala ji.³⁴ A vešed (Jehu), by pojedl a napil se, pravil: „Jděte, poohlédněte se po té zlořečené (ženě) a pochovejte ji, jeť (přece) dcera královská!“³⁵ Když přišli, by ji pochovali, nenalezli než lebku, nohy a konce rukou.³⁶ Navrátivše se, oznámili mu to. I řekl Jehu: „Řeč Hospodinova je to, kterou pronesl skrze služebníka svého Eliáše Tesbana řka: „Na poli jezraelském žráti budou psi tělo Jezabelino,³⁷ a bude mrtvola Jezabelina jako mrva na povrchu země na poli jezraelském, takže ti, kteří půjdou tudy, řeknou: „To-li je ta Jezabela?“

HLAVA 10. — ¹ Achab měl sedmdesát synů v Samaři. Proto Jehu napsal a poslal do Samaře správcům města, starším a pěstounům (synů) Achabových tento list: ² „Hned, jak Vás dojde tento list, vy, kteří máte syny pána svého, vozy, koně, města pevná a zbroj, ³ vyberte nejlepšího, a toho, který se vám líbiti bude ze synů pána svého, posadte jej na trůn otce jeho, a bojujte za dům pána svého.“⁴ Oni se náramně báli a řekli: „Hle, dva králové nemohli obstáti před ním; kterak tedy my budeme moci odolati?“⁵ I vzkázali správcové domu, úředníci městští, starší a pěstounové Jehuovi: „Služebníci tvoji jsme, cokoli rozkážeš, učiníme, ale krále si neustanovíme. Cokoli ti libo, učiň!“⁶ I odepsal jim podruhé tímto listem: „Jste-li moji, a chcete-li mne poslouchati, vezměte hlavy synů pána svého, a přijďte ke mně zítra v tuto hodinu do Jezraele. — Králových synů bylo sedmdesát mužů, a bývali u nej-přednějších města vychovávání. — ⁷ Když jich došel ten list, vzali syny královské, zabili (těch) sedmdesáte mužů, vkladli hlavy jejich do košů, a poslali mu je do Jezraele. ⁸ Posel přišel a oznámil mu: „Přinesli hlavy synů královských.“ On odpověděl: „Skladte je na dvě hromady u vrat brány až do rána.“⁹ Když pak se rozednilo, vyšel, a stoje pravil veškerému lidu: „Bez viny jste; já sice spíkl jsem se proti pánu svému a zabil jsem ho, kdo však pobil všechny tyto?“¹⁰ Vizte nyní tedy, že nic nepadlo (nadarmo) ze slov Hospodinových, která promluvil Hospodin proti domu Achabovu, ale vykonal Hospodin, co řekl skrze služebníka svého Eliáše.“¹¹ Pak pobil Jehu všechny, kteří zůstali z domu Achabova v Jezraeli; všechny předáky jeho, přátele i kněze, že nezůstalo po něm zbytků.

¹² I vstal a jel do Samaře. Když přišel k Chalupě pastýřské, ¹³ našel bratry Ochozjáše, krále judského. I tázal se jich: „Kdo jste vy?“ Oni odpověděli: „Jsme bratři Ochozjášovi, a jdeme dolů, bychom pozdravili syny královny a syny velitelčiny.“¹⁴ On rozkázal: „Zjímajte je živé!“ Když je živé zjímali, pobili je u cisterny vedle Chalupy, čtyřicet dva muže; ani jednoho z nich nezůstavil.

(3. Král 16, 9.), a jehož vláda proto nebyla požehnána — nazývá Jezabela uštěpačně nyní Jehua, který podobným způsobem zjednal si korunu. Slova Jezabelina jsou *štiplavý pozdrav*.

K v. ³⁶. n. srv. 3. Král 21, 23.

Hl. 10. K v. ¹⁰. srv. 3. Král 21, 19. 29.

¹⁵ Když odešel odtud, našel Jonadaba, syna Rechabova, který se s ním potkal a pozdravil ho. I řekl mu: „Je srdce tvé upřímné jako srdce mé k tobě?“ Jonadab odpověděl: „Jest!“ „Tak-li jest“ — pravil „podej mi ruku!“ Když tedy podal mu ruku, vyzdvihl jej k sobě na vůz ¹⁶ a řekl mu: „Pojeď se mnou, a viz horlivost mou pro Hospodina.“ Vysadiv jej tedy na svůj vůz, zavezl jej ¹⁷ do Samaře, a pobil všechny, kteří byli zůstali z domu Achabova v Samaři až do jednoho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

*Jehu na trůně israelském, Atalie a Joas na trůně judském.
(10, 18.—12, 21.)*

¹⁸ Jehu shromáždil všechny lid řekl jim: „Achab málo ctil Baala, já však budu jej více ctíti. ¹⁹ Proto nyní všechny proroky Baalovy [všecky služebníky jeho], a všechny kněze jeho svolajte ke mně; ať žádný není, kdo by nepřišel, nebo velikou obět budu podávati Baalovi; kdokoli nebude přítomen, nezůstane živ.“ — Jehu to činil úkladně, aby vyhladil ctitele Baalovy. — ²⁰ A přikázal: „Zasvěťte den slavný Baalovi!“ A dal (jej) svolati. ²¹ Když pak poslal po všech končinách israelských, sešli se všichni služebníci Baalovi — nezůstalo ani jednoho, který by nebyl přišel — a vešli do chrámu Baalova, takže naplněn byl dům Baalův od jednoho konce až do druhého. ²² I kázal těm, kteří byli nad rouchy: „Vyneste roucha všem služebníkům Baalovým!“ Přinesli tedy jim roucha. ²³ A vešel Jehu s Jonadabem, synem Rechabovým, do chrámu Baalova, řekl ctitelům Baalovým: „Hleďte a vizte, aby snad nebyl mezi vámi někdo ze služebníků Hospodinových, ale ať jsou služebníci Baalovi sami.“ ²⁴ Tak tedy vešli, aby obětovali oběti a celopaly. Jehu však byl si zřídil venku osmdesát mužů, kterým přikázal: „Kdokoli by (dopustil, aby někdo) utekl z těch lidí, které svěřuji vašim rukám, toho život bude za život jeho!“ ²⁵ Když pak byl dokonán celopal, rozkázal Jehu vojákům a vůdcům svým: „Vejděte a pobijte je, ať žádný neujde!“ I pobili je ostrým mečem. Vojáci a vůdcové vyhodili také (Ašeru), ano vnikli do vnitřku chrámu Baalova, ²⁶ vynesli modlu ze svatyně Baalovy, spálili ²⁷ a setřeli to. Zbořili také dům Baalův a udělali z něho mrviště až do dneška. ²⁸ Tak vyplenil Jehu Baala z lidu israelského.

²⁹ Avšak hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, nezanechal, neboť neopustil telat zlatých, která byla v Betelu a v Danu.

³⁰ I řekl Hospodin Jehuovi: „Protože jsi snažně vykonal, co pra-

V. ¹⁵. n. „syn Rechabův“ = Rechabovec. Byl to kmen příslušný ku *Kenezovcům* (1. Par 2, 55.), příbuzný s *Kalebovcí* (Sdc 1, 13; 1. Par 4, 12. nn.), *Jonadab* jmenován také Jer 35, 6. Byl jejich *šejkem* a náboženskomravním oprávcem (reformátorem). Proto sluje „otec“. Byli přísní jednobojci, kteří ctili toliko Jahve. Rechabovci, přísní *beduini*, sídlili na pustinách judských, na západním břehu Mrtvého moře. O způsobu jejich života viz Jer 35, 6. nn.

V. ²¹. Chrám ten byl postavil Achab 3. Král 16, 32.

V. ³⁰. n. Jehu vykonal sice, co žádal Eliáš (3. Král 21, 22. nn.) a Eliseus (4. Král 9, 1. nn.), ale ve své krvežíznivosti zašel dále nežli měl, a v tom tkví jeho *vina*. Srv. výše v. 9. Proto také nepřislíbena dynastii jeho vláda *na věčné časy* jako Davidovcům, ale toliko „do čtvrtého kolena“

vého bylo, a líbilo se před očima máma, a všechny věci, které byly v srdci mém, učinil jsi domu Achabovu: synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně israelském.“³¹ Ale Jehu nedbal toho, by chodil v zákoně Hospodina, Boha Israelova, celým srdcem svým; neboť nezanechal hříchů Jeroboama, do kterých byl uvedl Israele.

³² Za těch dnů počal Hospodin oškliviti si Israele; proto bil jej Hazael ve všech končinách israelských,³³ a pozbyl od Jordánu proti východu slunce všeho území Gadova, Rubenova i Manassova od Aroeru, který je nad potokem Arnonem, i Galaadu i Basanu.

³⁴ Ostatní dějiny Jehuovy, všechno co učinil, i statečnost jeho, zapísáno jest — (jak známo) — v Letopisech králův israelských.³⁵ I zasnul Jehu s otci svými a pochovali ho v Samaři. A stal se králem Joachaz, syn jeho, místo něho.³⁶ Času, ve kterém kraloval Jehu nad Israelem v Samaři, bylo dvacet osm let.

HLAVA II. — ¹ Atalie, matka Ochozjášova, vidouc, že zemřel syn její, vstala a pobila veškerý rod královský. ² Ale Josaba, dcera krále Jorama, sestra Ochozjášova, vzala Joasa, syna Ochozjášova, vzala jej potají ze synů královských, kteří zabíjeni byli, i chůvu jeho z ložnice, a skryla jej před Atalií, že nebyl zabít. ³ A byl s ní v domě [Hospodinově] tajně šest let, zatím co Atalie kralovala v zemi.

⁴ Léta pak sedmého vzkázal Jojada pro setníky a vojáky, vzal a uvedl je k sobě do chrámu Hospodinova, učinil s nimi smlouvu, zavázal je přísahou v domě Hospodinově, ukázal jim syna krále⁵ a přikázal jim říka: „Věc, kterou máte udělati, je tato: ⁶ Třetí díl vás nastupující v sobotu a držící (obyčejně) stráž u domu královského, třetina, která bývá u brány Sur, i třetina, bývající u brány za příbytkem štítonošův a držící stráž u domu Messa — ⁷ také (tyto) dvě třetiny z vás, všichni přicházející v sobotu, aby drželi stráž v domě Hospodinově k vůli králi: ⁸ obstoupíte jej se zbraní v rukách, a vejde-li kdo do (vašich) řad ve chrámě, zabijte jej — a buďte s králem vycházejícím i vcházejícím.“ ⁹ Učinili tedy setníci vše, jak byl rozkázal jim Jojada kněz; každý pojav muže své, kteří přicházeli v sobotu s těmi, kteří odcházeli v sobotu, přišel k Jojadowi knězi. ¹⁰ Ten dal jim kopí a zbraň krále Davida, která byla v domě Hospodinově. ¹¹ A postavili se, každý maje zbraň v ruce své, od pravé strany až do levé strany chrámu a (čelem k) oltáři a k domu, okolo krále. ¹² I vyvedl syna krále, položil na něj korunu a odznak, prohlásil jej králem, a pomazal ho, zatím co tleskajíce rukama volali: „Ať žije král!“

¹³ Když uslyšela Atalie hluk oděnců, vešla k lidu do chrámu Hospodinova, ¹⁴ a uzřela krále, an stojí na vyvýšeném místě podle obyčeje,

V. 32. n. „za těch dnů“ hodí se nejlépe na čas kolem roku 824.

V. 34. Také „černý obelisk“, nalezený v Nimrudě (Kalchi) ve středním paláci králův assyrských a chovaný nyní v britském museu (v Londýně), zobrazuje a hlásá, kterak Salmanassar přijal poplatek od Jehu.

V. 36. Jehu nastoupil r. 843/842. Dvacátý osmý rok vlády jeho byl 816/815.

Hl. II. V. 4. „Léta sedmého“, tedy asi v zimě roku 837. Srv. výše 10, 36.

V. 5.—8. Královská stráž bývala rozdělena na tři oddíly, které měly v paláci strážníci a každou sobotu provázely krále do chrámu a tam se střídaly. V týdně střežily dvě třetiny z nich královský palác, jedna pak třetina bývala na strážích ve chrámě. V sobotu však táhly dvě třetiny palácové stráže, doprovázejíce krále do chrámu („k vůli králi“).

a setníky s trubači blízko něho, jakož i veškeren venkovský lid, an se raduje a troubí; i roztrhla rouchu své a vzkřikla: „Spiknutí, spiknutí!“¹⁵ Jojada pak rozkázal setníkům, kteří byli nad vojskem: „Vyvedte ji z chrámu v kruhu, a kdokoli by za ní šel, zabijte ho mečem.“ Byl (si) totiž kněz řekl: „Ať není zabita v chrámě Hospodinově!“¹⁶ I vložili na ni ruce, vystrčili ji na cestu, kudy koně vcházejí do paláce, a tam byla zabita.

¹⁷ Učinil pak Jojada smlouvu mezi Hospodinem, mezi králem a mezi lidem, že budou lidem Hospodinovým, jakož i (smlouvu) mezi králem a lidem.

¹⁸ A všecek venkovský lid vešel do chrámu Baalova, zbořili oltáře jeho a obrazy roztrhali důkladně. Matana pak, kněze Baalova, zabili před oltářem.

Osadiv pak kněz stráží dům Boží¹⁹ pojal setníky a houfy Kereťanův a Feleťanův i veškeren lid venkovský, a vyprovodili krále z domu Hospodinova dolů, a když přišli cestou brány štítonošů do paláce, posadil se na trůn královský.²⁰ I veselil se všecek lid venkovský, a město zůstalo klidno. Atalie pak zabita byla mečem v domě královském.²¹ Sedm let bylo Joasovi, když počal kralovati.

HLAVA 12. — ¹ Léta sedmého Jehuova stal se králem Joas, a kraloval čtyřicet let v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Sebia z Bersaby.² Joas činil, co pravé jest v očích Hospodinových, po všechny dny, pokud ho poučoval Jojada kněz.³ Ale výšin neodstranil, nebo ještě lid obětoval a pátil kadidlo na výšinách těch.

⁴ I řekl Joas kněžím: „Všecky chrámové peníze odváděné do chrámu Hospodinova od těch, kteří do něho docházejí, dané na výkup lidí nebo dobrovolně a ze svobodné vůle přinesené do chrámu Hospodinova, ⁵ nechať vezmou si je kněží podle pořádku svého, a nechať opravují poruchy domu (Hospodinova), shledají-li, že něco potřebuje opravy.“⁶ Protože však až do dvacátého třetího roku krále Joasa neopravovali kněží poboření chrámových, ⁷ povolal král Joas velekněze Jojadu, jakož i kněze a řekl jim: „Proč neopravujete poboření chrámových? Nebudete již tedy bráti peněz podle pořádku svého, ale na opravu chrámu vzdáte se jich.“⁸ Tak bylo kněžím zabráněno, by již nebrali peněz od lidu, aniž opravovali poboření chrámových.⁹ Vzal pak velekněz Jojada jednu bednu, udělal svrchu otvor a postavil ji vedle sloupu po pravé straně těch, kdo vcházeli do domu Hospodinova. I kladli do ní kněží, kteří byli na stráží u dveří, všechny peníze, které přinášeny bývaly do chrámu Hospodinova.¹⁰ A kdykoli viděli, že je mnoho peněz v pokladnici, přicházel písař králův, a velekněz, i vysýpali a počítávali peníze, které našli v domě Hospodinově,¹¹ a dávali je podle počtu a váhy do rukou stavitelů domu Hospodinova, a ti platili jimi tesařům a zedníkům, kteří dělali v domě Hospodinově a ¹² poruchy opravovali, těm, kteří kameny tesali, jakož i na nákup dřeva a kamene, který tesán byl, aby opraven byl dům Hospodinův dokonale, zkrátka na vše, co potřebovalo nákladu, by udržován byl dům.¹³ Avšak nebylo děláno za

Hl. 12. V. 1. „Sedmý rok“ vlády Jehuovy byl rok 837/836. — Panoval tedy Joas až do roku 798/797, kdy mu bylo 46 nebo 47 roků.

V. 2. Později se však zvrhl. Viz 2. Par 24, 17. nn.

V. 9. Srv. 2. Par 24, 8.

tyto peníze číší do chrámu Hospodinova, ani vidliček, kadidelnic, trub, ani jakéhokoli náčiní zlatého nebo stříbrného, (to jest) z peněz, které přinášeny byly do chrámu Hospodinova; ¹⁴ ale těm, kteří dělali, dávány byly, by opraven byl chrám Hospodinův. ¹⁵ Ti lidé, kteří přijímali peníze, by je vydávali řemeslníkům, nedávali účtů, neboť podle své poctivosti s nimi nakládali. ¹⁶ Peněz však z obětí za zpronevěru a za hřích nevnášeli do chrámu Hospodinova, ježto patřily kněžím.

¹⁷ Tehdy vytáhl Hazael, král syrský, bojoval proti Getu, a dobyl ho. Když pak chystal se táhnouti k Jerusalemu, ¹⁸ vzal Joas, král judský všechny věci posvátné, které byli zasvětili (Hospodinu) Josafat, Joram a Ochozjáš, otcové jeho, králové judští, jakož i to, co sám byl zasvětil, (zkrátka) všechno stříbro, které mohlo nalezeno býti v pokladnicích chrámu Hospodinova i v domě královském, poslal to Hazaelovi, králi syrskému, a (ten) odtáhl od Jerusalema.

¹⁹ Ostatní děje Joasovy, všechno, co učinil, zapsáno jest — (jak známo) — v Letopisech králů judských. ²⁰ Povstali pak služebníci jeho, spikli se a zabili Joasa, když se ubíral dolů do domu Mello, ²¹ totiž Josachar, syn Semaatin, a Jozabad, syn Someřin, služebníci jeho ubili ho, a tak umřel. — I pochovali ho s otci jeho v městě Davidově, a stal se králem Amasjáš, syn jeho místo něho.

*Joachaz, Joas a Jeroboam (II.) v Israeli, Amasjáš v Judsku.
(13, 1.—14, 29.)*

HLAVA 13. — ¹ Léta dvacátého třetího Joasa, syna Ochozjáše, krále judského, stal se králem Joachaz, syn Jehuův, (a kraloval) nad Israelem v Samaři sedmnáct let. ² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, následuje hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele; a nezanechal jich. ³ I vzplál hněv Hospodinův na Israele, že je vydal v ruku Hazaela, krále syrského, a v ruku Benadada, syna Hazaelova, po všechny dny. ⁴ Prosil tedy Joachaz před obličejem Hospodinovým, i vyslyšel jej Hospodin, nebo viděl soužení lidu israelského, že je byl utiskoval král syrský, ⁵ a dal Hospodin vysvoboditele Israelovi, že vysvobozen byl z ruky krále syrského, a že bydliti mohli synové Israelovi ve stáncích svých jako dříve. ⁶ Avšak nezanechali hříchů domu Jeroboama, do kterých uvedl Israele, ale chodili v nich, ano i háj zůstal v Samaři. — ⁷ Nezůstalo totiž Joachazovi z lidu než padesát jezdců,

K v. 16. srv. Nm 5, 8; 18, 9. — Někteří se domnívají, že kromě *masa*, které zákon dával kněžím z obětí smírných, bylo věřícím platiti poplatek ve *stříbře*, jako bývají placeny dnes *poplatky štolové*. Dovolávají se podobného obyčeje u Punů, který lze doložití tarifem, pocházejícím asi ze IV. století před Kristem, nalezeným roku 1845 a chovaným nyní v museu marseillském.

V. ²¹. Podle 2. Par 24, 25. pochován sice Joas ve městě Davidově, ale *nikoli v hrobce královské*.

Hl. 13. V. 1. „*Sedmnáct let*“, t. j. až do roku 800/799, čili do roku třicátého osmého vlády Joasovy.

V. 3. „*po všechny dny*“ Joachaza, který panoval roku 815—799. — Hazael přežil Joachaza, ježto zemřel asi r. 797. Nástupce Hazaelův Benhadad mohl proto utiskovati teprve Joachazova nástupce Joasa.

V. 4.—6. byl původně za v. 7., který býval za v. 3.

V. 6. líčí předběžně (*prolepticky*) stav za Jeroboama II. Israelité nespláceli vděčností Hospodinovi milost, že jim poslal vysvoboditele.

deset vozův a deset tisíc pěších, neb je byl pobil král syrský, a setřel jako plevy na humně, když se mlátí. — 8 Ostatní děje Joachazovy a vše, co učinil, i statečnost jeho zapsána je (tak známo) v Letopisech králův israelských. 9 Když zesnul Joachaz s otci svými, pochovali ho v Samaři, a stal se králem Joas, syn jeho, místo něho.

10 Léta třicátého sedmého Joasa, krále judského, (stal se králem) Joas, syn Joachazův, nad Israelem a kraloval v Samaři šestnáct let. 11 Činil, co je zlé v očích Hospodinových, nezanechav žádných hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, ale chodě v nich. 12 Ostatní děje Joasovy, vše, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. 13 I zesnul Joas s otci svými, a Jeroboam dosedl na trůn jeho. Joas pak pochován byl v Samaři s králi israelskými.

14 Eliseus roznemohl se nemocí, na kterou také (později) zemřel. I přišel k němu dolů Joas, král israelský, plakal nad ním a řekl: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a jeho vozataji!“ 15 Eliseus mu kázal: „Přines lučiště a střely!“ Když pak přinesl k němu lučiště a střely, 16 řekl králi israelskému: „Vlož ruku svou na lučiště!“ A když on vložil ruku svou (na ně), položil Eliseus ruce své na ruce královny a 17 řekl: „Otevři okno východní!“ Když pak otevřel, řekl Eliseus: „Vystřel střelu!“ I vystřelil. Tu pravil Eliseus: „Střela vítězství od Hospodina, střela vítězství nad Syrií; kéž porazíš Syrii v Afeku, až i zničíš ji.“ 18 A řekl opět: „Vezmi střely!“ Když je vzal, zase mu řekl: „Tluč střelou do země!“ Když udeřil po třetí, a (potom) přestal, 19 rozhněval se muž Boží na něj a řekl: „Kdybys byl udeřil po páté, po šesté [a po sedmé], byl bys porazil Syrii až do vyhlazení; nyní však toliko třikrát ji porazíš.“ 20 I zemřel Eliseus a pochovali ho.

Toho roku přišli do země lupiči z Moabska. 21 Když kteřísi pochovávali člověka ušli lupiče, uvrhli mrtvolu do hrobu Eliseova. Kteráž když se dotkla kostí Eliseových, ožil člověk a postavil se na nohy.

22 Hazael, král syrský tedy sužoval Israele po všechny dny Joachazovy. 23 I slitoval se Hospodin nad nimi, a obrátil se zase k nim pro svou úmluvu, kterou měl s Abrahamem, Isákem a s Jakobem; nechtěl jich zahladiti, a také (jich) docela nezavrhl, až do té doby. 24 Když pak umřel Hazael, král syrský, a kraloval Benadad, syn jeho, místo něho, 25 Joas, syn Joachazův, dobyl zase měst z moci Benadada, syna Hazaelova, která byl vzal Joachazovi, otci jeho, právem válečným; třikrát porazil ho Joas a získal zase města Israelova.

V. 10. Byl to rok 800/799 před Kr. „Šestnáctý rok“ Joasův byl čtrnáctý rok Amasjáše, krále judského, rok 785/784 před Kristem.

V. 12. n. má Lukiánova recenze (řeckého překladu alexandrijského) správně za v. 25. — Oba verše opakovány níže 14, 15. n. — Před nimi (za v. 25.) byly původně 14, 8.—14., které vypravují, „kterak bojoval Joas proti Amasjášovi“. Když byla ta zpráva z dějin Joasových, kam patří, přeložena do dějin Amasjášových, byly s ní spojeny také obvyklé závěry; tak vysvětleno, že 13, 12. n. = 14, 15. n.

V. 14. Eliseus zemřel asi roku 790. Bylo mu bezmála 90 let. Srv. výše 6, 8. nn.: 6, 24. nn.

V. 20. n. Eliseus zemřel v Samaři, byl však pochován ve svém rodném městě. Viz 3. Král 19, 16. Do končin těch bylo moabským kočovníkům snadno učiniti vpád. Přednosti Eliseovy opěvuje Sir 48, 13. nn. Srv. Lk 4, 27. Církev slaví jeho památku dne 14. června.

HLAVA 14. — ¹ Léta druhého Joasa, syna Joachaza, krále israelského, stal se králem Amasjáš, syn Joasa, krále judského. ² Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a kraloval dvacet devět let v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Joadan z Jerusalema. ³ Činil, co právě je v očích Hospodinových, ale ne jako David, otec jeho. Podle všech věcí, které činil Joas, otec jeho, činil též on. ⁴ Toliko výšin neodstranil; ještě totiž lid obětoval a pálil kadidlo na výšinách. ⁵ Když si upevnil království, pobil služebníky své, kteří byli zabili krále, otce jeho; ⁶ synů však těch, kteří jej byli zabili, nepobil, jak je psáno v Mojžíšově knize zákona, že přikázal Hospodin řka: „Neumrou otcové za syny, ani synové neumrou za otce; ale každý za hřích svůj umře.“

⁷ On porazil Edomské v údolí Solném, deset tisíců (mužů), dobyl Skály bojem a nazval ji Jektehel, až do dnešního dne.

⁸ Tehdy poslal Amasjáš posly k Joasovi, synu Joachaza, syna Jehoova, králi israelskému se vzkazem: „Pojď a podívejme si do očí!“

⁹ I vzkázal zase Joas, král israelský Amasjášovi, králi judskému: „Bodlák libanský vzkázal cedru, který je na Libanu: „Dej dceru svou synu mému za manželku!“ Avšak šla tudy zvěř lesní, která je na Libanu, a pošlapala bodlák. ¹⁰ Zvítězil jsi nad Edomem a (proto) pozdvihlo se srdce tvé; měj dosti na slávě (své) a sedď doma; proč vyzýváš neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?“ ¹¹ Ale Amasjáš neposlechl. Vytáhl tedy Joas, král israelský, a střetli se, on a Amasjáš, král judský, u Betsamesu, města Judova.

¹² I poražen byl Juda od Israele, a utekl každý domů. ¹³ Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Ochozjásova, jal Joas, král israelský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Pobořil zeď jerusalemskou od brány Efraim až ku bráně Rožní na čtyři sta loket, ¹⁴ pobral všechno zlato, stříbro i náčiní všechno, které bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských, vzal s sebou osoby do zástavy a vrátil se do Samaře.

¹⁵ Ostatní děje Joasovy, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, jsou zapsány (jak známo) v Letopisech králův israelských. ¹⁶ Když usnul Joas s otci svými, pochován byl v Samaři s králi israelskými, a stal se králem Jeroboam, syn jeho místo něho.

¹⁷ Amasjáš pak, syn Joasův, král judský, byl živ po smrti Joasa, syna Joachaza, krále israelského, patnácte let. ¹⁸ Ostatní děje Amasjášovy psány jsou (jak známo) v Letopisech králův judských. — ¹⁹ Spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali za ním do Lachise, zabili jej tam, ²⁰ přivezli jej koňmi a pochovali ho v Jerusalemě s otci jeho ve městě Davidově.

²¹ I vzal veškeren lid judský Azarjáše, kterému bylo šestnáct let, a ustanovili ho za krále na místě otce jeho Amasjáše. ²² Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovi, když usnul král s otci svými.

Hl. 14. V. 1. Byl to rok 798/797.

V. 6. O Mojžíšově zákoníku viz Dt 17, 18; 31, 9. — Zákon tu uveden toliko podle paměti. Viz Dt 24, 16.

V. 7. „Skála“ = opevněné město na skále, které později slulo *Petra*.

V. 17. Poslední ten rok vlády Joasovy byl 785/784 před Kr.

V. 22. „Když usnul král“ Amasjáš, vzbouřili se nejspíše Edomci, kteří byli nedávno poraženi (v. 7.). Azarjáš však ihned je zkontroloval a jmenované město dal opevnit, aby bylo pevnou judskou baštou v tamních končinách.

²³ Léta patnáctého Amasjáše, syna Joasa, krále judského, stal se králem Jeroboam, syn Joasa, krále israelského, (a panoval) v Samaři čtyřicet a jeden rok. ²⁴ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, nezanechav žádného z hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ²⁵ On zase dobyl končin Israelových od místa, kudy se jde do Ematu až k Moři pouště, podle řeči Hospodina, Boha Israelova, kterou promluvil skrze služebníka svého Jonáše, syna Amatiova, proroka z Getu, který je v Oferu. ²⁶ Neboť viděl Hospodin trápení Israelovo, že je náramně těžké, že jsou zničeni nevolníci i svobodní, a že není, kdo by pomohl Israelovi. ²⁷ Ježto nemínil Hospodin zahladiti jméno Israelovo pod nebem, vysvobodil je skrze Jeroboama, syna Joasova.

²⁸ Ostatní věci Jeroboamovy, vše, co učinil, jeho statečnost, kterak bojoval, [a kterak Damašek a judský Emat zase získal Israeli], zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. ²⁹ Když usnul Jeroboam s otci svými, králi israelskými, stal se králem Zacharjáš, syn jeho, místo něho.

*Azarjáš, Joatam a Achaz v Judsku; poslední králové israelští.
(15, 1.—17, 6.)*

HLAVA 15. — ¹ Léta dvacátého sedmého Jeroboama, krále israelského, stal se králem Azarjáš, syn Amasjáše, krále judského. ² Šestnáct let mu bylo, když počal kralovati, a kraloval padesát dvě léta v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jechelia z Jerusalema. ³ Činil, co se líbilo Hospodinu, právě tak, jako činil Amasjáš, otec jeho. ⁴ Toliko výšin nezníčil; lid ještě obětoval a páčil kadidlo na výšinách. ⁵ I ranil Hospodin krále, že byl malomocný až do dne smrti své, a bydlil svobodně v domě (svém) stranou, Joatan pak, syn králův, spravoval dvůr a soudil lid země.

⁶ Ostatní děje Azarjášovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův judských. ⁷ Když usnul Azarjáš s otci svými, pochovali ho s předky jeho v městě Davidově, a stal se králem Joatan, syn jeho místo něho.

⁸ Léta třicátého osmého Azarjáš, krále judského, stal se králem Zacharjáš, syn Jeroboamův nad Israelem v Samaři (a kraloval) šest měsíců. ⁹ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, jako činivali otcové jeho; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ¹⁰ I spíkl se proti němu Sellum, syn Jabesův, veřejně ho udeřil, zabil a stal se králem místo něho.

V. ²³. t. j. 785/784 před Kristem. Panoval-li Jeroboam II. 41 rok, byl posledním rokem jeho vlády 745/744 před Kristem.

V. ²⁵. „končiny Israelovy“ je tu popředně *Zajordání*. — „Kudy se jde do Ematu“ viz 3. Král 8, 65. — „Moře pouště“ = moře Mrtvé. — Jak daleko sahaly nové hranice israelské v Zajordání na sever, viz Am 6, 14. — Jeroboam rozšířil hranice říše své v bývalou rozlohu kolem roku 780. Prorokoval tedy a působil Jonáš již před tím rokem.

V. ²⁸. K činnosti *Jeroboamově* srv. 1. Par 5, 17. — Co je v závorce, dlužno čísti správně: (kterak bojoval) „s Damaškem a odvrátil hněv Jahvův od Israelé“ (Burney-Šanda). Srv. 13, 3. 5.

Hl. 15. V. 1. Byl to rok (od října) 770 (do září) 769 před Kr.

Za v. 4. možno položit, co vypravuje 2. Par 26, 5.—20.

V. 8. Byl to rok 745/744.

¹¹ Ostatní děje Zacharjášovy zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

¹² To je to, co pravil Hospodin Jehuovi, řka: „Synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně israelském.“ Tak se také stalo.

¹³ Sellum, syn Jabesův, stal se králem léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, a kraloval jeden měsíc v Samaři. ¹⁴ I přitáhl Manahem, syn Gadiův z Tersy; přišed do Samaře porazil Selluma, syna Jabesova, v Samaři, zabil ho a stal se králem místo něho.

¹⁵ Ostatní děje Sellumovy, i spiknutí jeho, kterým učinil úklady, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

¹⁶ Tehdy vyhubil Manahem Tapsu, a vše, co bylo v ní, i úzení její, — (když) totiž (přišel) z Tersy, nechtěli otevřítí mu — pobil všechny a těhotné rozpáral.

¹⁷ Léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Manahem, syn Gadiův, nad Israelem (a kraloval) deset let v Samaři.

¹⁸ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, po všechny dny své. ¹⁹ Přitáhl (pak) Ful, král assyrský, do země; i dal Manahem Fulovi tisíc hřiven stříbra, by mu byl na pomoc a upevnil království jeho. ²⁰ Protož uložil Manahem stříbro Israelovi, každému zámožnému, bohatému, aby je mohl dáti králi assyrskému, padesát lotů stříbra každému. A tak vrátil se král assyrský a nemeškal (déle) v zemi.

²¹ Ostatní děje Manahemovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. ²² Když usnul Manahem s otci svými, stal se králem Fakejáš, syn jeho místo něho.

²³ Léta padesátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Fakejáš, syn Manahemův, nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvě léta.

²⁴ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ²⁵ Spikl se pak proti němu Pekach, syn Romeljášův, vojevůdce jeho, zabil ho v Samaři na věži domu královského, vedle Argobu a vedle Arie, a s ním padesáte mužů z Galaadánův, a zabiv ho stal se králem místo něho.

²⁶ Ostatní děje Fakejášovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských.

²⁷ Léta padesátého druhého Azarjáše, krále judského, stal se králem Pekach, syn Romeljášův nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvacet let. ²⁸ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Je-

V. hledí k 10, 30. Za jediný rok 745/744 vystřídali se na trůně čtyři králové: Jeroboam, Zacharjáš a Šallúm, kteří zemřeli, *Manahem*, který nastoupil.

V. ¹⁶. *Tapsa* (hebr. „*Tifsach*“) bylo město na *Eufratě*. Srv. 3, Král 4, 24. To vylučuje souvislost; proto dlužno s Lukiánem čísti: „*Tappúach*“ Bylo na hranicích území Efraimova a Manassova. Viz Jos 16, 8; 17, 8.

V. ¹⁷. Byl to rok (od října) 745 (do září) 744 před Kristem. Z pramenův assyrských je zjištěno, že *Manahem* odevzdal poplatek assyrskému králi Tiglat-Pileasovi III. (IV.) roku 738. (Deimel.) Místo: „*po všechny dny své*“ lépe se LXX čísti: „*Za jeho dnů*“ a spojití s v. n.

V. ¹⁹. n. „*Ful*“, babylonsky „*Pulu*“, jest jméno *Tiglat-Pileasa III.* (IV.), jakožto krále babylonského. Panoval v Babylonii 729.—727. O té výpravě zmiňují se zlomky letopisů Tiglat-Pileasových, nalezené na kamenných deskách v paláci Asarhaddonově (680—669) v *Kalchu* (= dnešní *Nimrud*).

V. ²³. Byl to rok (od října) 739 (do září) 738.

V. ²⁷. Byl to rok (od října) 738 (do září) 737 před Kristem.

roboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. ²⁹ Za dnů Pekacha, krále israelského, přitáhl Teglathfalasar, král assyrský, a dobyl Ajonu, Abel-bet-maachy, Janoe, Kedesu, Asoru, Galaadu, Galileje, i všeho území Neftaliova, a zavedl je (do zajetí) do Assyrie. ³⁰ Spikl se pak a činil úklady Oseáš, syn Elův, proti Pekachovi, synu Romeljášovu; a udeřiv ho, zabil jej a stal se králem místo něho.

³¹ Ostatní děje Pekachovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

³² Léta druhého Pekacha, syna Romeljášova, krále israelského, stal se králem Joatam, syn Ozjáše, krále judského. ³³ Dvacet pět let mu bylo, když počal kralovati, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova. ³⁴ Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, činil. ³⁵ Ale výšin neodstranil; ještě lid obětoval a páčil kadidlo na výšinách; on vystavěl „vysokou bránu“ domu Hospodinova.

³⁶ Ostatní děje Joatamovy, vše, co činil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův judských. ³⁷ Za dnů těch počal Hospodin posílati na Judu Rasina, krále syrského, a Pekacha, syna Romeljášova. ³⁸ Když usnul Joatam s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

HLAVA 16. — ¹ Léta sedmnáctého Pekacha, syna Romeljášova, stal se králem Achaz, syn Joatama, krále judského. ² Dvacet let bylo Achazovi, když kralovati počal, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Nečinil, co bylo libé v očích Hospodina, Boha svého, jako David, otec jeho, ³ ale chodil po cestě králův israelských; ano i syna svého obětoval, dav jej provésti ohněm podle ohavností pohanů, které byl rozptýlil Hospodin před syny Israelovými. ⁴ Podával též oběti a páčil kadidlò na výšinách, na pahorcích, pod každým stromem ratolestným.

⁵ Tehdy vytáhl Rasin, král syrský, a Pekach, syn Romeljášův, král israelský, proti Jerusalemu do boje, oblehli Achaza, (ale) nemohli ho přemoci. ⁶ Toho času Rasin, král syrský, dobyl znova Aily Edomu, a vyvrhl Judovce z Aily; i přišli Edomští do Aily a bydlí tam až do tohoto dne.

⁷ Achaz však vzkázal Teglathfalasarovi, králi assyrskému: „Služeb-

V. ²⁹. n. *Teglathfalasar* zní assyrsky *Tukulti-apil-Ešarra*. Také 1. Par 5, 6. 26. svědčí, že *Tiglat-Pilezar* odvedl do zajetí část *Rubenovců*, *Gadovců* a *Manassovců* (z „*Galaadu*“). Obě zprávy biblické lze doložití nápisy klínovými. S výpravou z roku 734 souhlasí níže 16, 7. a 2. Par 28, 16., že byl *Tiglat-Pilezar* požádán judským králem Achazem (roku 735), by mu přispěl na pomoc ne toliko proti *Damašku* a *Samaři*, ale také proti *Filištanům*.

V. ³². Byl to rok 738 (říjen-prosinec) a 737 (leden—září) před Kristem.

V. ³³. Podle 18, 1. n. bylo *Ezechjášovi*, když roku 721 nastoupil, *dvacet pět* let.

V. ³⁶. O další činnosti *Joatamovy* vypravuje 2. Par 27, 3b.—6.

V. ³⁷. *Rácon* je znám také z klínových nápisův assyrských.

Hl. 16. V. ¹. t. j. před podzimem roku 736. Viz výše 15, 32, 38.

K v. ³. srv. Lv 18, 21; Dt 12, 31; 18, 10; Jer 7, 31. Ta nevinná oběť podána v údolí *Hinnomském* na místě, které slulo *Tofet* (Jer 32, 35; 19, 1. nn.). Měl tím býti uctěn bůh *Moloch* či *Melech* (Jer 32, 35.). Dítě bylo nejprve zabito, jako jindy bývala bita zvířata, a pak maso jeho vhozeno do ohně a spáleno jakožto *lidský celopal* (Ez 16, 21; 23, 37.—39.). Podobně byl učinil v největší nouzi *Méša*. Viz výše 3, 27. — *Lidské oběti* byly tehdy rozšířeny také u Egyptanů, Babyloňanův, Assyrů, Kanaanců, Punův a jiných národů. (Mader.)

ník tvůj a syn tvůj já jsem; přitáhni, a vysvobod mě z ruky krále syrského, a z ruky krále israelského, kteří povstali proti mně.“⁸ Sebrav pak stříbro a zlato, které bylo lze nalézt v domě Hospodinově a v pokladech královských, poslal (je) králi assyrskému darem,⁹ a ten povolil vůli jeho; přitáhl totiž král assyrský k Damašku, zpustošil jej, přesadil obyvatele jeho do Kyreny, a Rasina zabil.

¹⁰ I vypravil se král Achaz vstříc Teglatfalasarovi, králi assyrskému, do Damašku. Když pak uzřel oltář damašský, poslal král Achaz Urjášovi, knězi, vzorec jeho a vyobrazení všeho, co na něm bylo uděláno.¹¹ Udělal tedy Urjáš kněz oltář: právě tak, jak přikázal král Achaz z Damašku učinit kněz Urjáš, prve nežli se vrátil Achaz z Damašku.¹² A když se vrátil král z Damašku, a viděl oltář, ctil jej, a přistouпив obětoval celopaly i příslušnou suchou obět; ¹³ obětoval také úlitby, a lil krev obětí pokojných, které byl podal na oltáři. ¹⁴ Oltář pak měděný, který byl před Hospodinem, přenesl z předchrámu, to jest z místa mezi oltářem a chrámem Hospodinovým, a postavil jej po bok oltáře k severu. ¹⁵ Král Achaz také přikázal knězi Urjášovi: „Na větším oltáři obětuj celopal jitřní, obět suchou večerní, celopal královský s příslušnou obětí suchou, celopal všeho lidu země s příslušnými oběťmi suchými i mokřými; všelikou krev celopalu a všecku krev žertev na něj vyliješ; oltář pak měděný bude hotov k vůli mé.“¹⁶ Učinil tedy Urjáš kněz vše, jak byl přikázal král Achaz. ¹⁷ Dále vzal král Achaz ryté podstavce a mísy, které byly na nich; také moře složil s byků měděných, kteří je na sobě drželi, a položil je na kamennou dlažbu. ¹⁸ Sobotní pak jizbu, která byla vystavěna ve chrámě, a vchod královský z venku odstranil z chrámu Hospodinova k vůli králi assyrskému.

¹⁹ Ostatní Achazovy věci, které učinil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. ²⁰ Když usnul Achaz s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davidově; a stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

HLAVA 17. — ¹ Léta dvanáctého Achaza, krále judského, stal se králem Oseáš, syn Elův, v Samaři nad Israelem (a kraloval) devět let. ² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, ale ne jako králové israelští, kteří byli před ním. ³ Na toho vytáhl Salmanassar, král assyrský, i učinil se Oseáš služebníkem jeho, a odváděl mu poplatek.

V. 9. n. „Přitáhl“ roku 734, 733 a 732. Viz výše 15, 29. Tyto tři výpravy byla vlastně jedna velká výprava tříletá. — O jejím výsledku podává zprávu hliněná deska, nalezená v Kalchu (Nimrudu).

V. 14. „měděný“ oltář Šalomounův, který stával původně na posvátné skále (viz 3. Král 5, 17.), byl posunut veleknězem na západ a na jeho místo na skálu postaven oltář nový. To se Achazovi nezamlouvalo; proto dal starý oltář posunouti dále na sever. V seznamu posvátného náčiní z roku 587 (níže 25, 13. n.) není již jmenován oltář měděný; zdá se tedy, že byv posunut Achazem na sever, byl později vůbec odstraněn.

V. 15. „větší oltář“ — nový, kamenný, proti měděnému, starému. — O ustavičné oběti ranní a večerní viz výše 3, 20; 3. Král 18, 29; Ex 29, 38. nn.

V. 17. „O podstavcích“ viz 3. Král 7, 28. — O „moři“ tamže v. 23. nn.

V. 18. „Sobotní jizba“ byla místnost později vystavěná pro krále, aby v ní obcoval sobotní bohoslužbě.

K v. 19. srv. Is 14, 28. nn.

K v. 20. srv. 2. Par 28, 27.

Hl. 17. Oseáš vládl úhrnem jedenáct nebo dvanáct rokův, od roku 732—721. Viz 15, 30. (Šanda.)

V. 3. Salmanassar zemřel roku 722 (prosinec 722 nebo leden 721). — Výpravu tu podnikl Salmanassar nejspíše roku 725.

⁴ Když pak srozuměl král assyrský, že Oseáš chtěje se vzbouřiti poslal posly k Suaovi, králi egyptskému, aby nemusil dávatí poplatků králi assyrskému, jak měl každý rok obyčej, oblehl ho a svázaného dal (jej) do žaláře. ⁵ Prošel veškerou zemí, přitáhl k Samaři a ležel u ní tři léta. ⁶ Roku pak devátého (kralování) Oseášova vzal král assyrský Samař, přesadil Israele do Assyrie, a usadil je v Hale, u Haboru, řeky Gozanu, jakož i ve městech medských.

*Příčiny úpadku říše israelské a stav její po pádu Samaře.
(17, 7.—41.)*

⁷ To stalo se proto, že hřešili synové Israelovi proti Hospodinu, Bohu svému, který je vyvedl z Egypta, z ruky faraona, krále egyptského, a ctili bohy cizí. — ⁸ Chodili totiž podle obyčeje pohanů, které byl vyhladil Hospodin před obličejem synův Israelových, (a podle) králův israelských, ježto činili taktéž. ⁹ Neboť uráželi synové Israelovi výmysly nepravými Hospodina, Boha svého, a vystavěli si výšiny ve všech osadách svých od věže strážných až do města hrazeného. ¹⁰ Nadělali si model a hájů na každém vystávajícím pahorku a pod každým zeleným stromem. ¹¹ Zapalovali tam kadidlo na oltářích podle obyčeje pohanů, které byl vyhnal Hospodin před nimi, a činili věci nejhorší popouzejíce Hospodina. ¹² Ctili nečistoty, o kterých přikázal jim Hospodin, aby nečinili toho. ¹³ A varoval (přece) Hospodin Israele a Judu všemi proroky a vidci, říkáje: „Odvraťte se od cest svých zlých, a šetřte příkazů mých a ustanovení podle všech zákonů, které jsem dal otcům vašim, a jak jsem kázal vám skrze služebníky své, proroky.“ ¹⁴ Avšak neposlechli, ale zatvrdili šíji svou (že byla) jako šíje otců jejich, kteří nechtěli poslouchati Hospodina, Boha svého. ¹⁵ Zavrhli ustanovení jeho, smlouvu, kterou učinil s otcí jejich, a výstrahy jeho, kterými je varoval, chodili za nicotami nicotně jednaíce, a následovali pohanů, kteří byli kolem nich, o kterých byl jim přikázal Hospodin, aby nečinili, jak oni. ¹⁶ Opustili všechny příkazy Hospodina, Boha svého, udělali si dva lité býčky a háje, klaněli se všemu vojsku nebeskému, sloužili Baalovi, ¹⁷ zasvěcovali syny své i dcery své ohněm, obírali se hadačstvím a věštbou, a zaprodávali se k činům, které byly zlé v očích Hospodinových, aby ho popouzel. — ¹⁸ Rozhněval se tedy Hospodin náramně na Israele, a zavrhl je od obličejce svého.

Nezůstal nežli toliko kmen Judův. — ¹⁹ Avšak ani ten Juda neostříhal příkazů Hospodina, Boha svého, ale chodili v bludech Israelových, kterých se byl dopustil. ²⁰ I zavrhl Hospodin všechno potomstvo

V. 4. „Sua“ či „Só“ býval ztotožňován obyčejně s egyptským králem „Šabaka“. Šanda však (po Wincklerovi) vidí v „Miçrajim“ zde nikoli Egypt, ale severní Arabii, která v assyrských pramenech sluje Muçuri nebo Muçri. „Sua“ pak není egyptský král Šabaka, ale král severoarabský (či vrchní jeho vojevůdce), kterého nazývá Sargonův nápis „Siḇ'u“. — „svázaného dal ho do žaláře“ ne již Salmanassar, ale Sargon, který Samaře dobyl a pak teprve nevěrného vasala potrestal.

V. 5. n. Assyrové počali město obléhati před říjnem roku 723. Tiglat-Pilešar byl odvedl z Medie roku 744 65.000 lidí a roku 737 8650 lidí. Mohl tedy nyní Sargon tento úbytek obyvatelstva nahraditi zajatci israelskými. Jak z letopisů Sargonových výše uvedených patrno, učinil Sargon ze Samaře sídlo velitele nové assyrské provincie.

Israelovo, sužoval je a vydal je v ruku plenitelů, až je zapudil od své tváře. — ²¹ Již tehdy, kdy odtržen byl Israel od domu Davidova a ustanovili si krále Jeroboama, syna Nabatova, Jeroboam odvrátil Israele od Hospodina a uvedl je do hříchů velikých. ²² A chodili synové Israelovi ve všech hříších Jeroboamových, které on činil, a nezanechali jich, ²³ až i zavrhl Hospodin Israele od své tváře, jak byl mluvil skrze všechny služebníky své proroky. A tak zaveden byl Israel ze země své do Assyrie, až do tohoto dne.

²⁴ Přivedl pak král assyrský lidi z Babylona, z Kuty, z Avy, z Ematu a ze Sefarvaimu, a usadil je ve městech samařských místo synův Israelových; ti tedy zabrali Samařsko a usadili se v městech jeho. ²⁵ Když tam počali sídliti, nebáli se Hospodina, i poslal na ně Hospodin lvy, kteří je dávali. ²⁶ Tu bylo oznámeno králi assyrskému a řečeno: „Národové ti, které jsi přesadil, a usadil ve městech samařských, neznají ustanovení Boha země té; proto poslal na ně Hospodin lvy, a hle, hubí je, ježto nevědí, jak ctíti Boha země té.“ ²⁷ Král assyrský tedy přikázal: „Dovedte tam jednoho z kněží, které jste tamodtud zajaté přivedli; nechat jde, bydlí s nimi a učí je ustanovením Boha země té.“ ²⁸ I přišel jeden z kněží, kteří odvedeni byli do zajetí ze Samařska, usadil se v Betelu a učil je, kterak by ctíti měli Hospodina.

²⁹ Byl si udělal totiž každý národ boha svého, a postavili je ve svatyních na výšinách, jichž byli nadělali Samařští, každý národ v městech svých, ve kterých sídlili. ³⁰ Tak Babyloňané udělali si Sochothbena, Kutští udělali Nergela, Ematští udělali si Asimu, ³¹ a Avejští udělali Nebahaza a Tartaka; ti pak, kteří byli ze Sefarvaimu, pálili syny své ohněm Adramelechovi a Anamelechovi, bohům sefarvaimským. ³² (Nyní) však ctíli také Hospodina. A ustanovili si kněze výšin ze spodiny národa a postavili je do svatyní na výšinách. ³³ Ctíce Hospodina sloužili také bohům svým podle obyčeje národů, ze kterých převedeni byli do Samařska.

³⁴ Až do dnešního dne přidržují se obyčeje starého. Nectí Hospodina, aniž dbají jeho ustanovení, práv, zákona a příkazů, které byl dal Hospodin synům Jakoba, kterého nazval Israelem. ³⁵ (Hospodin) totiž učinil s nimi smlouvu a přikázal jim říka: „Nectěte bohů cizích, neklanějte se jim, neslužte jim, a neobětujte jim; ³⁶ ale Hospodina, Boha svého, který vyvedl vás z Egypta silou velikou a ramenem vztazeným, toho se bojte, jemu se klanějte a jemu obětujte! ³⁷ Také ustanovení, práv, zákona i příkazů, které napsal vám, šetřte, plníce je po všechny dny; a nectěte bohů cizích. ³⁸ Na úmluvu, kterou učinil s vámi, nezapomínejte; a neslužte bohům cizím, ³⁹ ale Hospodina, Boha svého, se bojte, neboť on vytrhnouti vás může z ruky všech nepřátel vašich.“

V. ²⁹. „Samařští“ = Israelité, kteří v Samařsku kdysi před rokem 721 sídlili.

V. ³⁰. *Sukkóth-benóth* je zkomolenina bohyně a manželky babylonského městského boha *Marduka*, jménem *Čarpanitu* čili *Zer-banítu*. — *Ašimá* bylo hamatské božstvo.

V. ³¹. *Nibchaz* = *Nabú-cházé* = Nabu (= Nebo) videc (? Šanda.) — *Tartáq* obvyčejněji bývá považováno za zkomoleninu z *Atargatis* = *Derketo*. Srv. 2. Mach 12, 26. — *Adar-melech* vzniklo asi přesmyčkou z *Melech-Adar* = *Melech* vznešený. (Šanda.) Že i *Melechovi* byly obětovány děti, dosvědčuje také výše v. 16. Srv. též 16, 3; Ez 23, 37. *Anammetech* = *Anathmelech*, (Hoffmann.) — *Anat* byla bohyně také v Palestině známá. (Srv. Anatót Jos 21, 18; Beth-Anat Jos 19, 38.)

⁴⁰ Oni však neposlechli, ale podle starého obyčeje svého páchali. ⁴¹ Ctíli tedy ti národové Hospodina, ale mimo to i modlám svým sloužili. A tak i synové jejich a vnukové, jako činili otcové jejich, činí až do dnešního dne.

Doba a způsob vlády Ezechjášovy. (18, 1.—8.)

HLAVA 18. — ¹ Léta třetího Oseáše, syna Ely, krále israelského, stal se králem Ezechjáš, syn Achaza, krále judského. ² Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Abi, dcera Zacharjášova. ³ Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, vše tak, jako činil David, otec jeho. ⁴ On rozmetal výšiny, ztroskotal sochy, háje posekal, a rozbil hada měděného, jehož byl udělal Mojžíš, neboť až do toho času synové Israelovi pálili mu kadidlo. Nazývali jej Nohestan. ⁵ V Hospodina, Boha Israelova, doufal, že nebylo po něm jemu rovného mezi všemi králi judskými, ani mezi těmi, kteří před ním byli. Držel se Hospodina, neopustil cest jeho, a šetřil příkazů jeho, které byl dal Hospodin Mojžíšovi. ⁷ Protož i Hospodin byl s ním, a ve všem, k čemukoli se obrátil, úspěšně jednal. Pozdvihl se také proti králi assyrskému, a přestal mu býti poddán. ⁸ On porazil Filišťany až do Gazy, i všechno území jejich, od věže strážných až do města hrazeného.

Zánik říše israelské. (18, 9.—12.)

⁹ Léta čtvrtého krále Ezechjáše, které bylo sedmým rokem Oseáše, syna Ely, krále israelského, výtáhl Salmanassar, král assyrský, proti Samaři a dobýval jí, ¹⁰ až jí dobyl; po třech letech totiž, léta šestého Ezechjášova, to jest léta devátého Oseáše, krále israelského, vzata byla Samař. ¹¹ I zavedl král assyrský Israele do Assyrie, a usadil jej v Hale a u Chaboru, řeky gozanské, a v městech medských, ¹² protože neposlouchali hlasu Hospodina, Boha svého, ale přestupovali úmluvu jeho: cokoli přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, nic neposlouchali ani nečinili.

Sennacherib táhne do Palestiny. (18, 13.—19, 37.)

¹³ Čtrnáctého léta krále Ezechjáše přitáhl Sennacherib, král assyrský, ke hrazeným městům judským a zdobýval jich.

Hl. 18. V. ¹. Ezechjáš nastoupil před podzimem roku 721. — Srv. výše 15, 30; 17, 1; 2. Par 29, 3. nn.

V. ². Poslední jeho vladařský rok 694/693 před Kristem.

V. ⁹. Salmanassar IV. počal dobývatí Samaře roku 723.

V. ¹⁰. Dobył jí Sargon roku 721. Viz výše 17, 5. n.

V. ¹³. Je jisto, že výpravu tu podnikl roku 701 před Kristem, a že do Palestiny Sennacherib vícekrát se nevypravil. Těch měst hrazených bylo dle zprávy klínopisné čtyřicet šest. Spojenci, t. j. Ezechjáš, Askalon a Ekron, podporováni jsouce vojskem mučurským a z Meluchchy, t. j. severozápadní Arabie (či Egypta a Etiopie?), srazili se s vojskem assyrským u *Eltege*. Sennacherib zvítězil. Poražený Ezechjáš se zbytky svého vojska, uchýlil se za zdi jerusalemské. Sennacherib, uspořádav věci v *Egroně* a *Askaloně*, oblehl Jerusalem. Ježto nemohl ihned města dobýti, počal dobývatí jiných menších měst judských. U Jerusalema ponechal tolik vojska, kolik bylo třeba, by zůstalo nepřístupně obklíčeno, s hlavním stanem však odebral se velekrál k *Lachisi* (v. 14.).

¹⁴ Tehdy vzkázal Ezechjáš, král judský po poslech králi assyrskému do Lachise: „Prohřešil jsem se; odtáhni ode mne, a vše, co mi uložíš, ponesu.“ Uložil tedy král assyrský Ezechjášovi, králi judskému, tři sta hřiven stříbra a třicet hřiven zlata. ¹⁵ I vydal Ezechjáš všecko stříbro, které nalezeno bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských. ¹⁶ Tehdy rozlámal Ezechjáš dveře chrámu Hospodinova, a plechy zlaté, které byl sám dal přibíti, dal králi assyrskému.

¹⁷ I poslal král assyrský tartana, rabsarisa a rabsaka z Láchise ke králi Ezechjášovi s vojskem velikým, k Jerusalemu; a ti vytáhše přišli k Jerusalemu, a zastavili se u potrubí hořejšího rybníka, to jest na cestě k poli valchářovu. ¹⁸ Když volali po králi, vyšel k nim Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Šobna písař a Joahe, syn Asafův, kancléř. ¹⁹ I řekl jim rabsake: „Řcete Ezechjášovi: Toto praví král veliký, král assyrský: Jaká je to naděje, o kterou se opíráš? ²⁰ Uradil ses snad, že se připravíš na válku? V koho doufáš, že se odvažuješ bouřiti se? ²¹ Doufáš v hůl třtinovou a nalomenou, v Egypt, na kterou podepře-li se kdo, zlomí se, vnikne mu do ruky a probodne ji? Tak je faraó, král egyptský, všem, kteří doufají v něho. ²² Pak-li mi díte: „V Hospodina, Boha svého doufáme,“ zdali to není ten, jehož výšiny i oltáře Ezechjáš odstranil a přikázal Judovi i Jerusalemu: „Před tímto oltářem klaněti se budete v Jerusalemě!“ ²³ Nyní tedy vsadte se s pánem mým, králem assyrským: dám vám dva tisíce koní a vizte, můžete-li sehnati, kdo by na nich jeli. ²⁴ Kterak můžete odolati jedinému knížeti z nejmenších služebníků pána mého? Či máš naději v Egypt pro vozy a pro jezdce? ²⁵ Přitáhl jsem bez vůle Hospodinovy na toto místo, abych je zničil? Hospodin mi řekl: „Táhni na zemi tu, a znič ji!“ ²⁶ I řekl Eljakim, syn Helkjášův, [Šobna a Joahe] rabsakovi: „Prosíme, mluv nám, služebníkům svým, syrsky, neboť rozumíme tomu jazyku; a nemluv nám judsky, ježto slyší lid, který je na zdi.“ ²⁷ Rabsake jim odpověděl: „Poslal mne pán můj ku pánu tvému a k tobě, bych mluvil řeči tyto, a ne spíše k mužstvu, které sedí na zdi, že budou (sice) jísti lejna svá a píti moč svou s vámi?“ ²⁸ A postaviv se rabsake volal hlásem velikým judsky: „Slyšte slova velekrále, krále assyrského! ²⁹ Toto praví král: Ať vás neklame Ezechjáš! Nebo nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé. ³⁰ A nechať vám nedodává důvěry v Hospodina, říkáje:

V. ¹⁷. „tartán“, assyrsky „turtánu“ nebo „tartánu“, je vrchní velitel, assyrský generalissimus. — „rab-sarís“ = vysoký dvorní úředník assyrský, nejvyšší komoří nebo pod. — „rabšáqé“ vysoký důstojník, naddůstojník. — Na souběžném místě Is 36, 2. není jmenován ani tartán, ani rabsarís. To jest asi znění původnější, ježto níže mluví toliko „rabšáqé“. Srv. 19, 8.

V. ²⁶. „syrsky“ = aramsky. — „judsky“ = hebrejsky. — Eljakim se obává, že lid odepře Ezechjášovi poslušnost, že nebude chtít bojovati, kdyžť vše marno. V té době vnikala do Palestiny aramština od severovýchodu, zejména od Damašku. Vzdělanci jí rozuměli, ne však dosud lid. V Assyrii byl dosud úředním jazykem jakož i mluvou u *v z d ě l a n c ů v assyrštinu*, lid však, doplňující se z přistěhovalých Aramů, mluvil aramsky. Vliv aramštiny byl tak veliký, že znenáhla vnikal také do vyšších kruhů, mohl tedy assyrský naddůstojník uměti aramsky. Mluvil-li dosud hebrejsky, možno věc vysvětliti buď tím, že užíval tlumočníka, nebo skutečně naučil se hebrejsky v dřívějších svých úřadech, ve kterých bylo se mu stýkati s obyvatelstvem, mluvícím hebrejsky (či fenicky). Lid, který byl na zdi, bylo popředně Ezechjášovo vojsko. Možno však, že byli mezi nimi také *uprchlíci* z Judska, kteří hledali v Jerusalemě útočiště před Assyry, jejich domovinu zaplavujícími.

V. ²⁷. „sice“ nevzdáte-li se, vznikne v obleženém městě krutý hlad.

„Jistě vysvobodí nás Hospodin, a nebude vydáno toto město do rukou krále assyrského!“ ³¹ Neposlouchejte Ezechjáše! Nebo toto praví král assyrský: „Ujednejte se mnou, co je vám užitečno, a vyjděte ke mně; i bude jísti každý z vinice své a z fíku svého, a budete pít vody z cisteren svých, ³² dokud nepřijdu a nepřivedu vás do země, která podobná je zemi vaší, do země úrodné, nesoucí hojně vína, do země chleba a vinic, země oliv, oleje i medu, abyste byli živi a nezemřeli. Neposlouchejte Ezechjáše, který vás klame říká: „Hospodin vysvobodí vás!“ ³³ Zda vysvobodili bohové národů zemi jejich z moci krále assyrského? ³⁴ Kde je bůh Ematu a Arfadu? Kde je bůh Sefarvaimu, Any a Avy? Zda vysvobodili Samař z ruky mé? ³⁵ Kterí ze všech bohů zemí vysvobodili území své z ruky mé, aby (také) Hospodin mohl vysvoboditi Jerusalema z moci mé?“ ³⁶ Lid mlčel a nic mu neodpověděl; nebo tak jim byl král nakázal, aby nic neodpovídali jemu. ³⁷ I přišel k Ezechjášovi Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Sobna písař, a Joahe, syn Asafův, kancléř, majíce roucha roztržená, a oznámili mu slova rabsakova.

HLAVA 19. — ¹ Když to uslyšel Ezechjáš král, roztrhl roucha svá, a oděv se žínici vešel do domu Hospodinova. ² Poslal také Eljakima, správce domu, Sobnu, písaře a starší kněží, oblečené v žínici, ku proroku Isajáši, synu Amosovu. ³ A ti řekli: „Toto praví Ezechjáš: „Den trápení, trestu a potupy je den tento; přišli synové až ku porodu, ale síly nemá rodička. ⁴ Snad všimne si Hospodin, Bůh tvůj, všech slov rabsaka, jehož poslal král assyrský, pán jeho, by rouhal se Bohu živému, a potrestá ho za slova, která slyšel Hospodin, Bůh tvůj; vykonej tedy modlitbu za ostatek (lidu), který ještě zbývá.“

⁵ Když tedy přišli služebníci krále Ezechjáše k Isajášovi, ⁶ Isajáš jim řekl: „Toto povíte pánu svému: Takto mluví Hospodin: „Neboj se těch řečí, které jsi slyšel, jimiž rouhali se mi služebníci krále assyrského. ⁷ Hle, já mu dám ducha, že uslyše novinu vrátí se do země své, a porazím jej mečem v zemi jeho.“

⁸ I navrátil se rabsake a zastal krále assyrského, an dobývá Lobny; bylť slyšel, že odtrhl od Lachise.

⁹ Když pak uslyšel (Sennacherib) o Tarakovi, králi etiopském, ani pravili: „Hle, vytáhl, aby bojoval proti tobě,“ [a když táhl proti němu], poslal posly k Ezechjášovi, králi judskému, řka: ¹⁰ Toto řčete Ezechjášovi, králi judskému: Ať neošálí tě bůh tvůj, v něhož doufáš, a neříkej: „Nebude dán Jerusalema do rukou krále assyrského!“ ¹¹ Nebo ty sám jsi slyšel, co učinili králové assyrští všem zemím, kterak je pohubili; zda tedy ty jediný budeš moci vyváznouti? ¹² Zda vysvobodili bohové národů všechny ty, jež pohubili otcové moji, totiž Gozan, Haran, Resef, obyvatelstvo Edenu, které bylo v Telassaru? ¹³ Kde je král Ematu, král Arfadu, a král města Sefarvaimu, Any a Avy?“

Hl. 19. V. ³. n. „Přišli synové . . .“ bylo *přísloví*. Zde znamená: Nebezpečí dostoupilo nejvyššího stupně a není, kdo by nás vyvedl z něho. — „ostatek“ ježto 200.000 lidí bylo dle klínopisné zprávy (18, 7.) odvedeno do zajetí, 46 měst judských vzato a v bitvě u *Eltege* také mnoho mužstva judského jistě padlo.

V. 9. „poslal posly k Ezechjášovi“ po druhé (hebr.). *Taraka* hebr. *Tirháqá*, byl té doby (roku 701) velitelem egyptského krále Šabataky, který vládl také v Etiopii (= „Kúš“). *Taraka* nastoupil na oba trůny (egyptský i etiopský) teprve po smrti Šabatakově, pravděpodobně roku 691. Proto sluje tu *předběžně* (prolepticky) „králem“. (Šanda.)

¹⁴ Když tedy vzal Ezechjáš list z ruky poslův a přečetl jej, šel nahoru do domu Hospodinova, rozvinul jej před Hospodinem, ¹⁵ a modlil se před obličejem jeho řka: „Hospodine, Bože Israelův, který sídlíš nad cheruby, ty jediný jsi Bůh všech králů země, tys učinil nebe i zemi. ¹⁶ Nakloniž ucha svého a slyš! Otevři, Hospodine, oči své, a viz! Slyš všechna slova Sennacheriba, který poslal, aby zhaněl nám Boha živého. ¹⁷ Tak jest, Hospodine, zpusťovali králové assyrští národy a všechny země jejich, ¹⁸ a uvrhli bohy jejich do ohně, — nebo nebyli (to) bohové, ale dílo rukou lidských ze dřeva a z kamene — a zahladili je. ¹⁹ Nyní však, Hospodine, Bože náš, vysvobod' nás z ruky jeho, ať poznají všechna království země, že ty, Hospodine, jediný jsi Bůh!“

²⁰ I vzkázal Isajáš, syn Amosův, Ezechjášovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Zač modlil ses ke mně stran Sennacheriba, krále assyrského, vyslyšel jsem tě.“ ²¹ Tato je řeč, kterou promluvil Hospodin o něm:

Pohrdá tebou a posmívá se tobě za tvými zády hlavou pokyvuje	panenská dcera Sionská, dcera Jerusalemská.
²² Koho jsi potupil a komu ses rouhal? Proti komu jsi vysoko pozdvihl oči své?	Proti komu jsi mluvil? Proti Svatému Israelovu!
²³ Sluhy svými zhaněl jsi Hospodina,	mysle si: „S množstvím svých vozů
vyjel já jsem na vrcholy horské zpodtínal jsem vysoké jeho cedry Pronikl jsem na jeho až konec,	nejzazšího Libanu, jakož i výborné jedle. v houštinu lesů jeho.
²⁴ Já jsem vykopával a pak pil jsem vysušil jsem chodidly svých nohou	vody cizozemské; všecky hrazené proudy“ “
²⁵ „Zdali slyšíš? Od pradávných časů Od starých dob připravoval jsem to, v pahorky ssutin by byly (obráceny)	chtěl jsem to učiniti. teď jsem způsobil to: pevnosti bojujících, by se chvělo a hanbilo,
²⁶ jejich obyvatelstvo vysílené trávě na poli by se podobalo, (rostlině) na střeše, která vadne dříve	bylině vzcházející, nežli může dorůst.
²⁷ Jak sedáš, sem tam chodíš, cestu tvou předvídám,	těž i vztek tvůj na mne.
²⁸ Ty jsi šíleně se na mne vztekal, proto vstrčím kroužek do tvých chřípí, a nazpět odvedu tě zase cestou,	zpupnost tvá došla mých uší: udidlo do tvých pysků, po které jsi přišel.“

²⁹ „Tobě pak, Ezechjáši, toto bude znamením:

V. ²¹. Básník posmívá se ve dvou slohách (I. = 21b.—24; II. = 25.—28.) králi assyrskému, že byl nucen od Jerusalema odtáhnouti s nepořízenou. — „panna, dcera . . .“ je zosobněný *Jerusalem*, tedy obyvatelstvo jerusalemské. Srv. Is 23, 12; 47, 1. — „hlavou potřásati“ někomu za zády = *projev posměchu*.

V. ²². n. „Svatý Israelův“ je Jahve, jeho Bůh.

V. ²⁸. *Kroužek do nosu* dáván divokým zvířatům. — Starí panovníci dávali se vyobrazovati, kterak vedou na provaze nebo na opratích zajatce. Jako vodíval poražené Sennacherib, tak bude nyní veden Jahvem sám.

V. ²⁹. „co kde najdeš“ jest obilí, které vzejde na podzim ze zrní vydrobeného a utrouseného při jarní žni; následujícího jara uzraje. — „co se samo zrodí“ = co vydá pole ladem ležící.

Jídej letos, co kde najdeš,
na rok pak, co se samo zrodí,
třetí rok však sejte a žněte,
štěpujte vinice, jezte z nich plody!

³⁰ Co zbude z Judova lidu, zapustí
kořen dolů a plod vydá vzhůru.

³¹ Vyjdoutě z Jerusalema zbytky,
zachránění s hory Sion;
Horlivost Pána vojsk to učiní.“

³² „Pročez toto praví Hospodin o králi assyrském:

Nevejde do města tohoto
nevstřelí do něho šípu,
štít ho neobklídí,
násep ho neobepne!

³³ Cestou, kterou přišel, se vrátí,
avšak do města tohoto nevejde — [dí Hospodin].

³⁴ Záchranným štítem jsem tomuto městu
pro mne a pro mého sluhu Davida.“

³⁵ I stalo se té noci, že přišel anděl Hospodinův a porazil v ležení assyrském sto osmdesát pět tisíců. Když ráno vstali, viděli samé mrtvoly. Odtrhl tedy, odešel, ³⁶ vrátil se Sennacherib, král assyrský, a zůstal v Ninive. ³⁷ Když pak (jednou) klaněl se ve chrámě Nesrochově bohu svému, Adramelech a Sarasar, synové jeho, zabili ho mečem, a utekli do Armenie. I stal se králem Asarhaddon, syn jeho, místo něho.

Další děje vlády Ezechjášovy. (20, 1.—21.)

HLAVA 20. — ¹ V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti; i přišel k němu prorok Isajáš, syn Amosův, a řekl mu: „Toto praví Hospodin Bůh: Poříd' o svém domě, nebo zemřeš a nebudeš živ.“

² On však obrátil tvář svou ke stěně a modlil se k Hospodinu řka: ³ „Prosím, Hospodine, rozpomeň se přece, že jsem chodil před tebou věrně a se srdcem celým, a co je libé před tebou, že jsem činil!“ A plakal Ezechjáš pláčem velikým.

⁴ Prve nežli vyšel Isajáš do prostředního dvora, oslovil jej Hospodin a řekl: ⁵ „Vrať se a rci Ezechjášovi, vůdci lidu mého: Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Slyšel jsem modlitbu tvou a viděl

V. ³⁵. O „andělu“ hubiteli srv. Ex 12, 23; 2. Sam 24, 15. nn. — Byl to nej-spíše *mor*.

Hl. 20. patří časově před 18, 13. nn. Ezechjáš roznemohl se před r. 701, jak patrně z v. 6., kde předpovídá Isajáš, že bude vysvobozen z moci assyrského krále. Dlužno se domnívati, že roku 703 přišli do Jerusalema babylonští poslové. Pak dlužno se šandou pokládati číslici 15 ve v. 6. za porušení z původní číslice 10, která se mnohem lépe srovnává s 10ti stupni v. 9.—11. Jsou tedy pravděnejpodobněji „*ty dny*“, kdy se Ezechjáš rozstonal roku 704/703. — „*poříditi o svém domě*“ = učiniti závět. — Co tu ve hl. 20 vypravováno, jest opakováno s některými změnami Is hll. 38. n.

jsem slzy tvé. Hle tedy, uzdravím tě, třetího dne budeš moci jíti nahoru ke chrámu Hospodinovu. ⁶ A přidám ke dnům tvým patnáct let; z ruky krále assyrského také vysvobodím tebe i toto město, a chrániti budu toto město pro sebe a pro Davida, služebníka svého.“ ⁷ I řekl Isajáš: „Přineste hrudu fíků!“ Když ji přinesli a přiložili na vřed jeho, byl uzdraven.

⁸ Prve však tázal se Ezechjáš Isajáše: „Jaké bude znamení, že mě uzdraví Hospodin a že budu moci jíti třetího dne do chrámu Hospodinova?“ ⁹ Isajáš mu odpověděl: „Toto bude znamením od Hospodina, že učiní Hospodin věc, kterou řekl: Chceš, aby postoupil dále stín o deset čárek, či by se vrátil nazpět o tolikéž stupňů?“ ¹⁰ Ezechjáš pravil: „Snadno jest, aby stín vzrostl o deset čárek, proto nechci, by se to stalo; ale (chci), aby se vrátil nazpět o deset stupňů.“ ¹¹ Volal tedy Isajáš prorok k Hospodinu, i vrátil stín [po čárkách, po kterých již byl sešel], na slunečních hodinách Achazových nazpět o deset stupňů.

¹² Toho času poslal Berodach-Baladan, syn Baladanův, král babylonský, list a dary Ezechjášovi; neboť byl slyšel, že nemocen byl Ezechjáš. ¹³ Ezechjáš radoval se, že přišli a ukázal jim klenotnici, zlato, stříbro, rozličná vonidla, také masti, i zbrojnici svou, a vše, co bylo lze nalézt v pokladech jeho; nebylo, čeho by jim nebyl ukázal Ezechjáš v domě svém a v celé říši své.

¹⁴ Tu však přišel Isajáš prorok ke králi Ezechjášovi a řekl mu: „Co pravili muži tito? A odkud přišli k tobě?“ Ezechjáš mu odpověděl: „Ze země daleké přišli ke mně, z Babylona.“ ¹⁵ On tázal se dále: „Co viděli v domě tvém?“ Ezechjáš odpověděl: „Vše, cokoli je v domě mém, viděli; ničeho není v pokladech mých, čeho bych jim byl neukázal.“ ¹⁶ Řekl tedy Isajáš Ezechjášovi: „Slyš řeč Hospodinovu: ¹⁷ Hle, přijdou dny, kdy bude odneseno vše, co je v domě tvém, a co nachovali otcové tvoji až do tohoto dne, do Babylonu: nezůstane (z toho) nic — praví Hospodin. — ¹⁸ A ze synů tvých, kteří vzejdou z tebe, které zplodíš, pobráni budou, a stanou se komorníky při dvoru krále baby-

V. ⁶. n. „z ruky krále assyrského tě vysvobodím“ dlužno vztahovati na rok 701, t. j. na události vypravované výše 18, 13.—19. 37.

V. ¹¹. Místo „slunečních hodin“ mluví hebr. zase toliko o „schodech“ nebo „schodišti“ Achazově. Podle LXX bylo to schodiště na části královského paláce, kterou dal postavit otec Ezechjášův (Achaz). Bylo to nejspíše schodiště *nekryté*, které vedlo z dola podél zdi západní na plochou střechu. Při východu slunce bylo ve stínu paláce. K polednímu světlo ozářilo horní stupně a osvětlovalo schodiště stále víc a více, že stín sestupoval po schodech níž a níže. Bylo tedy schodiště jakýmsi stínoměrem (= „slunečními hodinami“). Kolik času jednomu stupni odpovídalo, nelze zjistiti. Že by odpovídal jeden ten stupeň jedné hodině, nelze dokázati. Zázračný zjev mohl tedy vzniknouti nevelikým lomem paprsků slunečních a trvati nepřilíš dlouho. Když ten lom přestal, vrátil se stín do polohy, ve které by byl býval, kdyby onoho lomu paprsků nebylo. Písmo tu nepraví, že byl ten den nad obyčej prodloužen. Také r. 1703 pozoroval prior P. Romuald a jiní v Metách, že se vrátil stín na slunečních hodinách zpět o 1½ hodiny. Zázračnost znamení daného Ezechjášovi tkví toliko v okolnostech, že bylo prorokem předpověděno a že stal se zjev v přírodě řídký právě tu, kdy bylo třeba, by byl znamením ujišťujícím Ezechjáše. — (Možno však také, že dal Achaz podle babylonského vzoru (Herodot II. 109) postavit stínoměr („gnomon“), t. j. hranol vysoký, který házel stín na kruhovitě schodiště. To podstaty mimořádného zjevu nemění.)

V. ¹⁷. *předpovídá babylonské zajetí*, aby tím jasněji bylo patrné, že neučinil Ezechjáš dobře, vešed v přátelství s mocí, která později říši judskou z kořene vyvrátí.

lonského.“ ¹⁹ I řekl Ezechjáš Isajášovi: „Dobrá je řeč Hospodinova, kterou jsi pronesl; budiž (jen) trvalý pokoj za mých dnů!“

²⁰ Ostatní pak věci Ezechjášovi, i všechna statečnost jeho, kterak udělal rybník, a vodu po trubách uvedl do města, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králů judských. ²¹ Když usnul Ezechjáš s otcí svými, stal se králem Manasses, syn jeho, místo něho.

Manasses. (21, 1.—18.)

HLAVA 21. — ¹ Dvanáct let bylo Manassovi, když počal kralovati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Hafsiba.

² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových podle modlářství národů, jež vyplenil Hospodin před syny Israelovými. ³ Vzdělal zase výšiny, které byl zničil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalovi, udělal háje, jako byl učinil Achab, král israelský, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctil je. ⁴ Také vystavěl oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě umístím jméno své.“ ⁵ Ba nadělal oltářů všemu vosku nebeskému i v obou nádvořích chrámu Hospodinova. ⁶ Provedl syna svého ohněm, zabýval se hadačstvím a čarodějstvím, zřídil (si) věštce a mnoho kouzelníků; tak činil, co je zlé v očích Hospodinových, a popouzel ho. ⁷ Postavil také modlu Ašery, kterou byl dal udělati, ve chrámě Hospodinově, o kterém pravil Hospodin Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V chrámě tomto, v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových, umístím jméno své na věky. ⁸ A již nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen skutečně šetřiti všeho, co jsem jim přikázal, všeho zákona, který jim dal Mojžíš, služebník můj.“ ⁹ Oni však neuposlechli, ale dali se svěsti Manassem, že činili horší věci, nežli národové, které potřel Hospodin před syny Israelovými.

¹⁰ I mluvil Hospodin skrze služebníky své proroky, řka: ¹¹ „Protože činil Manasse, král judský, ohavnosti tyto, horší nežli vše, co činili Amorrhejští před ním, a uvedl i Judu do hříchů nečistotami svými:

V. ²⁰. n. O věcech „ostatních“ viz 2. Par 29.—32. — Srv. také Is 22, 9. 11; 7, 3; Sir 48, 19. Podle 2. Par 32, 30. dal ucpati „horní“ výtok vody z pramene *gihonského* (Umm ed-daradž, Marianský pramen), t. j. vedoucí do strouhy a potrubí směrem jihozápadním mimo městskou zeď; stopy tohoto vodovodu z dob před Ezechjášem, nepříteli z venčí přístupného, jsou dosud zachovány; ústil do rybníka *Birket el-hamra*. Ezechjáš mohl jej dáti ucpati, ježto dal níže do skály prokopati jiný vodovod, nepříteli nepřístupný, který vytékal do nádržky (horní rybník siloeský), položené nad Birket el-hamra. Asi 8 metrův od ústí skalního průkopu do horního rybníku siloeského nalezen roku 1880 starohebrejský nápis, který později byl přenesen do Cařihradu. Smutné zkušenosti z roku 701, kdy byl Jerusalemy Assyry sevřeny, pohnuly krále, by se postaral, aby město pro budoucí podobný případ bylo opatřeno vodou. Tunel kopán ze dvou protilehlých stran, aby byl dříve hotov. Přímý směr vodovodu by měl 320 m délky, má však, ježto je klikatý, 535 m. Okliky dlužno vysvětliti nedostatkem technického měření; dělníci proti sobě pracující brali se v před toliko „podle oka“ a tak se šelši teprve oklikami. — Délka 1200 loket udána přibližně podle lokte egyptského, který měl 45 našich centimetrů.

Hl. 21. V. ¹. Manasses nastoupil před podzimem roku 693. Poslední, padesátý pátý rok vlády Manassovy byl od podzima 640 do podzima 639.

V. ⁶. Také Achaz „provedl syna svého ohněm“. Viz výše 16, 3.

¹² tedy toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Hle, já uvedu neštěstí na Jerusalem a na Judu, že bude zníti v obou uších tomu, kdokoliv o tom uslyší. ¹³ Budu měřiti Jerusalem provazcem Samaře a krokvicí domu Achabova, shladím Jerusalem jako bývají shlazovány desky, a shladě obrátím (ji) a přejedu několikrát rydlem povrch její. ¹⁴ Opustím zbytky dědičného majetku svého, a vydám je v ruce nepřátel jejich; i budou pustošeni a olupováni ode všech nepřátel svých, ¹⁵ protože činili, co je zlé v očích mých, a bez přestání popouzeli mne, ode dne, jak vyšli otcové jejich z Egypta, až do dneška.“ ¹⁶ Nad to i krve nevinné vylil Manasse velmi mnoho, takže jí naplnil Jerusalem až do krajností, kromě hříchů svých, do kterých uvedl Judu, aby činil, co je zlé v očích Hospodinových.

¹⁷ Ostatní věci Manassovy, vše, co učinil, i hřích jeho, kterým zhřešil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. ¹⁸ Když usnul Manasse s otci svými, pochován byl v zahradě domu svého, v zahradě Ozově, a stal se králem Amon, syn jeho, místo něho.

Král Amon. (21, 19.—26.)

¹⁹ Ve dvaceti dvou letech byl Amon, když počal kralovati, a kraloval dvě léta v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Messalemet, dcera Harusa z Jeteby.

²⁰ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako činil Manasse, otec jeho. ²¹ Chodil dokonale po cestě, po níž byl chodil otec jeho, sloužil nečistotám, kterým byl sloužil otec jeho, a klaněl se jim. ²² Opustil Hospodina, Boha otců svých, a nechodil po cestě Hospodinově.

²³ I spikli se proti němu služebníci jeho, a zabili ho v domě jeho. ²⁴ Lid venkovský však pobil všechny, kteří se byli spikli proti králi Amonovi, a ustanovil si králem Josjáše, syna jeho, místo něho.

²⁵ Ostatní skutky Amonovy, které činil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. ²⁶ I pochovali ho v hrobě jeho, v zahradě Ozově, a stal se králem Josjáš, syn jeho, místo něho.

V. ¹³. „měřiti provazcem“ = stavěti. Uživati krokvice té znamená rovně: „stavěti“. Zde však dlužno „stavěti“ bráti v opačném (ironickém) významu: „bořiti“. „provazec Samaře“, „krokvice Achabova“ — jako byla Samař rozbořena a jako dynastie Achabova zapadla. Srv. Pláč 2, 8; Am 7, 7.

V. ¹⁷. V letech 648 a 647 vzbouřil se proti Assurbanipalovi jeho „bratr“ Šamaš-šum-ukin (= Sammuges), král babylonský. Assurbanipal ve svých letopisech praví, že se podařilo mu získati pro ten odboj Akkadsko, Kaldsko, Aramsko, přímoří od Aqaby až po Babsalimeti, Elamsko, i krajinu Amurru, t. j. Západ; pravděpodobně byl mezi těmi spiklenci také Manasse. Tomu-li tak, snadno vyložití, že později, když Assurbanipal odboj potlačil, byl Manasse odveden do Babylonie, jak výslovně praví 2. Par 33, 11. Do času toho zajetí bývá kladena událost, vypravovaná v Knize Judit. (Po r. 647). Když byl Manasse milostí velekrálovou propuštěn domů, snažil se napravit škody, které byl prve způsobil (2. Par 33, 15.). Ovšem, že nebylo již času, by vše, co byl pokazil, napravil; proto nelze ho zařaditi mezi krále zbožné. — Za vlády Manassovy usadil Asarhaddon (Esdr 4, 2.) a později Assurbanipal (Esdr 4, 9. nn.) nové osadníky v Samaři. — O vojenské a stavitelské činnosti Manassově, kterou dlužno klásti do posledních let jeho vlády, viz 2. Par 33, 14.

K v. ¹⁹. srv. 2. Par 33, 21. nn. Amon roku 640/639, nastoupil.

Král Josjáš. (22, 1.—23., 30.)

HLAVA 22. — ¹ Osm let bylo Josjášovi, když počal kralovati, a kraloval třicet jeden rok v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Idida, dcera Hadajášova z Besekatu. ² Činil, co bylo libé v očích Hospodinových a chodil po všech cestách Davida, otce svého, neuchyluje se na-pravo ni nalevo.

³ Léta osmnáctého krále Josjáše poslal král Safana, syna Asliáše, syna Messulamova, písaře [domu Hospodinova], řka jemu: ⁴ „Jdi k Helkjášovi, veleknězi, ať jsou shromážděny peníze, které byly přineseny do chrámu Hospodinova, které sebrali vrátní chrámu od lidu, ⁵ a nechať je dají řemeslníkům stavitelé domu Hospodinova; ti ať je rozdělí těm, kteří pracují v chrámě Hospodinově, opravující poruchy chrámu, ⁶ totiž tesařům, kameníkům a zedníkům; ať také nakoupí dřeva a kamene z lomu na opravu chrámu Hospodinova. ⁷ Nebudíž však od nich žádán počet ze stříbra, které přijímají, ale ať s ním nakládají podle (své) poctivosti.“

⁸ Tu řekl Helkjáš, velekněz, Safanovi, písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově“ a dal Helkjáš závitek ten Safanovi, který jej také četl. ⁹ Přišel pak Safan písař ke králi a podával mu zprávu o tom, co byl přikázal, řka: „Sebrali služebníci tvoji peníze, které shledány byly v domě Hospodinově, a dali je, by rozděleny byly řemeslníkům od představených nad pracemi chrámu Hospodinova.“ ¹⁰ Vypravoval také Safan písař králi, řka: „Knihu mi dal Helkjáš kněz.“ Když ji pak četl Safan před králem, ¹¹ a když slyšel král slova Hospodinovy knihy zákona, roztrhl roucha svá.

¹² A rozkázal Helkjáš knězi, Ahikamovi, synu Safanovu, Achabovi, synu Michovu, Safanu písaři a Asajášovi, služebníku královskému, řka: ¹³ „Jděte a poradte se o mne a o lid, o veškerého Judu

Hl. 22. V. ¹. Ježto nastoupil Josjáš před podzimem roku 638, byl poslední rok jeho vlády 609/608.

V. ². n. Josjáš snažil se již dříve, zejména třináctého roku své vlády, kdy vystoupil Jeremjáš (Jer 1, 2.), prováděti náboženské opravy (2. Par 34, 3.). Hlavní však a zdárná činnost jeho náprav počala roku osmnáctého jeho vlády, t. j. roku 622/621 před Kr.

V. ⁸. „*Kniha zákona*“ byla Deuteronomium (Jeronym, Atanáš, Zlat., Prokop z Gazy). Že bylo nutno posvátnou knihu ve chrámě ukrýti, snadno si lze vysvětliti, ježto Manasse rádil bohopustým způsobem proti bohopoctě Jahvově, a důsledně tedy — tak lze se domnívati — snažil se zničiti nepohodlný posvátný jahvický *zákoník chrámový*. Možno, že se mu podařilo spáliti vzácný, prastarý rukopis Pt ve chrámě chovaný, který byl aspoň *považován* za rukopis Mojžišův, že však poštěstilo se kněžím aspoň Dt z toho vzácného rukopisu zachovati a před královými pochopy ukrýti ve chrámě. Kolik rukopisů *soukromých, opisů* mojžišských spisů *chrámových*, bylo té doby zachováno, neznámo.

V. ¹⁰. n. Byla to *kniha známá*, ale arcí *pohřešovaná*. Proto nevyšetřuje král její původnosti ani pravosti, ale přijímá její slova s veškerou úctou.

V. ¹³. Hrozby *králi i lidu*, hrozby velmi přísné, podává Dt 28. — Z výroku Josjášova zřejmo, že byla kniha nalezená *známa* již „*otcům*“, kteří ji však neposlouchali. *Assyrové* ukládali písemné památky do *základů chrámův a paláců*. Taktéž činili *Egyptané*. Ježto býval vliv Egypta na Palestinu mocný, domnívá se egyptolog Naville, že podobný zvyk pronikl také do Palestiny, že „*kniha zákona*“ byla vložena do zdí chrámových za Šalomouna a nyní, když byl chrám za Josjáše opravován, že byla nalezena. Písmo však nic nepraví o tom, že do základů chrámu Šalomounova kniha zákona byla vložena, nezmiňuje se, že byly opravovány základy ty za Josjáše, ale podle 2. Par 34, 14. byla „*kniha zákona*“ nalezena v *pokladnách chrámových*.

stran slov knihy této, která byla nalezena; neboť veliký hněv Hospodinův rozpálil se na nás, že neposlouchali otcové naši slov knihy této, aby činili vše, co je nám (v ní) předepsáno.“¹⁴ Šli tedy, Helkjáš kněz, Ahikam, Achobor, Safan a Asajáš ku prorokyni Holdě, manželce Seluma, syna Tekuy, syna Araasova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okrese. Když jí (to) pověděli,¹⁵ ona jim odpověděla: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Povězte muži, který vás poslal ke mně: ¹⁶ Toto praví Hospodin: Hle, já přivedu neštěstí na toto místo i na obyvatele jeho, vše, co řečeno je v zákoně, který četl král judský,¹⁷ protože opustili mne, a obětovali bohům cizím, popouzejíce mne všemi (těmi) díly rukou svých: rozpálí se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen.¹⁸ Králi pak judskému, který poslal vás, abyste se tázali Hospodina, takto povíte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Proto, že jsi slyšel slova knihy — ¹⁹ že uleklo se srdce tvé, žeš ponížil se před Hospodinem, slyše řeči proti místu tomuto a obyvatelům jeho, že totiž hrůzou a kletbou budou, žeš roztrhl roucho své a plakals přede mnou — také já uslyšel jsem tebe, praví Hospodin. — ²⁰ „Proto připojím tě k otcům tvým a pochován budeš v hrobě svém v pokoji, aby neviděly oči tvé všeho neštěstí toho, kteréž uvedu na toto místo.“

HLAVA 23. — ¹ Když oznámili králi, co (Holda) pověděla, poslal, aby se shromáždili k němu všichni starší judští a jerusalemští. ² Pak šel král nahoru do chrámu Hospodinova, — všichni muži judští a všichni, kteří bydlili v Jerusalemě, kněží, proroci i veškeren lid od malého až do velikého šli s ním — i dal přechřísti, aby všichni slyšeli, všechna slova knihy úmluvy, která nalezena byla v domě Hospodinově. ³ A stoje na výstupku učinil úmluvu před Hospodinem, že budou choditi za Hospodinem, šetřiti příkazův, ustanovení a práv jeho celým srdcem a veškerou duší, aby (tak) splnili slova úmluvy, která napsána byla v oné knize; a (všecek) lid přistoupil k (té) smlouvě.

⁴ A přikázal král Helkjášovi veleknězi, kněžím druhého řádu a vrátným, aby vyházeli z chrámu Hospodinova všechno náradí, které uděláno bylo Baalovi, Ašeře a všemu vojsku nebeskému; i dal spáliti je venku za Jerusalemem v údolí Kedronském, a zanésti popel jejich do Betelu. — ⁵ Zahladil také hadače, které ustanovili králové judští, by obětovali na výšinách po městech judských a kolem Jerusalema, jakož i ty, kteří pálivali kadidlo Baalovi, slunci, měsíci, [dvanácti] znamením a všemu vojsku nebeskému. — ⁶ Rozkázal dále vynésti Ašeru z domu Hospodinova ven za Jerusalem do údolí Kedronského, spálil ji tam, obrátil ji v prach a rozházel jej po hrobech obecného lidu. ⁷ Pobořil též domky ženařů, kteří byli při domě Hospodinově, pro které tkaly ženy jakési domečky ke cti Ašeřině. ⁸ Shromáždil všechny kněze z měst judských poskvrnil výšiny, na kterých obětovali kněží (ti) od Gabay až do Bersaby, a zničil oltáře u dveří u vchodu do brány

Hl. 23. V. 5. Se zřetelem na Job 38, 31 však se zdá, že Písmo rozumí slovem „mazzalóth“ toliko jedno souhvězdí nebo dokonce jedinou hvězdu. Pravděpodobně dlužno se Schiapparellim mysliti na Venuši.

V. 8. „kněze“, ctící pravého Boha zákonným způsobem sice, ale *mimo svatyni ústřední*. Ty dlužno rozlišovati od „popů“, kteří buď ctí bohy nepravé, nebo Jahve způsobem nezákonným (v. 5.).

Josue, městského velitele, která byla na levé straně brány městské.⁹ Nesměli však vystoupiti kněží výšin k oltáři Hospodinovu v Jerusalemě, ale toliko jísti přesné chleby mezi bratřími svými.¹⁰ Poskvrnil také Tofet, který je v údolí syna Ennomova, by nikdo nezasvěcoval syna svého nebo dcery ohněm Molochovi.¹¹ Odstranil koně, které byli dali králové judští slunci u dveří chrámu Hospodinova vedle příbytku Natanmelecha, komorníka, který byl ve Farurim; vozy slunce pak spálil ohněm.¹² Oltáře na střeše horního patra Achazova, které byli vystavěli králové judští, jakož i oltáře, které byl vystavěl Manasse v obou nádvořích chrámu Hospodinova, dal zničiti král a odtud rychle vysypati prach z nich do údolí Kedronského.¹³ Také výšiny, které byly v Jerusalemě na pravé straně Hory pohoršení, které byl vzdělal Šalomoun, král israelský, Astartě, modle Sidonských, Chamosovi, pohoršení Moabských a Melchomovi, ohavě synů Ammonových, poskvrnil král.¹⁴ Ztroskotal sochy, posekal háje, a naplnil místa jejich kostmi mrtvých.

¹⁵ Nad to i oltář, který byl v Betelu, a výšinu, kterou byl udělal Jeroboam, syn Nabatův, který uvedl do hříchův Israele, i ten oltář a výšinu zkazil, zetřel na prach, a spálil také háj.¹⁶ Když Josjáš obrátiv se spatřil hroby, které byly na té hoře, poslav pobral kosti z hrobů těch, spálil je na tom oltáři a tak znesvětil jej podle slova Hospodinova, které pronesl muž Boží, jenž byl předpověděl věci tyto.¹⁷ A řekl: „Jaký je to pomník, který vidím?“ Občané toho města mu odpověděli: „Hrob je to muže Božího, který přišel z Judska a předpověděl o oltáři betelském tyto věci, které jsi učinil.“¹⁸ Řekl tedy: „Nechte ho, žádný nehýbej kostmi jeho!“ A tak zůstaly nedotčeny kosti jeho s kostmi proroka onoho, [který byl přišel ze Samaře.]¹⁹ Rovněž i všechny svatyně výšin ve městech samařských, které byli vzdělali králové israelští, by popouzeli Hospodina, odstranil Josjáš; učinil jim úplně tak, jak byl učinil v Betelu.²⁰ Pobil všechny kněze výšin, kteří tam byli, na oltářích, a spálil kosti lidské na nich. Pak vrátil se do Jerusalema.

²¹ Prikázal také všemu lidu toto: „Slavte velikonoce Hospodinu, Bohu svému, tak, jak psáno je v této knize úmluvy.“²² Nebyly slaveny takové velikonoce od časů soudců, kteří soudili Israele, ani po všechny dny králův israelských i králův judských,²³ jako osmnáctého léta krále Josjáše slaveny byly velikonoce Hospodinu v Jerusalemě.

V. 9. Ježto byli kněží ti a levité jaksí znesvěceni tím, že konali bohoslužbu na místě nepatřičném, nesměli v ústřední svatyni o velikonocích (srv. Ex 12, 15. nn.; níže v. 21.—23.) konati kněžských úkonův, ale směli jako nekněží požívatí přesných chlebů. Po velikonocích však nabyli zajisté práva, které jim dáno Dt 18, 6.—9.

K v. 10. srv. Dt 12, 29.—31. *Tófeth* = Ohniště. — O údolí *ennomském* viz Jos 15, 8; 18, 16.

V. 11. „*Farurim*“ hebr. „*parvárím*“ = „*parbár*“ (1. Par 26, 18.) jsou menší stavby, jakési „*předměstí*“ na západní straně chrámoviště. Srv. Ez 41, 12. 15.

V. 15. srv. s Ex 32, 20. — *Betel* nebyl na území Josjášově. Podle v. 19. ničil modlářství dokonce i v jiných městech *samařských*. Králi bylo možno i za hranicemi své říše tak působiti, že v té době klesala moc Assyrie, kde po Assurbanipalovi (668 až 626) nastoupil jeho syn *Aššuretililáni*. Za toho doráželi na Assyrii *Medové* pod *Fraortem* (Astyagem) a *Kyazarem*. V Babylonii pak zmocnil se trůnu Nabopolasar (625—605), zakladatel říše chaldské čili novobabylonské. Ježto se blížil neúprosně pád říše veleassyrské, mohl si král podobné opravy v bývalém království israelském dovoliti.

K v. 16. srv. 3. Král 13,

²⁴ Ano i vyvolavače duchův a hadače, sošky model, nečistoty a ohavy, které byly v Judsku a v Jerusalemě, odstranil Josjáš, aby naplnil slova zákona, napsaná v knize, kterou našel Helkjáš kněz v chrámě Hospodinově. ²⁵ Nebylo mu podobného krále před ním, který by se byl obrátil k Hospodinu celým srdcem svým, celou duší svou a veškerou mocí svou podle veškerého zákona Mojžíšova, aniž po něm kdo povstal podobný jemu. ²⁶ Avšak Hospodin se neodvrátil od velikého hněvu svého, ježto hněv jeho byl se roznítil (již) proti Judovi pro pohoršení, kterými ho byl popouzel Manasse. ²⁷ Byl totiž řekl Hospodin: „Také Judu zavrhnou od sebe, jako jsem zavrhl Israele; a zavrhnou toto město, Jerusalemem, který jsem vyvolil, i dům, o kterém jsem řekl: „Bude jméno mé tam!“

²⁸ Ostatní věci Josjášovy, vše, co učinil, zapsány jsou v Letopisech králů judských.

²⁹ Za dnů jeho táhl farao Nechao, král egyptský, proti králi assyrskému k řece Eufratu; i vytáhl Josjáš král vstříc jemu, avšak zabit byl u Magedda hned, jak se s ním utkal. ³⁰ Když pak odvezli ho služebníci jeho mrtvého z Magedda, když ho přivezli do Jerusalema a pochovávali v hrobce jeho, vzal venkovský lid Joachaza, syna Josjášova, pomazali ho a ustanovili králem místo otce jeho.

Joachaz, Joakim, Joachin. (23, 31.—24., 17.)

³¹ Ve dvaceti třech letech byl Joachaz, když počal kralovati, a kraloval tři měsíce v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremjášova z Lobny. ³² Činil, co je zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak činívali otcové jeho. ³³ I dal ho spoutati farao Nechao v Reble, která je v území Ematském, aby nekraloval v Jerusalemě, a uložil pokutu zemi, sto hřiven stříbra a hřivnu zlata. ³⁴ Ustanoviv pak za krále Eljakima, syna Josjášova, místo Josjáše, otce jeho, farao Nechao proměnil jméno jeho v Joakim. Joachaza však vzal a odvedl do Egypta, kdež i zemřel. ³⁵ (To) stříbro a zlato dal Joakim faraonovi, když byl každého v zemi ocenil, aby sneseno bylo, jak farao rozkázal; od každého z lidu venkovského žádal podle zámožnosti jeho stříbro i zlato, aby je dal faraonovi Nechaovi.

V. ²⁸. 2. Par 35, 26. n. — Zdá se, že byla Palestina za Josjáše stížena vpádem Skytů, kteří podle Herodota (I, 105.) vyplnili chrám *Astartin v Askalonu* a pronikli pryč až do Egypta. *Betšeán* (Jos 17, 11.) nazván na památku toho „*Skytopolis*“. Původně seděli Skytové na jižní Rusi.

V. ²⁹. *Nechó* panoval 610—595. Assyrie byla tehdy velmi sevřena Medy. Necho použil té příležitosti, by rozšířil hranice říše egyptské, jako bývalo za starých slavných dob (Tutmose III.), až po Eufrat. Táhl Palestinou podél moře, jak obvyčejně. — Z pobřeží odbočovala cesta severovýchodně dnešním údolím *'Ara* (Jos 17, 9.), šla přes *Karmel* a ústila nedaleko *Megidda* (Jos 17, 11.) do veliké roviny *esdrelonské*. Josjáš obsadil hory jihozápadně *Megidda*, by zabránil faraonovi vstup do úrodné nížiny. — Ježto byl Josjáš zabit „*hned jak se s ním utkal*“, možno míti za to, že bitva dlouho netrvala, že vojsko judské, ztrativši nejvyššího velitele, dalo se na ústup. Necho máje na zřeteli hlavní cíl své výpravy, táhnouti dále na sever, Judovců dále již nepronásledoval. Bylo to roku 608 před Kristem (na jaře). — Srv. 2. Par 35, 23.

V. ³¹. *Joachaz* jmenoval se před nástupem na trůn *Šallum* (Jer 22, 10. nn.; 1. Par 3, 15.). „*tři měsíce*“ letní roku 608.

V. ³⁴. Necho mění jméno *Eljakimovo* na znamení, že jest jeho *pánem*, nový král pak že všecek na něm závisí. Srv. 3. Král 8, 16.

³⁶ Ve dvaceti pěti letech byl Joakim, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Zebida, dcera Fadajášova z Rummy. ³⁷ Činil, co je zlé v očích Hospodinových, podle všeho, co byli činili otcové jeho.

HLAVA 24. — ¹ Za dnů jeho přitáhl Nabuchodonosor, král babylonský. Joakim byl poddaným jeho tři léta; avšak opět se pozdvihl proti němu. ² I poslal Hospodin na něj lupičské tlupy Chaldejských, Syrských, Moabských a Ammonsých; poslal je na Judu, aby ho zničili podle slova Hospodinova, které byl pronesl skrze služebníky své proroky. ³ Stalo se to pro slovo Hospodinovo proti Judovi, ježto chtěl jej zavrci od sebe pro veškeré hříchy Manassovy, které byl učinil, ⁴ a pro krev nevinnou, kterou byl vylil, že naplnil Jerusalem (tou) krví nevinných; pro tu věc nechtěl se Hospodin slitovati.

⁵ Ostatní věci Joakimovy, vše, co učinil, zapsáno je v Letopisech králů judských. Když pak usnul Joakim s otcí svými, ⁶ stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.

⁷ Král egyptský již nevytáhl ze země své, ježto zabral král babylonský od Potoka egyptského až k řece Eufratu vše, co bylo krále egyptského.

⁸ V osmnácti letech byl Joachin, když počal kralovati, a tři měsíce kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Nohesta, dcera Elnatanova z Jerusalema. ⁹ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak byl činil otec jeho. ¹⁰ Toho času přitáhli služebníci Nabuchodonosora, krále babylonského, k Jerusalemu, i bylo město obleženo. ¹¹ Přitáhl pak (i) Nabuchodonosor, král babylonský, k městu, když ho služebníci jeho dobývali. ¹² Tu vyšel Joachin, král judský, ke králi babylonskému, on i matka jeho, služebníci jeho, knížata jeho a komorníci jeho: i zajal ho

V. ³⁶. n. *První rok jeho vlády byl 609/608, a poslední rok, jedenáctý, 599/598 před Kristem.*

Hl. 24. V. ¹. „Za dnů jeho“, t. j. r. 605 po bitvě u *Karkemiše* (= dnes Džerábis na Eufratu). Počítáme-li roky vlády Joakimovy podle předdatujícího způsobu judského, byl to „čtvrtý“ rok vlády Joakimovy (Jer 46, 2.); počítáme-li podle podatujícího způsobu assyrského, který začíná počítati roky vládařské teprve počátkem příštího roku občanského, byl to „třetí“ rok vlády Joakimovy (Dn 1, 1.). Když totiž *Nabopolasar* (babylonsky *Nabu-aplam-ušcur*) se dověděl, že *Necho* táhne k Eufratu, vypravil proti němu vojsko a svěřil je svému synu *Nebukadnezarovi*. Ten poraziv faraona pronásledoval jej i jeho spojence, mezi kterými byl také *Joakim*. Oblehl *Jerusalem* (Dn 1, 1.), dal Joakima spoutati, aby byl odveden do Babylonu (2. Par 36, 6.). Udělil mu však potom milost a spokojil se toliko s několika *vznešenými rukojmími a s částí chrámového nářadí*. K té povolnosti pohnula *Nebukadnezara* zpráva, že zemřel otec. Odevzdav zajatce ze Syrie, Fenicie a Judska, jakož i těžkooděnce a zavazadla svým velitelům, rozkázal jim, aby táhli obvyklou cestou zpět domů. Sám však odebral se nejkratší cestou *pouští* do Babylonu, by si zajistil tam otcovský trůn. — „*tři léta*“, která byl *Nebukadnezarovi* poddán, jsou 605—602.

V. ². K „slovu Hospodinovu“ srv. Jer 16, 16; 25, 8. nn.

K v. ⁴. srv. 21, 16. — Podobně činil také *Joakim*. Srv. Jer 22, 17; 26, 23.

V. ⁵. n. O způsobu smrti *Joakimovy* viz Jer 22, 18 n.; 36, 30.

V. ⁷. patří k v. 1. Tehdy, roku 605, po bitvě u *Karkemiše*, zabral *Nebukadnezar* Syrii a Palestinu.

V. ⁸. *Joachin* nastoupil před podzimem roku 598; byl to *jedenáctý rok Joakimův*.

V. ¹⁰. n. „*toho času*“ = r. 598. — Srv. Jer 39, 13,

V. ¹². Král *Jechonjáš* odveden do zajetí na podzim, po novém roce judském roku 598, tedy před nisanem (jarem) roku 597.

král babylonský léta osmého kralování svého. — ¹³ Vynesl pak tam odtud všechny poklady domu Hospodinova i poklady domu královského, a vzal nářadí zlaté, jež byl dal nadělati Šalomoun, král israelský, v chrámě Hospodinově, podle rozkazu Hospodinova. ¹⁴ A odvedl veškeré obyvatelstvo jerusalemské, všechna knížata i všechny muže schopné boje, deset tisíců, do zajetí; též všechny řemeslníky i kovodělníky; nikoho nezanechal, kromě chudých venkovanů. ¹⁵ Také Joachina zavedl do Babylona, matku královu, ženy královny, komorníky jeho, i soudce země odvedl do zajetí z Jerusalema do Babylona; ¹⁶ všech statných mužů sedm tisíc, řemeslníkův a kovodělníkův tisíc, vesměs muže silné a schopné boje — král babylonský odvedl je do zajetí do Babylona. ¹⁷ Ustanovil pak Mattanjáše, strýce jeho, místo něho, a přezval ho Sedekjáš.

Sedekjáš, pád Jerusalema, zajetí babylonské. (24, 18.—25., 26.)

¹⁸ Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovati, a jednácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremjásova z Lobny. ¹⁹ Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, všechno tak, jak byl činil Joakim. ²⁰ Nebo (proto, že) se hněval Hospodin na Jerusalem a na Judu, (stalo se, že) až i zavrhl je od sebe. Sedekjáš odpadl od krále babylonského.

HLAVA 25. — ¹ I přitáhl léta devátého kralování jeho měsíce desátého, desátého dne (toho) měsíce, Nabuchodonosor, král babylonský, on i všechno vojsko jeho k Jerusalemu, obklíčil jej, a vystavěli kolem něho násypy. ² Tak zavřeno a obléháno bylo město až do jedenáctého roku krále Sedekjáše. ³ Když devátého dne měsíce (čtvrtého) rozmohl se hlad ve městě, že neměl co jísti lid venkovský, ⁴ a když učiněn byl

V. ¹³. Část nářadí odnesena již r. 605 (Dn 1, 2.), a roku 587 měli Chaldové zase co vzítí a nésti do Babylonu (níže 25, 15.).

V. ¹⁷. Mattanjáš byl syn Josjášův a mladší bratr Joakimův. 1. Par 3, 15.

V. ¹⁸. 24, 18.—25, 11. pojato do Jer 52, 1.—27; 39, 1.—10. (= 25, 1. až 12.). První rok vlády Sedekjášovy dle judského způsobu počítání roků vládařských byl rok od podzima 598 do podzima 597.

K v. ¹⁹. srv. Ez hll. 8.—11; 19, 5. nn.; Jer 37, 2. nn. 38, 5. 19.

Hl. 25. V. ¹. „Devátý rok“ kralování Sedekjásova byl rok od podzima 590 do podzima 589.

V. ². „jedenáctý rok“ Sedekjášův byl od podzima 588 do podzima r. 587 před Kristem.

V. ³. n. Toho dne pokusil se král o útěk z města. — Bylo to v našem červenci. — Byl tedy obléhán Jerusalem půltřetího roku (30 měsíců). Sedekjášovi nedostalo se pomoci od Psammeticha II., který zemřel roku 589, kdy byl již Jerusalem obklíčen. Teprve Hofra' (Aperies), nástupce Psammetichův, vytáhl proti Nebukadnezarovi ještě téhož roku 589. Chaldové byli ke konci toho roku přinuceni přerušiti dobývací práce (Jer 37, 5. nn.), brzy však, hned na počátku roku 588, se vrátili a dobývali města dále. Všecky pokusy Hofrovy toho roku činěné selhaly (Ez 29, 1. nn.; 30, 20. nn.; 31, 1. nn.). Hlad ve městě potvrzuje také Jer. 37, 20. K tomu, jak obyčejně, přidružily se nakažlivé nemoci. Jer 38, 2. 9. — „rovina pustiny“ = Araba, kotlina jordanská. — Král chtěl tudy prchnouti do Zajordání k Ammonům nebo Moabům, kteří byli také spojenci Egypta proti Babylonii. — Vojsko nepřátelské sluje velmi dobře „Chaldy“, ježto král i důstojníci byli Chaldové. Příslušníkem jejich byl již Merodach-Baladan. Viz výše 20, 12. Co se tehdy nepodařilo Merodach-Baladanovi na delší dobu, podařilo se Nebukadnezarovi otci Nabopolasarovi: zmocnil se trůnu babylonského a založil tak říši novobabylonskou čili „chaldskou“, která trvala od roku 625—539. Původně sídlili Chaldové na břehu Perského zálivu při ústí Eufratu, rozdrobeni jsouce na několik knížectví. Na jeviště dějin vystupují zejména od IX. století před Kristem.

průlom do města, všechno mužstvo bojovníkův uteklo noci té cestou brány, která je mezi dvěma zdmi nad zahradou královskou. Chaldští však měli obklíčeno vůkol město. Když tedy utekl lid a Sedekjáš cestou, která vede k rovinám pustiny. ⁵ hnalo se vojsko chaldské za králem, a postihli ho na rovině Jerišské; zatím všichni bojovníci, kteří byli s ním, rozprchli se. opustivše ho. ⁶ Tak javše krále přivedli ho ke králi babylonskému do Rebly, a ten vyřkl nad ním soud: ⁷ syny Sedekjášovy dal pobíti před ním, jemu pak oči vyloupali, svázati jej řetězy a přivésti do Babylona.

⁸ Měsíce pátého, sedmý den měsíce — bylo to roku devatenáctého krále babylonského — přitáhl Nabuzardan, velitel vojska, služebník krále babylonského, do Jerusalema, ⁹ zapálil dům Hospodinův, dům královský i domy jerusalemské, — všechny domy ohněm spálil — ¹⁰ a zdi kolem Jerusalema pobořilo všechno vojsko Chaldských, které bylo s (tím) velitelem vojska. ¹¹ Ostatek lidu, který byl zůstal ve městě, sběhy, kteří byli utekli ke králi babylonskému, ostatní obecný lid odvedl Nabuzardan, velitel vojska; ¹² něco však chudého lidu venkovského zanechal za vinaře a oráče. ¹³ Sloupy měděné, které byly v chrámě Hospodinově, kotle a moře měděné, které bylo v domě Hospodinově, ztloukli Chaldští, a přenesli všechnu tu měď do Babylona. ¹⁴ Také hrnce měděné, lopaty, vidlice, koflíky, moždířky i všechno náčiní měděné, kterým bylo posluhováno, pobrali. ¹⁵ Rovněž i kadidelnice a misky, ať byly ze zlata nebo ze stříbra, pobral vůdce vojska. — ¹⁶ Tedy: sloupy dva, moře jedno, kotlů (deset), které byl dal udělati Šalomoun do chrámu Hospodinova; nebylo lze zvážit měď všeho (toho) náradí. ¹⁷ Osmnáct loket byla výška sloupu jednoho; a (měl) hlavici měděnou na sobě zvýši tří loket, mřížování, a jablka granátová na hlavici sloupu, všechno měděné; takovou ozdobu měl i druhý sloup. — ¹⁸ Velitel vojska vzal dále Sarajáše, kněze prvního, Sofonjáše, kněze druhého, a tři vrátné; ¹⁹ z města (vzal) komorníka jednoho, který byl ustanoven nad vojáky; pět mužů z těch, kteří stávali před králem, které našel ve městě; písaře velitele vojska, který vyšetřoval nováčky z venkovanův, a šedesát mužů z lidu obecného, kteří byli nalezeni ve městě. ²⁰ Ty vzav Nabuzardan, velitel vojska, zavedl je ke králi babylonskému do Rebly. ²¹ Král babylonský dal je pobíti, dal je popraviti v Reble, v území Ematském. Tak odveden byl Juda ze země své.

²² Lidu pak, který zůstal v Judsku, který byl zanechal Nabuchodonosor, král babylonský, postavil v čelo Godoljáše, syna Ahikama, syna Safanova. ²³ Když to uslyšeli všichni vůdcové vojska, oni i mužstvo, které bylo s nimi, že (totiž) ustanovil král babylonský Godoljáše, přišli ke Godoljášovi do Masfy: Ismael, syn Natanjášův, Johanan, syn Kareův, Sarajáš, syn Tanehumetův, Netofan a Jesonjáš, Maachan, oni i druhové jejich. ²⁴ I přísáhl Godoljáš jim i lidu jejich řka: „Nebojte

V. 8. „devatenáctý rok“ Nabuchodonosorův je rok 587—586, počítaný dle způsobu judského (počátek vlády, neplný rok počítán za rok první). — „pátý měsíc“ byl asi náš srpen.

V. 22.—26. vypravuje podrobněji Jer 40, 7. nn.

V. 24. Godoljáš přísahou se zavázal, že bude šetřeno života jejich, jakož i všech uprchlíků, kteří se vrátí z Ammonska, Moabska i Edomska. Ano i zabraná města směli podržeti. Jer 40, 10.—12. Tak se jim zaručil jménem babylonského krále. Tak blahovolným byl Nebukadnezar, pohan, k poraženým!

se sloužit Chaldským; zůstaňte v zemi, buďte poddáni králi babylon-skému a dobře bude vám.“²⁵ Avšak měsíce sedmého přišel Ismael, syn Natanjáše, syna Elisamova z potomstva královského, a deset mužů s ním, i zabili Godoljáše, — a tak zemřel — a také Judovce a Chaldské, kteří byl s ním v Masfě.²⁶ Tu povstav veškeren lid od malého až do velikého, i velitelé vojska, ušli do Egypta, bojíce se Chaldských.

ZAVĚR. (25, 27.—30.)

Jechonjáš vyveden ze žaláře.

²⁷ Léta třicátého sedmého zajetí Joachina, krále judského, měsíce dvanáctého, dvacátého sedmého dne měsíce, Evilmerodach, král babylon-ský, toho roku, kdy počal kralovati, povýšil Joachina, krále judského, ze žaláře (ho pustiv).²⁸ Mluvil s ním dobrotivě, postavil křeslo jeho nad křesla králů, kteří s ním byli v Babyloně, ²⁹ změnil roucho jeho, které měl v žaláři, a jedl u něho vždycky, po všechny dny života svého.³⁰ Zaopatření ustanovil mu ustavičné, které mu také dáváno bylo od krále každý den, po všechny dny života jeho.

V. ²⁶. Více o tom viz Jer 41, 10. nn. — Vv. 22.—26. této hlavy jest výtah z Jer 40, 7. nn.

V. ²⁷. *Evil-Merodach* nastoupil po svém otci Nebukadnezarovi roku 562 (kolem září). Od jeho nástupu až do 1. nisanu roku 561 byl „počátek jeho království“ (riš šarruti). Rok ten byl spolu *třicátým sedmým rokem zajetí Joachinova* (598—561). — „*dvacátého sedmého měsíce dvanáctého*“ byl asi konec našeho března.

V. ²⁸. n. S Joachinem byli v Babyloně jiní králové v zajetí. Mezi těmi dostalo se nyní Joachinovi prvního místa při dvorních slavnostech, hostinách atd.

V. ³⁰. Palác novobabylonských králů, ve kterém sídlil také Joachin nalezen při vykopávkách v pahorku, zvaném *Kasr* (= Zámek, Hrad), vysokém 20 m a zabírajícím 35 hektarů plochy. Palác byl původně vystavěn již od Nabopolasara. Když však byl při povodni podemlet, dal jej Nebukadnezar úplně strhnouti a na vysokém a rozsáhlém násypu vystavěti obrovské stavby, obklopené nádherným umělým parkem.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA
„PARALIPOMENON“

ČILI

„DOPLŇKŮ“

HEBREJSKY:

DIBRÉ HAJ-JÁMÍM (=LETOPISY).

*Knihy Par*al byly původně kniha jedna. Ve dvě rozdělena byla nejprve v překladu řeckém.

Řecký název „*Paralipomenon*“ dán byl knize alexandrijskými překladateli se zřetelem na knihy *Král*. Shledáno, že některé věci, které nepodány v knihách *Král*, (které jsou v nich „mlčením pomínuty“ = „vynechány“ = „*paralipomena*“), podány jaksi dodatečně v *Par*. Podle toho „*Paralipomena*“ jsou jakési „doplňky“ či „dodatky“ *Král*. Název ten není nejlepší, ježto skladatel *Par* měl jiný účel nežli „doplňovati“ *Král*.¹⁾ (Viz níže.)

Lépe nazývány jsou „*Kronikou*“ či „*Letopisy*“ (národa israelského).²⁾

Vznik a účel knih *Par* úzce souvisí se stavem židovských vyhnanců, kteří se vrátili ze zajetí babylonského, zřídili si na rozvalinách Jerusalema a bývalé jižní říše novou obec náboženskou i politickou, a postavili si „druhý“ chrám. Skladatel *Par* chtěl přiměti novou obec židovskou, by svědomitě šetřila smlouvy, kterou byl Jahve s otci jejími na Sinaji učinil, zejména pak by rádi přinášeli oběti, které vyžadovala bohoslužba, podle předepsaného řádu v Jerusalemě konaná. Tu smlouvu zachovávati jsou Židé povinni, ježto jsou potomci těch,³⁾ kteří se za sebe a za budoucí pokolení slavně Bohu zavázali, že jí věrně dbáti budou. Jako zdědili po otcích povinnosti, tak se jim dostalo také práva doufati, že Jahve sliby dané otcům a dosud nesplněné splní jim. Žítí věrně podle zákona dlužno i proto, že dějiny národa israelského podávají tolik dokladů o věrnosti Hospodinově, odměňující ty, kteří mají zákony jeho na zřeteli, avšak trestající a právě nedávno (zajetím) potrestavši ty, kdo jimi pohrdali. S tohoto hlediska volí skladatel *Par* látku.

Za spisovatele *Par* bývá se židovským podáním pokládán obyčejně *Esdráš*. (Možno však, že byla kniha *Par* složena nedlouho po *Esdrášovi* neznámým skladatelem [knězem nebo levitou], který zpracoval také paměti *Esdrášovy* a *Nehemjášovy* v dnešní kanonické knihy *Esdr*.) S tou dobou souhlasí také povaha jazyka hebrejského (mladší tvar), kterým *Par* původně napsány.

Skladatel *Par* přešel sice mlčením leccos, co by zastínilo krále, které chválí. Učinil tak proto, že nechtěl býti dějepiscem, jak si jej představuje XX. století po Kristu, ale vytkl si zvláštní účel, o kterém výše. Křivdil by mu však, kdo by tvrdil, že chtěl ty události zatajiti, zahladiti z lidské paměti! Vždyť byly napsány v pramenech, ze kterých látku vybíral.

¹⁾ Skladatel *Par* netoliko „doplňoval“, ale také „zkracoval“, „zpracoval“ „rozšířil“ některé úryvky knih *Král*, ano i „vynechával“.

²⁾ Od prvopočátků jeho bytí až po doby *Esdrášovy* a *Nehemjášovy*. Možno proto skladatele *Par* nazývati „*kronikářem*“ nebo „*letopiscem*“ (posvátným, inspirovaným).

³⁾ Aby patrně bylo, že vyhnanci ze zajetí se vrátivši jsou dědici povinností, ale také slibů daných Israeli a Judstvu, proto podáno tolik rodokmenů, které to dědictví mravní dokazují (hll. 1.—9.).

Jak svědomitě a přesně vypisoval skladatel z pramenů, dokazuje souhlas úryvků společných s knihami Král. Zdánlivé rozpory mezi nimi (zejména v číslicích) mizí správným výkladem. S touž pečlivostí vypisoval zajisté z pramenů jiných, jež nás pohříchu nedošly (a které byly snad starší nežli kanonické knihy Král).

Že skladatel Par nedoplňoval mezery výmysly, obrazotvorností, o tom svědčí zejména suché rodokmeny z l o m k o v i t é a n e ú p l n é. I novější rozumářská nadkritika uznává, že starší její směry zašly příliš daleko v útocích na hodnověrnost Par. Jako potvrzují nejnovější objevy památek starého Východu hodnověrnost Král (výše str. 174. n.), tak ověřují též údaje Par. (Z měst, která dal Roboam podle 2. Par 11, 5.—10. opravit, jmenována v seznamu S e s a k o v ě (Jos 12, 24.) také A j u l o n (= Ajalon), A d u l a m (= Odollam), S a u k é (= Socho) a jj. — Zejména zpráva 2. Par 33, 9.—13. o tom, že Manasse byl odveden do zajetí do Babylona, skvěle obstála ve světle nápisů asyrských.)

PRVNÍ KNIHA PARALIPOMENON.

Od Adama do Abrahama. (1, 1.—1, 27.)

HLAVA 1. — ¹ Adam, Set, Enos, ² Kainan, Malaleel, Jared, ³ Henoch, Matusale, Lamech, ⁴ Noe: Sem, Cham a Jafet.

⁵ Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoch, Tiras.

⁶ Synové Gomerovi: Askenez, Rifat a Togorma.

Synové Javanovi: Elisa a Tarsis, Ket a Dodan.

⁸ Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.

⁹ Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha.

Synové Regmovi: Saba a Dadan.

¹⁰ Chus také zplodil Nemroda; ten počal ukazovati, že jest rekem v zemi.

¹¹ Mesraim zplodil Ludy, Anamy, Laaby a Neftuy, ¹² jakož i Fetrusy a Kasluy — odtud vyšli Filišťané — a Kaftory.

¹³ Kanaan pak zplodil svého prvorozence Sidona, Heta, ¹⁴ Jebusa, Amorrhá, Gergesa, ¹⁵ Heva, Araka, Sina, ¹⁶ Arada, Samara a Hamata.

¹⁷ Synové Semovi: Elam, Assur, Arfaxad, Lud, Aram (...) Hus, Hul, Geter a Mosoch.

¹⁸ Arfaxad pak zplodil Sale, a ten zplodil Hebera.

¹⁹ Heberovi narodili se dva synové: jméno jednoho Faleg — protože za dnů jeho rozdělena byla země — a jméno jeho bratra Jektan.

²⁰ Jektan pak zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, ²¹ jakož i Adorama, Huzala, Deklu, ²² Hebala, Abimaela, Sabu, ²³ Ofira, Hevilu a Jobaba; ti všichni jsou synové Jektanovi.

²⁴ Sem, Arfaxad, Sale, ²⁵ Heber, Faleg, Ragau, ²⁶ Serug, Nachor, Tare, ²⁷ Abram, to jest Abraham.

Od Abrahama do Jakoba. (1, 28.—2, 2.)

Synové Abrahamovi (1, 28. 29a.). Synové Ismaelovi (1, 29b.—31.). Synové Ketuřini (1, 32. n.). Synové Isákovi (1, 34.). Synové Esauovi (1, 35.—42.). Edomští králové (1, 43.—50.). Edomští vévodové (1, 51.—54.). Synové Jakobovi (2, 1. n.).

²⁸ Synové Abrahamovi: Isák a Ismael. ²⁹ Rody jejich jsou tyto:

Prvorozený Ismaelův Nabajot, Kedar, Adbeel, Mabsam, ³⁰ Masma, Duma, Massa, Hadad, Tema, ³¹ Jetur. Nafis, Kedma; ti jsou synové Ismaelovi.

Hl. 1. K v. 1.—4. viz Gn 5, 3.—31.

K v. 5.—7. srv. Gn 10, 2.—4.

V. 8.—10. srv. s Gn 10, 6.—8.

V. 11.—16. srv. s Gn 10, 13.—18a.

V. 17.—23. = Gn 10, 22.—29.

V. 29b.—31. = Gn 25, 13b.—16a. — V. 32. n. = Gn, 25, 1.—4.

³² Synové Ketury, ženiny Abrahamovy, které porodila: Zamram, Jeksan, Madan, Madian, Jesbok a Sue.

Synové Jeksanovi: Saba a Dadan.

Synové Dadanovi: Assuřané, Latusané a Laomané.

³³ Synové Madianovi: Efa, Efer, Henoch, Abida a Eldaa.

Ti všichni jsou synové Ketuřini.

³⁴ Abraham zplodil Isáka, jehožto synové byli Esau a Israel.

³⁵ Synové Esauovi: Elifaz, Rahuel, Jehus, Ihelom a Kore.

³⁶ Synové Elifazovi: Teman, Omar, Sefi, Gatan, Kenez, Tamna, Amalek.

³⁷ Synové Rahuelovi: Nahat, Zara, Samma, Meza.

³⁸ Synové Seirovi: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

³⁹ Synové Lotanovi: Hori, Homam. Sestra Lotanova byla Tamna.

⁴⁰ Synové Sobalovi: Alian, Manahat, Ebal, Sefi a Onam.

Synové Sebeonovi: Aja a Ana.

Synové Anovi: Dison.

⁴¹ Synové Disonovi: Hamram, Eseban, Jetran a Charan.

⁴² Synové Eserovi: Balaan, Zavan a Jakan.

Synové Disanovi: Hus a Aran.

⁴³ Králové, kteří kralovali v Edomsku, prve než byl který král nad syny Israelovými, jsou tito:

Bale, syn Beorův; město jeho slulo Denaba.

⁴⁴ Když Bale zemřel, kraloval místo něho Jobab, syn Zareův z Bosry.

⁴⁵ Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husam z Temanska.

⁴⁶ Když i Husam zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, který porazil Madiany v Moabsku; jeho sídlo slulo Avit.

⁴⁷ Po smrti Adadově postoupil na jeho místo Semla z Masreky.

⁴⁸ Když umřel i Semla, stal se místo něho králem Saul z Rohobotu, který jest nad Řekou.

⁴⁹ Když i Saul umřel, kraloval místo něho Balanan, syn Achoborův.

⁵⁰ Když i ten umřel, nastoupil na jeho místo Adad; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho se jmenovala Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.

⁵¹ Po smrti Adadově počali býti v Edomsku místo králů knížata: kníže Tamna, kníže Alva, kníže Jetet, ⁵² kníže Oolibama, kníže Ela, kníže Finon, ⁵³ kníže Kenez, kníže Teman, kníže Mabsar, ⁵⁴ kníže Magdiel, kníže Hiram; ta byla knížata edomská.

HLAVA 2. — ¹ Synové Israelovi: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, ² Dan, Josef, Benjamin, Neftali, Gad a Aser.

V. ³⁴. srv. s Gn 25, 19. — Místo „Jakob“ uvedeno tu jméno „Israel“, od něhož Hebreové odvozovali své nejčestnější jméno „Synové Israelovi“.

V. ³⁵. srv. s Gn 36, 10. 14.

V. ³⁶. = Gn 36, 11. n.

V. ³⁷. = Gn 36, 13a.

K v. ³⁸.—⁴². srv. Gn 36, 20.—28.

V. ⁴³.—⁵⁰. = Gn 36, 31.—39.

K v. ⁵¹.—⁵⁴. srv. Gn 36, 40.—43.

Hl. 2. V. ¹.—². srv. s Gn 35, 23.—26.

1. Rodokmen Judův. (2, 3.—4, 23.)

³ Synové Judovi: Her, Onan a Sela; ti tři narodili se mu ze Sueovy dcery, Kanaanky. — Her, prvorozenec Judův, byl zlý před Hospodinem; proto ho zabil. — ⁴ Tamar pak, snacha jeho, porodila mu Faresa a Zaru. Bylo tedy všech synů Judových pět.

⁵ Synové Faresovi: Hesron a Hamul.

⁶ Synové Zarovi: Zamri, Etan, Eman, jakož i Chalchal a Dara, úhrnem pět (...).

⁷ Synové Charmiovi: Achar, který zarmoutil Israele, ježto zhřešil krádeží věcí klatých.

⁸ Synové Etanovi: Azarjáš.

⁹ Synové Hesronovi, kteří se mu narodili: Jerameel, Ram a Kalubi.

¹⁰ Ram pak zplodil Aminadaba, Aminadab zplodil Nahassona, knížete Judovců, ¹¹ Nahasson zplodil Salmu, z něhož posel Booz, ¹² Booz zplodil Obeda, a ten zplodil Isaje. ¹³ Isaj pak zplodil prvorozence Eliaba, druhého Abinadaba, třetího Simmu, ¹⁴ čtvrtého Natanaela, pátého Raddaje, ¹⁵ šestého Asoma, sedmého Davida. ¹⁶ Jejich sestry byly: Sarvia a Abigail.

Synové Sarviinì: Abisaj, Joab a Asael, tři.

¹⁷ Abigail pak porodila Amasu, jehož otec byl Jeter, Ismaelovec.

¹⁸ Kaleb, syn Hesronův, pojal manželku jménem Azubu a z té zplodil Jeriotu a tito jsou její synové: Jaser, Sobab a Ardon.

¹⁹ Když Azuba zemřela, pojal Kaleb za manželku Efratu, která mu porodila Hura. ²⁰ Hur pak zplodil Uriho, a Uri zplodil Bezeleela.

²¹ Poté vešel Hesron k dceři Machira, otce Galaadova a pojal ji za manželku, když byl v šedesáti letech; ta mu porodila Seguba. ²² Segub zplodil Jaira, a (ten) měl dvacet tři města v Galaadsku.

²³ I zabral Gessur a Aram města Jairova, jakož i Kanat s příslušnými vesnicemi, šedesát osad.

Ti všichni jsou synové Machira, otce Galaadova.

²⁴ Když Hesron umřel, všel Kaleb k Efratě.

Hesron měl také manželku Abiu, která mu porodila Ashura, otce Tekuy.

²⁵ Jerameelovi, prvorozeni Hesronovu narodili se synové: Ram, jeho prvorozený, Buna, Aram, Asom a Achjáš. ²⁶ Jerameel pojal také druhou manželku, jménem Ataru, která byla matkou Onamovou.

²⁷ Synové Rama, prvorozence Jerameelova, byli: Moos, Jamin a Achar.

²⁸ Onam pak měl syny: Semeje a Jadu.

Synové Semejovi: Nadab a Abisur.

²⁹ Jméno manželky Abisurovy bylo Abihail, která mu porodila Ahobbana a Molida.

V. ³. n. stručně opakuje, co vypravováno Gn 38.

V. ⁵. srv. s Gn 46, 12; Nm 26, 21.

K v. 13.—15. viz 1. Sam 16, 6. nn.; 17, 12.; 2. Sam 21, 21.

K v. 16. n. srv. 1. Sam 26, 6; 2. Sam 2, 18; 8, 16; 17, 25; 19, 14; 20, 10.

V. 24. přelož.: „Když Hesron umřel, vešel Kaleb k Efratě — ta byla manželkou Hesrona, otce jeho, — i porodila mu Ashura...“

³⁰ Synové Nadabovi byli Saled a Apfaim. Saled umřel bez dětí.

³¹ Syn Apfaimův byl Jesi; tento Jesi zplodil Sesana, Sesan pak zplodil Oholaji.

³² Synové Jady, bratra Semejova: Jeter a Jonatan. Také Jeter umřel bez dětí.

³³ Jonatan pak zplodil Faleta a Zizu.

Ti byli synové Jerameelovi.

³⁴ Sesan neměl synů, ale dcery, jakož i nevolníka egyptského, jménem Jeraa. ³⁵ I dal mu svou dceru za manželku a ta mu porodila Eteje.

³⁶ Etej pak zplodil Natana, Natan zplodil Zabada, ³⁷ Zabad zplodil Oflala, Oflal zplodil Obeda, ³⁸ Obed zplodil Jehua, Jehu zplodil Azarjáše, ³⁹ Azarjáš zplodil Hellesa, Helles zplodil Elasu, ⁴⁰ Elasa zplodil Sisamoje, Sisamoj zplodil Selluma, ⁴¹ Sellum zplodil Ikamjáše, Ikamjáš pak zplodil Elisamu.

⁴² Synové Kaleba, bratra Jerameelova: Mesa, jeho prvorozenec, který jest otcem Zifa a synové Maresy, otce Hebrona. ⁴³ Synové Hebronovi: Kore, Tafua, Rekem a Samma. ⁴⁴ Samma zplodil Rahama, otce Jerkaama, a Rekem zplodil Sammaje. ⁴⁵ Syn Sammajův Maon, a Maon byl otec Betsura.

⁴⁶ Efa, ženina Kalebova, porodila Harana, Mosu a Gezeza. Haran pak zplodil Gezeza.

⁴⁷ Synové Jahaddajovi: Regom, Joatan, Gesan, Falet, Efa a Saaf.

⁴⁸ Ženina Kalebova Maacha porodila Sabera a Taranu.

⁴⁹ Saaf, otec Madmeny, zplodil Sue, otce Machbeny a (N), otce Gabay.

A dcera Kalebova byla Achsa.

⁵⁰ Ti byli synové Kalebovi.

Synové Hura, prvorozence Efratina: Sobal, otec Karjatjarimu;

⁵¹ Salma, otec Betlema; Harif, otec Betgadera.

⁵² Synové Sobala, otce Karjatjarimu, byli: Haroe, půl Menuchotu;

⁵³ rody karjatjarimské: Jetrejští, Afutejští, Sematejští a Maserejští. Z těch pocházejí Saraajští a Estaolští.

⁵⁴ Synové Salmovi: Betlem, Netofané, Atarot-Bet-Joab, druhá polovice Menuchotu, (hledící k) Saraj, ⁵⁵ jakož i rody písařů přebývajících v Jabesu: Tiratijští, Simatijští a Suchatijští. Ti jsou Kinejští, kteří pocházejí z Chammata, otce domu Rechabova.

HLAVA 3. — ¹ David pak měl tyto syny, kteří se mu narodili v Hebroně: prvorozeného Amnona z Achinoamy Jezrahelky, druhého Daniela z Abigaily Karmelky, ² třetího Absaloma, syna Maachy, dcery Tolmaje krále gessurského, čtvrtého Adonjáše, syna Aggitina, ³ pátého Safatjáše z Abitaly, šestého Jetrahama z manželky své Egly. ⁴ Tedy šest se mu jich narodilo v Hebronu, kde kraloval sedm let a šest měsíců.

Třicet tři léta pak kraloval v Jerusalemě. ⁵ V Jerusalemě narodili se mu synové: Simmaa, Sobab, Natan a Šalomoun, čtyři z Betsaby,

V. ⁴². nn. Místo „synové Maresy, otce Hebrona“ čti: „a syn jeho Maresa, otec Hebronův“.

V. ⁴³. Místo „Synové Hebronovi“ čti: „Synové Maresy, otce Hebrona“.

Hl. 3. V. ¹.—^{4a}. srv. s 2. Sam 3, 2.—5 — K v. 5.—8. srv. níže 14, 4.—7; 2. Sam 5, 14.—16.

dcery Ammielovy; ⁶ dále Jebaar, Elisama, ⁷ Elifalet, Noge, Nefeg, Jafia, ⁸ Elisama, Eljada, Elifelet, (úhrnem) devět.

⁹ Všichni ti jsou synové Davidovi kromě synů ženin. A měli sestru Tamaru.

¹⁰ Syn pak Šalomounův byl Roboam, jehožto syn Abjáš zplodil Asu, z něhož narodil se Josafat, ¹¹ otec Joramův; tento Joram zplodil Ochozjáše, z něhož pochází Joas; ¹² syn tohoto, Amasjáš zplodil Azarjáše. Azarjášův pak syn Joatan ¹³ zplodil Achaza, otce Ezechjáše, z něhož narodil se Manasse. ¹⁴ A Manasse zplodil Amona, otce Josjášova. ¹⁵ Synové Josjášovi byli: prvorozený Johanan, druhý Joakim, třetí Sedekjáš, čtvrtý Sellum. ¹⁶ Z Joakima narodil se Jechonjáš a Sedekjáš.

¹⁷ Synové Jechonjášovi byli: Asir, Salatiel, ¹⁸ Melchiram, Fadžajáš, Senneser, Jekemjáš, Sama a Nadabjáš.

¹⁹ Z Fadžajáše posel Zorobabel a Semej.

Zorobabel zplodil Mosollama, Hananjáše, Salomitu, jejich sestru, ²⁰ jakož i Hasabana, Ohola, Barachjáše, Hasadjáše, Josabheseda, (těch) pět.

²¹ Syn Hananjášův byl Faltjáš, otec Jesejáše, jehožto syn byl Rafajáš; syn tohoto byl Arnan, z něhož narodil se Obdiáš, jehož syn byl Sechenjáš.

²² Syn Sechenjášův byl Semejáš; synové tohoto byli Hattus a Jegaal, Baria, Naarjáš a Safat, šest.

²³ Synové Naarjášovi byli: Eljoenaj, Ezechjáš a Ezrikam, tři.

²⁴ Synové Eljoenajovi: Odujáš, Eliasub, Felejáš, Akkub, Johanan, Dalajáš a Anani, sedm.

HLAVA 4. — ¹ Synové Judovi: Fares, Hesron, Charmi, Hur a Sobal.

² Rajáš, syn Sobalův, zplodil Jahata, z něhož narodil se Ahumaj a Laad.

To jsou rody Saraanů.

³ A toto je rod Etamův: Jezrahel, Jesema a Jedebos. A jméno sestry jejich Asalelfuni.

⁴ Fanuel byl otec Gedora a Ezer otec Hosy. To jsou synové Hura, prvorozeného Efratina, otce Betlema.

⁵ Assur, otec Tekuy, měl dvě manželky, Halau a Naaru. ⁶ Naara mu porodila Oozama, Hefera, Temanovce a Ahastarovce; to jsou synové Naarini.

⁷ Synové Halaini: Seret, Isaar, Etnan (a Kos). ⁸ Kos pak zplodil Anoba, Sobobu a rod Aharehela, syna Arumova. (...) ⁹ Byl pak Jabes slavnější nežli jeho bratři. — Matka jeho pojmenovala ho Jabes řkouc: „Porodila jsem ho s bolestí.“ ¹⁰ Jabes vzýval Boha Israelova řka: „Požehnáš-li mi, rozšíříš-li meze mé, bude-li ruka tvá se mnou, a učiníš-li, bych neštěstím nebyl utištěn: (...)“ I učinil Bůh, zač prosil.

K v. 9. srv. 2. Sam 5, 13; 13, 1. nn.

V. 17. Místo „Asir“ čti: „zajatého“. Skladatel chce tu podati jména synů Jechonjášových, kteří se narodili, když byl Jechonjáš odveden do zajetí. (Srv. Mt 1, 12.) Tomu-li tak, pochopitelně, že Sedekjáš, syn Jechonjášův, který se narodil *před* zajetím, jmenován již výše ve v. 16.

Hl. 4. V. 3. n. O Etamu viz Jos 15, 59. pozn.; 2. Par 11, 6. — O Jezrahelu viz Jos 15, 56; 1. Sam 25, 43. — O Gedoru viz Jos 15, 58; 1. Par 12, 7. (8.),

V. 10. Ve přísaze schází závěti: „budu ti obětovati“ nebo něco podobného.

¹¹ Kaleb, Suaův bratr, zplodil Mahira, který byl otec Estona.
¹² Eston pak zplodil Betrafu, Fessea a Tehinnu, otce města Naas; to jsou muži z Rechy.

¹³ Synové Kenezovi: Otoniel a Sarajáš.

Synové pak Otonielovi byli: Hatat a Maonatovec.

¹⁴ Maonatovec zplodil Ofru, Sarajáš pak zplodil Joaba, otce Údolí řemeslníků; byliť tam řemeslníci.

¹⁵ Synové Kaleba, syna Jefonova byli: Hir, Ela a Naham. Synové pak Ely: (... a) Kenez.

¹⁶ A synové Jaleleelovi: Zif a Zifa, Tiria a Asrael.

¹⁷ Synové pak Ezry: Jeter, Mered, Efer a Jalon; a zplodil Mariama, Sammaje, a Jesbu, otce Estama. ¹⁸ A manželka jeho Judovka porodila Jareda, otce Gedora, Hebera, otce Sochoa, a Ikutiela, otce Zanoa. Ti jsou synové Betie, dcery faraonovy, kterou pojal Mered.

¹⁹ A synové manželky Odaje, sestry Nahamovy, otce Keily, byli: Garmi a Estamo, který byl z Maachy.

²⁰ Synové Simonovi: Amnon, Rinna syn Hananův a Tilon.

Synové Jesiovi: Zohet a Benzohet.

²¹ Synové Sely, syna Judova: Her, otec Lechy, Laada, otec Maresy, jakož i rody dělajících kment v Bet-Ašbea, ²² dále Joakim, muži z Kozeby, Joas, a Saraf, kteří byli knížaty v Moabsku a kteří se vrátili do Lahemu. Ale to jsou staré události. ²³ Ti jsou hrnčíři přebývající ve Štěpnících a v Ohradách; u krále, v jeho dílnách, tam bydleli.

2. Rodokmen Simeonův. (4, 24.—43.)

²⁴ Synové Simeonovi: Namuel, Jamin, Jarib, Zara, Saul; ²⁵ Sellum, syn jeho, Mapsam, syn jeho, Masma, syn jeho. ²⁶ Synové Masmovi: Hamuel, syn jeho, Zachur, syn jeho, Semej, syn jeho. ²⁷ Semejových synů bylo šestnáct a dcer šest; avšak jeho bratří neměli mnoho synů, nemohl tedy všecek (ten) kmen rovnati se počtem Judovcům.

²⁸ Sídli v Bersabě, v Moladě, v Hasarsuhalu, ²⁹ v Bale, v Asomu, v Toladě, ³⁰ v Batuelu, v Hormě, v Sikelegu, ³¹ v Betmarchabotě, v Hasarsusimu, v Betberaji a v Saarimu. Ta byla jejich města až do krále Davida ³² s příslušnými vesnicemi. (Dále) Etam, Aen, Remmon, Tochen a Asan, pět měst ³³ se všemi příslušnými vesnicemi kolem těch měst až do Baalu. To jest bydlíště jejich.

A seznam jejich: (Lehem), ³⁴ Mosobab, Jemlech, Josa, syn Amsjášův, ³⁵ Joel, Jehu, syn Josabjáše, syna Sarajáše, syna Asielova; ³⁶ Eljoenaj, Jakoba, Isuhajáš, Asajáš, Adiel, Ismiel, Banajáš, ³⁷ a Ziza,

V. ¹⁶. O Zifu viz Jos 15, 24. — „Zifa“ je nejspíše druhopis (chýbný) předešlého „Zif“.

V. ¹⁷. n. O Estamu viz Jos 15, 50; 21, 14. — Gedor = Geder Jos 15, 36. — Socho buď Jos 15, 48. nebo tamže v. 35. — Zanoa tamže buď v. 56. nebo 34.

V. ²³. Štěpnice = Netáím. — Ohrady = Gedérá. — Byli tedy zaměstnání v královských hrnčírnách.

V. ²⁴. Synové Simeonovi jmenováni také Gn 46, 10; Ex 6, 15; Nm 26, 12. n. Před v. ²⁵. domysli si nadpis: „Synové Saulovi“. — Sellum, Mapsam a Masma byli bratři!

K v. ²⁸.—³³. srv. Jos 19, 1.—9. — Tolad = Eltolad. — O Sikelegu srv. 1, Král 27, 6. — Místo „Betberaj“ čti: Bet-lebaot. — Místo Saarim čti: „Sarohen“.

syn Sefeje, syna Allona, syna Idajáše, syna Semri, syna Samajášova.³⁸ Tito jsou jmenované hlavy svých rodů a ve svých příbuzenstvech velmi se rozmnožili.³⁹ I vyšli a přišli do Gadoru až k východu údolí, by hledali pastev stádům svým;⁴⁰ našli také pastvy hojné, velmi dobré, a zemi velmi širokou, pokojnou a plodnou, ve které prve sídlili Chamovci.⁴¹ Ti tedy, které jsme výše zejména vypsali, přišli ve dnech Ezechjáše, krále judského, potloukli stany jejich i obyvatele, kteří se tam nalézali, vyhladili je až do dneška a usadili se místo nich, nebo našli tu přehojné pastvy.⁴² Ze synů Simeonových odešlo také na hory Seirské pět set mužů majících v čele Faltjáše, Naarjáše, Rafajáše a Oziela, syny Jesiovy,⁴³ pobili zbytky Amalečanů, kterým se podařilo uniknouti, a usadili se tam místo nich až do dneška.

3. Rodokmen Rubenův. (5, 1.—10.)

HLAVA 5. — ¹ Synové Rubena, prvorozence Israelova — ten totiž byl jeho prvorozený, ale když poskrvrnil lože otce svého, dána byla jeho práva prvorozenecká synům Josefa, syna Israelova; on však není počítán za prvorozeného,² ale Juda, který byl nejsilnější mezi bratřími svými; z jeho rodu vzešla knížata, avšak prvorozenská práva byla přičtena Josefovi — ³ synové tedy Rubena, prvorozence Israelova: Enoch, Fallu, Esron a Karmi (...)

⁴ Synové Joelovi: Samjáš, syn jeho; Gog, syn jeho; Semej, syn jeho; ⁵ Micha, syn jeho; Rejáš, syn jeho; Baal, syn jeho; ⁶ Beera, syn jeho, kterého odvedl do zajetí Telgatfalnasar, král assyrský; byl knížetem ve kmeni Rubenově.

⁷ Jeho bratři a všecek rod jeho, když byli počítáni po rodinách svých, měli knížata Jehiela, Zacharjáše,⁸ a Balu, syna Azaza, syna Sammy, syna Joelova; ten sídlil v Aroeru až do Neba a Beelmeonu; ⁹ na východní pak straně sídlil až tam, kde se vchází do pouště k Eufratu, neboť měli veliký počet dobytka v zemi Galaad.

¹⁰ Ve dnech Saulových bojovali proti Agarejským, pobili je, a usadili se místo nich v jejich stanech po veškeré krajině, která leží na východ Galaadu.

4. Rodokmen Gadův. (5, 11.—16.)

¹¹ Synové Gadovi, (kteří) naproti nim sídlili, v zemi Basan až do Selchy, (byli): ¹² Joel první (velitel), Safan druhý, pak Janaj a Safat v Basanu.

¹³ Bratři jejich podle rodů svých byli: Michael, Mosollam, Sebe, Joraj, Jachan, Zie a Heber, sedm. ¹⁴ Ti jsou synové Abihaila, syna Huri, syna Jary, syna Galaada, syna Michaela, syna Jesesiho, syna Jedda, syna Buzova. ¹⁵ Achi pak, syn Abdiela, syna Guniova, byl hlavou

V. 41. Místo „obyvatele“ čti: „Minejské“ nebo „Maoňany“. Maon = dnešní Ma'an, 25 km východně od Petry.

Hl. 5. V. 1a. 3. opakuje výčet synů Rubenových, známých z Gn 46, 9; Ex 6, 14; Nm 26, 5. n. *Datan* a *Abiron* (Nm 16.) nejmenováni.

V. 4.—6. podává sestupnou řadu potomků („descendentů“) od Joela po Beeru, t. j. po *Tiglat-Pileasa*. O tom králi viz 4. Král 15, 29.

V. 10. *Hagriané* (Agarejští) byli kočující Arabové na poušti syrsko-arabské.

svých rodů. ¹⁶ A bydlili v Galaadě, v Basanu, v příslušných vesnicích a na všech pastviskách Saronu až po hranice.

O kmenech zajordánských. (5, 17.—22.)

¹⁷ Ti všichni byli sečteni ve dnech Joatana, krále judského a ve dnech Jeroboama, krále israelského:

¹⁸ Čtyřicet čtyři tisíce sedm set šedesát Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manasseova, mužů bojovníků, nosících štíty a meče, napínajících luky a vycvičených válečníků schopných do boje. ¹⁹ Bojovali proti Agarejským, Iturejským, proti Nafisovi a Nodabovi. ²⁰ I dostalo se jim pomoci. Agarejští a všichni, kteří byli s nimi, byli dáni do jejich rukou, nebo vzývali Boha, když bojovali, a vyslyšel je, protože v něho doufali. ²¹ Všecky věci, které oněm patřily, pobrali: padesát tisíc velbloudů, dvě stě padesát tisíc ovec, dva tisíce oslů a (z) lidí sto tisíc osob. ²² Mnoho pak raněných padlo, neboť byl (to) boj Páně. A sídlili na jejich místě až do zajetí.

Rodokmen východních Manassovců. (5, 23.—26.)

²³ Synové polovice kmene Manassova vládli zemí od Basanu až do Baal-Hermonu, Saniru, to jest, po horu Hermon; bylo jich velmi mnoho.

²⁴ A tito byli hlavy jejich rodů: Efer, Jesi, Eliel, Ezriel, Jeremjáš, Odojáš a Jediel, muži udatní a silní, slovutní vůdcové v čeledích svých.

²⁵ Opustili však Boha otců svých a chodili smilně za bohy národů země, které zahladil Bůh před nimi. ²⁶ I pohnul Bůh Israelův ducha Fula, krále assyrského, — ducha Telgathfalsara, krále assyrského — a ten převedl Rubena, Gada a polovici Manassova kmene a zavedl je do Lahely, do Habora, do Ary a k řece Gozanu, (kde jsou) až do dneška.

6. Rodokmen Leviův. (6, 1.—81.)

Rodopis Josedeke, velekněze, odvedeného do babylonského zajetí (6, 1.—15.). Synové Gersonovi, Kaatovi a Merariovi (Levitě) (6, 16.—53.). Seznam kněžských a levitských měst (6, 54.—81.).

HLAVA 6. — ¹ Synové Leviovi: Gerson, Kaat a Merari.

² Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.

³ Synové Amramovi: Áron, Mojžíš a Maria.

Synové Áronovi: Nadab a Abiu, Eleazar a Itamar.

⁴ Eleazar zplodil Fineesa, Finees zplodil Abisue, ⁵ Abisue zplodil Bokkiho, Bokki zplodil Oziho, ⁶ Ozi zplodil Zarajáše, Zarajáš zplodil Merajota, ⁷ Merajot zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, ⁸ A-

V. 17. n. „*Ti všichni*“ příslušníci kmenů zajordánských. — *Jeroboam II.* vládl v letech 784—744; podařilo se mu rozšířit hranice říše do původního stavu, pocho-pitelno tedy, že dal sčítáním zjistit svou brannou moc. Srv. Nm 1, 21. nn. — *Joatan*, král judský panoval r. 737—736; dle 2. Par 27, 5. zahnal Ammony, kteří od vý-chodu byli přítáhli a zabrali částečně území Gadovců. Joatan, dobyv takto části Za-jordání, dal tamější muže, schopné boje, sčítati.

V. 25. n. O totožnosti *Fula* s *Tiglat-Pilesem IV.*, viz 4. Král 15, 19. 29.

chitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Achimaasa, ⁹ Achimaas zplodil Azarjáše, Azarjáš zplodil Johanana, ¹⁰ Johanan zplodil Azarjáše; ten zastával kněžský úřad v domě, který vystavěl Šalomoun v Jerusalemě. ¹¹ Azarjáš pak zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, ¹² Achitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Selluma, ¹³ Sellum zplodil Helkjáše, Helkjáš zplodil Azarjáše, ¹⁴ Azarjáš zplodil Sarajáše a Sarajáš zplodil Josedeka, ¹⁵ Josedek pak odešel (do zajetí), když převedl Hospodin Judu a Jerusalemem skrze Nabuchodonosora.

¹⁶ Synové tedy Leviovi byli: Gerson, Kaat a Merari.

¹⁷ Jména synů Gersonových jsou tato: Lobni a Semej.

¹⁸ Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.

¹⁹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

Čeledi pak Leviovy podle rodů jejich jsou tyto:

²⁰ Gerson: Lobni, syn jeho, Jahat, syn jeho, Zamma, syn jeho,

²¹ Joah, syn jeho, Addo, syn jeho, Zara, syn jeho, Jetraj, syn jeho.

²² Synové Kaatovi: Aminadab, syn jeho, Kore, syn jeho, [Asir syn jeho], ²³ Elkana, syn jeho, Abiasaf, syn jeho, Asir, syn jeho, ²⁴ Tahat, syn jeho, Uriel, syn jeho, Ozjáš, syn jeho, Saul, syn jeho.

²⁵ Synové Elkanovi: Amasaj, Achimot a ²⁶ Elkana. Synové Elkanovi: Sofaj, syn jeho, Nahat, syn jeho, ²⁷ Eliab, syn jeho, Jeroham, syn jeho, Elkana, syn jeho, (...) ²⁸ Synové Samuelovi: prvorozený Vasseni a Abjáš.

²⁹ Synové Merariovi: Moholi, Lobni, syn jeho, Semej, syn jeho, Oza, syn jeho, ³⁰ Sammaa, syn jeho, Haggiáš, syn jeho, Asajáš, syn jeho.

³¹ Tito jsou, kteréž ustanovil David na zpěv v domě Hospodinově, kdy přenesena byla archa ³² a konali službu před stánkem zjevení zpívající, dokud nevystavěl Šalomoun domu Hospodinova v Jerusalemě; zastávali podle řádu svého službu. ³³ Kterí službu konali se svými syny, jsou tedy tito:

Z Kaatovců: zpěvák Heman, syn Joelův: syn Samuela, ³⁴ syn Elkany, syn Jerohama, syn Eliela, syn Tohua, ³⁵ syn Sufa, syn Elkany, syn Mahata, syn Amasaje, ³⁶ syn Elkany, syn Johela, syn Azarjáše, syn Sofonjáše, ³⁷ syn Tahata, syn Asira, syn Abiasafa, syn Koreho, ³⁸ syna Isaara, syna Kaata, syna Levi, syna Israelova.

³⁹ Bratr jeho Asaf, který stával mu po pravici: Asaf, syn Barachjáše, syn Samay, ⁴⁰ syn Michaela, syn Basajáše, syn Melchiáše, ⁴¹ syn Atanaje, syn Zary, syn Adaje, ⁴² syn Etana, syn Zammy, syn Semeje, ⁴³ syn Jeta, syna Gersona, syna Leviova.

⁴⁴ A synové Merariovi, jejich bratří, (kteří stávali) po levici: Etan, syn Kusiův: syn Abdiho, syn Malocha, ⁴⁵ syn Hasabjáše, syn

Hl. 6. V. ³⁷. s v. 23. Od „syn Samuela“ až po „syn Kore“ jsou jména pěveckých sborů, podřízených Hemanovi. Měl-li Heman jeden sbor zvaný dle něho, bylo všech sborů z Kaatovců sestavených — 18. (Hummelauer.)

V. ³⁹. Asaf byl „bratr“ Hemanův (v. 33.). — „Stával“ Hemanovi „po pravici“, ježto byl také mistrem zpěvu, ale důstojností za Hemanem, který byl první. Srv. níže v. 44.

V. ⁴¹. Sborů z Gersonovců bylo tedy úhrnem 12 (Asaf Jahat).

Amasjáše, syn Helkiáše, ⁴⁶ syn Amasaje, syn Boniho, syn Somera, ⁴⁷ syn Moholiho, syn Musiho, syna Merariho, syna Leviova.

⁴⁸ Jejich bratři, (ostatní) Levité, kteří ustanoveni jsou ke všeliké službě stánku domu Hospodinova:

⁴⁹ Áron však a synové jeho páli na oltáři zápalných obětí a na oltáři kadidlovém; (byli ustanoveni) ke všelikým úkonům ve velesvatyni, jakož i k tomu, by se modlili za Israele, podle všeho, co byl přikázal Mojžíš, služebník Boží.

⁵⁰ Jsou pak synové Áronovi tito: Eleazar, syn jeho, Finees, syn jeho, Abisue, syn jeho, ⁵¹ Bokki, syn jeho, Ozi, syn jeho, Zarahjáš, syn jeho, ⁵² Merajot, syn jeho, Amarjáš, syn jeho, Achitob, syn jeho, ⁵³ Sadok, syn jeho, Achimaas, syn jeho.

⁵⁴ A tato jsou sídla jejich, to jest synů Áronových z rodů Kaatovců podle pastvisek a hranic jejich, — neboť se jim dostala losem:

⁵⁵ Dali jim tedy Hebron v Judsku s okolními pastvisky; — ⁵⁶ avšak pole (toho) města a vsi dali Kalebovi, synu Jefonovu — ⁵⁷ synům Áronovým tedy dali útočištné město Hebron a Lobnu s jeho pastvinami, ⁵⁸ dále Jeter a Estemo s jejich pastvinami, Helon a Dabir s jejich pastvinami, ⁵⁹ Asan a Betsemes s jejich pastvinami (...); ⁶⁰ z území Benjaminova pak (jim dali) ... Gabei a pastviny jeho, Almat s pastvisky jeho, Anatot s pastvinami příslušnými, úhrnem třináct měst podle jejich rodů.

⁶¹ Ostatním z rodu Kaatovců dali (...) z polovice kmene Manassova v držení deset měst.

⁶² Rodům Gersonovců (dali) z území Issacharova, z území Aserova, z území (...) Neftaliova, a z území Manasseova v Basanu měst třináct.

⁶³ Rodům Merarovců pak dali losem z území kmene Rubenova, kmene Gadova a kmene Zabulonova měst dvanáct.

⁶⁴ Synové Israelovi dali Levitům města s příslušnými pastvisky; ⁶⁵ dali (jim) losem z území kmene Judovců, kmene Simeonovců a kmene Benjaminovců ta města, která zejména vyjmenovali.

⁶⁶ A těm, kteří byli z čeledi Kaatovců, dostalo se měst v úděl jejich: (v území) kmene Efraimova ⁶⁷ dali jim útočištné město Sichem s příslušnými pastvisky na horách Efraimských, Gazer s příslušnými pastvinami, ⁶⁸ Jekmaam s příslušnými pastvinami, podobně Bethoron, ⁶⁹ (...) Helon s příslušnými pastvisky a Getremmon týmže způsobem; ⁷⁰ a z polovice kmene Manassova (dána byla): Aner s příslušnými pastvinami, Balaam s příslušnými pastvinami — ostatním totiž z rodu Kaatovců.

⁷¹ Gersonovcům z rodu (Levi) (byl dán z území) polovice kmene Manassova Gaulon v Basanu s příslušnými pastvinami, jakož i Astarot s příslušnými pastvinami; ⁷² z (území) kmene Issacharova: Kedes a

V. ⁴⁹. Místo „by modlili se za lid“ čti: „by konali smírné obřady za lid“. Srv. Lv 16, 3. nn.

Za v. ⁵⁴. dlužno položiti v. 64. n. — „synů Áronových“ = kněží. Podán tedy ve v. 55.—60. seznam kněžských měst.

Neúplný v. ⁶¹. dlužno čísti s Jos 21, 5.: „Ostatním z rodu Kaatovců (dostalo se z území) kmene Efraimova, Danova a z polovice kmene Manassova deset měst“.

příslušné pastviny, Daberet s příslušnými pastvinami, ⁷³ Ramot s příslušnými pastvisky, a Anem s příslušnými pastvisky; ⁷⁴ z (území) kmene Aserova: Masal s příslušnými pastvisky, podobně Abdon, ⁷⁵ Hukak s příslušnými pastvisky a Rohob s příslušnými pastvisky; ⁷⁶ a z (území) kmene Neftali: Kedes v Galilei s příslušnými pastvisky, Hamon s příslušnými pastvisky, a Karjatajm s příslušnými pastvisky.

⁷⁷ Zbývajícím pak Merarovcům (bylo dáno) z (území) kmene Zabulonova: (...) Remmono s příslušnými pastvisky a Tabor s příslušnými pastvinami, ⁷⁸ za Jordánem pak proti Jerichu na východní straně Jordánu z (území) kmene Rubenova: Bosor na poušti s příslušnými pastvinami, Jassa s příslušnými pastvisky, ⁷⁹ Kademot s příslušnými pastvisky a Mefaat s příslušnými pastvisky, ⁸⁰ a z (území) kmene Gádova: Ramot v Galaadu s příslušnými pastvinami, Manaím s příslušnými pastvinami, ⁸¹ Hesebon s příslušnými pastvinami a Jezer s příslušnými pastvinami.

7. Rodokmen Issacharův. (7, 1.—5.)

HLAVA 7. — ¹ Synové Issacharovi: Tola, Fua, Jasub a Simeron, čtyři.

² Synové Tolovi: Ozi, Rafajáš, Jeriel, Jemaj, Jebsem a Samuel, hlavy svých rodů. Z čeledi Tolovy bylo sečteno ve dnech Davidových dvacet dva tisíce šest set mužů velmi silných.

³ Synové Oziovi: Izrahjáš; z toho se narodili Michael, Obadjáš, Joel a Jesjáš, všech pět pohlavárů. ⁴ K rodům a příbuzenstvům jejich příslušelo třicet šest tisíc mužů schopných boje, velmi silných; neboť měli mnoho žen a dětí.

⁵ Jejich bratří ze všech čeledí Issacharových bylo napočítáno osmdesát sedm tisíců velmi statných bojovníků.

8. Rodokmen Benjaminův (7, 6.—12a.) a Danův (7, 12b.).

⁶ Synové Benjaminovi: Bela, Bechor a Jadihel, ti tři.

⁷ Synové Belovi: Esbon, Ozi, Oziel, Jerimot a Uraj, pět hlav rodů a velmi statných bojovníků; bylo jich všech dvacet dva tisíce třicet čtyři.

⁸ Synové Bechorovi: Zamira, Joas, Eliezer, Eljoenaj, Amri, Jerimot, Abjáš, Anatot a Almat; ti všichni jsou synové Bechorovi. ⁹ Podle rodů a rodových hlav bylo jich sečteno dvacet tisíců dvě stě velmi statných bojovníků.

¹⁰ Synové pak Jadihelovi: Balan. A synové Balanovi: Jehus, Benjamin, Aod, Chanana, Zetan, Tarsis a Ahisahar; ¹¹ ti všichni jsou synové Jadihelovi, hlavy svých rodů, mužové velmi silní, sedmnácte tisíců dvě stě bojovníků.

¹² Sefam a Hafam synové Hirovi; a Hasim synové Aherovi.

HL. 7. V. ⁶. Synů Benjaminových jmenováno více Gn 46, 21; Nm 26, 38. nn. Jmenování Gn 46, 21. jsou vzdálenější jeho potomci.

K v. 12. — Místo „synové Hirovi a Hasim“ čti: „Synové Danovi: Suham“ Srv. Nm 26, 42. — „synové Aherovi“ je glosa (Schögl).

9. *Rodokmen Neftaliův. (7, 13.)*

¹³ Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sellum, synové Balini.

10. *Rodokmen Manassův. (7, 14.—19.)*

¹⁴ Syn Manassův: Esriel; syrská jeho ženina porodila Machira, otce Galaadova.

¹⁵ Machir pak vzal manželky [synům svým] Hafim a Safan a měl sestru jménem Maacha.

Jméno druhého (bylo) Salfaad a Salfaadovi narodily se dcery.

¹⁶ Maacha, manželka Machirova porodila syna a nazvala ho Fares; jeho bratr slul Sares a synové jeho: Ulam a Reken.

¹⁷ A syn Ulamův Badan.

Ti jsou synové Galaada, syna Machira, syna Manassova.

¹⁸ Sestra její Hammolechet porodila Išhoda, Abiezera a Moholu.

¹⁹ Synové Semidovi (byli): Ahin, Sechem, Leki a Aniam.

11. *Rodokmen Efraimův. (7, 20.—27.)*

²⁰ Synové Efraimovi: Sutala, — Bared, syn jeho, Tahat, syn jeho. Elada, syn jeho, Tahat, syn jeho, a toho syn Žabad, ²¹ toho syn Sutala — a [syn jeho] Ezer a Elad.

Ty zabili Gefané, domorodci, ježto byli přitáhli (dolů), aby napadli jejich majetek. ²² Proto kvílil Efraim, otec jejich, mnoho dní, a přišli bratři jeho, by ho těšili. ²³ A vešel k manželce své a ta počala a porodila syna, kterého nazvala Beria, že byl zplozen v neštěstí jeho rodu.

²⁴ Dcera pak jeho byla Sara, která vystavěla Bethoron dolejší i hořejší a Ozensaru.

²⁵ Jeho syn (byl) Rafa, Resef a Tale, ze kterého se narodil Taan, ²⁶ a ten zplodil Laadaņa; jeho syn byl Ammiud, který zplodil Elisamu; ²⁷ z něho posel Nun, který měl syna Josue.

Majetek Josefovů. (7, 28n.)

²⁸ Majetek jejich a sídla byla: Betel s příslušnými osadami, k východu Noran a k západu Gazer s příslušnými osadami, dále Sicheu s příslušnými osadami, až do Azy s příslušnými osadami; ²⁹ a u synů Manassových: Betsan s příslušnými osadami, Tanach s příslušnými osadami, Mageddo s příslušnými osadami, Dor s příslušnými osadami.

V těch sídlili synové Josefa, syna Israelova.

12. *Rodopis Aserův. (7, 30.—40.)*

³⁰ Synové Aserovi: Jemna, Jesua, Jessui, Baria a Sara, jejich sestra.

³¹ Synové Bariovi: Heber a Melchiel; ten jest otec Barsaitův.

³² Heber pak zplodil Jeflata, Somera, Hotama a Suau, jejich sestru.

K v. ³⁰.—⁴⁰. srv. Gn 46; Nm 26, 44.—47. — *Jesua a Jessui* jsou dvě jména jedné osoby.

³³ Synové Jeflatovi: Fosech, Chamaal a Asot; ti jsou synové Jeflatovi.

³⁴ Synové pak Somerovi: Ahi, Roaga, Haba a Aram.

³⁵ A synové Helema, bratra jeho: Sufa, Jemna, Selles a Amal.

³⁶ Synové Sufovi: Sue, Harnafer, Sual, Beri, Jamra, ³⁷ Bosor, Hod, Samma, Salusa, Jetran a Bera.

³⁸ Synové Jeterovi: Jefone, Fasfa a Ara.

³⁹ Synové Ollovi: Aree, Haniel a Resjáš.

⁴⁰ Všichni ti jsou synové Aserovi, hlavy rodů, vybraní a velmi statní vojvodové vojvodů; a počet těch, kteří byli ve věku, kdy je člověk schopný k boji, byl dvacet šest tisíců.

13. Jiný rodopis kmene Benjaminova. Rodokmen Saulův. (8, 1.—40.)

HLAVA 8. — ¹ Benjamin zplodil Baleho, prvorozeného svého, Asbela, druhého, Aharu třetího, ² Nohau čtvrtého a Rafu pátého.

³ Synové Baleovi byli: Addar, Gera, Abiud, ⁴ Abisue, Naaman, Ahoe.

⁵ Gera, Sefufan a Huram, ⁶ ti jsou synové Ahodovi, hlavy rodů sídlících v Gabae, kteří byli převedeni do Manahatu; ⁷ také Naaman a Achjáš; Gera, ten je převedl; a zplodil Ozu a Ahiuda.

⁸ Saharaim pak zplodil v Moabsku — když propustil Husimu a Baru, své manželky — ⁹ zplodil z Hodesy, ženy své Jobaba, Sebiu, Mosu, Molchoma, ¹⁰ Jehusa, Sechiu a Marmu. Ti jsou synové jeho, hlavy svých rodů.

¹¹ Mehusim zplodil Abitoba a Elfaala.

¹² A synové Elfaalovi: Heber, Misaam a Samad; ten vystavěl Ono a Lod, jakož i osady jejich.

¹³ Baria a Sama byli hlavy rodů bydlících v Ajalonu; ti zahnali Gefany.

¹⁴ Ahio, Sesak, Jerimot, ¹⁵ Zabadjáš, Arod, Heder, ¹⁶ Michael, Jesfa a Joha (byli) synové Bariovi.

¹⁷ Zabadjáš, Mosollam, Hezeki, Heber, ¹⁸ Jesamari, Jezliáš, Jobab (byli) synové Elfaalovi.

¹⁹ Jakim, Zechri, Zabdi, ²⁰ Eljoenaj, Seletaj, Eliel, ²¹ Adajáš, Barajáš a Samarat (byli) synové Semejovi.

²² Jesfam, Heber, Eliel, ²³ Abdon, Zechri, Hanan, ²⁴ Hananja, Elam, Anatotjáš, ²⁵ Jefdajáš a Fanuel (byli) synové Sesakovi.

²⁶ Samsari, Sohorejáš, Otoljáš, ²⁷ Jersiáš, Eliáš a Zechri (byli) synové Jerohamovi.

²⁸ Ti jsou praotcové a hlavy rodů, kteří bydlili v Jerusalemě.

²⁹ V Gabaonu pak bydlili (...) otec Gabaonův — jméno jeho manželky Maacha — ³⁰ a prvorozený jeho syn Abdon, pak Sur, Kis, Baal (...) Nadab, ³¹ Gedor, Ahio, Zacher a Makellot.

³² A Makellot zplodil Samau; i bydlili naproti bratřím svým v Jerusalemě, se svými bratry.

³³ Ner pak zplodil Kisa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.

³⁴ Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.

³⁵ Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.

³⁶ Ahaz pak zplodil Joadu, Joad zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri zplodil Mosu ³⁷ a Mosa zplodil Banau; jeho syn byl Rafa; od něho pochází Elasa, který zplodil Asela.

³⁸ Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš a Hanan. Ti všichni byli synové Aselovi.

³⁹ Synové pak Eseka, bratra jeho: Ulam prvorozený, Jehus druhý a Elifalet třetí. ⁴⁰ Synové Ulamovi byli muži velmi silní, statní lučištníci a měli mnoho synů a vnuků, úhrnem sto padesát.

Ti všichni (jsou) synové Benjaminovi.

14. První obyvatelstvo Jerusalema po zajetí; druhopis rodu Saulova. (9, 1.—44.)

Úvod (9, 1.—3.). Obyvatelstvo jerusalemské po zajetí: a) ze kmene Judova (9, 4.—6.), b) Benjaminova (9, 7.—9.), c) kněží (9, 10.—13.), d) levité (9, 14.—34.). Rodokmen Saulův (9, 35.—44.).

HLAVA 9. — ¹ Veškeren pak Israel byl sečten a soupis jejich zapsán je v Knize králů israelských.

Judovci tedy převedeni byli do Babylona pro hřích svůj.

² Kdo první sídlili v územích a městech svých, byli: Israelité, kněží, levité a chrámoví nevolníci.

³ V Jerusalemě bydlili (někteří) ze synů Judových, ze synů Benjaminových, ze synů Efraimových a Manassových:

(...) ⁴ Otej, syn Ammiuda, syna Amriho, syna Omraje, syna Bonniho, ze synů Faresa, syna Judova.

⁵ A ze Selaovců: Asajáš, prvorozený a synové jeho.

⁶ Ze synů pak Zarových: Jehuel. A bratří jejich — šest set devadesát.

⁷ Z Benjaminovců: Salo, syn Mosollama, syna Odujáše, syna Asanova;

⁸ Jobanjáš syn Jerohamův;

Ela, syn Oziho, syna Mochoriho;

Mosollam, syn Safatjáše, syna Rahuela, syna Jebanjášova.

⁹ A bratří jejich po rodech svých, — devět set padesát šest.

Ti všichni byli hlavy svých otcovských rodů.

¹⁰ Z kněží pak: Jedajáš, Jojarib a Jachin;

V. ³³. O synech Saulových viz 1. Sam 31, 2; 14, 49.

V. ³⁴. Meribaal = Mifiboset 2. Sam 4, 4; 9, 6; 16, 1; 19, 24. Dlužno jej rozlišovati od stejnojmenného syna Saulova 2. Sam 21, 8. — O Michovi srv. 2. Sam 9, 12.

Hl. 9. V. 1. „Israel“ znamená po zajetí vyhnanec, kteří se vrátili z Babylonska do vlasti a tu se ustavili v novou obec náboženskou i politickou. Srv. Esdr. 2, 70; 10, 5. — „byl sečten“ = byly sepsány rodopisy jeho; stalo se tak či dělo již před zajetím, v říši severní i jižní.

V. ² srv. s Neh 11, 3. — „Israelité“ = příslušníci všech kmenů kromě Levi, tedy „laikové“. — „natinejší“ = chrámoví nevolníci. Srv. Jos 9, 27; Esdr 2, 43. 70; 8, 20. a jj.

- ¹¹ dále Azarjáš, syn Helkjáše, syna Mosollama, syna Sadoka, syna Marajota, syna Achitobova, kníže domu Božího;
- ¹² Adajáš, syn Jerohama, syna Fassura, syna Melchiášova; Masaj, syn Adiela, syna Jezry, syna Mosollama, syna Mosollamita, syna Emmerova.
- ¹³ A bratří jejich, [hlavy svých rodů], — tisíc sedm set šedesát, statní mužové ke službám v domě Božím.
- ¹⁴ A z levitů: Semejáš, syn Hassuba, syna Ezrikama, syna Hasebjáše, ze synů Merariových;
- ¹⁵ Bakbakar, Chereš a Galal;
dále Matanjáš, syn Michy, syna Zechriho, syna Asafova;
- ¹⁶ Obdiáš, syn Semejáše, syna Galala, syna Iditunova.
Barachjáš však, syn Asy, syna Elkany, bydlil v osadách Netofy.
- ¹⁷ A vrátní: Sellum, Akkub, Telmon, Ahimam a bratří jejich. Sellum (byl jejich) hlavou.
- ¹⁸ Až do dneška bývají na stráži v bráně královské na východní straně levité [po pořádku se střídající].
- ¹⁹ Sellum totiž, syn Korea, syna Abiasafa, syna Koreova, s bratřími svými, s rodem otce svého, [to jest] Koreovci, zastávali službu strážců u vchodu do stánku; jejich rody kdysi také střežly [po pořádku] vchod do tábora Hospodinova, ²⁰ a Finees, syn Eleazarův, byl jejich vůdcem před Hospodinem. ²¹ Také Zacharjáš, syn Mosollamjášův, byl vrátným u vchodu do stánku zjevení.
- ²² Všech těchto vyvolených za vrátné u dveří bylo dvě stě dvanáct. A byli zapsáni ve (svých) vlastních osadách; ustanovili je v (tom) jejich úřadě David a videc Samuel, ²³ je i syny jejich ve dveřích domu Hospodinova, ve stánku po příslušném pořádku. ²⁴ Na čtyřech stranách byli vrátní: to jest na východě, na západě, na severu a na jihu. ²⁵ Jejich bratři přebývali ve vesnicích a přicházeli o svých sobotách čas od času.
- ²⁶ Těm čtyřem levitům svěřen byl veškeren počet vrátných.
Byli též (levité) nad komorami a poklady domu Hospodinova.
- ²⁷ Také kolem chrámu Hospodinova byli na stráži, by ráno včas otvírali dveře.
- ²⁸ Z rodu těchto byli dále (někteří ustanoveni) nad bohoslužebným nářadím; nebo v (ustanoveném) počtu vnášeli (to) náradí a vynášeli. ²⁹ (Někteří) z těch, kteří měli svěřeno náčiní svatyně, byli nad bílou moukou, nad vínem, olejem, kadidlem a vonidly. — ³⁰ Synové kněží strojili masti z (těch) vonidel.
- ³¹ Levita Matatjáš, prvorozenec Selluma, Koreovce, byl správcem těch věcí, které se na pánvi pekly.
- ³² (Jiní) z Kàatovců, jejich bratří, byli (ustanoveni) nad předkladnými chleby, aby vždycky nové na každou sobotu připravili.

V. 15.—16a. je seznam levitů, kteří byli ustanoveni, aby konali *bohoslužebný* zpěv; sídlili v *Jerusalemě*.

V. 17. je seznam 4 levitských rodin, které byly chrámovými vrátnými.

V. 21. *Mosollamjáš* = *Sellum* (v. 19.). — „*stánek zjevení*“, který dal postavit David na Sionu. Srv. níže 16, 42.

V. 22a. podává počet levitů-vrátných v době po zajetí. Srv. výše v. 6. 9. 13. 17; Neh 11, 6. 8. 12. n. 14. 18. — „byli zapsáni v osadách“, dokud ještě nebydlili v *Jerusalemě*, ježto nebyla tam svatyně; bylo to za dob *Samuelových* a *Davidových*.

³³ Hlavy zpěváků po čeledích levitských, kteří v jizbách přebývali, aby ve dne v noci ustavičně službu svou zastávali, jsou tito: (.....)

³⁴ Hlavy levitů, to jest hlavy jejich rodů, bydlili v Jerusalemě.

³⁵ V Gabaonu pak bydlil otec Gabaonův Jehiel, — manželka jeho slula Maacha — ³⁶ syn jeho prvorozený Abdon, pak Sur, Kis, Baal, Ner, Nadab, ³⁷ Gedor, Ahio, Zacharjáš a Makellot.

³⁸ A Makellot zplodil Samaana. Ti bydlili s bratřími svými v Jerusalemě, proti svým bratrům.

³⁹ Ner pak zplodil Kisa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.

⁴⁰ Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.

⁴¹ Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.

⁴² Ahaz pak zplodil Jaru a Jara zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri pak zplodil Mosu ⁴³ a Mosa zplodil Banau; jeho syn Rafajáš zplodil Elasu, z něhož pochází Asel.

⁴⁴ Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš, Hanan. Ti jsou synové Aselovi.

Smrt Saula a jeho synů. (10, 1.—14. = 1. Sam 31.)

HLAVA 10. — ¹ Filišťané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. ² Filišťané byli v patách Saulovi a synům jeho pronásledující je, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. ³ Prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a poranili střelami. ⁴ I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a zabij mne, aby snad nepřišli tito neobřezanci a nečinili si ze mne posměch.“ Avšak oděnc jeho nechtěl toho učiniti jsa strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. ⁵ Když to oděnc jeho viděl, že totiž je Saul mrtev, nalehl sám také na meč a zemřel. ⁶ Zahynul tedy Saul a tři synové jeho, i veškeren dům jeho padl s ním. ⁷ Když to viděli muži Israelovi, kteří bydlili na rovinách, utekli; ježto byl mrtev Saul i synové jeho, opustili svá města a sem i tam se rozběhli; i přišli Filišťané a usadili se v nich.

⁸ Druhého dne Filišťané, loupíce pobité, našli Saula a syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe. ⁹ Když ho oloupili, když mu stali hlavu a svlékli ho z odění, poslali (posly) do své země, by ji nosili do kola a ukazovali chrámům model i lidu. ¹⁰ Pak uložili odění jeho ve chrámě svého boha a hlavu přibili ve chrámě Dagonově. ¹¹ Když to uslyšeli obyvatelé Jabesu galaadského, vše totiž, což učinili Filišťané Saulovi, ¹² povstali všichni junáci, vzali těla Saula a synů jeho, přinesli je do Jabesu, pochovali jejich kosti pod dubem, který byl v Jabesu, a postili se sedm dní.

¹³ Tak umřel Saul pro nepravosti své, že přestoupil přikázání Hospodinovo, které byl dal a nešetřil ho, ano i s věštkyní se radil, ¹⁴ aniž doufal v Hospodina. Proto vydal ho na smrt a přenesl království jeho na Davida, syna Isajova.

2. *David králem v Hebroně a v Jerusalemě.*
(11, 1.—9. = 2. Sam 5, 1.—3. 6.—10.)

HLAVA II. — ¹ Veškeren Israel shromáždil se k Davidovi do Hebronu a pravil: „Tvá kost a maso tvé jsme.“ ² Také již dříve, když ještě kraloval Saul, tys vyváděl a zpět přiváděl Israele, a tobě řekl Hospodin, Bůh tvůj: „Ty budeš pastýřem lidu mého israelského a ty budeš knížetem nad ním.“ ³ Přišli tedy všichni starší Israelovi ke králi do Hebronu, David učinil s nimi smlouvu před Hospodinem a pomazali ho za krále nad Israelem podle řeči Hospodinovy, kterou mluvil skrze Samuela.

⁴ Vytáhl pak David i veškeren Israel k Jerusalemu, — to jest k „Jebusu“ — kde byli Jebušané, praobyvatelé (té) země. ⁵ I řekli obyvatelé Jebusu Davidovi: „Nevtáhneš sem.“ David však dobyl tvrze Sionské. — To je „Město Davidovo.“ — ⁶ Řekl totiž: „Kdo porazí první Jebušany, bude knížetem a vůdcem.“ Vystoupil tedy první Joab, syn Sarviin a stal se knížetem.

⁷ Pak se usadil David v (té) tvrzi a proto byla nazvána „Městem Davidovým“. ⁸ I opevnil město vůkol od Mello až k obvodu, a Joab opravil ostatek města.

⁹ A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin zástupů byl s ním.

3. *Jména Davidových junáků.* (11, 10.—46. = 2. Sam 23, 8.—39.)

¹⁰ Tito jsou přední z Davidových junáků, kteří mu pomáhali, by se stal králem nad veškerým Israelem podle slova Hospodinova, které mluvil k Israelovi, ¹¹ a tento je výčet Davidových junáků:

Jesbaam, syn Hachamonův, první ze tří; ten zdvihl kopí své proti třem stům, kteří byli pobiti jedním rázem.

¹² Po něm (jest) Eleazar, syn Dodův, Ahohovec; ten byl mezi třemi junáky. ¹³ Ten byl s Davidem ve Fesdommim, když Filišťané shromáždili se na to místo k bitvě.

Pole krajiny té bylo plno ječmene. Když lid utekl před Filišťany, ¹⁴ stáli tito prostřed pole a bránili ho; když pak porazili Filišťany, Hospodin dal veliké vítězství lidu svému.

¹⁵ Ti tři ze třiceti předních sestoupili ke skále, ve které byl David, do jeskyně Odollam.

Když byli Filišťané položili se táborem v údolí Rafaim, ¹⁶ byl David v pevnosti, avšak Betlem byl obsazen Filišťany. ¹⁷ I vyslovil David žádost: „Kéž mi dá někdo vody z cisterny betlemské, která je u brány!“ ¹⁸ Pronikli tedy ti tři vojskem Filišťanů, navázili vody z ci-

HL. II. V. ³. „podle řeči Hospodinovy . . . Samuela“ dokládá skladatel Par maje na zřeteli 1. Sam 16, 1. nn.

V. 11. Nejprve jmenování tři největší junáci: *Isboset* (= Jesbaam), *Eleazar* a *Semma*. — 11b. čti jako 2. Sam 23, 8b.: „*Išbóšet, z Béth-Kemónu, první ze tří, ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem*“. — 800 číslice okrouhlá. — Není-li „*jedním rázem*“ glosa, jak se domnívá Hummelauer, je to *nadsázka*.

V. 14. Místo „*stáli tito*“, „*bránili*“, „*porazili*“ dlužno se LXX čísti „*stál tento*“; „*bránil*“, „*porazil*“. (Semma.) Srv. 2. Sam 23, 12.

sterny betlemské, která byla u brány a přinesli Davidovi, by pil; on však nechtěl pít, ale raději vylil ji v oběť Hospodinu ¹⁹ řka: „Chraniž mne Bůh můj, abych to učinil, a (tak) krev těchto mužů pil, nebo s nebezpečím života svého přinesli mi (té) vody.“ Proto tedy nechtěl pít. To učinili (ti) tři největší junáci.

²⁰ Také Abisaj, bratr Joabův, byl prvním ze třicíti. Ten pozdvihl kopí své proti třem stům a pobil je; byl mezi třicíti velmi vážen; ²¹ byl mezi těmi třicíti slavný, ano kníže jejich, ale třem prvním se nevyrovnal.

²² (Pak byl) Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, který byl vykonal mnoho činů, z Kabseelu; ten zabil dva Ariely Moabské, a ten se spustil a zabil v cisterně lva v dobu sněhu; ²³ ten zabil také kteréhos Egyptana, vysokého pět loket a měl kopí jako vratidlo tkalcovské; i vyšel na něho s holí, vytrhl mu kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. ²⁴ To učinil Banajáš, syn Jojadův, který byl mezi třicíti junáky velmi slavný. ²⁵ Mezi třiceti byl první, avšak (oněm) třem se nevyrovnal. David ho postavil k uchu svému.

²⁶ (Jiní) statní junáci ve vojsku byli:

Asael, bratr Joabův,
Elchanan, syn strýce jeho,
z Betlema,
²⁷ Sammot, Arořan,
Helles, Faloňan,
²⁸ Ira, syn Akkesův, Tekuan,
Abiezer, Anatofan,
²⁹ Sobbochaj z Husy,
Ilaj, Ahohovec,
³⁰ Maharaj, Netofan,
Heled, syn Baanův, Netofan,
³¹ Etaj, syn Ribajův, z Gabay Benjaminovců,
Banajáš, Faratoňan,
³² Huraj z údolí Gaas,
Abiel, Araban,
Azmot, Bauraman,
Eliaba, Salaboňan,
³³ Synové Assema, Gezoňana,
Jonatan, syn Sageův, Arařan,
³⁴ Ahiam, syn Sacharův, Arařan,
³⁵ Elifal, syn Urův,
³⁶ Hefer, Mecheřan,
Ahia, Feloňan,
³⁷ Hesro, Karmelan,
Naaraj, syn Asbajův,

³⁸ Joel, bratr Natanův,
Mibahar, syn Agarajův,
³⁹ Selek, Ammoňan,
Naaraj, Beroťan, odětec Joaba,
syna Sarviina,
⁴⁰ Ira, Jetřan,
Gareb, Jetřan,
⁴¹ Urjáš, Hetan,
Zabad, syn Oholův,
⁴² Adina, syn Sizův, Rubenovec,
vůdce Rubenovců, a s ním
třicet mužů,
⁴³ Hanan, syn Maachův,
Josafat Mataňan,
⁴⁴ Ozia Astarofan,
Samma a Jehiel, synové Hotama
Arořana,
⁴⁵ Jedihel, syn Samrův,
Joha, bratr jeho, Tosajan,
⁴⁶ Eliel, Mahuman,
Jeribaj a Josaja, synové Elna-
emovi,
Jetma Moaban,
Eliel,
Obed,
a Jasiel z Masobie.

4. *Seznamy těch, kteří se přidali k Davidovi, když byl psancem.*
(12, 1.—22.)

HLAVA 12. — ¹ Také tito přišli k Davidovi do Sikelegu, když ještě utíkal před Saulem, synem Kisovým: — Byli to velmi udatní a výborní bojovníci, ² natahovali lučiště a oběma rukama kamením z prasků házeli a střelami stříleli. —

Z bratrů Saulových, z kmene Benjaminova:

³ Vůdce Ahiezer a Joas, synové	⁵ Eluzaj,	}	Harufané,
Samaovi, Gabaané,	Jerimut,		
Jaziel a Fallet, synové Azmotovi,	Baaljáš,		
Baracha, Jehu, Anatoťané,	Samarjáš,		
⁴ také Samajáš, Gabaoňan, vynikající rek mezi třicíti a nad třicíti,	Safatjáš,	}	Korachovci,
Jeremjáš,	⁶ Elkana,		
Jeheziel,	Jesjáš,		
Johanán,	Azareel,		
Jezabad,	Joezer,	}	
	Jesbaam,		
	⁷ jakož i Joel a Zabadjáš, synové Jerohamovi z Gedoru.		

⁸ Také z Gadovců prchli k Davidovi, když se skrýval na poušti; muži velmi silní a bojovníci výborní, ozbrojení štítem a kopím; vypadali jako lvi a rychlí byli jako srny na horách:

⁹ Ezer, vůdce,	Jeremjáš, pátý,	Elzebad, devátý,
Obdiáš, druhý,	¹¹ Eti, šestý,	¹³ Jeremjáš, desátý,
Eliab, třetí,	Eliel, sedmý,	Machbanaj, jedenáctý.
¹⁰ Masmana, čtvrtý,	¹² Johanán, osmý,	

¹⁴ Ti byli z Gadovců, vůdcové vojska; nejnižší (z nich) byl nadstem vojáků, a nejvyšší nad tisícem.

¹⁵ Ti přešli Jordán měsíce prvního, kdy se obvykle přelévá přes břehy a zahnali všechny, kteří bydlili v údolích na východ i na západ.

¹⁶ Přišli pak někteří Benjaminovci i Judovci k pevnému místu, na kterém přebýval David. ¹⁷ I vyšel David jim vstříc a řekl: „Pokojně-li jste přišli ke mně, byste mi pomáhali, srdce mé spojí se s vámi; pakli ukládáte mi (k vůli) nepřátelům mým, ježto není nepravostí v rukou mých, Bůh otců našich viz (to) a suď!“ ¹⁸ Tu pojal duch Abisaje, vůdce třiceti, a řekl:

Tvoji jsme, ó Davide,
a s tebou, synu Isajův!
Pokoj, pokoj tobě,
a pokoj pomocníkům tvým,
neb tobě pomáhá Bůh tvůj!

Hl. 12. V. ¹. n. David byl v Sikelegu asi v letech 1013—1011 před Kr., dokud trůn Saulův ještě dosti pevně stál. (1. Sam 27, 6. n.).

Přijal je tedy David a ustanovil je vůdci houfu.

¹⁹ Z kmene pak Manassova přešli někteří k Davidovi, když táhl s Filišťany proti Saulovi do boje. — Ale nebojoval s nimi, neboť knížíata Filišťanů uradili se a propustili ho zase řkouce: „S nebezpečím našich hlav vrátí se k pánu svému Saulovi.“ — ²⁰ Když tedy vracel se do Sikelegu, přešli k němu z kmene Manassova: Ednas, Jozabad, Jedihel, Michael, [Ednas,] Jozabad, Eliu a Salati, tisícníci ve kmeni Manassově.

²¹ Ti dali pomoc Davidovi proti lupičům, neboť všichni byli muži udatní a stali se vůdci ve vojště. ²² Ano den co den přicházeli Davidovi na pomoc, až (jich) byl veliký počet, jako tábor Boží.

5. Seznam Israelitů, kteří přišli k Davidovi, dokud ještě kraloval v Hebroně. (12, 23.—40.)

²³ A toto je počet vojevůdců, kteří přišli k Davidovi, když byl v Hebronu, by přenesli království Saulovo na něho podle slova Hospodinova:

²⁴ Z Judovců, ozbrojených štítem a kopím, šest tisíc osm set bojovníků.

²⁵ Ze Simeonovců udatných bojovníků sedm tisíc a sto.

²⁶ Z Levitů čtyři tisíce šest set. ²⁷ Také Jojada, kníže z rodu Áronova a s ním tři tisíce sedm set, ²⁸ jakož i Sadok, jinoch vzácné statečnosti a dům otce jeho, dvacet dvě knížíata.

²⁹ Z Benjaminovců, bratří Saulových, tři tisíce; neboť veliká část jich ještě přidržovala se Saulova domu.

³⁰ Z Efraimovců dvacet tisíc osm set, vynikající siláci, muži slovnutní v čeledích svých.

³¹ Z polovice kmene Manassova osmnáct tisíc; zejména (ustanoven byl) každý, kdo přišel, aby učinili Davida králem.

³² Z Issacharovců muži zkušeni, kteří věděli, co v čas přikázati, by (to) Israel činil, dvě stě vojevůdců; všichni pak ostatní toho kmene šli za jejich slovem.

³³ Z kmene Zabulonova přišlo na pomoc se srdcem nerozdvojeným padesát tisíc bojovníků, kteří stávali v řadě vyzbrojeni jsouce do boje.

³⁴ Z kmene Neftali tisíc vojevůdců; a s nimi třicet sedm tisíc ozbrojených štíty a kopími.

³⁵ Z kmene Dan dvacet osm tisíc šest set vyzbrojených bojovníků.

³⁶ Z kmene Aserova čtyřicet tisíc bojovníků v šiku povzbuzujících.

³⁷ Ze Zajordání, z Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manassova, sto dvacet tisíc (mužů), opatřených válečnou zbrojí.

³⁸ Všichni ti bojovníci, vyzbrojení do boje, přišli svorně do Hebronu, by ustanovili Davida králem nad veškerým Israelem; také však všichni ostatní z Israele byli jedné mysli, by David stal se králem. ³⁹ A byli

V. ²³. Seznam v. 23.—40. podává vlastně počet bojovníků; ten počet dlužno čtenáři dělití *tisícem*, aby dostal počet *tisícníků*; *stem*, aby dostal počet *setníků*; *desíti*, chce-li věděti, kolik přišlo k Davidovi *desátníků*. Ti desátníci, setníci a tisícníci jsou „vojevůdcové“, jejichžto počet chce skladatel Par zde podati. (Hummelauer.)

V. ³¹. „ustanoveni byli“ od Manassovců předjordánských jakožto zástupci, ježto všecek Manasse přidal se k Davidovi.

tam u Davida tři dni jedouce a pijíce, nebo byli jim to připravili bratří jejich. ⁴⁰ Ano i ti, kteří sídlili vedle nich až k Issacharovi, Zabulonovi a Neftalimu, přinášeli na oslích, na velbloudech, na mezcích a na hovězím dobytku k jídlu mouku, fíky, rozinky, víno, olej, hovězí dobytek, berany, všeho hojnost; neboť radost byla v Israeli.

*1. Archa přenesena z Karjatjarimu do domu Obededomova.
(13, 1.—14, 11. = 2. Sam 6, 1.—11.)*

HLAVA 13. — ¹ David všed v radu s tisícníky a setníky, se všemi vůdci, ² řekl k veškeré obci Israelově: „Libo-li vám, a vychází-li od Hospodina, Boha našeho řeč, kterou mluvím: pošleme k ostatním bratrům svým do všech krajín Israelových, jakož i ke kněžím a levitům, kteří bydlí v předměstích měst, by se shromáždili k nám, ³ abychom zase přivedli archu Boha svého k nám; neboť jsme o ni nedbali ve dnech Saulových.“ ⁴ Všecko množství odpovědělo, by se tak stalo, neboť se líbila řeč (ta) všemu lidu.

⁵ Shromáždil tedy David veškerého Israele od Potoka egyptského, až kudy se vchází do Ematu, by přivedl archu Boží z Karjatjarimu.

⁶ Pak vystoupil David a veškeré mužstvo Israelovo na pahorek v Karjatjarimu, (kteréžto město) je v Judsku, aby přinesl odtud archu Hospodina, Boha sedícího na cherubech, kterou jmenovali jménem jeho. ⁷ I vložili archu Boží na vůz nový z domu Abinadabova; Oza a bratr jeho řídili (teň) vůz. ⁸ David pak i všecek Israel hráli před Bohem ze vší síly zpívající na harfy, na citary, na bubínky, na cimbály a na trouby.

⁹ Když přišli k humnu Chidonovu, vztáhl Oza ruku svou, by zadržel archu, neboť býci zbujněvše poněkud ji byli nachýlili. ¹⁰ Tu rozhodněval se Hospodin na Ozu a zabil jej, protože se dotekl archy; a zemřel tam před Hospodinem.

¹¹ I zarmoutil se David, že roztrhl Hospodin Ozu a nazval to místo: „Roztržení Ozy“ až do dneška. ¹² Tehdy lekl se Boha a pravil: „Kterak mohu k sobě uvést archu Boží?“

¹³ Pro tu příčinu nepřivedl jí k sobě, to jest do Města Davidova, ale zahrnul s ní do domu Obededoma, Gefana. ¹⁴ Zůstala tedy archa Boží v domě Obededomově tři měsíce; a žehnal Hospodin domu jeho i všemu, co měl.

2. Králův palác a rodina. (14, 1.—7 = 2. Sam 5, 11.—16.)

HLAVA 14. — ¹ Hiram, král týrský, poslal posly k Davidovi, cedrového dřeva, kameníky a řezbáře, by vystavěli mu dům.

² I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro lid svůj israelský.

³ David pojal ještě jiné ženy v Jerusalemě a zplodil syny a dcery. ⁴ Jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, ⁵ Jebahar, Elisua, Elifalet, ⁶ Noga, Nafeg, Jafjáš, ⁷ Elisama, Baaljada, a Elifalet.

3. Porážky Filištanů. (14, 8.—17. = 2. Sam 5, 17.—25.)

⁸ Když Filištané uslyšeli, že byl pomazán David za krále nad veškerým Israelem, vytáhli všichni, by ho vyhledali; David uslyšev to vytáhl proti nim. ⁹ Filištané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. ¹⁰ I tázal se David Hospodina řka: „Mám vystoupiti proti Filištanům? A dáš je do mé ruky?“ Hospodin mu odpověděl: „Vystup a dám je do tvé ruky.“ ¹¹ A když oni vtrhli do Baal-Farasimu, porazil je tam David a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé skrze mne, jako při vodní průtrži bývá.“ Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim.“ ¹² Bohy jejich, které tam zanechali, kázal David spáliti.

¹³ Když zase jindy Filištané přitrhli a rozsadili se po údolí, ¹⁴ tázal se opět David Boha a Bůh mu řekl: „Netáhni vzhůru za nimi, odtažni od nich, a jdi na ně od hrušek.“ ¹⁵ Až uslyšíš ve vrcholech hrušek šust, jako by někdo kráčel, tehdy dej se do boje; nebo půjde Bůh před tebou, aby porazil vojska Filištanů.“ ¹⁶ Učinil tedy David, jak mu byl přikázal Bůh a porazil vojska Filištanů od Gabaonu až do Gazeru.

¹⁷ I rozhlášeno bylo jméno Davidovo po všech krajinách a Hospodin způsobil, že se ho báli všichni národové.

Příprava na druhý přenos archy. (15, 1.—24.)

HLAVA 15. — ¹ Nadělal si také domů v městě Davidově, a připraviv místo arše Boží roztáhl pro ni stan.

² Tehdy řekl David: „Nepřísluší nikomu nositi archu Boží kromě levitů, které vyvolil Hospodin, aby ji nosili, a přisluhovali jí na věčné časy.“

³ I shromáždil veškeren lid israelský do Jerusalema, by přenesena byla archa Hospodinova na své místo, které jí byl připravil.

⁴ (Shromáždil) také Áronovce a levity:

⁵ Z Kaatovců: Uriel, hlava rodu a bratři jeho, sto dvacet (mužů).

⁶ Z Merarovců: Asajáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě dvacet (mužů).

⁷ Z Gersomovců: Joel, hlava rodu a bratři jeho, sto třicet (mužů).

⁸ Z Elisafanovců: Semejáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě (mužů).

⁹ Z Hebronovců: Eliel, hlava rodu a bratři jeho, osmdesát (mužů).

¹⁰ Z Ozielovců: Aminadab, hlava rodu a bratři jeho, sto dvanáct (mužů).

¹¹ Povolal pak David Sadoka i Abjatara, kněze, jakož i levity: Uriela, Asajáše, Joela, Semejáše, Eliela a Aminadaba. ¹² A řekl jim: „Vy, kteří jste hlavy rodů levitských, posvěťte se s bratřími svými a přineste archu Hospodina, Boha Israelova, na místo, které jest jí při-

Hl. 15. V. 1. „domů“ t. j. palác s domy příslušnými (pro královnu a pod.). Srv. výše 14, 1; 2. Král 5, 11. — „stan“ ten byl asi udělán podle vzoru možíšské svatyně, jejížto složky buď původní nebo částečně aspoň dle původních tvarů nově pořízené, byly tehdy v Gabaonu. Viz níže 16, 39; 3. Král 3, 4. Ten stan utrpěl asi zubem času, že nedal jej David přenést, ale raději opatřil stánek *nový*. Možná, že se protivilo kněžstvo gabaonské i lid tomu přenosu.

praveno, ¹³ aby, kdybychom něco nepřístojného učinili, nestalo se i nyní jako prve, kdy zbil nás Hospodin, že jste nebyli přítomni.“

¹⁴ Posvětili se tedy kněží a levité, by nesli archu Hospodina, Boha Israelova.

¹⁵ A nesli levité archu Boží, jak byl přikázal Mojžíš, podle slova Hospodinova, na ramenou svých, na tyčích.

¹⁶ David řekl také hlavám levitů, by ustanovili ze svých bratrů zpěváky s nástroji hudebními, totiž harfami, citarami a cimbály, by zazníval do výše zvuk radosti.

¹⁷ Ustanovili tedy levity: Hemana, syna Joelova a z bratrů jeho Asafa, syna Barachjášova; z Merarovců pak, jejich bratrů, Etana, syna Kasajášova. ¹⁸ A s nimi bratry jejich ve druhé řadě: Zacharjáše, [Bena], Jaziela, Semiramota, Jahiela, Aniho, Eliaba, Banajáše, Maasjáše, Matatjáše, Elifalu, Makenjáše, Obededoma a Jehiela, vrátné.

¹⁹ Hudebníci (byli): Heman, Asaf a Etan; ti hráli na měděné cimbály. ²⁰ Zacharjáš, Oziel, Semiramot, Jahiel, Ani, Eliab, Maasjáš a Banajáš na harfy tajuplné věci [hráli]; ²¹ Matatjáš, Elifalu, Makenjáš, Obedom, Jehiel a Ozaziu [hráli] na citary osmistrunné vítěznou píseň.

²² Chonenjáš pak, přední z levitů, který byl v čele proroků (byl ustanoven), aby předzpěvoval nápěv, nebo byl velmi dovedný.

²³ Barachjáš a Elkana (byli) strážci archy.

²⁴ Sebenjáš, Josafat, Natanael, Amasaj, Zacharjáš, Banajáš a Eliezer, kněží, troubili na trouby před archou Boží; také Obedom a Jehjáš byli strážci archy.

Slavný přenos archy. (15, 25.—16, 3. = 2. Sam 6, 12.—20.)

²⁵ David tedy, [všichni] starší Israelovi a tisícníci šli, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z domu Obedomova s jásotem. ²⁶ Když pomohl Bůh levitům, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, obětovali sedm býků a sedm beranů. ²⁷ David oděn byl rouchem kmentovým, také všichni levité, kteří nesli archu, hudebníci i Chonenjáš, představený proroků mezi hudebníky; David nad to byl oblečen v efod lněný.

²⁸ Veškeren Israel provázel Hospodinovu archu úmluvy s jásotem; troubili na rohy i trouby, a hráli na cimbály, na harfy a na citary.

²⁹ Když přišla Hospodinova archa úmluvy až do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí, i pohrdla jím v srdci svém.

HLAVA 16. — ¹ Přinesli tedy archu Boží, postavili ji prostřed stanu, který byl pro ni postavil David, a přinášeli celopaly, jakož i pokojné oběti před Bohem. ² Když dokonat David celopaly a pokojné oběti, dal požehnání lidu ve jménu Hospodinovu ³ a podělil všechny, muže

V. ¹³. „zbil nás“ usmrtiv Ozu.

V. ¹⁵. Jak dlužno přenášeti archu, viz Nm 7, 9.

V. ²⁰. n. Slovem „tajuplné věci“ přeloženo záhadné hebrejské „‘al ‘alámóth“, které bývá obvykle překládáno: „hlasem dívčím“, tedy asi „soprano“ nebo „ve výsoké poloze“. Srv. Ž 46, 1. hebr. — slovem „osmistrunném“ přeloženo záhadné hebr.: „‘al haššeminíth“, což bývá překládáno: „o osm tónů níže“. Srv. Ž 6, 1; 12, 1. hebr.

i ženy, každého chlebovou plackou, kusem hovězí pečeně a koláčem, smaženým na oleji.

Doplňk předešlé zprávy. (16, 4.—43.)

⁴ Ustanovil pak před archou Hospodinovou z levitů, aby (tu) přisluhovali, připomínali činy jeho, oslavovali a chválili Hospodina, Boha Israelova:

⁵ Asafa, předním; druhým po něm Zacharjáše; pak Jahiela, Semi-ramota, Jehiela, Matatjáše, Eliaba, Banajáše a Obededoma. Jehiela, (ustanovil) nad harfami a nad citarami; Asafa, by hrál na cimbály; ⁶ Banajáše pak a Jaziela, kněze, by na trouby troubili ustavičně před Hospodinovou archou úmluvy.

⁷ Tehdy ustanovil David Asafa a bratry jeho, by — (onen) jakožto první — chválili Hospodina.

- 8 Chvalte Pána, a vzývejte jméno jeho,
hlásejte mezi národy úradky jeho.
- 9 Prozpěvujte mu a hrajte jemu,
vypravujte všechny divy jeho.
- 10 Honoste se svatým jménem jeho,
vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.
- 11 Hledejte Hospodina i moci jeho,
hledejte tváře jeho ustavičně.
- 12 Pomněte divů jeho, které učinil,
zázraků jeho, a rozsudků, jež vydal.
- 13 (Vy) símě Israelovo, sluhové jeho,
synové Jakobovi, které si vyvolil!
- 14 On (totiž), Hospodin, je Bohem naším;
po veškeré zemi soudy jeho.
- 15 Pamatujte věčně na smlouvu jeho,
na slovo, které stanovil na tisíc rodů,
- 16 (na smlouvu), kterou učinil s Abrahamem,
na jeho přísahu, danou Isákovi,
- 17 kterou učinil Jakobovi zákonem,
smlouvou věčnou Israelovi,
- 18 když děl: „Tobě dám zemi Kanaanskou
v úděl dědičného majetku vašeho“,
- 19 ač jich bylo (ještě) počtem málo,
nemnoho přistěhovalců v té zemi.
- 20 Od kmene ke kmeni když přecházeli,
z království (jednoho) k národu jinému,
- 21 nedopustil nikomu utlačit jich,
ale krále pro ně káral (říkaje):

Hl. 16. V. 7. Zajímavá je skladba následujícího zpěvu: v. 8.—22. = Ž 104. (hebr. 105.) 1.—15., tedy toliko část toho žalmu, který má v žaltáři 45 veršů! — Vv. 23.—33. = Ž 95. (96.) s některými zkráceninami a změnami; v. 34. je počátek Ž 105. — V. 35. je přepracovaný Ž 105, 47. — V. 36. je formule, kterou bývají knihy žalmů zakončeny a kterou zakončen také Ž 105. (v. 48.).

- 22 „Nedotýkejte se mých pomazaných,
a mým prorokům ať neublížíte!“
- 23 Zpívejte Hospodinu všechny země,
hlásejte den po dni jeho spásu.
- 24 Zvěstujte mezi národy jeho slávu,
mezi všemi lidmi jeho divy.
- 25 Velkýť je Pán a chvály nejvyšš hoden;
zaslouží cti nade všechny bohy.
- 26 Jsoutě všichni bohové pohanů nicoty,
avšak Hospodin je tvůrce nebes.
- 27 Vznešenost a velebnost je před ním,
síla, jakož i radost na místě jeho.
- 28 Vzdávejte Hospodinu, kmenové pohanští,
vzdávejte Hospodinu čest a chválu!
- 29 Vzdávejte Pánu čest, příslušnou jeho jménu,
berte dary a chodte před tvář jeho,
klaňte se Hospodinu v okrase svaté!
- 30 Chvějte se před jeho tváří všechny země,
neboť on upevnil zemský kruh, že se nehne.
- 31 Veselte se nebesa, raduj se země,
ať řeknou mezi národy: „Hospodin kraluje!“
- 32 Ať zahřmí moře a (vše), čeho je plno,
jásejte pole a všecko, co je na nich,
- 33 tehdy rozveselte se lesní stromy
před Pánem, že přichází soudit zemi.
- 34 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
nebo na věky milosrdenství jeho.
- 35 A rcete: Spas nás, Bože, náš spasiteli,
rač nás shromáždit a vytrhnout z pohanů,
bychom chválili svaté tvoje jméno,
a se veselili ve tvých písních!
- 36 Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věků až na věky;
a všecken lid ať řekne: „Amen!“

Alleluja.

37 A nechal tam (David) před Hospodinovou archou úmluvy Asafa a bratry jeho, by přísluhovali před archou ustavičně po všechny dny po svém pořádku; 38 také Obededoma a bratry jeho, šedesát osm (hlav); Obededoma, syna Iditunova a Hosu ustanovil vrátnými.

39 Sadoka pak kněze a bratry jeho kněze, (nechal) před stánkem Hospodinovým na výšině, která byla v Gabaonu, 40 by přinášeli celo-

V. 23a. = Ž 95, 1c. — V. 23b. = Ž 95, 2b. — Schází tu tedy ze Ž 95. v. 1b. 2a.

V. 29. „v okrase svaté“ = oblečení jsouce ve sváteční šat.

V. 34. = Ž 105, 1. — V. 35. = Ž 105, 47,

paly Hospodinu na oltáři zápalných obětí ustavičně, ráno i večer, podle všeho, co psáno je v zákoně Hospodinově, který dal Israelovi.

⁴¹ A s nimi Hemana, Idituna a jiné vybrané, každého jménem uvedeného, by chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho.

⁴² S Hemanem pak a Iditunem (ustanoveni byli trubači, aby) na trouby troubili a (hudci, by) hráli na cimbály, i na všechny hudebné nástroje Bohu; syny pak Iditunovy učinil vrátnými.

⁴³ A vrátil se veškeren lid domů; i David, aby požehnal domu svému.

*5. Když chtěl David stavěti chrám, slíbena mu vláda na věčné časy.
(17, 1.—27 = 2. Sam 7, 1.—29.)*

HLAVA 17. — ¹ Když se usadil David ve svém domě, řekl proroku Natanovi: „Hle, já bydlím v domě cedrovém, kdežto Hospodinova archa úmluvy je pod plachtami.“ ² Natan řekl králi: „Vše, co máš v srdci, učiň; nebo Bůh je s tebou.“

³ Té noci však oslovil Bůh Natana řka: ⁴ „Jdi a mluv Davidovi, služebníku mému: Toto praví Hospodin: Nebudeš ty mi stavěti domu, bych v něm přebýval. ⁵ Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho času, kdy jsem vyvedl syny Israelovy, až do dne tohoto; ale měnil jsem ustavičně místo stánku, ve stanu ⁶ přebýváje s veškerým Israelem. Zda mluvil jsem kdy aspoň k jednomu ze soudců Israelových, kterým jsem byl přikázal, aby pásli můj lid a zda řekl jsem: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?“ ⁷ Protož nyní takto mluviti budeš k služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin zástupů: Já jsem tě vzal, když jsi chodil na pastvách za stádem, abys byl vůdcem lidu mého israelského, ⁸ byl jsem s tebou, kamkoli ses obrátil, pobil jsem všechny nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno jako jednoho z velikánů, kteří slaveni jsou na zemi. ⁹ Dal jsem místo lidu svému israelskému, aby byl pěstěn a bydlel v něm, aby se již nestěhoval, a nešlechtníci by ho již nepotírali jako prve, ¹⁰ ode dnů, kdy jsem dal soudce lidu svému israelskému; a ponížil jsem všechny nepřátele tvé. A zvěstuji tobě, že Hospodin učiní ti dům. ¹¹ Až pak naplníš dny své, abys odešel k otcům svým, vzbudím dorost tvůj po tobě, který bude ze synů tvých a upevním království jeho. ¹² Ten mi postaví dům a (já) utvrdím trůn jeho na věky. ¹³ Já budu jemu otcem a on bude mně synem; a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal tomu, který byl před tebou. ¹⁴ Ustanovím jej v domě tvém a v království tvém až na věky a trůn jeho bude přepevný na věčné časy.“ ¹⁵ Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan Davidovi.

¹⁶ Král David pak vešel, posadil se před Hospodinem a řekl: „Kdo jsem já, Hospodine Bože, a co je dům můj, žes mi učinil takové věci?

¹⁷ Ale i to zdálo se málo před obličejem tvým, a proto mluvil jsi o domu služebníka svého také na budoucí časy a učinil jsi mne znamenitým nade všechny lidi, Hospodine Bože! ¹⁸ Co více ještě mluviti může David, když jsi tak oslavil služebníka svého a vyznamenal? ¹⁹ Hospodine, pro služebníka svého, podle srdce svého, učinil jsi všechny tyto velkolepé věci a chtěl jsi, by známy byly všechny (ty) velečiny. ²⁰ Hospodine, není ti podobného a není jiného Boha kromě tebe, podle všeho, co jsme slyšeli

na vlastní uši. ²¹ Nebo který jest jiný jako národ tvůj israelský, lid jediný na zemi, ke kterému šel Bůh, aby vysvobodil jej, učinil ho sobě lidem a velikostí svou a hrůzami, aby vyvrhl národy před obličejem toho, kterého byl z Egypta vysvobodil? ²² Ano, ustanovil sis lid svůj israelský lidem (svým) až na věky; ty, Hospodine, stal ses Bohem jeho. ²³ Nuže tedy, Hospodine, řeč, kterou jsi promluvil služebníku svému o jeho domu, pevná buď na věky a čiň, jak jsi mluvil. ²⁴ Trvej a velebeno buď jméno tvé na věky a říkáno buď: Hospodin zástupů je Bůh Israelův a dům Davida, služebníka jeho trvá před ním ustavičně. ²⁵ Nebo ty, Hospodine Bože můj, zjevil jsi v ucho služebníka svého, že mu učiníš dům; proto se osmělil služebník tvůj modliti se před tebou. ²⁶ Nyní však, Hospodine, ty jsi Bůh; a přislíbil jsi služebníku svému tak veliká dobrodiní; ²⁷ počni tedy dobrořečiti domu služebníka svého, by vždycky byl před tebou; nebo když ty, Hospodine, jsi (mu) požehnal, požehnán bude na věky.

6. *Davidova vítězství. (18, 1.—13. = 2. Sam 8, 1.—14.)*

HLAVA 18. — ¹ Poté porazil David Filištany, pokořil je a vzal Get i vesnice jeho z ruky Filištanů.

² Porazil také Moaba i stali se Moabští služebníky Davidovými, kteří mu přinášeli poplatky.

³ [Toho času] porazil David také Adarezera, krále Soby krajiny Hemat, když vytáhl, aby rozšířil království své až k řece Eufratu.

⁴ David zajal tisíc vozů jeho, sedm tisíc jezdců a dvacet tisíc mužů pěších; všem koňům vozním podřezal šlachy, kromě sta spřežení, která zachoval sobě.

⁵ Když přitáhl lid syrský z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi sobskému, porazil David i z nich dvacet dva tisíce mužů, ⁶ osadil vojáky Damašek a tak stala se i Syrie jemu poddanou a poplatnou. A pomáhal mu Hospodin ve všech věcech, ať se obrátil k čemukoliv.

⁷ Zlaté touly, které měli služebníci Adarezerovi, vzal David a přinesl je do Jerusalema. ⁸ Také z Tebatu a z Chunu, měst Adarezerových, mědi velmi mnoho; z té dal udělati Šalomoun moře měděné, sloupy a měděné náčiní.

⁹ Tou, král hematský, uslyšev to, že totiž porazil David všechno vojsko Adarezera, krále sobského, ¹⁰ poslal Adorama, syna svého, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, a jemu blahopřál, že Adarezera v boji porazil. — Byl totiž Touovým nepřitelem Adarezer. —

¹¹ Ale i všechny věci zlaté, stříbrné a měděné zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl pobral ze všech národů: z Edomců, Moabů, Ammonů, Filištanů, jakož i Amalečanů.

¹² Abisaj pak, syn Sarviin, porazil Edoma v údolí Solném, osmnáct tisíc (mužů). ¹³ I osadil Edomsko posádkou, by poddáno bylo Edomsko Davidovi. A zachovával Hospodin Davida ve všem, ať se obrátil kamkoliv.

7. *Davidovi hodnostáři. (18, 14.—17. = 2. Sam 8, 15.—18.)*

¹⁴ Kraloval tedy David nad veškerým Israelem a vykonával právo a spravedlnost všemu lidu svému. ¹⁵ Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem;

Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; ¹⁶ Sadok, syn Achitobův a Abjatar, syn Ahimelechův, kněžími; Susa byl písařem; ¹⁷ Banajáš, syn Jojadův, byl nad četami Kereťanů a Feleťanů; synové pak Davidovi byli prvními králi po ruce.

8. *David porazil Ammony a Syry. (19, 1.—20, 3. = 2. Sam 10, 1.—11, 1; 12, 30. n.)*

HLAVA 19. — ¹ Když pak umřel Naas, král ammonský a kraloval syn jeho místo něho, ² řekl si David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi, synu Naasovu, nebo prokázal mi otec jeho milost.“ Poslal tedy David posly, by ho potěšili pro smrt otce jeho. Když ti přišli do Ammonska, by potěšili Hanona, ³ řekla knížata ammonska Hanonovi: „Ty snad se domníváš, že David ke cti otce tvého poslal ti těšitele; a nepozoruješ, že přišli služebníci jeho k tobě, by shlédli, proslídili a propátrali zemi tvou.“ ⁴ Proto dal Hanon služebníky Davidovy ostříhati, oholiti, zastříhati řízy jejich od rozkroku až k nohám a propustil je. ⁵ Když oni odešli a vzkázali to Davidovi, poslal jim naproti — bylť náramně potupeni — a rozkázal, aby pobýli v Jerichu dokud neobrostou brady jejich, a potom aby se zase vrátili.

⁶ Ammonští vidouce, že ukřivdili Davidovi, Hanon i ostatní lid, poslali tisíc hřiven stříbra, by si najali z Mesopotamie, ze syrské Maachy a ze Soby vozů a jezdců. ⁷ I najali třicet dva tisíce vozů a krále Maachy s lidem jeho. Ti přišedše položili se táborem proti Medabě. Také Ammonští shromáždivše se ze svých měst, přitáhli do boje. ⁸ Když to David uslyšel, poslal Joaba a všechno vojsko válečníků. ⁹ Ammonští tedy vytáhše sešikovali se u brány města; králové pak, kteří byli jim na pomoc přitáhli, stáli na poli zvláště. ¹⁰ Proto Joab, když postřehl, že se boj zepředu i zezadu proti němu stojí, vybral muže nejsilnější z veškerého Israele a táhl proti Syrským. ¹¹ Ostatní pak díl lidu dal pod moc Abisajovi, svému bratru a ti táhli proti Ammonským. ¹² A řekl: „Budou-li mne přemáhati Syrští, přispěješ mi na pomoc; pakli budou přemáhati tebe Ammonští, pomohu já tobě.“ ¹³ Vzmuž se a statečně se mějme za lid svůj a za města Boha svého; Hospodin pak učíň, co za dobré uznává.“ ¹⁴ Táhl tedy Joab i lid, který s ním byl, proti Syrským k bitvě a zahnal je. ¹⁵ Ammonští vidouce, že utekli Syrští, dali se na útěk také před Abisajem, bratrem jeho a vešli do města. Joab vrátil se pak do Jerusalema.

¹⁶ Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, poslali posly a kázali vytáhnouti Syrům, kteří byli za řekou. Sofach, vojevůdce vojska Adarezerova, jim velel. ¹⁷ Když to bylo Davidovi oznámeno, shromáždil veškeren lid israelský, přepravil se přes Jordán, přitáhl k Helamu a sešikoval vojsko proti nim. Oni svedli s ním bitvu, avšak ¹⁸ dali se na útěk Syrové před Israelem a David pobil ze Syrských sedm tisíc spřežení, čtyřicet tisíc pěších i Sofacha, velitele vojska. ¹⁹ Služebníci Adarezerovi vidouce, že jsou přemoženi od Israele, utekli k Davidovi a poddali se mu. A nechtěli již Syrští pomáhati Ammonským.

HLAVA 20. — ¹ Po roce, toho času, kdy králové vyjíždívají do boje, sebral Joab vojsko, válečný lid, zpustošil Ammonska a pak přitáhl a oblehl Rabbu. David však zůstal v Jerusalemě. Když Joab Rabby

dobyl a ji zničil, ² vzal David korunu Melchomovi s hlavy jeho a shledal, že měla cenu hřivny zlata a velmi vzácné drahokamy, udělal si tedy z toho korunu; také z města vzal velmi mnoho kořisti. ³ Lid pak, který byl v něm, vyvedl a rozkázal, by po nich jeli vlečnými mlátičkami a vozy železem pobitými, že byli rozdrásáni a rozdrceni. Tak učiniv David všem městům ammonským vrátil se s veškerým lidem svým do Jerusalema.

9. Boje s Filištany. (20, 4.—7 = 2. Sam 21, 18.—22.)

⁴ Poté povstala válka v Góbě s Filištany; v té Sobochaj, Husafan, zabil Safaje z rodu Rafaim a pokořil je.

⁵ V jiné také válce, která se strhla proti Filištanům, zabil Bohdan, syn Háje, Betleman, bratra Goljáše Gefana; dřevo kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské.

⁶ A ještě jiná válka se stala v Getu; tam byl člověk velmi vysoký, který měl po šesti prstech, to jest úhrnem dvacet čtyři; i ten pocházel z rodu Rafaova. ⁷ Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samay, bratra Davidova.

To jsou Rafaovci v Getu, kteří padli rukou Davida a služebníků jeho.

10. Sčítání lidu. (21, 1.—22. 1. = 2. Sam 24, 1.—25.)

HLAVA 21. — ¹ Povstal pak satan proti Israelovi a ponukl Davida, by sčítl Israele.

² I řekl David Joabovi a knížatům lidu: „Jděte a sečtěte Israele od Bersaby až do Danu a přineste mi počet, abych (jej) věděl.“ ³ Joab odpověděl: „Rozmnožíž Hospodin lid svůj, by ho bylo stokrát tolik, co ho jest! Zda, pane můj králi, nejsou všichni služebníci tvoji? Proč zamýšlí pán můj věc, která bude za hřích počítána Israelovi?“ ⁴ Ale řeč králova nabyla vrchu. I vyšel Joab, obešel veškerého Israele a vrátil se do Jerusalema. ⁵ A dal Davidovi soupis těch, které byl obešel: shledáno, že počet mužů schopných boje z veškerého Israele je tisíc tisíců a sto tisíc; z Judy pak čtyřikrát sto tisíc a sedmdesát tisíc bojovníků. ⁶ Levitů a Benjaminovců nečítal, ježto Joab proti své vůli vykonával králův rozkaz.

⁷ Nelíbilo se však Hospodinu, co bylo rozkázáno, i bil Israele.

⁸ Tu pravil David Bohu: „Zhřešil jsem příliš, že jsem to učinil; prosím, odejmi nepravost služebníka svého, nebo jsem nemoudře jednal.“

⁹ I mluvil Hospodin ke Gadovi, vidci Davidovu, řka: ¹⁰ „Jdi a rci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci tobě na vůli dávám; jednu, kterou chceš, vyvol (si) a učiním ti (ji).“ ¹¹ Když tedy přišel Gad k Davidovi, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Vyvol (si), co chceš: ¹² buďto tříletý hlad, buď tři měsíce utíkat před nepřáteli svými a meči jejich nemoci ujíti, aneb aby tři dny meč Hospodinův, to jest mor, byl na zemi, a anděl Hospodinův aby vraždil po všech končinách israelských. Nyní tedy viz, co mám odpověděti tomu, který mne poslal.“ ¹³ I řekl David Gadovi: „Se všech stran úzkosti mne sužují; ale lépe mi jest, abych upadl v ruce Hospodinovy, — nebo veliké jest milosrdenství jeho

— nežli v ruce lidské.“ ¹⁴ Seslal tedy Hospodin mor na Israele a padlo z Israele sedmdesát tisíc mužů. ¹⁵ Poslal také anděla do Jerusalema, aby jej bil. A když bil, popatřil Hospodin a slitoval se nad (tím) velkým zlem i přikázal andělu, který bil: „Dosti, již přestaň ruka tvá!“ Anděl pak Hospodinův stál vedle humna Ornana Jebušana. ¹⁶ David pozdvih oči viděl anděla Hospodinova, an stojí mezi nebem a zemí, maje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu. I padli, on a starší, oděni jsouc žínice, tváří k zemi. ¹⁷ A David pravil Bohu: „Zda nejsem já ten, který jsem rozkázal, aby sečten byl lid? Já jsem ten, který zhřešil, já, který zle učinil; toto stádo — co provinilo? Hospodine, Bože můj, nechať se obrátí, prosím, ruka tvá na mne a na dům otce mého; lid však tvůj ať není mořen!“

¹⁸ Hospodin pak přikázal Gadovi, by řekl Davidovi, aby šel nahoru a vystavěl oltář Hospodinu Bohu na humně Ornana Jebušana. ¹⁹ David tedy šel nahoru podle řeči Gadovy, kterou byl k němu promluvil ve jménu Hospodinovu. ²⁰ Ornan a čtyři synové jeho, kteří s ním byli, když vzhledli a viděli anděla, skryli se; mlátil totiž právě na humně pšenici. ²¹ Když tedy přicházel David k Ornanovi a Ornan jej uzměl, vyšel mu z humna vstříc a poklonil se mu tváří k zemi. ²² I řekl mu David: „Dej mi to místo humna svého, ať vystavím na něm oltář Hospodinu, — dostaneš tolik stříbra, zač stojí — ať odejde rána od lidu.“

²³ Ornan Davidovi odpověděl: „Račiz (si) vzítí a učiniti pán můj král, co se mu líbí; ano i býky (tyto) dávám na celopal, mlátičku vlečnou na palivo a pšenici k oběti; to vše rád dám.“ ²⁴ I řekl mu král David: „Nikoli, tak nebude; ale stříbra ti dám, zač (to) stojí; nebo není slušno, bych ti co vzal a tak podal Hospodinu celopaly, které mne nic nestojí.“

²⁵ Dal tedy David Ornanovi za to místo šest set lotů zlata spravedlivé váhy, ²⁶ vystavěl tam oltář Hospodinu, přinesl celopaly a pokojné oběti, a vzýval Hospodina. I vyslyšel jej, seslav oheň s nebe na oltář celopalů, ²⁷ a přikázal Hospodin andělovi, (který) proto zastrčil zase meč svůj do pochvy.

²⁸ Tehdy tedy David vida, že jej vyslyšel Hospodin na humně Ornana Jebušana, podal tam oběti. ²⁹ Stánek však Hospodinův, který byl udělal Mojžíš na poušti, jakož i oltář na zápalné oběti byl toho času na výšině v Gabaonu. ³⁰ A nemohl David jíti k oltáři, by tam prosil Boha, nebo náramným strachem byl přestrašen vida meč anděla Hospodinova.

HLAVA 22. — ¹ A David řekl: „Toto je dům Boží a toto jest Israelův oltář na zápalné oběti.“

Příprava na stavbu chrámu. (22, 2.—19.)

² I přikázal, aby se shromáždili všichni cizinci ze země Israelovy a ustanovil z nich kameníky, aby tesali a hladili kameny na stavbu domu Božího. ³ Také velmi mnoho železa na hřeby do dveří a [na háky a] skoby připravil David; a mědi váhu nesčíslnou. ⁴ Též i dřeva cedrového bez počtu, které Sidonští a Tyrští byli dováželi Davidovi. ⁵ David

Hl. 21. V. ^{20a}. oprav s Hummelauerem a přelož: „Ornan pohleděl a uzměl krále (ne anděla!) a služebníky jeho, ani přicházejí k němu“. Srv. 2. Sam 24, 20.

V. 27. „anděl zastrčil meč do pochvy“ = mor přestal.

(si) řekl: „Šalomoun, syn můj, chlapec malý a útlý jest; dům však, který chci stavěti Hospodinu, takový má býti, by po všech krajinách byl slavný; proto připravím jemu potřeb.“ Pro tu příčinu před svou smrtí připravil velmi mnoho potřeb.

⁶ Povolav pak Šalomouna, syna svého, přikázal mu, by vystavěl dům Hospodinu, Bohu Israelovu. ⁷ David řekl Šalomounovi: „Synu můj, vůle má byla, bych vystavěl dům jménu Hospodina, Boha svého; ⁸ ale Hospodin mne oslovil řka: „Mnoho krve jsi vylil a velmi mnoho válek jsi vedl; nesmíš stavěti dům jménu mému, vyliv krve tolik přede mnou. ⁹ Syn, který se ti narodí, bude muž pokojný, nebo pokoj dám jemu ode všech okolních nepřátel; proto „Pokojný“ slouti bude; pokoj a odpočinek dám v Israeli po [všecky] dny jeho. ¹⁰ Ten vystaví dům jménu mému, a ten bude mně synem a já budu jemu otcem; a upevním trůn království jeho nad Israelem na věky.“ ¹¹ Nuže tedy, synu můj, Hospodin buď s tebou a šťastně vystavěj dům Hospodinu, Bohu svému, jak mluvil o tobě. ¹² Dejž ti také Hospodin obezřelost a smysl, abys mohl spravovati Israele a šetřiti zákona Hospodina, Boha svého. ¹³ Nebo tehdy budeš moci prospívati, budeš-li ostříhati příkazů a práv, o kterých přikázal Hospodin Mojžíšovi, by naučil (jim) Israele. Buď silný a zmužile si počínej, neboj se a nestrachuj! ¹⁴ Hle, já ve své starostlivosti připravil jsem potřeby na dům Hospodinův: zlata sto tisíc hřiven, stříbra tisíc tisíců hřiven, mědi pak a železa nelze zvážiti, nebo množství (jeho) převyšuje (každý) počet; dřevo i kámen připravil jsem ke všem potřebám. ¹⁵ Máš také hojně řemeslníků, kameníků, zedníků, tesařů a všelikých umělců, kteří umějí velmi dovedně zpracovati ¹⁶ zlato, stříbro, měď i železo, jehož není počtu. Vstaň tedy a pracuj, a Hospodin buď s tebou!“

¹⁷ David přikázal také všem knížatům israelským, aby pomáhali Šalomounovi, synu svému, řka: ¹⁸ „Vidíte, že Hospodin, Bůh váš, je s vámi, že dal vám pokoj vůkol, že dal všechny nepřátele v ruce vaše, a že podmaněna jest země před Hospodinem i před lidem jeho. ¹⁹ Přičiňte se tedy srdcem svým i duší svou, byste hledali Hospodina, Boha svého; vzchopte se a vystavějte svatyni Hospodinu Bohu, by uvedena byla Hospodinova archa úmluvy, jakož i nářadí Hospodinu zasvěcené do domu, který bude vystavěn jménu Hospodinovu.

Počet, třídy, rody a služba levitů. (23, 1.—32.)

HLAVA 23. — ¹ Když se David zestaral, když mu bylo (již) velmi mnoho let, ustanovil králem Šalomouna, svého syna, nad Israelem.

² A shromáždil všechna knížata Israelova, i kněze a levity.

³ Levité od třicíti let a výše byli sečteni a shledáno, že jich je třicet osm tisíc mužů.

Hl. 22. V. ¹⁸. Místo: „všecky nepřátele v ruce vaše“ čti s hebr.: „obyvatelstvo země do ruky mé“

Hl. 23. K v. 1. srv. 3. Král 1, 46. n.

V. ². opakován a nit vypravovací dále rozpředena níže 28, 1. nn. Skladatel Par zmíniv se o „knížatech, kněžích a levitech“ přerušil proud výpravný vložkou 22, 3.—27., 34., která líčí stav úřednictva a bohoslužebnictva v posledních letech vlády Davidovy. Král uspořádal osobní stav levitů již dříve, nejspíše tehdy, kdy se zabýval myšlenkou postavit chrám a kdy počal konati přípravy k tomu velikému dílu.

⁴ Z těch vybrány a roztrženy ke službě domu Hospodinova dvacet čtyři tisíce; správců a soudců šest tisíců; ⁵ vrátných čtyři tisíce, a tolikéž hudebníků, kteří měli hráti Hospodinu na hudebné nástroje, kterých dal (David) nadělati.

⁶ A rozdělil je David na oddíly podle synů Leviových, totiž: Gersona, Kaata a Merariho.

⁷ Synové Gersonovi: Leedan a Semej.

⁸ Synové knížete Leedana: Jahiel, Zetan a Joel, ti tři.

⁹ Synové Semejovi: Salomit, Hosiel a Aran, ti tři.

Ti jsou pohlaváři čeledi Leedanských (a Semejských).

¹⁰ Synové pak Semejovi: Lehet, Ziza, Jaus a Baria; ti jsou synové Semejovi, čtyři. ¹¹ Lehet byl první, Ziza druhý; Jaus pak a Baria neměli mnoho synů, a proto byli počítáni za jeden rod a jeden dům.

¹² Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel, ti čtyři.

¹³ Synové Amramovi: Áron a Mojžíš. — Áron byl ustanoven, aby konal službu ve velesvatyni, on i synové jeho na věky, a kadidlo by zapaloval Hospodinu podle patřičného řádu a dobrořečil jménu jeho na věky. — ¹⁴ Také synové Mojžíše, muže Božího, byli čítáni ke kmeni Levi. ¹⁵ Synové Mojžíšovi: Gersom a Eliezer. ¹⁶ Synové Gersomovi: Subuel, pohlavár. ¹⁷ Synové pak Eliezerovi byli: Rohobjáš, pohlavár; jiných synů Eliezer neměl. Synové však Rohobjášovi rozmnožili se velmi.

¹⁸ Synové Isaarovi: Salomit, pohlavár.

¹⁹ Synové Hebronovi: Jerjau, pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel třetí, Jekmaam čtvrtý.

²⁰ Synové Ozielovi: Micha, pohlavár, Jesjáš druhý.

²¹ Synové Merariovi: Moholi a Musi.

Synové Moholiov: Eleazar a Kis. ²² Eleazar umřel nemaje synů než dcery, jež pojali synové Kisovi, jejich bratři.

²³ Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot, ti tři.

²⁴ Ti jsou synové Leviovi podle svých čeledí a rodů, — pohlaváři po pořádku — a podle počtu všech osob, kteří konali službu domu Hospodinova, od dvaceti let a výše.

²⁵ Nebo řekl David: „Odpočinek dal Hospodin, Bůh Israelův, lidu svému a usídlil se v Jerusalemě až na věky. ²⁶ Nebude tedy levitskou povinností, by nosili ještě stánek a všechno náčiní ke službě jeho.“ — ²⁷ Podle pozdějších rozkazů Davidových totiž měli býti počítáni levité od dvaceti let a výše. — ²⁸ „Ale pod dozorem synů Áronových budou konati službu domu Hospodinova v nádvořích, v komorách, při očišťkách jakékoli posvátné věci, při všech úkonech služby chrámu Hospodinova. ²⁹ Budou dále ti bohoslužebníci starati se o chleby předkladné, o bělnou mouku k oběti, o přesné placky, o pánev na pečení, jakož i o všelikou

V. 7. Rod, který tu sluje „Leedan“ (snad podle pozdějšího šejka), slul původně Lobni. Srv. výše 6, 17; Ex 6, 17; Nm 3, 18. 21; 26, 58. Srv. také výše 7, 20. n.

V. 22. „bratři“, t. j. strýčenci (bratranci). Srv Nm 27, 1.—11; 36, 1.—13.

Za v. 24. polož hned v. 27. (Hummelauer) „pozdější“ rozkazy Davidovy, (podle kterých začíná služba levitů dvacátým rokem (v. 24.), dlužno rozlišovati tedy od starších dřívějších ustanovení (v. 3.).

váhu a míru. ³⁰ Levité budou také státi ráno, by chválili a opěvovali Hospodina; taktéž i večer, ³¹ kdykoli budou obětovány celopaly Hospodinu, v sobotu, na nov měsíce, a při slavnostech ostatních, v počtu, jaký ten onen obřad žádá, ustavičně před Hospodinem. ³² A (budou státi), by ostříhali předpisů o stánku úmluvy, řádu svatyně a příkazů synů Áronových, svých bratří, ve službě domu Hospodinova.“

Třídy kněží. (24, 1.—19.) a levitů (24, 20.—31.).

HLAVA 24. — ¹ Synové Áronovi byli takto roztríděni:

Synové Áronovi: Nadab, Abiu, Eleazar a Itamar. ² Nadab a Abiu zemřeli před otcem svým bez dětí, i konal úřad kněžský Eleazar a Itamar.

³ I rozdělil je David, t. j. Sadok ze synů Eleazarových a Abjatar, syn Ahimelechův ze synů Itamarových v příslušné třídy k službě (jejich). ⁴ Bylo shledáno, že mají Eleazarovci mnohem více mužských než Itamarovci, proto rozdělil je (takto): z Eleazarovců (bylo) šestnáct pohlavárů rodových a z Itamarovců osm (pohlavárů) rodů a domů jejich.

⁵ Rozdělil pak oba rody mezi sebou losy, nebo byli knížata svatyně a knížata Boží tak z Eleazarovců, jako z Itamarovců.

⁶ A sepsal je Semejáš, syn Natanaelův, písař z kmene Levi, před králem a knížaty, před Sadokem knězem a Abjatarem, synem Ahimelechovým, i před pohlaváry rodů kněžských a levitských: jeden dům, který nad jinými byl, Eleazarův; a druhý dům, který pod sebou měl jiné, Itamarův.

⁷ První los padl na Jojariba, druhý na Jedejáše, ⁸ třetí na Harima, čtvrtý na Seorima, ⁹ pátý na Melchiáše, šestý na Majmana, ¹⁰ sedmý na Akkosa, osmý na Abjáše, ¹¹ devátý na Jesua, desátý na Sechenjáše, ¹² jedenáctý na Eliasiba, dvanáctý na Jakima, ¹³ třináctý na Hopfa, čtrnáctý na Isbaaba, ¹⁴ patnáctý na Belgu, šestnáctý na Emmera, ¹⁵ sedmnáctý na Hezira, osmnáctý na Afsesa, ¹⁶ devatenáctý na Fetejáše, dvacátý na Hezechiela, ¹⁷ dvacátý první na Jachina, dvacátý druhý na Gamula, ¹⁸ dvacátý třetí na Dalajaua, dvacátý čtvrtý na Maazjaua.

¹⁹ Ty jsou třídy jejich podle služby jejich, aby vcházeli do domu Hospodinova podle řádu svého, který dal Áron, otec jejich, jak byl přikázal Hospodin, Bůh Israelův.

²⁰ Z ostatních pak levitů, z Amramovců byl Subael, a ze synů Subaelových Jehedejáš; ²¹ ze synů Rohobjášových pohlavár Jesjáš; ²² Isaarův syn Salemot, a syn Salemotův Jahat; ²³ syn jeho Jerjau pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel třetí, Jekmaan čtvrtý. ²⁴ Syn Ozielův Micha,

HL. 24. V. ³. n. David umluvil věc s velekněžími a ti kněze roztrídili.

V. ⁵. David, aby se vyhnul revnivosti mezi kněžími konajícími službu v Gaboně (= „knížata Boží“) a na Sioně (= „knížata svatyně“) ustanovil pořad tříd losem (Hummelauer). V losech viděli staří vyslovenou vůli Boží.

V. ⁶. Místo „jeden dům . . . Itamarův“ čti: „po jednom rodu bylo vzato (losem) Eleazarovi, a po jednom bylo vzato Itamarovi“. Podle toho první rod (třída) a každý lichý až včetně po 15tý jakož i osm posledních rodů (17.—24.) bylo vzato z Eleazarovců, všechny sudé rody (třídy 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16.) byly (losem) vzaty z Itamarovců. (Jiní jinak.)

syn Michův Samir. ²⁵ Bratr Michův Jesjáš a syn Jesjášův Zacharjáš.

²⁶ Synové Merariovi: Moholi a Musi. Syn Oziaův Benno. ²⁷ Merariovi synové také: Oziau, Soam, Zachur a Hebri. ²⁸ Moholiův pak syn Eleazar, který neměl dětí. ²⁹ Syn Kisův Jerameel.

³⁰ Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot.

Ti jsou synové Leviovi podle svých domovských rodů.

³¹ Také ti metali losy jako bratři jejich, synové Áronovi, před Davidem králem, Sadokem, Abjatarem, synem Ahimelechovým a pohlaváry rodů kněžských, starší i mladší; [všecky los rovně dělil].

Počet a třídy bohoslužebných zpěváků a hudebníků. (25, 1.—31.)

HLAVA 25. — ¹ David a vojevůdcové ustanovili k službě také syny Asafovy, Hemanovy a Iditunovy, aby prorokovali na citary, harfy a cimbály podle počtu svého povinnost sobě přidělenou činíce.

² Ze synů Asafových: Zachur, Josef, Natanjáš a Asarela, synové Asafovi, pod dozorem Asafa, který prorokoval pod králem.

³ Z Idituna, synové Iditunovi: Godoljáš, Šori, Jesejáš, Hasabjáš, Matatjáš, (...) šest, pod dozorem otce svého Idituna, který na citaru prorokoval, když chválili a velebili Hospodina.

⁴ A z Hemana, synové Hemanovi: Bokkijau, Matanjau, Oziel, Subuel, Jerimot, Hananjáš, Hanani, Eliata, Geddeli, Romemtiezer, Jesbakassa, Melloti, Otir a Mahaziot; ⁵ všichni tito (byli) synové Hemana, vidce králova, podle výroků Božích, že povýší roh (jeho); dal totiž Bůh Hemanovi synů čtrnáct a dcery tři.

⁶ Ti všichni pod dozorem otce svého ustanoveni byli, by při zpěvu v chrámu Hospodinově (hráli) na cimbály, harfy a citary, k službám domu Hospodinova pod králem, jakož i Asafem, Iditunem a Hemanem.

⁷ Bylo jich pak i s bratřími jejich, těch (totiž), kteří byli vycvičeni ve zpěvech Hospodinových, všech mistrů, dvě stě osmdesát osm.

⁸ I metali losy po svých odděleních, starší stejně jako mladší, mistr jako žák.

⁹ I vyšel los první Josefovi, který byl z Asafa.

Druhý Godoljášovi, jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁰ Třetí Zachurovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹¹ Čtvrtý Isarovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹² Pátý Natanjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹³ Šestý Bokkijauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁴ Sedmý Isreelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

¹⁵ Osmý Jesajášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

HL. 25. V. 1. „prorokovali“ na citary, = zpívali nadšeně písně s průvodem citary atd. — Místo „podle počtu . . . plnice“ čti s hebr.: „Byl pak počet mužů, kteří byli zaměstnání touto svou službou“: Je to nadpis k v. 2.—7., kteréžto verše popisují sbory a osobní stav zpěváků před opravou (reformou), kterou vykonal David a která popsána je níže ve v. 8.—31.

V. 6. Je závěr v. 2.—5. — „otec“ = příslušný sbormistr či kapelník (Asaf, Iditun, Heman). — „chrám Hospodinův“ byl tehdy v Gabaoně.

V. 7.—31. popisuje stav zpěváků a hudebníků, jak jej znova uspořádal („reformoval“) David.

V. 9. Místo „který byl z Asafa“ čti: „jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti“.

- 16 Devátý Matanjauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 17 Desátý Semejášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 18 Jedenáctý Azareelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 19 Dvanáctý Hasabjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 20 Třináctý Subaelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 21 Čtrnáctý Matatjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 22 Patnáctý Jerimotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 23 Šestnáctý Hananjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 24 Sedmnáctý Jesbakassovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 25 Osmnáctý Hananiov, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 26 Devatenáctý Mellotiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 27 Dvacátý Eliatovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 28 Dvacátý první Otirovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 29 Dvacátý druhý Geddelotiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 30 Dvacátý třetí Mahaziotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
- 31 Dvacátý čtvrtý Romemtiezerovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.

Levité — vrátní a jejich povinnosti. (26, 1.—19.)

HLAVA 26. — ¹ Oddíly vrátných:

Z Koreovců: Meselemjáš, syn Koreův, ze synů Asafových.

² Synové Meselemjášovi: Zacharjáš prvorozený, Jadihel druhý, Zabadjáš, třetí, Jatanael čtvrtý, ³ Elam pátý, Johanan šestý, Eljoenaj sedmý.

⁴ Synové Obededomovi: Semejáš, prvorozený, Jozabad druhý, Jaha třetí, Sachar čtvrtý, Natanael pátý, ⁵ Ammiel šestý, Issachar sedmý, Follati osmý; nebo požehnal mu Hospodin. ⁶ Semejášovi, jeho synu narodili se synové, kteří vládli v rodech svých, ježto byli (to) zdatní muži. ⁷ Synové tedy Semejášovi byli: Otni, Rafael, Obed, Elzabad; bratři jeho, zdatní muži: Eliu a Samachjáš. ⁸ Všichni ti (byli) ze synů Obededomových; oni, synové i bratři jejich, zdatní ke službě, šedesát dva Obededomovci.

⁹ Synů pak Meselemjášových a bratří jejich, zdatných (mužů) osmnáct.

¹⁰ Z Hosity, to jest z Merariovců: Semri, pohlavár — neměl totiž prvorozeného a proto ustanovil ho jeho otec pohlavárem — ¹¹ Helkjáš druhý, Tabeljáš třetí, Zacharjáš čtvrtý. Všechně těch synů a bratří Hosových třináct.

¹² Ti byli roztrženi za vrátné, aby vždycky jakožto představení stráž konali službu v domě Hospodinově jako jejich bratři.

¹³ Byly totiž metány losy stejně malým i velkým po jejich rodech o každou bránu. ¹⁴ I padl los (brány) východní na Selemjáše. Zacharjášovi, synu jeho, muži velmi rozšafnému a vzdělanému, dostala se losem strana severní. ¹⁵ Obededomovi a synům jeho strana jižní; na té straně domu byla rada starších. ¹⁶ Sefimovi a Hosovi (dostala se) losem strana

Hl. 26. V. 1. Místo „Asafových“ čti se zřetelem k Ex 6, 24.: „Abiasafových“.

V. 15. přelož: „Obededomovi strana jižní a synům jeho skladiště“. O té místnosti viz 2. Par 25, 24; Neh 12, 25.

V. 16. přelož: „A Chósovi (připadla) západní strana u brány Šallecheth, na cestě vyvýšené, stráž vedle strážce“

západní, brána, která vede na cestu vzhůru stoupající, stráž proti stráži.
¹⁷ A sice na východě bylo levitů šest a na severu čtyři na den; na jihu také na den čtyři; a kde byla rada, dva a dva. ¹⁸ U komor vrátných na západě byli čtyři na cestě a po dvou u komor.

¹⁹ To jsou oddíly vrátných Koreovců a Merariovců.

Levité strážcové chrámového pokladu. (26, 20.—28.)

²⁰ Achjáš byl nad poklady domu Božího a nad posvátným nářadím.

²¹ Ledanovci, Gersonovci z Ledana, pohlaváři rodů Ledana, Gersonovce: Jehielovci. ²² Synové Jehielovi: Zatan a Joel, jeho bratr; (byli) nad poklady domu Božího.

²³ Z Amramovců, Isaarovců, Hebronovců a Ozihelovců byl ²⁴ Su-bael, syn Gersoma, syna Mojžíšova, vrchním správcem pokladů; ²⁵ a bratři jeho: Eliezer, Rahabjáš, jeho syn, Isajáš, syn tohoto, Joram, syn tohoto, Zechri, syn tohoto, a Selemít, syn tohoto.

²⁶ Ten Selemít a bratři jeho byli nad poklady věcí zasvěcených, které zasvětil David král, knížata rodová, tisícníci, setníci a vojevůdcové ²⁷ z bojů, z kořistí vybojovaných, které byli zasvětili na podporu [a nářadí] chrámu Hospodinova; ²⁸ také všechno, co zasvětil Samuel videc, Saul syn Kisův, Abner syn Nerův, a Joab syn Sarviin; všichni, kteří co zasvětili, (učinili tak) skrze Selemitu a jeho bratry.

Levité soudcové. (26, 29.—32.)

²⁹ Z Isaarovců Chonenjáš a synové jeho byli pro službu venku nad Israelem, aby byli písaři a soudci.

³⁰ Z Hebronovců Hasabjáš a bratři jeho, tisíc sedm set mužů velmi zdatných bylo nad Israelem za Jordánem k západu ve všech věcech Hospodinových a ve službě královské.

³¹ Z Hebronovců byl také Jerjáš, hlava rodin a rodů jejich — čtyřicátého roku království Davidova byli sčítáni a napočteno mužů velmi zdatných v Jazeru galaadském (...) — ³² a bratři jeho, zdatní muži, dva tisíce sedm set [rodových hlav]. — Ty ustanovil David král nad Rubenovci, Gadovci a nad polovicí kmene Manassova ke všeliké službě Boží a králově.

Davidovi vojenští a civilní hodnostáři. (27, 1.—34.)

HLAVA 27. — ¹ Synové Israelovi podle počtu svého, pohlaváři čeledí, tisícníci a úředníci, kteří sloužili králi po příslušných oddílech, nastupující a odstupující každý měsíc v roce, ze kterých byl každý v čele dvaceti čtyř tisíců mužů:

V. 17. Místo „rada“ čti „skladiště“ a srv. v. 15.

V. 20. přelož podle hebr.: „A levité, bratři jejich (vrátných v. 19), (ustanoveni byli nad poklady domu Božího (v Gabaonu) a nad poklady věcí zasvěcených (srv. v. 26.).“

V. 30. „za Jordánem na západ“ = v Předjordání. — „bylo nad Israelem“ = vykonávali dozor nad soudnictvím náboženským (= „ve věcech Hospodinových“) i občanským („ve službě královské“).

² Nad prvním sborem první měsíc byl Jesboam, syn Zabdielův; — pod ním tedy dvacet čtyři tisíce — ³ byl ze synů Faresových, a velitelem všech velitelů ve vojště měsíce prvního.

⁴ Nad sborem druhého měsíce byl Eliezer, syn Dudiův, Ahohovec, [a po něm druhý jménem Makellot], který velel dílu vojska dvaceti čtyř tisíců.

⁵ Vůdcem sboru třetího na třetí měsíc byl Banajáš, syn Jojady, [kněz]; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce. ⁶ Tento Banajáš byl nejzdatnější mezi třicíti a nad třicíti; byl pak nad sborem jeho Amizabad, syn jeho.

⁷ Čtvrtý, měsíce čtvrtého (byl) Asahel, bratr Joabův a Zabadjáš, syn jeho po něm; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

⁸ Pátý, měsíce pátého, (byl) velitel Samaot Jezeřan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

⁹ Šestý, měsíce šestého (byl) Hira, Syn Akkesův, Tekuan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁰ Sedmý, měsíce sedmého (byl) Helles, Falloňan, Efraimovec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹¹ Osmý, měsíce osmého (byl) Sobochaj, Husan z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹² Devátý, měsíce devátého (byl) Abiezer, Anatofan z Benjaminovců; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹³ Desátý, měsíce desátého (byl) Maraj, Netofan, také z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁴ Jedenáctý, měsíce jedenáctého (byl) Banajáš, Faratoňan, Efraimec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁵ Dvanáctý, měsíce dvanáctého (byl) Holdaj, Netofan, z rodu Gotonielova; a ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

¹⁶ Dále — v čele kmenů Israelových byli:

Nad Rubenovci kníže Eliezer, syn Zechriův.

Nad Simeonovci kníže Safatjáš, syn Maachův.

¹⁷ Nad Levity Hasabjáš, syn Kamuelův; nad Aronovci Sadok.

¹⁸ Nad Judovci Eliab, bratr Davidův.

Nad Issacharovci Amri, syn Michaelův.

¹⁹ Nad Zabulonovci Jesmajáš, syn Abdiášův.

Nad Neftalovci Jerimot, syn Ozrielův.

²⁰ Nad Efraimovci Oseáš, syn Ozaziův.

Nad polovicí kmene Manassova Joel, syn Fadajášův.

²¹ Nad druhou polovicí kmene Manassova v Galaadu Jaddo, syn Zacharjášův.

Nad Benjaminovci Jasiel, syn Abnerův.

²² Nad Danovci Ezrihel, syn Jerohamův.

Ta jsou knížata synů Israelových.

²³ Nechtěl však David sčítati jich od dvaceti let níže; nebo byl řekl Hospodin, že rozmnoží Israele jako hvězdy nebeské.

Hl. 27. V. ^{2a}. Jesboam = Ješba'al 11, 11; 2. Sam 23, 8. — „Faresovci“ byli Judovci. Srv. 2, 4. Z toho rodu byl i David, pochopitelno tedy, že se dostalo tomu sboru cti sloužiti první měsíc, býti jakýmsi prvním „armádním sborem“. — „velitelem“ (sborovým) „všech velitelů“, t. j. tisícníků a setníků prvního sboru. Vrchními veliteli byli Joab a Abisaj.

²⁴ Joab, syn Sarviin, počal (je) sice počítati, ale nedokonal (toho); nebo přišel proto hněv na Israele; a proto počet těch, kteří byli sečteni, není vložen do Knihy letopisů krále Davida.

²⁵ Nad poklady královskými byl Azmot, syn Adielův; nad těmi pak poklady, které byly ve městech, na vsích a ve věžích, byl Jonatan, syn Ozjášův.

²⁶ Nad pracemi selskými a nad oráči, kteří vzdělávali půdu, byl Ezri, syn Chelubův; ²⁷ nad dělníky vinic Semejáš z Ramy; nad sklepy vinnými Zabdiáš z Šefemu; ²⁸ nad olivovým a fíkovým, které bylo v nížinách, Balanam z Gederu; nad skladišti oleje Joas; ²⁹ dále nad hovězím dobyt看, který se pásł v Saroně, byl Setraj Saronan; nad hovězím dobyt看 v údolích Safat, syn Adliův; ³⁰ nad velbloudy byl Ubil Ismaelovec; nad osly Jadjáš z Meronotu; ³¹ nad ovceři Jaziz Agařan. Ti všichni byli správcové statků krále Davida.

³² Jonatan pak, strýc Davidův, muž rozšafný a učený, byl radou; ten a Jahiel, syn Hachomonův, byli se syny královskými.

³³ Achitofel (byl) také radou královským; a Chusaj, Arařan, (byl) důvěrníkem královým. ³⁴ Po Achitofelovi byl Jojada, syn Banajášův a Abjatar.

Kníže pak vojska krále byl Joab.

Poslední Davidova slova a pořízení. (28, 1.—29. 25.)

HLAVA 28. — ¹ David svolal všechny přední Israelovy, knížata kmenů, velitele sborů, kteří králi sloužili, tisícníky a setníky, správce královských statků a jmění, své syny s komorníky a s junáky, všechny nejzdatnější muže ve vojště, do Jerusalema.

² Král se zdvihl a stoje pravil:

„Slyšte mne, bratři moji a lide můj!“

„Myslil jsem, že vystavím dům, ve kterém by odpočívala Hospodinova archa úmluvy a podnož nohou Boha našeho; i připravil jsem všechny věci na stavbu. ³ Ale Bůh mi řekl: „Nesmíš stavěti domu jménu mému, protože jsi muž bojovný a krev jsi proléval.“ ⁴ Avšak Hospodin, Bůh Israelův, vyvolil mne z veškerého rodu otce mého, bych byl králem nad Israelem na věky. Judovce totiž vyvolil za knížata, z domu pak Judova dům otce mého; a ze synů otce mého ráčil vyvoliti mne za krále nad veškerým Israelem. ⁵ A ze synů mých — dal mi totiž mnoho synů Hospodin — vyvolil Šalomouna, syna mého, by seděl na trůně království Hospodinova nad Israelem. ⁶ A řekl mi: „Šalomoun, syn tvůj, vystaví dům můj a síně mé, nebo vyvolil jsem si ho za syna a já budu jemu otcem. ⁷ A upevním království jeho na věky, bude-li vytrvale činiti příkazy mé a práva, jako je dnes.“ ⁸ Nyní tedy — před veškerou obcí Israelovou, an slyší Bůh náš (zapřisahám vás) — ostříhejte a vyhledávejte všech příkazů Hospodina, Boha našeho, byste drželi (tu) dobrou zemi a zůstavili ji synům svým po sobě až na věky.

⁹ Ty pak, Šalomoune, synu můj, znej Boha otce svého, a služ jemu veškerým srdcem a myslí ochotnou; nebo Hospodin zpytuje všechna srdce a zná všechny myšlenky mysli. Budeš-li ho hledati, nalezneš jej;

pakli ho opustíš, zavrhne tě na věky. ¹⁰ Nyní tedy, poněvadž vyvolil tebe Hospodin, abys vystavěl dům svatý, vzmuž se a jednej!“

¹¹ Dal pak David Šalomounovi, synu svému popis předsíně, chrámu, spodních, horních a vnitřních komor, jakož i domu slitování; ¹² popis všech nádvoří, které měl na mysli, a komor vůkol pro poklady domu Božího, a pro poklady věcí zasvěcených; ¹³ také (popis) oddělení kněžských i levitských, (potřeb) ke všem úkonům domu Hospodinova i všech nádob ke službě ve chrámě Hospodinově. ¹⁴ (Udal) váhu zlata na každou služebnou nádobu, jakož i váhu stříbra na všeliká nářadí podle rozličných potřeb. ¹⁵ Také na zlaté svícny a na jejich lampy (udal váhu) zlata podle míry každého svícnu i lamp. Podobně i na svícny stříbrné a na jejich lampy podle rozličné míry udal váhu stříbra. ¹⁶ Rovněž (udal váhu) zlata na stoly předkladných chlebů podle počtu (těch) stolů; též i stříbra na jiné stoly stříbrné. ¹⁷ Taktéž na vidličky, na misky a konvice ze zlata nejčistšího, a na zlaté lvičky podle míry rozdělil váhu, na každého lvička; ne jinak na lvy stříbrné rozličnou váhu stříbra oddělil. ¹⁸ Dále na oltář, na kterém bývá zapalováno kadidlo, udal (váhu) nejčistějšího zlata, jakož i na zobrazení vozu, (to jest) cherubů roztahujících křídla a zakrývajících Hospodinovu archu úmluvy. ¹⁹ A [řekl:] Všecko to došlo mne psané rukou Hospodinovou, abych poznal všechna díla v (tom) popise.

²⁰ Dále pravil David Šalomounovi, synu svému: „Zmužile si počínej, vzchop se a jednej; neboj se ani se nelekej, nebo Hospodin, Bůh můj, bude s tebou a nenechá tě, aniž tě opustí, dokud nedokonáš všeho díla služby domu Hospodinova. ²¹ Hle, oddělení kněží a levitů máš po boku svém ke všeliké službě domu Hospodinova a hotovi jsou (lidé, kteří něco umějí), knížata i lid, udělají všechno, co jim přikážeš.“

HLAVA 29. — ¹ I mluvil David král k veškeré obci: „Šalomouna, syna mého jediného vyvolil Bůh, ještě chlapce mladičkého; dílo však toto je veliké, nebo ne člověku připravován je příbytek, ale Bohu. ² Já sice podle veškeré své možnosti připravil jsem potřeby na dům Boha svého: zlato na zlaté nářadí, stříbro na stříbrné, měď na měděné, železo na železné, dřevo na dřevěné, kámen onyxový, surmíkovitý, rozličných barev, všelikého vzácného kamene i mramoru bílého přehojně. ³ Avšak nad to, co jsem obětoval do domu Boha svého, ze svého majetku zlata a stříbra, dávám ke chrámu Boha svého: — mimo to, co jsem připravil na dům svatý — ⁴ tři tisíce hřiven zlata, ze zlata ofirského a sedm tisíc hřiven stříbra přechistěného, aby pozlaceny byly stěny chrámové; ⁵ kde-

Hl. 28. Za v. ¹⁰. přerušena řeč Davidova popisem příprav na stavbu chrámu (v. 11.—19.). Ostatek řeči podán níže ve v. 20. nn.

V. ¹¹. „popis“ = plány. Srv. v. 19, — „dům slitování“ je velesvatyně, kde byla „slitovnice“. Srv. Lv 16, 12. nn.

V. ¹⁹. rovněž není v syrském a to právem, ježto je to snad glosa pozdější (Schlögl). Hummelauer opravuje a překládá: „Všecko vlastnoručně napsané dal David Šalomounovi, aby podle své výtečné poznávavosti pochopil, jak vykonati popis“. Podle toho překladu není tu nutno viděti obdobný případ k Ex 25, 9. 40.

Hl. 29. V. ². Podle hebr. připravil David „kamene šóham“ (Gn 2, 12; Ex 28, 9.), kamene na lemování (Ex 25, 7.), kamene púch, riqmá, jakož i všelijakého (jiného) vzácného kamene, i alabastrového, velmi mnoho“. — Místo „púch“, co znamená surmik, tedy líčidlo na oči, čítá kritika obyčejně „nófech“, drahokam jmenovaný také Ex 28, 13; 39, 11. a jj. — riqmá je pestrobarevný kámen, který nelze blíž označiti.

koli potřebí je zlata, ze zlata, a kdekoli potřebí je stříbra, ze stříbra ať dělají práce ruce umělců. A chce-li kdo dobrovolně přinést obět, ať naplní ruku svou dnes a obětuje Hospodinu, cokoli chce.“

⁶ Souhlasili tedy ochotně pohlaváři čeledí, knížata kmenů Israellových, tisícníci, setníci a správcové statků královských, ⁷ i dali na stavbu domu Božího zlata pět tisíc hřiven, a deset tisíc zlatáků, stříbra deset tisíc hřiven, mědi osmnáct tisíc hřiven a železa sto tisíc hřiven. ⁸ A kdekoli měl nějaké drahokamy, dal je do pokladů domu Hospodinova skrze Jahiela Gersomovce. ⁹ I veselil se lid, když dary dobrovolně odovzdával, nebo celým srdcem obětovali je Hospodinu; také však David král radoval se radostí velikou.

¹⁰ A dobrořečil Hospodinu před veškerou obcí řka:

Požehnán buď, Hospodine, Bože Israele, otce našeho, od věků na věky! ¹¹ Tvá je, Hospodine, velebnost i moc, i sláva i vítězství, a tobě přísluší chvála, nebo všechno, co je na nebi a na zemi, tvé jest; tvé, Hospodine, je království, a tys nade všemi knížaty. ¹² Tvé je bohatství, a tvá je sláva; ty panuješ nade vším, v ruce tvé je síla i moc; v ruce tvé je velikost i panování nade všemi věcmi. ¹³ Nyní tedy, Bože náš, děkujeme tobě a chválíme tvé slavné jméno. ¹⁴ Kdo jsem já a co je lid můj, že jsme mohli toto všechno tobě dobrovolně darovati? Tvé je všechno; a co jsme z ruky tvé obdrželi, tobě jsme dali. ¹⁵ Nebo cizinci jsme před tebou a přistěhovalci, jako všichni otroci naši. Dni naše na zemi jsou jako stín a není žádného stání. ¹⁶ Hospodine, Bože náš, všechna ta hojnost, kterou jsme připravili, aby vystaven byl dům jménu tvému svatému, z ruky tvé jest, a tvé jsou všechny věci. ¹⁷ Vím, Bože můj, že zkoušíš srdce a miluješ upřímnost; protož i já v upřímnosti srdce svého vesele obětoval jsem toto všechno; a viděl jsem s velikou radostí, že i lid tvůj, který se zde shledal, obětuje tobě dary. ¹⁸ Hospodine, Bože Abrahama, Isáka a Israele, otců našich, zachovej na věky tuto ochotu srdce jejich, a ke tvé cti ať vždycky směřuje smýšlení to. ¹⁹ Také Šalomounovi, synu mému, dej srdce dokonalé, by šetřil tvých příkazů, zákonů tvých i ustanovení tvých, aby vykonal vše a vystavěl dům, na který jsem potřeby připravil.“

²⁰ A přikázal David veškeré obci řka: „Dobrořečte Hospodinu, Bohu našemu!“ I dobrořečila všechna obec Hospodinu, Bohu otců svých, sklonili se a klaněli se Hospodinu a [potom] králi. ²¹ Podali také oběti Hospodinu a obětovali celopaly druhého dne: býků tisíc, beranů tisíc, beránků tisíc s příslušnými úlitbami a se vším činem hojně za veškeren Israel. ²² I jedli a pili před Hospodinem ten den s velikou radostí. A pomazali po druhé Šalomouna, syna Davidova. Pomazali ho za knížete Hospodinu a Sadoka za velekněze. ²³ I dosedl Šalomoun na trůn Hospodinův za krále místo Davida, otce svého; [všem] se líbil a poslouchal ho veškeren Israel; ²⁴ také všechna knížata i junáci a všichni synové krále Davida dali (mu) ruku, že se podrobují králi Šalomounovi. ²⁵ I zvelebil Hospodin Šalomouna před veškerým Israelem, a dal mu slavné kralování, jakého neměl před ním žádný král Israelův.

Doba panování Davidova a jeho prameny. (29, 26.—30.)

²⁶ David tedy, syn Isajův, kraloval nad veškerým Israelem. ²⁷ A dnů, ve kterých kraloval nad Israelem, bylo čtyřicet let: v Hebroně kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta. ²⁸ I zemřel v pěkném stáří, maje nadbytek věku, bohatství i slávy, a kraloval Šalomoun, syn jeho, místo něho.

²⁹ Příběhy Davida krále, první i poslední zapsány jsou v knize vidce Samuela, v knize proroka Natana, a v knize vidce Gada; ³⁰ též i (příběhy) jeho veškerého kralování, moci jeho i časů, které přeběhly za něho buď v Israeli, buď ve všech královstvích země.

DRUHÁ KNIHA PARALIPOMENON.*Šalomounova moudrost a bohatství. (1, 1.—17.)*

HLAVA 1. — ¹ Šalomoun, syn Davidův, upevnil se v království svém; Hospodin, Bůh jeho, byl s ním a zvelebil ho velice. ² I rozkázal Šalomoun všemu Israelovi, tisícníkům, setníkům, vůdcům i soudcům veškerého Israele a hlavám rodů, ³ a šel s veškerou obcí na výšinu do Gabaonu, kde byl Boží stánek úmluvy, který udělal Mojžíš, služebník Hospodinův, na poušti. — ⁴ Boží archu však byl přivedl David z Karjatjarimu na místo, které byl jí připravil, a kde jí byl rozbil stan, totiž do Jerusalema. — ⁵ Též oltář měděný, který byl udělal Beseleel, syn Uriho, syna Hurova, byl tam před stánkem Hospodinovým; ten hledali Šalomoun a všechna obec. ⁶ I vystoupil Šalomoun k (tomu) oltáři měděnému před Hospodinovým stánkem úmluvy, a obětoval na něm tisíc žertev.

⁷ Té noci, hle, ukázal se mu Bůh a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal.“ ⁸ I pravil Šalomoun Bohu: „Ty jsi prokázal Davidovi, otci mému, milost velikou a ustanovil jsi mne králem místo něho. ⁹ Nyní tedy, Hospodine, Bože, ať se splní slovo tvé, které jsi sliby dal Davidovi, otci mému; nebo ty jsi mne ustanovil za krále nad lidem svým mnohým, který je nesčíslný jako prach země. ¹⁰ Dej mi moudrost a rozum, abych věděl si rady s lidem tvým; nebo kdo může tento lid tvůj, kterého tolik je, náležitě spravovati?“ ¹¹ I řekl Bůh Šalomounovi: „Proto, že se to více zamlouvalo srdci tvému, že jsi nežádal bohatství, ani statků, ani slávy, ani životů svých nepřátel, ba ani ne dlouhého věku, ale žes žádal si moudrost a umění, bys mohl (dobře) vládnout lidu mému, nad kterým jsem tě ustanovil králem: ¹² (proto) moudrost a umění dávám tobě; ale i bohatství, statky a slávu ti dám, že žádný z králů tobě rovný ani před tebou nebyl, aniž po tobě bude.“

¹³ I navrátil se Šalomoun s výšiny gabaonské, od stánku úmluvy do Jerusalema a kraloval nad Jerusalemem. ¹⁴ Nashromáždil si vozů a koní, čtrnáct set vozů měl a dvanácte tisíc koní; rozložil je po měs-

Hl. 1. K v. 7.—12. s r v. 3. K r á l 3, 5.—15.

K v. 14.—17. s r v. 3. K r á l 10, 26.—29. a 2. P a r 9, 25.—28.

tech vozů, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. ¹⁵ Král učinil, že bylo stříbra i zlata v Jerusalemě jako kamení, a cedrového dřeva jako planého fíkoví, které roste na poli u velikém množství. ¹⁶ Koně mu přiváděli z Egypta a Koy královští kupci, kteří chodili a kupovali je za stříbro: ¹⁷ koňský vůz za šest set stříbra a koně za stopadesát; podobně ze všech království hetských a od králů syrských bylo kupováno.

Přípravy na stavbu chrámu Šalomounova. (2, 1.—18.)

HLAVA 2. — ¹ Šalomoun umínil si stavěti dům jménu Hospodinu a sobě palác. ² I odpočítal sedmdesáte tisíc mužů, aby nosili na ramenech, osmdesát tisíc, kteří by lámali kámen na horách a dozorců nad nimi tři tisíce šest set.

³ A vzkázal Hiramovi, králi tyrskému: „Jako jsi učinil s Davidem, otcem mým, že jsi mu poslal dřevo cedrové, aby vystavěl si dům, ve kterém i bydlil, ⁴ tak učiň se mnou. Chci totiž stavěti dům jménu Hospodina, Boha svého a zasvětití jej k tomu, by (tam) před ním bylo zažeháno kadidlo, kouřeno vonidly, předkládány ustavičně chleby, obětovány celopaly, ráno, večer, jakož i ve dny sobotní, na nov měsíce, i na slavnosti Hospodina, Boha našeho, na věčné časy, jak přikázáno jest Israelovi. ⁵ Dům, který stavěti chci, veliký má býti. Neboť veliký je Bůh náš, nade všechny bohy. ⁶ Kdo bude moci býti s to, aby vystavěl jemu dům důstojný? Nemůže-li obsáhnout ho nebe, ani nebesa nebes, kdo jsem já, bych mohl vystavěti mu dům, leč toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním? ⁷ Proto pošli mi umělce, který umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, z purpuru červeného i modrého, ze šarlatu, který by uměl vyřezávati vypukliny s těmi řemeslníky, kteří jsou u mne v Judsku a v Jerusalemě, které zjednal David, otec můj. ⁸ Ale pošli mi také dřeva cedrového, cypřišového a jedlového z Libanu, neboť vím, že služebníci tvoji umějí sekati drva libanská; i budou (dělati) služebníci moji se služebníky tvými, ⁹ aby mi připraveno bylo mnoho dřeva. Nebo dům, který chci stavěti, má býti velmi veliký a nádherný. ¹⁰ A dělníkům, kteří sekati budou dřevo, služebníkům tvým, dám na stravu dvacet tisíc korů pšenice, ječmene tolikéž, vína dvacet tisíc batů a též oleje dvacet tisíc batů.“

¹¹ Hiram, král tyrský, odpověděl listem, který poslal Šalomounovi: „Že miluje Hospodin lid svůj, proto dal, abys ty kraloval nad ním.“ ¹² A dodal: „Požehnán (buď) Hospodin, Bůh Israelův, jenž učinil nebe i zemi, že dal Davidovi králi syna moudrého, bystrého, vnímavého a obezřelého, aby vystavěl dům Hospodinu, a palác sobě. ¹³ Posílám ti tedy muže důmyslného a velmi dovedného Hirama, otce svého, ¹⁴ syna jedné z Danových dcer, jehož otec byl Tyřan; ten umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, na kameni, na dřevě, z purpuru červeného i modrého, z kmentu a šarlatu; ten umí vyřezati jakoukoli řez-

Hl. 2. K v. ³—¹⁶. s r v. 3. K r á l 5, 2.—11.

V ⁶. „toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním“, ne však, by Hospodin v něm sídlil!

V ¹³. „otce“ = „mistra“ nebo „rádce“. Srv. níže 4, 16; Gn 45, 8. Spíše však je „otce svého“ druhopis „jehož otec“ z v. 14. K tomuto v. (14.) srv. 3. Král 7, 14.

bu a vymysleti moudře, čehokoli třeba je ku práci, s umělci tvými a s umělci pána mého Davida, otce tvého. ¹⁵ Pšenice tedy, ječmene, oleje a vína, co jsi slíbil, pane můj, pošli služebníkům svým. ¹⁶ My pak nasekáme dřeva z Libanu, cokoli ho budeš potřebovati a připlavíme je ve vorech po moři do Joppe; ty pak odtud dáš je dopravit do Jerusalema.“

¹⁷ Dal tedy sečísti Šalomoun všechny cizince, kteří byli v zemi Israelově, po sčítání, kterým je dal spočítati David, otec jeho, a nalezeno jich stopadesát tři tisíce šest set. ¹⁸ Z těch vybral sedmdesát tisíc těch, kteří by nosili na ramenech břemena, osmdesát tisíc těch, kteří by kámen lámali na horách; a tři tisíce šest set dozorců bylo nad prací lidu.

Chrám s celým činem stavěn. (3, 1.—5, 1.)

HLAVA 3. — ¹ Šalomoun počal stavěti dům Hospodinův v Jerusalemě na hoře Moria, která byla ukázána Davidovi, otci jeho, na místě, které byl připravil David na humně Ornaa Jebušana. ² Počal stavěti druhého měsíce léta čtvrtého království svého.

³ Základy, které položil Šalomoun, aby stavěl dům Boží, jsou tyto: Délka: šedesát loket podle staré míry. Šíře pak: dvacet loket. ⁴ Předšíň v průčelí, která se táhla na délku v šíři domu: dvacet loket; výška: sto dvacet loket; a pozlatil ji vnitř zlatem nejčistším.

⁵ Také dům větší přikryl deskami dřevěnými, jedlovými, obložil všudy plechy z ryzího zlata a dal vyřezati v něm palmy a jakési řetízky, [které se spolu vázaly]. ⁶ Vydláždil dále podlahu chrámovou velmi vzácným kamenem a ozdobou mnohou. ⁷ (To) zlato bylo důkladně čištěné; nadělav z něho plechů obložil dům, trámy jeho, veřeje, stěny a dveře; a dal vyřezati cheruby na stěnách.

⁸ Dal udělati dále dům velesvatyně; délka jeho byla v poměru k šíři toho domu, dvacet loket; šíře jeho také dvacet loket; obložil jej plechy zlatými, (vážícími) asi šest set hřiven. ⁹ I hřeby dal udělati zlaté, a to tak, že vážil každý hřeb padesát lotů. Také patra obložil zlatem.

¹⁰ V domě velesvatyně dal udělati dva cheruby, dílo (to) sochařské, a obložiti je zlatem. ¹¹ Křídla cherubů byla roztažena na dvacet loket, takže jedno křídlo mělo pět loket a dotýkalo se stěny domu a druhé pět loket mající dotýkalo se křídla druhého cheruba. ¹² Podobně křídlo druhého cheruba mělo pět loket a dotýkalo se stěny; a křídlo jeho druhé pět loket dlouhé dotýkalo se křídla cheruba druhého. ¹³ Křídla tedy obou cherubů byla rozpjatá, roztažená na dvacet loket; stáli pak na vzprímených nohách s tvářemi obrácenými k zevnímu domu. ¹⁴ Dal též udělati oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z kmentu a vetkati do ní cheruby.

¹⁵ Předě dveřmi chrámu postavil dva sloupy, třicet pět loket vy-

Hl. 3. K v. 1.—4. s r v. 3. K r á l 6, 1.—3, — „Moria“ sluje tu severovýchodní pahorek jerusalemský, na kterém je dnešní *harám eš-šeríf*. — „Moria“ = (země) Amorrhejských. Podle starého podání židovského chtěl Abraham obětovati Isáka (Gn 22, 2. 14.) na téže hoře, na které byl později vystavěn chrám Šalomounův. — Místo „která byla ukázána“ čti „kde se ukázal Jahve“ 2. Sam 24, 23; 1. Par 21, 15. nn.

soké; hlavice na nich byly na pět loket. ¹⁶ Také jakési řetízky (dal udělati), upevnil je na hlavicích sloupů a po stu jablek granátových položil mezi řetízky. ¹⁷ Ty sloupy postavil v předsíni chrámu, jeden na pravé straně, a druhý na levé; ten, který byl na pravé straně, nazval Jachin, a který byl na levé, Booz.

HLAVA 4. — ¹ Dále dal udělati oltář měděný, dvaceti loket zděli, dvaceti loket zšíři a desíti loket zvýši.

² Též i moře lité deseti loket od kraje ke kraji, okrouhlého obvodu; pět loket mělo zvýši a provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho. ³ Pod ním byli zobrazeni býci. A na deset loket zevně jakési vypukliny [asi] dvěma řadami dutinu toho moře obepínaly. Býci byli liti. ⁴ To moře bylo na dvanácti býcích postaveno. Tři z nich patřili k půlnoci, jiní tři k západu, jiní tři ku poledni a tři ostatní k východu, držíce na sobě moře; zadky těch býků byly vnitř pod mořem. ⁵ Tloušťka jeho byla na dlaň, okraj jeho byl jako okraj kalichu a rozvíjející se lilie; pojalo tři tisíce batů.

⁶ Dále dal udělati deset umyvadel; pět jich postavil po pravé straně a pět po levé, aby umývali v nich vše, co v celopal měli obětovati; v moři pak umývali se kněží.

⁷ Udělav deset zlatých svícňů v podobě, jak podle předpisu býti měly, postavil je ve chrámě, pět po pravé straně a pět po levé. ⁸ Rovněž i deset stolů; a postavil je v chrámě, pět po pravé straně a pět po levé. A misek zlatých sto.

⁹ Udělal také nádvoří kněžské, jakož i nádvoří veliké a dveře u tohoto nádvoří, jež přikryl mědí. ¹⁰ Moře postavil na pravé straně k jihovýchodu.

¹¹ Nadělav pak Hiram hrnců, vidliček a misek dokonal vše, co udělal králi k domu Božímu, ¹² totiž: dva sloupy; prsténce hlavičné; jakési sítky, které by přikrývaly (ty) prsténce hlavičné; ¹³ čtyři sta granátových jablek; (ty) sítky dvě, tak aby po dvou řadách jablek granátových bylo po každé sítky a ty (sítky) by přikrývaly hlavičné prsténce sloupů. ¹⁴ Dále udělal podstavce a umyvadla, která vstavil na (ty) podstavce; ¹⁵ jedno moře a dvanácte býků, pod (tím) mořem. ¹⁶ Hrnce, vidlice, misky a všecko nářadí udělal Šalomounovi Hiram, otec jeho, k domu Hospodinovu z mědi velmi čisté. ¹⁷ V krajině jordánské dal je ulíti král v zemi jilovaté mezi Sochotem a Saredou. ¹⁸ Množství nářadí bylo nesčíslné, takže váhy té mědi nevěděli.

¹⁹ Také dal udělati Šalomoun všecko nářadí do domu Božího: zlatý oltář, stůl — a na něm chleby předkladné — ²⁰ svícny s příslušnými lampami, aby svítily před odpovědištěm podle řádu, ze zlata nejčistšího, ²¹ napodobené květy (na nich), lampy a štipce ze zlata;

Hl. 4. K v. ¹. srv. níže 7, 7; 8, 12; 15, 8; 3. Král 8, 44; 4. Král 16, 14; Ez 43, 13.—17. — Ten oltář stál na posvátné skále, zvané dnes *eč-Čachrâ*, nad kterou se klene *mešita Omarova*.

K v. ².—⁵. srv. 3. Král 7, 23.—26.

V. ⁹. „kněžské“ nádvoří znamená tu nejspíše celé „nádvoří vnitřní“ (3. Král 6, 36.); „velké nádvoří“ = „vnější“ (3. Král 7, 9.).

K v. ¹¹.—⁵; 1. s r v. 3. Král 7, 40.—51.

V. ¹⁶. „otec“ = mistr. Viz výše 2, 13. — Jiní pokládají lépe „abiv“ za složku jména mistrova, že tedy slul „Chúrám-Abiv“. (Jiní jinak.) Místo z mědi „čisté“ čti: „hlazené“

všecky ty věci ze zlata nejčistšího udělány byly; ²² dále schránky na kadilo, kadidelnice, misky a moždíčky ze zlata nejčistšího. Dveře chrámové vnitřní, to jest do velesvatyně ozdobil vypuklinami, dveře chrámové pak vnější (udělal) zlaté.

Tak dokonány byly všechny práce, které dal udělati Šalomoun v domě Hospodinově.

HLAVA 5. — ¹ Šalomoun dal také vnésti všechny věci, které byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato a všeliké nářadí, a složiti to v klenotnicích domu Božího.

Chrám Hospodinův posvěcen. (5, 2.—7, 22.)

² Poté shromáždil (Šalomoun) starší Israelovy, všechna knížata kmenů a hlavy rodů synů Israelových do Jerusalema, aby převedli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova — to jest ze Sionu. ³ Přišli tedy ke králi všichni muži Israelovi na den slavnosti měsíce sedmého.

⁴ Když tedy přišli všichni starší Israelovi, vzali levité archu a přenesli ji (nahoru) se vším, co příslušelo ke stánku. Nářadí svatyně, které bylo ve stánku, přenesli kněží s levity. ⁶ Král pak Šalomoun a všechna obec israelská, všichni, kteří se byli sešli před archou, obětovali beranů a býků beze všeho počtu; tolik bylo obětí. ⁷ I vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na její místo, to jest do chrámového odpovědiště, do velesvatyně pod křídla cherubů; ⁸ cherubové totiž měli roztažená křídla svá nad místem, kde postavena byla archa a zakrývali archu s jejími tyčemi. ⁹ Konce tyčí, na kterých nesena byla archa, ježto byly poněkud delší, bylo viděti před odpovědištěm; byl-li však někdo maličko vně, nemohl jich viděti. Archa tam byla až do dnešního dne. ¹⁰ Ale nic jiného nebylo v arše, nežli dvě desky, které byl do ní vložil Mojžíš na Horebě, když Hospodin dal zákon synům Israelovým, kteří vyšli z Egypta.

¹¹ Když pak vyšli kněží ze svatyně — všichni totiž kněží, kteříkoli tam byli, byli se posvětili; na třídy a podle služebního řádu tehdy nebyli rozděleni; — ¹² levité, zpěváci, totiž ti, kteří byli pod Asafem i ti, kteří pod Emanem, i ti, kteří pod Iditunem byli, synové i bratři jejich oděni jsouce řízami kmentovými hráli na cimbály, harfy a citary, stojíce východně oltáře; a s nimi stodvacet kněží troubilo na trouby. ¹³ Když tedy všichni současně počali troubami, hlasem, cimbály, píšťalami a rozličnými nástroji hudebními zvučeti, a pronikavé zvuky vydávati, že je bylo daleko slyšeti: — když tedy všichni počali Hospodina chváliti slovy: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest, nebo na věky (trvá) milosrdenství jeho“: naplněn byl dům Boží oblakem, ¹⁴ že nemohli kněží státi a službu konati pro mrak. Naplnila totiž velebnost Hospodinova dům Boží.

Hl. 5. K v. 2. nn. srv. 3. Král 8, 1. *toliko 11 b. — 13 a, v 3. Král 8. není.*

V. 9. Místo „archa tam byla“ čti s 3. Král 8, 8: „a zůstaly tam“ (tyče nosné). Poznámka „zůstaly tam až do dneška“ byla pravdivá se stanoviska původního spisovatele (pramene). V dobách, kdy skladatel Par pracoval, *tyče tam již nebyly*. (Ani archa.)

HLAVA 6. — ¹ Tehdy řekl Šalomoun: „Hospodin slíbil, že bude přebývatí ve mraku; ² já tedy vystavěl jsem dům jménu jeho, by sídlil tam na věky.“

³ Pak se obrátil král a požehnal veškeré obci Israelově — všecek zástup totiž pozorně stál — takto: ⁴ „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který skutkem splnil, co mluvil k Davidovi, otci mému, řka: ⁵ „Od onoho dne, kdy jsem vyvedl lid svůj z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by v něm vystaven byl dům jménu mému, aniž jsem vyvolil kterého jiného muže, aby byl vůdcem lidu mého israelského, ⁶ ale vyvolil jsem Jerusalema, aby bylo jméno mé v něm, a vyvolil jsem Davida, bych ustanovil ho nad lidem svým israelským.“ ⁷ Když pak ustanovil se David, otec můj, na tom, že bude stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova, ⁸ řekl Hospodin jemu: „Že sis umínil stavěti dům jménu mému, dobře sice jsi učinil, [žeš měl tu vůli;] ⁹ avšak nebudeš ty stavěti toho domu, ale syn tvůj, který vzejde z krve tvé, ten vystaví dům jménu mému.“ ¹⁰ Naplnil tedy Hospodin řeč svou, kterou byl mluvil: Já nastoupil jsem na místo Davida, otce svého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl mluvil Hospodin, vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova, ¹¹ a postavil jsem v něm archu, v níž jest úmluva Hospodinova, kterou učinil se syny Israelovými.“

¹² A postaviv se před oltářem Hospodinovým, před veškerou obcí Israelovou, rozťáhl ruce své, — ¹³ Šalomoun totiž dal si prve udělati stupeň měděný a položil jej prostřed předsíně; byl pět loket dlouhý, pět loket široký a tři lokte vysoký; na ten vystoupiv klekl na kolena před veškerou obcí Israelovou a pozdvihl ruce k nebi — ¹⁴ a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není boha na nebi ani na zemi podobného tobě, který zachováváš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou celým srdcem svým, a ¹⁵ který jsi splnil služebníku svému Davidovi, otci mému, cokoli jsi jemu slíbil; co jsi ústy slíbil, skutkem jsi naplnil, jak (to) také dnešek dokazuje. ¹⁶ Nuže tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň (také) služebníku svému Davidovi, otci mému, co jsi slíbil jemu řka: „Nebude se nedostávati potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li však jen synové tvoji ostražití na své cesty, aby chodili v zákoně mém jako jsi i ty chodil přede mnou.“ ¹⁷ Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slib tvůj, který jsi dal služebníku svému Davidovi!

¹⁸ Zdali tedy možno věřit, že bydlí Bůh s lidmi na zemi? Jestliže nebe a nebesa nebes nemohou obsáhnouti tebe, čím méně dům tento, který jsem vystavěl! ¹⁹ Avšak toliko k tomu jest udělán, abys shlédl na modlitbu služebníka svého a na prosbu jeho, Hospodine, Bože můj, a slyšel prosby, které vysílá služebník tvůj před tebou; ²⁰ abys měl otevřeny oči své na dům tento ve dne v noci, na místo, o kterém jsi slíbil, že tu vzýváno bude jméno tvé; ²¹ a modlitbu abys vyslyšel, kterou modlí se služebník tvůj na něm, abys vyslyšel prosby služebníka svého i lidu svého israelského. Kdokoli modlití se bude na místě tomto, vyslyš (ho) z příbytku svého, to jest s nebe a milostiv buď.

²² Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, přijde-li hotov jsa přísahati proti němu a zaváže-li se zaklínací přísahou před oltářem v domě

tomto: ²³ ty slyš (to) s nebe a rozsud' služebníky své tak, abys obrátil skutky nepravého na hlavu jeho, spravedlivého však osvobodil, odplatě mu podle spravedlnosti jeho.

²⁴ Bude-li přemožen tvůj lid israelský od nepřátel — neboť zhřeší proti tobě — avšak obrátí-li se, budou-li činiti pokání, prositi jméno tvé a modliti se na místě tomto: ²⁵ ty slyš (to) s nebe, odpusť hřích lidu svému israelskému a přiveď je zase do země, kterou jsi dal jim a otcům jejich.

²⁶ Bude-li zavřeno nebe, že nebude pršeti pro hříchy lidu, budou-li však modliti se tobě na místě tomto, budou-li vyznávat se jménu tvému a odvrátí-li se od hříchů svých, že jsi je sevřel: ²⁷ slyš (to) s nebe, Hospodine, odpusť hříchy služebníků svých, lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili a dej dešť zemi, kterou jsi dal lidu svému v majetek.

²⁸ Bude-li hlad na zemi, nebo mor, nebo rez, nebo sněť, nebo koňbylky, nebo hmyz, nebo pohubí-li zemi nepřátelé a oblehnou-li brány města, nebo bude-li jakákoli rána či nemoc trápit lid: ²⁹ bude-li kdo z lidu tvého israelského modliti se poznaje ránu srdce svého a rozprostře-li ruce své v domě tomto: ³⁰ ty slyš (to) s nebe, to jest z vysokého příbytku svého, buď milostiv, a odplať každému podle způsobu života jeho, to jest podle smýšlení jeho, o kterém víš, — ty totiž jediný znáš srdce lidí — ³¹ aby se báli tebe chodíce po cestách tvých všecy dny, ve kterých živi jsou na půdč, kterou jsi dal otcům našim.

³² Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro jméno tvé veliké, pro ruku tvou silnou a rámě tvé vztažené, a bude-li se klaněti na místě tomto: ³³ ty vyslyš ho s nebe, z pevného příbytku svého a učin vše, zač volatí bude k tobě ten cizinec, aby poznali všichni národové světa jméno tvé a báli se tebe jako lid tvůj israelský, aby poznali, že podle jména tvého nazván je dům tento, který jsem vystavěl.

³⁴ Vytáhne-li tvůj lid na vojnu proti nepřátelům svým cestou, kterou je pošleš, a budou-li klaněti se tobě čelem k tomuto městu, které jsi vyvolil a k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ³⁵ ty vyslyš s nebe úpěnlivou modlitbu jejich a zjednej právo (jim).

³⁶ Zhřeší-li pak proti tobě — neboť není člověka, který by nehřešil — a rozhněváš-li se na ně, že je vydáš nepřátelům, že je zavedou v zajetí do země daleké nebo blízké, ³⁷ obrátí-li se však v srdci svém v zemi, do které v zajetí odvedeni budou, budou-li činiti pokání, budou-li se modliti tobě v zemi zajetí svého řkouce: „Zhřešili jsme, neprávě jsme činili a nespravedlivě jsme se chovali,“ ³⁸ navrátí-li se k tobě celým srdcem svým a veškerou duší svou v zemi zajetí svého, do které zavedeni budou, a budou-li se klaněti tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (čelem) k městu, které jsi vyvolil, a (čelem) k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: ³⁹ ty slyš s nebe, to jest z pevného příbytku svého, prosby jejich, zjednej jim právo, odpusť lidu svému, ačkoli hříšnému. ⁴⁰ Ty jsi Bůh můj; budtež (tedy), prosím, otevřeny oči tvé a uši tvé pozorujte modlitbu, která je konána na tomto místě!

⁴¹ Nyní pak vstaň (a jdi) Hospodine Bože, na své místo klidu,

V ⁴¹. n. srv. s Ž 131, 8.—10.; Ž 88, 4. 2; Is 55, 3. Svým obsahem hodí se oba verše lépe ku přenosu archy (výše 5, 4. nn.).

ty i archa tvoje mocná;

kněží tvoji, Hospodine Bože, ať se oblekou v roucho blaha,
a tvoji svatí nechat radují se ze štěstí;

⁴² Hospodine Bože, nezamítej svého pomazaného,
pamatuj milostí Davidu, sluhovi svému (daných)!"

HLAVA 7. — ¹ Když dokonal Šalomoun modlitby tyto, oheň sestoupil s nebe a strávil celopaly i (jiné) oběti, a velebnost Hospodinova naplnila dům. ² Kněží nemohli vejít do chrámu Hospodinova, ježto velebnost Hospodinova naplnila chrám Hospodinův. ³ Když všichni synové Israelovi viděli, že sestupuje oheň a velebnost Hospodinova na dům, padše tváří k zemi na podlahu dlážděnou kamenem, klaněli se a chválili Hospodina, že je dobrý, že na věky (trvá) milosrdenství jeho.

⁴ Podával pak král i veškeren lid oběti před Hospodinem. ⁵ Šalomoun pobil na oběti dvacet dva tisíce býků a stovacet tisíc beranů. Tak slavil posvěcení domu Božího král i všecek lid.

⁶ Kněží stáli na svých místech; taktéž i levité s Hospodinovými nástroji hudebními, kterých dal nadělati král David, aby chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho, a zpívali sami písně Davidovy; kněží troubili také na trouby naproti nim, an veškeren Israel stál.

⁷ Šalomoun posvětil i prostředek nádvoří před chrámem Hospodinovým, ježto tu obětoval celopaly a tuky obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl dal udělati, nemohl pojmouti celopalů, obětí suchých a tuků.

⁸ Šalomoun držel tehdy slavnost sedm dní, a veškeren Israel s ním, shromáždění velmi veliké odtud, kde se vchází do Ematu až ku Potoku egyptskému. ⁹ Osmého pak dne konal schůzi, protože byl posvěcoval oltář sedm dní a slavnost světil [sedm dní]. ¹⁰ A dvacátého třetího dne měsíce sedmého propustil domů lid radující a veselící se z toho, co dobrého učinil Hospodin Davidovi, Šalomounovi a Israelovi, lidu svému.

¹¹ Když byl dokonal Šalomoun dům Hospodinův, dům královský a vše, co si byl umínil, že udělá v domě Hospodinově i v domě svém, když se mu šťastně povedlo, ¹² ukázal se mu Hospodin v noci a řekl: „Slyšel jsem modlitbu tvou a vyvolil jsem si toto místo za dům oběti. ¹³ Zavru-li nebe, že nebude pršet, pošlu-li kobylinky a přikáži, by pohubily zemi, nebo pošlu-li mor na lid svůj, ¹⁴ avšak lid můj, který sluje podle jména mého, obrátí se, bude se modlit ke mně, hledat tváře mé, a kajícně-li odvrátí se od svých zlých cest: také já vyslyším je s nebe, milostiv budu hříchům jejich a dám zdraví zemi jejich. ¹⁵ Oči mé tedy budou otevřeny, a uši mé pozorovati modlitbu toho, kdo bude modlit se na tomto místě; ¹⁶ neboť vyvolil a posvětil jsem toto místo, by jméno mé bylo tam na věky, a oči mé i srdce mé by tu bylo po všechny dny. ¹⁷ Ty pak budeš-li chodit přede mnou, jako chodil David, otec tvůj, budeš-li činiti vše, co jsem ti přikázal, a budeš-li ustanovení má a práva zachovávat: ¹⁸ utvrdím trůn království tvého, jak jsem slíbil Davidovi, otci tvému řka: „Nebude se nedostávat muž z rodu tvého,

Hl. 7. V. 4. n. = 3. Král 8, 62. n. — V 7. = 3. Král 8, 64.

K v. 8.—10. srv. 3. Král 8, 65. n.

V. 12. K 12. — 22. srv. 3. Král 9, 2. — 9.

K e h l. 8. srv. 3. Král 9, 10. — 28.

který bude knížetem v Israeli.“¹⁹ Odvrátíte-li se však, opustíte práva má a příkazy, které jsem vydal vám, odejdete-li, byste sloužili bohům cizím a klaněli se jim:²⁰ vyplením vás ze země své, kterou jsem dal vám; a dům tento, který jsem posvětil jménu svému, zavrhnou od sebe a vydám jej v příkladnou výstrahu všem národům.²¹ Dům tento stane se příslovným všem kolemjdoucím; žasnouce budou se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?“²² A bude (jim) odpověděno: „Protože opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, že se chytili bohů cizích, klaněli se jim a ctili je: proto přišlo na ně všechno toto neštěstí.“

Výčet některých podniků Šalomounových. (8, 1.—18.)

HLAVA 8. — ¹ Po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun dům Hospodinův a dům svůj, ² opevnil města, která byl vrátil Hiram Šalomounovi, a usadil tam syny Israelovy. ³ Táhl také do Emat-Suby a dobyl jí. ⁴ Na poušti vystavěl Palmyru a jiné pevnosti vystavěl v Ematsku. ⁵ Dále vystavěl Bethoron hořejší i Bethoron dolejší v města hrazená zdmi, mající brány, závory a zámky; ⁶ také Balaat, všechny pevnosti, které patřily Šalomounovi, všechna města vozů, města jízdy; zkrátka vše, cokoli chtěl Šalomoun a si umínil, vystavěl v Jerusalemě, na Libanu a po veškeré zemi svého vladařství.

⁷ Z veškerého lidu, který zbýval z Heťanů, Amorrhejských, Ferezanů, Hevanů a Jebušanů, kteří nebyli z rodu Israelova, ⁸ z jejich synů, to jest z potomků (jejich), kterých nepobili synové Israelovi, učinil Šalomoun poddané robotníky až do dneška. ⁹ Ze synů však Israelových nepodrobil (nikoho) robotě při pracích královských, ale ti byli bojovníky, hodnostáři, úředníky a veliteli nad vozy, jakož i nad jezdci jeho. ¹⁰ Všech velitelů vojska krále Šalomouna bylo dvě stě padesát; ti cvičili vojáky.

¹¹ Dceru pak faraonovu přestěhoval z města Davidova do domu, který jí byl vystavěl. [Řekl totiž král: „Nebude bydliti manželka má v domě Davida, krále israelského, ježto je posvěcen; neboť vešla do něho archa Hospodinova.“]

¹² Tehdy obětoval Šalomoun celopaly Hospodinu na Hospodinově oltáři, který byl postavil před síní, ¹³ by obětováno bylo na něm podle

V. 4. Místo „pevnosti“ hebr.: „*města zásobná*“. — „Palmyra“ (hebr. *Tadmór*) bývala zpravidla ztotožňována se slavným městem z dob pozdějších, vzdáleným od Damašku 260 km severovýchodně. Viz však proti tomu k 3. Král 9, 18. Poznámka o Tadmóru ruší zřejmě souvislost vypravování v Par. Jak z 3. Král 9, 15.—18. patrně, byla zpráva o stavbách Šalomounových původně zeměpisně spořádána, skladatel Par však pojal ji do svého díla z pramene toliko *neúplně*. Pozdější spisovatelé nevědouce, kde bylo město *Támár*, jmenované 3. Král 9, 15.—18. a spolu divíce se, že mezi městy Šalomounovými není slavné za jejich dob (od II. století před Kr.) město syrské *Tadmór*, opravili 3. Král 9, 18. „*Támár*“ v „*Tadmór*“ a poznámku o tom, že dobyl Šalomoun Tadmoru vnesli také sem do 2. Par 8, 4. (Nagl).

V. 6. srv. s 3. Král 9, 18. — Místo „pevnosti“ čti: „*města zásobná*“ jako výše.

V. 7. n. srv. s 3. Král 9, 20. n. — „*až do dneška*“ není řečeno se stanoviska skladatele Par, za jehožto časů již potomci kanaanských pohanů Israelitům nerobotovali, ale se stanoviska staršího pramene, který pojal skladatel Par do svého díla; za dob spisovatele pramene jmenování pohané ještě robovali Israelitům.

V. 10. přelož souhlasně s 3. Král 9, 23: „*Úředníků, ustanovených nad pracemi Šalomounovými, bylo dvě stě padesát; ti dozorovali na lid (pracující).*“

příkazů Mojžíšova každý den, ve dny sobotní, na nov měsíce, a na slavnosti třikráte do roka, totiž na slavnost přesnic, na slavnost týdnů a na slavnost stánků.

¹⁴ Ustanovil také podle nařízení Davida, otce svého, třídy kněžské ku příslušné službě; dále levity ku příslušným úkonům, by vzdávali chválu a přisluhovali při kněžích podle řádu toho onoho dne, také vrátne podle jejich oddílů u každé brány; tak totiž byl přikázal David, muž Boží. ¹⁵ Nepřestoupili nic z rozkazů královských ani kněží ani levité při všech věcech, které byl přikázal, ani při strážích pokladů. ¹⁶ Všecky náklady měl Šalomoun přichystané ode dne, kdy položil základy k domu Hospodinovu až do dne, kdy jej dokonat.

¹⁷ Tehdy odjel Šalomoun do Asiongaberu a do Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. ¹⁸ Poslal pak mu Hiram po služebnících svých lodi a plavce, dovedné námořníky, i plavili se se služebníky Šalomounovými do Ofiru, přinesli odtud čtyřistapadesát hřiven zlata a odevzdali je králi Šalomounovi.

Příchod královny sabské. (9, 1.—12.)

HLAVA 9. — ¹ Ba i královna ze Saby, když uslyšela pověst o Šalomounovi, přijela do Jerusalema, aby ho zkusila hádankami, s velikým bohatstvím, i s velbloudy, kteří nesli vonidla, velmi mnoho zlata a drahokamy. Když přišla k Šalomounovi, pověděla mu vše, co měla v srdci. ² I vyložil jí Šalomoun vše, co mu byla podala; nebylo nic, co by jí byl nevyložil.

³ Když uzřela moudrost Šalomounovu, dům, který byl vystavěl, ⁴ pokrmu stolu jeho, jak (tu) sedí dvořané jeho, jak sluhové jemu přisluhují, jejich roucha, dále číšníky a šaty jejich, i oběti, které podával v domě Hospodinově, velikým úžasem byla bez sebe. ⁵ I řekla králi: „Správná je řeč, kterou jsem slyšela v zemi své o zámožnosti tvé a moudrosti tvé. ⁶ Nevěřila jsem vypravujícím, až jsem sama přišla, uzřela očima svýma a přesvědčila se, že sotva polovici o moudrosti tvé pověděli mi; převýšil jsi pověst [výkony svými]. ⁷ Blahoslavení lidé tvoji, blahoslavení služebníci tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. ⁸ Budiž požehnán Hospodin, Bůh tvůj, kterému se zalíbilo ustanovit tebe na svém trůně králem Hospodina, Boha tvého. Miluje totiž Bůh Israele a chce zachovati jej na věky; protož učinil tebe nad ním králem, abys vykonával právo a spravedlnost.“

⁹ Dala pak králi stodvacet hřiven zlata, vonidel velmi mnoho, jakož i kamení drahého; nebylo tolik vonidel jako bylo těch, které darovala královna ze Saby králi Šalomounovi.

¹⁰ Také však služebníci Hiramovi se služebníky Šalomounovými přivezli zlata z Ofiru, jakož i dřeva tyinového a kamení drahého; ¹¹

V ¹⁴. n. srv. s 5, 11; 1. Par hll 24.—26; 9, 17.—23. — Čestný název „muž Boží“ srv. s Esdr 12, 24. 36; Dt 33, 1; 2. Par 11, 2. — Podle hebr. neuchylovaly se předpisy Šalomounovy o kněžích, levitech a pokladech posvátných od předpisů Davidových.

V ¹⁶. přelož: „Tak bylo dokonáno celé dílo Šalomounovo, ode dne základu až bylo dokončeno; hotov je dům Jahvův.“ Je to závěrek zprávy o stavbě chrámu.

Hl. 9. V. 1.—12. s r v. s 3. K r á l 1 0, 1.—13. — V. 13.—28. s r v. 3. K r á l 1 0, 14.—28.

z toho dřeva, to jest tyinového dal nadělati král schodů v domě Hospodinově i v paláci královském, jakož i citar a harf zpěvákům; nikdy nebylo vidáno dřevo takové v Judsku.

¹² A král Šalomoun dal královně ze Saby všechny věci, které si přála a kterých požádala, mnohem více, nežli byla k němu přinesla. Ona pak odjela zpět do země své se služebníky svými.

Bohatství a nádhera Šalomounova. (9, 13.—31.)

¹³ Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jeden rok, byla šest set šedesát šest hřiven zlata ¹⁴ kromě toho množství, které přinášeli poslové rozličných národů a kupci, jakož i všichni králové arabští a místodržící krajů, kteří přiváželi zlato a stříbro Šalomounovi.

¹⁵ A dal udělati král Šalomoun dvě stě štítů zlatých tak, že na jeden štít bylo úhrnem šest set zlatých (lotů) vynaloženo; ¹⁶ také tři sta puklírů zlatých ze tří min zlata, jimiž přikryt byl každý (ten) puklír; a uložil je král ve zbrojnici, která byla vysázena hájem.

¹⁷ Dále dal udělati král veliký trůn z kostí slonových a obložil jej zlatem nejčistším. ¹⁸ Také šest stupňů, po kterých se vystupovalo na trůn, podnož zlatou, a opěradla dvě s obou stran, dva lvy, kteří stáli vedle opěradel, a ¹⁹ jiných dvanácte lvíčků, stojících na šesti stupních po obou stranách; nebylo takového trůnu v žádném království.

²⁰ Také všechny nádoby královského stolu byly zlaté, a náčiní v domě „háje libanského“ ze zlata nejčistšího; nebo stříbro tehdy za nic nepovažovali. ²¹ Lodi královské totiž chodívaly do Tarsise se služebníky, Hiramovými jednou ve třech letech, a přinášely odtud zlato, stříbro, kosti slonové, opice a pávy.

²² Tak vyvýšen byl Šalomoun nade všechny krále země bohatstvím a moudrostí. ²³ Všichni králové země žádali viděti tvář Šalomounovu, by slyšeli moudrost, kterou byl dal Bůh do mysli jeho; ²⁴ a přinášeli mu darem nářadí stříbrné i zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně a mezky každý rok.

²⁵ Šalomoun měl také čtyřicet tisíc koní ve stájích, vozů pak a jezdců dvanáct tisíc; a rozsadil je po městech vozů a v Jerusalemě, kde byl král.

²⁶ A provozoval moc nade všemi králi od řeky Eufratu až k zemi filistínské, a až ke hranicím Egypta.

²⁷ Způsobil, že byla tak veliká hojnost stříbra v Jerusalemě jako je kamení; a dřeva cedrového tak veliké množství, jako je planého fíkoví, které roste na poli.

²⁸ Koně mu přiváděli z Egypta a ze všech krajin.

²⁹ Ostatní děje Šalomounovy, první i poslední, zapsány jsou v Letopisech Natana proroka, v Knihách Ahjáše Silana a ve Vidění vidce Adda proti Jeroboamovi, synu Nabatovu. ³⁰ Šalomoun kraloval v Jerusalemě nad veškerým Israelem čtyřicet let. ³¹ Když usnul s otci svými, pochovali jej v městě Davidově; a stal se králem Roboam, syn jeho, místo něho.

V. ²⁵. srv. s 1, 14; 3. Král 4, 26; 10, 26. — Číslice 40.000 přepsána sem z 3. Král 4, 26. místo původní 1400. Hebr. počítá zde 4.000.

V ²⁸. Šalomoun kraloval od r. 972 do 932.

Proč byla říše Šalomounova rozdvojena. (10, 1.—11, 4.)

HLAVA 10. — ¹ Roboam přišel do Sichemu; tam totiž byl se sešel veškeren Israel, aby ho ustanovil králem.

² Když to uslyšel Jeroboam, syn Nabatův, který byl v Egyptě — byltě tam utekl před Šalomounem — ihned se vrátil.

³ [I povolali ho a přišel s veškerým Israelem] a mluvili Roboamovi takto: ⁴ „Otec tvůj přetěžkým jhem obtížil nás; ty lehčejší věci rozkazuj nežli otec tvůj, který na nás vložil poddanství těžké, a maličko slev z břemene, bychom ti mohli býti poddáni!“ ⁵ On řekl: „Po třech dnech vraťte se ke mně!“

Když lid odešel, ⁶ radil se se staršími, kteří sloužili Šalomounovi, otci jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu?“ ⁷ Oni mu řekli: „Zalíbíš-li se lidu tomuto, uchlácholíš-li je slovy milostivými, budou ti poddáni vždycky.“ ⁸ On však opustil radu starců, a počal se raditi s mladými, kteří s ním vychováni a (nyní) v jeho družině byli. ⁹ „Co se vám zdá?“ — řekl jim. — „Jakou mám dát odpověď lidu tomuto, který mi řekl: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás?“ ¹⁰ Oni odpověděli jako mladí a vychovaní s ním v rozkoších: „Takto mluv k lidu, který ti řekl: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty polehči nám,“ takto mu odpověz: „Můj malík je tlustší nežli bedra otce mého. ¹¹ Otec můj vložil na vás jho těžké, já však břemene přiložím, (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými.“

¹² Když tedy přišel veškeren lid k Roboamovi dne třetího, jak jim byl rozkázal, ¹³ odpověděl král tvrdě nedbav rady starších a ¹⁴ mluvil podle vůle mladých: „Otec můj těžké jho na vás vložil, já však přiložím (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati vás budu biči uzlovatými!“ ¹⁵ Nepovolil tedy prosbám lidu; neboť byla to vůle Boží, aby se splnila řeč jeho, kterou byl mluvil skrze Ahjáše Šilana k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

¹⁶ Veškeren lid, když mu král tak tvrdě mluvil, řekl mu toto:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově.
Vrať se do svého domova, Israeli!
Ty pak pasiž svůj dům, Davide!“

Odešel tedy Israel domů.

¹⁷ Ale nad syny Israelovými, kteří bydlili v městech judských kraloval Roboam.

¹⁸ Král Roboam poslal (sice) Adurama, který byl nad robotami, ale synové Israelovi ho k smrti uházeli kamením; král Roboam tedy spěšně sedl na vůz a ujel do Jerusalema.

¹⁹ Tak odpadl Israel od domu Davidova až do tohoto dne.

Hl. 10. V. 1.—19. s r v. s 3. Král 12, 1.—19.

V. 2. „to“, že Šalomoun zemřel. Srv. výše 9, 31; 3. Král 12, 2.

V. 19. „až do dnešního dne“, t. j. do času, kdy psal spisovatel původního pramene, (nikoli však do doby, kdy žil skladatel Par).

HLAVA 11. — ¹ Když přijel Roboam do Jerusalema, svolal všecek dům Judův [a Benjaminův] stoosmdesáte tisíc výborných bojovníků, aby bojoval proti Israelovi a získal zase království své. ² Avšak Hospodin oslovil Semejáše, muže Božího a řekl: ³ „Mluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a ke všemu Israelovi, který je v Judsku [a v Benjaminsku] (takto): ⁴ Toto praví Hospodin: Netáhněte a nebojujte proti bratřím svým; vrať se každý domů, neboť mou vůlí dalo se to.“ Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se a netáhli proti Jeroboamovi.

Kterak Roboam vládl. (11, 5.—12, 16.)

⁵ Roboam sídlil v Jerusalemě, a opevnil města v Judsku. ⁶ Opevnil Betlem, Etam a Tekue; ⁷ Betsur, Socho a Odollam; ⁸ Get, Maresu a Zif; ⁹ Aduram, Lachis a Azeku; ¹⁰ Sarau, Ajalon a Hebron; ta (města) byla v území Judově. ¹¹ Ohradil je zdmi, ustanovil v nich velitele a (postavil) skladiště na potraviny, olej a víno. ¹² V každém městě dal udělati [zborojnici na] štíty a kopí. Opevnil je s veškerou péčí. Panoval tedy nad Judou [a Benjaminem].

¹³ Kněží a levité, kteří byli ve všem Israeli, přišli k němu ze všech sídel svých ¹⁴ opustivše pastviska a majetek svůj; odebrali se do Judska a do Jerusalema, ježto je zavrhl Jeroboam a synové jeho, že kněžství Hospodinova nesměli vykonávati. — ¹⁵ Ustanovil si totiž kněze výšin a ďáblův a telat, kterých byl dal nadělati. — ¹⁶ Též i ze všech kmenů Israelových, kteří se srdcem oddaným hledali Hospodina, Boha Israelova, přišli do Jerusalema, by podávali oběti své před Hospodinem, Bohem otců svých. ¹⁷ A tak posilovali království judské a zesilovali Roboama, syna Šalomounova tři roky; chodili totiž po cestách Davidových a Šalomounových toliko tři roky.

¹⁸ Roboam pojal za manželku Mahalatu, dceru Jerimota, syna Davidova, a Abihajily, dcery Eliaba, syna Isajova, ¹⁹ a ta mu porodila syny: Jehusa, Šomorjáša a Zooma. ²⁰ Poté vzal si také Maachu, dceru Absalomovu, která mu porodila Abjáša, Etaje, Zizu a Salomitu. ²¹ Roboam miloval Maachu, dceru Absalomovu nade všechny jiné manželky své a ženiny — byl totiž pojal manželku osmnáct a ženin šedesát a zploдил dvacet osm synů a šedesáte dcer — ²² i ustanovil hlavou Abjáša, syna Maašina, vůdcem nade všemi bratry jeho, ježto zamýšlel jej ustanoviti králem; ²³ bylť moudřejší a statnějši nežli všichni synové jeho, ustanovení po všech krajích Judových a Benjaminových, ve všech městech hrazených, kterým dal hojně potravu a vyžádal mnoho žen.

HLAVA 12. — ¹ Když utvrzeno bylo království Roboamovo a posilněno, opustil zákon Hospodinův a veškeren Israel s ním.

² Avšak léta pátého království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský k Jerusalemu — že byli zhřešili proti Hospodinu — ³ s tisícem dvěma sty vozů a se šedesáti tisíci jezdců; branného lidu, který přitáhl s ním z Egypta, to jest Lybijských, Jamníků a Etiopských nebylo počtu. ⁴ Dobyv měst hrazených v Judsku přitáhl až k Jerusalemu.

HL. 11. — V. 1.—4. srv. s 3. Král 12, 21.—24.

HL. 12. K v. 2.—12. srv. 3. Král 14, 25.—28. — V. 3.—8. nemá 3. Král 14.

⁵ I přišel Semejáš prorok k Roboamovi a ke knížatům judským, kteří se byli shromáždili do Jerusalema utekše před Sesakem a řekl jim: „Toto praví Hospodin: Vy jste zanechali mne, proto já zanechám vás moci Sesakově.“ ⁶ Knížata Ísraelova i král poníživše se řekli: „Spravedlivý je Hospodin!“ ⁷ Když viděl Hospodin, že se ponížili, oslovil Hospodin Semejáše takto: „Protože se ponížili, nezahladím jich, ale brzy jim pomohu; nevyleje se tedy hněv můj na Jerusalem skrze Sesaka. ⁸ Avšak sloužiti jemu budou, aby poznali rozdíl mezi službou mou a službou království zemí.“

⁹ Odtrhl tedy Sesak, král egyptský, od Jerusalema, pobrav poklady domu Hospodinova a domu královského. Všecko vzal s sebou, i štíty zlaté, kterých dal kdysi nadělati Šalomoun; ¹⁰ místo nich dal nadělati král (štíty) měděných, a dal je velitelům štítonošů, kteří střežili vchod do paláce; ¹¹ když chořoval král do domu Hospodinova, přicházeli štítonoši a brali je a (pak) zase odnášeli je do zbrojnice své.

¹² Že se tedy ponížil, odvrátil se od něho hněv Hospodinův, a nebyli docela zhlazeni; i v Judsku totiž bylo shledáno leccos dobrého.

¹³ Tak zmohl se král Roboam v Jerusalemě a kraloval (dále). Čtyřicet jeden rok mu byl, když počal kralovati, a sedmnácte roků panoval v Jerusalemě, v městě, které vyvolil Hospodin ze všech kmenů Ísraelových, aby tam pevně ubytoval jméno své. A jméno matky jeho: Naama, Ammanka. ¹⁴ Činil zlé, ježto nepomýšlel na to, by hledal Hospodina.

¹⁵ Dějiny Roboamovy, první i poslední, zapsány jsou v knihách Semejáše proroka a vidce Adda; [jsou pečlivě popsány.] Roboam a Jeroboam bojovali proti sobě po všechny dny. ¹⁶ Když usnul Roboam s otcí svými, pochován byl v městě Davidově. A stal se králem Abjáš, syn jeho místo něho.

Abjáš, druhý nástupce Šalomounův. (13, 1.—14, 1.)

HLAVA 13. — ¹ Roku osmnáctého vlády Jeroboamovy stal se Abjáš králem nad Judou. ² Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Maacha, dcera Urielova z Gabay.

I vznikla válka mezi Abjášem a Jeroboamem. ³ Abjáš počal bojovati maje udatných, výborných bojovníků čtyřikrát sto tisíc; Jeroboam sešikoval proti němu do boje osmkrát sto tisíc mužů vojska, kteří byli také výborní a udatní junáci.

⁴ Abjáš postavil se na hoře Semeron, která byla v Efraimsku, a pravil: „Slyš, Jeroboame i veškeren Ísraeli! ⁵ Zdali nevíte, že Hospodin, Bůh Ísraelův, dal království Davidovi nad Ísraelem na věky, jemu i synům jeho solnou smlouvou? ⁶ Avšak Jeroboam, syn Nabatův, služebník Šalomouna, syna Davidova povstal a vzbouřil se proti pánu svému. ⁷ I přidali se k němu lidé ničemní, pekelníci, zmohli se proti Roboamovi, synu Šalomounovu, ježto Roboam jsa neohrabaný a srdce bázlivého, nemohl jim odolati. ⁸ Nyní tedy vy míníte, že můžete odolati království Hospodinovu, kterým vládne skrze syny Davidovy, ježto máte lidu veliké množství a zlatá telata, která vám udělal Jeroboam

za bohy. ⁹ Vyvrhše kněze Hospodinovy, syny Áronovy a levity, nadělali jste si kněží jako všichni národové země; kdokoli přijde s býkem a sedmi berany, aby se dal vysvětit, stává se knězem nebohů. ¹⁰ Náš Bůh je však Hospodin, kterého neopouštíme, kněžský úřad zastávají Hospodinu synové Áronovi a levité jsou ve službě své: ¹¹ celopaly obětují Hospodinu každý den ráno i večer a kadidlo z vonidel podle příkazu zákona připravené; chleby bývají předkládány na stole nejčistším; u nás je také svícen zlatý s příslušnými lampami, aby byly rozsvěcovány vždycky k večeru. My totiž šetříme příkazů Hospodina, Boha svého, kterého jste vy opustili. ¹² V našem tedy vojsku je Bůh vůdcem (naším), a kněží jeho, kteří troubí na trouby znějící proti vám. Synové Israelovi, nebojujte proti Hospodinu, Bohu otců svých, nebo nic vám to neprospěje.“

¹³ Mezi tím co takto mluvil, Jeroboam vzadu strožil úklady; stál (sice) před nepřítelem, ale (zatím) Judu nepozorovaně svým vojskem obchvacoval. ¹⁴ Když pak se ohlédli Judovci, viděli, že jim boj nastává zpredu i zezadu. Volali tedy k Hospodinu a kněží počali troubiti na trouby. ¹⁵ Všichni muži judští dali se do křiku. Když tak křičeli, hle, přestrašil Bůh Jeroboama i veškerého Israele, který stál proti Abjášovi a lidu judskému. ¹⁶ Dali se tedy na útěk synové Israelovi před Judou a Bůh dal je v ruku jejich. ¹⁷ Tak porazil je Abjáš a lid jeho ranou velikou; padlo z Israele pětkrát sto tisíc zbitých mužů statečných. ¹⁸ Tehdy sníženi byli synové Israelovi, avšak Judovci zmohli se přenáramně, protože doufali v Hospodina, Boha otců svých.

¹⁹ Abjáš pronásledoval pak Jeroboama utíkajícího a vzal mu města: Betel s příslušnými vesnicemi, Jesanu s příslušnými vesnicemi a Efron s příslušnými vesnicemi. ²⁰ Nemohl již vzdorovati Jeroboam za dnů Abjášových. A ranil jej Hospodin, že zemřel.

²¹ Ale Abjáš upevnil své království; a pojav čtrnáct manželek zplodil dvacet dva syny a šestnácte dcer.

²² Ostatní děje Abjášovy, jeho cesty a skutky sepsány jsou velmi pečlivě v knize Adda proroka.

HLAVA 14. — ¹ Když usnul Abjáš s otcí svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Asa, syn jeho, místo něho.

Asa, třetí nástupce Šalomounův. (14, 1b.—16, 14.)

Za jeho dnů byla země v pokoji deset roků.

² Asa činil, co bylo dobré a libé před Bohem jeho, pobořil oltáře cizího náboženství i výšiny, ³ ztroskotal modly, posekal háje, ⁴ přikázal lidu judskému, by hledali Hospodina, Boha otců svých, plnili zákon a všechny příkazy ⁵ a odstranil ze všech měst judských oltáře i svatyně modlářské. Kraloval v pokoji.

⁶ Vystavěl také pevnosti v Judsku. Měl totiž pokoj a žádné války za času jeho nepovstaly, ježto Hospodin dal pokoj; ⁷ řekl tedy lidu judskému: „Vystavme ta města, ohradme je zdmi, a opevněme věžemi, branami a závory, dokud má všechno pokoj před válkou; protože

V. 22. srv. s 3. Král 15, 7a. — O Addovi srv. výše 12, 15.

Hl. 14. V 1a. = 3. Král 15, 8. — K vv. nn. srv. 3. Král 15, 9.—24.

totiž hledali jsme Hospodina, Boha otců svých, dal nám pokoj vůkol.“ Stavěli tedy a nebylo žádné překážky ve stavbě.

⁸ Měl pak Asa ve vojtě své těch, kteří nosili štíty a kopí z kmene Judova třikrát sto tisíc a z kmene Benjaminova štítonošů a střelců dvě stě osmdesát tisíc, vesměs to mužů statečných.

⁹ I vytáhl proti nim Etiop Zara s vojskem svým, desetkrát sto tisíci (mužů) a se třemi sty vozů; přitáhl až k Marese. ¹⁰ Vytáhl též Asa proti němu a sešikoval vojsko k boji v údolí Sefata, které jest u Maresy. ¹¹ I volal k Hospodinu Bohu řka: „Hospodine, u tebe není žádného rozdílu pomoci malým či velikým počtem bojovníků. Pomozí nám, Hospodine, Bože náš; nebo v tobě a ve jménu tvém naději majíce přišli jsme proti tomuto množství. Hospodine, ty jsi Bůh náš, ať ne-nabude vrchu proti tobě člověk!“ ¹² Nahnal tedy strachu Hospodin Etiopům před Asou a Judou, že utekli Etiopové. ¹³ Asa a lid, který byl s ním, pronásledovali je až do Gerary; i padli Etiopové (téměř) až do posledního, neboť potření byli od Hospodina je bijícího a vojska jeho bojujícího. A nabrali (Judovci) kořisti mnoho, ¹⁴ ježto dobyli všech měst vůkol Gerary; připadl totiž strach náramně veliký na všechny. Vyplenili tedy ta města a mnoho kořisti odnesli. ¹⁵ Též i ohrady ovčí po-bořivše vzali dobytka nesčíslné množství i velbloudů a vrátili se do Jerusalema.

HLAVA 15. — ¹ Tu Azarjáš, syn Odedův, když do něho vešel duch Boží, ² vyšel vstříc Asovi a řekl mu: „Slyšte mne, Aso i veškeren lid judský a benjaminský! Hospodin byl s vámi, protože vy jste byli s ním. Budete-li ho hledati, najdete ho; pakli jej opustíte, opustí i vás. ³ Pomine však mnoho dní v Israeli bez Boha pravého, bez kněze-učitele, a bez zákona.

⁴ Ale navrátí-li se v úzkosti své k Hospodinu, Bohu Israelovu, a budou-li ho hledati, naleznou ho. ⁵ Tehdy nebude pokoje mítí vycházející ani vcházející, ale hrůza bude odevšad mezi všemi obyvateli země; ⁶ neboť bojovati bude národ proti národu a město proti městu, ježto Hospodin zkormoutí je všelikou úzkostí. ⁷ Vy však buďte zmužilí! Nechať nechabnou ruce vaše; vždyť se dostane mzdy práci vaší.“

⁸ Když to Asa uslyšel, slova totiž proroctví Azarjáše, syna Odedova, proroka, vzmužil se a vyplenil modly z veškerého Judska, Benjaminska i z měst, kterých byl dobyl na horách efraimských, a posvětil oltář Hospodinův, který byl před síní Hospodinovou. ⁹ A shromáždil veškeren lid judský a benjaminský a s nimi přistěhovalce z Ěfraima, Manassa, jakož i Simeona; mnozí totiž z Israele byli utekli k němu, když viděli, že Hospodin, Bůh jeho je s ním. ¹⁰ Když tedy přišli do Jerusalema, mě-

V. 8.—15. nemá 3. Král.

V. 9. Zara, hebr. *Zerach*, nejspíše *Osorkon I.* (924—895), druhý král 22. dynastie (bubastické), nástupce Sesaka, o kterém výše 12, 2. — *Etiop* = *Kušan* (hebr.). Srv. níže v. 12. — „desetkrát stotísic“ = *velmi mnoho*.

Hl. 15. V. 3. Místo „pomine“ hebr. „*pominulo*“. Myslí na dobu soudců. Srv. Sdc 2, 10. nn.; 6, 8.—10; 10, 6.—14. Podle toho důsledně ve v. n. „ale navrátil se“ a „ježto ho hledali, dal se jim naléztí...“

V. 5. n. Podle hebr.: „V takových dobách nebývá pokoje... ale veliké hrůzy lpí na veškerém obyvatelstvu... národ naráží na národ a město na město, neboť Bůh děsí je všelikou bédou.“ Srv. Lv 26, 14. nn.; Dt 28, 15. nn. — Slova prorokova vyplnila se podle 16, 7. nn.

síce třetího léta patnáctého kralování Asova, ¹¹ obětovali Hospodinu ten den z kořisti, kterou byli přivedli, býků sedm set a beranů sedm tisíc. ¹² I vešel (Israel) [podle obyčeje] v pevnou smlouvu, že hledati budou Hospodina, Boha otců svých celým srdcem svým a celou duší svou. ¹³ A dodal: „Nebude-li kdo hledati Hospodina, Boha Israelova, budiž popraven, malý i velký, muž i žena.“ ¹⁴ Přisáhli tedy Hospodinovi hlasem velikým, s jásotem, za zvuků trouby a znění rohů, ¹⁵ zaklínajíce se všichni, kteří byli v Judsku; neboť celým srdcem svým přísahali a celou vůlí hledali a našli ho; proto dal jim Hospodin pokoj vůkol. ¹⁶ Ano i Maachu, matku krále Asy sesadil s královské důstojnosti, protože dala udělati v háji modlu Priapovu; tu všecku ztroskotal, na padrt rozdrobil a spálil v údolí Kedron. ¹⁷ Výšiny však — zůstaly (sice) v Israeli, ale srdce Asovo bylo dokonale oddáno (Hospodinu) po všechny dny jeho. ¹⁸ Také ty věci, které byl slibem zasvětil otec jeho i on, dal vnést do domu Hospodinova, stříbro, zlato a všelijaké náčiní.

¹⁹ Války nebylo až do třicátého pátého roku kralování Asova.

HLAVÁ 16. — ¹ Avšak léta třicátého šestého kralování jeho vytáhl Baasa, král israelský proti Judovi a zdí ohražoval Ramu, by žádný nemohl bezpečně z království Asova vyjít ani vjíti (do něho). ² Vzal tedy Asa stříbro a zlato z pokladů domu Hospodinova, jakož i z pokladů královských, poslal (je) Benadadovi, králi syrskému, který sídlil v Damašku, a vzkázal mu: ³ „Smlouva je mezi mnou a tebou; vždyť i otec můj a otec tvůj měli smlouvu; proto posílám ti stříbro a zlato, abys zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským a přiměl ho, aby odtrhl ode mne.“ ⁴ Benadad vyslechnuv to poslal velitele vojsk svých proti městům israelským, a ti dobyli Ahionu, Danu, Abelmaimu a všech měst hrazených v Neftali. ⁵ Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu; zanechal díla svého. ⁶ Král Asa pak, vzav veškeren lid judský, pobral kámen z Ramy a dřevo, které byl připravil Baasa na stavbu, a dal jím opevniti Gabau a Masfu.

⁷ Tehdy přišel prorok Hanani k Asovi, králi judskému, a řekl mu: „Že jsi skládal naději v krále syrského a ne v Hospodina, Boha svého, proto uniklo vojsko krále syrského ruce tvé. ⁸ Zda Etiopů a Libijských mnohem více nebylo vozy, jezdci a nesčíslným množstvím pěších? A (přece) vydal je Hospodin v ruku tvou, ježto jsi v něho důvěřoval! ⁹ Oči totiž Hospodinovy pozorují všecku zemi, aby dodávaly síly těm, kteří celým srdcem důvěru skládají v něho. Učinil jsi tedy pošetile; a proto od nynějška povstávají budou války proti tobě.“ ¹⁰ Asa rozhněvav se na vidce rozkázal ho dát do vazby; bylť se rozhněval velmi pro tu věc; také mnoho z lidu dal zbítí tehdy.

¹¹ Děje Asovy, první i poslední, sepsány jsou v Knize králů judských a israelských.

¹² Roku třicátého devátého kralování svého roznemohl se Asa na

K v. 16.—18. srv. 3. Král 15, 13.—15.

V. 19. „*Třicátého pátého*“ porušeno, neboť podle 3. Král 16, 8. zemřel Baasa již ve 26. roce vlády Asovy! Čti proto: „*sedmnáctého*“, t. j. 899/898 před Kr.

Hl. 16. V. 1.—6. srv. s 3. Král 15, 17.—22. — Souhlasně s 15, 19. místo: „*třicátého šestého*“ čti: „*osmnáctého*“, t. j. r. 898/897 před Kr. — *Benhadad I.* panoval 900—875. — Místo „*Abelmaim*“ čti s 3. Král 15, 20: „*Abel-Beth-Maacha*.“

K v. 11.—14. srv. 3. Král 15, 10. 23. n.

nohy přetěžkou nemocí; avšak ani v nemoci své nehledal Hospodina, ale více doufal v umění lékařů.

¹³ Když usnul s otci svými, — umřel roku čtyřicátého prvního kralování svého — pochovali ho v hrobě jeho, který byl dal si vykopati v městě Davidově; ¹⁴ položili ho na jeho lůžko, které bylo plno vonidel a nejjemnějších mastí, složených mastičkářským uměním, a pálili (kadidlo) nad ním s velikou okázalostí.

Josafatova zbožnost a velikost. (17, 1.—19.)

HLAVA 17. — ¹ Místo něho stal se králem Josafat, syn jeho; ten upevnil svou moc proti Israelovi. ² Osadil četami vojska všechna města judská, která byla hrazena zdmi; posádky rozsadil po Judsku a po městech efraimských, kterých byl dobyl Asa, otec jeho.

³ Hospodin byl s Josafatem, protože chodil po prvních cestách Davida, otce svého, a nedoufal v Baaly, ⁴ ale v Boha otce svého; chodil v jeho příkazech a ne podle hříchů lidu israelského. ⁵ Proto upevnil Hospodin království v ruce jeho, a dával veškeren Juda dary Josafatovi; i měl bohatství nesčíslné a slávu velikou. ⁶ Když pak nabylo srdce jeho odvahy pro cesty Hospodinovy, odstranil také výšiny a háje z Judska.

⁷ Třetího léta království svého poslal ze svých knížat Benhaila, Obdiáše, Zacharjáše, Natanaela a Micheáše, by učili v městech judských; ⁸ a s nimi levity Semejáše, Natanjáše, Zabadjáše, Asaela, Semiramota, Jonatana, Adonjáše, Tobjáše a Tobadonjáše, levity a s nimi kněze Elisamu a Jorana. ⁹ Ti tedy učili lid v Judsku majíce s sebou zákoník Hospodinův; chodíce vůkol po všech městech judských učili lid.

¹⁰ Proto nastal strach z Hospodina po všech královstvích zemí, které byly kolem Judska, že se neopovážili bojovati proti Josafatovi. ¹¹ Ano i Filišťané přinášeli Josafatovi dary a v poplatek stříbro; Arabové pak přiháněli mu dobytek, sedm tisíc sedm set beranů a tolikéž kozlů.

¹² Tak prospíval Josafat, až náramně vysoko vzrostl; vystavěl také v Judsku budovy na způsob věží, jakož i města hrazená. ¹³ Mnoho zboží připravil v městech judských a měl bojovníky silné v Jerusalemě.

¹⁴ A tento je počet jejich podle domovských rodů (jich) všech: Z Judy velitelé vojska:

Ednas vůdce, a s ním velmi statečných mužů třikrát sto tisíc;

¹⁵ po něm velitel Johanan, a s ním dvě stě osmdesát tisíc;

¹⁶ po něm Amasjáš, syn Zechriův, který se zasvětil Hospodinu, a s ním dvakrát sto tisíc mužů statečných.

¹⁷ Po něm byl hrdinný válečník Eliada, a s ním lidu branného, lučištníků a štitonošů dvakrát sto tisíc;

¹⁸ po něm byl Jozabad, a s ním sto osmdesát tisíc pohotových bojovníků.

¹⁹ Ti všichni byli králi k ruce kromě jiných, které byl rozsadil po pevnostech veškerého Judska.

Hl. 17. V. 7. n. „třetí rok“ Josafatův byl r. 873/872 před Kr.

V. 14. „domovské rody“ jsou tu kmeny: 1. Juda, 2. Benjamin, jmenovaný v hebr. před v. 17: „A z Benjaminů“ byl... Eliada...

V. 19. Měl tedy Josafat v Jerusalemě: 300.000 + 280.000 + 200.000 + 200.000 + 180.000 = 1,160.000 mužů! Zřejmě, že číslce porušeny, zvýšeny.

Přátelství Josafatovo s Achabem. (18, 1.—19, 3.)

HLAVA 18. — ¹ Byl tedy Josafat bohatý a slavný velmi.

I spříznil se s Achabem. ² A po letech přijel k němu dolů do Samaře. Achab dal k jeho příchodu zabíti beranů a býků velmi mnoho pro něj i pro lid, který byl přišel s ním, a přemluvil ho, aby táhl proti Ramotu v Galaadu. ³ Achab, král israelský, řekl Josafatovi, králi judskému: „Táhni se mnou proti Ramotu v Galaadě!“ On mu odpověděl: „Jak já, tak i ty; jako lid tvůj, tak i lid můj; a s tebou budeme v boji.“ ⁴ I řekl Josafat králi israelskému: „Vyzádej si, prosím, nyní (o tom) výrok Hospodinův!“ ⁵ Shromáždil tedy král israelský proroky, čtyři sta mužů, a tázal se jich: „Máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?“ Oni řekli: „Táhni, a vydá je Bůh v ruku královi.“ ⁶ I tázal se Josafat: „Není zde (žádného již) proroka Hospodina, bychom se ho tázali?“ ⁷ Král israelský řekl Josafatovi: „Je (tu ještě) muž jeden, jehož můžeme se ptáti na vůli Hospodinovu, ale já ho nenávidím, ježto mi (nikdy nic) dobrého neprorokuje, ale vždycky zlé; je to Micheáš, syn Jemlův.“ I řekl Josafat: „Nemluv tak, králi!“ ⁸ Povolav tedy král israelský jednoho z komorníků řekl mu: „Zavolej mi rychle Micheáše, syna Jemlova!“ ⁹ Král israelský a Josafat, král judský seděli, každý na svém křesle oděni jsouce rouchem královským; seděli na humně u brány samařské, a všichni proroci prorokovali před nimi. ¹⁰ Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce rohy železné a řekl: „Toto praví Hospodin: Těmito rozvěješ Syrii, až ji zničíš!“ ¹¹ Podobně všichni proroci prorokovali. Právili: „Táhni proti Ramotu v Galaadě; budeš mít štěstí; dá je Hospodin v ruku královi.“

¹² Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, řekl jemu: „Hle, slova všech proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; proto prosím tě, ať jim neodporuje ani řeč tvá, ale mluv příznivé věci.“ ¹³ Micheáš mu odpověděl: „Jakože živ jest Hospodin! Cokoli mi řekne Bůh můj, to budu mluvit.“ ¹⁴ Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě či nechati tak?“ On mu odpověděl: „Táhněte: nebo vše se šťastně povede a dani budou nepřátelé v ruce vaše!“ ¹⁵ „Kolikrát mám tě zapřisahati,“ — pravil král — „abys mi nemluvil nežli pravdu ve jménu Hospodinově?“ ¹⁶ On tedy řekl: „Viděl jsem veškeren lid israelský rozptýlený po horách jak ovce bez pastýře; i řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji!“ ¹⁷ I řekl král israelský Josafatovi: „Zdali jsem ti neřekl, že mi tento (člověk) neprorokuje nic dobrého, ale (toliko) neštěstí?“ ¹⁸ Onen pak mluvil (dále): „Proto slyšte slovo Hospodinovo! Viděl jsem Hospodina, an sedí na trůně svém a všechno vojsko nebeské, ano stojí při něm po pravici i po levici. ¹⁹ I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl v Ramotu galaadském?“ Když pak mluvil ten tak a jiný jinak, ²⁰ vystoupil (jeden) duch, postavil se před Hospodinem a řekl: „Já ho oklamu!“ Hospodin tázal se ho: „Čím jej oklameš?“ ²¹ On odpověděl: „Vyjdu a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho!“ I řekl Hospodin: „Oklameš ho; dokážeš toho;

Hl. 18. V. 1. n. *Atalie* dcera *Achabova* dána za manželku *Joramovi*, synu *Josafatovu* kolem r. 865. Srv. 4. Král 8, 18. 26. — Výpravu proti *Ramotu* podnikli r. 854. — Ostatně v. 2.—34. srv. s 3. Král 22, 2.—35.

vyjdi a učiň tak!“ ²² Proto nyní, hle, dal Hospodin ducha lživého do úst všech proroků tvých, ježto Hospodin ustanovil se na tvém neštěstí.“

²³ Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček a řekl: „Kterou cestou odešel duch Hospodinův ode mne, aby mluvil tobě?“ ²⁴ Micheáš odpověděl: „Ty sám to uzříš v ten den, když utíkatí budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl!“ ²⁵ I přikázal král israelský:

„Vezměte Micheáše, zaveďte jej k Amonovi, starostovi města, a k Joasovi, synu Amelechovu, ²⁶ a rcete: Toto praví král: Dejte tohoto (člověka) do žaláře, a dávejte mu maličko chleba a maličko vody dokud se nevrátím v pokoji!“ ²⁷ „Navrátíš-li se v pokoji“ — pravil Micheáš — „nemluvil skrze mne Hospodin!“ [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!“]

²⁸ Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu galaadskému. ²⁹ I řekl král israelský Josafatovi: „Já se převleku a tak půjdu do bitvy; ty však oblec se v roucho své.“ Převlekl se tedy král israelský a tak šel do boje.

³⁰ Král pak syrský byl přikázal vůdcům svých vozů: „Nebojujte proti malému ani proti velikému, než toliko proti králi israelskému!“

³¹ Proto když uzřeli velitelé vozů Josafata, řekli: „Toť je král israelský!“ Když ho tak v boji obklíčili, vzkřikl, i pomohl mu Hospodin a odvrátil je od něho. ³² Zpozorovavše totiž vůdcové vozů, že on není král israelský, nechali ho.

³³ Náhodou však jeden z vojska střelu na nejisto vystřeliv ranil krále israelského mezi šíjí a plecemi. Proto řekl vozkovi svému: „Obrát a vyvez mne z vojska, nebo jsem raněn!“ ³⁴ Dokud nebyla tehdy bitva dokonána, zůstal král israelský státi na voze svém proti Syrským až do večera, kdy zemřel ano slunce zapadalo.

HLAVA 19. — ¹ Josafat, král judský však vrátil se pokojně domů, do Jerusalema. ² Jemu vyšel vstříc Jehu, syn Hananiův, videc, a řekl mu: „Bezbožnému přispíváš na pomoc a s těmi, kteří nenávidí Hospodina přátelstvím se spojuješ, proto zasluhuješ sice hněvu Hospodinovu; ³ ale něco dobrého shledáno bylo na tobě, žes odstranil háje z Judska a žes upřímně zamýšlel hledati Hospodina, Boha otců svých.“

Josafat upravil veřejnou správu říše. (19, 4.—11.)

⁴ Josafat zůstal tedy v Jerusalemě. Ale zase vyšel, prošel lidem od Bersaby až ku pohoří Efraimskému a obrátil je zase k Hospodinu, Bohu otců jejich.

⁵ A ustanoviv soudce v zemi po všech hrazených městech judských, na každém místě, ⁶ přikázal (těm) soudcům: „Vizte, co činíte, nebo nesoudíte jménem člověkovým, ale Hospodinovým; a cokoli rozsoudíte, obrátí se na vás. ⁷ Budiž bázeň Hospodinova při vás a s pečlivostí všechno číňte; neboť není u Hospodina, Boha našeho nespravedlnosti, ani stranicví, ani žádosti darů.“

⁸ Také v Jerusalemě ustanovil Josafat levity, kněze a hlavy rodů Israelových, aby jménem Hospodinovým soudili a rozhodovali pře obyvatelstva jeho. ⁹ A přikázal jim: „Tak číňte v bázni Hospodinově, věrně,

Hl. 19. V. 4. „vyšel“, t. j. poslal zase „misionáře“ jako při prvé opravě (17, 7. nn.).

a srdcem upřímným: ¹⁰ V každé při, která přijde před vás od bratří vašich, bydlících v městech svých, půjde-li o spor mezi krví a krví neb o jakýkoliv zákon, příkaz, ustanovení nebo právo: poučte jich, aby nezhřešili proti Hospodinu, a nepřišel hněv na vás a na bratry vaše. Tak tedy číňte, byste nezhřešili! ¹¹ Kněz pak Amarjáš, velekněz váš, buď nejvyšším (soudcem) ve věcech, týkajících se Hospodina; a Zabadjáš, syn Ismahelův, který je knížetem v domě Judově, bude nejvyšším (soudcem) ve věcech, které k úřadu královskému příslušejí; jakožto úředníky máte levity před sebou. Buďte zmužilí, číňte (tak) pečlivě, a bude Hospodin blahovolně s vámi.“

Josafatovo vítězství nad spolčeným nepřítelem. (20, 1.—30.)

HLAVA 20. — ¹ Poté shromáždili se Moabci, Ammonci a s nimi něco Maoňanů proti Josafatovi, by bojovali proti němu. ² I přišli poslové a oznámili Josafatovi: „Přitáhlo proti tobě množství veliké z těch míst, která jsou za mořem, jakož i ze Seiru, a hle, položili se v Asa-sontamaru“ — to jest Engaddi.

³ Josafat, hrůzou jsa jat, oddal se všecek modlitbě k Hospodinu a vyhlásil půst všemu lidu judskému. ⁴ I shromáždil se lid judský, by se modlil k Hospodinu; také všichni z měst svých sešli se, by ho zapřísahali. ⁵ Josafat pak postavil se prostřed shromážděných Judovců a Jerusalemanů v domě Hospodinově před novým nádvořím a ⁶ řekl: „Hospodine, Bože otců našich, ty jsi Bůh na nebi a panuješ nade všemi královstvími národů, v ruce tvé je síla a moc, aniž může kdo tobě odolati. ⁷ Zdali jsi ty, Bože náš, nepohubil všechny obyvatele země této před lidem svým israelským, a dal jsi ji potomstvu Abrahama, přítele svého, na věky? ⁸ I bydlili v ní a vystavěli v ní svatyni jménu tvému řkouce: ⁹ „Přišlo-li by na nás neštěstí, meč trestající, mor, nebo hlad, postavíme se před tímto domem, před obličejem tvým — jeť v něm vzýváno tvé jméno — a volati budeme k tobě v zármutcích svých, i vyslyšíš nás a vysvobodíš.“ ¹⁰ Nyní tedy, hle, Ammonci, Moabci a horalé ze Seiru, kterými jíti nedopustil jsi Izraelovi, když vycházeli z Egypta — ale uhnuli se od nich, aniž jich pohubili — ¹¹ naopak (nám) činí usilující vyhnati nás z majetku, který jsi dal nám. ¹² Bože náš, zdali tedy nevykonáš soud nad nimi? Nebo v nás není tak veliká síla, bychom odolati mohli tomuto množství, které táhne proti nám. A ježto nevíme, co bychom činiti měli, to nám toliko zbývá, bychom oči své obrátili k tobě.“ ¹³ A veškeren Juda stál před Hospodinem s dětmi, s manželkami a syny svými.

¹⁴ Byl pak tu Jahaziel, syn Zacharjáše, syna Banajáše, syna Jehiela, syna Matanjášova, levita z Asafovců; na toho snesl se duch Hospodinův prostřed zástupu, ¹⁵ a řekl: „Slyšte všichni Judovci, i vy, kteří bydlíte v Jerusalemě, i ty, králi Josafate! Toto vám praví Hospodin: Nebojte se a nelekejte se toho množství, neboť není ten boj váš, ale Boží. ¹⁶ Zítra vytáhnete proti nim dolů; neboť potáhnou nahoru po stráni zvané Sís, a zastihnute je na kraji údolí, které je proti poušti Jeruel. ¹⁷ Nebudete vy, kterým bude bojovati; stůjte toliko zmužile a užříte pomoc Hospodinovu nad sebou, Judo a Jerusaleme! Nebojte se a nestrachujte se! Zítra vyjděte proti nim a Hospodin bude s vámi.“

¹⁸ Josafat tedy, lid judský a všichni obyvatelé jerusalemské padli tváří na zem před Hospodinem a klaněli se mu. ¹⁹ A levité z Kaatovců, to jest z Koreovců chválili Hospodina, Boha Israelova hlasem velikým velmi.

²⁰ Ráno pak vstavše šli po poušti Tekue. Když táhli, postavil se Josafat prostřed nich a řekl: „Poslyšte mne, muži judští a všichni obyvatelé jerusalemské! Věřte v Hospodina, Boha svého, a bezpečni budete; věřte prorokům jeho a všechno šťastně se zvede.“ ²¹ A poradiv se s lidem ustanovil, by zpěváci Hospodinovi chválili jej ve sborech svých, aby šli před vojskem a jednotejným hlasem aby říkali „Chvalte Hospodina, nebo na věky (trvá) milosrdenství jeho.“

²² Když tedy počali chvály zpívat, obrátil Hospodin úklady jejich na ně samé, to jest (úklady) Ammonců, Moabců a horalů ze Seiru, kteří byli vytáhli do boje proti Judovi, a (tak) byli zbiti. ²³ Povstali totiž Ammonci a Moabci proti obyvatelům pohoří Seir, aby je pobili a vyhladili; když pak to skutkem dokonali, obrátili se také sami proti sobě a bili se vespolek. ²⁴ Lid judský přišel mezi tím na výšinu, která hledí k poušti, uzřel podál všechnu širokou krajinu, ona je plna mrtvol a že nikdo nezůstal, kdo by smrti byl ušel. ²⁵ Přistoupil tedy Josafat a všecek lid s ním, aby sebrali kořist s těch mrtvých. I našli mezi zbitými rozličné náčiní, také roucha a nádoby předražené; sebrali tolik, že všeho unést nemohli; ani za tři dni nemohli odnésti kořist, co jí bylo. ²⁶ Čtvrtý den shromáždili se v údolí Chvály. Tam chválili Hospodina a proto nazváno to místo „Údolí chvály“ až do dneška. ²⁷ Pak se vrátili všichni Judovci, Jerusalemané i Josafat v jejich čele do Jerusalema s jásotem velikým, že dal jim Hospodin radostné vítězství nad nepřáteli. ²⁸ Vešli do Jerusalema s harfami, citarami a troubami, do domu Hospodinova.

²⁹ Strach z Hospodina připadl na všechna království země, když uslyšela, že bojoval Hospodin proti nepřítelům Israelovým. ³⁰ Tak bylo v pokoji království Josafatovo a dal mu Bůh pokoj odevšad.

Ostatek vlády Josafatovy. (20, 31.—21, 1.)

³¹ Kraloval tedy Josafat nad Judou; byl ve třiceti pěti letech, když počal kralovati a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Azuba, dcera Selahiova.

³² Chodil po cestě otce svého Asy; aniž se s ní uchýlil, konaje co libé bylo v očích Hospodinových. ³³ Toliko výšin nezničil, neboť lid ještě neobrátil srdce svého (zúplna) k Hospodinu, Bohu otců svých.

³⁴ Ostatní děje Josafatovy, první i poslední, sepsány jsou v letopisech Jehua, syna Hananiova, které vloženy jsou do Knihy králův israelských.

³⁵ Poté Josafat, král judský, vešel ve spolek s Ochozjášem, králem israelským, jehož skutky byly velmi bezbožné; ³⁶ smluvil se (s ním), že nadělají lodí, jaké se plavily do Tarsisu; nadělali také (těch) lodí

Hl. 20. V. ^{31.}—^{33.} srv. s 3. Král 22, 41.—43.

V. ^{35.} Místo „Ochozjášem“ čti se Šandou: „Achabem“ Srv. 3. Král 22, 49. n.

v Asiongaberu. ³⁷ Ale Eliezer, syn Dodavův z Maresy prorokoval proti Josafatovi, rka: „Že jsi učinil smlouvu s Ochozjášem, rozbiže Hospodin dílo tvé.“ I ztroskotaly se lodi, že nemohly jíti do Tarsisu.

HLAVA 21. — ¹ Když usnul Josafat s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově a stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.

Joram, pátý nástupce Šalomounův. (21, 2.—20.)

² Ten měl bratry, syny Josafatovy: Azarjáše, Jahiela, Zacharjáše, Azarjáše, Michaela a Safatjáše; ti všichni byli synové Josafata, krále judského. ³ Otec jejich byl jim dal mnoho darů stříbrných a zlatých a platy, jakož i města hrazená v Judsku; království však dal Joramovi, ježto byl prvorozený. ⁴ Když tedy došel Joram královské moci po svém otci a když se byl zmohl, pobil všechny bratry své mečem, jakož i některé z předních israelkých.

⁵ Ve třicíti a dvou letech byl Joram, když počal kralovati, a osm let kraloval v Jerusalemě.

⁶ Chodil po cestách králův israelkých, jako byl činil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho; činil tedy, co je zlé v očích Hospodinových. ⁷ Hospodin však nechtěl zahladiti dům Davidův pro smlouvu, kterou byl učinil s ním, pro slib, že dá světlo jemu i synům jeho pro všechny časy.

⁸ V těch dnech vzbouřili se Edomci, by nebyli poddáni Judovi. a ustanovili si krále. ⁹ Přitáhl tedy Joram s vůdci svými i s veškerou jízdou, která byla s ním (...). Ale když v noci vstal, porazil (ho) Edomec, který byl obklíčil jej i všechny vůdce jízdy jeho. ¹⁰ A tak odtrhli se Edomci, by nebyli pod mocí Judovou, až do dneška; tehdy odpadla také Lobna, by nebyla pod mocí jeho. Byltě opustil (Joram) Hospodina, Boha otců svých. ¹¹ Nad to i výšiny zřídil ve městech judských, a (tak) uvedl do smilstva obyvatele jerusalemské a do hříchu Judu.

¹² I přinesen byl mu list od Elisea, proroka, na němžto psáno bylo: „Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Ježto jsi necho-
dil po cestách Josafata, otce svého a po cestách Asy, krále judského,
¹³ ale žes chodil po cestě králův israelkých, žes uvedl do smilstva Judu a obyvatelstvo jerusalemské následovav smilstva domu Achabova, a nad to i bratry své, dům otce svého, lepší nežli jsi sám, že jsi pobil:
¹⁴ hle, Hospodin uvede neštěstí veliké na tebe, na lid tvůj, na syny, na ženy tvé i na všechno jmění tvé. ¹⁵ Ty nemocen budeš velmi zlou ne-
mocí života svého, že vycházeti budou vnitřnosti tvé, až vyjdou do roka do dne.“

¹⁶ I vzbudil Hospodin proti Joramovi ducha Filištanů, jakož i Arabů, kteří sousedí s Kušany. ¹⁷ Vtrhli tedy do země judské, pohubili ji, a pobrali všechno jmění, které bylo v domě královském, a nad to i syny jeho a ženy; aniž zůstal jemu (který) syn kromě Joachaza, který byl nejmladší.

¹⁸ A nad to nade všechno stihl jej Hospodin nezhojitelnou nemocí života. ¹⁹ Když pak minul rok a den, když postupem doby přiběhlo

V. ³⁷. Místo „Ochozjášem“ čti jako ve v. 35.: „Achabem“ — Místo „do Tarsisu“ čti: „do Ofiru“. — O Marese srv. 11, 8.

Hl. 21. O vládě Joramově v Judsku viz 4. Král 8, 16.—24.

druhé léto, dlouhým neduhem byl ztrápen tak, že vykdyal i vnitřnosti své, až pozbyl spolu nemoci i života, zemřev v nemoci velmi bolestné. A lid nezapálil mu při pohřbu podle obyčeje, jako byl učinil předkům jeho.

²⁰ Ve třicíti a ve dvou letech byl, když počal kralovati, a osm let kraloval v Jerusalemě. Nechodil poctivě. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské.

Ochozjáš, šestý nástupce Šalomounův. (22, 1.—9.)

HLAVA 22. — ¹ Ustanovili tedy obyvatelé jerusalemsští Ochozjáše, nejmladšího syna jeho, králem místo něho; nebo všechny starší, kteří byli před ním, pobili lupiči arabští, kteří byli vtrhli do ležení. A tak stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. ² Ve dvaceti a dvou letech byl Ochozjáš, když kralovati počal, a jeden rok kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriova.

³ Též on chodil po cestách domu Achabova; neboť matka jeho pudila ho, by bezbožně jednal. ⁴ Tak činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako dům Achabův; neboť oni byli rádci jeho po smrti otcově na jeho zkázu.

⁵ Spravuje se radou jejich táhl s Joramem, synem Achabovým, králem israelským do boje proti Hazaelovi, králi syrskému k Ramotu galaadskému. Syrští ranili Jorama. ⁶ On tedy vrátil se, by se hojil v Jezraelu, nebo byl mnoho ran dostal ve jmenovaném boji. Protož Ochozjáš, syn Joramův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova, v Jezraelu nemocného. ⁷ Byla to vůle Boží proti Ochozjášovi, by přišel k Joramovi. Když totiž přišel, vyjel s ním proti Jehuovi, synu Namsiovu, kterého pomazal Hospodin, aby zahladil dům Achabův.

⁸ A když vyvracel Jehu dům Achabův, našel knížata judská a syny bratří Ochozjášových, kteří mu sloužili, i pobil je. ⁹ Dal hledati také samého Ochozjáše a chytit jej, an se skrýval v Samaři; když ho k němu přivedli, zabil jej. I pochovali ho, ježto byl syn Josafata, který byl hledal Hospodina celým srdcem svým. A nebylo již jaké naděje, aby kdo kraloval z rodu Ochozjášova.

*Atalie, sedmá královna judská po Šalomounovi.
(22, 10.—23, 21.)*

¹⁰ Atalie totiž, matka jeho, vidouc, že je mrtev syn její, vstala a pobila všecek rod královský domu Joramova. ¹¹ Ale Josabet, dcera královská, vzala Joasa, syna Ochozjášova, ukradši jej ze synů královských, kteří byli zabíjeni, a schovala jej s chůvou jeho v ložnici. —

Hl. 22. V. 1.—6. srv. s 4. Král 8, 24.—29.

V. 2. „dcera“ = přesně vnučka.

V. 4. „ti“ (oni) = dům Achabův, ke kterému příslušela také jeho matka.

V. 8. „bratři Ochozjášovi“ v širším slova smyslu: příbuzní. Srv. 4. Král 10, 13.

V. 9. (Nagl a Schlögl 4. Král 9, 27. místo „Megiddo“ čtou „Samar“ a tak vyrovnávají zdánlivý rozpor. Ochozjáš utíkal přece prý k Jerusalemu a na té cestě byla Samar a nikoli Megiddo.)

V 10.—12. srv. s 4. Král 11, 1.—3.

Josabet, která jej skryla, byla dcera krále Jorama, manželka Jojady, velekněze, sestra Ochozjášova. — Proto ho nemohla zabít Atalie. ¹² A byl s nimi v domě Božím skryt šest let, ve kterých Atalie kralovala v zemi.

HLAVA 23. — ¹ Léta však sedmého vzmuživ se Jojada pojal setníky, totiž Azarjáše, syna Jerohamova, Ismaela, syna Johananova, dále Azarjáše, syna Obedova, Maasjáše, syna Adajova, jakož i Elisa-fata, syna Zechriova, a učinil s nimi smlouvu. ² Ti obešli Judsko, shromáždili levity ze všech měst judských, jakož i hlavy rodů israelských, a přišli do Jerusalema. ³ I učinilo všechno to množství smlouvu v domě Božím s králem. Jojada jim pravil: „Hle, králevic kralovati bude, jak slíbil Hospodin o synech Davidových. ⁴ Učiňte tedy toto: ⁵ Třetina vás, kteří přicházejí na sobotu, kněží a levitů, bude strážci ve branách; třetina bude u domu králova; třetina u brány, která sluje (brána) Základu; ostatní pak veškeren lid ať je v nádvořích domu Hospodinova. ⁶ Nikdo jiný nevcházej do domu Hospodinova kromě kněží a levitů, kteří konají službu; ti toliko nechať vcházejí, nebo posvěceni jsou; a všecek ostatní lid ať drží stráž Hospodinovy. ⁷ Levité nechať obklopí krále, každý má svou zbraň — kdyby kdo jiný vešel do chrámu, budiž utracen — a nechať jsou s králem vcházejícím i vycházejícím.“ ⁸ Učinili tedy levité i všecek Juda vše, jak byl rozkázal Jojada velekněz: každý pojal muže, které pod sebou měl, ty, kteří přišli podle pořádku sobotního, i ty, kteří dokončili týden (služby) a měli odejít. Jojada velekněz totiž nedopustil odejít četám, které se střídaly každý týden podle obyčeje. ⁹ Jojada kněz dal také setníkům kopí, štít a puklíře krále Davida, které byl zasvětil do domu Božího. ¹⁰ A postavil veškeren ozbrojený lid od pravé strany chrámu až do levé strany chrámu, čelem k oltáři a ke chrámu okolo krále. ¹¹ Vyvedše pak syna králova, vstavili naň korunu a odznak, do rukou mu dali zákon, aby jej držel a ustanovili jej králem; pomazal ho také Jojada, velekněz a synové jeho, i blahopřáli mu říkajíce: „Ať žije král!“

¹² To když uslyšela Atalie, totiž hlas oděnců, vychvalujících krále, vešla k lidu do chrámu Hospodinova. ¹³ Když uzřela krále, an stojí na stupni u vchodu, velitele, čtyř okolo něho, i veškeren venkovský lid, an jásá, troubí a hraje na rozličné nástroje, jakož i hlas provolávajících slávu, roztrhla roucho své a řekla: „Spiknutí, spiknutí!“ ¹⁴ Jojada velekněz, vyšel k setníkům, velitelům vojska, řekl jim: „Vyvedte ji za ohradu chrámovou a budiž venku zabita mečem!“ Že tedy přikázal kněz, aby nebyla zabita v domě Hospodinově, ¹⁵ vložili na šíji její ruce, a když byla vešla do Koňské brány královského domu, zabili ji tam.

¹⁶ A učinil Jojada smlouvu mezi Hospodinem, veškerým lidem a králem, že budou lidem Hospodinovým. ¹⁷ Proto vešel veškeren lid do domu Baalova a zbořili jej, oltáře a sochy jeho ztroskotali, a Matana, kněze Baalova, zabili před (těmi) oltáři. ¹⁸ Ustanovil pak Jojada v domě Hospodinově strážce pod dozorem kněží a levitů, které rozdělil David v domě Hospodinově, aby podávali zápalné oběti Hospodinu, jak psáno je v zákoně Mojžišově, s radostí a s písněmi, podle nařízení Da-

Hl. 23. V. 1.—21. srv. s 4. Král 11, 4.—20.

V. 2. Skladatel Král jmenuje královské vojsko, skladatel Par levity, nevylučuje však tento ony ani onen tyto. Vojáci i levité vzájemně si pomáhali.

vidova. ¹⁹ Postavil také vrátné ve branách domu Hospodinova, aby ne-
vešel do něho nečistý jakýmkoli způsobem. ²⁰ Vzal pak setníky, vel-
može, knížata lidu i všecek venkovský lid, i vyvedli krále z domu Hos-
podinova dolů, a zavedše jej Branou hořejší do domu královského, po-
sadili ho na královský trůn. ²¹ Všecek lid venkovský veselil se a město
zůstalo klidno, ačkoli Atalie byla zabita mečem.

Joas, osmý nástupce Šalomounův. (24, 1.—27.)

HLAVA 24. — ¹ Sedm let bylo Joasovi, když počal kralovati,
a čtyřicet let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Sebia z Ber-
saby.

² Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, po všechny dny
Jojady kněze.

³ Jojada vzal mu dvě manželky, ze kterých zplodil syny i dcery.

⁴ Poté zlíbilo se Joasovi, by opravil dům Hospodinův. ⁵ Shro-
máždil tedy kněze a levity, a řekl jim: „Vyjděte do měst judských a vy-
bírejte ode všeho Israele peníze, aby opravován byl dům Boha vašeho
rok co rok; a pospěšte si!“ Levité však nedbali. ⁶ Povolal tedy král
Jojadu knížete a řekl mu: „Proč opomenul jsi přinutit levity, by snesli
z Judska a Jerusalema peníze, které Mojžíš, služebník Hospodinův, ulo-
žil veškeré obci Israelově, aby je přinesla do stánku zjevení? ⁷ Neboť
bezbožná Atalie a synové její zkazili dům Boží a ze všech věcí, které
byly zasvěceny do chrámu Hospodinova, ozdobili svatyni Baalovu.“

⁸ Prikázal tedy král, i udělali bednu a postavili ji u brány domu Hos-
podinova vně. ⁹ A bylo v Judsku i v Jerusalemě ohlášeno, by přinesl
každý daň Hospodinu, kterou uložil Mojžíš, služebník Boží, veškerému
Israelovi na poušti. ¹⁰ I veselila se všechna knížata, i veškeren lid, a vchá-
zejíce, snášeli do bedny Hospodinovy; metali (do ní), až se naplnila.
¹¹ A když byl čas, aby přinesli bednu levité před krále, když totiž viděli,
že je peněz mnoho, přicházel královský písař, jakož i zmocněnec
prvního kněze, vysypávali peníze, které byly v bedně a poté bednu zase
donášeli na její místo. Tak činili den ode dne, i sebrali peněz velmi
mnoho. ¹² Ty vydával král a Jojada těm, kteří byli nad pracemi v domě
Hospodinově, a ti najímali za ně kameníky a všelijaké řemeslníky, by
opravili dům Hospodinův, také kováře (dělající) ze železa a z mědi, by
upevněno bylo, co počalo padati. ¹³ Dělníci pilně pracovali; zazdili
trhliny ve zdech, uvedli dům Boží do původního stavu a upevnili jej.
¹⁴ Když pak dokonali všechny práce, přinesli před krále a Jojadu ostatek
peněz; z těch pořízeno bylo nářadí chrámového k bohoslužbě, k zá-
palným obětem; také misek a jiných nádob zlatých a stříbrných. A
tak podávány byly oběti zápalné v domě Hospodinově ustavičně po vše-
cky dny Jojadovy.

¹⁵ Jojada zestárl došed velikého věku; zemřel ve stu a třiceti le-
tech. ¹⁶ I pochovali ho v městě Davidově s králi, ježto učinil mnoho
dobrého Israelovi, Hospodinovi i domu jeho. ¹⁷ Když umřel Jojada,
přišla knížata judská, a poklonila se králi, který dav se obměkčiti hol-
dem jejich, povolil jim. ¹⁸ I opustili chrám Hospodina, Boha otců

svých a sloužili hájům a sochám. Přišel tedy hněv (Boží) na lid judský a na Jerusalema pro ten hřích. ¹⁹ A posílal k nim proroky, aby se navrátili k Hospodinu; když však je kárali, nechtěli jich slyšeti.

²⁰ Duch Boží pojal také Zacharjáše, syna Jojady, kněze, i postavil se před lidem a řekl jim: „Toto praví Hospodin Bůh: Proč přestupujete přikázání Hospodinovo? Vždyť vám to neprospívá! Opustili jste Hospodina, aby opustil vás!“ ²¹ I spikli se proti němu a ukamenovali ho z rozkazu králova v nádvoří domu Hospodinova. ²² Král Joas nebyl pamětliv milosrdenství, které mu byl prokázal Jojada, otec jeho, ale dal zabít syna jeho. Když on umíral, řekl: „Nechat popatří (na to) Hospodin a stíhá (to)!“

²³ Po roce vytáhlo proti němu vojsko syrské; přitáhlo do Judska a k Jerusalemu, pobilo všechna knížata lidu, a všechnu kořist poslali králi do Damašku. ²⁴ Ačkoli přitáhli v počtu velmi malém Syrští, Hospodin dal v ruce jejich nescíslné množství, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. Také na Joasovi vykonali potupné soudy. ²⁵ Když pak odešli, nechavše ho ve velikých bolestech, povstali proti němu služebníci jeho, by pomstili krev syna Jojady kněze, a zabili jej na lůžku jeho. Tak umřel. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské. ²⁶ Kterí byli se spikli proti němu, byli Zabab, syn Ammonky Semmaaty a Jozabad, syn Moabky Semarity.

²⁷ O jeho synech pak, o množství peněz, které sebrány byly, za něho, jakož i opravě domu Božího psáno je podrobně v Knize králův. A kraloval Amasjáš, syn jeho, místo něho.

Amasjáš, devátý nástupce Šalomounův. (25, 1.—28.)

HLAVA 25. — ¹ Dvacet pět let bylo Amasjášovi, když počal kralovati a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Joaden z Jerusalema.

² Činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, ne však srdcem celým.

³ Když viděl, že jest upevněno království jeho, dal popraviti služebníky, kteří byli zabili krále, otce jeho; ⁴ synů jejich však nepobil, podle toho, co psáno je v Mojžíšově zákoníku, kde přikazuje Hospodin: „Nebudou zabíjení otcové za syny, ani synové za otce své, ale každý za svůj hřích umře.“

⁵ Shromáždil pak Amasjáš lid judský, a zřídil jej podle rodů, po tisícnicích a setnicích ve všem Judsku a Benjaminsku; sčítl je od dvacíti let a výše, i našel třikrát sto tisíc mladých mužů, kteří mohli jít do boje a vlásti kopím i štítem. ⁶ Najal také za žold z Israele sto tisíc junáků, za sto hřiven stříbra. ⁷ I přišel k němu muž Boží a řekl: „Králi, nechat netáhne s tebou vojsko israelské neboť není Hospodin s Israelem a s nikým z Efraimovců; ⁸ domníváš-li se, že na síle vojska boj záleží, dopustí Bůh, že budeš přemožen od nepřátel; neboť na Bohu jest, aby pomohl nebo na útěk obrátil.“ ⁹ Amasjáš řekl mužům Božím: „Ale co bude se stem hřiven (stříbra), které jsem dal vojsku

V. 27. Místo „podrobně“ hebr.: „v midráši ke Knize Král“ Viz 13, 22.
Hl. 25. V. 1.—4. srv. s 4. Král 14, 1.—6.

israelskému?“ Muž Boží mu odvětil: „Máš Hospodin, odkud dáti tobě může mnohem více nežli toto.“¹⁰ Oddělil tedy Amasjáš vojsko, které bylo přitáhlo k němu z Efraimska, aby se zase vrátili domů; ti rozhněvali se náramně na Judské, a vrátili se domů.¹¹ Amasjáš pak zmužile vyvedl svůj lid, přitáhl do údolí Solného a porazil deset tisíc Seiřanů.¹² Jiných deset tisíc mužů zjímali Judovci, vyvedli na vrch jedné skály a sházeli je s vrchu dolů, že se všichni zrozráželi.

¹³ Avšak ono vojsko, které byl zpět poslal Amasjáš, aby netáhlo s ním do boje, vtrhlo do měst judských od Samaře až do Bethoronu a pobivše tři tisíce, pobrali kořist velikou.

¹⁴ Amasjáš, poraziv Edomce přinesl bohy Seiřanů, postavil si je za bohy, klaněl se jim a zapaloval jim kadidlo.¹⁵ Proto rozhněvav se Hospodin na Amasjáše, poslal k němu proroka, by mu řekl: „Proč klaníš se bohům, kteří nevysvobodili svého lidu z ruky tvé?“¹⁶ Když on k němu tak mluvil, odpověděl mu (král): „Jsi ty královským rádcem? Přestaň, sice tě zabijí.“ Prorok odcházeje řekl: „Vím, že usoudil Bůh zabítí tebe, ježto jsi učinil to zlé a nad to neuposlechl jsi rady mé.“

¹⁷ Amasjáš tedy, král judský, poradiv se velmi nešťastně, vzkázal Joasovi, synu Joachaza, syna Jehuova, králi israelskému: „Přiď, (a) podívejme si do očí!“¹⁸ A ten mu zase vzkázal: „Bodlák na Libanu vzkázal cedru libanskému: „Dej dceru svou synu mému za manželku!“ Avšak hle, zvěř, která byla v lese libanském šla tudy a pošlapala bodlák.“¹⁹ Myslíš si: „Porazil jsem Edomce“ a proto pozdvihuje se srdce tvé pyšně; sed doma; proč vyzýváš na sebe neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?“²⁰ Avšak Amasjáš nechtěl uposlechnouti, ježto vůle Hospodinova byla, aby vydán byl do rukou nepřátel pro bohy edomské.²¹ Vytáhl tedy Joas, král israelský a srazili se; Amasjáš, král judský, byl v Betsamesu Judově.²² Juda byl poražen od Israele a utekl domů.²³ Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Joachazova, jal Joas, král israelský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Zbořil zeď jeho od brány Efraimovy až ku bráně Rožní na čtyři sta loket.²⁴ Všecko zlato pak, stříbro, všecko náčiní, které byl nalezl v domě Božím [a] u Obededoma, jakož i v pokladech domu královského, a osoby do zástavy vzal s sebou do Samaře.

²⁵ Byl pak živ Amasjáš, syn Joasův, král judský, po smrti Joasa, syna Joachazova, krále israelského, patnácte let.²⁶ Ostatní děje Amasjášovy, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských.²⁷ Když odpadl od Hospodina, spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali (za ním), zabili ho tam,²⁸ přivezli jej koňmi a pochovali ho s otci jeho v městě Davidově.

Ozjáš či Azarjáš, desátý nástupce Šalomounův. (26, 1.—23.)

HLAVA 26. — ¹ Veškeren lid judský ustanovil Ozjáše, syna jeho, kterému bylo šestnácte let, za krále místo Amasjáše, otce jeho. ² Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovu panství, když usnul král s otci

V. 23. Joachaz = Ochozjáš. Srv. 4. Král 14, 13.

Hl. 26. V. 1. n. = 4. Král 14, 21. n. — Vv. další srv. s 4. Král 15,

svými. ³ Šestnácte let bylo Ozjáši, když kralovati počal, a padesát dva roky kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jechelia z Jerusalema.

⁴ Činil, co pravé bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co byl činil Amasjáš, otec jeho. ⁵ Vyhledával Hospodina, pokud žil Zacharjáš, bystrý videc Boží; a ježto hledal Hospodina, dával mu zdar ve všem.

⁶ Vytáhl, bojoval proti Filišťanům, zbořil zdi Getu, zdi Jabnie, jakož i zdi Azotu a opevnil města v Azotsku i ve Filištinu. ⁷ Bůh mu pomáhal proti Filišťanům, proti Arabům, kteří bydlili v Gur-Baalu a proti Ammonsčím. ⁸ Také Ammonští odváděli poplatek Ozjášovi, i rozhlásilo se jméno jeho až do Egypta, pro častá vítězství.

⁹ Ozjáš vystavěl věže v Jerusalemě nad branou Rožní, nad branou Údolní, i jiné v téže straně zdi, a zpevnil je. ¹⁰ Vystavěl také věže na poušti, vykopal cistereny velmi mnoho, ježto měl mnoho dobytka v nížině i v pustině širé; měl také vinice a vinaře na horách i na Karmelu, byltě milovník zemědělství.

¹¹ Měl vojsko bojovníků, kteří mohli vytáhnouti do války, jak je počítal Jehiel počítatel a písař Maasjáš, pod mocí Hananjáše, který byl z vůdců královských. ¹² Hlav rodů, mužů udatných bylo úhrnem dva tisíce šest set. ¹³ Pod nimi bylo všeho vojska tři sta sedm tisíc pět set boje schopných, hotových za krále bojovati proti nepřátelům. ¹⁴ Ozjáš pořídil jim, totiž všemu vojsku, štíty, kopí, přilbice, pancíře, lučiště a praky na házení kamením. ¹⁵ Dal také nadělati v Jerusalemě rozličných nástrojů, které dal postaviti na věžích a na rozích zdí, aby metaly šípy a veliké kameny. I rozneslo se jméno jeho daleko, protože pomáhal mu Hospodin a posílil ho.

¹⁶ Ale když se zmohl, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: nedbal na Hospodina, Boha svého, a všed do chrámu Hospodinova, chtěl páliť kadidlo na oltáři vonidel. ¹⁷ I všel za ním [ihned] Azarjáš kněz a s ním osmdesáte kněží Hospodinových, neohrožených mužů. ¹⁸ Ti bránili králi řkouce: „Není to tvé právo, Ozjáši, bys zapaloval kadidlo Hospodinu, ale kněží, to jest synů Áronových, kteří posvěcení jsou k té službě; vyjdi ze svatyně, neprohřešuj se, nebo nebude ti to počteno k slávě od Hospodina Boha.“ ¹⁹ Ozjáš rozhněval se drže v ruce kadidelnici, aby páliť kadidlo, a vyhrožoval kněžím.

A hned vyrazilo se mu malomocenství na čele před kněžími v domě Hospodinově u oltáře vonidel. ²⁰ Když na něho Azarjáš velekněz a všichni ostatní kněží pohleděli, uzřeli malomocenství na čele jeho, i vyhnali jej rychle; také on ulek se spěšně vyšel, ježto [ihned] cítil ránu Hospodinovu. ²¹ A tak byl Ozjáš král malomocen až do dne smrti své; bydlil v domě stranou pln jsa malomocenství, pro které vyvržen byl z domu Hospodinova, Joatam pak, syn jeho, spravoval dům královský a soudil lid země.

²² Ostatní děje Ozjášovy, první i poslední, sepsal Isajáš, syn Amosův, prorok. ²³ Když usnul Ozjáš s otcí svými, pochovali ho na poli (u) královské hrobky, ježto byl malomocen, a stal se králem Joatam, syn jeho, místo něho.

Joatam, jedenáctý nástupce Šalomounův. (27, 1.—9.)

HLAVA 27. — ¹ Dvacet pět let bylo Joatamovi, když počal kralovati, a šestnácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova.

² Činil, co pravé bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, kromě toho, že nevešel do chrámu Hospodinova. Lid však ještě hřešil.

³ Vystavěl „vysokou bránu“ domu Hospodinova; také na zdi ofelské mnoho stavěl. ⁴ Opevnil dále města na horách judských a v lesích vystavěl tvrze i věže.

⁵ Bojoval proti králi Ammonských, a když jej přemohl, dali mu Ammonští tehdy sto hřiven stříbra, deset tisíc měr pšenice a tolikéž měr ječmene, to mu dali Ammonští (také) léta druhého a třetího. ⁶ Joatam se zmohl, protože chodil po přímých cestách před Hospodinem, Bohem svým.

⁷ Ostatní děje Joatamovy, všechny jeho boje i činy, zapsány jsou v Knize králův israelských a judských. ⁸ Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě. ⁹ Když usnul Joatam s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

Achaz, dvanáctý král judský po Šalomounovi. (28, 1.—27.)

HLAVA 28. — ¹ Dvacet let bylo Achazovi, když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě.

Nečinil, co je pravého v očích Hospodinových, jako David, otec jeho, ² ale chodil po cestách králův israelských; nad to dal ulíti sochy Baalů. ³ Ten pálival kadidlo v údolí Benennom a kázal syny své provéstí ohněm podle obyčeje pohanů, které pobil Hospodin před syny Israelovými. ⁴ Obětoval také a pálival kadidlo na výšinách, na pahrbcích, pod každým stromem ratolestným.

⁵ I dal jej Hospodin, Bůh jeho, do rukou krále syrského, který poraziv ho, velikou kořist vzal z jeho království a přivedl (ji) do Damašku; dán byl také do rukou krále israelského, byv zbit porážkou velikou. ⁶ Pekach, syn Romeljášův, pobil z Judy sto dvacet tisíc jeden den, vesměs udatných mužů, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. ⁷ Téhož času zabil Zechri, junák z Efraima, králevice Maasjáše, Ezrikama, správce domu královského a Elkanu, druhého po králi. ⁸ A zajali synové Israelovi z bratří svých dvakrát sto tisíc žen, chlapců a děvčat, jakož i nescíslnou kořist, a přinesli ji do Samaře.

⁹ Tehdy byl tam prorok Hospodinův jménem Obed; ten vyšel proti vojsku přicházejícímu do Samaře, řekl jim: „Hle, Hospodin, Bůh otců vašich, rozhněval se na Judovce a vydal je v ruce vaše; i pobili jste je krutě, takže k nebi dosáhla vaše ukrutnost. ¹⁰ K tomu chcete syny a dcery judské i jerusalemské podrobiti si za otroky a otrokyně, to však nesmí se státi; zhřešili jste v tom Hospodinu, Bohu svému.

Hl. 27. V. 1.—³. srv. s 4. Král 15, 33.—35. — „nevešel do chrámu Hospodinova“, by se vetřel v úřad kněžský jako výše 26, 16. nn.

Hl. 28. V. 1. nn. srv. s 4. Král 16, 2. nn.

¹¹ Proto poslechněte rady mé: dovedte zpět zajaté, které jste přivedli z bratří svých, sice veliký hněv Boží vám hrozí!“

¹² Povstali tedy někteří z knížat Efraimových, Azarjáš, syn Johanův, Barachjáš, syn Mosollamotův, Ezechjáš, syn Sellumův a Amasa, syn Adaliův, proti těm, kteří přicházeli z bitvy, ¹³ a řekli: „Neuvádějte sem těch zajatých, abychom nezhřešili Hospodinu! Proč chcete rozmnožiti hříchy naše a staré viny zvětšiti? Jeť veliký to hřích a hrozný hněv Hospodinův hrozí Israelovi.“ ¹⁴ Nechali tedy bojovníci kořisti a všeho, co byli vzali, před knížaty a veškerou obcí. ¹⁵ Muži pak, výše jmenovaní, povstali, vzali zajatce, všechny, kteří nazí byli, přioděli z kořisti, když je zobláčeli a zobouvali, občerstvili (je) pokrmem a nápojem, pomazali unavené, pečovali o ně, kteříkoli tělesnou mdlobou choditi nemohli, vsadili na soumary, dovedli je do Jericha, města palem ku bratřím jejich, sami pak vrátili se do Samaře.

¹⁶ Tehdy poslal král Achaz ke králi assyrskému žádaje pomoci.

¹⁷ Přitáhli též Edomci, zbili mnoho Judovců a nabrali kořisti mnoho. ¹⁸ Také Filištané rozložili se po městech v rovině a na jihu Judska ležících, vzali Betsames, Ajalon, Gaderot, Socho, Tamnu a Gamzo s příslušnými vesnicemi a usadili se tam. ¹⁹ Hospodin totiž pokoril Judu pro Achaza, krále judského; zbavil ho pomoci, protože potupil Hospodina. ²⁰ A přivedl na něho Telgatfalnasara, krále assyrského; ten ho sevřel [a zpusť] bez jakéhokoliv odporu. ²¹ Achaz totiž oloupiv dům Hospodinův, dům královský i knížat, dal králi assyrskému dary; avšak nic mu to nepomohlo.

²² Nad to i v době tísně své rozmnožil potupu proti Hospodinovi on, král Achaz: ²³ obětoval bohům damašským, kteří ho porazili, řka: „Bohové králů syrských pomáhají jim; také já je ukojím obětmi, a budou se mnou.“ Byli však naopak na zkázu jemu i veškerému Israelovi. ²⁴ Pobrav tedy Achaz všechno nářadí domu Božího ztloukl je, a dav zavřítí dveře chrámu Božího nadělal si oltářů na každém rohu v Jerusalemě. ²⁵ Také ve všech městech judských dal nastavěti oltářů, aby páčil (na nich) kadidlo. Tak popouzel ke hněvu Hospodina, Boha otců svých.

²⁶ Ostatní děje jeho i všechny skutky jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských. ²⁷ Když usnul Achaz s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, [neboť nepřijali ho do hrobky králův israelských]. A stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

Ezechjášova vzácná zbožnost. (29, 1.—31, 21.)

HLAVA 29. — ¹ Ezechjáš počal kralovati, když mu bylo dvacet pět let, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Abia, dcera Zacharjášova.

V. ²⁰. Místo: „bez odporu“ čti: „místo aby mu pomohl“. — Achaz byl nakloněn, ba věrně oddán Tiglat-Pilešarovi IV. (745–727) a k vůli němu podnikl assyrský král výpravu r. 734 proti Filištanům; když přiblížilo se vojsko assyrské na té výpravě ke hranicím říše judské, snadno nechalo se touhou po kořisti svést k tomu, by hranice překročilo a plenilo v území Achaza, chráněnce assyrského krále. Srv. 4. Král 16, 9. nn. Možná, že i král assyrský nebo jeho vojevůdce tehdy „navštívil“ Jerusalema na malou radost „přítele“ svého, Achaza. Srv. také Is 7, 17. nn.

² Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil David, otec jeho.

³ On otevřel prvního roku a měsíce vlády své dveře domu Hospodinova a opravil je. ⁴ Povolal kněze a levity, shromáždil je na prostranství východním ⁵ a řekl jim: „Slyšte mne, levité, a posvěťte se; vyčistte dům Hospodina, Boha otců svých, vynesete všecku nečistotu ze svatyně! ⁶ Zhřešiliť otcové naši, činili, co zlé je v očích Hospodina, Boha našeho, opustivše ho; odvrátili tvář svou od stánku Hospodinova a obrátili se (k němu) zády. ⁷ Zavřeli dveře v předsíni, zhasili lampy, kadidla nepálili, zápalných obětí nepodávali ve svatyni Bohu Israelovu. ⁸ Proto popuzen byl Hospodin ke hněvu na Judu i na Jerusalelem a vydal je na zděšení a na hrůzu a na posměch, jak sami vidíte očima svýma. ⁹ Hle, otcové naši padli mečem, synové pak naši, dcery a manželky odvedeny jsou do zajetí pro ten hřích. ¹⁰ Nyní tedy ustanovil jsem se na tom, že vejdemo ve smlouvu s Hospodinem, Bohem Israelovým, aby odvrátil od nás hrozný hněv svůj. ¹¹ Synové moji, nebudte vlažni; vás vyvolil Hospodin, abyste stáli před ním, sloužili mu, ctili jej a pálili mu kadidlo.“

¹² Povstali tedy levité — Mahat, syn Amasajův a Joel, syn Azarjášův, z Kaatovců; z Merariovců Kis, syn Abdiův a Azarjáš, syn Jaleelův; z Gersomovců Joah, syn Zemmův a Eden, syn Joahův; ¹³ z Elisafanovců Samri a Jahiel; z Asafovců Zacharjáš a Matanjáš; ¹⁴ z Hemanovců Jahiel a Semej; a z Iditunovců Semejáš a Oziel — ¹⁵ shromáždili bratry své, posvětili se a vešli podle rozkazu krále a příkazu Hospodinova, by vyčistili dům Boží. ¹⁶ Kněží všedše do chrámu Hospodinova, aby jej posvětili, vynesli všecku nečistotu, kterou vnitř našli, do nádvoří domu Hospodinova; levité pak vzali ji a vynesli ven ku potoku Kedron. ¹⁷ Počali čistiti prvního dne měsíce prvního, osmého dne téhož měsíce vešli do předsíně chrámu Hospodinova, čistili chrám osm dní a dokonali dne šestnáctého téhož měsíce, co byli začali. ¹⁸ Vešedše pak ke králi Ezechjášovi řekli mu: „Posvětili jsme celý dům Hospodinův, oltář na zápalné oběti, náradí jeho, stůl předkladných chlebů s veškerým náčiním jeho, ¹⁹ i všechno nádobí chrámové, které byl poskvrnil Achaz král za své vlády, když převráceně činil; hle, stojí všechny ty věci před oltářem Hospodinovým.“

²⁰ Vstav tedy Ezechjáš král na úsvitě, shromáždil všechny hlavy města a vstoupil do domu Hospodinova; ²¹ i přihnali současně sedm býků, sedm beranů, sedm beránků a sedm kozlů za hřích, za království, za svatyni, za lid judský. A řekl kněžím, synům Áronovým, aby to obětovali na oltáři Hospodinovu. ²² Zabili tedy ty býky, a kněží vzavše krev lili ji na oltář; zabili též berany a krev jejich lili na oltář; zabili také beránky a lili krev na oltář. ²³ Když přivedli kozly k oběti za hřích před krále a před veškerou obec, ti vložili ruce své na ně; ²⁴ pak je kněží zabili a kropili krví jejich před oltářem, aby očistili veškerého Israele; neboť za veškeren lid Israelův kázal král podat celopal a obět za hřích. ²⁵ Ustanovil také levity v domě Hospodinově s cimbály, harfami a citarami podle nařízení Davida krále, jakož i vidce Gada a proroka Natana; neboť od Hospodina bylo to přikázáno skrze proroky jeho. ²⁶ I stáli levité, držíce hudební nástroje Davidovy, a kněží trouby. ²⁷ Rozkázal tedy Ezechjáš, aby podávali celopaly na oltáři;

když ty celopaly přinášeli, počali zpívati chvály Hospodinu, na trouby troubiti a hráti na rozličné nástroje, které dal poříditi David, král israelský. ²⁸ Mezi tím co se veškeren zástup klaněl, zpěváci a trubači konali službu svou, dokud nebyl dokonán celopal. ²⁹ Když byla oběť dokonána, sklonil se král i všichni, kteří byli s ním a klaněli se. ³⁰ A přikázal Ezechjáš i knížata levitům, aby chválili Hospodina slovy Davidovými, jakož i (slovy) vidce Asafa; chválili ho tedy s velikým veselím, a klekše na kolena klaněli se.

³¹ Ezechjáš pak dodal: „Naplnili jste ruce své Hospodinu; přistupte a přineste oběti a žertvy chvály v domě Hospodinově!“ Přinesla tedy všechna obec oběti, žertvy chvály, ano i dobrovolné celopaly. ³² Počet celopalů, které podala obec, byl tento: býků sedmdesát, beranů sto, beránků dvě stě; ³³ zasvětili také Hospodinu šest set kusů hovězího dobytka a tři tisíce ovec. ³⁴ Bylo však málo kněží, že nemohli stačiti stahovati kůži s obětí zápalných; proto levité, bratři jejich, pomáhali jim, dokud nebyla práce dokonána a neposvětilo se (dosti) kněží; levité totiž ochotněji se posvětili nežli kněží; ³⁵ nad to bylo velmi mnoho celopalů, tuků obětí pokojných, jakož i úliteb příslušných k celopalům. Tak dokonale byla znovu zavedena služba domu Hospodinova. ³⁶ Ezechjáš a veškeren lid veselil se z toho, že služba Boží byla dokonána; byli rádi, že se to rychle stalo.

HLAVA 30. — ¹ Poslal též Ezechjáš ke všemu lidu israelskému i judskému, a napsal listy kmeni Efraimovu a Manassovu, by přišli do domu Hospodinova do Jerusalema, a slavili fase Hospodinu, Bohu Israelovu. ² A uradiv se král, knížata a veškerá obec jerusalemská, snesli se na tom, že slaviti budou fase měsíce druhého. ³ Nemohli totiž toho učiniti v době příslušné, ježto nebylo s dostatek kněží posvěcených, a lid ještě se byl neshromáždil do Jerusalema. ⁴ (Ta) věc líbila se králi i veškeré obci. ⁵ A usoudili, že rozešlou posly po veškerém Israeli od Bersaby až do Danu (se vzkazem), aby přišli a slavili fase Hospodinovi, Bohu Israelovu v Jerusalemě; nebo mnozí je nebyli slavili, jak zákonem předepsáno jest. ⁶ Šli tedy poslové s listy z rozkazu krále a knížat jeho k veškerému Israelovi i Judovi ohlašující rozkaz králův: „Synové Israelovi, obraťte se k Hospodinu, Bohu Abrahamovu, Isákovu a Israelovu, a (on) obrátí se ke zbytkům, které unikly ruce krále assyrského. ⁷ Nebudte jako vaši otcové a bratři, kteří odpadli od Hospodina, Boha otců svých, že je vydal do záhuby, jak sami vidíte. ⁸ Nezatvrzujte šíjí svých jako otcové vaši; podejte ruku Hospodinu, a pojdte ke svatyni jeho, kterou posvětil na věky; služte Hospodinu, Bohu otců svých, i odvrátí se od vás hrozný hněv jeho. ⁹ Neboť obrátíte-li se k Hospodinu, bratři vaši a synové dojdou milosrdenství u pánů svých, kteří je zavedli do zajetí a vrátí se do země této; jeť dobrotivý a milostivý Hospodin, Bůh váš, a neodvrátí tvář svou od vás, obrátíte-li se k němu.“

¹⁰ Poslové tedy chodili rychle z města do města po Efraimsku a

Hl. 29. V. ³¹. „*naplnili jste ruce své*“ = zasvětili jste se (znova). Srv. 13, 9; Ex 28, 41; 29, 34.

Hl. 30. V. ¹. Říše severní byla tehdy právě (r. 721 pádem Samaře), zanikla. Ježto Ezechjáš žil v míru s Assyrií, bylo mu lze i v tomto, nyní assyrském území s dovolením vlády assyrské dbáti o náboženskou opravu. — „*fase*“ = velikonoce. Viz Ex 12, 11.

Manassovsku, až do Zabulonska, ale oni posmívali se jim a potupili je. ¹¹ Někteří však muži z Aseru, Manasse a Zabulona poslechli jejich výzvy a přišli do Jerusalema. ¹² V Judsku pak způsobila ruka Páně, že dal jim srdce jedno, by vykonali podle rozkazu krále a knížat slovo Hospodinovo.

¹³ Sešlo se tedy do Jerusalema lidu mnoho, by konali slavnost přesnic měsíce druhého. ¹⁴ A povstavše zbořili oltáře, jež byly v Jerusalemě, zničili také vše, na čem bývalo kadidlo zapalováno modlám a vházeli to do potoka Kedron. ¹⁵ Čtrnáctého dne pak měsíce druhého zabíjeli velikonočního beránka. Kněží a levité, kteří se konečně posvětili, podávali zápalné oběti v domě Hospodinově; ¹⁶ stáli na místě svém podle nařízení, podle zákona Mojžíše, muže Božího; kněží zachycovali krev, kterou mělo býti kropeno, z rukou levitů, ¹⁷ ježto mnoho lidu nebylo posvěceno a zabíjeli tedy levité velikonočního beránka za ty, kteří nebyli se dříve posvětili Hospodinu. ¹⁸ Veliký také díl lidu z Efraima, Manassa, Issachara, jakož i Zabulona, který posvěcen nebyl, jedl beránka velikonočního ne tak, jak předepsáno jest. Za ty modlil se Ezechjáš takto: „Hospodin dobrý smiluj se ¹⁹ nade všemi, kteří celým srdcem hledají Hospodina, Boha otců svých, a nepřičítejž jim, že nejsou dokonale posvěceni!“ ²⁰ Hospodin jej vyslyšel a odpustil lidu svému.

²¹ Tak slavili synové Israelovi, kteří byl v Jerusalemě, svátky přesnic sedm dní s veselím velikým; chválili Hospodina každého dne, zejména levité a kněží, na nástroje, příslušné jejich úřadu. ²² A mluvil Ezechjáš laskavě ke všem levitům, kteří měli dobrý smysl pro Hospodina. A jedli sedm dní slavnosti té podávající oběti pokojné a chválice Hospodina, Boha otců svých.

²³ Usnesla se pak všechna obec, že bude ještě jiných sedm dní slaviti, a učinili tak s velikou radostí. ²⁴ Neboť Ezechjáš, král judský dal obci tisíc býků a sedm tisíc ovec, a knížata dala lidu tisíc býků a ovec deset tisíc. Posvětilo se také kněží veliké množství. ²⁵ Radostí unášeno bylo všechno množství judské, kněží a levité, všechno množství, které bylo přišlo z Israele, i cizinci, kteří přišli ze země israelské nebo byli usedlí v Judsku. ²⁶ Tak stala se v Jerusalemě veliká slavnost, jaké nebylo ode dnů Šalomouna, syna Davidova, krále israelského v městě tom. ²⁷ Když pak vstali kněží a levité, a dali požehnání lidu, vyslyšen byl hlas jejich; pronikla ta modlitba do svatého sídla nebeského.

HLAVA 31. — ¹ Když byla slavnost řádně dokonána, vyšel všecek Israel, cokoli ho bylo, do měst judských, ztroskotali modly, posekali háje, pobořili výšiny, a oltáře zničili ne toliko po veškerém Judsku a Benjaminsku, nýbrž i v Efraimu a v Manasse, až je zcela vyplnili. Pak vrátili se všichni synové Israelovi na své statky a do svých měst.

² Ezechjáš ustanovil také třídy kněžské a levitské podle oddílů jejich, každého podle příslušného úřadu kněžského nebo levitského při podávání celopalů a obětí pokojných, aby přísluhovali, chvály vzdávali a zpívali ve bránách tábora Hospodinova. ³ Král přispíval tím, že z jeho vlastních statků přinášén byl celopal vždycky ráno a večer, jakož i každou sobotu, na nov měsíce a na jiné slavnosti, jak psáno je v zákoně Mojžíšově. ⁴ Lidu pak, obyvatelstvu Jerusalema přikázal, by dávali dávky kněžím a levitům, aby se mohli držeti zákona Hospodinova. ⁵ Když to lid uslyšel, přinesli synové Israelovi mnoho prvotin obilí, vína,

oleje, jakož i medu a ze všech plodin země; odvedli (také) desátky.⁶ Také synové Israelovi, kteří bydlili v městech judských, přinesli desátky z hovězího dobytka a bravu, jakož i desátky z věcí, které byli slibem zasvětili Hospodinu, Bohu svému; nanesli všeho mnoho hromad.⁷ Měsíce třetího počali nositi na ty hromady a měsíce sedmého je dovršili.⁸ Když Ezechjáš a knížata jeho přišli a viděli ty hromady, dobrořečili Hospodinu a národu Israelovu.⁹ Když tázal se Ezechjáš kněží a levitů, proč tak leží ty hromady,¹⁰ odpověděl mu Azarjáš, velekněz z rodu Sadokova: „Od té doby, co počali přinášeti dávky do domu Hospodinova, jíme do syta, a zbývá (ještě) velmi mnoho, ježto požehnal Hospodin lidu svému; hojnost těch zbytků je, co vidíš.“¹¹ Rozkázal tedy Ezechjáš nadělati skladišť v domě Hospodinově. Když tak učinili,¹² snesli tam poctivě prviny, desátky a cokoli byli zaslíbili. Správcem nad tím byl levita Chonenjáš a Semej, bratr jeho, byl druhým;¹³ po něm Jahiel, Azarjáš, Nahat, Asael, Jerimot, Jozabad, Eliel, Jesmachjáš, Mahat a Banajáš byli úředníky pod Chonenjášem a Semejem, bratrem jeho, z rozkazu Ezechjáše krále a Azarjáše velekněze domu Božího, kterým bylo vše podřízeno.¹⁴ Kore pak, syn Jemny, levita a vrátný brány východní, ustanoven byl nad tím, co dobrovolně darovali Bohu, nad dary a věcmi svatosvatými.¹⁵ Pod správou jeho byl Eden, Benjamin, Jesue, Semejáš, Amarjáš a Sechenjáš po městech kněžských, aby poctivě rozdělovali bratřím svým podíly, mladým i starým;¹⁶ mimo [chlapce od tří let a výše a (mimo)] všechny, kteří vcházelí do chrámu Hospodinova podle toho, jak ten onen den žádal, by konali službu podle obvyklých oddílů svých.¹⁷ Kněžím po rodinách a levitům od dvaceti let a výše, podle oddílů a tříd jejich,¹⁸ všemu množství, jak ženám, tak dětem jejich obého pohlaví, poctivě bývaly dávány pokrmy z věcí zasvěcených.¹⁹ Také po polích a pastviskách každého města ustanoveni byli řádně muži ze synů Áronových, aby podíly rozdělovali všem pohlaví mužského z kněží a levitů.²⁰ Tak učinil Ezechjáš vše, jak bylo řečeno, ve všem Judsku, činil, co dobré, pravé a správné bylo v očích Hospodina, Boha svého,²¹ ve všem, co podnikl, by spořádal službu v domě Hospodinově podle zákona a řádu, snaže se hledati Boha svého celým srdcem svým; činil a šťastně se mu vedlo.

Ezechjáš sklíčen, ale vysvobozen. (32, 1.—23.)

HLAVA 32. — ¹ Po těchto událostech a po této věrnosti přitáhl Sennacherib, král assyrský, vtrhl do Judska, a oblehl města hrazená chtěje jich zdobývati.² Když to viděl Ezechjáš, že totiž přitáhl Sennacherib a že všechna síla boje obrací se proti Jerusalemu,³ radil se s knížaty a junáky, mají-li býti ucpány prameny studnic, které byly vně za městem. Když s tím všichni souhlasili,⁴ shromáždil veliké množství a ucpali všechny studnice i potok, který tekl prostřed země, řkouce: „Aby přijdouce králové assyrští, nenalezli hojnost vody!“⁵ Opravil také peč-

Hl. 31. V. ¹⁷. n. jsou glosovány. Zněly původně asi takto: „Kněží byli zaznamenaní podle svých rodin, levité pak podle svých oddílů. Byli zaznamenaní se všemi svými dětmi i ženami, syny i dcerami, podle veškerého svého počtu; neboť byli se věrně posvětili.“ „posvětili se“ = odřekli se modlářství a podrobili se předepsaným očistám. Srv. 29, 34.

Hl. 32. V. ¹.—²². srv. s 4. Král 18, 13.—19, 34; Is 36, 1.—37, 38.

livě zeď, která byla pobořena, vystavěl věže na ni a zevnitř zeď druhou; zopravoval Mello v městě Davidově, dal nadělati rozličné zbraně a štítů, ⁶ ustanovil důstojníky nad bojovníky ve vojště, svolal všechny do ulice brány městské a promluvil k nim srdečně takto: ⁷ „Zmužile si veďte a buďte silni; nebojte se, nestrachujte se krále assyrského ani všeho množství, které je s ním; neboť mnohem více je s námi nežli s ním. ⁸ S ním totiž je rámě tělesné; s námi Hospodin, Bůh náš, který je naším pomocníkem a bojuje za nás.“ Lid byl posílněn takovými slovy Ezechjáše, krále judského.

⁹ Poté poslal Sennacherib, král assyrský, služebníky své do Jerusalema — sám totiž s veškerým vojskem oblehl Lachis — k Ezechjášovi, králi judskému, a ke všemu lidu, který byl v městě a vzkázal: ¹⁰ „Toto praví Sennacherib, král assyrský: V co doufáte, že sedíte obleženi v Jerusalemě? ¹¹ Zda neklame vás Ezechjáš, aby umožil vás hladem a žízní, pravě, že Hospodin, Bůh váš, vysvobodí vás z ruky krále assyrského? ¹² Zda není to Ezechjáš, který zbořil výšiny jeho i oltáře a přikázal Judovi a Jerusalemským: „Před jedním oltářem klaněti se budete a na něm pálit kadidlo!“ ¹³ Nevíte, co jsem učinil já i otcové moji všem národům zemí? Zda mohli bohové těch národů všech zemí vysvoboditi zemi svou z ruky mé? ¹⁴ Kdo je ze všech bohů národů, jež pohubili otcové moji, který mohl by vytrhnouti lid svůj z ruky mé, aby mohl také bůh váš vytrhnouti vás z ruky této? ¹⁵ Nedávejte se tedy od Ezechjáše klamati, daremným namlouváním sváděti, nevěřte mu! Kdyžť nemohl žádný bůh všech národů a království vysvoboditi lidu svého z ruky mé a z rukou otců mých, také ani bůh váš nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé.“ ¹⁶ Též i jiné mnohé věci mluvili služebníci jeho proti Hospodinu Bohu a proti Ezechjášovi, služebníku jeho. ¹⁷ I list psal (Sennacherib Ezechjášovi), plný rouhání proti Hospodinu, Bohu Israelovu; pravil proti němu: „Jako bohové národů jiných nemohli vysvoboditi lidu svého z ruky mé, tak ani bůh Ezechjášův nebude moci vytrhnouti lidu svého z ruky této!“ ¹⁸ A nad to hlasem velikým křičel, jazykem judským, na lid, který seděl na zdi jerusalemské, aby je poděsil a tak vzal město. ¹⁹ Mluvil proti Bohu jerusalemskému jako proti bohům národů země, kteří jsou dílem rukou lidských.

²⁰ Modlil se tedy Ezechjáš král a prorok Isajáš, syn Amosův, proti tomu rouhání, a volali k nebi. ²¹ I poslal Hospodin anděla, který porazil všechny statečné bojovníky a vůdce vojska krále assyrského, že se vrátil s hanbou do své země; a když vešel do domu boha svého, synové vzešli z krve jeho, zabili jej mečem. ²² Tak vysvobodil Hospodin Ezechjáše i obyvatelstvo jerusalemské z ruky Sennacheriba, krále assyrského, a z ruky všech, i dal jim pokoj vůkol.

²³ Mnozí přinášeli oběti krvavé i nekrvavé Hospodinu do Jerusalema; dary také Ezechjášovi, králi judskému, který vyvýšen byl potom u všech národů.

Ezechjáš uzdraven, pokořen, zemřel. (32, 24.—33.)

²⁴ V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti, i modlil se k Hospodinu, a vyslyšel ho a dal mu znamení.

²⁵ Ale neodplatil se podle dobrodiní, která byl přijal, neboť pozdvihlo se srdce jeho; i povstal hněv proti němu, proti Judovi a Jerusalemu.

²⁶ Když však potom se pokořil proto, že bylo pozdvihlo se srdce jeho, on i obyvatelé jerusalemské, nepřišel na ně hněv Hospodinův pokud Ezechjáš žil.

²⁷ Ezechjáš byl totiž bohatý a velmi slavný, nashromáždil si velmi mnoho pokladů stříbra, zlata, drahého kamení, vonidel, rozličných zbraní a náradí velmi drahého. ²⁸ Také skladiště na obilí, víno a olej, stáje pro všeliký dobytek, chlévy pro brav, ²⁹ a města si vystavěl; měltě stád bravu a skotu bez počtu, protože dal mu Pán majetku náramně mnoho.

³⁰ Je to též Ezechjáš, který zacpal hořejší výtok vod gihonských a obrátil je dolů k západní straně města Davidova; a ve všech skutcích jeho dařilo se mu, jak si přál.

³¹ Avšak při poselství knížat babylonských, kteří byli posláni k němu, aby se otázali o zázraku, který se byl stal v zemi, opustil jej Bůh, aby ho zkusil a jeho smýšlení dokonale se ukázalo.

³² Ostatní děje Ezechjásovy, i skutky srdečnosti jeho, zapsány jsou ve Vidu proroka Isajáše, syna Amosova, jakož i v Knize králů judských a israelských. ³³ Když usnul Ezechjáš s otci svými, pochovali ho nad hroby synů Davidových; učinili mu slavný pohřeb veškerí Judovci i všichni obyvatelé Jerusalema. A stal se králem Manasse, syn jeho místo něho.

Manasse, čtrnáctý nástupce Šalomounův. (33, 1.—20.)

HLAVA 33. — ¹ Dvanácte let bylo Manassovi, když počal královati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě.

² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, podle ohavnosti národů, které vyhladil Hospodin před syny Israelovými: ³ Opravil zase výšiny, které byl pobořil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalům, nadělal hájů, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctil je. ⁴ Vystavěl dokonce oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě bude jméno mé na věky.“ ⁵ Vystavěl je všemu vojsku nebeskému, v obou nádvořích domu Hospodinova. ⁶ Dal provést syny své ohněm v údolí Benennom, zabýval se snářstvím, obíral se hadačstvím, oddával se čarodějství, a měl s sebou kouzelníky a zaklínače; páchal mnoho, co je zlé v očích Hospodinových, aby ho popudil. ⁷ Postavil dále vyřezávanou sochu v domě Božím, o kterém byl Bůh mluvil k Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V domě tomto v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenů israelských, umístím jméno své na věky; ⁸ a nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen pečlivě činiti, co jsem jim přikázal: veškeren zákon, ustanovení a právo (dané) Mojžíšem.“ ⁹ Tak Manasse svedl Judu i obyvatelstvo Jerusalema, by činili horší věci, nežli všichni národové, které byl vyplnil Hospodin před syny Israelovými.

V. 32. n. srv. s 4. Král 20, 20. n. — „Vid proroka Isajáše“ je naše kniha Isajášových proroctví, hlavy výše jmenované. — „nad hroby“ = jak se jde nahoru ke hrobům synů Davidových (hebr.). Srv. výše 16, 41.

Hl. 33. V ¹. nn. srv. s 4. Král 21, 1. nn.

¹⁰ Když mluvil Hospodin k němu a k lidu jeho, nechtěli toho dbáti.
¹¹ Proto přivedl na ně vůdce vojska krále assyrského; i jali Manassa, svázali jej řetězy a pouty a odvedli ho do Babylona.

¹² Když byl tak v tísní, modlil se k Hospodinu, Bohu svému, a činil pokání veliké před Bohem otců svých; ¹³ modlil se k němu a prosil snažně. I vyslyšel modlitbu jeho, a uvedl jej zase do Jerusalema, do království jeho: i poznal Manasse, Hospodin, ten že je Bůh (pravý).

¹⁴ Potom vystavěl zeď vně před městem Davidovým na západ od Gihonu v údolí, od vchodu do brány Rybné vůkol až k Ofelu, a vyhnal ji velmi vysoko. Ustanovil dále velitele vojska ve všech hrazených městech judských. ¹⁵ A vymetal bohy cizí, i modlu z domu Hospodinova; též oltáře, které byl dal udělati na hoře domu Hospodinova a v Jerusalemě; všecko vyházel za město. ¹⁶ Opraviv pak oltář Hospodinův přinášel na něm oběti, také pokojné a děkovné, a přikázal Judovi, aby sloužil Hospodinu, Bohu Israelovu. ¹⁷ Lid však ještě obětoval na výšinách Hospodinu, Bohu svému.

¹⁸ Ostatní děje Manassovy, [i modlitba k Bohu jeho, a slova vidců, kteří mluvivali k němu jménem Hospodina, Boha Israelova,] zapsány jsou v Letopisech králův israelských. ¹⁹ Modlitba jeho, vyslyšení, všechny hříchy jeho a přestupky, jakož i místa, na kterých dal zříditi výšiny, nadělati hájův a soch, prve nežli činil pokání, zapsáno je také v řečích Hozajových. ²⁰ Když usnul Manasse s otcí svými, pochovali jej v domě jeho. A stal se králem místo něho syn jeho Amon.

Amon, patnáctý nástupce Šalomounův. (33, 21.—25.)

²¹ Dvacet dvě léta byla Amonovi, když počal kralovati a dva roky kraloval v Jerusalemě.

²² Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako byl činil Manasse, otec jeho. Všechněm modlám, kterýchž byl nadělal Manasse, obětoval a sloužil. ²³ Neponížil se však před Hospodinem, jako se ponížil Manasse, otec jeho, ale mnohem více, zhřešil.

²⁴ I spikše se proti němu služebníci jeho, zabili jej v domě jeho.

²⁵ Ostatní lid však pobil ty, kteří zabili Amona a ustanovil králem Josjáše, syna jeho, místo něho.

Při obnově chrámu za Josjáše nalezen zákoník. (34, 1.—28.)

HLAVA 34. — ¹ Osm let bylo Josjáši, když počal kralovati a kraloval třicet jeden rok v Jerusalemě.

V. 11. srv. s 4. Král 21, 17. — „Šamaš-šum-ukín (= Sammuges) „bratr“ Assurbanipalův, vladař babylonský, zosnoval spolek proti Assyrii, jako kdysi Merodach Baladan (4. Král 20, 12. nn.). Zdá se, že získal pro sebe i Manassa. Assurbanipal však v ll. 652—648 povstání Šamaš-šum-ukínovo potlačil a prohlásil se sám za krále babylonského jménem Kandalanu. Věrolomného vasala Manassa dal svázati a dopravititi ne do Ninive, nýbrž do Babylona, kde tehdy assyrský dvůr sídlil.

V. 18. n. srv. s 4. Král 21, 17. n. — „hájů“ = Ašer. — Co je ve hranaté závorce, patří do v. 19. (na počátek. Schlögl). — Místo „Hozajových“ čti: „vidců“ (proroků). Byla to prorocká kronika, proto místo „řeči“ možno také překládati: „Letopisy“.

V. 21.—24. srv. s 4. Král 21, 19.—26.

Hl. 34. V. 1. n. srv. s 4. Král 22, 1. n.

² Činil, co pravého bylo v očích Hospodinových, chodě po cestách Davida, otce svého, a neuchyluje se napravo ni nalevo.

³ Osmého léta vlády své, když byl ještě chlapec, počal hledat Boha otce svého Davida, a dvanáctého léta vlády své čistil Judsko a Jerusalem od výšin, hájů, a model vyřezávaných i litých. ⁴ Před ním rozbořili oltáře Baalů, a sochy, které byly na nich, zkazili, háje a modly vyřezávané dal zpodtínat a rozdrtit a rozsypati prach (z nich) po hrobech těch, kteří jim obětovali. ⁵ Nad to kosti kněží spalil na oltářích model a tak vyčistil Judsko i Jerusalem. ⁶ Též ve městech Manassových, Efraimových, Simeonových, až do Neftali, vše (to) podvrátil. ⁷ Když pak oltáře pobořil, háje zničil, modly vyřezávané na kusy ztroskotal, a všechny svatyně zbořil po veškerém Israelsku, vrátil se do Jerusalema.

⁸ Léta pak osmnáctého vlády své, když již byla čistěna země i chrám Boží, poslal Safana, syna Ešeljásova, Maasjáše, správce města a Johu, syna Joachazova, kancléře, by opravili dům Hospodina, Boha svého.

⁹ Ti přišli k Helkjášovi, nejvyššímu knězi; a vzavše od něho peníze, které byly přineseny do domu Hospodinova a které byli sebrali levité, vrátní od Manassovců, Efraimovců a ostatních Israelitů, jakož i od Judovců, Benjaminovců a obyvatelů Jerusalema, ¹⁰ dali je těm, kteří byli nad dělníky domu Hospodinova, by opravili chrám a co chatrného bylo, aby zpevnili. ¹¹ A ti je dali řemeslníkům a zedníkům, aby nakoupili kamene z lomu, dříví na vazby budovy a na trámy staveb, které byli nechali zpustnouti králové judští. ¹² Ti věrně všechno činili. Byli pak dozorcí nad dělníky: Merariovci Jahat a Abdiáš, Kaatovci Zacharjáš a Mosollam; ti přidržovali ku práci; všichni byli levité, [kteří uměli hráti na hudebné nástroje]. ¹³ I nad těmi, kteří nosili břemena k rozličným potřebám, byli [písaři a mistři] levité [vrátní].

¹⁴ Když vynášeli peníze, které sneseny byly do chrámu Hospodinova, nalezl Helkjáš kněz Hospodinovu knihu zákona (daného) Mojžíšem. ¹⁵ I řekl Safanovi písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově.“ A dal mu ji. ¹⁶ Ten přinesl knihu králi a podal mu zprávu řka: „Vše, co jsi uložil služebníkům svým; hle, je vykonáno. ¹⁷ Stříbro, které se nalezlo v domě Hospodinově, sebrali a dali je dozorcům nad řemeslníky a nad dělníky rozličných prací. ¹⁸ Také tuto knihu dal mi Helkjáš kněz.“

Když ji před králem přečetl ¹⁹ a král uslyšel slova zákona, roztrhl roucho své, ²⁰ a rozkázal Helkjášovi, Ahikamovi, synu Safanovu, Abdonovi, synu Michovu, Safanovi písaři a Asaášovi, služebníku královskému toto: ²¹ „Jděte a mluve s Hospodinem za mne a za zbylý lid israelský a judský o [všech] výročí knihy této, která nalezena byla; neboť veliký hněv Hospodinův vylil se na nás, že nedbali otcové naši slov Hospodinových, aby činili vše, co psáno je v knize této.“

²² Šel tedy Helkjáš a ti, kteří s ním posláni byli od krále, k Oldě, prorokyni, manželce Selluma, syna Tekuata, syna Hasrova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okrese. Když jí pověděli, co výše řečeno, ²³ odpověděla jim: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Po-

V. 7. Místo „svatyně“ čti „slunečné sloupy“ a viz 31,

V. 8.—28. s r v. s 4. K r á l 22, 3. — 20.

vězte muži, který vás poslal ke mně: ²⁴ Toto praví Hospodin: Hle já uvedu neštěstí na toto místo i na obyvatelstvo jeho, všechny kletby, které napsány jsou v knize této, kterou četli před králem judským. ²⁵ Protože opustili mne a obětovali bohům cizím, aby mne ke hněvu popouzeli všemi díly rukou svých: proto vylije se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen. ²⁶ Králi pak judskému, který poslal vás, byste tázali se Hospodina, povězte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Že jsi slyšel slova (té) knihy, ²⁷ že se obměkčilo srdce tvé [žes pokořil se před Bohem] pro to, co praveno je proti místu tomuto a obyvatelstvu jerusalemskému, žes poníživ se přede mnou roztrhl roucho své a žes plakal přede mnou; já také vyslyšel jsem tebe, dí Hospodin. ²⁸ Proto již připojím tě k otcům tvým, a pochován budeš v pokoji v hrobě svém, aby nebylo patřiti očím tvým na všechno to neštěstí, které já uvedu na toto místo a na obyvatelstvo jeho.“ I oznámili králi vše, co byla řekla.

Josjáš znova spořádal bohoslužbu. (34, 29.—35, 19.)

²⁹ On pak svolav všechny starší judské i jerusalemské ³⁰ šel nahoru do domu Hospodinova, a s ním všichni Judovci a obyvatelé Jerusalema, kněží a levité, i všechen lid, od nejmenšího do největšího. A dal čísti král před nimi všechna slova (té) knihy v domě Hospodinově. ³¹ Stojе na svém stupni, učinil smlouvu před Hospodinem, že bude choditi za ním, šetřiti příkazů, ustanovení a práv jeho celým srdcem svým a veškerou duší, aby (tak) splnil, co psáno je v knize té, kterou byl dal čísti. ³² Zavázal k tomu přísahou také všechny, kteří byli v Jerusalemě [a v Benjaminsku.] A činili obyvatelé jerusalemské podle smlouvy Hospodina, Boha otců svých. ³³ Vyplenil také Josjáš všechny ohavy ze všech krajin synů Israelových, a způsobil, že všichni, kteří byli zbyli z Israele, sloužili Hospodinu, Bohu svému. Pokud byl živ, neodstoupili od Hospodina, Boha otců svých.

HLAVA 35. — ¹ Učinil pak Josjáš Hospodinu v Jerusalemě slavnost beránka velikonočního, který zabít byl čtrnáctého dne měsíce prvního; ² a ustanovil kněze v úřadech jejich a napomínal jich, aby konali službu v domě Hospodinově. ³ A levitům, k jejichžto poučování veškeren Israel posvěcoval se Hospodinu, řekl: „Postavte archu ve svatyni chrámu, který vystavěl Šalomoun, syn Davidův, král israelský, neboť nikterak ji nebudete již nositi; ale nyní služte Hospodinu, Bohu svému, a lidu jeho israelskému. ⁴ Připravujte se po čeledích a rodech svých, po každé třídě, jak přikázal David a jak dal zapsati Šalomoun, syn jeho; ⁵ a služte ve svatyni po čeledích a třídách levitských. ⁶ Až pak se posvětíte, zabijte beránka a také bratry své připravte, by činiti mohli podle slov, která mluvil Hospodin skrze Mojžíše.“ ⁷ A dal Josjáš všemu lidu,

V. 29.—32. s r v. s e 4. Král 23, 1.—3.

V. 33. s r v. s 4. Král 23, 4.—20, 24. — „synové Israelovi“ = zbytky obyvatelstva severní říše proti Judovcům, jmenovaným ve v. 32.

Hl. 35. V. 1. s r v. s 4. Král 23, 21. nn.

V. 3. „posvěcoval se Hospodinu“ = odřekl se modlářství a obnovil s Hospodinem smlouvu (34, 31. n.). — Místo „postavte archu“ čti: „Hle, archa je“. V dobách modlářských králů bylo levitům archu ze svatyně odnáseti, ji ukrývati, v dobách pak lepších zase ji stavěti na příslušné místo.

který tu byl na slavnost velikonoční, beránků a kozelců ze stád, [a] z [jiného] bravu třicet tisíc, býků pak tři tisíce; to vše ze statků královských. ⁸ Také knížata jeho, co dobrovolně chtěli [slíbiti], dali lidu, [kněžím a levitům]. Helkjáš pak, Zacharjáš a Jahiel, knížata v domě Páně dali kněžím, aby učinili hody beránka, [smíšeného] bravu dva tisíce šest set (kusů) a tři sta býků; ⁹ rovněž Chorienjáš a Semejáš i Natanael, bratři jeho, jakož i Hasabjáš, Jehiel a Jozabad, knížata levitská, dali [ostatním] levitům na slavnost hodů beránkových pět tisíc (kusů) bravu a býků pět set. ¹⁰ Tak byla spořádána bohoslužba, kněží nastoupili svůj úřad a taktéž i levité po třídách, podle rozkazu královského, ¹¹ a zabíjeli beránky. Kněží kropili krví rukou svou, zatím co levité stahovali kůže [se zápalných] obětí; ¹² a oddělili je, aby je rozdali po rodech a čeledích každého, aby obětovány byly Hospodinu, jak psáno je v knize Mojžíšově; taktéž i s býky učinili. ¹³ A pekli beránky velikonoční na ohni, jak v zákoně psáno jest; pokojné však oběti vařili v kotlích, na mísách a v hrncích, a rozdávali rychle všemu lidu. ¹⁴ Sobě pak a kněžím připravovali potom; byliť obětováním celopalů a tuků zaneprázdnění kněží až do noci, proto levité sobě a kněžím, Áronovcům, připravili naposled. ¹⁵ Zpěváci, Asafovci, stáli na svém místě podle rozkazu Davida, Asafa, Hemana a Idituna, proroků králových. Vrátní hlídali při každé bráně, že ani na krok neodstoupili od služby; pročež i bratři jejich levité připravili jim pokrmu. ¹⁶ Tak všechna služba Hospodinova řádně byla vykonána ten den, kdy slavili hody beránka a obětovali zápalné oběti na oltáři Hospodinovu, podle rozkazu krále Josjáše. ¹⁷ Tak slavili synové Israelovi, cokoli jich tam bylo, tehdy hody beránka a slavnost přesnic sedm dní. ¹⁸ Nebyla slavena veliká noc podobná v Israeli ode dnů Samuela proroka; aniž který ze všech králův israelských slavil (takové) hody beránčí, jako Josjáš, s kněžími, levity, se vším lidem judským i israelským, co se ho našlo, i s obyvatelstvem jerusalemským. ¹⁹ Osmnáctého roku vlády Josjášovy slaven byl ten hod beránka.

Josjášova nešťastná bitva a smrt. (35, 20.—36, 1.)

²⁰ Potom, [když byl opravil Josjáš chrám,] táhl Nechao, král egyptský, nahoru, aby bojoval u Charkamise nad Eufratem; i vytáhl Josjáš proti němu. ²¹ Onen však poslav posly, vzkázal mu: „Co máme spolu, králi judský? Ne proti tobě dnes táhnu, ale proti jinému domu bojuji. Proti tomu rozkázal mi Bůh spěšně táhnouti; přestaň proti Bohu jednat, který je se mnou, ať neshladí tebe!“ ²² Josjáš však nechtěl obrátit, ale chystal se do boje proti němu; neposlechl řečí Nechaových z úst Božích (vycházejících), ale táhl, aby bojoval na rovině Mageddské.

²³ Tam byv raněn od střelců řekl služebníků svým: „Vyvezte mne z bitvy, neboť jsem velmi raněn.“ ²⁴ Přenesli jej tedy s vozu na

V ¹⁸. n. srv. s 30, 26; 4. Král 23, 22. n.

V. ²⁰.—²⁵. srv. s 4. Král 23, 29. 30a.

V ²¹. „proti jinému domu = proti odvěkému svému nepříteli (hebr.).

V. ²⁴. 4. Král 23, 29. n. „pravuje stručněji a proto méně přesně, když praví, že zemřel Josjáš již u Megidda.

druhý vůz, který jel za ním [podle obyčeje královského] a dovezli ho do Jerusalema. Když umřel, pochován byl v hrobce otců svých. I plakal nad ním veškeren Juda i Jerusalema. ²⁵ Nejvíce Jeremjáš, jehožto žalozpěvy nad Josjášem všichni zpěváci a zpěvačky až do dneška opakují, ano za zákon to vešlo v Israeli; hle, je to psáno v Žalozpěvech.

²⁶ Ostatní děje Josjášovy, i srdečnost jeho, jak přikázána je zákonem Hospodinovým, ²⁷ a činy jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských.

HLAVA 36. — ¹ A lid venkovský vzal Joachaza, syna Josjášova, a ustanovil ho králem místo otce jeho v Jerusalemě.

Joachaz, sedmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 2.—4.)

² Dvacet tři roky byly Joachazovi, když počal kralovati a tři měsíce kraloval v Jerusalemě.

³ Král egyptský ho sesadil, když přitáhl do Jerusalema a uložil zemi sto hřiven stříbra a hřivnu zlata. ⁴ Ustanoviv pak místo něho Eliakima, bratra jeho, za krále nad Judou a nad Jerusalemem, proměnil jméno jeho v „Joakim“, a Joachaza vzav s sebou zavedl do Egypta.

Joakim, osmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 5.—8.)

⁵ Dvacet pět let bylo Joakimovi, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho.

⁶ Proti tomu přitáhl Nabuchodonosor, král chaldský a svázal jej řetězy, aby odvedl ho do Babylona. ⁷ Tamže dal přenést také (něco z) nářadí Hospodinova a dal je do chrámu svého.

⁸ Ostatní děje Joakimovy, ohavnosti jeho, které páchal, a co (jiného zlého) bylo shledáno na něm, zapsáno je v Knize králů judských a israelských. A stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.

Joachin, devatenáctý nástupce Šalomounův. (36, 9. n.)

⁹ Osm(nácte) roků bylo Joachinovi, když počal kralovati, kraloval pak tři měsíce a deset dní v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových.

¹⁰ Když se rok s rokem sešel, poslal Nabuchodonosor král (své lidi), a ti ho přivedli do Babylona odnese spolu vzácné nářadí domu Hospodinova. Králem pak ustanovil Sedekjáš, strýce jeho, nad Judou a Jerusalemem.

V. ²⁵. přelož podle hebr.: „Jirmejáhu (= Jeremjáš) složil žalozpěv na Jošijáhu (Josjáš), a mluví všichni zpěváci a zpěvačky o Jóšijáhu ve svých žalozpěvech (od té doby) až do dneška; ano učiněny byly zákonem v Israeli; hle, jsou zapsány v „Žalozpěvech“ (Qínóth).“

HL. 36. V. ¹. srv. s 4. Král 23, 30b.; v. ².—⁴. srv. s v. 31.—34. tamže.

V. ³. Místo: „když přitáhl do Jerusalema“ čti souhlasně s 4. Král 23, 33: „aby nebyl již králem v Jerusalemě“ — Místo „hřivnu“ čti „deset hřiven“ jako tamže.

V. ⁵. srv. s 4. Král 23, 36. n.

V. ⁶. nn. srv. s 4. Král 24, 1. 6. 13; Dn 1, Jer 35,

V. ⁸. nn. srv. s 4. Král 24, 5, nn,

Sedekjáš, dvacátý nástupce Šalomounův. (36, 11.—21.)

¹¹ Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovat, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.

¹² Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho. Ani se nestyděl před Jeremjášem prorokem, který k němu mluvil z úst Hospodinových. ¹³ Odpadl též od krále Nabuchodonosora, který ho byl zavázal přísahou při Bohu. A zatvrdil šíji svou i srdce, že se neobrátí k Hospodinu, Bohu Israelovu.

¹⁴ Také všechna knížata kněží i lid(u) zpronevěřovali se bezbožně (Hospodinu), podle všech ohavností pohanů, a poskvrnili dům Hospodinův, který byl si zasvětil v Jerusalemě. ¹⁵ Hospodin, Bůh otců jejich, vzkazoval jim po svých poslech od rána do večera den co den napomínaje, protože chtěl ušetřit lidu a příbytku svého. ¹⁶ Oni však posmívali se poslům Božím, pohrdali řečmi jeho, tupili proroky, až vzrostl hněv Hospodinův na lid jeho, že nebylo pomoci.

¹⁷ Přivedl totiž na ně krále chaldského a dal pobíti jinochy jejich mečem v domě svatyně své; neslitoval se nad jinochem ani pannou, nad starcem ani nad kmetem, ale všechny dal v moc jeho. ¹⁸ Také všechno nářadí domu Hospodinova, veliké i malé, jakož i poklady chrámu, krále a knížat, (vše) dal přenést do Babylona. ¹⁹ Nepřátelé vypálili dům Boží, zbořili zeď jerusalemskou, všechny paláce spálili, a cokoli vzácného bylo, zničili. ²⁰ Ušel-li kdo meče, zaveden byv do Babylona sloužil králi a synům jeho, dokud nenastoupil král perský, ²¹ dokud nenaplnila se řeč Hospodinova, (pronesená) ústy Jeremjášovými, a neoslavila země sobot svých; všechny dny zpuštění totiž držela sobotu, až se naplnilo sedmdesáté let.

Výnos Cyra, krále perského. (36, 22. n.)

²² Léta prvního Cyra, krále perského, — aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou byl mluvil ústy Jeremjášovými — vnukl Hospodin

K v. ¹². viz Jer 21, 3.—7; 27, 12.—22; 32, 1.—5; 37, 6.—10; 38, 26.

V. 21. O Jeremjášových 70 letech (číslice okrouhlá?), viz Jer 25, 11; 29, 10 — Za to, že Judovci nezachovávali předpisů o roce sobotním Lv 26, 34. nn. nemohli, jsouce zavlečeni do zajetí vzdělávat svých rolí a byli tak nuceni 70 roků držeti zákon o roce sobotním! — Těch 70 roků dlužno počítati od r. 605.

V. 22. n. jistě byly sem přidány z Esdr 1, 1.—3., by dostalo se knize útěšného závěru (srv. 4. Král 25, 27.—30.), jakož i proto, by upozorněn byl čtenář, že dále vypravují knihy Esdr-Neh (Schlögl). — „Léta prvního Cyra“ — r. 538 před Kr. — Cyrus (hebr. *Kóreš*), Achemenovec, syn Kambysa II. nastoupil na trůn perský po svém otci r. 559 před Kr., tedy v době, kdy byli Židé již asi 40 let v zajetí babyl. Židé opíraje se o výroky Is 44, 28.; 45, 1. nn.; 51, 1. nn.; Dan 2, 37. n. (zlatá hlava sochy); Dan 7. (lev s křídly orlími) tušili, že dříve nebo později Cyrus osvoboditel napadne také Babylonii. To se stalo r. 539 za panování posledního krále chaldského Nabunaida (555—539). Cyrus porazil Nabunaida, který byl nucen uprchnouti do Borsippy. Gobryas, jeden z perských knížat, který byl dosud Cyrovým místodržícím v Assyrii, pospíšil v čele předvoje k Babylonu a vtáhl dne 16. měsíce tišri, t. j. počátkem října r. 539 do veleměsta na Eufratě takořka bez boje. Toliko čtvrt, ve které byl královský palác, hájil Nabunaidův syn Běl-šar-učur (= Baltazar Dan 5.); to však nevalilo, by Cyrus dne 3. měsíce marchešvanu slavil okázalý vjezd do Babylona, jsa hlučně vítán kněžími, lidem a zejména — Židy. Osm dní po tom padla královská čtvrt. Cyrus sluje právem „Velikým“ ne toliko proto, že založil říši tak obrov-

Cyroví, králi perskému, že dal provolati po všem království svém a také písemně vyhlásiti toto: ²³ „Takto přikazuje Cyrus, král perský: Všecka království země dal mi Hospodin, Bůh nebes, a on přikázal mi, abych mu vystavěl dům v Jerusalemě, který je v Judsku. Kdo z vás jakkoli patří k jeho národu? S tím budiž Hospodin, Bůh jeho; ať jde!“

skou, ale také proto, že dovedl poražené národy získati si, ano připoutati velkodušností, tím, že šetřil jejich *náboženství*, dějinného vývoje, státních útvarů, že jim popřál dosti svobody a samostatnosti proti dosavadnímu obyčeji králů assyrských a babylonských. Srv. Esdr 1, 2.—4; 6, 3.—5; 1, 7. nn.; 4, 1.—5. 24.). Ježto se dostalo Cyroví od bohoduchého spisovatele (Is. 45, 1. nn.) tak vzácných názvů, jako žádnému panovníkovi, který nebyl původu israelského, a ježto splnil proroctví o pádu Babelu (Is výše uvedený, Jer 50, 2; 51, 52) pochopitelně, že se těšil Cyrus veliké úctě pozdějších čtenářů proroka Isajáše, a že vznikla *nesprávná* domněnka, že byl Cyrus *jednobožec*.

K N I H A E S D R Á Š O V A

A

K N I H A N E H E M J Á Š O V A

(= D R U H Á K N I H A E S D R Á Š O V A.)

O b ě knihy Esdrášovy byly původně kniha j e d n a.

Knihy Esdr složeny jsou z více s o u č á s t í nestejného původu.

Hlavní složky jsou vzaty

a) ze z á p i s k ů (deníku) E s d r á š o v ý c h a

b) ze z á p i s k ů (deníku) N e h e m j á š o v ý c h.

Ze zápisů E s d r á š o v ý c h jistě vzat úryvek Esdr 7, 27.—9, 15, ve kterém Esdráš vypravuje v první osobě. Z nich pochází také Neh 8, 1.—9, 37; 12, 1.—30. 33.—36. Toliko Neh 12, 11. (snad i 10. 22. 23.) byl později povolánou jinou rukou připsán.

Ze zápisů N e h e m j á š o v ý c h jistě pojaty Neh 1, 1.—7, 5; 9, 1. n.; 12, 31. n. 37.—40; 13, 4.—31, kde mluví o své činnosti N e h e m j á š v své osobě.

c) Další složka jsou úryvky Esdr 4, 9.—6, 18; 7, 12.—26, psané jazykem západo-aramským. Kromě toho sneseno tu

d) množství úředních listin¹⁾ a všelijakých seznamů.²⁾

Od těchto složek pod a)—d) uvedených dlužno rozlišovati slova s k l a d a t e l e, kterými jmenované součásti spojil. Jsou to: Esdr 1, 1.—4, 8; 6, 19.—7, 11; 10, 1.—44; Neh 10, 1.—40; 11, 3.—36; 12, 41.—13, 3.

Kdo ty složky spojil, (zredigoval) v jednotný celek? Obecné podání pokládá za toho skladatele (bohoduchého) E s d r á š e. Chtěl čtenářům (zejména budoucím) svým dílem připomenouti věrnost Boží, která splnila, co ústy proroků o vzkříšení národa israelského byla slibovala, že tedy s důvěrou lze očekávati náplň ostatních slibů (mesiášských), budou-li Judovci šetřiti smlouvy s Bohem učiněné.

O bohoduchosti knih Esdr nebylo nikdy v lůně židovstva ani křesťanstva pochybováno. Obsah jejich srovnává se dokonale s jinými knihami biblickými³⁾ i s jinými památkami dějin starovýchodních.⁴⁾

¹⁾ Výnos Cyrův Esdr 1, 2.—4; list perského místodržitelství ze Zářečí Artaxerxovi (tamže 4, 9.—16.); odpověď Artaxerxova na ten list (tamže 4, 17.—22.); list perského místodržitelství Dariovi (tamže 5, 7.—17.); odpověď Dariova (tamže 6, 3.—12.); výnos Artaxerxův (tamže 7, 12.—26.).

²⁾ Soupis vrátivších se zajatců (Esdr 2, 1.—67.); rodopis Esdrášův (tamže 7, 1.—5.); seznam zajatců, vrátivších se s Esdrášem (tamže 8, 1.—14.); seznam mužů, kteří pojali cizinky za ženy (tamže 10, 18.—43.); seznam těch, kteří podepsali smlouvu (Neh 10, 1.—39.); seznam obyvatelstva jerusalemského (Neh 11, 4.—19.), měst, která zajatci zabrali (20.—36.); seznam hlav kněží a levitů, kteří přišli se Zorobabelem (12, 1.—9.), pět kolen velekněžských (10. n.), seznam hlav kněžských z dob velekněze Joakima (12.—21.), seznam hlav levitských z téže doby (22.—26.).

³⁾ Srv. zejména Ag Zach Mal.

⁴⁾ Na př. Cyrův válec, který našel Rassam; troj- (až čtyř) jazyčné nápisy dalších Achemenovců; aramské papyry židovské obce v Elefantině (v horním Egyptě).

PRVÁ KNIHA ESDRÁŠOVA.

Návrat zajatců. (1, 1.—11.)

HLAVA I. — ¹ Léta prvního Cyra, krále perského, — aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou byl mluvil ústy Jeremjášovými — vnukl Hospodin Cyrovi, králi perskému, že dal provolati po všem království svém a také písemně vyhlásiti toto: ² „Takto přikazuje Cyrus, král perský: Všecka království země dal mi Hospodin, Bůh nebes, a on přikázal mi, abych vystavěl mu dům v Jerusalemě, který je v Judsku. ³ Kdo z vás jakkoli patří k jeho národu? S tím budiž Bůh jeho; ať jde do Jerusalema, který je v Judsku, a staví dům Hospodina, Boha Israelova; ten jest Bůh, který je v Jerusalemě. ⁴ A všichni ostatní na kterémkoli místě, kdekoli sídlí — ať pomáhají mu lidé jeho bydlíště stříbrem, zlatem, zbožím i dobyt看em, mimo to, co dobrovolně obětují chrámu Božímu, který je v Jerusalemě!“

⁵ Povstali tedy hlavy rodové z Judy a Benjamina, kněží a levité, — každý, komu to vnukl Bůh, — aby šli a stavěli chrám Hospodinův, který byl v Jerusalemě. ⁶ A všichni, kteří bydlili kolem nich, pomáhali jim věcmi stříbrnými a zlatými, zbožím, dobyt看em, jakož i (všelijakým) náčiním kromě toho, co byli dobrovolně obětovali.

⁷ Také vydal král Cyrus nádoby chrámu Hospodinova, které byl Nabuchodonosor z Jerusalema pobral a dal do chrámu boha svého. ⁸ Cyrus, král perský, vydal je skrze Mitridata, syna Gazabarovy, a dal odpočítati je Sassabasarovi, knížeti judskému. ⁹ Počet jejich je tento: misek zlatých — třicet; misek stříbrných — tisíc; nožů dvacet devět; číší zlatých — třicet; ¹⁰ číší stříbrných, prostějších, — čtyři sta deset; jiného náčiní — tisíc (kusů). ¹¹ Všechno nádob zlatých a stříbrných — pět tisíc čtyři sta. Všecko to odnesl Sassabasar s těmi, kteří šli ze zajetí babylonského nahoru do Jerusalema.

V. 1.—³a. = 2. Par 36, 22. n. — „první rok“ vlády Cyra jakožto krále *babylonského* od nisanu 538 do nisanu 537. Srv. Dan 1, 21.

V. 2. Že bude chrám znova postaven, předpověděl Isajáš 44, 28. Viz též Is 41, 25; 45, 1. 13. Jos. Flavius (Starož XI. 1, 2.) vypravuje, že byl Cyrus na tato místa Isajášova upozorněn.

V. 7. Ty nádoby dal odvésti Nebukadnezar již r. 605 (2. Par 36, 7; Dan 1, 2.). Srv. také 4. Král 24, 13. (r. 598); 4. Král 25, 14; Jer 52, 18.

V. 8. *Sassabasar*, možno, že je týž, který sluje 1. Par 3, 18: *Senneser*, a je tedy syn Jechonjášův a strýc Zorobabelův. Mnozí ztotožňovali a ztotožňují dosud *Zorobabela* (níže 3, 2. 8; 5, 2.) se *Sassabasarem*, pokládajíce toto za jméno babylonské, kterým byl prý Zorobabel přejmenován jako Daniel (v Baltasar) a jeho druhové. Ježto však níže 5, 14. 16. Zorobabel nedovolává se výnosu Cyrova, ale Sassabasara, rozlišují mnozí (novější) *právem Sassabasara*, perského místodržitele v Jerusalemě od jeho nástupce *Zorobabela*. (Podle Kaulena (Hoberga) přišla druhá výprava, vedená Zorobabelem teprve prvního roku krále Daria, t. j. r. 521 (3, 8.)!

Seznam vrátivších se zajatců. (2, 1.—70.)

Vůdcové (2, 1. n.). Lid podle rodů (3.—19.). Lid podle míst palestinských (20.—35.). Kněží (36.—39.). Levité (40.—42.). Darovanci (43.—54.). Nevolníci Šalomounovi (55.—57.). Součet (58.). Israelité pochybného původu (59. n.). Kněží pochybného původu (61.—63.). Součet lidí a dobytka (64.—67.). Dobrovolné dary chrámu (68. n.). Usadili se (70.).

HLAVA 2. — ¹ Jsou pak tito synové (té) krajiny, kteří se brali ze zajatých, které byl zavedl Nabuchodonosor, král babylonský, do Babylona a navrátili se do Jerusalema a Judska, každý do svého města, ² ti, kteří přišli se Zorobabelem, s Josuem, s Nehemjášem, Sarajášem, Rahelajášem, Mardochajem, Belsanem, Mesfarem, Begvajem, Rehummem a Baanou:

Počet mužů z lidu israelského:

³ Synů Farosových dva tisíce sto sedmdesát dva.	¹⁵ Synů Adinových čtyři sta padesát čtyři.
⁴ Synů Sefatjášových tři sta sedmdesát dva.	¹⁶ Synů Aterových, kteří byli z Ezechjáše, devadesát osm.
⁵ Synů Areových sedm set sedmdesát pět.	¹⁷ Synů Besajových tři sta dvacet tři.
⁶ Synů Fahat-Moabových, (t. j.) synů Josuových: Joabovců dva tisíce osm set dvanáct.	¹⁸ Synů Jorových sto dvanáct.
⁷ Synů Elamových tisíc dvě stě padesát čtyři.	¹⁹ Synů Hasumových dvě stě dvacet tři.
⁸ Synů Zetuových devět set čtyřicet pět.	²⁰ Synů Gebbarských devadesát pět.
⁹ Synů Zachajových sedm set šedesát.	²¹ Synů Betlemských sto dvacet tři.
¹⁰ Synů Baniových šest set čtyřicet dva.	²² Mužů (města) Netufy padesát šest.
¹¹ Synů Bebajových šest set dvacet tři.	²³ Mužů Anatotských sto dvacet osm.
¹² Synů Azgadových tisíc dvě stě dvacet dva.	²⁴ Synů Azmavetských čtyřicet dva.
¹³ Synů Adonikamových šest set šedesát šest.	²⁵ Synů Karjatjarimských, Kefirských a Berotských sedm set čtyřicet tři.
¹⁴ Synů Begvajových dva tisíce padesát šest.	²⁶ Synů z Ramy a Gabay šest set dvacet jeden.
	²⁷ Mužů Machmaských sto dvacet dva.

Hl. 2. V. ². Zorobabel byl podle Ag 1, 1. 12; Esdr 3, 2. 8; 5, 2. syn Salatielův, vnuk Jechonjášův a bratrovec (synovec) Sassabasarův.(?) Viz 1. Par 3, 17. Možno se dohadovati, že Cyrus ustanovil místodržitelem vracejících se Židů jediného Davidovce, který měl dědičné právo na trůn židovský, tedy Zorobabela; že však byl ještě příliš mlád, dal mu za jakéhosi poručníka („regenta“) příbuzného Sassabasara. Tak možno vysvětliti, že vůdcovství prvé karavany (Esdr 1, 11; 2, 2. nn.) a základ ke stavbě chrámu přiřítán brzy Sassabasarovi (Esdr 5, 16.) brzy Zorobabelovi (Esdr 3, 8; 4, 2. n.) a že oba slují „místodržícími“ (Esdr 1, 8; Agg 1, 1.).

V. 3.—19. podává řadu jmen rodů a počty jejich příslušníků. Srovnáme-li v. 3.—19. s Neh 7, 8.—24. shledáváme nepatrné rozdíly.

- 28 Mužů z Betelu a z Haje dvě stě dvacet tři.
 29 Synů z Neba padesát dva.
 30 Synů Megbisových sto padesát šest.
 31 Synů jiného Elama tisíc dvě stě padesát čtyři.
 32 Synů Harimových tři sta dvacet.
 33 Synů Lodských, Hadidských, a Onoských sedm set dvacet pět.
 34 Synů Jerišských tři sta čtyřicet pět.
 35 Synů Senaaských tři tisíce šest set třicet.

36 Kněží:

- Synů Jadajášových z rodu Josuova devět set sedmdesát tři.
 37 Synů Emmerových tisíc padesát dva.
 38 Synů Feshurových tisíc dvě stě čtyřicet sedm.
 39 Synů Harimových tisíc sedmnáct.

40 Levitů:

Synů Josuových a Kedmihelových ze synů Odoviášových sedmdesát čtyři.

41 Zpěváků:

Synů Asafových sto dvacet osm.

42 [Synů] vrátných:

Synů Sellumových,
 synů Aterových,
 synů Telmonových,
 synů Akkubových,
 synů Hatitových,
 synů Sobajových,
 úhrnem sto třicet devět.

43 Nevolníků chrámových:

Synů Sihových,
 synů Hasufových,
 synů Tabbaotových,

- 44 synů Kerosových,
 synů Siaových,
 synů Fadonových,
 45 synů Lebanových,
 synů Hagabových,
 synů Akkubových,
 46 synů Hagabových,
 synů Semlajových,
 synů Hananových,
 47 synů Gaddelových,
 synů Gaherových,
 synů Raajášových,
 48 synů Rasinových,
 synů Nekodových,
 synů Gazamových,
 49 synů Azových,
 synů Faseových,
 synů Beseových,
 50 synů Asenových,
 synů Munimových,
 synů Nefusimových,
 51 synů Bakkubových,
 synů Hakufových,
 synů Harhurových,
 52 synů Beslutových,
 synů Mahidových,
 synů Harsových,
 53 synů Berkosových,
 synů Sisarových,
 synů Temových,
 54 synů Nasiachových,
 synů Hatifových.

55 Synů otroků Šalomounových:

- Synů Sotajových,
 synů Soferetových,
 synů Farudových,
 56 synů Jalových,
 synů Derkonových,
 synů Geddelových,
 57 synů Safatjášových,
 synů Hatilových,
 synů Focheretových,
 kteří byli z Asebaimu, a synů Amiových.

V. 36.—39. = Neh 7, 39.—42.

V. 43.—54. O chrámových *nevolnících* viz 1. Par 9, 2.

⁵⁸ Všech nevolníků chrámových a synů otroků Šalomounových: tři sta devadesát dva.

⁵⁹ A tito vyšli z Tel-Maly, Tel-Harsy, Cherubu, Adonu a Emeru, avšak nemohli dokázatí rodu otců svých, původu svého, jsou-li z lidu Israelova: ⁶⁰ Synové Dalajášovi, synové Tobjášovi, synové Nekodovi, šest set padesát dva.

⁶¹ Ze synů pak kněžských: synové Hobjášovi, synové Akkosovi, synové Berzellaje, který pojal z dcer Berzellaje, Galaadana, manželku a nazván byl jménem jejich. ⁶² Ti hledali soupis rodu svého, ale nenašli; proto vyvržení byli z kněžství ⁶³ a atersata jim řekl, aby nejedli z věcí svatosvatých, dokud by nepovstal kněz učený a dokonalý.

⁶⁴ Všeho toho množství bylo úhrnem čtyřicet dva tisíce tři sta šedesát ⁶⁵ kromě nevolníků jejich a nevolnic, kterých bylo sedm tisíc tři sta třicet sedm; zpěváků a zpěvaček bylo mezi nimi dvě stě. ⁶⁶ Koní měli sedm set třicet šest, mezků měli dvě stě čtyřicet pět, ⁶⁷ velbloudů měli čtyři sta třicet pět, oslů měli šest tisíc sedm set dvacet.

⁶⁸ (Mnozí) z rodových hlav, když přicházeli ke chrámu Hospodinovu, který je v Jerusalemě, dobrovolně obětovali k domu Božímu, by vystaven byl na svém místě. ⁶⁹ Podle možnosti své dali na náklad díla: zlatáků šedesát jeden tisíc, stříbra pět tisíc min a kněžských rouch sto.

⁷⁰ Kněží, levité a (někteří) z lidu usadili se v Jerusalemě; zpěváci pak, zpěvačky, vrátní a nevolníci ve svých městech; také (ostatní) veškeren Israel (usadil se) v městech svých.

Počátky bohoslužby, základy chrámu nového. (3, 1.—13.)

HLAVA 3. — ¹ Když již nastával měsíc sedmý, — synové Israelovi byli ve svých městech — shromáždil se lid jako jeden muž do Jerusalema. ² I vstav Josue, syn Josedekův s bratřími svými kněžími, jakož i Zorobabel, syn Salatielův se svými bratry, vystavěli oltář Boha Israelova, by obětovali na něm oběti zápalné, jak psáno je v zákoně Mojžíše, muže Božího. ³ Postavili pak oltář Boží na jeho (bývalých) základech, ač je odstrašovali lidé okolních krajin, a podávali na něm Hospodinu celopal ráno i večer.

⁴ Konali také slavnost stánků, jak psáno jest a zápalnou obět každý den podle řádu, jak co činiti který den je přikázáno; ⁵ a potom zápalnou obět ustavičnou, jakož i (zápalnou obět) na nov měsíce, na všechny slavnosti Hospodinovy, které byly posvěceny, a každý den, kdy

V. ⁶³. *hat-tiršátá* (slovo perské) = ctihodný, veleslavný; byl to titul perského místodržitele, zde *Zorobabela*, asi jako naše „Excellence“. Místo „učený a dokonalý“ čti „*k úřm a thummím*“, t. j. kněz, který by mohl posvátným osudím (viz Ex 28, 30; Nm 27, 21.) tázati se na věc Hospodina a kterému by Hospodin odpovéděl. Zdá se, že bývalé posvátné osudí v bouřích před zajetím se ztratilo a dosud nalezeno nebylo; tím lze vysvětliti, že v době po zajetí velekněz posvátného osudí neužíval; byla však naděje, že se tak zase stane.

V. ⁶⁸. n. „*ke chrámu*“ = ke zříceninám chrámovým.

Hl. 3. V. ³. „*na jeho bývalých základech*“ na posvátné skále. Srv. 2. Par 4, 1. — „*lidé okolních krajin*“, t. j. Filišťané, Ammoňané a zejména *Samařané*, kteří se byli do okolí Jerusalema nastěhovali a zabrali majetek Judovců do zajetí odvedených.

dobrovolně byla podána oběť Hospodinu. ⁶ Od prvního dne měsíce sedmého počali obětovati oběti zápalné Hospodinu, ale chrám Boží ještě založen nebyl.

⁷ I dali peníze kameníkům a zedníkům, jakož i potravu, nápoje i oleje Sidoňanům a Tyřanům, aby snášeli dřevo cedrové z Libanu do moře Joppského, jak rozkázal jim Cyrus, král perský. ⁸ Léta pak druhého po svém návratu ke chrámu Božímu do Jerusalema, měsíce druhého začali (to dílo) Zorobabel, syn Salatielův, Josue syn Josedekův, i jiní bratři jejich, kněží a levité, i všichni, kteří byli přišli ze zajetí do Jerusalema, a ustanovili levity od dvaceti let a výše, aby přidržovali (lid) k dílu (domu) Hospodinova. ⁹ I postavil se Josue, synové jeho, bratři jeho, Kedmihel, synové jeho, a synové Odovjášovi jako jeden muž v čelo těm, kteří pracovali při chrámu Božím; také synové Henadadovi, synové jejich, i bratři jejich, levité.

¹⁰ Když tedy zakládali zedníci chrám Hospodinův, stáli kněží v rouše svém s troubami a levité, synové Asafovi, s cimbály, aby chválili Boha podle Davida, krále israelského. ¹¹ A zpívali střídavě chválice a slavíce Hospodina, že dobrý jest, a že na věky (trvá) milosrdenství jeho nad Israelem. Také všecek lid jásal velmi hlučně chvále Hospodina, že založen je chrám Hospodinův. ¹² Avšak mnozí z kněží a z levitů, jakož i hlavy rodů, totiž starší, kteří byli viděli chrám první, plakali velmi hlasitě, když zakládán byl chrám tento před jejich očima, zatím co (ostatní) množství jásalu radostí velmi hlasitě. ¹³ Aniž mohl kdo rozeznati hlas jáсотu radostného od hlasu plačícího lidu; neboť vesměs křičel lid velmi hlučně, že bylo slyšeti hlas (jeho) daleko.

Překážky stavbu zarazily. (4, 1.—24.)

HLAVA 4. — ¹ Když uslyšeli nepřátelé Judovi a Benjaminovi, že zajatci stavějí chrám Hospodinu, Bohu Israelovu, ² přistoupivše k Zorobabelovi a ke hlavám rodovým, řekli jim: „Nechť smíme stavěti s vámi; nebo tak jako vy, hledáme Boha vašeho; hle, my přinášíme jsme oběti (jemu) ode dnů Asorhaddana, krále assyrského, který nás sem uvedl. ³ Avšak Zorobabel, Josue a ostatní hlavy rodů israelových odpověděli jim: „Není dovoleno, bychom stavěli vy a my (společně) dům Bohu našemu; ale toliko my smíme stavěti Hospodinu, Bohu našemu, jak přikázal nám Cyrus, král perský.“ ⁴ Unavoval tedy lid (té) krajiny ruce lidu judského a vytrhoval je ze stavby; ⁵ najímali také proti

V. 8. „léto druhé“ po příchodu Zorobabelově byl nejspíše r. 534 po Kr. — „druhý měsíc“ = ijar (duben-květen). — Rázně počato bylo se stavbou teprve r. 520, dne 24. elulu. Viz níže 5, 2. (Zach 8, 9; Ag 1, 15; 2, 18.)

V. 12. Starší naříkali, že tento nový chrám nevyrovná se nádherou bývalému chrámu Šalomounovu, jehož byli ještě pamětníci. Srv. Ag 2, 3; Zach 4, 9. n.

Hl. 4. V. 2. *Asorhaddan* = *Asarhaddon*. (680—669).

V. 5. Cyrus máje důležitější věci na starosti, nemohl se zabývatí osobně stížnostmi Samařanů, ponechal rozhodovat o nich svým úředníkům a ti rozhodli v neprospěch Židů; tak byla *blahově* *Cyrova zmařena*. Po *Cyrovi* († 529) nastoupil *Kambyses* (529—522), pak *Pseudosmerdis* (522) a po něm *Darius I.* (521—485). Časově dlužno za v. 5. čísti v. 24. — Úryvek 6.—23. vypravuje z doby *pozdější*, kdy chrám již stál, a kdy nepřátelé Židů brojili proti obnově jerusalemských *hradeb*! Srv k Esdr 10, 44.

nim rádce, aby kazili úmysl jejich všecku dobu Cyra, krále perského, až do kralování Daria, krále perského.

⁶ Za panování pak Assuera, na počátku kralování jeho, sepsali žalobu proti obyvatelům judským a jerusalemským.

⁷ A za dnů Artaxerxových psal Beselam, Mitridates, Tabeel a jiní, kteří byli v radě jejich, Artaxerxovi, králi perskému list; obžaloba psána byla aramským písmem i jazykem.

⁸ Reum Beelteem a Samsaj písar napsali jeden list o Jerusalemě Artaxerxovi králi, takový:

⁹ „Reum Beelteem, Samsaj, písar, jakož i ostatní úředníci jejich, (dále) Dinejšti, Afarsatachejšti, Terfalejšti, Afarsejšti, Erchuejšti, Babylonští, Susští, Dievští, Elamští, ¹⁰ a jiní z národů, které převedl Asenafar veliký a slavný, a rozsadil je po městech samařských, i po jiných krajinách v Zářechi v pokoji“ . . . — ¹¹ Opis listu, který mu poslali, je tento: — „Artaxerxovi králi, služebníci tvoji, lidé, kteří jsou v Zářechi, vzkazují pozdrav! ¹² Známo buď králi, že Židé, kteří se vrátili od tebe k nám, přišli do Jerusalema, města buřičského a velmi zlého, které stavějí dělajíce hradby jeho, a zdi spojujíce. ¹³ Nyní tedy buď známo králi, bude-li to město vystavěno, a zdi jeho zopraveny, že daně, cla a ročních poplatků dávatí nebudou, že tak i krále ta škoda stihne. ¹⁴ Protož my, pamatující, že sůl paláce jíme, a pokládajíce za neslušnou věc dívati se na škody královny, poslali jsme oznámiti to králi, ¹⁵ abys dal hledati v knihách památností otců svých. Nalezneš pak psáno v (těch) letopisech a zviš, že to město je město odbojné, škodlivé krajům i krajinám, a že se vzpoury v něm zdvíhají od starodávna, pročez i to město zkaženo bylo. ¹⁶ Známo činíme králi, bude-li to město vystavěno, a zdi jeho zopraveny, že vladařství v Zářechi míti nebudeš.“

¹⁷ Král odeslal odpověď Reumovi, Beelteemovi, Samsajovi písari, i ostatním, kteří byli v radě jejich, obyvatelům Samaře i jiným v Zářechi, vzkazuje pozdrav a pokoj:

¹⁸ „Žaloba, kterou jste nám poslali, zřetelně čtena byla přede mnou. ¹⁹ I rozkázal jsem a hledali, a našli, že to město od starodávna povstávalo proti králům a že vzpoury a války z něho pocházely; ²⁰ bývali i králové velmi mocní v Jerusalemě, kteří panovali nad veškerou krajinou, která je za Řekou, a poplatky, clo, i důchody brali. ²¹ Proto nyní slyšte nález: Zabraňte mužům těm, aby to město nebylo stavěno, dokud snad ode mne (jináče) poručeno nebude. ²² Hleďtež, abyste v té věci nedbalí nebyli, aby znenáhla nerostla škoda královská.“

²³ Když tedy opis nálezu Artaxerxa krále čten byl před Reumem Beelteemem, Samsajem písarem a rádci jejich, odešli rychle do Jerusalema k Židům, a zabránili jim (stavěti) mocí a silou.

²⁴ Tehdy přetrženo bylo dílo domu Páně v Jerusalemě, a nepracovali až do druhého roku kralování Daria, krále perského.

V. ⁶. *Assuerus*, hebr. Achašvéroš, na perských klínových nápisech (staropersky) *Chšajáršá*, je perský panovník známý jménem řeckým *Xerxes* (485—465.).

V. ⁷. *Artaxerxes I.* nástupce Xerxův 465—424.

V. ⁸. připomíná *druhou* žalobu na Jerusalema za krále Artaxerxa I.

V. ¹⁰. *Asenafar* = *Assurbanipal*, syn a nástupce *Asarhaddonův* 668 — 626. — „Zářechi“ (Zaeufratí) se stanoviska perského čili *Abar-Nahará* jest název satrapie perské, která zabírala dnešní *Syrii a Palestinu*.

Stavěno dále, až byl chrám dokonán. (5, 1.—6, 22.)

HLAVA 5. — ¹ Prorokovali pak Aggeus prorok a Zacharjáš, syn Addův, prorokující Židům, kteří byli v Judsku a v Jerusalemě, ve jménu Boha Israelova. ² Tehdy povstali Zorobabel, syn Salatielův, a Josue, syn Josedekův, a počali stavěti chrám Boží v Jerusalemě; byli pak s nimi proroci Boží pomáhající jim.

³ Téhož času přišel k nim Tatanaj, místodržitel v Zářečí, Starbuzanaj a rádcové jejich a takto se tázali jich: „Kdo vám dal radu, byste tento dům stavěli a zdi jeho opravovali?“ ⁴ Na to jsme jim odpověděli, oznámivše jména původců té stavby. ⁵ Že však oko Boha jejich bylo nad staršími Židů, nemohli jim zabrániti, ale za dobré bylo uznáno, by vznesena byla ta věc na Daria a potom aby zadost učinili té žalobě.

⁶ Opis listu, který poslal Tatanaj, místodržitel Zářečí, Starbuzanaj, úředníci jeho (a) Arfasachejští, kteří byli v Zářečí, králi Dariovi; ⁷ zpráva, kterou mu poslali, byla psána takto:

„Dariovi králi pokoj dokonalý!

⁸ Známo buď králi, že jsme přišli do kraje Judského, k domu Boha velikého; stavějí jej kameny nehoráznými a dřevem obkládají stěny; dílo pilně se staví a roste v rukou jejich. ⁹ I tázali jsme se těch starších a takto jsme jim řekli: „Kdo vám dal moc, abyste dům tento stavěli a zdi tyto opravovali?“ ¹⁰ Ano, i na jména jejich ptali jsme se jich, abychom ti (je) oznámili, a napsali jsme jména mužů těch, kteří jsou přední mezi nimi. ¹¹ A dali nám odpověď takovouto: „My jsme služebníci Boha nebe i země, a stavíme chrám, který byl postaven před mnohými těmito léty, ježž byl veliký král israelský dokonale vystavěl. ¹² Ale když byli ke hněvu popudili otcové naši Boha nebes, vydal je do rukou Nabuchodonosora, krále babylonského, Chalda; ten také dům tento zbořil, a lid jeho převedl do Babylona. ¹³ Avšak roku prvního Cyra, krále babylonského, Cyrus král rozkázal, aby tento dům Boží (zase) vystavěn byl. ¹⁴ Nadto i nádoby chrámu Božího zlaté a stříbrné, které byl Nabuchodonosor vzal z chrámu jerusalemského, a ježž byl odnesl do chrámu babylonského, vzal Cyrus král z chrámu babylonského a dány byly (muži) jménem Sassabasarovi, jehož i knížetem ustanovil. ¹⁵ A řekl mu: „Nádoby tyto vezmi, jdi, a slož je ve chrámě, který je v Jerusalemě, a dům Boží ať se staví zase na svém místě.“ ¹⁶ I přišel tehdy ten Sassabasar, položil základy chrámu Božího v Jerusalemě, od toho času až dosud se staví, ale ještě není dokonán.“ ¹⁷ Nyní tedy vidí-li se za dobré králi, rač dáti hledati v knihovně královské, která je v Babyloně, zdali Cyrus král poručil, aby stavěn byl dům Boží v Jerusalemě, a vůli královskou o té věci rač poslati nám.“

HLAVA 6. — ¹ Tehdy král Darius rozkázal, i hledali ve skladu písemných památek, které byly uloženy v Babyloně, ² i nalezen byl

Hl. 5. V. ¹. n. „*Tehdy*“ druhého roku krále Daria (4, 24.), t. j. 520 před Kr. 24. dne VI. měsíce. Srv. Agg 2, 1.—5. (= 1, 15.—19.); Zach 1, 16; 4, 9; 6, 12; 8, 9. — „*počali stavěti*“ = *dále pracovati* o díle dosud nedokonaném, protože přerušéném; základy položeny již dříve (3, 10.—13; 5, 16.). Možno, že ten nový počátek stavby přiměřeně oslavili (Zach 8, 1.—9.).

V. ³. Tatanaj byl místodržící (*satrapa*) celé perské satrapie, kterému byl Zorobabel, místodržitel judský, podřízen.

v Ekbatanech, to jest na hradě v provincii Medské jeden závitek, a takto bylo v něm zaznamenáno: ³ „Záznam, léta prvního krále Cyra. — Cyrus král rozkázal, aby vystavěn byl dům Boží, který je v Jerusalemě, na místě, kde by podávali oběti, a základy by položili, na kterých bylo by lze stavěti do výše loket šedesáti ⁴ po třech vrstvách z kamenů nehorázných a tak po vrstvě ze dřeva nového. A náklad z domu královského budiž dáván. ⁵ Také nádoby chrámu Božího, zlaté a stříbrné, které Nabuchodonosor byl pobral v chrámu jerusalemském, a byl je přenesl do Babylona, buďtež vráceny a doneseny do chrámu jerusalemského na své místo; složeny jsou ve chrámě Božím.“

⁶ Proto nyní Tatanaji, místodržiteli Zářečí, Starbuzanaji, a úředníci vaši, Afarsachejští, kteří jste za Řekou, buďte jich daleko, ⁷ a nechte, ať dělají ten chrám Boží kníže Judovců a starší jejich, nechať ten dům Boží vystavějí na jeho místě. ⁸ Také já přikazuji, čeho má se dostati těm starším židovským, aby mohl vystavěn býti dům Boží, aby totiž z pokladnice královské, to jest z daní, které se odevzdávají ze Zářečí, pečlivě dávány byly náklady mužům těm, aby dílo nemělo překážky. ⁹ Třeba-li čeho, buďte býčků, beránků, nebo kozelců v obět zápalnou Bohu nebes, obilí, soli, vína a oleje podle ustanovení kněží, kteří jsou v Jerusalemě, budiž jim dáváno každý den, aby nebylo v něčem stesku; ¹⁰ a nechať podávají oběti Bohu nebes, a modlí se za život krále i synů jeho. ¹¹ Já také rozkazuji: Kdokoli by změnil příkaz tento, budiž vybořen z domu jeho trám, budiž vztyčen a na něj naražen, dům pak jeho ať jest učiněn obecným (mrvištěm). ¹² Bůh pak, který usídlil jméno své tam, ať rozptýlí všechna království i národ, který by vztáhl ruku svou, by odporoval a zkazil ten dům Boží, který je v Jerusalemě. Já Darius tak přikazuji a chci, by pečlivě bylo toho dbáno!“

¹³ Tatanaj tedy místodržitel Zářečí a Starbuzanaj i úředníci jeho, podle toho, jak rozkázal Darius král, bedlivě učinili. ¹⁴ A tak starší židovští stavěli, a dařilo se jim následkem proroctví Aggea proroka a Zacharjáše, syna Addova; stavěli až dostavěli z rozkazu Boha Israelova a z rozkazu Cyra a Daria, králů perských. ¹⁵ Dokonali ten dům Boží do dne třetího měsíce adar roku šestého kralování Daria krále. ¹⁶ I slavili synové Israelovi, kněží, levité i ostatní přestěhovalci posvěcení domu Božího s radostí; ¹⁷ obětovali pak na posvěcení domu Božího býčků sto, beranů dvě stě, beránků čtyři sta a kozlů za hřích veškerého Israele dvanácte, podle počtu kmenů Israelových. ¹⁸ Ustanovili také kněze v třídách jejich a levity v oddílech jejich při službě Boží v Jerusalemě, jak psáno je v knize Mojžíšově.

¹⁹ Slavili pak synové Israelovi, přestěhovalci, velikonoce čtrnáctého dne měsíce prvního. ²⁰ Byliť se očistili kněží a levité jako jeden (muž); všichni byli čisti, že mohli zabíjeti beránka velikonočního za všechny přestěhovalce, i za bratry své kněze i za sebe. ²¹ A jedli synové Israelovi, kteří se byli vrátili ze zajetí i všichni, kteří se byli k nim oddělili od nečistoty národů (té) krajiny, by hledali Hospodina, Boha Israelova. ²² Drželi pak slavnost přesnic sedm dní s veselím; neboť

Hl. 6. V. ⁵. Místo „složeny jsou ve chrámě Božím“ (v Babylonii?) podle hebr. nařizuje Cyrus Sassabasarovi: „*ty slož to v domě Božím*“.

V. ¹⁵. n. „*adar*“ měsíc 12tý (únor-březen). — „*šestý*“ rok Daria I. = 516/515 před Kr.

Hospodin byl je rozveselil, že obrátil srdce krále assyrského k nim, aby pomohl jim v díle domu Hospodina, Boha Israelova.

Příchod Esdrášův. (7 1.—8, 36.)

HLAVA 7. — ¹ Po těchto událostech, za kralování Artaxerxa, krále perského, Esdráš, syn Sarajáše, syna Azarjáše, syna Helkjáše, ² syna Selluma, syna Sadoka, syna Achitoba, ³ syna Amarjáše, syna Azarjáše, syna Marajota, ⁴ syna Zarahjáše, syna Oziho, syna Bokkiho, ⁵ syna Abisue, syna Fineesa, syna Eleazara, syna Árona kněze prvního — ⁶ tento Esdráš vyšel z Babylona; byl to znalec písma, zběhlý v zákoně Mojžíšově, který dal Hospodin, Bůh Israelův. A dal mu král, ježto ruka Hospodina Boha jeho byla nad ním, vše, za co žádal. ⁷ Vyšli (s ním také někteří) ze synů Israelových, i ze synů kněžských a levitských, ze zpěváků, z vrátných, i z chrámových nevolníků, do Jerusalema léta sedmého Artaxerxa krále. ⁸ A přišli do Jerusalema měsíce pátého téhož roku sedmého jmenovaného krále. ⁹ Prvního dne totiž prvního měsíce počal cestu z Babylona a prvního dne měsíce pátého přišel do Jerusalema, ježto ruka Boha jeho dobrá byla nad ním. ¹⁰ Měltě úmysl zpytovat zákon Hospodinův, plniti jej a učiti lid israelský právu a spravedlnosti.

¹¹ Opis výnosu, který dal král Artaxerxes knězi Esdrášovi, znalci písma, zběhlému v řečech a příkazech Hospodinových, jakož i v ustanoveních jeho v Israeli, je tento:

¹² „Artaxerxes, král nad králi,

Esdrášovi, knězi, znalci zákona Boha nebes veleučenému, pozdrav!

¹³ Ode mne (tímto) jest ustanoveno, komukoli by se líbilo v království mém z lidu israelského, z kněží jeho a z levitů, jíti do Jerusalema, ať s tebou jde. ¹⁴ Neboť od krále a sedmi radů jeho poslán jsi, abys vyšetřil Judsko a Jerusalem podle zákona Boha tvého, který máš v rukou, ¹⁵ a donesl stříbro a zlato, které král a radové jeho dobrovolně obětovali Bohu Israelovu, jehož příbytek je v Jerusalemě, ¹⁶ jakož i všecko stříbro a zlato, cokoli ho nalezneš ve veškeré krajině babylonské a dary lidu a kněží, cokoli jich budou dobrovolně obětovati k domu Boha svého, který je v Jerusalemě. ¹⁷ (To) svobodně vezmi a bez meškání nakup za ty peníze býčků, beranů, beránků a příslušných obětí suchých i mokrých a podej je na oltáři chrámu Boha vašeho, který je v Jerusalemě. ¹⁸ A cokoli se zalíbí tobě a bratřím tvým s ostatkem zlata a stříbra činiti podle vůle Boha svého, učiňte. ¹⁹ Dále nádoby, které ti jsou dány ke službě domu Boha tvého, dej před obličej Boží v Jerusalemě. ²⁰ Také jiné věci, kterých by bylo třeba k domu Boha tvého, jakkoli mnoho bude potřebí vynaložiti, dáno bude z pokladu komory královské, ²¹ ode mne. Já Artaxerxes král ustanovuji a příkazuji všem strážcům pokladny veřejné, kteří jsou v Zářečí, cokoli by žádal od vás Esdráš kněz, znalec zákona Boha nebes, abyste bez prodlení dali, až do sta hřiven stříbra, ²² do sta korů obilí, do sta batů vína, do sta

Hl. 7. V. ¹. *Artaxerxes*, jmenovaný tuto ve v. 1, je podle názorů většiny vykladačů *Artaxerxes I.* Dlouhoruký (465—424). Esdráš přišel do Jerusalema „sedmého roku“ (níže v. 7.) tohoto krále, t. j. r. 458 před Kr. Je tedy mezi hl. 6. a 7. časová mezera 515—458 = 57 roků.

batů oleje, soli pak bez míry. ²³ Vše, co službě Boha nebes přísluší, budiž dáváno pečlivě k domu Boha nebes, aby snad nerozhněval se na říši krále a synů jeho.

²⁴ Také vám oznamujeme o všech kněžích, levitech, zpěvácích, vrátných, chrámových nevolnících a (ostatních) služebnících v tom domě Božím, že nemáte moci, byste jim clo, dávku nebo roční poplatek ukládali. ²⁵ Ty pak, Esdráši, podle moudrosti Boha svého, kterou máš v rukou, ustanov soudce a úředníky, aby soudili veškeren lid, který je v Zářechí, totiž ty, kteří znají zákon Boha tvého; neznalé pak učte svobodně. ²⁶ A kdokoli by neplnil zákona Boha tvého, a zákona králova bedlivě, budiž odsouzen buďto na smrt, nebo do vyhnanství, ke ztrátě majetku svého, nebo do žaláře.“

²⁷ Požehnán (buď) Hospodin, Bůh otců našich, který dal to v srdce královo, by zvelebil dům Hospodinův, který je v Jerusalemě ²⁸ a naklonil ke mně své milosrdenství před králem, před rady jeho a přede všemi vysokými úředníky královskými.

Tak já posilněn jsa rukou Hospodina, Boha svého, která byla nade mnou, shromáždil jsem přední z Israele, kteří by šli se mnou.

HLAVA 8. — ¹ Hlavy rodů a domovská příslušnost (jejich), těch, kteří vyšli se mnou za panování Artaxerxa krále z Babylona, je tato:

² Ze synů Fineesových: Gersom.

Ze synů Itamarových: Daniel.

Ze synů Davidových: Hattus, ³ ze synů Sechenjášových.

Ze synů Farosových: Zacharjáš, a s ním zapsaných sto padesáte mužských.

⁴ Ze synů Fahat-Moabových: Eljoenaj, syn Zarehův, a s ním dvě stě mužských.

⁵ Ze synů: (...): Sechenjáš, syn Ezechielův, a s ním tři sta mužských.

⁶ Ze synů Adanových: Abed, syn Jonatanův, a s ním padesáte mužských.

⁷ Ze synů Alamových: Isajáš, syn Ataljášův, a s ním sedmdesáte mužských.

⁸ Ze synů Safatjášových: Zebedjáš, syn Michaelův, a s ním osmdesáte mužských.

⁹ Ze synů Joabových: Obedjáš, syn Jahielův, a s ním dvě stě osmnácte mužských.

¹⁰ Ze synů (): Selomit, syn Josfiášův, a s ním sto šedesáte mužů.

¹¹ Ze synů Bebajových: Zacharjáš, syn Bebajův, a s ním dvacet osm mužů.

¹² Ze synů Azgadových: Johanan, syn Ekketanův, a s ním sto deset mužů.

¹³ Ze synů Adonikamových, těch, kteří byli poslední, tato jsou jména: Elifelet, Jehiel, Samajáš, a s nimi šedesáte mužů.

¹⁴ Ze synů Begujových: Utaj a Zachur, a s nimi sedmdesáte mužů.

V ²⁷, n. K listu královskému připojuje (zase již hebrejsky) Esdr zbožný vzdech (²⁷. ^{28a}.) a vypravuje dále (v. ^{28b}.).

¹⁵ Shromáždil jsem je u řeky, která běží k Ahavě, a pobyli jsme tu tři dni. I hledal jsem v lidu a mezi kněžími (nějaké) levity, ale nenašel jsem tam (žádného). ¹⁶ Proto poslal jsem Eliezera, Ariela, Semejáša, Elnatana, Jariba, druhého Elnatana, Natana, Zacharjáša a Mosollama, hlavy, jakož i Jojariba a Elnatana, učitele; ¹⁷ poslal jsem je k Eddovi, který je hlavou v místě Chasfii a položil jsem jim do úst slova, která by mluvili k Eddovi a bratrům jeho, chrámovým nevolníkům v místě Chasfii, aby nám přivedli služebníky domu Boha našeho. ¹⁸ I přivedli nám — protože ruka Boha našeho dobrá byla nad námi — muže velmi učeného ze synů Moholiho, syna Leviho, syna Israelova, Sarabjáša, syny a bratry jeho, osmnácte (mužů), ¹⁹ dále Hasabjáša, a s ním Isajáša z Merarovců, bratry a syny jeho, dvacet (mužů), ²⁰ a z chrámových nevolníků, jež byl dal David a knížata ke službě levitům, dvě stě dvacet nevolníků; ti všichni svými jmény byli zaznamenáni.

²¹ A tak vyhlásil jsem tu půst u řeky Ahavy, abychom se mrtvili před Pánem Bohem svým a vyprosili od něho šťastnou cestu, sobě, rodinám svým, i všemu jmění svému. ²² Styděl jsem se totiž od krále žádati pomoc jezdců, kteří by bránili nás před nepřáteli na cestě, neboť řekli jsme králi: „Ruka Boha našeho je nade všemi, kteří hledají ho, k dobru; ale mocný a silný hněv jeho na všechny, kteří opouštějí ho.“ ²³ Postili jsme se tedy a prosili jsme Boha svého za to, i podařilo se nám.

²⁴ Oddělil jsem pak z předních kněží dvanácte (mužů, jakož i) Sarabjáša, Hasabjáša, a s nimi deset bratrů jejich ²⁵ a odvážil jsem jim stříbro, zlato a nádoby zasvěcené domu Boha našeho, které byl obětoval král, radové jeho, úředníci jeho, i veškeren lid israelský, co ho tam bylo; ²⁶ odvážil jsem do rukou jejich stříbra hřiven šest set padesát, nádob stříbrných sto, zlata sto hřiven, ²⁷ dvacet zlatých číší po tisíci dukátů, a dvě nádoby z nejlepších, lesklé spěže, pěkné jako zlato. ²⁸ A řekl jsem jim: „Vy jste posvěceni Hospodinu, a posvěceny jsou (tyto) nádoby, stříbro a zlato, které dobrovolně obětováno je Hospodinu, Bohu otců našich; ²⁹ pečlivě to střežte, dokud toho neodvážíte před hlavami kněží, levitů a rodů Israelových v Jerusalemě, do pokladu domu Hospodinova.“ ³⁰ I přijali kněží a levité tu váhu stříbra a zlata, i nádob, aby ji donesli do Jerusalema, do domu Boha našeho.

³¹ Dvanáctého dne měsíce prvního hnuli jsme se od řeky Ahavy, abychom se brali do Jerusalema. Ruka Boha našeho byla nad námi a ušetřil nás ruky nepřítelů a zákeřníka na cestě. ³² I přišli jsme do Jerusalema a pobyli jsme tu tři dni. ³³ Dne pak čtvrtého bylo odváženo stříbro, zlato i nádoby v domě Boha našeho skrze Meremota, syna Urjáša kněze — a byl s ním Eleazar, syn Fineesův, a s těmi byli Jozabed, syn Josuův a Noadajáš, syn Bennojův, levité — ³⁴ podle počtu a váhy všeho, a všechna ta váha byla tehdy zapsána.

³⁵ Obětovali pak ti, kteří byli přišli ze zajetí, přestěhovalci, celopaly Bohu Israelovu, býčků dvanácte za veškeren lid israelský, beranů devadesát šest, beránků sedmdesát sedm, a kozlů za hřích dvanáct; (to) vše v celopal Hospodinu.

³⁶ A odevzdali rozkazy královy královským satrapům a úředníkům za Řekou, a (ti) podporovali lid i dům Boží.

Náprava manželského života mezi přestěhovalci. (9, 1.—10, 44.)

HLAVA 9. — ¹ Když to bylo dokonáno, přistoupili ke mně přední řkouce: „Neoddělil se lid israelský, (ani) kněží a levité, od národů (těchto) krajin, od ohavností jejich, totiž Kanaanských, Hetských, Ferzejských, Jebusejských, Ammonských, Moabských, Egyptských a Amorrhejských; ² nebo vzali sobě a synům svým (manželky) z dcer jejich a smísili plémě svaté s národy (těchto) krajin; přední a představení měli dokonce první ruce v tom přestoupení.

³ Když jsem tu věc uslyšel, roztrhl jsem plášť a řízu svou, rval jsem si vlasy z hlavy i z brady, a seděl jsem truchle. ⁴ I sešli se ke mně všichni, kteří se báli slova Boha Israelova pro (to) přestoupení příšlých ze zajetí, já pak seděl jsem smuten až do večerní oběti.

⁵ V čas pak oběti večerní vstal jsem od mrtvení svého, roztrhl jsem (opět) plášť a řízu svou, klekl jsem na kolena, a rozprostřev ruce své k Hospodinu, Bohu svému, ⁶ řekl jsem:

„Bože můj, hanbím a stydím se pozdvihnouti tváře své k tobě; nebo nepravosti naše přerostly hlavu naši a hříchy naše vzrostly až k nebi ⁷ ode dnů otců našich; též i my sami hřešili jsme těžce až do tohoto dne; a pro nepravosti naše vydání jsme byli my, králové naši, kněží naši v moc králů (cizích) zemí, pod meč, v zajetí, za kořist a na veřejnou hanbu, jak (má se věc) i dnes. ⁸ Nyní maličko a na chvíli (sice) dostalo se nám milosrdenství od Hospodina Boha našeho, že nám něco (nás) zbylo, že dán byl nám kolík na svatém jeho místě, že osvítil oči naše Bůh náš a že dal nám krapet života v porobě naší; ⁹ nebo (ačkoli) rabové jsme, nepustil nás v porobě naší Bůh náš, ale sklonil se k nám milostivě před králem perským, aby nám daroval život, aby vyvýšil dům Boha našeho, aby obnovil rumiště jeho a dal nám ohradu v Judsku a Jerusalemě. ¹⁰ Avšak nyní co máme říci, Bože náš, po těch událostech? Vždyť opustili jsme (zase) příkazy tvé, ¹¹ které jsi dal skrze služebníky své proroky říka: „Země, do které jdete, byste ji zabrali, je země nečistá pro nečistotu národů těch krajin, pro ohavnosti těch, kteří ji naplnili kříž na kříž skvrnami svými. ¹² Nyní tedy dcer vašich nedávejte synům jejich, a dcer jejich neberte synům vašim; štěstí pak jejich a blahobytu jejich na věky nehledejte, abyste byli silni, požívali, co země dobrého dává, a dědici měli syny své na věčné časy.“ ¹³ Po všech těch věcech, které přišly na nás pro skutky naše velmi zlé a pro velikou vinu naši, když ty, Bože náš, zbavils nás nepravosti naší a vysvobodils nás, jak se věci dnes mají, ¹⁴ nesmíme zpětit se a rušiti příkazy tvé, nesmíme manželstvím příznit se s národy těmito ohavnými. Zda měl bys hněvati se na nás až do skonání, že bys nechal nám, kdo by zbyl a zachoval (nás)? ¹⁵ Hospodine, Bože Israelův, ty jsi spravedlivý, že jsme dnes zbytek zachráněných. Hle, před tebou jsme v provinění svém; nebo nelze před tebou obstáti pro takovou věc.“

HLAVA 10. — ¹ Když se tak modlil a kál Esdráš, pláče a leže (na tváři) před chrámem Božím, sešel se k němu z lidu israelského velmi veliký zástup mužů, žen i dětí, nebo plakal lid pláčem velikým. ² I promluvil Sechenjáš, syn Jehielův, Elamovec, k Esdrášovi říka: „My (sice) zhřešili jsme proti Bohu svému vzavše si za manželky cizinky

z národů (těchto) krajin; ale nyní, ježto je pokání v Izraeli nad tím, ³ zavážeme se smlouvou s Hospodinem, Bohem svým, že zapudíme všechny ty ženy, i ty, kteří se z nich zrodili, podle vůle pána mého a těch, kteří si váží příkazů Hospodina, Boha našeho; podle zákona nechať se stane! ⁴ Vstaň, tobě náleží to nařídit, a my budeme s tebou; vzmuz se a učiň tak!“ ⁵ Vstal tedy Esdráš a vyzval přední kněze a levity, jakož i veškeren lid israelský, aby zavázali se přísahou, že učiní podle toho slova; i přísahali. ⁶ Vstav pak Esdráš (s místa svého) před domem Božím odešel do pokojíka Johanana, syna Eliasibova, a všed tam chleba nejedl a vody nepil, ježto rmoutil se pro hřích příšlých zajatců.

⁷ Bylo také povoláno v Judsku a v Jerusalemě ke všem přestěhovalcům, aby se shromáždili do Jerusalema; ⁸ kdokoli pak by nepřišel do tří dnů podle úrady knížat a starších, tomu že vzat bude veškeren majetek, a sám že vyvržen bude z obce přestěhovalců. ⁹ Proto sešli se všichni muži judští i benjaminští do Jerusalema ve třech dnech, dvacátého dne měsíce, to jest měsíce devátého, všecek lid sedl si na cestě k domu Božímu, a třásli se pro hřích i pro lijavce. ¹⁰ I vstav Esdráš kněz řekl jim: „Vy jste přestoupili vzavše si za manželky cizinky, a tak rozmnožili jste provinění lidu israelského. ¹¹ Protož nyní vyznejte se Hospodinu, Bohu otců svých, čiňte vůli jeho, a oddělte se od národů (této) země, zejména od žen cizinek.“ ¹² Tu odpověděla všechna obec volajíc hlasem velikým: „Podle slova tvého k nám, tak se staň! ¹³ Že však je lidu mnoho, že je čas deště, že tedy nemůžeme venku státi, a že to není práce jednoho nebo dvou dní, ježto jsme velmi mnoho zhřešili v této věci: ¹⁴ nechať jsou ustanoveni přední z veškeré obce, a kdokoli by v městech našich byli, kteří pojali za manželky cizinky, ať přijdou v uložení čas se staršími a soudci toho onoho města, až odvrátí se hněv Boha našeho od nás pro ten hřích.“

¹⁵ Jonatan (sice), syn Azahelův a Jaasjáš, syn Tekuův, odporovali tomu, a Mesollam a levita Sebetaj pomáhali jim; ¹⁶ avšak přestěhovalci učinili tak. Esdráš kněz a hlavy rodů podle domů otcovských — všichni jsou jménem zaznamenáni — šli a zasedli prvního dne měsíce desátého, aby věc vyšetřili. ¹⁷ A byli tím zaměstnáni, všemi muži, kteří byli pojali za ženy cizinky, až do prvního dne měsíce prvního.

¹⁸ Bylo shledáno, že ze synů kněžských pojali ženy cizinky (tito): Ze synů Josue, syna Josedekova a z bratří jeho: Maasjáš, Eliezer, Jarib a Godoljáš; ¹⁹ dali (na to) ruce své, že zapudí ženy své a že obětovati budou po beranu ze stáda za svou zpronevěru.

²⁰ Ze synů Emmerových: Hanani a Zebedjáš.

²¹ Ze synů Harimových: Maasjáš, Eljáš, Semejáš, Jehiel a Ozjáš.

²² A ze synů Feshurových: Eljoenāj, Maasjáš, Ismael, Natanael, Jozabed a Elasa.

²³ Ze synů levitských: Jozabed, Semej, a Kelajáš, to jest Kalita; Fatajáš, Juda a Eliezer.

²⁴ Ze zpěváků: Eliasib.

A z vrátných: Sellum, Telem a Uri.

²⁵ A z lidu israelského:

Ze synů Farosových: Remejáš, Jezjáš, Melchiáš, Miamin, Eliezer, Melchiáš a Banea.

- ²⁶ Ze synů Elamových: Matanjáš, Zacharjáš, Jehiel, Abdi, Jerimot a Eljáš.
- ²⁷ Ze synů Zetuových: Eljoenaj, Eliasib, Matanjáš, Jerimut, Zabad a Aziza.
- ²⁸ Ze synů Beabajových: Johanan, Hananjáš, Zabbaj, Atalaj.
- ²⁹ Ze synů Baniových: Mosollam, Melluch, Adajáš, Jasub, Saaľ a Ramot.
- ³⁰ Ze synů Fahat-Moabových: Edna, Chalal, Banajáš, Maasjáš, Matanjáš, Beseleel, Bennuj a Manasse.
- ³¹ Ze synů Heremových: Eliezer, Josue, Melchiáš, Semejáš, Simeon,
- ³² Benjamin, Maloch, Samarjáš.
- ³³ Ze synů Hasomových: Matanaj, Matata, Zabad, Elifelet, Jermaj, Manasse, Semej.
- ³⁴ Ze synů Baniových: Maaddi, Amram, Uel, ³⁵ Baneáš, Badajáš, Cheliau, ³⁶ Vanjáš, Marimut, Eliasib, ³⁷ Matanjáš, Matanaj, Jasi, ³⁸ Bani, Bennuj, Semej, ³⁹ Salmjáš, Natan, Adajáš, ⁴⁰ Mechnedebaj, Sisaj, Saraj, ⁴¹ Ezrel, Selemjau, Semerjáš, ⁴² Sillum, Amarjáš, Josef.
- ⁴³ Ze synů Nebových: Jehiel, Matatjáš, Zabad, Zabina, Jeddu, Joel a Banajáš.
- ⁴⁴ Všichni tito byli pojali ženy cizinky; byli mezi nimi také ženy, které byly děti porodily.

DRUHÁ KNIHA ESDRÁŠOVA

ČILI

NEHEMJÁŠOVA

Nehemjášova bolest a modlitba za Jerusalem. (1, 1.—11.)

HLAVA 1. — ¹ Slova Nehemjáše, syna Helchiášova.

Měsíce kasleva, léta dvacátého, když jsem byl na hradě suském, ² přišel Hanani, jeden z bratrů mých, on a muži z Judska. I zeptal jsem se jich na Židy, na zbytek, který zůstal ze zajatců, a na Jerusalem. ³ „Ty zbytky“, — řekli mi — „které zůstaly ze zajatců, jsou tam v (té) krajině ve veliké tísní a v pohaně; i zeď jerusalemská je pobořena a brány vypáleny jsou ohněm.“ ⁴ Když jsem uslyšel ta slova, sedl jsem (na zemi), plakal a kvílil jsem mnoho dní, postil a modlil jsem se před Bohem nebes. ⁵ Řekl jsem: „Prosím, Hospodine, Bože nebes silný, veliký a hrozný, který zachovááš úmluvu a milosrdenství (prokazuješ) těm, kteří milují tě a šetří tvých příkazů! ⁶ Kéž jsou uši tvé pozorné a oči tvé otevřené, abys slyšel modlitbu služebníka svého, kterou já modlím se před tebou nyní dnem i nocí, za syny Israelovy, služebníky tvé, a vyznávám hříchy synů Israelových, jimiž zhřešili proti tobě, (jimiž) já i dům otce mého zhřešili jsme. ⁷ Marností nechali jsme se svěsti a nedbali jsme příkazu tvého, ustanovení a soudů, které jsi přikázal Mojžíšovi, služebníku svému. ⁸ Pamatuj na slovo, kteréš přikázal Mojžíšovi, služebníku svému, říka: „Přestoupíte-li, já rozptýlím vás mezi národy; ⁹ obrátíte-li se zase ke mně, a šetřiti-li budete příkazů mých, a plniti je, i kdybyste odvedeni byli na kraj nebe: odtud shromáždím vás, a přivedu zase na místo, které jsem vyvolil za příbytek jména svého.“ ¹⁰ Jsouť oni služebníci tvoji, a lid tvůj; vysvobodil jsi je mocí svou velikou a rukou svou přesilnou. ¹¹ Prosím, Hospodine, by ucho tvé bylo pozorné na modlitbu služebníka tvého a na modlitbu služebníků tvých, kteří se zálibou ctí jméno tvé; řiď služebníka svého dnes, a dej mu milost před mužem tímto.“

Já totiž jsem byl číšníkem královským.

*Nehemjáš přišel do Jerusalema, chystá se opravit zdi městské.
(2, 1.—20.)*

HLAVA 2. — ¹ V měsíci nisanu, léta dvacátého Artaxerxa krále, když bylo víno pode mnou, vzav víno podal jsem je králi. Zpozoroval

Hl. 1. V. ¹. „slova“ = zápisky, paměti. „kasleu“ = $\frac{1}{2}$ listopadu + $\frac{1}{2}$ prosince. — „20tý rok“ je podle 2, 1. počítán podle vládařských let Artaxerxa I. (465.—424.); Je to tedy r. 445 př. Kr. Na „hradě suském“ sídlili perští králové v létě (v zimě v Ekbatanách).

Hl. 2. V. ¹. „nisan“ ($\frac{1}{2}$ března + $\frac{1}{2}$ dubna) tento se zřetelem k 1, 1. byl rok 444. před Kr., podle úředního počítání „dvacátý“ první rok Artaxerxův.

pak, že jsem jaksi neduživý. ² I řekl mi král: „Proč jest obličej tvůj smutný, když přece nevidím, že bys byl nemocen? Není to bez příčiny, nebo něco, nevím, co těžkého je v srdci tvém.“ Tu lekl jsem se (sice) velice, náramně, ³ ale (přece) řekl jsem králi: „Králi, buď živ na věky! Kterak nemá býti smutný můj obličej, kdyžtě město hrobů otců mých zpuštěno jest a brány jeho vypáleny jsou ohněm?“ ⁴ I řekl mi zase král: „Čeho žádáš?“ Tu vzdechl jsem si k Bohu nebes a ⁵ řekl jsem králi: „Líbí-li se (to) králi a líbí-li se ti služebníci tvůj, rač poslati mne do Judska, do města hrobů otců mých a vystavím je.“ ⁶ Tu řekl mi král i královna, která seděla vedle něho: „Dlouho-li budeš na cestě, a kdy se opět vrátíš?“ Když se líbilo to tedy králi, aby mne poslal, udal jsem mu čas. ⁷ A prosil jsem krále: „Vidí-li se za dobré králi, račiž mi dáti listy k vladařům Zářečí, aby mi dovolili projíti, až bych přišel do Judska; ⁸ též i list k Asafovi, strážnému lesů královských, by mi dal dříví, abych mohl přikrýti brány hradu domu (Božího), jakož i zdi městské a dům, do kterého vejdu.“ Král mi to dal, ježto dobrá ruka Boha mého byla se mnou.

⁹ Když jsem přišel k vladařům Zářečí, podal jsem jim listy královské.

Král poslal se mnou také důstojníky a jezdce.

¹⁰ Když to uslyšel Sanaballat Horonský, a Tobjáš, otrok ammonský, zamrzeli se velmi, že přišel člověk, který by hledal štěstí synů Israelových.

¹¹ Přišel pak do Jerusalema, pobyl jsem tam tři dni. ¹² I vstal jsem v noci já a několik mužů se mnou, avšak žádnému jsem neoznámil, co mi vnukl Bůh, bych činil v Jerusalemě. Aniž jsem měl soumaru s sebou kromě toho, na kterém jsem jel. ¹³ Vyjel jsem branou Údolní v noci ke studnici Dračí a ku bráně Hnojné a ohledával jsem zeď Jerusalema pobořenou a brány jeho zkažené ohněm. ¹⁴ Odtud jel jsem ku bráně Studničné, (a) k vodovodu Královskému; ježto pak neměl soumar, na kterém jsem jel, místa, kudy by přešel, ¹⁵ bral jsem se nahoru údolím v noci a ohledával jsem zeď, odkudž obrátiv se přijel jsem ku bráně Údolní a vrátil jsem se (domů).

¹⁶ Představení (města) nic nevěděli, kam jsem odjel, nebo co jsem chtěl činiti; ani Židům, ani kněžím, ani předním, ani představeným, ani jiným, kteří (měli) vykonati (to) dílo, až do té chvíle nic jsem neoznámil. ¹⁷ Tu (teprve) řekl jsem jim: „Vy znáte tíseň, ve které jsme: že Jerusalem je zpuštěný, a brány jeho že jsou ohněm zkaženy; pojďtež a stavějme zdi jerusalemské, a nebudme již v pohanění!“ ¹⁸ Oznámil jsem jim pak, že ruka Boha mého dobrá je se mnou, i slova krále, která mi pravil, a řekl jsem: „Vstaňme a stavějme!“ I posilněny byly ruce jejich v dobrém.

¹⁹ Když to uslyšel Sanaballat Horonský, Tobjáš, otrok ammonský, a Gosem, Arab, posmívali se nám, tupili nás a řekli: „Co to děláte? Zda vy chcete proti králi se vzbouřiti?“ ²⁰ Odpovídaje jim řekl jsem: „Bůh nebes, tentž nám pomáhá, a my, služebníci jeho, vstaneme a budeme stavěti; ale vy nemáte dílu, ani práva, ani památky v Jerusalemě.“

Seznam těch, kteří stavěli zeď. (3, 1.—31.)

HLAVA 3. — ¹ Povstal tedy velekněz Eliasib a bratři jeho kněží, a stavěli bránu Ovčí; posvětili ji a vstavili vrata její; (stavěli) až k věži Sta loket, kterou posvětili, (a) až k věži Hananeel. ² Vedle něho stavěli Jerišťi; a vedle něho stavěl Zachur, syn Amriův.

³ Bránu Rybnou stavěli synové Asnaovi; ti ji přikryli a vstavili vrata její se zámky i závorami. Vedle nich stavěl Marimut, syn Urjáše, syna Akkusova; ⁴ podle něho stavěl Mosollam, syn Barachjáše, syna Mesezebelova, vedle těch stavěl Sadok, syn Baanův; ⁵ vedle nich stavěli Tekuané, ale jejich přední nepodložili šíjí svých k dílu Pána svého.

⁶ Bránu Starou stavěli Jojada, syn Faseův, a Mosollam, syn Besodjášův; ti ji přikryli a vstavili vrata její, se zámky i závorami. ⁷ Vedle nich stavěli Meltiáš Gabaoňan, a Jadon Meronoťan, muži z Gabaonu a Masfy místo vladaře, který byl v Zářečí; ⁸ vedle něho stavěl Eziel, syn Arajášův, zlatník; vedle něho stavěl Ananjáš, příslušník mastičkářův; a nechali (zeď) jerusalemskou až ke zdi Široké; ⁹ vedle něho stavěl Rafajáš, syn Hurův, starosta (polovice) okresu jerusalemského; ¹⁰ vedle něho stavěl Jedajáš, syn Haromafův, proti domu svému; vedle něho stavěl Hattus, syn Hasebonjášův. ¹¹ Druhý úsek stavěl Melchiáš, syn Heremův a Hasub, syn Fahat-Moabův, i věž Pecní; ¹² vedle něho stavěl Sellum, syn Alohesův, starosta polovice okresu jerusalemského, on i dcery jeho.

¹³ Bránu Údolní stavěl Hanun a obyvatelstvo Zanoé; ti ji vystavěli a vstavili vrata její se zámky i závorami, a zdi na tisíc loket až ku bráně Hnojné.

¹⁴ Bránu Hnojnou stavěl Melchiáš, syn Rechabův, starosta okresu Bet-acharam; ten ji vystavěl, a vstavil vrata její se zámky a závorami.

¹⁵ Bránu Studničnou stavěl Sellum, syn Cholhozův, starosta okresu Masfa; ten ji vystavěl, přikryl a vstavil vrata její se zámky a závorami, i zdi rybníka Siloe u zahrady královské, až ke stupňům, které jdou dolů z města Davidova; ¹⁶ za ním stavěl Nehemjáš, syn Azbokův, starosta polovice okresu betsurského, až proti hrobu Davidovu, až k rybníku, který byl velkým nákladem pořízen a až k domu junákův; ¹⁷ za ním stavěli levité: Rehum, syn Benniův; za ním stavěl Hesebjáš, starosta polovice okresu keilského za svůj okres; ¹⁸ za ním stavěli bratři jejich, Bavaj, syn Enadadův, starosta (druhé) polovice Keily; ¹⁹ vedle něho stavěl Azer, syn Josuův, starosta Masfy, úsek druhý proti místu, kde vystupuje velmi pevný úhel; ²⁰ za ním vzhůru stavěl Baruch, syn Zachajův, úsek druhý, od úhlu až ke dveřím domu Eliasiba, velekněze; ²¹ za ním stavěl Merimut, syn Urjáše, syna Hakkusova, úsek druhý, ode dveří domu Eliasibova, až pokud sahal dům Eliasibův; ²² za ním stavěli kněží, muži z rovin jordánských; ²³ za ním stavěl Benjamin a Hasub, (každý) proti domu svému; za ním stavěl Azarjáš, syn Maasjáše, syna Ananjášova proti domu svému; ²⁴ za ním stavěl Bennuj, syn Henadadův, úsek druhý, od domu Azarjášova až do záhybu, až do rohu; ²⁵ Falel, syn Oziův, (stavěl za ním) proti záhybu

Hl. 3. V. 1. Zamlouvá se zde místo „posvětili“ dvakrátě čísti „přikryli ji“ jako níže ve v. 3. 6.

V. 7. Místo „za vladaře“ lépe čísti „u soudné stolice vladaře . . .“

a věži, která vyniká z vysokého domu královského, to jest v nádvoří věznice; za ním (stavěl) Fadajáš, syn Farosův, — ²⁶ chrámoví nevolníci bydlili na Ofelu — až před bránu Vodní na východě, a před věž, která tu vynikala; ²⁷ za ním stavěli Tekuané úsek druhý naproti, od veliké věže (tu) vynikající až ke zdi chrámové; ²⁸ od brány Koňské nahoru stavěli kněží, každý naproti domu svému; ²⁹ za nimi stavěl Sadok, syn Emmerův, naproti domu svému; za ním stavěl Semajáš, syn Sechenjášův, strážný brány Východní; ³⁰ za ním stavěl Hananjáš, syn Selemjášův a Hanun, šestý syn Selefův, úsek druhý; za ním stavěl Mossollam, syn Barachjášův, proti své jizbě; za ním stavěl Melchiáš, člen zlatníkův, až k domu chrámových nevolníků a vetešníků proti bráně Soudní až k nástřešnému pokojíku na rohu; ³¹ a mezi nástřešným pokojíkem nárožním a branou Ovčí stavěli zlatníci a kupci.

Boj s překážkami vnějšími. (4, 1.—23.)

HLAVA 4. — ¹ Když uslyšel Sanaballat, že stavíme zeď, rozhněval se velmi; a rozčilen jsa náramně posmíval se Judovcům; ² před bratřími svými a před vojskem Samařanů pravil: „Co to dělají ti mdlí Judovci? Zdali jich (při tom) nechají národové? Zdaliž obětovati budou, až dodělají to jednoho dne? Zda budou moci nadělati kamenů z hromad prachu a popela?“ ³ Také Tobjáš, Ammoňan, stoje vedle něho, řekl: „Nechat (jen) stavějí; však přijde-li liška, přeskočí zeď jejich kamennou.“

⁴ Slyš, náš Bože, kterak námi pohrdají;
obrátiž to pohanění na hlavu jejich,
a dej je na potupu v zemi zajetí!

⁵ Nerač přikrývati nepravosti jejich,
a hřích jejich před tebou nebudiž shlazen,
protože se posmívali stavějícím!

⁶ Avšak stavěli jsme zeď (dále), a když jsme ji všecku scelili až do polovice, povzbuzena byla mysl lidu ku práci.

⁷ Sanaballat, Tobjáš, Arabové, Ammoňané a Azofané, uslyševše, že jsou obemknuty novostavbou zdi jerusalemské a že se počaly trhliny zavírat, rozhněvali se velmi, ⁸ a spikli se všichni, že potáhnou, budou bojovati proti Jerusalemu a strojiti úklady (jemu). ⁹ I modlili jsme se k Bohu svému, a postavili jsme strážné na zdi proti nim, ve dne i v noci.

¹⁰ Avšak Judští řekli:

Zemdlela síla nosičova,
a je rumu příliš mnoho;
nebudeme tedy moci
stavěti zeď (dále).

Hl. 4. V. 4, n. Krátký vzdech Nehemjášův v duchu starého Zákona, podle zásady „Oko za oko . . .“

V. 10. tlumočí potíže Nehemjášovy, které mu působila malomyslnost a únava jeho vlastních krajanů.

¹¹ Nepřátelé pak naši myslili si: „Ať (nic) nevědí a nepozorují, až vpadneme mezi ně, pobijeme je, a zarazíme to dílo!“ ¹² Když však přišli Judovci, kteří sídlili vedle nich, a podali nám desateré zprávy (o tom) ze všech míst, ze kterých byli přišli k nám, ¹³ postavil jsem na prostoře za zdi vůkol lid v řadě s meči jejich, s kopími, a lučišti. ¹⁴ Prohlédl jsem to, a vstav řekl jsem ke vznešeným, představeným a k ostatnímu lidu: „Nebojte se jich! Na Hospodina velikého a hrozného pamatujte, a bojujte za bratry své, za syny, dcery, manželky a domy své!“ ¹⁵ Když pak uslyšeli nepřátelé naši, že jest nám to oznámeno, a když zhatil Bůh záměr jejich, navrátili jsme se všichni ke zdem, každý k dílu svému.

¹⁶ Od toho dne polovice mladého mužstva mého pracovala, a polovice hotova byla k boji s kopími, štíty, lučišti a pancíři, a velitelé byli za všemi příslušníky domu Judova, ¹⁷ kteří dělali na zdi. (Ti, kteří) nosili břemena a nakládali, jednou rukou pracovali a v druhé drželi oštěp. ¹⁸ Každý však z těch, kteří stavěli, měl meč připásaný na bedrách a tak stavěli. Trubači na roh byli vedle mne. ¹⁹ A řekl jsem vznešeným, představeným, a ostatnímu lidu: „Dílo veliké jest a rozsáhlé, my pak po různu jsme na zdi daleko jeden od druhého; ²⁰ (proto) na kterémkoli místě uslyšíte zvuk rohu, sběhněte se k nám; Bůh náš bude bojovati za nás. ²¹ My sami tedy dělejme dílo, a polovice nás ať drží kopí, od východu denice až vyjdou hvězdy.“ ²² Toho času řekl jsem také lidu: „Každý přenocuj s nevolníkem svým v Jerusalemě, abychom měli, kdo by se střídal na noční (stráž) a na denní práci!“ ²³ Já pak, bratři moji, mladé mužstvo moje, i strážní, kteří mne provázeli, nesvláčeli jsme oděvu svého; každý svlékl se toliko, když měl se mýti.

Boj s hrabivostí zámožnějších. (5, 1.—19.)

HLAVA 5. — ¹ Stal se pak veliký křik lidu i žen jeho proti bratrům jejich, Židům. ² Někteří pravili: „[Velmi mnoho] synů našich a dcer dlužno nám (zastaviti), abychom dostali za ně obilí, abychom měli co jíst a uživili se.“ ³ Jiní zase pravili: „Pole svá, vinice i domy dlužno nám zastaviti, abychom dostali obilí v hladu (tomto).“ ⁴ A jiní pravili: „Abychom mohli si vypůjčiti peněz na královské daně, musíme dáti pole svá i vinice (do zástavy).“ ⁵ Jako těla bratrů našich, tak jsou přece těla naše, a jako děti jejich, tak i děti naše, a hle, my musíme ujařmovati syny své i dcery své do otroctví; (některé) z dcer našich jsou otrokyněmi, aniž máme čím je vykoupiti, ježto pole naše a vinice naše drží jiní.“

⁶ I rozhněval jsem se velmi, když jsem slyšel křik jejich a slova taková, ⁷ rozmyslil jsem si to a domlouvaje předním a představeným řekl jsem jim: „Lichvu (tedy) provozujete všichni na bratrích svých?!“ A svolav proti nim shromáždění veliké, ⁸ řekl jsem jim: „My, jak víte, vykoupili jsme podle možnosti bratry své Židy, kteří byli prodáni pohanům; a vy tedy budete prodávati bratry své, abychom je zase kupovali?“ I mlčeli a nenalezli, co by odpověděli. ⁹ Právil jsem jim tedy:

Hl. 5. V. 1. „*křik lidu*“, chudého, který bezplatně opravoval zdi, platil dávky, měl však nepatrné příjmy, že byl nucen zadlužit se. — „*Židům*“ = zámožným, kteří z bíd svých soukmenovců (= „*bratři*“) těžili.

„Není to dobře, co děláte! Proč nechodíte v bázni Boha našeho, by přestali nás haněti pohané, nepřátelé naši? ¹⁰ Také já, i bratři moji, i služebníci moji, půjčili jsme mnohým peněz i obilí; neupomínejme vůbec toho, odpusťme pohledávku, kterou nám dlužní jsou! ¹¹ Navraťte jim dnes pole, vinice, zahrady olivové, domy jejich; ano i setiny obilí, vína a oleje, kterou od nich vybíráte, vzdejte se k vůli nim!“ ¹² I řekli: „Navrátíme a nic na nich pohledávati nebudeme; tak učiníme, jak pravíš!“ Povolal jsem tedy kněze, a přísahou zavázal jsem je, že učiní, jak jsem řekl. ¹³ K tomu vytrásl jsem nádra svá a řekl jsem: „Tak vytřes Bůh každého člověka, který by nesplnil slova tohoto, z domu jeho i z výdělku jeho; tak buď vytřesen a prázden!“ I řeklo všechno množství: „Amen!“ A chválili Boha. Učinil také lid, jak bylo povédáno.

¹⁴ Od toho dne, kdy mi přikázal král, abych byl vladařem v Judsku, od roku dvacátého až do roku třicátého druhého Artaxerxa krále, dvanácte let, ani já, ani bratři moji, nežili jsme z platů, které vladařům přináležely, ¹⁵ kdežto vladaři dřívější, kteří byli přede mnou, obtěžovali lid berouce od nich na chlebě, víně a penězích každý den čtyřicet lotů. Nad to i služebníci jejich sužovali lid. Já však nečinil jsem tak pro bázeň Boží. ¹⁶ Ale i při opravě zdi stavěl jsem, a pole jsem nekoupil; také všichni služebníci moji byli shromážděni ke stavbě. ¹⁷ Židé též, totiž představení, půldruhého sta mužů, jakož i ti, kteří přicházeli k nám z okolních národů, jídali u stolu mého; ¹⁸ proto býval mi strojen každý den býk jeden, beranů výborných šest kromě drubeže a každý desátý den vína rozličná i jiné věci dával jsem; a přes to platu vladařského nežádal jsem, ježto velmi stísněn byl lid.

¹⁹ Pamatuji mi, Bože můj, k dobrému mému všeho, co jsem učinil lidu tomuto.

Obnova města dokonána. (6, 1.—19.)

HLAVA 6. — ¹ Když uslyšel Sanaballat, Tobjáš, Arab Gošem a jiní nepřátelé naši, že prý jsem vystavěl zeď a že nezůstalo v ní mezery — do toho času však nevstavil jsem vrat do bran — ² vzkázali mi Sanaballat a Gošem: „Pojď, a udělejme si schůzku ve Vsech roviny Ono.“ Oni však zamýšleli zlé mi učiniti; ³ proto poslal jsem k nim posly a vzkázal: „Dílo veliké konám, i nemohu odejít, aby snad nemeškalo se (dílo), když bych odejda sešel k vám.“ ⁴ Poslali pak na týž způsob ke mně čtyřikrát, avšak odpověděl jsem jako prve. ⁵ Ano tímž způsobem poslal ke mně Sanaballat po páté služebníka svého a měl v ruce list psaný takto: ⁶ „Mezi národy se proslýchá a Gošem to potvrzuje, že ty a Židé zamýšlíte se vzbouřit; proto že stavíš zeď a chceš se vyšvihnouti nad nimi za krále; pro tu příčinu i ⁷ proroky postavil jsi, kteří by provolávali o tobě v Jerusalemě: „Je král v Judsku!“ Uslyší král slova tato; protož nyní přijď, abychom se spolu po-

V. 14. n. Artaxerxes ustanovil Nehemjáše vladařem, místodržícím královským („pechá“), když mu dal dovolenou podle 2, 5. nn. — Těch dvanáct roků bylo od roku 445—433 před Kr. Srv. výše 1, 1; 2, 1. a níže 12, 26. Za dvanáct roků, t. j. třicátého druhého roku Artaxerxova vrátil se Nehemjáš na dvůr perský (13, 6.). Brzy však přišel po druhé do Palestiny 13, 7.

radili.“⁸ Tu jsem jim vzkázal: „Nestalo se, jak ty pravíš; ale ze srdce svého to vymýšlíš.“⁹ Ano, ti všichni strašili nás, myslíce, že ustanou ruce naše lod díla, a že necháme tak. Proto tím více dodal jsem síly rukám svým.

¹⁰ Všel jsem také do domu Semajáše, syna Dalajáše, syna Meta-beelova tajně, a ten pravil: „Jednejme spolu v domě Božím prostřed chrámu, a zavřeme dveře chrámové; nebo přijdou, by tě zabili; v noci přijdou, aby tě usmrtili.“¹¹ I řekl jsem: „Zdali kdo podobný mně smí utéci? A kdo jako já směl by vejíti do chrámu, a (přes to) zůstal by živ? Nevejdu!“¹² A srozuměl jsem, že Bůh neposlal ho, ale že (to-liko) jako by prorokoval, mluvil ke mně, a že Tobjáš a Sanaballat na-jali ho; ¹³ byl totiž dostal peníze, abych přestrašen jsa učinil to, zhřešil, a tak aby měli něco zlého, čím by mi mohli na cti utrhati. ¹⁴ Pamatuj mi, Bože, na Tobjáše a Sanaballata podle takových skutků jejich; též i na Noadjáše, proroka i jiné proroky, kteří strašili mne!

¹⁵ I dodělána byla zeď dvacátého pátého dne měsíce elul, v pa-desáti dvou dnech. ¹⁶ Když to uslyšeli všichni nepřátelé naši, báli se všichni národové, kteří byli vůkol nás; sklesli na mysli vidouce, že od Boha způsobeno bylo dílo to.

¹⁷ Také tehdy mnoho listů od předních Židů posíláno bývalo Tobjášovi a od Tobjáše docházelo jim; ¹⁸ mnozí totiž byli v Judsku, kteří měli přísahu s ním, protože byl zetěm Sechenjáše, syna Areova, a Johanan, syn jeho, byl pojal (za manželku) doeru Mosollama, syna Barachjášova; ¹⁹ k tomu i chválívali ho přede mnou, a řeči mé ozna-movali jemu; listy posílal Tobjáš, aby mne ustrašil.

Jerusalem opatřen stráží. (7, 1.—3.)

HLAVA 7. — ¹ Když byla dostavěna zeď, vstavil jsem vrata (do bran) a rozestavil jsem vrátné, [zpěváky a levity]; ² nad Jerusalemem ustanovil jsem Hananiho, bratra svého a Hananjáše, velitele tvrze — ten totiž zdál se mi býti muž poctivý a bohabojný nad jiné — ³ a řekl jsem jim: „Ať nebývají otvírány brány jerusalemské, dokud se slunce nerozhřeje!“ A když tu ještě stáli, zavřeny byly brány a zahrazeny; a postavil jsem také strážné z obyvatelů jerusalemských, jedny na pří-služných místech, druhé naproti domům jejich.

*Nehemjáš chtěje sepsati rodiny jerusalemské,
nalezl seznam přestěhovalců z dob Zorobabelových (7, 4.—69.)
a jejich darů chrámu. (70.—73.).*

⁴ Město bylo velmi široké a veliké, avšak lidu málo v něm, a do-my nebyly (ještě) vystavěny. ⁵ Proto mi vnukl Bůh, že jsem shromáždil přední, správce a obecný lid, abych je sčetil. Tu nalezl jsem soupis těch, kteří byli nejprve přišli. Nalezeno v něm napsáno:

⁶ Tito (jsou) synové (té) krajiny, kteří šli ze zajetí přestěhovalců, které byl přestěhoval Nabuchodonosor, král babylonský, (kteří) navrá-tili se do Jerusalema a do Judska, každý do města svého, ⁷ kteří přišli

Hl. 7. V. 4. n. „nejprve“ se Zorobabelem. Seznam následující souhlasí v podstatě se soupisem Esdr 2.

se Zorobabelem a Josuem, Nehemjášem, Azarjášem, Raamjášem, Nahanim, Mardocheem, Belsamem, Mesfaratem, Begoajem, Nahumem a Baanou.

Počet mužů z lidu israelského:

- ⁸ Synů Farosových dva tisíce sto sedmdesát dva.
- ⁹ Synů Safatjášových tři sta sedmdesát dva.
- ¹⁰ Synů Areových šest set padesát dva.
- ¹¹ Synů Fahat-Moabových (t. j.) synů Josuových a Joabových dva tisíce osm set osmnáct.
- ¹² Synů Elamových tisíc dvě stě padesát čtyři.
- ¹³ Synů Zetuových osm set čtyřicet pět.
- ¹⁴ Synů Zachajových sedm set šedesát.
- ¹⁵ Synů Bannujových šest set čtyřicet osm.
- ¹⁶ Synů Bebajových šest set dvacet osm.
- ¹⁷ Synů Azgadových dva tisíce tři sta dvacet dva.
- ¹⁸ Synů Adonikamových šest set šedesát sedm.
- ¹⁹ Synů Begvajových dva tisíce šedesát sedm.
- ²⁰ Synů Adinových šest set padesát pět.
- ²¹ Synů Aterových, kteří byli z Hezekjáše, devadesát osm.
- ²² Synů Hasemových tři sta dvacet osm.
- ²³ Synů Besajových tři sta dvacet čtyři.
- ²⁴ Synů Harefových sto dvanáct.
- ²⁵ Synů Gabaonských devadesát pět.
- ²⁶ Synů Betlemských a Netufských sto osmdesát osm.
- ²⁷ Mužů z Anatotu sto dvacet osm.
- ²⁸ Mužů z Betazmotu čtyřicet dva.
- ²⁹ Mužů z Karjatjarimu, Kefiry a z Berotu sedm set čtyřicet tři.
- ³⁰ Mužů z Ramy a Geby šest set dvacet jeden.

- ³¹ Mužů z Machmasu sto dvacet dva.
- ³² Mužů z Betelu a Haje sto dvacet tři.
- ³³ Mužů s Neba [druhého] padesát dva.
- ³⁴ Mužů z Elama druhého tisíc dvě stě padesát čtyři.
- ³⁵ Synů Haremových tři sta dvacet.
- ³⁶ Synů Jeriškých tři sta čtyřicet pět.
- ³⁷ Synů Lodových, Hadidových a Onových sedm set dvacet jeden.
- ³⁸ Synů Senaových tři tisíce devět set třicet.

³⁹ Kněží:

- Synů Idajášových z domu Josuova devět set sedmdesát tři.
- ⁴⁰ Synů Emmerových tisíc padesát dva.
 - ⁴¹ Synů Fashurových tisíc dvě stě čtyřicet sedm.
 - ⁴² Synů Aremových tisíc sedmnáct.

Levitů:

- ⁴³ Synů Josuových a Kedmihelových ze synů ⁴⁴ Odviových sedmdesát čtyři.

Zpěváků:

- ⁴⁵ Synů Asafových sto čtyřicet osm.

⁴⁶ Vrátných:

Synů Sellumových,
synů Aterových,
synů Telmonových,
synů Akkubových,
synů Hatitových,
synů Sobajových, (úhrnem) sto třicet osm.

47 Nevolníků (chrámových):

Synů Sohových,
synů Hasufových,
synů Tebbaotových,
48 synů Kerosových,
synů Siaových,
synů Fadonových,
synů Lebanových,
synů Habagových,
synů Selmajových,
49 synů Hananových,
synů Geddelových,
synů Gaherových,
50 synů Raajových,
synů Rasinových,
synů Nekodových,
51 synů Gesemových,
synů Azových,
synů Faseových,
52 synů Besajových,
synů Munimových,
synů Nefussimových,

53 synů Bakbukových,
synů Hakufových,
synů Harhurových,
54 synů Beslotových,
synů Mahidových,
synů Harsových,
55 synů Berkosových,
synů Sisarových,
synů Temových,
56 synů Nasiových,
synů Hatifových.

57 Synů otroků Šalomounových:

Synů Sotajových,
synů Soferetových,
synů Faridových,
58 synů Jahalových,
synů Darkonových,
synů Jeddelových,
59 synů Safatjášových,
synů Hatilových,
synů Fochereta, který pocházel
ze Sabaima, syna Ammonova.

60 Všech nevolníků chrámových a synů otroků Šalomounových: tři sta devadesát dva.

61 Ti pak, kteří vyšli z Telmely, z Telharsy, Cherubu, Addonu a Emmeru, ale nemohli dokázatí rodu otců svých, původu svého, jsou-li z rodu Israelova, jsou tito: 62 Synové Dalajášovi, synové Tobjášovi, synové Nekodovi, šest set čtyřicet dva.

63 A z kněží: synové Habjášovi, synové Akkosovi, synové Berzellaje, který si vzal z dcer Berzellaje Galaadana manželku a nazván byl jménem jejích. 64 Ti hledali zápis (rodu) svého v seznamu (kněží), ale nenalezli; proto vyvrženi byli z kněžství a 65 atersata jim řekl, aby nejedli z věcí svatosvatých, dokud by nepovstal kněz učený a dokonalý.

66 Všeho (toho) množství bylo úhrnem čtyřicet dva tisíce tři sta šedesát 67 kromě nevolníků a nevolnic jejich, kterých bylo sedm tisíc tři sta třicet sedm; zpěváků a zpěvaček bylo mezi nimi dvě stě čtyřicet pět. 68 Koní měli sedm set třicet šest, mezků měli dvě stě čtyřicet pět, 69 velbloudů měli čtyři sta třicet pět, a oslů šest tisíc sedm set dvacet.

Až potud bylo podáno, co je v (tom) seznamu psáno; odtud pak dále jsou roz-předeny dějiny Nehemjášovy.

70 Někteří pak z rodových hlav přispěli na stavbu: atersata dal do pokladu tisíc dariků zlata, padesát misek a pět set třicet kněžských rouch; 71 hlavy rodové daly do pokladu na stavbu dvacet tisíc dariků zlata, a dva tisíce dvě stě min stříbra; 72 a co dal ostatní lid, bylo: dvacet tisíc dariků zlata, dva tisíce min stříbra a šedesát sedm kněžských rouch.

⁷³ Usadili se 'pak kněží, levité, vrátní, zpěváci, jakož i ostatní lid, i nevolníci chrámoví, tedy veškeren Israel v městech svých.

Smlouva lidu s Bohem obnovena. (8, 1.—10, 39.)

HLAVA 8. — ¹ Když nastal měsíc sedmý — synové Israelovi byli v městech svých — shromáždil se všecek lid jako muž jeden do ulice, která je před branou Vodní, a řekli Esdrášovi, znalci písma, by přinesl knihu zákona Mojžíšova, který byl dal Hospodin Israelovi. ² Tedy přinesl Esdráš kněz zákon před shromážděné muže, ženy a všechny, kteří mohli rozuměti, první den měsíce sedmého, ³ a četl v něm zřetelně na ulici, která byla před branou Vodní od jitra až do poledne před muži, ženami, a těmi, kteří mohli rozuměti; uši pak všeho lidu lpěly na knize. ⁴ Esdráš, znalec písma, stál na dřevěném řečništi, které byl udělal, aby mohl mluvit (s něho) a vedle něho stáli Matatjáš, Semejáš, Anjáš, Urjáš, Helkjáš, a Maasjáš na pravici a na levici: Fadajáš, Misael, Melchiáš, Hasum, Hasbadana, Zacharjáš a Mosollam. ⁵ I otevřel Esdráš knihu před veškerým lidem, stál totiž výše, nežli všechen lid, a když ji otevřel, veškeren lid povstal. ⁶ Esdráš dobrořečil Hospodinu, Bohu velikému, i odpověděl všechen lid pozdvihuje rukou svých „Amen, Amen,“ sklonili se, a klaněli se Bohu tváří k zemi. ⁷ Josue pak, Bani, Serebjáš, Jamin, Akkub, Seftaj, Odjáš, Maasjáš, Kelita, Azarjáš, Jozabed, Hanan a Falajáš, levité, vykládali lidu, který stál na místě svém, že mlčky poslouchali zákon; ⁸ četli v knize zákona Božího po odstavcích a zřetelně, aby bylo rozuměti, i rozuměti, co se četlo.

⁹ Řekl pak Nehemjáš, — to jest atersata — Esdráš kněz a znalec písma, jakož i levité, kteří vykládali (zákon) všemu lidu: „Den (tento) zasvěcen je Hospodinu, Bohu našemu, nekvilte a neplačte!“ Plakal totiž všecek lid, když slyšel slova zákona. ¹⁰ A dodal: „Jděte, jezte tučná jídla, pijte sladké nápoje, a posílejte částky těm, kteří nemají nic připraveno; nebo den svatý Páně jest; nermuťte se, nebo radost z Hospodina je síla naše.“ ¹¹ Levité tedy tišili všecek lid říkajíce: Mlčte, nebo den svatý jest; nermuťte se!“ ¹² Protož odešel všecek lid, aby jedl, pil, posílal částky, a učinil veselí veliké, protože porozuměli slovům, kterým byli vyučováni.

¹³ Druhého dne sešli se rodové hlavy všeho lidu, kněží a levité k Esdrášovi, znalci písma, aby vykládal jim (dále) slova zákona. ¹⁴ I našli psáno v zákoně, že přikázal Hospodin skrze Mojžíše, by přebývali synové Israelovi ve stáncích na den slavný měsíce sedmého; ¹⁵ aby tedy ohlásili a provolati dali ve všech městech svých i v Jerusalemě: „Vyjděte na hory a přineste ratolestí olivových, ratolestí hlošinových, ratolestí myrtových, ratolestí palmových, ratolestí stromů hustolistých, aby udělány byly stánky, jak psáno jest.“ ¹⁶ I vyšel lid, přinesli a nadělali si stánků, každý na střeše své, na dvorech svých, v nádvořích domu Božího, na ulici brány Vodní i na ulici brány Efraim. ¹⁷ Tak tedy nadělala stánků všechna obec těch, kteří byli se vrátili ze zajetí, a bydlili ve stán-

Hl. 8. V. ¹. n. Dne 1. měsíce sedmého (tišrí) byl nov měsíce a spolu nový občanský (hospodářský) rok. Lv 23, 23.—25; Nm 29, 1.—6.

V. 17. Od dob velekněze Josua, který přišel se Zorobabelem, tedy od té doby, co byla založena nová obec vrátivších se zajatců.

cích; nebyli totiž učinili tak synové Israelovi ode dnů Josue až do toho dne. I byla radost velmi veliká. ¹⁸ Četl pak (Esdráš) v knize zákona Božího každý den, od prvního dne až do posledního. Slavili svátek sedm dní, a v den osmý schůzi podle obyčeje.

HLAVA 9. — ¹ Dne dvacátého čtvrtého měsíce toho sešli se synové Israelovi postíce se, v žínice oblečení a posypaní prstí; ² plémě synů Israelových oddělilo se ode všech cizinců, postavili se a vyznávali hříchy své i nepravosti otců svých.

³ A povstali, stáli a četli v knize zákona Hospodina, Boha svého čtvrtinu dne a čtvrtinu dne vyznávali se a klaněli se Hospodinu, Bohu svému. ⁴ Na řečniště levitské vystoupivše, Josue, Bani, Kedmihel, Sabanjáš, Bonni, Sarebjáš, Bani a Chanani, volali hlasem velikým k Hospodinu, Bohu svému. ⁵ A řekli levité Josue, Kedmihel, Bonni, Hasebniaš, Serebjáš, Odajáš, Sebniaš, Fatahjáš: „Vstaňte, dobrořečte Hospodinu, Bohu svému od věků až na věky! Ano, nechať dobrořečí (všichni) vznešenému, slavnému jménu tvému veškerou oslavou i chválou!“

⁶ „Ty, Hospodine, ty jsi jediný! Tys učinil nebe, nebesa nebes i všecko vojsko jejich; zemi a všecko, co je na ní, moře (všecka) a cokoli je v nich; ty všemu tomu život zachovááš, a vojsko nebeské tobě se klaní. ⁷ Ty jsi, Hospodine Bože, ten, kterýs vyvolil Abrama, kterýs vyvedl ho z Uru chaldského, a dals mu jméno Abraham. ⁸ Shledal jsi, že je srdce jeho věrné před tebou, učinil jsi s ním smlouvu, že mu dáš zemi Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Jebusejských a Gergesejských, že dáš ji potomstvu jeho, i naplnil jsi slova svá, nebo jsi spravedlivý. ⁹ Popatřil jsi na trápení otců našich v Egyptě, a slyšel jsi křik jejich u moře Rudého. ¹⁰ Učinil jsi znamení a zázraky na faraonovi, na všech služebnících jeho a na veškerém lidu té země, neboť věděl jsi, že zpupně s nimi nakládali, a učinil sis jméno, jakož i dnes (máš). ¹¹ I moře rozdělil jsi před nimi, že přešli prostředkem moře po suchu; ty pak, kteří je honili, uvrhl jsi do hlubiny, jako kámen do vody veliké. ¹² V sloupu oblakovém byl jsi vůdcem jejich ve dne, a v sloupu ohnivém v noci, aby viděli na cestu, po které kráčeli.

¹³ Také na horu Sinaj sestoupils, a mluvě s nimi s nebe dals jim ustanovení pravá, zákon spolehlivý, předpisy a příkazy dobré; ¹⁴ svou zasvěcenou sobotu ukázals jim, a příkazy, předpisy a zákon dals jim, skrze Mojžíše, služebníka svého. ¹⁵ Chléb s nebe dal jsi jim v hladu jejich, vodu ze skály vyvedl jsi jim, když měli žízeň, a řekls jim, aby šli a zabrali zemi, kterou že jim dáš, zdvihl jsi ruku svou. ¹⁶ Oni však, otcové naši, pyšně si počínali, zatvrdili šíje své a neposlouchali příkazů tvých. ¹⁷ Nechtěli poslouchati, nerozpomněli se na divy tvé, které jsi byl působil jim. Zatvrdili šíje své a postavili si hlavu, že se vrátí do svého nevolnictví, bezmála násilně. Ale ty, Bože milostivý, dobrotivý, milosrdný, dlouho shovívající a mnohého slitování, neopustil jsi jich. ¹⁸ Ani tehdy, kdy si udělali tele slité a řekli: „Tento je Bůh tvůj, který vyvedl tebe z Egypta,“ a dopustili se rouhání velikých, ¹⁹ ty pro svá mnohá milosrdenství neopustil jsi jich na poušti: sloup oblakový neodcházel od nich

Hl. 9. Před v. 6. má LXX právem: „*I řekl Esdráš*“: — Je to spořádaný souhrn vzdechů od Esdráše, kterými (hlasem velikým) volali levité k Hospodinu podle v. 4; je to spolu též úvod ke smlouvě písemné, jejížto jádro podává níže v. 38. a která podrobně sepsána v 10, 28.—39.

ve dne, veda je po cestě, aniž ohnivý sloup v noci, ukazuje jim cestu, kterou by měli jít. ²⁰ I ducha svého dobrého dal jsi jim, aby je učil, manny své neodepřel jsi ústům jejich, a vodu dal jsi jim v žízní. ²¹ Čtyřicet let sytil jsi je na poušti, v ničem nedostatku neměli, oděv jejich nezvetšel a nohy jejich nebyly odřeny.

²² A dals jim království a národy, rozdal jsi jim území, obdrželi zemi Sehonovu, zemi krále hesebonského, i zemi Oga, krále basanského. ²³ Rozmnožil jsi syny jejich jako hvězdy nebeské, a uvedl jsi je do země, o které jsi byl řekl otcům jejich, aby (do ní) vešli a (ji) zabrali. ²⁴ I přišli (ti) synové a zabrali tu zemi; snížil jsi před nimi obyvatele země Kanaan, dals je v ruku jejich, krále jejich i národy té země, aby s nimi nakládali, jak jim libo. ²⁵ Vzali tedy města hrazená a půdu tučnou, ujali domy plné všeho zboží, cisterny od jiných udělané, vinice, zahrady olivové, stromoví ovocného mnoho; i jedli, nasýtli se, ztučnili a oplývali rozkošemi pro dobrotu tvou velikou. ²⁶ Ale popudili tebe ke hněvu, odpadli od tebe, zavrhlí zákon tvůj za sebe, pobili proroky tvé, kteří je zapřísahali, aby se navrátili k tobě, a velmi se rouhali. ²⁷ I dal jsi je v ruku nepřátel jejich, a sužovali je; když však v dobách soužení svého volali k tobě, tys je s nebe vyslyšal a podle mnohých slitování svých dávals jim vysvoboditele, aby je vysvobodili z ruky nepřátel jejich. ²⁸ Odpočinuvše si činili zase, co je zlé v očích tvých; i pouštěls je v ruku nepřátel jejich, že vládli jimi. Ale když opět se obrátili a volali k tobě: tys je s nebe vyslyšal, a vysvobodils je v milosrdenstvích svých mnohokráte. ²⁹ Zapřísáhl je, aby se navrátili k zákonu tvému, ale oni pyšně si počínali, neposlouchali příkazů tvých, proti ustanovením tvým hřešili, ačkoli z nich může živ býti člověk, činí-li je; odtrhli ramena, šíjí svou zatvrdili a neposlouchali. ³⁰ I shovával jsi jim mnohá léta, a zapřísahal jsi je duchem svým skrze proroky své; když však neposlouchali, dal jsi je v ruku národů zemí (cizích).

³¹ Ale pro slitování svá mnohá nedal jsi jim dokonce zahynouti, a neopustil jsi jich, protože Bůh milosrdný a dobrotivý jsi ty. ³² Nyní tedy, Bože náš veliký, silný a hrozný, který dbáš smlouvy a milosrdenství, neodvracuj tváře své od všeliké těžkosti, která přišla na nás, na krále naše, na knížata naše, kněze naše, proroky naše, na otce naše, a na veškeren lid tvůj ode dnů králů assyrských až do dneška. ³³ Tys ovšem spravedlivý ve všem, co na nás přišlo, neboť věrně jsi činil, ale my jsme bezbožně si počínali. ³⁴ Králové naši, knížata naše, kněží naši a otcové naši neplnili zákona tvého, a nešetřili příkazů tvých a ustanovení tvých, která jsi ohlašoval mezi nimi. ³⁵ Ti v královstvích svých, při dobrodiní tvém hojném, které jsi jim prokazoval, v zemi širé a tučné, kterous jim dal, nesloužili tobě, a neodvrátili se od snah svých zlých. ³⁶ (Proto) hle, i my podnes porobeni jsme; země, kterou jsi dal otcům našim, aby jedli chléb její, a co dobrého je v ní, i my sami jsme v ní porobeni. ³⁷ Ona úrody své vydává v hojnosti králům, které jsi postavil nad námi pro hříchy naše, a panují nad těly našimi i nad naším dobyt-kem podle své libosti, že v soužení velikém jsme.

³⁸ Ohledem na to vše my činíme smlouvu a spisujeme ji; naše knížata pak, levité naši a kněží naši ji opatřují (svou) pečeti (i jménem).

HLAVA 10. — ¹ Kterí ji opatřili (svou) pečeti (i jménem), byli tito:

Nehemjáš atersata, syn Hachelajův, a Sedekjáš,			
² Sarajáš,	⁹ Levité pak:	¹⁴ Přední z lidu:	Mosollam,
Azarjáš,			Hazir,
Jeremjáš,	Josue, syn Aza-	Faros,	²¹ Mesizabel,
³ Feshur,	njášův,	Fahatmoab,	Sadok,
Amarjáš,	Bennuj, ze synů	Elam,	Jeddua,
Melchiáš,	Henadado-	Zetu,	²² Feltiáš,
⁴ Hattus,	vých,	Bani,	Hanan,
Sebenjáš,	Kedmihel a	¹⁵ Bonni,	Anajáš,
Melluch,	¹⁰ bratři jejich:	Azgad,	²³ Osee,
⁵ Harem,	Sebenjáš,	Bebaj,	Hananjáš,
Merimut,	Odajáš,	¹⁶ Adonjáš,	Hasub,
Obdiáš,	Kelita,	Begoaj,	²⁴ Alohes,
⁶ Daniel,	Falajáš,	Adin,	Falea,
Genton,	Hanan,	¹⁷ Ater,	Sobek,
Baruch,	¹¹ Micha,	Hezechjáš,	²⁵ Rehum,
⁷ Mosollam,	Rohob,	Azur,	Hasebna,
Abjáš,	Hasebjáš,	¹⁸ Odajáš,	Maasjáš,
Miamin,	¹² Zachur,	Hasum,	²⁶ Echajáš,
⁸ Maazjáš,	Serěbjáš,	Besaj,	Hanan,
Belgaj,	Sabanjáš,	¹⁹ Haref,	Anan.
Semejáš.	¹³ Odajáš,	Anatot,	²⁷ Melluch,
	Bani,	Nebaj,	Haran,
	Baninu.	²⁰ Megfiáš,	Baana,

²⁸ a ostatní z lidu, kněží, levité, vrátní, zpěváci, chrámoví nevolníci, všichni, kteří se oddělili od národů zemí k zákonu Božímu, manželky jejich, synové jejich i dcery jejich, ²⁹ všichni, kteří mohli (věci) rozuměti, kteří byli zastoupeni bratřími svými, (to jest) předními; vešli v závazek a v přísahu,

že budou choditi v zákoně Božím, vydaném skrze Mojžíše, služebníka Božího, že budou činiti pečlivě všechny příkazy Hospodina, Boha našeho, ustanovení jeho i předpisy jeho;

³⁰ že nebudeme dávat dcer svých lidu (této) krajiny, ani dcer jejich bratři synům svým;

³¹ od lidu (této) krajiny, přinese-li zboží i jakékoli potraviny v den sobotní na prodej, nebudeme jich přijímati v sobotu ani ve svátek;

zřekneme se (čeho zřici se káže) sedmý rok, i upomínání kohokoliv;

³² ukládáme si za povinnost, že budeme odváděti třetinu lotu v roce na stavbu domu Boha našeho, ³³ na chleby předkladné, na (nekrvavou) oběť ustavičnou, na zápalnou oběť ustavičnou, v soboty, na nov měsíce, na slavnosti, na hody (obětní) i na (oběti) za hřích, aby smír byl zjedнан Israelovi, a na všeliké potřeby domu Boha našeho.

³⁴ Metavše losy, jak dodávati dříví, mezi kněžími, levity a lidem (zavázali jsme se), že bude dodáváno do domu Boha našeho po rodech otců našich, v ustanovené časy, rok po roku, aby hořelo na oltáři Hospodina, Boha našeho, jak psáno je v zákoně Mojžíšově.

³⁵ (Zavazujeme se) dále, že budeme přináseti prviny půdy své i prviny všeho ovoce každého stromu, rok po roce, do domu Hospodina; ³⁶ také prviny synů svých, i dobytka svého, jak psáno je v zá-

koně, prviny hovězího skotu i ovčí svých že přinášeti budeme do domu Boha svého, kněžím, kteří konají službu v domě Boha našeho; ³⁷ i dávky z pokrmů svých, nápojů, ovoce každého stromu, sebraného vína, jakož i oleje že přinášeti budeme kněžím do skladiště Boha svého, a desátky půdy naší levitům; ti, levité vybíratí budou desátky z výtěžku našeho ve všech městech. ³⁸ Bude pak kněz, Áronovec, s levity (při sbírce) desátků levitských, a levité budou odváděti desetinu desátku svého do domu Boha našeho, do skladiště, do budovy pokladu. ³⁹ Do skladiště totiž donášeti budou synové Israelovi a levité prviny obilí, vína i oleje; a tam bude náčiní posvátné, i kněží, zpěváci, vrátní, konající službu. A neopustíme domu Boha svého.

Občanské poměry urovnány. (11, 1.—12, 26.)

HLAVA 11. — ¹ Knížata lidu přebývala v Jerusalemě, ostatní pak lid metal losy, aby (tak) vykázali každému desátému bydliště v Jerusalemě, městě svatém, devíti desetinám pak ve městech (ostatních). ² I dobrořečil lid všem mužům, kteří se dobrovolně nabídli, že budou bydleti v Jerusalemě.

³ Tito pak jsou přední (té) krajiny, kteří se usadili v Jerusalemě a v městech judských; každý se usadil na svém statku, po městech svých, Israel, kněží, levité, chrámoví nevolníci a synové nevolníků Šalomounových.

⁴ V Jerusalemě bydlili (někteří) z Judovců a z Benjaminovců. — Z Judovců: Atajáš, syn Aziama, syna Zacharjáše, syna Amarjáše, syna Safatjáše, syna Malaleelova, ze synů Faresových; ⁵ Maasjáš, syn Barucha, syna Cholhozy, syna Hazjáše, syna Adajáše, syna Jojariba, syna Zacharjáše, syna Silana; ⁶ všech těch synů Faresových, kteří bydlili v Jerusalemě: čtyři sta šedesát osm silných mužů. — ⁷ Benjaminovci jsou tito: Sellum, syn Mosollama, syna Joeda, syna Fadajáše, syna Kolajáše, syna Masjáše, syna Eteela, syna Isajášova, a ⁸ po něm Gebbaj, Sellaj, (úhrnem) devět set dvacet osm; ⁹ Joel, syn Zechriův, byl jejich představeným, a Juda, syn Senuův, byl druhým (představeným) nad městem. — ¹⁰ A z kněží: Ídajáš, syn Jojaribův, Jachin, (a) ¹¹ Sarajáš, syn Helkjáše, syna Mosollama, syna Sadoka, syna Merajota, syna Achitobova, kníže domu Božího, ¹² a bratři jejich, konající službu chrámovou, (úhrnem) osm set dvacet dva. Dále Adajáš, syn Jerohama, syna Feleljáše, syna Amsiho, syna Zacharjáše, syna Feshura, syna Melchiášova, a ¹³ bratři jeho, hlavy rodů, dvě stě čtyřicet dva. Také Amasaj, syn Azreela, syna Ahaziho, syna Mosollamota, syna Emmerova, ¹⁴ a bratři jeho, velmi silní: sto dvacet osm; jejich představeným byl Zabdiel, syn Haggedolimův. — ¹⁵ A z levitů: Semejáš, syn Hasuba, syna Azarikama, syna Hasabjáše, syna Boniova, ¹⁶ pak Sabataj, a Jozabed; ti byli nad veškerou službou, která byla venku při domu Božím, z hlav levitských. ¹⁷ Dále Matanjáš, syn Michy, syna Zebedeje, syna Asafova, (první) představený chvalozpěvů a písní děkovných při modlitbě; Bekbekjáš druhý z bratří jeho; a Abda, syn Samuy, syna Galala, syna Iditunova; ¹⁸ všech levitů v městě svatém: dvě stě osmdesát čtyři. — ¹⁹ A vrátní: Akkub, Telmon a bratři jejich, kteří byli na stráž u dveří, (úhrnem) sto sedmdesát dva.

²⁰ Ostatek pak lidu israelského, kněží a levitů sídlil ve všech městech judských, každý na svém statku.

²¹ Chrámoví nevolníci sídlili na Ofelu; Siaha a Gasfa byli nad (těmi) chrámovými nevolníky.

²² Dozorcem levitů v Jerusalemě byl Azzi, syn Baniho, syna Hasabjáše, syna Matanjáše, syna Michova, z Asafovců, kteří byli zpěváky při službě domu Božího. ²³ Byl totiž rozkaz královský o nich a řádný příjem zpěváků na každý den.

²⁴ A Fatahjáš, syn Mesezebelův, ze synů Zary, syna Judova, byl králi k ruce ve všech věcech týkajících se lidu.

²⁵ Máme-li na zřeteli dvorce po všech polnostech jejich, sídlili Judovci v Karjatarbe a příslušných vesnicích, v Dibonu a příslušných vseh, v Kabseelu a příslušných vseh, ²⁶ v Jesue, v Moladě, v Betfaletu, v ²⁷ Hasersualu, v Bersabě a příslušných vseh, v ²⁸ Sikelegu, v Mochoně a příslušných vseh, v ²⁹ Remmonu, v Sarae, v Jerimutu, v ³⁰ Zanoie, v Odollamu a vseh příslušných, v Lachisi a krajinách jeho, a v Azece i vseh jejích. Zůstávali od Bersaby až k údolí Ennom. — ³¹ Benjaminovci pak (sídlili) v Gebě, v Mechmasu, v Haji, v Betelu a vseh jeho, ³² v Anatotu, v Nobu, v Ananii, ³³ v Āsoru, v Ramě, v Getaimu, ³⁴ v Hadidu, v Seboimu, v Neballatu, v Lodu, ³⁵ v Onu (a) v Údolí řemeslníků. — ³⁶ Levité měli úděly v Judsku i Benjaminsku.

HLAVA 12. — ¹ Tito jsou kněží a levité, kteří přišli se Zorobabelem, synem Salatielovým a s Josuem: Sarajáš, Jeremjáš, Esdráš, ² Amarjáš, Melluch, Hattus, ³ Sebenjáš, Rheum, Merimut, ⁴ Addo, Genton, Abjáš, ⁵ Miamin, Madjáš, Belga, ⁶ Semejáš, Jojarib, Idajáš, Sellum, Amok, Helkjáš, Idajáš; ⁷ to jsou přední kněží a bratři jejich ze dnů Josuových. ⁸ Levité pak: Jesua, Bennuj, Kedmihel, Sarebjáš, Juda, Matanjáš; ti a bratři jejich byli nad zpěvy; ⁹ dále Bekbekjáš, Hanni a bratři jejich, každý v úřadě svém.

¹⁰ Josue zplodil Joakima, Joakim zplodil Eliasiba, Eliasib zplodil Jojadu, ¹¹ Jojada zplodil Jonatana, a Jonatan zplodil Jeddou.

¹² Za dnů Joakimových byli kněží a hlavy rodů: z (rodu) Sarajášova: Marajáš; z (rodu) Jeremjášova: Hananjáš; ¹³ z Esdrášova: Mosollam; z Amarjášova: Johanan; ¹⁴ z Milichova: Jonatan; ze Sebenjášova: Josef; ¹⁵ z Haramova: Edna; z Marajotova: Helki; ¹⁶ z Adajášova: Zacharjáš; z Gentonova: Mosollam; ¹⁷ z Abjášova: Zechri; z Miaminova a Modjášova: Felti; ¹⁸ z Belgova: Sammua; ze Semajášova: Jonatan; ¹⁹ z Jojaribova: Matanaj; z Jodajášova: Azzi; ²⁰ ze Šellajova: Kelaj; z Amokova: Heber; ²¹ z Helkjášova: Hasebjáš; z Idajášova: Natanael.

²² (Máme-li na zřeteli) levity, zapsány byly za dnů Eliasibových, Jojadových, Johananových a Jeddových, hlavy rodů (jejich), kněží pak zapsáni byli za kralování Daria Peršana.

Hl. 11. V. ²³. „rozkaz královský“, t. j. daný od perského dvora.

V. ²⁴. Fatahjáš byl královským perským prostředníkem mezi dvorem a židovskou obcí.

Hl. 12. V. ¹⁰. n. Místo „Jonatan“ dlužno čísti se zřetelem k v. 22. a Jos Flav, Starož. XI, 7, 1: Jóhánán.

V. ²². čti: „Za dob Eliasibových, Jojadových, Johananových a Jadduových byly zapsány hlavy kněžských rodů až po vládu Daria Peršana“. — Darius je tu D. III. (Kodomannus) 336.—331. před Kr.

²³ Levité, hlavy rodů, zapsáni jsou v Letopisech až do dnů Jonatana, syna Eliasibova. ²⁴ Hlavy levitů byli: Hasebjáš, Serebjáš, Josue, syn Kedmihelův, a bratři jejich po třídách svých, aby zpívali písně chvály a díky podle nařízení Davida, muže Božího, a tu službu by konali pravidelně po pořádku; ²⁵ Matanjáš, Bekbekjáš, a Obedjáš, Mossollam, Telmon, Akkub byli strážní bran a síní před branami.

²⁶ Ti byli za dnů Joakima, syna Josue, syna Josedekova, a za dnů Nehemjáše vladaře a Esdráše kněze i znalce písma.

Zdi jerusalemské posvěceny. (12, 27.—42.)

²⁷ Při posvěcení zdi jerusalemské shledali levity ze všech míst jejich, aby je přivedli do Jerusalema, aby slavili posvěcení a (den) veselí s díky, zpěvy, s cimbály, harfami a citarami. ²⁸ I shromáždili se synové zpěváků z rovin okolo Jerusalema, ze vsí Netufanů, ²⁹ z Bet-Galgalu, a z krajin Geby a Azmavetu; zpěváci totiž vystavěli si vesnice okolo Jerusalema.

³⁰ Když očistili kněží a levité sebe, očistili (také) lid, brány a zeď.

³¹ Rozkázav předním judským, aby vystoupili na zeď, postavil jsem dva veliké sbory zpívajících chvály. (Jedni) šli napravo po zdi ku bráně Hnojné; ³² za nimi šel Osajáš a polovice předních judských, ³³ Azarjáš, Esdráš, Mosollam, Juda, Benjamin, Semejáš a Jeremjáš; ³⁴ z kněží pak s trubami Zacharjáš, syn Jonatana, syna Semejáše, syna Matanjáše, syna Michajáše, syna Zechura, syna Asafova ³⁵ a bratři jeho Semejáš, Azareel, Malalaj, Galalaj, Maa, Natanael, Juda, Hanani, s nástroji hudebnými Davida, muže Božího, a Esdráš, znalec písma před nimi; (šli) ku bráně Studničné, ³⁶ a vystupovali přímo po stupních města Davidova, kde se jde nahoru ke zdi, nad domem Davidovým, až ku bráně Vodní na východě. ³⁷ Sbor druhý díky vzdávajících šel po protější straně — já za ním s polovicí lidu — po zdi přes věž Pecní, až ke zdi široké, ³⁸ a přes bránu Efraim, přes bránu Starou, přes bránu Rybnou, přes věž Hananeel, věž Emat až ku bráně Ovčí a zastavili se ve bráně Strážce; ³⁹ a postavili se oba sbory zpívajících chvály v domě Božím, též já a polovice představených se mnou, ⁴⁰ dále kněží Eliachim, Maasjáš, Miamin, Micheáš, Eljoenaj, Zacharjáš, Hananjáš, s trubami, ⁴¹ a Maasjáš, Semejáš, Eleazar, Azzi, Johanan, Melchiáš, Elam a Ezer. Zpěváci zvučně zpívali; Jezrajáš byl ředitelem. ⁴² Ten den přinášeli oběti veliké a veselili se, nebo Bůh obveselil je veselím velikým; ano i ženy jejich a děti veselily se, že slyšán byl ten jásot Jerusalema daleko.

Druhý příchod a činnost Nehemjášova. (12, 43.—13, 31.)

⁴³ Tehdy zřídili také muže nad skladišti zásobáren na dávky, na prviny a na desátky, aby do nich podle městských polí ukládali dávky na poděkování, jak slušno, pro kněze a levity, neboť veselil se Juda

V. ²³. Místo „Jonatana“ čti: „Johanana“.

V. ⁴². První činnost Nehemjášova v Jerusalemě trvala od r. 445.—433., tedy 12 roků. R. 433./432. vrátil se do Sus (níže 13, 6.). Dlouho-li se zdržel u dvora perského a kdy přišel do Jerusalema po druhé, není přesně udáno. Z 13, 6. plyne toliko, že přišel do Jerusalema ještě za panování Artaxerxa I., tedy před r. 425.

z kněží a levitů službu konajících. ⁴⁴ (Ti) konali služby Boha svého, i očisty; také zpěváci i vrátní (konali službu) podle nařízení Davida a Šalomouna, syna jeho. ⁴⁵ Nejprve totiž za dnů Davidových a Asafových byli ustanoveni ředitelé zpěváků, kteří zpívali písně chvály a díky Bohu. ⁴⁶ A veškeren Israel za dnů Zorobabelových a za dnů Nehemjášových dával díly zpěvákům a vrátným na každý den; dávali posvátné dary levitům a levitové dávali (z nich) synům Áronovým.

HLAVA 13. — ¹ Tehdy čteno bylo v knize Mojžíšově, že to lid slyšel; i shledáno bylo, že jest napsáno v ní, aby nevcházeli Ammonšti a Moabšti do obce Boží na věky, ² protože nevyšli vstříc synům Israelovým s chlebem a vodou, ale najali proti nim Balaama, by jim zlořečil — obrátil však Bůh náš kletbu v požehnání. — ³ Když (ten) zákon uslyšeli, odloučili všechny cizince od Israele.

⁴ Přes to Eliasib kněz, dozorce skladiště domu Boha našeho a sprízněný s Tobjášem, ⁵ zřídil mu velikou zásobárnu, do které byli prve skládali dary, kadidlo, náčiní, desátky z obilí, vína a oleje, díly levitů, zpěváků a vrátných, jakož i dávky kněžské. ⁶ Když se to vše dalo, nebyl jsem v Jerusalemě, ježto léta třicátého druhého Artaxerxa, krále babylonského, přišel jsem (zpět) ke králi. Po nějakém čase poprosiv krále ⁷ přišel jsem (opět) do Jerusalema, i zpozoroval jsem to zlo, které byl učinil Eliasib k vůli Tobjášovi, zařídív mu skladiště v nádvoří domu Božího. ⁸ Pokládaje to za věc velmi zlou, vyházel jsem nádobí příbytku Tobjášova ze skladiště, ⁹ dal jsem očistit zásobárny a vnésti tam zase náčiní domu Božího, obětní dary a kadidlo.

¹⁰ Shledal jsem také, že díly levitů nebyly (jim) dávány, a že (tedy) rozběhli se, každý na svou půdu, levité i zpěváci, tedy ti, kteří měli konati službu. ¹¹ Vytýkaje to správcům řekl jsem: „Proč jsme opustili dům Boží?“ I shromáždil jsem je a postavil je (zase) na místech jejich. ¹² A přinášel veškeren Juda desátky obilí, vína i oleje do skladišť. ¹³ Protož ustanovili jsme nad sklady Selemjáše kněze, Sadoka písaře, Fadajáše z levitů a s nimi Hanana, syna Zachura, syna Matanjášova, ježto věrní shledáni byli; a těm svěřeny byly podíly bratří jejich. — ¹⁴ Pomni na mne, Bože můj, proto, a nevyhlazuj skutků mé lásky, které jsem učinil domu Boha svého a bohoslužbě jeho.

¹⁵ V těch dnech viděl jsem v Judsku lidi, ani šlapají (víno) v lisu v sobotu, svázejí (obilí) na hromady, nakládají na osly víno, hrozny, fíky a všeliká břemena, a vnášejí do Jerusalema v den sobotní. I zapřisahal jsem je, aby prodávali v den, kdy dovoleno prodávati. ¹⁶ Také Tyršti bydlící v něm přinášeli ryby a všelicos na prodej, a prodávali v sobotu Judovcům v Jerusalemě. ¹⁷ I domlouval jsem předním judským a řekl jsem jim: „Jak zlá je ta věc, kterou vy činíte, že znesvěcujete den sobotní! ¹⁸ Zdali totéž nečinili otcové naši, a přivedl Bůh náš na nás i na toto město všechno toto neštěstí? A vy množíte hněv na Israele rušíce sobotu!“ ¹⁹ Když pak ve branách jerusalemských se počalo stmívat před sobotou, řekl jsem, ať zavrou brány, přikázal jsem, aby jich neotvírali až po sobotě, a postavil jsem několik služebníků svých u bran, aby nikdo nevnášel břemene v den sobotní. ²⁰ I musili

Hl. 13. V. 6. n. Artaxerxes, král perský, jmenován tu králem „babylonským“, ježto Babylonie tehdy byla Persii podrobena a Židy více zajímala nežli Persie v užším slova smyslu.

zůstatí na noc kupci a prodavači všelikého zboží venku před Jerusalemem nejednou. ²¹ Tu jsem jim pohrozil a řekl: „Proč přenocujete přede zdí? Učíníte-li to ještě, vztáhnu ruku na vás!“ A tak od toho času nepřicházeli v sobotu. ²² Řekl jsem také levitům, aby se očistili, přišli a střežli brány, by svěcen byl den sobotní. Též i proto tedy pomni na mne, Bože můj, a odpusť mi podle množství slitování svých!

²³ V těch dnech viděl jsem i Židy, ani berou si ženy azotské, ammonske a moabské. ²⁴ Synové jejich mluvili odpolu azotsky; ne-uměli mluvit židovsky, ale mluvili podle jazyka každého toho národa. ²⁵ I domlouval jsem jim a zlořečil; některé z nich jsem bil, rval (za vlasy), a zavázal jsem je přísahou skrze Boha, aby nedávali dcer svých synům jejich, a nebrali dcer jejich synům svým ani sami sobě řka: ²⁶ „Zdali takovou věcí nezhřešil Šalomoun, král israelský? Nebylo zajisté ve mnohých národech krále podobného jemu, byl milý Bohu svému, a ustanovil jej Bůh králem nad veškerým Israelem; avšak i jej přivedly ke hříchu ženy cizinky! ²⁷ Zdaliž i my neposlušni jsouce, činití budeme všeliké toto veliké zlo, hřešiti proti Bohu svému berouce si ženy cizinky?“

²⁸ Také jeden ze synů Jojady, syna Eliasiba velekněze byl zetěm Sanaballata Horonského, a toho jsem od sebe zahnal. ²⁹ Pamatuj to, Pane Bože náš, těm, kteří znesvěcují kněžství a závazky kněžské i levitské!

³⁰ Tak vyčistil jsem je ode všeho cizozemského, a ustanovil jsem řády (služby) kněží a levitů, každého k jeho službě, ³¹ také k tomu, by dodáváno bylo dříví v ustanovené časy, i prviny. Pamatuj na to, Bože můj, mně k dobrému. Amen!

KNIHA „O TOBJÁŠOVI“
ČILI
„TOBJÁŠ“

KNIHA O TOBJÁŠOVI

byla původně napsána *hebrejsky* (Vetter), avšak původní toto znění (originál) se nás nedochovalo. Kniha nás došla toliko v *různých překladech*, z nichž *nejdůležitější* jest

1. *překlad řecký* obsažený v rukopisech B (vatikánském) a A (alexandrijském);

2. *řecký překlad*, který podává rukopis S (sinajský);

3. *řecký překlad*, který obsahují některé mladší rukopisy (č. 44., č. 106. a 107.). Po stránce věro- a mravoučné *nejdůležitější* jest

4. *překlad sv. Jeronyma (Vulg.)*, porízený podle předlohy *aramské*.¹⁾ Celkem dlužno všechny tyto čtyři tvary i Pešitu považovati za *autentické*, t. j. církevně *ověřené*, protože jich všech církev dosud užívá, neb aspoň užívala.

Protože 1. podle řeckých překladů 12, 20. Rafael rozkázal Tobjášovi, by své osudy napsal, a že nelze pochybovati o vyplnění rozkazu toho Tobjášem, a poněvadž 2. podle týchž řeckých překladů mluví Tobjáš od 1, 1.—3, 7. o sobě v *první osobě* jako spisovatel (Vulg užívá *třetí osoby*), měl běžný názor za to, že spisovateli knihy Tob jsou oba Tobjášové (neb jeden Tobjáš), takže by byl oprávněn název „*Kniha Tobjášů*“ nebo „*Tobjášova*“. Lépe však zápisky Tobjášovy pokládati za hlavní pramen, který zpracoval nejmenovaný inspirovaný spisovatel teprve později, mezi r. 250—150 před Kr. (Vetter, Kaulen-Hoberg.) Galdos se domnívá, že jádro knihy napsáno bylo již v polovici V. století před Kr.

Jádru knihy bylo napsáno *zajisté v Assyrii*.

Církev katolická považovala vždy Tob za knihu *inspirovanou*. Výrok z Tob 4, 16. uvádí *kladně* sám Pán (Mt 7, 12; Lk 6, 31.) a dokládá: „*Toť zajisté jest zákon proroci*.“ V katakombách zobrazovali první křesťané velmi rádi výjevy vzaté z Tob. Knihu citují z nejstarších spisovatelů Polykarp († 155) v listu k Filip., Irenej, Klement alexandrijský (uvádí Tob jménem „*Písmo*“) Origenes a jiní.

Účelem knihy jest ukázati, že *Prozřetelnost* své oddané služebníky sice tu a tam navštěvuje útrapami, avšak nikdy neopouští, ano (mnohdy již) na tomto světě ctnostné skutky odměňuje.

Spisovatel líčí *umělecky tak krásně*, že se čtenáři zdá, jako by četl drama (divadelní kus).

¹⁾ Byl to nejspíše překlad původního znění hebrejského, který byl *blíže* původní předloze než kterýkoliv jiný překlad, který nás došel. Proto také Vulg., která je věrný jeho převod, nejdokonaleji nám představuje znění původní, ačkoli sv. Jeronym dbal při svém překladě také dosavadního překladu latinského zvaného „*Itala*“.

Ctnosti a útrapy Tobjáše staršího. (1, 1.—3, 6.)

HLAVA 1. — ¹ Tobjáš z kmene a města Neftali, [to (město) jest v horní Galilei nad Naassonem za cestou, která vede na západ a nalevo má město Sefet] — ² když byl za dnů Salmanassara, krále assyrského jat, přece ani v zajetí neopustil cesty pravdy, ³ takže všechno, co mohl sehnati, každodenně rozdával bratřím ze svého kmene, kteří byli spolu s ním v zajetí. ⁴ Ačkoli byl nejmladší ze všech z kmene Neftaliova, přece nedopouštěl se žádných chlapeckých činů. ⁵ Když totiž všichni chodili ke zlatým telatům, která byl dal učiniti Jeroboam, král israelský, on sám vyhýbal se společnosti všech těch ⁶ a chodíval do Jerusalema, ke chrámu Hospodinovu a tam klaněl se Hospodinu Bohu Israelovu; věrně odváděl též všechny své prvotiny a desátky, ⁷ takže (každého) třetího roku dával (i) všechny desátky cizincům a příchozím.

⁸ Ty a jim podobné věci zachovával podle Božího zákona jsa ještě malým chlapcem. ⁹ Když dospěl v muže, vzal si za manželku Annu ze svého kmene a zplodil s ní syna, jemuž dal své jméno; ¹⁰ toho učil od dětství báti se Boha a vystríhati se všelikého hříchu.

¹¹ Když tedy jsa jat přišel se svou manželkou, synem a s veškerým svým kmenem do města Ninive, — ¹² kdežto všichni požívali pohan-ských pokrmů — on se chránil, aby nikdy neposkrnil se jejich pokrmy. ¹³ A že pamatoval na Hospodina celou svou myslí, zjednal mu Bůh milost v očích krále Salmanassara, ¹⁴ že mu dal svobodu jíti kamkoli by chtěl a že měl volnost činiti cokoli si přál. ¹⁵ Chodil tedy po všech, kteří byli v zajetí a dával jim spasitelná napomenutí.

¹⁶ Když tak přišel do Rages, města medského, maje u sebe z toho, čím byl poctěn od krále, deset hřiven stříbra, a ¹⁷ když viděl mezi četnými svými rodáky Gabela, který byl z jeho kmene, že strádá, dal mu pod zápisem dotčenou váhu stříbra.

¹⁸ Za dlouho potom, když král Salmanassar zemřel a na místě něho kraloval jeho syn Sennacherib, který měl syny Israelovy v nenávisti, ¹⁹ Tobjáš chodil každodenně po všech svých příbuzných, těšil je, a uděloval každému, pokud mohl, ze svého majetku; ²⁰ lačné krmil, nahým dával oděv, umrlé pak a zabité pečlivě pochovával.

²¹ Také když se král Sennacherib navrátil z Judska utíkaje před ranou, kterou stihl jeho okolí Bůh proto, že se rouhal, a když hněvaje

Hl. 1. V. 2. Je to assyrský král *Sargon* (Šarru-kén 721—705). Opisovači knihy Tob místo Sargona omylem psali jméno jeho předchůdce Salmanassara (726—722) (Šulmánu-ašáred IV.). Že *Sargon* odvedl obyvatelstvo severní říše israelské do zajetí do Assyrie a Medie, svědčí 4. Král 17, 6.

V. 7. O tomto „třetím desátku“ srv. Dt 14, 28. nn.; 26, 12.

V. 18. Místo Salmanassar čti *Sargon*. Srv. v. 2. *Sennacherib* (Sin-aché-erba) byl syn Sargonův a nikoli Salmanassarův. Sennacherib nastoupil r. 705 (a panoval do r. 681). Viz o něm 4. Král hl. 18. n.

V. 21. O pohromě, která stihla vojsko hrdého Sennacheriba viz Is 37, 36; 4. Král 18, 13; 19, 35. n.; 2. Par 32.

se pobíjel mnohé ze synů Israelových, pochovával Tobjáš jejich těla. ²² Když to bylo králi oznámeno, rozkázal ho popraviti a pobral veškeren jeho majetek. ²³ Tobjáš však se synem a s manželkou dal se na útěk a všeho jsa zbaven mohl se skrývati, neboť mnozí ho milovali.

²⁴ Po čtyřiceti pěti dnech zavraždili krále jeho synové, ²⁵ i vrátil se Tobjáš domů a veškeren jeho majetek byl mu vrácen.

HLAVA 2. — ¹ Když později byly v domě Tobjášově na slavnost Hospodinovu přichystány hody, ² řekl svému synu: „Jdi a přiveď několik bohabojných z našeho kmene, ať hodují s námi.“ ³ I odešel a když se vrátil, oznamoval mu, že jeden ze synů Israelových leží na ulici zabitý. Tobjáš vyskočil hned od stolu, nechal hodů a hladový šel k tělu; ⁴ vzal je a odnesl tajně do svého domu, aby je po západu slunce opatrně pochoval. ⁵ Když mrtvolu ukryl, jedl chléb s žalostí a s třesením, ⁶ rozpomínaje se na výrok, který pronesl Hospodin prorokem Amosem: „Vaše sváteční dni se obrátí v nárek a pláč.“ ⁷ Když tedy slunce zapadlo, šel a pochoval ji.

⁸ Všichni jeho příbuzní kárali ho říkajíce: „Již bylo přikázáno, bys byl pro to zabit; a ledva žes smrti ušel, již zase mrtvé pochováváš?“

⁹ Ale Tobjáš více se boje Boha než krále, bral kradmo těla zabitých, ukrýval je ve svém domě a v polou noci je pohřbíval.

¹⁰ Jednoho dne jsa unaven pochováváním přišel domů, hodil sebou ke stěně a usnul; ¹¹ zatím co spal, spadl z vlaštovčího hnízda teplý trus na jeho oči a on oslepl.

¹² Bůh dopustil na něho tuto zkoušku, aby dán byl potomkům příklad jeho trpělivosti jako svatého Joba. ¹³ Neboť poněvadž od své maličkosti vždycky se Boha bál a přikázání jeho ostříhal, neroztrpčil se proti Bohu, že ho rána slepoty stihla, ¹⁴ ale vytrval neochvějně v bázni Boží, děkuje Bohu po všechny dny svého života. ¹⁵ Jako pak blahoslavenému Jobovi posmívali se knížata, tak příbuzní a známí Tobjášovi tropili si posměch z jeho života říkajíce: ¹⁶ „Kde je tvá odměna, pro kterou jsi dával almužny a pochovával mrtvé?“ ¹⁷ Ale Tobjáš jim domlouval: „Nemluvte tak; ¹⁸ jsmeť synové svatých a očekáváme život, který dá Bůh těm, kteří své oddanosti k němu nezmění.“

¹⁹ Anna, jeho manželka, chodila každodenně tkáti plátno a nosila domů výživu, kterou mohla prací svých rukou vydělati. ²⁰ Jednou dostala tak kozelce a přinesla jej domů. ²¹ Její muž uslyšev jeho hlas, když bečel, pravil: „Hleďte, ať není snad kradený! (Je-li), vraťte ho jeho pánům, neboť není nám dovoleno nic kradeného jísti, ba ani dotýkati se.“ ²² Manželka mu na to ve hněvu řekla: „Jest na bíle dni, že naděje tvá se rozplynula a ukázal se účinek tvých almužen.“ ²³ Těmi a podobnými řečmi činila mu výtky.

V. ²⁴. Podle řeckých textů vypravuje Tobjáš dále: „*Sacherdon* (t. j. *Asarhaddon*, Ašur-ach-idina 680—669) jeho syn stal se králem místo něho (*Sennacheriba*) a ustanovil *Achiachara*, syna mého bratra *Anaela* nade vším peněžnictvím celé říše a nad veškerou její správou. *Achiachar* se za mne přimluvil a tak jsem se dostal zase do *Ninive*. Byl pak *Achiachar* číšníkem, opatroval pečeť, byl správcem a nejvyšším pokladníkem. *Sacherdon* jej učinil prvním po sobě...“ Tento *Achiachar* čili *Achikar* vystupuje pod jménem *Achior* ve Vulg níže v 11, 20.

Hl. 2. K v. ⁶. viz Am 8, 10. a srv. 1. Mach 1, 41.

V. 11. Podle téhož řec. zn. podporoval hmotně Tobjáše v době jeho choroby známý *Achikar* (srv. výše 1, 24. a níže 11, 8; 14, 10.).

HLAVA 3. — ¹ Tehdy zastenal Tobjáš a počal se modlit s pláčem :

² „Spravedlivý jsi, ó Hospodine,
všecky tvoje soudy jsou spravedlivé,
všecky tvoje cesty jsou milosrdenství,
pravdivost jsou, jakož i spravedlivost.

³ Pane, rozpomeň se nyní na mne,
nerač trestati mne za mé hříchy;
ani vzpomínati na proviny
moje nebo rodičů mých.

⁴ Že jsme nebyli poslušni příkazů tvých,
vydání jsme na pospas, v zajetí, na smrt,
na potupu, pohanu národům všem,
mezi které jsi nás rozptýlil.

⁵ Pane, teď nastaly veliké tvé soudy,
že jsme nečinili příkazů tvých,
že jsme před tebou poctivě nechodili.

⁶ Teď tedy, Pane, čiň se mnou podle své vůle,
rozkaž, ať v pokoji můj život vzat jest,
jeť mi lépe umřít než být živu.“

Svízele a modlitba Sáry, dcery Raguelovy. (3, 7.—25.)

⁷ Týž den bylo také Sáře, dceři Raguelově v medském městě Rages slyšeti potupu od jedné služebné svého otce; ⁸ neboť vdána byla za sedm mužů a zlý duch jménem Asmodej je zabil, jakmile k ní vešli. ⁹ Když totiž služebnou pro její chybu kárala, odpověděla jí: „Ať již nevidíme na zemi syna nebo dcery z tebe (zrozené), vrahyně svých mužů! ¹⁰ Chceš i mne zabít, jako jsi již zabila sedm mužů?“

K této řeči odešla do horního pokojíka svého domu; tři dny a tři noci nejedla ani nepila, ¹¹ ale trvajíc na modlitbě prosila s pláčem Boha, by jí té pohany zbavil. ¹² Dne třetího pak, když dokonávala modlitbu, dobrořečila Hospodinu takto:

¹³ Požehnáno buď jméno tvé, Bože našich otců,
který pohněvav se, milosrdenství prokazuješ,
a v čas soužení odpouštíš těm, kteří tě vzývají.

¹⁴ K tobě, Hospodine, obracím své líce,
k tobě oči svoje pozdvihuji.

¹⁵ Prosím, Pane, pouta této potupy zbav mne,
nebo aspoň vezmi si mne s (tohoto) světa.

Hl. 3. V. 7. Ragy, bydlíště Raguelovo nemůže býti totéž, o němž z 1, 16. víme, že tam sídlil *Gabel*. Proto dlužno dáti přednost řec. znění, které má tuto místo *Rag* hlavní město medské *Ekba.any*, babylonsky Agam(a)tanu; (stávalo na místě dnešního Hamadanu). Srv. Esdr 6, 2; 2. Mach 9, 3. *Ašmodaj* jest aramské jméno a znamená „Ničitele, Zhoubce“ Srv. Zjev. 9, 11. a již Ex 12, 23; (Moudr 18, 25; 1. Kor. 10, 10.).

- ¹⁶ Víš, Pane, že jsem nikdy po muži netoužila,
 čistou jsem zachovala duši svou v každé zlé žádosti.
¹⁷ Nikdy jsem nechodila mezi rozpustilé,
 aniž jsem se spolčovala s lehkými lidmi.
¹⁸ Muže pojmuti jsem svolila z bázně před tebou,
 nikoli však z chlipné svojí vášně.
¹⁹ Budťo já jsem nebyla jich hodna,
 nebo oni mne hodni nebyli,
 že jsi mne snad jinému muži zachovat chtěl,
²⁰ neníť úradek tvůj v moci člověkově.
²¹ To však za jisté má každý, kdo ctí tebe,
 že jeho život, bude-li zkoušen, koruny dojde,
 bude-li v soužení, že bude vysvobozen,
 bude-li trestán, že může dojít soustrasti tvé.
²² Vždyť ty nekocháš se v našem umírání,
 ale po bouři činíš, že je ticho (zase),
 po pláči a kvílení vléváš radost.
²³ Jméno tvé, Bože Israelův, žehnáno buď věčně!“

²⁴ Toho času byly modlitby obou před velebností svrchovaného Boha vyslyšeny; ²⁵ i poslán jest anděl Hospodinův svatý Rafael, aby vyléčil oba, jichžto modlitby současně byly před tváří Hospodinovou přednešeny.

Cesta Tobjáše mladšího do Medie. (4, 1.—6, 9.)

HLAVA 4. — ¹ Protože tedy Tobjáš měl za to, že jeho modlitba, by směl zemřít, bude vyslyšena, povolal k sobě Tobjáše, syna svého ² a řekl mu:

„Slyš, synu, slova mých úst a polož si je do srdce jako základ(ní kameny). ³ Až (si) vezme Bůh mou duši, pochovej mé tělo; a měj v úctě svou matku po všechny dny jejího života, ⁴ neboť je ti mít na paměti, jaká a jak veliká nebezpečí ve mém lůně pro tebe vytrpěla. ⁵ Když pak i ona dokoná čas života svého, pochovej ji vedle mne.

⁶ Po všechny dny svého života měj na paměti Boha a varuj se, bys nikdy nesvolil ke hříchu a nezanedbal příkázání Hospodina, našeho Boha. ⁷ Ze svého majetku dávej almužnu a neodvracuj své tváře od žádného chudáka, neboť pak neodvrátí se též od tebe tvář Hospodina. ⁸ Jak jen budeš moci, buď milosrdný. ⁹ Budeš-li mít mnoho, dávej mnoho; budeš-li mít málo, hled i z mála rád udělovati. ¹⁰ Neboť (tak) si hromadíš dobrou odplatu pro den nouze. ¹¹ Vysvobozujeť almužna od všelikého hříchu i od smrti a nedopouští, by duše přišla do temnot. ¹² Almužna bude důvodem k velké naději před svrchovaným Bohem všem, kteří ji dávají. ¹³ Vystříhej se pilně, synu můj, všelikého smilstva a kromě své manželky nikdy nedopuť, bys okusil hříchu. ¹⁴ Nedopouštěj, by panovala v mysli tvé nebo v slovu tvém pýcha, neboť z ní vznikla všechna zkáza. ¹⁵ Každému, kdo ti bude něco pracovati, vyplát ihned mzdu, ať mzda dělníkova se u tebe nikterak nezadržuje. ¹⁶ Čeho nechoeš, by od jiného dále se tobě, hled, bys ty nikdy nečinil jinému. ¹⁷ Jídej svůj chléb s lačnými a chudými, a přikrývej

ze svého oděvu nahé. ¹⁸ Poskytuj svého chleba i vína k pohřbu spravedlivého, ale nejez ho a nepij s hříšníky. ¹⁹ Vyhledávej vždycky rady u moudrého. ²⁰ Dobrořeč Bohu každou chvíli a pros ho, by řídil tvé cesty a všechny tvé záměry by došly u něho zdaru.

²¹ Oznamuji ti také, synu, že jsem dal deset hřiven stříbra, když jsi byl ještě malíčkový, Gabelovi, v medském městě Rages, a jeho zápis mám u sebe; ²² protož pokus se, dostat se k němu, bys od něho jmenovanou váhu stříbra si vzal a jemu vrátil jeho úpis. ²³ Neboj se, synu můj; žijeme sice chudě, dostane se nám však mnoho dobrého, budeme-li se báti Boha, vystříháme-li se všelikého hříchu a budeme-li činiti dobře.“

HLAVA 5. — ¹ Tu odpověděl Tobjáš svému otci: „Všecko, co jsi mi přikázal, učiním, otče. ² Jak bych měl však těch peněz pohledávat, nevím. On nezná mne a já neznám jeho; jaké znamení mám mu dáti? Ale ani cesty, kudy se tam jde, nikterak neznám.“ ³ Tu mu otec jeho odpověděl: „Vždyť mám jeho úpis u sebe; jak mu jej ukážeš, ihned (peníze) vrátí. ⁴ Ale teď jdi a vyhledej si nějakého spolehlivého člověka, který by za přiměřenou mzdu šel s tebou, abys dostal peníze dokud jsem ještě živ.“

⁵ Když tedy Tobjáš vyšel, našel sličného mládence, an (tu) stojí opásaný a jakoby připravený vydati se na cestu. ⁶ Nevěda, že je (to) anděl Boží, pozdravil ho a pravil: „Odkud tě máme, dobrý mládenče?“ ⁷ On odpověděl: „Ze synů Israelových (jsem).“ Tobjáš se ho tázal: „Znáš cestu, která vede do Medie?“ ⁸ On mu odpověděl: „Znám; po všech cestách té (krajiny) často jsem chodil a býval jsem u našeho bratra Gabela, jenž bydlí v medském městě Rages, ležícím na horách Ekbatanských.“ ⁹ Tobjáš mu řekl: „Očekávej mne tuto, prosím, až to povím svému otci.“

¹⁰ Tu vešel Tobjáš k svému otci a vypravoval mu to všecko. Otec podiviv se tomu, prosil, by k němu (ten jinoch) přišel. ¹¹ Přišel tedy a pozdravil ho řka: „Měj vždycky radost!“ ¹² Tobjáš řekl: „Jakou radost mohu míti, když sedím v temnotách a nevidím nebeského světla?“ ¹³ Jinoch mu pravil: „Buď dobré mysli, již brzy budeš od Boha uzdraven.“ ¹⁴ Tobjáš mu tedy řekl: „Bude ti možno dovésti mého syna ke Gabelovi do medského města Rages? Až se vrátíš, dám ti příslušnou mzdu.“ ¹⁵ Anděl mu odpověděl: „Já ho povedu a zase k tobě přivedu.“ ¹⁶ „Prosím tě“ — tázal se ho Tobjáš — „pověz mi, z které jsi ty rodiny a z kterého kmene?“ ¹⁷ „Tážeš se“ — vece anděl Rafael — „na rod najatého, na samého námezdníka, který má jíti s tvým synem?“ ¹⁸ Abych ti však nepůsobil starostí — já jsem Azarjáš, syn velkého Ananjáše.“ ¹⁹ „Ze vznešeného rodu jsi ty“ — odpověděl Tobjáš — „ale, prosím, nehněvej se, že jsem chtěl poznati tvůj rod.“ ²⁰ „Já“ — dí anděl — „ve zdraví povedu tvého syna a ve zdraví ti ho zase přivedu.“ ²¹ „Šťastně jděte“ — ujal se slova Tobjáš — „Bůh budiž na vaší cestě a jeho anděl jdiž s vámi.“

HL. 4. K v. ²³. srv. Ž 111, 2. n.; Sir 10, 22, 24; Řím 8, 17; 1. Tim 6, 6.

HL. 5. V. ¹⁸. „Azarjáš“ = Azarjáhu = Jahve, Hospodin pomáhá. To jméno jinocha hebrejského sluší Rafaelovi velmi vhodně, byltž proto poslán, by všem členům rodiny Tobjásovy a Raguelovy přispěl na pomoc. Ananjáš byl historická osobnost; jeho jméno dobře se hodí i samému Bohu, jehož za vlastního přijatým synem jest Rafael.

²² Když připravili všechny věci, které bylo třeba vzít na cestu, rozžehnal se Tobjáš s otcem i s matkou a oba vydali se společně na cestu. ²³ Když odešli, počala jeho matka plakati a říkati: „Oporu našeho stáří jsi vzal a odeslal od nás. ²⁴ Kéž by nikdy nebylo oněch peněz, pro které jsi ho poslal! ²⁵ Byli jsme spokojeni ve své chudobě, takže jsme (ji) považovali za bohatství, vidouce svého syna.“ ²⁶ Tobjáš ji těšil: „Neplač, syn náš zdráv tam dorazí, zdráv se k nám zase vrátí a tvé oči jej (opět) uzří. ²⁷ Věřímť že dobrý anděl Boží ho bude provázeti a dobře všechno spraví, co bude se s ním dít, takže s radostí se k nám vrátí.“ ²⁸ Po těchto slovech přestala matka jeho plakati a umlkla.

HLAVA 6. — ¹ Tobjáš tedy šel a za ním běžel pes. První noc zůstal u řeky Tigrida. ² Když vyšel umýt si nohy, tu hle, vyplavala veliká ryba, chtějíc ho pohltit. ³ Tobjáš se jí lekl a zkřikl velkým hlasem: „Pane, dává se do mne.“ ⁴ I řekl mu anděl: „Popadni ji za žábry a táhni ji k sobě.“ Když to učinil, vytáhl ji na sucho, i počala mrskat se mu před nohama. ⁵ Tu mu řekl anděl: „Vykuchej tu rybu a uschovej si srdce, žluč a játra, jsoutě to věci k úspěšnému hojení velmi potřebné.“

⁶ Když to učinil, upekl její maso a vzali si (je) na cestu; zbytek nasolili, aby jim to stačilo, dokud nepříjdou do medského města Rages. ⁷ Tu tázal se Tobjáš anděla: „Prosím, tě, bratře Azarjáši, pověz mi, k jakému léčení budou ty věci, které jsi mi rozkázal z ryby schovati?“ ⁸ Anděl odpověděl: „Vložíš-li částku jejího srdce na uhlí, ten dým zapudí jakékoliv plémě zlých duchů jak od muže tak od ženy, že se k nim již nepřiblíží. ⁹ A žluč hodí se k pomazání očí, na kterých je bělmo; (učiní-li se tak,) vyhojí se.“

Sňatek Tobjášův se Sárrou, dcerou Raguelovou.
(6, 10.—9, 12.)

¹⁰ Tobjáš se tázal anděla: „Kde chceš, abychom zůstali?“ ¹¹ Anděl

HL. 6. V. 8. Podle řec. připojuje anděl k srdci též játra. Proti tomu ve v. 19. se jmenují sice játra, nikoliv ale srdce; řecké znění jmenuje i zde jak srdce tak játra. Řeckému znění, úplnějšímu, dlužno tu dáti přednost. K porozumění působivosti jmenovaných rybích vnitřností dlužno přihlídnouti k 12, 3. a zejména v. 14., kde Rafael pokoj od zlého ducha připisuje *sám sobě* a nikoliv kuřidlu, srdci nebo játrám. Z obou těch míst (srovnáme-li je) plyne, že mluví anděl zde o působivosti srdce a jater proto tak, aby se nedal Tobjášovi poznati. Kromě toho připisuje bible též modlitbě a zdržlivosti novomanželů vliv na zlého ducha (níže v. 18; 8, 4; srv. Mt 17, 20.). Není proto nutno kuřidlo rybí považovati za úkon podobný svou účinností novozákonným svátostem, nýbrž stačí v celém vykuřování viděti toliko význam náznačný (symbolický) (Hagen). Ano, jest možno říci, že Rafael mluvil z důvodu svrchu podaného (aby se neprozradil) a to podle názoru tehdy všeobecně panujícího, který věcem těm připisoval jakousi léčivou moc, kdežto ve skutečnosti účinek způsobila všemohoucnost Boží, když byla dříve zbožnost a poslušnost novomanželů se osvědčila. — Podobně jest níže vykládati ozdravení Tobjášova zraku (11, 13. nn.). Také Spasitel užil k tomu, by uzdravil slepého *sliny*, hlíny a vody z rybníka Siloe, tedy zevnějšího znamení, ačkoliv uzdravil jej sám svou všemohoucí mocí; těchto zevnějších znamení nebylo třeba Pánu, bylo jich třeba, nebo byly velmi prospěšné *člověku slepému* a jiným, kteří zázračného uzdravení byli svědky. Že ryba, která ohrožovala Tobjáše, že její *hořká žluč* stává se prostředkem zdraví a blaha, přiléhá velmi pěkně k účelnosti celé knihy Tob, ukázati, že *hořkost* lidského života (spravedlivců) užívá Prozřetelnost ke konečnému jejich štěstí.

V. 10. Stalo se tak, když se již blížili k Ekbatanám.

odpověděl: „Je zde muž jménem Raguel, tvůj příbuzný soukmenovec; ten má dceru jménem Sáru a kromě ní nemá žádného jiného, ani syna ani dcery. ¹² Tobě se má dostat všecek jeho majetek, ale ty musíš vzít si ji za manželku. ¹³ Protož požádej za ni jejího otce a dá ti ji za manželku.“ ¹⁴ Tobjáš namítal: „Slyším, že byla vdána za sedm mužů a (že všichni) zemřeli; ano i to jsem slyšel, že je zabil zlý duch. ¹⁵ Proto bojím se, by snad i mně tak se nestalo; jsa jedináček svých rodičů, přivedl bych jejich stáří žalostí do hrobu.“ ¹⁶ Tu ho anděl Rafael poučoval: „Slyš mne a povím ti, nad kterými má zlý duch moc. ¹⁷ Nad těmi totiž, kteří vcházejí v manželství tak, že Boha od sebe a od své mysli odmítají a své chlipnosti hoví jako kůň a mezek, kteří nemají rozumu; nad takovými má zlý duch moc. ¹⁸ Ale ty, když ji pojmeš, vejda k ní do ložnice, tři dny se jí zdrž a nečiň nic jiného, jen se s ní modli. ¹⁹ A tu noc, když zapálíš rybí játra, bude zlý duch zapuzen. ²⁰ Druhou noc budeš připuštěn ke spojení se svatými patriarchy. ²¹ Třetí pak noc dojdeš požehnání, by se vám rodili zdraví chlápci. ²² A když třetí noc pomine, s bázní Boží pojmi pannu, veden jsa více touhou po synech než chlipností, abys v synech došel požehnání (slíbeného) potomstvu Abrahamovu.“

HLAVA 7. — ¹ Přibyli tedy k Raguelovi a ten je přijal s radostí. ² Pohleděv Raguel na Tobjáše pravil své manželce Anně: „Jak podoben je tento jinoch mému sestřenci!“ ³ To poznamenav tázal se (jich): „Odkud jste, mládenci, bratři naši?“ Oni odpověděli: „Z kmene Nef-tali jsme, z ninivských zajatců.“ ⁴ „Znáte Tobjáše, mého bratra?“ tázal se jich Raguel. „Známe“ odpověděli. ⁵ Když pak o něm vypravoval mnoho dobrého, pravil anděl Raguelovi: „Tobjáš, na něhož se ptáš, jest otec tohoto.“ ⁶ Tu Raguel padl na jeho šíji, se slzami v oku ho políbil a pláče na jeho hrdle ⁷ řekl: „Budiž požehnán, synu můj, neboť máš dobrého, ano výtečného otce.“ ⁸ Také Anna, jeho manželka, i Sára, jejich dcera, plakaly.

⁹ Když porozmlouvali, kázal Raguel zabít berana a připravit ho-
dy. Když však je zval, by sedli za stůl k jídlu, ¹⁰ prohlásil Tobjáš: „Já tu dnes nebudu jíst ani pít, dokud nesplníš mou prosbu a neslíbíš mi dáti svou dceru Sáru.“ ¹¹ Raguel slyše ta slova ulekl se, neboť věděl, co se stalo oněm sedmi mužům, kteří k ní vešli a počal se obávat, aby snad i tomuto nestalo se taktéž. Když se kolísal a nedával ža-
dateli žádné odpovědi, ¹² řekl mu anděl: „Neboj se dáti mu ji, neboť tomuto bojícímu se Boha přísluší tvá dcera; proto ji nemohl nikdo jiný dostat.“ — ¹³ „Nepochybuji,“ — pravil Raguel — „že připustil Bůh mé modlitby a slzy před svou tvář, ¹⁴ a věřím, že proto přivedl vás ke mně, aby tato podle zákona Mojžíšova se vdala do své přízně; nyní tedy nepochybuji, že ti ji dám.“ ¹⁵ A ujav pravou ruku své dcery dal ji do pravice Tobjášovy řka: „Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, budiž s vámi, spojiž vás a splniž na vás své požehnání!“ ¹⁶ Vzávše pak list sepsali manželskou smlouvu. ¹⁷ Potom hodovali a dobrořečili Bohu.

¹⁸ Raguel povolav k sobě Annu, svou manželku, přikázal jí, by připravila jinou jizbu. ¹⁹ Tam uvedla svou dceru Sáru, která plakala.

²⁰ I těšila ji: „Buď dobré mysli, dcero má; Pán nebes dej ti radost za to, že jsi trpěla bolest.“

HLAVA 8. — ¹ Když povečeřeli, uvedli k ní jinocha. ² Tobjáš rozpomenuv se na slova andělova, vyňal ze svého váčku částku jater a vložil ji na živé uhlí. ³ Tu anděl Rafael chopil zlého ducha a upoutal jej na poušti horního Egypta.

⁴ Tobjáš pak napomenul pannu: „Sáro, vstaň a modleme se k Bohu dnes, zítra, a pozítřku, neboť tyto tři noci dlužno nám spojovati se s Bohem; až bude po třetí noci, bude nám lze svůj sňatek dokonati. ⁵ Jsmeť děti svatých, proto nesmíme se spojovati jako pohané, kteří Boha neznají.“ ⁶ Oba tedy vstali a společně úpěnlivě se modlili, by se jim dostalo zdraví. ⁷ Tobjáš se modlil: „Hospodine, Bože našich otců, chvaltež tebe nebesa i země, moře, prameny, řeky i všichni tvoji tvorové, kteří v nich jsou. ⁸ Tys učinil Adama z hlíny země a dals mu pomocníci Evu. ⁹ A nyní, Hospodine, ty víš, že neberu si svou sestru za manželku z chlipnosti, nýbrž jedině z lásky k potomstvu, by jím bylo velebeno tvé jméno na věky věkův.“ ¹⁰ Sára pak se modlila: „Smiluj se nad námi, Hospodine, smiluj se nad námi a dej, bychom oba spolu ve zdraví zestárli!“

¹¹ V době kuropění kázal Raguel povolati své služebníky a odešel s nimi kopati hrob. ¹² Řeklť: „Snad se stalo i jemu jako oněm sedmi jiným mužům, kteří k ní vešli.“ ¹³ Když hrob vykopali, Raguel navrátil se k manželce své pravil jí: ¹⁴ „Pošli jednu ze svých služebných podívat se, zdali umřel, ať ho pochovám dříve než bude den.“ ¹⁵ Poslala tedy jednu svou služebnou. Ta všedši do jizby nalezla je živé a zdravé ani oba spí. ¹⁶ I vrátila se a oznámila dobrou novinu. Dobrořečili tedy Hospodinu, totiž Raguel a jeho manželka Anna ¹⁷ řkouce: „Dobrořečíme ti, Hospodine, Bože Israelův, že se nestalo, jak jsme se domnívali. ¹⁸ Neboť učinil jsi s námi podle svého milosrdenství a zapudil jsi od nás nepřitele, který nás pronásledoval. ¹⁹ Smiloval ses nade dvěma jednorozenci. Dej, Hospodine, ať ještě dokonaleji dobrořečí a přinášejí ti oběť chvály tvé za své zdraví, by poznali všichni národové, že ty jsi samojediný Bůh nad celou zemí.“ ²⁰ A hned kázal Raguel svým služebníkům zasypati hrob, který byli vykopali dříve než nastane den.

²¹ Své manželce pak řekl, by vystrojila hody a připravila všech potřebných pokrmů na cestu. ²² Dal také zabíti dvě tučné krávy a čtyři berany a přistrojiti hody všem svým sousedům a přátelům. ²³ Tobjáše pak zavázal Raguel přísahou, že u něho pobude dva týdny, ²⁴ dal mu polovici ze všeho svého majetku a dal napsati zápis, že (druhá) polovice, která zbude po jejich smrti, dostane se ve vlastnictví Tobjášovi.

HL. 8. V. ³. Podle řec. *zlý duch, když čil vůni kadidla, uprchl do nejzazších končin Egypta a anděl jej spoutal. „Nejzazší končiny Egypta“* jest asi příslovné: „daleko“ — Poušť, kde není vody, zeleně, života, považována za sídlo zlého ducha. Srv. Is 13, 21; 31, 14; Mt 12, 43. — Zlý duch tu může sídliti jen z dopuštění Božího. „Upoutal jej“ = vzdálil jeho vliv, že nemohl více novomanželům škoditi (Aug). Srv. 2. Petr 2, 4; Jud 6; Zjev 9, 14; 20, 2. Nepraví-li se, že byl svržen do propasti pekelné, děje se podobně jako v N. Z., kde zlí duchové Krista prosili, by jim nepřikazoval vstoupiti do propasti (Lk 8, 31.), by jich nezapuzoval za hranice krajiny (Mk 5, 10.), nýbrž aby je poslal do stáda vepřů (Mt 8, 31.).

V. ¹⁸. „Nepřítel“ = zlý duch. — Raguel a Anna připisují zde výhost zlého ducha rovněž Bohu a nikoliv snad rybímu srdci a játrám! Srv. výše 6, 8.

HLAVA 9. — ¹ Tu Tobjáš povolal k sobě anděla, kterého považoval za člověka a pravil mu: „Bratře Azarjáši, prosím tě, poslechni mé řeči. ² I kdybych ti dal sebe sama za nevolníka, nebudu hoden, abys mne opatroval. ³ Přece však tě prosím, vezmi soumary a služebníky, jdi do medského města Rages ke Gabelovi, vrať mu jeho úpis, vezmi od něho peníze a popros ho, by přišel na mou svatbu. ⁴ Víš zajisté sám, že můj otec počítá dny a budu-li prodlévati o jeden den déle, bude se rmoutit; ⁵ ty též vidíš, že mne Raguel zavázal přísahou a že (této) přísahy, kterou jsem mu zavázán, nemohu nedbati.“ ⁶ Rafael tedy vzav čtyři z Raguelových služebníků a dva velbloudy, šel do medského města Rages, vyhledal Gabela, vrátil mu jeho úpis a vzal od něho všechny peníze.

⁷ Vypravoval mu též o Tobjášovi, synu Tobjášovu, všechno, co se stalo, a přivedl ho na svatbu. ⁸ Když vešel do domu Raguelova, našel Tobjáše za stolem. Tobjáš rychle vyskočil. Oba se políbili a Gabel se slzami v očích dobrořečil Bohu ⁹ řka: „Požehnej tě Bůh Israelův, neboť jsi syn výtečného muže, spravedlivého, bohabojného, jenž dává almužny. ¹⁰ Buď též požehnána tvá manželka a vaši rodičové: ¹¹ kéž uvidíte syny své a syny svých synů až do třetího a do čtvrtého kolena; požehnáno budiž vaše potomstvo od Boha Israelova, jenž králuje na věky věkův!“ ¹² Když řekli všichni „Amen“, počali hodovati; a také (tu) svatební hostinu slavili s bázní Boží.

Tobjášův návrat do Ninive. (10, 1.—11, 21.)

HLAVA 10. — ¹ Když Tobjáš pro svatbu prodléval, měl otec jeho Tobjáš starost o něho a pravil: „Proč asi mešká můj syn a co ho tam zdržuje? ² Umřel snad Gabel a není nikoho, kdo by mu vrátil peníze?“ ³ I počal se velmi rmoutit a s ním i manželka jeho Anna; oba dali se do pláče, protože v ustanovený den nevrátil se k nim jejich syn. ⁴ Matka jeho plakala usedavým pláčem a říkala: „Běda, běda mně, synu můj! Proč jsme tě pustili na cestu, světlo svých očí, oporu svého stáří, potěchu svého života, naději svého potomstva? ⁵ Majíce všechno v tobě jediném, neměli jsme tě od sebe pustit.“ ⁶ Tobjáš jí však říkal: „Mlč a nermuť se, náš syn je zdrav; muž, s kterým jsme ho poslali, je zcela spolehlivý.“ ⁷ Ona však nemohla se žádným způsobem upokojiti, ale každodenně vybíhala, rozhlédala se kolem a obcházelá všechny cesty, kterými se domnívala, že by mohl přijíti, aby možno-li z daleka ho uzřela, až bude vraceti se.

⁸ Raguel však zdržoval svého zetě řka: „Zůstaň zde a já pošlu k Tobjášovi, otci tvému, posla, že se máš dobře.“ ⁹ „Já vím“ — zdráhal se Tobjáš — „že otec můj a matka počítají nyní každý den a srdce jejich se trápí.“ ¹⁰ Když pak Raguel mnohými řečmi Tobjáše prosil, ten však žádným způsobem nechtěl ho slyšet, odevzdal mu Sárů i polovici všeho majetku svého, totiž nevolníky, nevolnice, dobytek, velbloudy, krávy a mnoho peněz, a zdravého a veselého propustil ho, ¹¹ řka: „Svatý anděl Hospodinův buď na vaší cestě a dovediž vás ve zdraví, zastaňte u rodičů všechno ve zdraví a štěstí a kéž uvidí mé oči prve než umru, syny vaše!“ ¹² Rodičové vzavše svou dceru políbili ji a propustili, ¹³ napomínajíce ji, by ctíla svého tchána a tchyni, milo-

vala muže, spravovala čeládku, opatrovala dům a sama aby se chovala bez úhony.

HLAVA 11. — ¹ Když se vraceli, přišli jedenáctého dne do Charanu, jenž je na půl cestě do Ninive. ² „Bratře Tobjáši“ — pravil anděl — „víš, jaks opustil svého otce. ³ Proto libo-li ti, pojďme napřed a čeládka s tvou manželkou a s dobyt看em ať jde volným krokem za námi.“ ⁴ Když se mu zalíbil ten (návrh), aby šli (napřed), řekl Rafael Tobjášovi: „Vezmi s sebou rybí žluč, neboť bude jí třeba.“ Vzal tedy Tobjáš žluč a šli.

⁵ Anna sedávala každodenně u cesty na vrchu hory, s které mohla daleko viděti. ⁶ Když pak s téhož místa vyhlédala, zdali již jde, uzřela je z daleka a hned poznala, že to jde její syn; i běžela a pověděla to svému muži řkouc: „Hle, tvůj syn přichází.“

⁷ Rafael pravil Tobjášovi: „Jakmile vejdeš do domu svého, hned pokloň se Hospodinu, svému Bohu, a poděkuj mu; pak přistup k otci svému a polib ho, ⁸ a hned pomaz mu oči touto žlučí, kterou s sebou neseš; nebo věz, že brzy otevrou se oči tvého otce, i uzří nebeské světlo a bude se radovati, že tě vidí.“

⁹ Tu pes, který s nimi byl na cestě, je předběhl, přišel jakoby s poselstvím a ocasem vrtě dával najevo svou radost. ¹⁰ Slepý otec povstav počal běžeti, že až klopýtal; i podal služebníkovi ruku a tak vyšel svému synu v ústrety. ¹¹ Objev jej políbil ho i s manželkou svou a oba dali se radostí do pláče. ¹² Poklonivše se Bohu a vzdavše mu díky, posadili se. ¹³ Tu vzal Tobjáš rybí žluč, pomazal oči svého otce ¹⁴ a čekal asi půl hodiny; i počalo bělmo s očí jeho scházeti jako vaječná blána. ¹⁵ Tobjáš ji vzal, strhl s očí a hned nabyl zase zraku. ¹⁶ I chválili Boha, on i manželka jeho a všichni, kteří ho znali. ¹⁷ Tobjáš pravil: „Velebím tě, Hospodine, Bože Israelův, že jsi mne potrestal a že jsi mne uzdravil; hle, vidím Tobjáše, svého syna.“

¹⁸ Po sedmi dnech přišla také Sára, žena jeho syna, i všecka čeleď zdráva, i dobytek, velbloudi a mnoho manželčinych peněz, jakož i peníze, které byl si vzal od Gabela. ¹⁹ I vypravoval svým rodičům o všech dobrodiních, které na něm Bůh učinil skrze člověka, jenž ho vedl. ²⁰ Přišli též Achior a Nabat, Tobjášovi bratrovci, rozradostnění k Tobjášovi a blahopřáli mu ke všemu štěstí, které mu Bůh prokázal. ²¹ Sedm dní hodující všichni plesali velikou radostí.

Rafael se dává poznati. (12, 1.—22.)

HLAVA 12. — ¹ Potom povolav si Tobjáš syna svého pravil mu: „Co můžeme dáti tomuto svatému muži, který šel s tebou?“ ² Tobjáš otci odpověděl: „Otče, jakou odměnu mu dáme? Co se může vyrovnati jeho dobrodiním?“ ³ Vedl mne a zase ve zdraví přivedl, on vybral pe-

Hl. 11. V. ²⁰. Tento Achior čili Achikar podle řec. 1, 22. byl kancléřem assyrského krále Asarhaddona, vymohl Tobjášovi návrat do Ninive, když oslepl, hmotně jej podporoval (2, 10.); umírající Tobjáš jej dává svému synu za příklad spravedlivého člověka, který byl sice od svého chovance Nadana „za živa přiveden pod zemi“, avšak zase došel světla, kdežto Nadan stal se obětí věčných temnot. (14, 10. řec.) (Ze slova Nadan bylo utvořeno asi též Nabat, které se vyskytuje zde.) Tento Achikar vystupuje v četných starovýchodních pohádkách mimobiblických.

níze od Gabela, on mi zjednal manželku, on zapudil od ní zlého ducha, jejím rodičům způsobil velikou radost, mne samého vysvobodil, že mne ryba nepohltila, také tobě zjednal zrak, bys viděl nebeské světlo, zkrátka zahrnutí jsme skrze něho vším štěstím. Co mu budeme moci dát, by se to srovnávalo s jeho zásluhou? ⁴ Ale prosím tě, otče můj, požádej ho, zdali by snad bylo mu libo vzít si ze všeho, co bylo přineseno polovici?“ ⁵ Povolavše ho pak, otec a syn, vzali jej stranou a počali prositi, by ráčil polovici všeho, co přinesli, přijmouti za vděk.

⁶ Tu jim pravil tajně: „Dobrořečte Bohu nebeskému a přede vším, co žije jej chvalte, neboť učinil s vámi podle svého milosrdenství. ⁷ Tajemství královo ukrýváti je dobře, ale Boží skutky zjevovati a velebiti je čestno. ⁸ Modlitba s postem a s almužnou jest lepší, nežli schovávati poklady zlata; ⁹ neboť almužna vysvobozuje od smrti, stírá hříchy a působí, že docházíme milosrdenství a věčného života; ¹⁰ ti však, kteří činí hřích a nepravost, jsou nepřátelé sebe samých. ¹¹ Proto zjevují vám pravdu a nebudu skrývati před vámi tajemství: ¹² Když jsi s pláčem modlival se a pochovával mrtvé, když jsi nechával svého jídla, ukrýval ve dne mrtvé ve svém domě a v noci je pochovával, já jsem přednášel modlitby tvé Hospodinu. ¹³ A žes byl Bohu milý, bylo třeba, bys byl zkoušen. ¹⁴ Nyní však poslal mne Hospodin, bych tě uzdravil a Sáru, manželku tvého syna vysvobodil od zlého ducha. ¹⁵ Jáť jsem anděl Rafael, jeden ze sedmi, kteří stojíme před Hospodinem.“

¹⁶ Když to uslyšeli, zarazili se a třesouce se padli k zemi na tvář. ¹⁷ I řekl jim anděl: „Pokoj vám, nebojte se! ¹⁸ Neboť když jsem byl s vámi, bylo to vůlí Boží; jemu dobrořečte a jemu zpívejte. ¹⁹ Zdálo se, že jsem s vámi jedl a pil; ale já požívám neviditelného pokrmu a nápoje, který nemůže být od lidí viděn. ²⁰ (Nyní) je však čas, bych vrátil se k tomu, který mne poslal, vy pak dobrořečte Bohu a vypravujte všechny jeho podivuhodné skutky.“

²¹ Když to pověděl, zmizel jim před očima, že ho nemohli již viděti. ²² Ležíce tři hodiny na tváři dobrořečili Bohu a vstavše vypravovali všechny podivuhodné skutky jeho.

Hl. 12. V. ¹⁵. O *sedmi* těchto andělech mluví as též Zach 4, 10; Zjev 1, 4; 5, 6; 8, 2. K nim dlužno počítati též *Gabriela* (Dn 9, 21. nn.; Lk 1, 19.) a *Michaela* (Srv. Dn 10, 13.).

V. ²⁰. srv. s Jan 18, 5. Místo „*vypravujte jeho všechny podivuhodné skutky*“ „*Všecko, co se stalo, napište do knihy*“.

V. ²¹. Jak zmizel, závisí na otázce, jaké tělo měl. Bylo-li jeho tělo toliko zdánlivé, stačilo přestat působiti vjem ve zraku přítomných. Sv. Tomáš však a jiní mají za to, že Rafael měl skutečně lidské tělo. Nelze mysliti, že Rafael si toto tělo ponechal a vzal s sebou do nebes! — Poněvadž byl *Azarjáš*, za něhož se anděl vydával skutečná historická osobnost, právě tak jako otec jeho *Ananjáš*, možno (srv. výše) míti za to, že řízením Božím Rafael skutečně člověka *Azarjáše* použil za nástroj ke svým činům, že si přičítá úkony člověka-*Azarjáše* podobně, jako se *vlastnosti hadovy* přičítají *zlému duchu* (Gn 3, 1. nn.). Může-li dopuštěním Božím posednouti zlý duch člověka, jej ovládati, jím mluvit (srv. posedlé v. N. Z.), může zajisté řízením Božím učiniti totéž anděl dobrý, když je to účelno, když toho žádá moudrost a čest Boží. Tak-li věc chápeme, vysvětlíme mnohem snáze, že Rafael nelže, když se představuje jménem *Azarjáše* *Israelity*, že nelže, když praví, že často již chodil po cestě do Rag, atd.

Tobjášův chvalozpěv. (13, 1.—23.)

HLAVA 13. — ¹ Tobjáš starší otevřev ústa dobrořečil Hospodinu řka:

- Veliký jsi, Hospodine, na věky,
po všecku věčnost (trvá) tvoje vláda.
² Neboť mrskáš ty a (zase) hojíš,
do podsvětí svádíš a vyvádíš zpět,
a tvé ruce nikdo uniknout nemůže.
³ Slavte Pána, synové Israelovi,
před očima národů jej chvalte;
⁴ neboť (právě) proto rozptýlil vás
mezi národy, kteří neznají ho,
abyste mluvíce o jeho divech je učili,
že není Bůh jiný všemocný kromě něho.
⁵ On nás trestal pro naše nepravosti
a on spasí nás pro své milosrdenství.
⁶ Hledte, co nám prokázati ráčil,
oslavujte ho se strachem a s hrůzou,
svými činy velebte věčného krále.
⁷ Já budu slavit ho v zemi zajetí svého,
neboť ukázal svou velebnost na hříšném lidu.
⁸ Obratťe se tedy, kteří hřešíte,
vykonávejte před Bohem spravedlnost;
věřte, že vám prokáže milosrdenství.
⁹ Jáť, to jest duše má raduje se z něho.
¹⁰ Slavte Pána všichni, které si vyvolil,
slavte dny veselé, vzdávejte mu díky.
¹¹ Jerusaleme, (ty) město Boží,
Pán tě potrestá pro skutky tvých rukou.
¹² Oslavuj Pána dobrými svými činy,
vzdávej chválu Bohu (věčných) věků,
aby zase vystavěl svůj stánek v tobě,
povolal zpět do tebe všechny zajatce,
abys plesal po všechny věky věkův.
¹³ Velejasným světlem skvíti se budeš,
všecky končiny země se budou ti klanět.
¹⁴ Národové z daleka k tobě přijdou
s dary budou se klanět v tobě Pánu,
půdu tvou za svatou budou považovat,
¹⁵ budouť jméno velké v tobě vzývat.
¹⁶ Zlořečení budou, kdo tebou pohrdnou,
zavržení, kdož tě budou tupit;
požehnání však tvoji stavitelé.

Hl. 13. V. 1. Podle řec. „*Tobjáš sepsal tento zpěv radostný*“. Chvalozpěv jest na mnohých místech ohlas žalmů, proroků a Dt.

V. 13. n. líčí již mesiášský význam Jerusalema: stal se kolébkou křesťanství, v něm položeny základy k říši Boží, církvi katolické, jež přijala do svého lůna všechny národy světa. Srv. Is 60, 1. nn.; 2, 2. nn.; Ž 85, 9; Ž 95, 7, n. — V, 14, srv: s Ž 71, 10; 95, 7. n.; Is 60, 6.—10. — K v. 15. srv. Ex 6, 3. — K v. 18. srv. Ž 121, 6.

- 17 Ty pak radost budeš mít ze svých synů,
neboť všichni budou požehnáni,
budou shromážděni u Hospodina.
- 18 Blaze každému, kdo miluje tě,
a kdo raduje se z pokoje tvého.
- 19 Duše moje, dobrořeč Hospodinu,
vysvobodit město své Jerusalema
ze všech jeho soužení Hospodin Bůh náš.
- 20 Budu šťasten, žít-li bude můj dorost,
aby viděl slávu Jerusalema.
- 21 Jerusalemské brány zbudovány
budou ze safíru a ze smaragdu;
z drahokamů všechny zdi jeho vůkol.
- 22 Všecky ulice jeho vydlážděny
budou bělostným a čistým kamenem,
a v jeho třídách bude zpěv: „Alleluja.“
- 23 Požehnán Hospodin, který vyvýšil jej,
vládniž nad ním na věky věkův. Amen.

Poslední věci obou Tobjášů. (14, 1.—17.)

HLAVA 14. — ¹ Tobjáš dokončil svůj chvalo zpěv.

Od té doby, co nabyl Tobjáš zraku, byl (ještě) živ čtyřicet dvě léta, a viděl syny svých vnuků. ² Dovršiv sto dva roky byl uctivě v Ninive pohřben. ³ Ztratil totiž zrak v padesátém šestém roce a v šedesáti letech ho zase nabyl. ⁴ Ostatek jeho života byl radostný a prospívaje v bázni Boží odešel v pokoji.

⁵ V hodinu smrti povolav k sobě svého syna Tobjáše a sedm jeho mladých synů, svých vnuků, pravil jim: ⁶ „Zkáza Ninive se blíží; neboť nemine se s účinkem slovo Hospodinovo. A naši bratři, kteří jsou ze země Israelovy (odvedeni a) rozptýleni, navrátí se do ní; ⁷ všechna jeho opuštěná země bude zase zalidněna; dům Boží, který byl v ní spálen, bude zase vystaven a všichni, kteří se bojí Boha, vrátí se tam. ⁸ I pohané opustí své modly, přijdou do Jerusalema, a budou v něm bydlet; ⁹ s radostí také všichni králové země budou se klaněti v něm králi Israelovu.“

¹⁰ „Protož slyšte, synové moji, svého otce: Služte Hospodinu věrně, snažte se činiti, co se mu líbí; ¹¹ přikážete také svým synům, by činili skutky spravedlivé, dávali almužnu, pamatovali na Boha a ustavičně upřímně a z celé své síly ho chválili. ¹² Nyní tedy, synové, slyšte mne! Nezůstávejte tu; ale jakmile pochováte svou matku vedle mne

K v. ²¹. nn. srv. Zjev 21, 19; Is 54, 11. 12. — Pozemský Jerusalema předobraz nebeského Jerusalema.

Hl. 14. V. ⁶. K této závěti Tobjášově srv. závět Jakobovu (Gn 49.) a Mojžíšovu (Dt 33.). — „Slovo Hospodinovo“ je podle řec. opisovače (glosujícího) předpověď proroka Jonáše 3, 4. Také však prorok Nahum kolem r. 660 (hl. 3.) oznámil zkázu Ninive. Prorok Sofonjáš, který rovněž předpověděl zkázu Ninive (kolem r. 620), žil již po smrti Tobjášově. Srv. níže v. 16. — „naši bratři“ jsou obyvatelé jižní říše, kteří jak výše hl. 13, 11. nn. bylo předpověděno budou též odvedeni do zajetí, avšak zase se vrátí. — K pádu Ninive srv. Is 43, 5; 49, 12; 60, 4; Jer 16, 5.

v jednom hrobě, hned vydejte se na cestu, byste se odtud dostali, ¹³ neboť vidím, že nepravost města je zničí.“

¹⁴ Po smrti své matky tedy odešel Tobjáš z Ninive se svou manželkou, se syny a vnuky i vrátil se k svému tchánu a tchyni. ¹⁵ Zastal je ve zdraví a ve stáří velikém. Pečoval o ně a sám zavřel jim oči. Všecko dědictví domu Raguelova dostal on sám. Viděl syny svých synů do pátého kolena. ¹⁶ Když dovršil v bázni Boží devadesát devět roků, v radosti pochováli ho. ¹⁷ Všecka jeho přízeň a všecek jeho rod žil dále šťastně svatým životem, takže milí byli jak Bohu, tak lidem, to jest všem obyvatelům země.

KNIHA JUDIT
ČILI
O JUDITĚ

*Kniha Judit*¹⁾ chce čtenáře na příkladě poučiti, že Bůh i nepatrnými prostředky („křehkým pohlavím“) vysvobodí svůj národ z ruky velemocného nepřítele, obrátí-li se Israel k Hospodinu srdcem jemu dokonale oddaným. To poučení mělo dodávati čtenářům v dobách zlých též útěchy, důvěry a hrdinné odvahy.²⁾

Ačkoli je p o u č n ý smysl a ráz *Knihy na bílé dni*, měli staří³⁾ (židé i křesťané) za to, že poučný příběh v ní vypravovaný je s k u t e č - n á d ě j i n n á u d á l o s t. Taktéž dosud soudí převalná část katolických vykladačů. Neboť 1. Israelité měli ve svých dějinách tolik poučných příkladů, které se skutečně sběhly, že nebylo třeba, by se utíkali ku příkladům smyšleným (Cornely). 2. Četné poznámky rodopisné,⁴⁾ letopočtové,⁵⁾ zeměpisné⁶⁾ i dějepisné v knize *Jud* se vyskytující, neměly by významu ve smyšleném podobenství. 3. Židé slavili výroční svátek na památku osvobozené Betulie (16, 31.); svátky však nebývají slaveny v dobách historických na památku smyšlené události. 4. Podle 14, 6. žili ještě za dob spisovatelových potomci Achiorovi. 5. Sloh je prostičký, vzdálený jakékoli strojenosti, živý a názorný; lícně jednajících osob souhlasí věrně se zákony, podle kterých duševní pochody vznikají a se vyvíjejí.

Nelze určití přesně d o b u,⁷⁾ kdy byla napsána, tím méně o s o b u, která ji napsala.

1) „Judith sluje tato kniha, protože Israelity, proti nimž válčil a jež obléhal Holofernes, Bůh *Juditou* osvobodil a Holoferna zabil.“ (Zlat.) Srv. obdobné názvy knih se zřetelem na obsah: Jos Sdc, Rut a jj.

2) Ve světle tohoto hlavního účelu knihy dlužno pokládati líceň ctností hrdinky, nedokonalostí starozákonných dob zastíněných, toliko za *podřadný úkol knihy*. (Ty ctnosti jsou: zbožnost, úcta k zákonu Božímu, vdovská čistota, láska k vlasti a národu, důvěra v Boha, hrdinná neohroženost.)

3) Až do XVI. století! Proto pojali staří Židé příběh o Jud do svého kalendáře, t. j. seznamu svátků a slavných (vítězných) dní, který sluje *Megillat ta'anith* a pochází z prvních století našeho letopočtu. Proto měli Židé dva „*midraše*“ k Jud jako k jiným histor. knihám. Na věci nic nemění zjev, že nejstarší výklad Jud máme teprve od *Rabana Maura* († 856).

4) 8, 1; 14, 6.

5) 1, 5; 2, 1; (1, 13 LXX.)

6) 1, 1. nn.; 1, 7. (LXX); 2, 21. nn. (LXX); 7, 1. nn. (LXX).

7) Podle náhledu našeho v době Nabuchodonosorově, kdy hrozilo Jerusalemu nebezpečí, tedy před r. 587 bohoduchý spisovatel, aby dodal důvěry v Boha bojácnému obyvatelstvu napsal, podle pramenů, kterých užil také skladatel 3. a 4. Král (a později Par) *jádro knihy*, t. j. hll. 4.—16. Týž bohoduchý spisovatel, který napsal hl. 4.—16. byv později odveden do zajetí babylonského, napsal podle pramenů, které tam nalezl, *úvod* ke své knize, t. j. hll. 1.—3. Betulie byla sice osvobozena kolem r. 647 (viz níže) spisovatel však, aby lépe vyličil hrozného nepřítele (Assurbanipala), vypravuje také veliké jeho válečné pochody, které podnikl teprve po r. 647. Znění ve dvojí podobě s úvodem a bez úvodu kolovalo, bylo opisováno, glosováno a podle té předlohy pořízen v dobách machabejských rozšířený překlad do řečtiny. Všecky věty, které nelze vysvětliti dokonce jinak nežli že se v nich obrátí doba machabejská, dlužno připsati tomuto *překladateli* a nikoli spisovateli bohoduchému. Ten překladatel také některá místa správně nespojal a tedy také nepodal; chybil zejména tím, že příběh o Juditě kladl do perských dob, kdy se již byli Židé vrátili ze zajetí a postavili si druhý chrám. Srv. 5. 22. n. (podle LXX 5, 18. n.).

Za posvátnou knihu Jud pokládá a ji uvádí sv. Klement Římský.⁸⁾ S ním souhlasili spisovatelé i otcové západní Tertullian, Ambrož († 397), Aug, Jer, sněmy slavené v Kartagu (z r. 397 a 419) a v Hippu (z r. 393), seznamy Innocence I. (z r. 405) a papeže Gelasia (z r. 495). Ne jinak smýšleli na Východě, jak svědčí Klement Alex., Origenes († 254), Atanáš († 373) a jj.

⁸⁾ 1. list Korintanům 55.

„Nabuchodonosor“ posílá Holoferna, by podrobil mu
západní národy. (1. 1.—2, 6.)

HLAVA 1. — ¹ Arfaxad, král medský, podmaniv mnoho národů svému panství, vystavěl město velmi mocné, které nazýval(i) Ekbatany ² z kamene na čtyři hrany tesaného; udělal zdi jeho zvýši sedmdesáti loket a zšíři třicíti loket, věže pak jeho postavil sto loket vysoké; ³ oba boky do čtverce stavěných věží táhly se na dvacet stop, a brány města postavil věžím přiměřeně vysoké. ⁴ Chlubil se, že je mocný silou vojska a slávou vozů svých.

⁵ Avšak roku dvanáctého vlády své Nabuchodonosor, král assyrský, který kraloval v Ninive, městě velikém, svedl bitvu s Arfaxadem a přemohl ho na veliké rovině, která sluje Ragau, ⁶ nad Eufratem a Tigridem, jakož i Jadasonem, na rovině Eriocha, krále Eličanů.

⁷ Tehdy zvelebeno bylo království Nabuchodonosorovo. I pozdvihlo se srdce jeho, že poslal ke všem, kteří bydlili v Cilicii, v Damašku, a na Libanu, ⁸ k národům, kteří byli na Karmelu, v Kedaru, k obyvatelům galilejským na veliké rovině Esdrelonské, ⁹ ke všem, kteří byli v Samařsku a za řekou Jordánem až k Jerusalemu, do veškeré země Jesse, až i ke hranicím Etiopie. ¹⁰ K těm ke všem poslal posly Nabuchodonosor, král assyrský; ¹¹ oni však všichni jednomyslně mu odepřeli, poslali je zpět prázdné a beze cti je zapudili. ¹² Tu rozhněval se Nabuchodonosor král na všecku zemi tu a zapřisáhl se při trůnu a království svém, že se pomstí nade všemi těmi krajinami.

HLAVA 2. — ¹ Léta třináctého Nabuchodonosora krále, dvacátého druhého dne měsíce prvního, bylo ustanoveno v domě Nabuchodonosora, krále assyrského, že se pomstí. ² I svolal všecky starší, všecky vojevůdce i bojovníky své, měl s nimi tajnou radu ³ a pověděl jim, že pomýšlí na to, aby všecku zemi podmanil své vládě. ⁴ Když se ta řeč líbila všem, povolal Nabuchodonosor král Holoferna, velitele vojska svého a ⁵ řekl mu: „Vytáhni proti všem královstvím na západě, zejména proti těm, kteří pohrdli rozkazem mým. ⁶ Ať nešetří oko tvé žádného království; každé hrazené město mi podmaň!“

HL. 1. V. 1. n. Kdo byl „Arfaxad“, závisí na tom, kdo byl „Nabuchodonosor“, kterého jmenuje Vulg teprve níže ve v. 5. V době novější ustaluje se víc a více názor, že „Nabuchodonosor“ tu jmenovaný jest Assurbanipal 669—626. — „Arfaxad“ nemůže nebýti podle toho vrstevníkem Assurbanipalovým; bývá ztotožňován nesprávně s Fraortem, = synem Dejokovým (Fravartiš). Viz o něm více níže k v. 13.—16. v mé veliké Bibli Č. I. (Praha 1917), str. 1318 n.

V. 5. Dvanáctý ten rok byl r. 657—656 před Kr. (od jara do jara). Tehdy nepanoval v Medsku ještě Fraortes od nástupu na trůn jmenovaný Astyages I., který nastoupil teprve r. 647 před Kr., takže r. 646 je prvním rokem jeho vlády (Prášek). Podle běžného názoru dějepisců, opírajících se o Herodota, panoval v Medii před Fraortem Dejokes asi od r. 699 do r. 647. Nabuch. Arfaxada „přemohl“, v bitvě nad ním zvítězil, ale nepotřel, že tedy nepřátelství trvalo dále.

Holofernes krutě vykonává rozkaz pána svého. (2, 7.—3, 15.)

⁷ Tehdy Holofernes svolal vévody a velitele moci assyrské a sčítl muže k boji, jak mu přikázal král, sto dvacet tisíc pěších vojáků a jízdných střelců dvanácte tisíc. ⁸ Prve nežli se vydal na výpravu, kázal přivést nesčíslné množství velbloudů s hojnými zásobami pro vojsko, jakož i stáda hovězího dobytka i ovec, jichžto nebylo počtu. ⁹ Obilí z veškeré Syrie rozkázal připravit na svou výpravu. ¹⁰ Také zlata i stříbra z domu královského vzal velmi mnoho. ¹¹ I vytáhl, on i všechno vojsko, s vozy, s jezdci a střelci; ti přikryli povrch země jako kobylky.

¹² Když překročil hranice Assyrie, přitáhl k velikým horám Ange, které jsou na levé straně Cilicie, i vstoupil do všech hradů jejich a dobyl všech pevností. ¹³ Vyvrátil také město velmi slavné Meloti, a zloupil všechny syny Tarsisovy i syny Ismaelovy, kteří byli proti poušti a na jih země Kellonské. ¹⁴ Pak přepravil se přes Eufrat a přitáhl do Mesopotamie, vyvrátil všechna vysoká města, která byla tam, od potoka Mambre až jak se přichází k moři; ¹⁵ opanoval pomezí její, od Cilicie až ke hranicím Jafetu, které jsou na jihu; ¹⁶ odvedl všechny syny Madianovy, zloupil všechno bohatství jejich, a všechny, kteří se mu bránili, pobil mečem. ¹⁷ Potom sestoupil na roviny damašské v době žní, zapálil všechno obilí, všechny pak stromy a vinice kázal posekati. ¹⁸ I padl strach před ním na všechno obyvatelstvo země.

HLAVA 3. — ¹ I poslali posly své ze všech měst a krajin, [to jest králové a knížata Syrie, Mesopotamie, Syrie-Sobalu, Libye a Cilicie]; ti přišedše k Holofernovi řekli: ² „Přestaň hněv tvůj na nás! Lépeť jest, abychom živi jsouce poddáni byli Nabuchodonosorovi, králi velikému a podrobili se tobě, nežli zemrouce se záhubou svou i škody poroby své zakusili. ³ Všecka města naše, jakýkoli statek, všechny hory, pahorky i roviny, stáda hovězího dobytka, ovec, koz, koní a velbloudů, všecek majetek náš, i rodiny máš před sebou; ⁴ budiž se všemi věcmi našimi, jak přikážeš. ⁵ My i synové naši služebníci tvoji jsme. ⁶ Přijď k nám jakožto pán pokojný a užívej poddanosti naší podle libosti!“ ⁷ I sestoupil s hor s jezdci, s mocí velikou, a opanoval každé město, i veškeré obyvatelstvo země. ⁸ Ze všech pak měst vzal s sebou na pomoc muže silné a vybrané do boje. ⁹ Tak veliký strach padl na ty krajiny, že ze všech měst obyvatelé nejpřednější a nejváženější spolu s lidem vycházeli mu vstříc, ¹⁰ přijímali ho s věnci a světly, a tančili s bubny a píšťalami. ¹¹ Avšak, ačkoli ty věci činili, nemohli ukrutnost srdce jeho zmírniti; ¹² neboť města jejich pobořil, a háje jejich posekal.

¹³ Bylť mu přikázal Nabuchodonosor král, aby všechny bohy země vyhladil, aby totiž on sám byl nazýván bohem od těch národů, kteří silou Holofernovou budou moci býti podmaněni.

¹⁴ [Přešed pak Syrii-Sobal, všecku Apameu a veškerou Mesopotamii, přitáhl k Idumejským do země Gabaa], ¹⁵ zdobýval měst jejich pobyt tu třicet dní; v té době rozkázal, aby se soustředilo všechno vojsko moci jeho.

Judovci připravují se na odpor. (4, 1.—17.)

HLAVA 4. — ¹ Tehdy slyšíce ty věci synové Israelovi, kteří bydlili v Judsku, báli se ho velmi. ² Strach a hrůza padla na mysl jejich, aby též neučinil Jerusalemu a chrámu Hospodinovu, jak učinil jiným městům a chrámům jejich.

³ I poslali po veškerém Samařsku vůkol, až do Jericha, a osadili všechny vrchy hor; ⁴ obehnali zdmi městečka svá, a nahromadili obilí, aby se připravili na boj.

⁵ Kněz Eliachim psal totiž všem, kteří sídlili proti Esdrelonu, jenž je proti veliké rovině u Dotainu, a ke všem, kterými byl možný průchod, ⁶ aby osadili stráně hor, kterými bylo lze táhnouti k Jerusalemu, a stráž aby drželi tam, kde by mohl býti průsmyk mezi horami. ⁷ Synové Israelovi učinili, jak jim poručil kněz Hospodinův Eliachim.

⁸ Volal také veškeren lid k Hospodinu s velikou snažností, a ponížili se posty a modlitbami, oni i ženy jejich. ⁹ Kněží oblékli se v žínice, kázali dětem, aby padly na tvář naproti chrámu Hospodinovu; též oltář Hospodinův přistřeli žínicí, ¹⁰ a volali k Hospodinu, Bohu Israelovu jednomyslně, aby nebyly dány děti jejich za kořist, manželky jejich na rozdělenou, města jejich ve zkázu, svatyně jejich aby nebyla znesvěcena, a v pohanu aby nebyli dáni národům.

¹¹ Tehdy Eliachim, velekněz Hospodinův, obcházel veškeren lid israelský, a mluvil k nim ¹² takto: „Vězte, že vyslyší Hospodin modlitby vaše, budete-li vytrvale dále se postit a modlit před obličejem Páně. ¹³ Pomněte na Mojžíše, služebníka Páně! Ten Amaleka, spolehajícího se na svou sílu, svou moc, své vojsko, štíty své, vozy své, jezdce své, porazil ne mečem bojuje, ale prosbami svatými, modlitbou! ¹⁴ Tak bude všem nepřátelům lidu israelského, setrváte-li v tom díle, které jste počali. ¹⁵ Podle tohoto jeho napomenutí tedy modlili se vytrvale Hospodinu před obličejem jeho, ¹⁶ že i ti, kteří obětovali celopaly Hospodinu, přinášeli oběti Hospodinu oblečení jsouce v žínice a popel majíce na hlavách. ¹⁷ Všichni celým srdcem modlili se k Bohu, aby shlédl na lid svůj israelský.

*Achior, vůdce Ammonských laskavě přijat od Betulanů.
(5, 1.—6, 21.)*

HLAVA 5. — ¹ Když bylo Holofernovi, vůdci vojska assyrského oznámeno, že se chystají synové Israelovi na odpor, a že cesty horské zavřeli, ² rozpálil se náramnou zuřivostí [ve veliké prchlivosti], povolal

Hl. 4. Assyrové na své výpravě proti Jerusalemu kolem r. 648 spolu s králem Manassem, dali odvésti více Judovců (vznešených) do zajetí *babylonského*. Chrám byl již dříve činy královými *znesvěcen*, jak líčí 2. Par 33, 15. n. Když kající král se ze zajetí s odvedenými soukmenovci vrátil, *očistil* chrám a slavil tu očistu zvláštním svátkem, na který se shromáždil všecek judský lid. Tuto výpravu proti Jerusalemu z r. 648 na které byl Manasse jat, a odveden do Babylonu dlužno rozlišovati od assyrské výpravy, která *později*, kdy snad byl již Manasse ze zajetí propuštěn, oblehla *Betulii* a hrozila znovu *Jerusalemu*. Na této *druhé* výpravě byl vojevůdce assyrský od Judity zabit.

V. 5. *Eliachim* sluje v. LXX *Jóakim*; níže 15, 9. Vulg sluje *Joachim*. *Betulii* dlužno hledati západně *Dženinu* v horách, jejichžto dva vrcholy slují *Džebel el-'Así* a *Šejch Šibel*.

všecka knížata moabská a vůdce ammonské, ³ a pravil jim: „Povězte mi, kdo je tento národ, který sedí na horách? Která, jaká a jak veliká jsou města jejich? Která je moc jejich a jaké je množství jejich?! Kdo je velitelem vojska jejich? ⁴ A proč tito proti všem, kteří bydlí na Východě, pohrdli námi, že nevyšli nám vstříc, aby nás přijali s pokojem?“

⁵ Tu Achior, vůdce všech synů Ammonových, odpověděl: „Ráčiš-li slyšeti, pane můj, povím pravdu před tebou o národu tomto, který sídlí na horách, a nevyjde slovo lživé z úst mých. ⁶ Národ tento je původu chaldského. ⁷ Usadil se nejprve v Mesopotamii, ježto nechtěli choditi za bohy svých otců, kteří byli v zemi Chaldských. ⁸ Opustivše tedy posvátné obyčeje otců svých, které tkvěly v množství bohů, ⁹ jediného Boha nebes ctili, kterýž i přikázal jim, aby vyšli odtud a usadili se v Kanaanu. Když byl hlad po veškeré zemi, sestoupili do Egypta, a tam ve čtyřech stech letech tak se rozmnožili, že zástupy jejich nemohly sečteny býti. ¹⁰ Když je utiskoval král egyptský, a když byl si je porobil, aby mu stavěli města z hlíny a z cihel, volali k Pánu svému, a ten bil všecek Egypt ranami rozličnými. ¹¹ Když je vyhnali Egypťané od sebe, když přestala rána, a opět chtěli zjímati a porobiti si je, ¹² oni utíkali, Bůh nebes otevřel moře, takže s obou stran vody jako zeď pevně stály, a oni suchou nohou po dnu moře jdouce přešli. ¹³ Na kterémžto místě, když nesčíslné vojsko Egypťanů je honilo, tak je voda přikryla, že nezůstal ani jeden, který by potomkům vypravoval, co se stalo. ¹⁴ Vyšedše pak z moře Červeného, vešli do pustin pohoří Sina, ve kterých nikdy člověk nemohl sídliti aniž v nich syn člověkův kdy odpočíval. ¹⁵ Tu byly jim prameny hořké oslazeny, by mohli píti a čtyřicet let měli pokrm s nebe. ¹⁶ Všady táhli bez lučistě i střely, bez štítu i meče; Bůh jejich za ně bojoval a vítězil. ¹⁷ Nebyl, kdo by mohl odporovati lidu tomu, leč když odpadl od služby Hospodina, Boha svého. ¹⁸ Kolikrátkoli však kromě toho Boha svého jiného ctili, dáni byli za kořist, meči na pospas, a v pohanu. ¹⁹ Ale kdykoli (zase) želeli, že odpadli od služby Boha svého, dal jim Bůh nebeský sílu k odporu. ²⁰ Dokonce i porazili krále kanaanského, jebusského, feresejského, hetského, hevejského, amorrhejského, a všechny mocné v Hesebonu, země pak a města jejich sami zabrali; ²¹ a dokud nehřešili před obličejem Boha svého, měli se dobře. Ale Bůh jejich nenávidí nepravosti; ²² protož i před lety, když sešli s cesty, kterou jim dal Bůh, aby chodili po ní, byli vyhlazeni válkami od mnohých národů, a velmi mnozí z nich byli zajati a zavedeni do země cizí. ²³ Ondy však navrátivše se k Hospodinu, Bohu svému, z rozptýlených míst, po kterých byli rozházeni, byli (zase) sjednoceni, i přitáhli na všechny tyto hory a zase mají Jerusalema, kdež je svatyně jejich. ²⁴ Nyní tedy, pane můj, vyptej se! Lpí-li která nepravost na nich před obličejem Boha jejich, vytáhneme proti nim; neboť jistě vydá je Bůh jejich tobě, i budou podmaněni pode jeho moci tvé. ²⁵ Nelpí-li však urážka na lidu tom před Bohem jeho, nebudeme moci odolati jim, ježto Bůh jejich bude brániti jich, a budeme na potupu veškeré zemi.“

²⁶ Když domluvil Achior tu řeč, rozhněvali se všichni velmoži Holofernovi, a chtěli ho zabíti druh druhu říkáje: ²⁷ „Kdo je tento, který

V. ²², n. Achior mluví tu slohem řečníka v nadsázkách o událostech za krále Manasse, líčených 2. Par 33.

praví, že by synové Israelovi mohli odolati králi Nabuchodonosorovi a vojskům jeho, lidé beze zbraně, bez síly a zkušeností v umění válečném? ²⁸ Aby tedy poznal Achior, že nás klame, vystupme na hory; a když zjímání budou velmoži jejich, budiž pak s nimi mečem proboden, ²⁹ aby věděl každý národ, že Nabuchodonosor je bůh země, a krom něho jiného není!“

HLAVA 6. — ¹ Když domluvili, Holofernes náramně rozhněvaný řekl Achiorovi: ² „Ježto jsi nám prorokoval řka, že národ israelský obráněn bude od Boha svého, abych ti ukázal, že není boha kromě Nabuchodonosora, ³ až je všechny porazíme, jako člověka jednoho, tehdy také ty s nimi mečem Assyrských zabít budeš, a veškeren Israel s tebou jistojistě zahyne; ⁴ přesvědčíš se, že Nabuchodonosor jest pán veškeré země; tehdy pronikne meč vojska mého boky tvé, a jsa proboden padneš mezi raněnými Israelovými; přestaneš dýchat, až budeš zahlazen s nimi. ⁵ Nuže, máš-li prorocství své za pravé, ať neklesá ti hlava; a bledost, která je na tváři tvé, nechať zmizí, míníš-li, že tato slova má nemohou se naplniti. ⁶ Abys však věděl, že spolu s nimi ty věci zakusíš, hle, od této hodiny budeš k národu jejich přidružen, abys i ty, až podle zásluhy mečem mým trestání budou, došel pomsty!“

⁷ Potom rozkázal Holofernes služebníkům svým, aby jali Achiora, vedli jej do Betulie a vydali jej synům Israelovým. ⁸ Vzali ho tedy služebníci Holofernovi a šli přes rovinu. Když přiblížili se k horám, vyšli proti nim prakovníci. ⁹ Oni tedy zahnuvše za horu, přivázali Achiora ke stromu za ruce i za nohy, nechali ho tak svázaného provazy a vrátili se k pánu svému.

¹⁰ Synové Israelovi pak vyšedše z Betulie přišli k němu (dolů), rozvázali ho, přivedli do Betulie, postavili jej prostřed lidu, a tázali se ho, co to je, že ho nechali svázaného Assyrští. — ¹¹ Tehdy byli tam v čele Ozjáš, syn Michův z kmene Simeonova, a Charmi, který slul také Gotoniel. ¹² Mezi staršími tedy, a přede všemi Achior vypravoval všechny věci, které mluvil, byv otázan od Holoferna, kterak lid Holofernův chtěl ho pro ta slova zabít, ¹³ a kterak sám Holofernes rozhněvav se kázal jej z té příčiny vydati lidu israelskému, až přemůže syny Israelovy, aby pak i jej, Achiora, rozličnými mukami dal zahladiti proto, že řekl: „Bůh nebe jest ochránce jejich.“ ¹⁴ Když Achior všechny tyto věci vyložil, všecek lid padl na tvář, klaněli se Hospodinu a společným pláčem a kvílením jednomyslně vyslovovali prosby své před Hospodinem ¹⁵ takto: „Hospodine, Bože nebes i země, viz pýchu jejich, shlédni na naše ponížení, všimni si tváře svatých svých! Ukaž, že neopouštíš doufajících v tebe, a že ty, kteří doufají v sebe a svou moicí se chlubí, ponízuješ!“ ¹⁶ Přestavše pak plakati a dokonavše modlitbu, kterou byl lid celý den konal, potěšili Achiora ¹⁷ řkouce: „Bůh otců našich, jehož moc jsi ty hlásal, on způsobí ti ten obrat, že spíše ty uzříš jejich záhubu. ¹⁸ Až pak Hospodin, Bůh náš, dá tu svobodu služebníkům svým, budiž i s tebou Bůh prostřed nás, abys podle libosti své se všemi svými sídlil mezi námi.“ ¹⁹ Když byla schůze dokonána, přijal jej Ozjáš do domu svého, učinil mu velikou večeři ²⁰ a pozval všechny starší; i občerstvili se spolu po postě. ²¹ Potom však svolán byl všecek lid, i modlili se celou noc ve sboru prosíce za pomoc od Boha Israelova.

Betulie od Holoferna obležena a soužena. (7, 1.—25.)

HLAVA 7. — ¹ Druhého dne přikázal Holofernes vojsku svému, aby táhli proti Betulii. ² Bylo pak pěších bojovníků sto dvacet tisíc a jezdců dvacet dva tisíce kromě ozbrojenců, které byl zjímal a přivedl z veškerého mladého mužstva krajin a měst. ³ Ti všichni přistrojili se spolu k boji proti synům Israelovým, i přišli po stráni hory až na vrch, který patří na Dotain, od místa, které sluje Belma, až do Chelmonu, který je proti Esdrelonu. ⁴ Synové Israelovi uzřevše množství jejich, padli na zem, sypali si popel na hlavy, a jednomyslně se modlili, by Bůh Israelův ukázal milosrdenství své s lidem svým. ⁵ A ozbrojivše se osadili místa, která vedla k průsmyku mezi horami, a střežili je celý den i noc.

⁶ Tu Holofernes obcházeje vůkol shledal, že z pramene tekla voda po trubách do města, od jihu před městem, i kázal zpřetínati potrubí, po kterém přitékala jim voda. ⁷ Byly totiž studny nedaleko zdí, ze kterých kradmo vážili vodu, spíše — jak se zdálo — aby se ovlažili než napili. ⁸ Tu přistoupili synové Ammonovi a Moabovi k Holofernovi a řekli: „Synové Israelovi nespolehají se na kopí nebo střely; ale hory brání jich a příkré pahorky je opevňují. ⁹ Protož, abys bez boje mohl je přemoci, osad strážemi studny, by nemohli vážit vody z nich, a bez meče zmoříš je; nebo jistě vysílení jsouce vydají město své, o kterém se domnívají, že nelze ho dobýt, ježto leží v horách.“ ¹⁰ Ta slova líbila se Holofernovi i služebníkům jeho, i postavil vůkol ke každé studně po setnině mužů. ¹¹ Když je pak střežili celých dvacet dní, vyschly cisterny i nádržky vod všem obyvatelům betulským, a tak — ježto na míru dávána byla lidu voda každý den, — neměli ve městě, čeho by se do syta napili ani jeden den.

¹² Tu shromáždili se k Ozjášovi všichni muži, ženy, jinoši i děti, a všichni spolu jedním hlasem ¹³ řekli: „Sudiž Bůh mezi námi a tebou, neboť uvedl jsi nás do neštěstí, nechtě mluvití pokojně s Assyřskými; proto prodal nás Bůh v ruce jejich. ¹⁴ Proto také není, kdo by pomohl, když padáme před očima jejich žízni a náramně hyneme. ¹⁵ Nyní tedy svolajte všechny, kteří jsou ve městě, bychom dobrovolně vzdali se všichni vojsku Holofernovu. ¹⁶ Jeť lépe, abychom zajati, ale živi jsouce chválili Hospodina, než abychom zemřeli, a byli na pohanu všemu světu, kdybychom viděli manželky a děti své umíratí před očima svýma. ¹⁷ Zapřisaháme (vás) dnes nebem i zemí, i Bohem otců našich, který trestá nás podle hříchů našich, abyste již vydali město vojsku Holofernovu; ať je tak mečem krátký konec náš, který příliš protahuje suchá žízeň!“ ¹⁸ Když to pověděli, nastal pláč a nárek veliký v obci ode všech; a mnoho hodin jedním hlasem volali k Bohu: ¹⁹ „Zhřešili jsme s otcí svými, nespravedlivě jsme činili, a nepravost jsme páchali. ²⁰ Ty, ježto jsi milostivý, smiluj se nad námi, nebo svou metlou potrestej nepravosti naše, ale nevydávej vyznávajících tebe lidu, který tě nezná, ²¹ aby nemohlo se říci mezi národy: „Kde je Bůh jejich?““

²² Když se odmlčeli unaveni jsouce těmi křiky a tím pláčem zemdlení, ²³ povstal Ozjáš slze a řekl: „Dobré myslí buďte, bratří; ještě

pět těchto dní čekat od Hospodina smilování. ²⁴ Možná, že přestane se hněvati a oslaví jméno své. ²⁵ Pakli po pěti dnech nepřijde pomoc, učiníme, co jste mluvili.“

Judit se chystá, že vysvobodí Betulii. (8, 1.—9, 19.)

HLAVA 8. — ¹ Tato slova uslyšela vdova Judit, dcera Merariho, syna Idoxa, syna Josefa, syna Ozjáše, syna Elaje, syna Jamnora, syna Gedeona, syna Rafaima, syna Achitoba, syna Melchiáše, syna Enana, syna Natanjáše, syna Salatiela, syna Simeona, syna Rubenova; ² a muž její byl Manasses, který zemřel v čas ječné žni; ³ dozíral totiž na ty, kteří vázali snopy na poli, i stihl ho na hlavě úpal, že zemřel v Betulii, městě svém, a byl tam pochován s otci svými. ⁴ Judit byla vdovou po něm již tři léta a šest měsíců. ⁵ Nad svým domem udělala si soukromý pokojík, ve kterém se služebními svými jsouc uzavřena bývala. ⁶ Majíc žínici na bedrách svých postila se každý den života svého krom sobot, nových měsíců a svátků domu Israelova. ⁷ Byla velmi krásného vzezření a muž její zanechal jí veliké bohatství, mnoho čeládky, statky, plné stád hovězího dobytka i ovec. ⁸ Byla ode všech velmi vážena, ježto bála se velmi Hospodina; nikdo neřekl o ní zlého slova.

⁹ Ta tedy, když uslyšela, že Ozjáš slíbil, za pět dní že město vydá, poslala k starším Chabrimu a Charmimu. ¹⁰ Když k ní přišli, řekla jim: „Jaká je to řeč, ve které vyslovil Ozjáš souhlas, že vydá město Assyrským, nepřijde-li vám do pěti dní pomoc? ¹¹ A kdo jste vy, že pokoušíte Boha? ¹² Není to řeč, která by mohla milosrdenství vzbuditi, ale která spíše je s to, aby ke hněvu popudila a prchlivost roznítla. ¹³ Vy jste uložili čas, kdy má se smilovati Hospodin, a jak se vám zachtělo, den jste ustanovili jemu. ¹⁴ Ale že je trpělivý Hospodin, činme za to pokání a odpuštění jeho s pláčem žádejme; ¹⁵ neboť Bůh nenechá se unésti, by hrozil tak jako člověk, aniž rozpaluje se hněvem jako syn člověkův. ¹⁶ Proto ponížme se mu, a v duchu poníženém služme mu; ¹⁷ rcemež Hospodinu s pláčem, aby podle vůle své prokázal nám milosrdenství své, abychom, jako zkormouceno je srdce naše pro zpupnost jejich, tak také my se honosili ponížením svým; ¹⁸ neboť nenásledujeme hříchů otců svých, kteří opustili Boha svého, a klaněli se bohům cizím — ¹⁹ pro ten hřích vydání byli meči, za kořist a v pohanu svým nepřátelům — ale my jiného Boha neznáme kromě něho. ²⁰ Očekávejme pokorně, že nás potěší, a on pomstí krev naši na nepřátelích našich, kteří nás sužují, poníží všechny národy, kteří povstávají proti nám, a učiní je beze cti Hospodin, Bůh náš. ²¹ A nyní, bratří, poněvadž vy jste starší v lidu Božím, a na vás závisí život jejich, výmluvností svou pozdvihněte srdce jejich, ať pamatují, že zkoušení bývali otcové naši, aby se ukázalo, zdali opravdu ctí Boha svého. ²² Nechať pamatují na to, kterak otec náš Abraham zkoušen byl, a v mnohých svízeli se osvědčiv přítelem Božím se stal. ²³ Tak Isák, tak Jakob, tak Mojžíš, a všichni miláčci Boží mnohými svízeli prošli věrně. ²⁴ Ti

V. ²⁴. „Oslaví jméno své“, pošle-li na př. déšť, naplní-li se cisterny vodou a ukáže tak, že jest Bůh nejvyšší mocný, milosrdný a věrný, který svému lidu pomoci může, pomoci chce a jistě pomůže, vrátí-li se k němu.

Hl. 8. — K v. ²⁴. srv. Nm 11, 1; 14, 10.—12; 20, 4.—6; 21, 5.

však, kteří zkoušek nepřijali s bázní Páně, ale svou netrpělivost a reptavé výčitky své proti Hospodinu pronesli, ²⁵ vyplnění byli od zhoubce a od hadů zahynuli. ²⁶ Protož i my nemstíme se za ty věci, které trpíme, ²⁷ ale myslíme, že tyto pokuty menší jsou nežli hříchy naše, a věřme, že metly Hospodinovy, jimiž nás jako služebníky tresce, přišly k nápravě a ne k naší záhubě.“

²⁸ I řekli jí Ozjáš a starší: „Všecko, cos mluvila, je pravda, a není v řečech tvých co kárati. ²⁹ Nyní tedy modli se za nás, neboť žena svatá a bohabojná jsi.“ ³⁰ Judit jim řekla: „Jako poznáváte, že z Boha je, co jsem mohla mluvit, ³¹ tak také zkoušejte, z Boha-li je, co jsem umínila (si) učiniti, a modlete se, aby Bůh utvrdil můj záměr. ³² Vy postavte se u brány tuto noc, já pak vyjdu ven se svou služebnou; a modlete se, aby podle vaší řeči v pěti dnech shlédł Hospodin na lid svůj israelský. ³³ Chci však, abyste vy nepátrali po skutku mém; dokud vám (nic) neoznámím, nic jiného ať se neděje, nežli modlitba za mne k Hospodinu, Bohu našemu.“ ³⁴ I řekl jí Ozjáš, kníže judské: „Jdi v pokoji, a Pán budiž s tebou na pomstu nepřátel našich!“ I obrátili se a odešli.

HLAVA 9. — ¹ Když oni odešli, Judit vešla do své modlitebny, oblékla se v žínici, posypala si popelem hlavu, padla před Hospodina, a volala k Hospodinu takto:

² „Hospodine, Bože otce mého Simeona, jenž dals jemu meč, aby se pomstil na cizincích, kteří znásilnili pannu, by ji poskvrnili a obnažili panenskou kyčel na hanbu; ³ jenž dal jsi ženy jejich za kořist, dcery jejich do zajetí, a všelikou kořist na rozdělenou služebníků svým, kteří horlili pro tebe: pomoz, prosím tebe, Hospodine, Bože můj, mně vdově! ⁴ Neboť co se stalo prve, tys učinil, a co po tom, ty sis usmyslil; a děje se, cos ty chtěl. ⁵ Jsoutě všechny cesty tvé připraveny, a soudy své v úradku svým jsi uložil. ⁶ Pohled nyní na stany Assyřských, jako jsi pohleděti ráčil kdysi na stany Egyptanů, kdy za služebníky tvými v odění běželi doufajíce ve vozy, v koně své a v množství bojovníků; ⁷ ty však pohleděl jsi na tábor jejich, a tmy je oslabily. ⁸ Tuň (mořská) je chytila za nohy, a vody přikryly je. ⁹ Tak budiž i těmto, Hospodine, kteří se spoléhají na množství své, na vozy své, na oštěpy, na štíty, na střely své a kopími se chlubí, ¹⁰ nevědouce, že ty sám jsi Bůh náš, kterýs odjakživa války končil, a že „Hospodin“ je jméno tvé. ¹¹ Vztáhni rámě své jako od pradávna, a poraz moc jejich mocí svou; nechať padne moc jejich hněvem tvým, nebo slibují si, že poruší svatyni tvou, že poskvrní stánek jména tvého, a že srazí mečem svým roh oltáře tvého. ¹² Učiň, Hospodine, ať je vlastním (jeho) mečem státa zpupnost jeho; ¹³ budiž chycen osidlem očí svých na mne, a poraz ho půvabem rtů mých. ¹⁴ Dej mému srdci stálost, abych ho pokořila, a sílu, abych ho zničila. ¹⁵ Vždyť bude to pomník jména tvého, když ruka ženská srazí ho. ¹⁶ Neboť není v množství síla tvá, Hospodine, aniž je síla koňů moc tvá, a zpupní nelíbili se ti od počátku; ale ponížených a ubohých vždycky se ti líbila modlitba, ¹⁷ Bože nebes, stvořiteli vod a pane všeho

K v. ²⁵. srv. Nm 11, 33; 14, 36. n.; 21, 6; Moudr 16, 5; 1, Kor 10, 9.

Hl. 9. V. ¹¹. „svatyni“ = chrám jerusalemský. Dobude-li nepřítel Betulie, potáhne dále na jih, na Jerusalema. — „srazí roh oltáře“ (Ex 27, 2.) = zruší pravidelnou bohoslužbu (Scholz).

stvoření, vyslyš mne bídnu, ana se modlí a v milosrdenství tvé silně doufá. ¹⁸ Pomni, Hospodine, na smlouvu svou, dej slova do mých úst a posilni úmysl srdce mého, aby dům tvůj zůstal, jak jsi jej posvětil, ¹⁹ a všichni národové nechať poznají, že ty jsi Bůh, a že není jiného kromě tebe.“

Juditina cesta z Betulie k Holofernovi. (10, 1.—16.)

HLAVA 10. — ¹ Když přestala volati k Hospodinu, vstala s místa, na kterém ležela na zemi před Hospodinem. ² Povolala služebnou svou, sešla dolů do domu svého, odložila žinici, svlékla šaty vdovské, ³ umyla se, pomazala se výbornou mastí myrrhovou, rozčesala si vlasy, posadila si čepec na hlavu, oblékla si slavnostní roucho, vzala si střevíčky na nohy, vzala náramky a lilijky, náušnice a prsteny, zkrátka všemi ozdobami svými se okrášlila. ⁴ Také Hospodin jí dodal stkvělosti; neboť všechna tato ozdoba byla ne z chlipnosti, ale z ctnosti; a proto Hospodin tu krásu na ní rozmnožil, aby nedostižnou krásu očím všem ukázala. ⁵ Vložila pak na služebnou měch vína, džbán oleje, pražmy, fíkových hrud, chlebů, sýra a šla.

⁶ Když přišli ku bráně města, shledaly, že (tam) čekal Ozjáš a starší města. ⁷ Ti když ji viděli, žasli a divili se náramně kráse její. ⁸ Avšak nic se jí nevyptávajíce pustili ji, ať jde, řkouce: „Bůh otců našich dej ti milost, a každý úmysl srdce tvého posilni svou mocí, aby mohl se chlubití tebou Jerusalemem, a jméno tvé by v počtu svatých a spravedlivých bylo!“ ⁹ I řekli ti, kteří tu byli, všichni jedním hlasem: „Staň se tak, staň se!“ ¹⁰ Judit pak modlíc se k Hospodinu prošla branou, ona i služebná její.

¹¹ Když sestupovala s hory, okolo svítání, potkali se s ní vyzvědači assyrští, i chytili ji a řekli: „Odkud přicházíš a kam jdeš?“ ¹² Ona odpověděla: „Jsem Hebrejka; ušla jsem od nich, ježto jsem předzvěděla, že dáni budou vám v plen, protože vámi pohrdli, a nechtěli dobrovolně poddati se, aby našli milosrdenství před vámi. ¹³ Pro tu příčinu myslila jsem si a řekla: „Půjdu před vůdce Holoferna, bych mu vyjevila jejich tajemství, a ukázala mu, kterou cestou mohl by se jich zmocnit tak, aby nepadl jediný muž z vojska jeho.“ ¹⁴ Když uslyšeli muži ti slova její, — zadívali se jí do tváře, i byl v očích jejich úžas, neboť velmi se divili kráse její, — ¹⁵ řekli jí: „Zachovalas život svůj, žes pojala takovou myšlenku, přijít dolů k našemu pánu. ¹⁶ To tedy věz, že když staneš před obličejem jeho, dobře s tebou naloží a budeš velmi milá srdci jeho.“ I vedli ji ke stanu Holofernovu a ohlásili ji.

Judit od Holoferna milostivě přijata. (10, 17.—12, 9.)

¹⁷ Když vešla před něho, hned byl jat Holofernes očima svýma. ¹⁸ Také služebníci jeho mu řekli: „Kdo by pohrdal národem Hebreů, kteří mají tak krásné ženy, že věru stojí za to, bychom pro ně se bili!“

¹⁹ Judit však uzřevši Holoferna, an sedí na koberci pod nebesy, setkaném z purpuru, zlata, smaragdu, a drahých kamení, ²⁰ a pohleděvši na tvář jeho, poklonila se mu padši až na zem. I pozdvihli ji služebníci Holofernovi na rozkaz pána svého.

HLAVA 11. — ¹ Tu řekl jí Holofernes: „Dobré mysli buď, a nestrachuj se srdce tvé; neboť já nikdy jsem neublížil člověku, který chtěl poddán býti Nabuchodonosorovi králi. ² Ani proti tvému národu, kdyby byl nepohrdl mnou, nebyl bych pozdvihl kopí svého. ³ Nyní však pověz mi, proč ušlas od nich a (proč) se ti zalíbilo přijíti k nám?“ ⁴ Judit mu řekla: „Přijmi slova služebnice své, neboť učiníš-li, jak ti praví služebnice tvá, dokoná to Hospodin s tebou. ⁵ Neboť jakože živ je Nabuchodonosor, král země, a jakože živa je moc jeho, která je v tobě, abys potrestal všechny pobloudilé, ne toliko lidé skrze tebe poddávají se mu, ale i zvěř polní podrobuje se mu. ⁶ Je totiž oznamována moudrost ducha tvého všem národům, koluje zpráva po všem světě, že ty jediný jsi milostivý a mocný v celém království jeho, a tvé umění zavésti pořádek po všech krajinách je hlášáno. ⁷ Ani to není tajno, co mluvil Achior, (aniž jest nepovědomo, cos mu kázal učiniti). ⁸ Jeť známo, že Bůh náš tak je hříchy rozhněván, že vzkázal po svých prorocích lidu, že vydá jej pro hříchy jeho. ⁹ Protože tedy vědí synové Israelovi, že rozhněvali Boha svého, mají strach před tebou. ¹⁰ K tomu také stihl je hlad, a pro nedostatek vody možno již za mrtvé je pokládati. ¹¹ Dokonce se usnášejí (už), že budou porážeti dobytek svůj a píti krev jeho; ¹² a svaté části obilí, vína a oleje, Hospodinu, Bohu svému zasvěcené, kterýchžto přikázal Bůh nedotýkati se, ty zamýšlejí spotřebovati; chtějí strávit, čeho neměli by se ani rukama dotýkati; poněvadž tedy takové věci činí, je jisto, že vydáni budou v záhubu. ¹³ To já, služebnice tvá znajíc, utekla jsem od nich; Hospodin mne poslal, abych tyto věci oznámila tobě. ¹⁴ Já totiž, služebnice tvá, Boha ctím, také nyní u tebe; proto bude vycházeti služebnice tvá, modliti se budu k Bohu, ¹⁵ a poví mi, kdy jim odplatí za hřích jejich; i přijdu, a povím ti to. Až i po Jerusalemě budu tě voditi a dostaneš všecek národ israelský jak ovce, které nemají pastýře; ani pes na tebe nezaštěkne. ¹⁶ Ano, ty věci pověděny jsou mi prozřetelností Boží. ¹⁷ Protože se rozhněval Bůh na ně, poslána jsem, abych ty věci zvěstovala tobě.“

¹⁸ Všecka ta slova líbila se Holofernovi i služebníkům jeho, i divili se moudrosti její a pravil druh druhu: ¹⁹ „Není na zemi žena takového vzezření, krásy a výmluvnosti.“ ²⁰ Holofernes pak jí řekl: „Dobře učinil Bůh, který tě poslal před lidem, bys ty vydala jej v ruce naše. ²¹ Splní-li mi to Bůh tvůj, co dobrého mi slibuješ, bude též i Bohem mým, a ty v domě Nabuchodonosorově veliká budeš, a jméno tvé vyslovováno bude po veškeré zemi.“

HLAVA 12. — ¹ Tu rozkázal jí, aby vešla, kde bylo složeno vzácné nářadí jeho, kázal jí tu zůstat, a ustanovil, co by jí mělo dávano býti se stolu jeho. ² Judit však mu odpověděla: „[Nyní] nesmím jísti z těch věcí, které mi kážeš dávat, aby mne hřích nestihl; ale z těch věcí, které jsem s sebou přinesla jísti budu.“ ³ Holofernes tázal se jí: „Děje-li, cos přinesla s sebou, co ti učiníme?“ ⁴ Judit odpověděla: „Jakože

Hl. 11. V. 5. „pobloudilí“ jsou ti, kteří nechtějí se poddati dobrovolně Holofernovu pánovi. — Srv. Bar 3, 16. n.; Dn 2, 38. — Podobnou přísahu viz Gn 32, 15; 2. Sam 14, 21.

V. 11. n. O pítí krve srv. Lv 17, 10. — „svaté části“ = prviny a desátky. Srv. Lv 22, 1.—16; Nm 18, 8.—19; 1. Sam 14, 31.—33. — „takové věci“ = hříchy, zločiny.

živa je duše tvá, pane můj! Nespotřebuje všech těchto věcí služebnice tvá, dokud nevykoná Bůh rukou mou to, co jsem si umínila.“

I uvedli ji služebníci jeho do stanu, který (jí) byl vykázal. ⁵ Když vcházela, prosila, by dána byla jí svoboda v noci a před světlem vycházeti ven k modlitbě, modliti se k Hospodinu. ⁶ I přikázal komorníkům svým, že podle libosti smí vycházeti a vcházeti tři dny, aby se modlila k Bohu svému. ⁷ Vycházela tedy v noci do údolí betulského a umývala se v prameni vody. ⁸ Když vystupovala, modlívala se k Hospodinu, Bohu Israelovu, aby jí upravil cestu k vysvobození lidu svého.

⁹ A vcházejíc čistá zůstávala ve stanu, až pojedla večer pokrmu svého.

Judit utála Holofernovi hlavu. (12, 10.—13, 10.)

¹⁰ Čtvrtý den učinil Holofernes večeri služebníkům svým, a řekl Vagaovi, komorníku svému: „Jdi a přemluv tu Hebrejku, ať dobrovolně svolí k tomu, by se mnou pobyla. ¹¹ Jeť hanba u Assyřů, vysměje-li se žena muži, že se jí podařilo dostat se od něho bez úhony.“ ¹² Tu vešel Vagao k Juditě a řekl: „Neostýchej se dobrá děva vjíti ku pánu mému, aby byla uctěna před obličejem jeho, aby jedla s ním a pila víno s veselím.“ ¹³ Judit mu odpověděla: „Kdo jsem já, bych odpírati mohla pánu mému? ¹⁴ Vše, co bude před očima jeho dobré, nejlepší, učiním. A cokoli se líbiti mu bude, bude mi nejlepším všechny dny života mého.“ ¹⁵ A vstavši ozdobila se rouchem svým. Když vešla a stála před obličejem jeho, ¹⁶ zatřásl se srdce Holofernovi; neboť hořel touhou po ní. ¹⁷ „Nuže pij“ — pravil jí Holofernes — „a přilehni si s veselím, neboť nalezlas milost přede mnou!“ ¹⁸ „Budu pít, pane“ — vece Judit — „neboť poctěna jsem dnes, jako nikdy v životě mém!“ ¹⁹ I vzala, jedla a pila před ním to, co byla jí připravila služebná její.

²⁰ Holofernes pak rozjařil se pro ni, a vypil vína velmi mnoho; tolik, jako nikdy v životě nevypil.

HLAVA 13. — ¹ Když se připozdilo, pospíšili (si) služebníci jeho na lůžka svá. Také Vagao zavřev dveře ložnice odešel. ² Byli všichni zmoženi vínem. ³ Tak se ocitla Judit sama v ložnici; ⁴ Holofernes pak ležel na loži přílišným opojením uspalý. — ⁵ Judit (byla) řekla služebné své, by stála venku před ložnicí a byla pohotově. — ⁶ Judit stojíc před ložem modlila se slzíc a rty mlčky pohybujíc. ⁷ Pravila: „Posilni mne, Hospodine, Bože Israelův, a pohleď tuto hodinu na skutky rukou mých, abys podle slibu svého Jerusalema, své město vyzdvihl, a já bych dokonala, co jsem si umínila věříc, že může se (to) státi skrze tebe.“ ⁸ Když to řekla, přistoupila k sloupu, který byl v hlavách lůžka jeho a odvázala mečík jeho, který visel přivázaný na něm. ⁹ Vytrhši jej z pochvy, vzala hlavu jeho za kšticí, a řekla: „Posilni mne, Hospodine, Bože, tuto hodinu!“ ¹⁰ A udeřivši dvakrát do jeho šíje stála mu hlavu, sňala nebesa jeho se sloupů, a svalila tělo jeho bezhlavé s lože.

Hl. 12. V. ¹⁶. Podle LXX přišla Judit a lehla si (na bok) ke stolu podle tehdejšího zvyku.

Hl. 13. V. ⁷. n. srv. s 3. Král 9, 3; 4, Král 19, 34. — „sloupy“ takové byly, také v nohách; nesly strop, nebesa. Srv. 1. Sam 26, 7.

V. 10. Judita brání tu sama sebe a svůj národ proti nespravedlivému útočníkovi,

*Judit přináší uťatou hlavu Holofernovu do Betulie.
(13, 11.—31.)*

¹¹ Po chvílce vyšla, dala hlavu Holofernovu služebné své, a kázala, by ji vložila do pytlíka svého. ¹² I vyšly obě, jako obyčejně, jakoby k modlitbě, prošly ležení, a obšedše do kruhu údolí přišly ku bráně města. ¹³ Judit zavolala z daleka na strážné zdí: „Otevřte brány, nebo s námi je Bůh, který mocný skutek učinil v Israeli!“ ¹⁴ Když uslyšelo mužstvo hlas její, svolalo starší města, ¹⁵ i sběhli se k ní všichni, od nejmenšího do největšího, neboť se byli domnívali, že již nepřijde. ¹⁶ Rozsvítivše světla obstoupili ji všichni, ona pak vystoupivši na vyvýšené místo pokynula, aby ticho bylo. Když pak všichni mlčeli, ¹⁷ řekla Judit: „Chvalte Hospodina, Boha našeho, jenž neopustil těch, kteří doufali v něho: ¹⁸ skrze mne, služebníci svou, splnil milosrdenství své, které slíbil domu Israelovu; zabil rukou mou nepřítele národa svého v této noci!“ ¹⁹ A vyňavši z pytlíka hlavu Holofernovu, ukázala jim (ji) řkouc: „Hle, hlava Holoferna, velitele vojska assyrského, a hle, nebesa jeho, pod kterými ležel ožralý, kde rukou ženy zabil jej Hospodin, Bůh náš. ²⁰ Jakože živ je Hospodin! Ostříhal mne anděl jeho, i když jsem šla odtud, i když jsem byla tam, i když jsem zase šla sem, a nedopustil Hospodin, můj Bůh, abych poskvrněna byla já, služebnice jeho, ale bez poskvrnny hříchu navrátil vám mne, která se raduji, on že zvítězil, já že jsem unikla, a vy že jste vysvobozeni. ²¹ Chvalte jej všichni, neboť je dobrý, neboť na věky (trvá) milosrdenství jeho.“ ²² Tu všichni klaněli se Hospodinu a řekli jí: „Požehnal tebe Pán mocí svou, nebo skrze tebe na nic přivedl nepřátele naše.“ ²³ Posléze řekl jí Ozjáš, kníže lidu israelského: „Požehnánas ty, dcero, od Hospodina, Boha nejvyššího, nade všechny ženy na zemi! ²⁴ Požehnaný Hospodin, který stvořil nebe i zemi, který tě vedl k ranám do hlavy úhlavního nepřítele našeho! ²⁵ Nebo dnes jméno tvé tak zvelebil, že nevymizí chvála tebe z úst lidí, ale pamětlivi budou moci Hospodinovy na věky, žes pro ně, pro tíseň a svízele národa svého nešetřila života svého, ale přispělas na pomoc, aby nezahynul před obličejem Boha našeho!“ ²⁶ A všecek lid dodal: „Staň se, staň se!“

²⁷ Též Achior povolán byv přišel, i řekla mu Judit: „Bůh Israelův, kterémus ty svědectví vydal, že se pomstí nad nepřáteli svými, ten stal hlavu všech nevěřících tuto noc rukou mou. ²⁸ Abys pak se přesvědčil, že tomu tak, hle, hlava Holoferna, který v pohrdavé zpupnosti své povrhl Bohem Israelovým, a tobě záhubou hrozil řka: „Až bude zajat lid israelský, dám boky tvé mečem probodnouti.“ ²⁹ Achior vida hlavu Holofernovu, sevřen byl hrůzou, že padl na zem na tvář svou a trhal sebou. ³⁰ Když pak zase nabyv ducha, vzpamatoval se, padl jí k nohám, poklonil se jí, a řekl: ³¹ „Požehnánas ty od Boha tvého v každém přibytku Jakobovu! Nebo v každém národě, který uslyší jméno tvé, zveleben bude Bůh Israelův pro tebe.“

nelze jí tedy zazlívati, že prolévá krev. — Podle novodobého mezinárodního práva nesmí sice na vojsko útočiti ženy a vůbec nevojáci („franktiréři“), to právo mezinárodní však v dobách Juditinych neplatilo, nelze jí tedy ani podle něho souditi; vládlo tehdy právo přirozené.

Překotný útěk assyrského vojska. (14, 1.—15, 8.)

HLAVA 14. — ¹ Řekla pak Judit všemu lidu: „Slyšte mne, bratří! Zavěste tu hlavu na zdech našich! ² Až pak vzejde slunce, vezmi každý zbraň svou, a vytáhněte s nápirem; ne abyste sestoupili dolů, ale jako byste se chystali na útok. ³ Tu hlídky budou musiti běžeti k veliteli svému, aby ho vzbudili k bitvě. ⁴ Když pak vůdcové jejich poběhnou ke stanu Holofernovu, a naleznou ho bez hlavy svaleného do krve své, padne na ně hrůza. ⁵ A když postřehnete, že utíkají, běžte za nimi bezpečně, neboť Hospodin rozdrtí je pod nohama vašima.“

⁶ Tehdáž Achior, vida mocný skutek, který učinil Bůh Israelův, opustiv obřady pohanské uvěřil v Boha, obřezal maso své předkožky, a tak připojen byl k národu israelskému, (on) i všecko potomstvo rodu jeho až do dneška.

⁷ Tedy hned jak se rozbřesklo, vyvěsili na zdi hlavu Holofernovu, každý muž vzal svou zbroj a vytáhli s velikým hřmotem a křikem. ⁸ Když to uzřely hlídky, běžely ke stanu Holofernovu. ⁹ Tu ti, kteří bývali ve stanu, přišli a před vchodem do ložnice šustili, aby ho vzbudili; hřmot úmyslně dělali, aby Holofernes probuzen byl ne od budících, ale šustem; ¹⁰ nikdo totiž nesměl na ložnici assyrského mocnáře zatlouci nebo (dokonce) otevřít ji a vejítí. ¹¹ Když však přišli vůdcové jeho a tisícníci, zkrátka důstojníci vojska krále assyrského, řekli komorníkům: ¹² „Vejděte a vzbudte ho, nebo myši vylezly z děr svých a osmělují se nás vyzývati k boji!“ ¹³ Tu Vagao vešel do ložnice jeho, zastavil se před oponou a zatleskal rukama; domníval se totiž, že spí s Juditou. ¹⁴ Ale když nepozoroval ani hnutí, že by tam někdo ležel, přistoupil blíže k oponě a pozdvihl ji. Uzřev tělo Holofernovu, ano leží na zemi bez hlavy zkálené v krvi své, vzkřikl hlasem velikým a plačtivým; a roztrhl roucha svá. ¹⁵ Všel také do stanu Juditina, ale když jí nenašel, vyskočil ven k vojsku ¹⁶ a řekl: „Jedna žena hebrejská učinila hanbu domu krále Nabuchodonosora; neboť hle, Holofernes leží na zemi, a hlava jeho není na něm.“ ¹⁷ Když to uslyšeli vůdcové moci assyrské, roztrhli všichni roucha svá. Nesnesitelný strach a hrůza padl na ně a zděšeny byly mysli jejich náramně. ¹⁸ Křik neslýchaný strhl se v táboře jejich.

HLAVA 15. — ¹ Když všecko vojsko uslyšelo, že jest Holofernes bez hlavy, pozbyli rozumu i rozvahy, a samým třesením a hrůzou jsouce zmítáni hledali pomoc v nohách, ² tak že nikdo nechtěl s druhem mluvit, ale sklopivše hlavu a nechavše všeho, rychle dali se na útěk před Hebreji, o kterých slyšeli, že ve zbroji táhnou na ně; utíkali po cestách polních i po stezkách horských. ³ Synové Israelovi, vidouce, že prchají, pustili se za nimi; sestoupili za nimi troubíce a křičíce. ⁴ Protože Assyřtí utíkali po různu a o překot, synové však Israelovi hnali se v jednom šiku, zporáželi všecky, kterých mohli dohnati. ⁵ Ozjáš rozeslal také posly po všech městech a krajinách Israelových, ⁶ i poslala za nimi každá krajina a všeliké město vybranou mládež ve zbroji, a honili je mečem, až přišli na konec území svého. ⁷ Ostatní, kteří zůstali v Betulii, vpadli do ležení Assyřských a pobrali kořist, kterou byli zanechali prchající Assyřtí; zbohatli velmi. ⁸ Ti pak, kteří zvíťazivše vrátili se do Betulie, přinesli s sebou všecek majetek jejich, že

nebylo počtu dobytka, stád, a všelikého pohyblivého jmění jejich; tak všichni od nejmenšího do největšího zbohatli z toho, co jim ukořistili.

Kterak byla záchrana slavena. (15, 9.—16, 31.)

⁹ Také Joakim, nejvyšší kněz přišel z Jerusalema do Betulie se všemi staršími svými, aby viděl Juditu. ¹⁰ Když ona vyšla k němu, dobrořečili jí všichni jedním hlasem řkouce:

„Tys sláva Jerusalema,
tys radost Israelova,
ty čest jsi lidu našeho,
¹¹ neb zmužile jsi jednala!

Tvé srdce došlo posily,
žes milovala čistotu,
a po svém manželovi
jsi muže nepoznala.

Proto též ruka Páně tě posilnila,
a proto na věky budeš požehnána.“

¹² Veškeren lid dodal: „Staň se, staň se!“

¹³ Sotva za třicet dní sebrána byla kořist Assyřských od lidu israelského.

¹⁴ Všecky věci, které, jak bylo patrno, patřily Holofernovi, dali Juditě: zlato, stříbro, roucha, drahé kamení, všeliké nářadí; všecko bylo jí dáno od lidu.

¹⁵ A všecek lid, se ženami, pannami i mládenci hrál radostně na píšťaly a citary.

HLAVA 16. — ¹ Tehdy zpívala Judit Hospodinu tuto píseň:

² Zanoťte Hospodinu na bubínky,
hrejte Hospodinu na cimbály.
Složte mu ve verších píseň novou,
velebte a vzývejte jméno jeho.

³ Hospodin války dokonává,
Hospodin je jméno jeho.

⁴ Utábořil se mezi svým lidem,
aby nás vytrhl z ruky všech nepřátel.

⁵ Přitáhl Assyř s hor od půlnoci
(přitáhl) s tisíci své moci;
ta množstvím potoky zahradila,
koně jejich přikryli údolí.

⁶ Řekl, že vypálí mou zemi,
mládež mou že vybiže mečem,
děti mé že za kořist vydá,
a mé panny do zajetí.

- ⁷ Hospodin však všemohoucí ho zničil,
dal ho v ruce ženy, jež probodla jej.
- ⁸ Nepadlť jejich velmož junáků rukou,
plémě titánů ho nezabilo.
- Vysocí obři se mu nevzpírali,
ale Judit, dcera Merariho,
půvabem své líce přemohla ho.
- ⁹ Neboť svlékši se sebe roucho vdovské,
oblékla se v roucho slavnostní
k radosti synů Israelových.
- ¹⁰ Pomazala líce své mastí,
svázala do čepce svou kšticí,
vzala šat nový, chtěc ošálit ho.
- ¹¹ Střevíčky její lapily oči jeho,
krása její jala jeho duši,
rozpoltila mečíkem jeho šíji.
- ¹² Zhrozili se Perští odvahy její,
Medové její neohroženosti.
- ¹³ Tehdy kvílily stany Assyřanů,
když se zjevili ponížení moji,
kteří vyprahlí (již) byli žízní.
- ¹⁴ Plémě nevolnic je probodalo,
zbili je jak děti prchající,
v boji zhynuli před Pánem, Bohem mým.
- ¹⁵ Píseň prozpěvujme Hospodinu,
píseň novou zpívejme Bohu svému.
- ¹⁶ Pane můj, Hospodine, ty veliký jsi,
přeslavný mocí svou, nepřekonatelný.
- ¹⁷ Tobě sloužit musí každý tvor tvůj;
neboť jsi řekl, a byli učiněni,
poslals ducha svého, a stvoření byli;
a není, kdo by odpíral hlasu tvému.
- ¹⁸ Hory v základech s vodami se kolísají,
skály jak vosk se rozplývají před tebou.
- ¹⁹ Ti však, kteří strachují se tebe,
velicí budou u tebe ve všech věcech.
- ²⁰ Běda lidu, jenž na můj rod se zdvíhá,
neboť Hospodin všemocný pomstí se na nich,
v den, kdy soudit bude, navštíví je.

²¹ Dát jejich těla na pospas ohni a červům,
hořet a trpět budou na věčné časy.

²² Potom, po vítězství přišel všecek lid do Jerusalema klanět se Hospodinu, a hned jak se očistili, podali všichni oběti zápalné, jakož i to, co byli slíbili nebo připověděli. ²³ Také Judit všecko válečné nářadí Holofernovo, které jí dal lid, i nebesa, která byla sama vzala z ložnice jeho, podala v kletý dar, [z něhož nesmělo zůstat ani památky]. ²⁴ Lid veselil se před svatyní; tři měsíce radost z toho vítězství slavili s Juditou.

²⁵ Po těch dnech vrátil se každý domů, také Judit; i byla vážena v Betulii a slyňala velmi po veškeré zemi Israelově. ²⁶ Družilať se k hrdinnosti cudnost, tak že nepoznala muže po všechny dny života svého, od té doby, co zemřel Manasses, manžel její. ²⁷ O svátcích rostla v slávě. ²⁸ Zůstala v domě muže svého sto pět let, propustila nevolnici svou na svobodu, a když umřela, pochována byla s mužem svým v Betulii. ²⁹ Všecek lid oplakával ji sedm dní. ³⁰ Všecek čas života jejího i po smrti její mnoho let nebyl, kdo by kormoutil Israele.

³¹ Slavnost vítězství tohoto počítána jest od Hebreů mezi dny svaté, a slaví jej Židé od té doby až do dneška.

Hl. 16. V. ²⁴. „*měsíce*“ přepsáno nejspíše místo „*dny*“. Srv. 2. Par 7, 9; Tob 8, 19; 2. Mach 10, 6. n.

V. ³¹. Judita vynikala vřelou zbožností, nezlomnou důvěrou v Boha, skromností, vdovskou cudností, sebezapíravým, od světa odloučeným životem, rozvahou, bystrou myslí, mužnou rekovností, odvahou, sebeobětavostí, láskou k národu a vlasti. Pro tyto ctnosti bývá právem pokládána za *předobraz Marie Panny*. Ovšem je to pouhý *nástin*, který dlužno posuzovati měřítkem mravouky *nedokonalé*, starozákonné, který je zastíněn („*nástin*“) světlem nauky Kristovy. Proto také Marie Panna neskonale převyšuje tento svůj předobraz. Jeť Bohorodička nejdokonalejší vzor čistoty *panenské*, přemohla úhlavního nepřítele veškerého lidstva (dávla-Holoferna), avšak neužila k tomu vítězství prostředků takových, jako Judita (která počítala s vášní Holofernovou, se svou krásou a kteráž oklamala nepřítele způsobem, který nesnadno jest omluviti zásadou, že klamati nepřítele ve válce je dovoleno).

Poznámka. Kdo chce se poučiti obšírněji o tom, co bible v tomto I. svazku (Genesis-Judit) podává, nechať si opatří Hejčlovu *Bibli českou* (BČ), sv. I., Praha 1917. Nákladem Dědictví sv. Jana. Znění tohoto *lidového* vydání jest opravený text oné bible z r. 1917.